

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

26651 e. 3

C Text 59.50 Gr. E.20

= C. Gr. E. 24

1076-3146 = C Ca E 68

_____

_____

_____

_____

10/- 439

EPICVREA

EDIDIT

HERMANNVS VSENER

1103

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

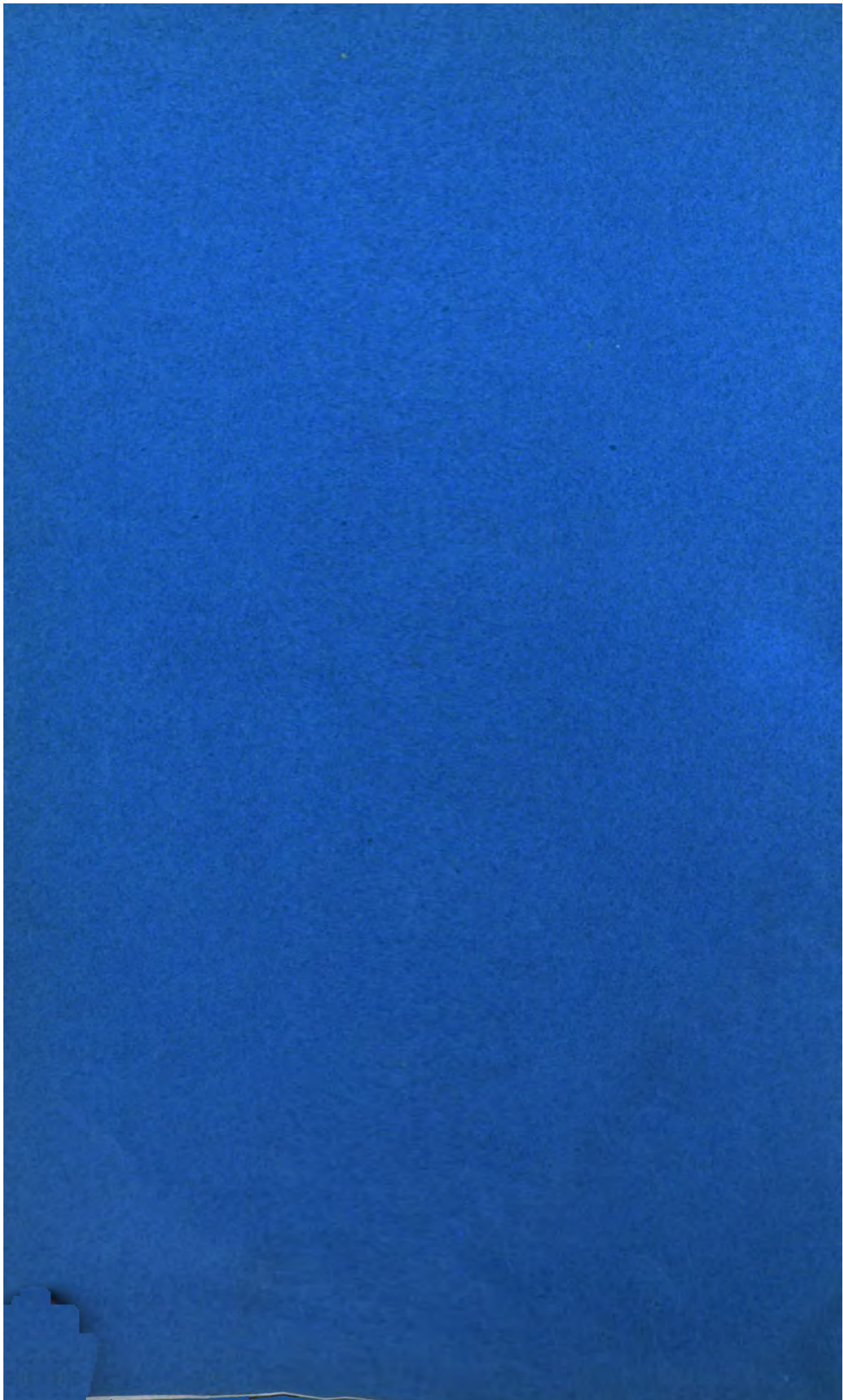
A. MDCCCLXXXVII

9 = G. Text 59. 50

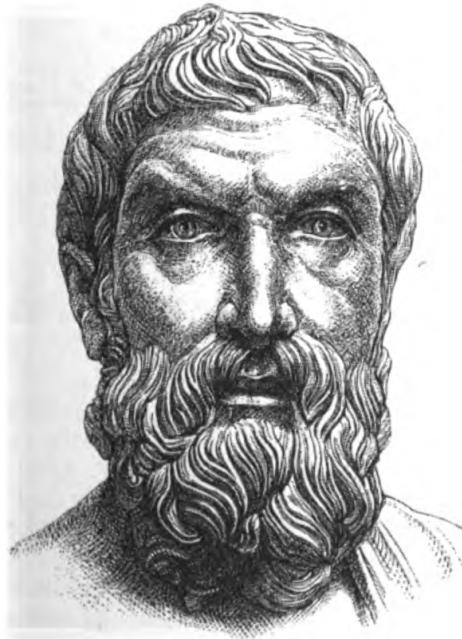
26681

e.

3

EPICVREA

EDIDIT HERMANNVS VSENER

LIPSIAE

IN AEDIBVS B · G · TEVBNERI

A · MDCCCLXXXVII

26651 .

e.3.

FRANCISCO · BVECHELERO

SODALI · AMICO · CONLEGAE

HERMANNVS · VSENER

D · D · L · M

A · D · III · ID · MART · A · CIOIOCCCLXXXI

AVRVM · HERCLANENSI · QVI · SCIS · CARBONE · PARARE
PISONIS · COMITEM · QVI · DARE · DICTA · FACIS
HOC · TIBI · QVODCVMQVEST · MERITOQ · LVBENSQ · SACRAVI
QVOD · MONVMENTVM · ESSET · SVAVE · SODALICII
OLIM · DVMETVM EST · EPICVRI · FLORIDVS · HORTVS
VILLAQVE · CVMSTATVIS · DESPOLIATA · IACET
HERCVLE · MAIVS · ONVS · SVBIT · HAEC · PVRGARE · RVBETA
AC · TENEBRAS · SIQVIS · PELLERE · LVCE · VELIT
ME · SQVALLENTIS · AGELLI · ORAM · IVVAT · ADPECTASSE
ET · LAXASSE · ADITVS · TV · MODO · COEPTA · PROBES

Tibi, mi Buechelere, quod olim haec Epicurea utut sunt manibus emissa inscripsi, non id solum fateor mihi consilium fuisse, ut amicitiae quinque tunc lustris firmatae aliquod publice extaret monumentum, sed etiam ut in harenam, in qua egregia uirtutis specimina non semel edidisti, cui haud scio an nemo nunc magis quam tu idoneus sit, quasi gladiatorem spectatum te reducerem. tardius uota solui quam uellem. quod quibus rerum et casuum inpedimentis euenerit, neque tu nescis neque aliorum interest scire. nunc ueniam dabis, cum librum primo festinatum, deinde amplius quattuor annorum quasi obliuione quadam omissum tandem aliquando absolutum manibus tuis trado. quem uellem dignum esse nomine tuo.

Epicuro ut operam darem, non philosophiae Epicureae me admiratio commouit, sed ut accidit homini grammatico, librorum a Laertio Diogene seruatorum obscuritas et difficultas. quos cum iterum iterumque desperatos de manibus posuissem, ecce Maximilianus Bonnetus ante hos decem annos Hermanni Dielsii rogatu codices Laertii Parisienses perscrutatus specimen eorum adhibitis simul libris Italicis epistulae Epicuri primae lectionem proposuit in musei Rhemani t. XXXII (1877) p. 583 sqq. quod auxilium dum ego quantum lucis libro obscuro adferat experior, miratus simul et laetatus locis non paucis uidi interpolationis labe abstersa sententiam sanam et genuina scriptoris uerba enitescere. igitur intellegendi scriptoris et emendandi spes iam non eludebatur. quid multa? fata trahunt. quodcumque adgredieris, non possis partem recte administrare nisi totum amplexus. et hoc totum ut susciperem, copia mihi facta est officiosa amicorum liberalitate, C. WACHSMUTHII

qui codicum Italicorum olim ab ipso diligentissime conlatorum lectionem utendam mihi impertiit, et M. BONNETI qui per decimum Laertii librum codices duos Parisienses qua solet cura mea causa non rogatus excusserat. auxerunt praesidia GVSTAVVS MEYNCKIVS. aliique codice Laurentiano antiquissimo conlato: firmarunt, ubicumque dubitatio mihi subnata erat, PETRVS CORSSENVVS codice Borbonico, alii aliis denuo inspectis.

A libris Laertii Diogenis cum omne hoc studium pendeat, etiam praefanti nunc mihi proficiscendum est¹. eorum pro fide ac probitate duo facile genera distinguuntur, non illa antiquitus propagata sed medio demum aevo ex eodem fonte alterum diligentius, alterum neglegentius deriuata: id quod uetustissimorum utriusque ordinis testium (B et F) mirus saepe uel in minutiis consensus docet. ac praestantioris generis, ut codicem Vaticanum gr. 1302 s. XIII missum faciamus quippe inde a l. VI 66 mutum, duo exempla adhibenda erunt

B Borbonicum gr. 253 bybliothecae publicae Neapolitanae membranaceum saeculi XII, a C. Wachsmuthio conlatum, a P. Corsseno locis non paucis relectum. accurate de eo Erwinus Rohde rettulit in Nietzschei programme Basiliensi a. 1870 *Beiträge zur quellenkunde und kritik des Laertius Diog.* p. 17 sq.

P eius quasi gemellus est codex Parisiensis 1759 chartaceus, antea numeris 921. 1014. 3130 notatus, olim, quod f. 251^v subscribitur manu diuersa a Bonneto extricatum, Ἰωάννου τοῦ Ἀργυροπούλου, a Iano Lascari e Graecia aduectus, cum Nicolai Rodulphi cardinalis libris bybliothecae regiae sub Henrico IV inlatus; de quo uide quae M. Bonnetus narrauit mus. Rhen. t. XXXII p. 578 sq. scriptus saeculo XIV ineunte litteraturae genere conpendiis inpe-

¹ I codicum Laertianorum specimen iam Ingr. Bywaterus proposuit in Heracliti reliquiis p. 55 sqq., plenius in uita Aristotelis elegantissime seorsum edita Oxonii a. 1879; rettulit de eis post M. Bonnetum mus. Rhen. xxxii p. 578 sqq. C. Wachsmuthius in Corpusculo poesis epicae graecae ludibundae fasc. I p. 51—54.

dito postea manum correctricem expertus est, quae textum ad exemplar alterius generis refingeret non solum corrigendo sed etiam radendo, ut quid prima manus dederit nunc saepenumero aut plane incertum sit aut ualde dubium. qua re peropportune accidit quod in eadem bybliothea alter codex adseruatur

Parisiensis gr. 1758, olim Fonteblandensis regis Q Francisci I ac numeris deinceps 920. 1008. 3131 notatus, chartaceus (Q), quem ex illo codice P, antequam a correctore retractatus esset¹, descriptum esse Bonnetus uerissime perspexit. is quoque saeculo XIV adscribitur, a Bonneto (mus. Rhen. XXXIV p. 487) saeculo XV exeunti, rectius ineunti uindicabitur. qui cum neque ita correctus sit ut pristina lectio dispici nequeat et praeter compendia scribendi male intellecta codicis P lectionem primariam egregia cum fide siue stuporem maus dicere reddat, hoc iam subsidio licet duplicem ex codice P fructum capere, ut simul alterum praestantioris generis exemplum (P¹) ex lectione non correcta P¹ et codice Q fidenter instauretur et alterius generis exemplum non spernendum (P²) ex lectione correcta repetatur. P² sed codex P cum tam male habitus sit, facile intellegitur, quam sit difficile eius testimonium cum puluisculo exhaurire; quod fieri nequit nisi ceterorum librorum lectione probe cognita et adhibita. quattuor in eo manus, qui sillographorum in eo reliquias Wachsmuthii gratia excussit, Gundermannus distinxit, etiam plures qui nuper totum codicem

¹ iam tunc cum Q describeretur, P multum lectitatus et correctus, etiam male habitus erat. schedae continentis commissura usu detrita non raro solutae erant, itaque opus fuerat, cum codex denuo ligaretur, charta adglutinata schedas solutas iterum coniungi. qua re accidit ut uerba aut uerborum partes charta obducta tegerentur. damnum postea corrector ita reparauit ut quae iam non apparerent in charta illa adglutinata adscriberet. sed antequam hoc factum est, ex eo codex Q descriptus est. itaque hunc librarium fugerunt quae sub charta latebant, ut p. 24, 5 et 7 τῶν 35, 6 altera pars uocis σύν[τομον, aliis locis fenestram, cum scriberet, relictam post ipse modo feliciter expleuit ut 27, 19 ἀπ[είρου 29, 12 πλείους 29, 17 νομίζειν, modo infeliciter ut 24, 6 νομίζομεν cum deberet νομιστέον.

Berolini qua opus erat sollicitudine contulit Hermannus Diels. de qua re, etsi quibusdam locis habeo cur dubitem, non meum est iudicare. sed Dielsius meus quoniam in Epicureis cum hac editione conlatis quidquid inuenit siue corrigendum siue addendum beneuole mecum communicauit, piaculum committerem, si librum sine hac dote emitterem, praesertim cum culpam meam ita expurgem. nam cum Bonnetus codices Parisinos cum editione Cobeti, Wachsmuthius Italicos cum Tauchnitiana contulisset eademque ego uterer, intentissimam curam fugere poterant talia maxime quae ex Bonneti silentio colligenda essent; id quoque accidit ut breuitatis nimis studiosus minus quam oportuit accurate referrem. cuius neglegentiae nemo est cuius ueniam inpensius expetam quam Bonnetus, cuius unica fide ac diligentia debebant haec mea digniora esse. haec igitur Dielsius scribit addenda aut corrigenda esse:

in epistula I p. 3, 14 τοσοῦτον P² (del. τὸ) ut f p. 4, 5 ἀπλὰ P ut corr F 6 τε τὸ] το τε ut uidetur P¹ p. 5, 4 μηθέν ex μηδέν corr P¹ 8 εἴτ' ὅτου P emendatum manu prima 14 σπερμάτων
 ex σπέρμα τῶν corr P¹ p. 6, 2 τοιου sic P on adscripsit P²
 p. 8, 16 ἐνδοτέρω circumpunxit P¹ 3 δὲ P cum reliquis: δ' Q
 p. 9, 6 πορρωτάτω] πόρρω τούτω Q 10 ἐμπεδοστατήσον marg P² 16 ἀπόροιαi P¹ p. 10, 10 δῆποθ(εν) P: τε sscr P² p. 12, 18 προσβαλλόμενα] πρὸς δ βαλλόμε· (una littera erasa) P πρὸς δ βάλλομῆ corr P¹ [uitium eo loco inde natum quod προβαλλ. cum superscripto ος correctum esset, o seruatum est tamquam relatiuum]
 p. 13, 6 [δό]ξαν cum rasura trium litterarum P¹ 14 διασώζοντ[ας] cum ras. P¹ p. 14, 7 ἢ τὸ P² ἢ τὸ P¹ cum FQ p. 16, 12 ὦσ·ιν cum litura accentus (ex ὤσειν?) P¹ p. 17, 9 ἀπτομεν sine accentu P¹ p. 19, 1 compendium illud in marg. syllabis γι i. e. γιον explicauit P¹ φοραί P (ι post erasum), Q 3 τοσοῦτο P¹ ut Q τοσοῦτον (sic τοσοῦτῶ) P² 4 ἀντικόψη eraso supra primam litteram accentu [igitur fuit ἀντικόψη] P 5 ἐτέρ· terminationis ας compendio supra rasuram posito P¹ 7 delendum 'ἀθροίσμα P¹': α ita scriptum ut simul terminatio σι(ν) indicetur 8 ἀντικόπτωσιν sed ut ω ex ο correxisse uideatur P¹ 14 ἐστι Q ut F 18 πνεύματι P¹ ex πνεῦμα τι p. 21, 9 αὐτάς ex αὐτῶν corr P¹ 16 στρογγυ[λω]τάτων cum ras. iam P¹ p. 23, 2 προυπάρχοντα Q 9 ἐαυτ̄ i. e. ἐαυτοῦ P 18 αἰδίων sic sine acc. primitus scriptum in αἰδίων

corr P¹ aut P² p. 24, 5 τῶν non om P¹ sed charta superducta abdidit librario Q 9 φύσεως] eo compendio scriptum, quod omnes casus significare solet, P p. 25, 17 τῶν ante τοιῶνδε circumprunxit P² p. 27, 13 εἰσφέροντας (certo compendio) P p. 28, 18 φύ ambiguo compendio P εις supra scr P² p. 29, 1 post ταυτι erasum uidetur & p. 30, 5 ὁδι πως P¹: sane ι in litura, sed etiam primitus ι fuisse uidetur ut u. 7 ὁδι πως clare exstat in P 7 εἰδῶμεν P²: εἶδομεν P¹ 15 ἀλλ' ἀλόγῳ sic P manu prima 16 compendium

^ε
uocis πστάσει non satis accurate expressum, non ε suprascr (quod esset περί) sed compendium litterarum αρα p. 31, 14 και expunxit P² p. 32, 4 τινα μανοήματι P: ex ι prima η fecit prosodiamque adpinxit P¹

in epistula II p. 35, 7 μνημονεύ[ης] cum ras. (ex οι?) P¹
9 ὡς P²: ος P¹ αὐτ[ά] cum ras. (ἀ supra τ scr.) P² p. 36, 13 κατὰ] κατ' Q p. 37, 2 ἡ P¹ ἦ P² 5 ἐπ[ι] τὰ cum ras. (fort. ex ἐπειτα nam accentum articulo m. II dedit) P² 18 ἀραιῶ P¹Q¹ ἀραιῶ P²Q² 20 οὐ P² οὐ P¹ λυομένου ex λύομεν οὐ corr P²
p. 38, 1 φα(σίν) ex φη(σίν) corr P¹ p. 39, 1 ἡ τὸ· P 5 καθ' αὐτόν Q καθ' (sscr τ eadem manu) αὐτόν P¹ κατ' αὐτό P² [uitium operarum omisi corrigere] 19 ἐκατέρους Q cum BP p. 40, 7 εἰ-τατῆ Q εἰ extremo uersu sed eadem manu, dein nouo uersu τα τῆ P p. 41, 8 & δυνατὰ P² ut Q 15 ἄλλοτ' ἄλλως PQ 19 θεωροῖντο sic scripsit P ut QH errare facile potuerint p. 42, 9 συγκρίσεις sed sscr υ et ι mutato in η restituit συγκυρήσεις P¹, nunc υ macula tegitur 14 ἡ περὶ τῶν μετεώρων PQ p. 43, 13 ἡμιζῶις in marg P² p. 44, 1 ποιοῖς PQ ποίοις P² 7 αἱ τῶν] αὐτῶν Q 9 δύνανται etiam P² 10 και δι' ἀέρος P¹ sed και circumprunctum, etiam δι' expunxit P² 11 τινων ex τινος corr P¹ 16 και καταρήξεις ex και καταρρήξεις P¹ p. 45, 2 κρυσταλοειδῆ etiam Q p. 47, 14 δεαρρυῆναι Q p. 48, 3 ἐμπεριλαμυ/ ambigue P¹ ει adscripsit P² 6 διάδοσιν] διά punctis deleuit P² p. 49, 10 διαφόρων PQ διαφορῶν P² συμμετρίως P² cum f 15 ἔχουσιν P¹ ut BQ ἔχουσα· P² p. 50, 8 σύν·οδον ex συνωδόν (?) corr P¹ 19 πόσα P¹ ut B ποσά P² p. 51, 3 ἦ] ἦ PQ ut B p. 52, 14 τ[ῶ] ex τὸ corr P¹ ut B p. 53, 6 μὲν deleuit P² p. 55, 5 ἔτι τε PQ

in epistula III p. 59, 8 τῷ μὲν ex τὸ μὲν corr P¹ νεάζ·η ex νεάζων P p. 60, 8 προάπτων haud dubie P¹ σ supra scr P² 11 ἐπ[ά]γονται P² ἐπέιγονται P¹ p. 61, 11 ὅτε μὲν — ὅτε δὲ P¹ corr P² p. 62, 9 κεναι ex καιναι corr P¹ 12 αὐτό P¹ αὐτῶ P² 16 πάντα etiam Q p. 63, 16 τὸν πάλιν P¹ τούμπαλιν P²Q

22 πολυτελεῖ P² ut Q πολυτέλειαν P¹ et in marg P² 23 ἔνδειαν
 in rasura ut uidetur P¹ p. 64, 20 ἔξῃς P¹ p. 65, 1 ἔπει τινα sine
 accentu P¹ accentus addidit P² 3 ἐπιλελογισμ^{οι} i. e. -μένος sscr ou
 ut -μένου fieret P¹ v adscripto -μένον uoluit P² 7 ἀγγέλων το-
 σαδε sine acc. P ἀγγελῶντος in marg P¹: ἀγγέλοντος. ἄ δέ corr P²
 13 ἦ* prosodiam in litura corr P² 14 ὑπογρά(φει) cum com-
 pendio, quod ut explicaretur in mg πογράφει (initio desecto) addidit
 P¹ 17 ἀβέ·βαιον (ε* ex αι?) corr P¹ p. 66, 5 πρὸς αὐτόν scrip-
 tum erat, ε ante ἀ inseruit P¹ 7 διαταραθ[ήση] cum rasura (ex
 ·ησι?) P² Ζή[ση] ex Ζή·ηι corr P²

in sententiis p. 71, 8 post τοὺς una littera erasa in P 11 ἀν-
 θρωποειδῆς P¹ p. 72, 1 ἦ] ἦ P 3 ἦ] ἦ P¹Q ἦ P² p. 73, 13
 ἀσωμάτων (non εὐσωμάτων) γρ P² p. 74, 1 ἦ τι (non τί) P¹
 13 ἦ P²: ἦ P¹ 14 ἀσφά(λεια) cum compendio P² (ως?) supra
 scr P² 15 post φύσεως una littera erasa in P p. 75, 17 in ἔτι
 rasurae uestigia supra ι conspiciuntur et ξ fortasse postea additum
 (correctumne ex τί?) P¹ 20 ἐλλίπουσα P¹ ut BQ p. 76, 17 ἐκ-
 λείψεις fort. ex ἐκλήψεις corr P¹ p. 77, 8 ἀδιάχυτον P ut QH

14 ἐποίησ P sed ε suprascriptum etiam εν significat p. 78, 11
 ἄλλα* sine accentu P 19 ὡς ποτόν Q: ὡς οτόν sine rasura P
 20 ποικιλλούσας ex ποικίλους ἄς corr P¹ 22 στεφά(νους) an
 (νων) propter compendium non liquet P¹ ους supra scr P² p. 79, 6
 ἀπό P ut BQ γρ ἀπό in marg P² ὑπό corr P² 14 χώραν in marg
 P¹ adiecit 15 εἰ ad ἀποβαίν addidisse P² uidetur, sed locus de-
 tritus est p. 80, 1 μ[ετα]πίπτῃ P¹ (non P²) 4 κεναῖς fuit etiam
 in P, maiusculam ε ex minuscula fecit P² 11 δικαιο τε· primum
 scripsisse uidetur P δίκαια ὅτε P¹ (post τε littera erasa) p. 81, 1 sq.
 τοῦτο λυσιτελεῖ eraso supra η accentu P τοῦτ' ἔλυσιτέλει P¹

in loco de libris Epicuri p. 85, 5 ἐν πολυγραφαίαις P 13 [λ]ζ
 cum rasura P¹

in testamento p. 165, 3 τιμοκρά^{τι} P τιμοκράτους Q 166, 3
 ἡμῶν ex ὑμῶν corr P¹ in marg ὑμῶν iteravit P² 168, 5 ἐλθῆ Q
 11 νικίαν ex νικήν corr P¹

in uita Epicuri potui Dielsii correctiones plagulis inserere prae-
 ter has: p. 361, 9 ἀναγνόντισου primitus P sed prima manus ἀνα-
 γνόντασσου correxit 367, 3 ἀγαιμάρτου P sed αι in ε correxit
 et χ supra τ posuit, ut fieret ἀγεμάρχου P¹ 369, 4 ἦν δέ πολύται-
 νος Q 370, 18 [λ] ζ cum rasura P¹ 372, 2 περίπτωσιν ex περί-
 πτωσιν corr P¹.

eiusdem P alterum apographon¹ est Laurentianus H plutei LXIX codex 35 (H) membranaceus a Wachsmuthio et Valentino Roseo paullo liberalius saeculo XIV, a Bandinio adeo duodecimo adscriptus, conlatus diligentissime a C. Wachsmuthio. quem librum non mirum quod antequam codices Parisienses innotuissent pluris quam par erat aestimauimus, ut fecit Nietzsche l. s. p. 17. constat enim eum ex libro P retractato, hoc est aliquanto post Q tempore descriptum esse. commixtam igitur ex utroque librorum genere lectionem exhibet. qui ut ad lectiones codicis P inuestigandas utilis erit, ita postquam de eius fonte constat, ad Laertium restituendum nullo iam erit usu. eruit olim ex eo V. Roseus Hermae t. I p. 370 sq. integram uitarum Laertianarum tabulam Stoicorum successione insignem: haec quoque etiam nunc in fonte P extat².

ad idem librorum genus referendos duos noui codices Arundelianum 531 saeculi XV et Venetum in bybliotheca s. Marci gr. 394 membranaceum saeculi profecto

1 Laurentianum hunc ex ipso P fluxisse uno saltem, ut stem promisso, exemplo docebo: p. 42, 5 σβέσιν breuissime in P sic scribitur ut solae litterae σβ adscribantur lineola per alteram traducta, supra ponatur ε et nota iv terminationis: hoc neque Q intellexit qui σβε reddit neque H qui πβ: at in huius (H) margine siue homo doctior siue secundis curis librarius ueram lectionem σβέσιν adposuit. iam Wachsmuthius mus. Rhen. xxix p. 355 codicem H ex libro eo unde Salmasius indicem uitarum Laertianarum nouerat, h. e. ut nunc constat, ex P fluxisse optime diuinauerat.

2 in P haec tabula f. 1 pessime habito multisque locis lacero ac perforato legitur cf. Bonnetus l. s. p. 580. ex cuius apographo saltem indicem Stoicorum hoc loco propono:

ἐν τῷ ζ Ζήνων. κλεάνθ(ης). χρύσιππ(ος). Ζήν(ων) ταρσεύς·
 δ[ι]ογέ(νης). ἀπολλόδω(ρος). βοηθός. μνησαρχίδης
 μ[ν]ασαγόρας. νέστωρ. βασιλείδης.
 δάρδανος. ἀντίπατρο(ς). ἡρακλείδης
 σωσιγ[έ]νης. παναίτιος. κάτων. ποσειδ(ώ)ν(ιος).
 ἀθ[η]νό[δ]ω(ρος). ἀθηνόδω(ρος) ἄλλο(ς). ἀντίπατρο(ς). ἄρι-
 ο(ς). κορνοῦτ(ος)

unde fontem in Stoicis Laertio scriptorem aevi Neronei aut Flauiani fuisse nemo non uidet.

non XIV cui adsignatur: illius lectionem postquam Thomas Galeus opera desultoria excerpit in calce exempli Wetsteniani t. II p. 557 sqq. editam, accurata nuper specimina Ingr. Bywaterus dedit in uitis Heracliti et Aristotelis. Marcianum ex propagine codicis P esse tum eo constat quod tabulam uitarum in P seruatam continet tum quod extremo uolumine p. 81, 6 sq. non solum cum P Q H ὡς πρὸς σέ δέον in textu sed etiam in margine discrepantem lectionem γρ ὡς ἔλεον exhibet (item γρ P²); Nuernbergerus autem quod gloriatur se huius quoque codicis lectionem afferre, memoria eum fallere uidetur solo Marciano 393 usum.

Alterius ordinis signifer est codex Laurentianus F plutei LXIX 13 (F) membranaceus saeculi XII, formae prope maximae. conplectitur schedis CLXIV et Laertium et (inde a f. 137^v) Cleomedem. nonnullae schedae recentiore manu saeculi XV in membrana suppletae, in Cleomede f. 161—164, in Laertio folium nescio quotum pertinens a l. III 38 ὡς φορτικόν usque ad 48 ἔξ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρί[σεως: sed quae schedis f. 8—20 nouiciis insunt Laert. I 65 ἐμ] ποδῶν Πεισιστράτῳ . . . II 17 γένεσιν τὴν τοῦ, non minus in F quam in ipso archetypo defuisse certo indicio¹ liquet. Cobetus, qui totum codicem excussit ut in quo maxime niteretur, schedas inesse rescriptas uidit, in quibus latere Plutarchi moralium particulas saeculo X litteratura grandi et elegante scriptas, uelut in ea pagina quae incipit Laert. VI 47 a uerbis πρὸς τὸ καταιτιώμενον sola oculorum ope non pauca dispexit Plutarchi de curiositate p. 518^f—519^a. sed de hoc codice quod licuit accuratius referre, id totum Cobeto uiro summo gratus debeo, qui adulescenti olim schedas suas Laertianas utendas beneuole

¹ quippe folio 21 non iam nouicio sic continuatur f. 7 uetus ποδῶν πεισιστράτῳ ἐπιθέσθαι τυραννίδι . . . τελευτῶν δὲ ἐμαρτυράμην ἀέρος πλήξιν. τὴν (hoc initium paginae usque ad ἐμαρτυράμην iam superuacaneum expunxit librarius recentior qui suppleuerat), unde apparet quaecumque inde a l. I 65 ἐμαρτυράμην] Ὡ πατρίς usque ad II 17 γένεσιν τὴν τοῦ [ἀέρος πλήξιν leguntur, ab ipso exemplari afuisse.

commisit¹. libros Epicuri conlatos debeo G. Meynckio, testamentum H. Vitellio, uitam Ludouico Martens Elberfeldensi et Ferd. Duemmlero. de lectione dubitantem certiore non numquam Vitellius fecit.

ceterum codex F quando quidem negligentius est scriptus quam ex quo solo teste lectio alterius classis repeti possit, praesertim cum librarius eruditionis minime curiosus ex testimoniis multa (in libro X tamen pauca²) omiserit, circumspectanda sunt alia exempla eiusdem generis non ex F orta. et ego quidem acquieui in eo quod in promptu erat, editione Basiliensi ab Hieronymo Frobenio a. MDXXXIII euolgata (f), qui expressum esse f codicem Matthaei Aurigalli professoris Vitebergensis, recentem eum quidem, ut nemo non uidet, et uitiosissimum, sed uitiis codici F propriis fere immunem, in praefatione testatur. quo cum accederet manus correctrix codicis Parisiensis (P²), satis prouisum erat. quamquam non nego, aliis codicibus accuratius exploratis fieri posse ut codici F supplementum non minus utile accedat quam quale codex P (Q) est Borbonici. at qui hucusque innotuerunt ex hoc genere, eos operae pretium non est excuti: Cantabrigiensem dico collegii Trinitatis n. 442, cuius aliquot lectiones a Th. Galeo enotatae in editionis Wetstenianae t. II p. 557 sqq. memorantur, Venetum Marcianum n. 393 chartaceum a Carolo Nuernbergero tam negligenter conlatum quam editioni decimi libri Laert. (Norimb. 1791) adhibitum³, Monacensem gr. 159 bombycinum s. XIV mancum a L.

1 uide Analecta Theophrastea (a. 1858) p. 2.

2 nempe p. 366, 15 ἐν χρονικοῖς (quod tamen omittitur etiam in f) 367, 6 φησιν Ἐρμιππος, plura 368, 3—5, denique § 118 semel, 119 ter, 136 bis titulos librorum.

3 Morellius bibl. manuscr. I p. 259 eumque secutus Nuernbergerus (in praef.) quod ambos codices Marcianos 'eiusdem familiae' esse dicunt, manifestus est error. nonnulla Marciano 393 cum f solo communia sunt ut p. 8, 8 τὴν omissum 9, 20 οὖν, item Cantabrigiensi ut 64, 17 lacuna codicum FP (ἐξ ὧν intercidit) inserto ἀφ' οὗ male expleta.

Spengelio in H. G. Huebneri usum accurate conlatum¹: qui cum proxima cum F cognatione societur non ex eo propagatus, licet negligentissime scriptus fortasse non plane abiciendus est: ego eum non admisi, quoniam decimus in eo liber non ultra § 61 (p. 18, 20) ducitur.

sunt etiam codices mixti simul et interpolati, ex quo numero ego unum noui a C. Wachsmuthio conlatum Laurentianum LXIX 28 (G) chartaceum saeculi ut aiunt XIV², Wachsmuthius addidit Borbonicum 252 chartaceum olim Iani Parrhasii, saeculo XV exeunte a Iohanne Rhoso Crentensi scriptum, illi (G) 'tam similem ut nequeat credi non ex eo fluxisse'³. illum adhibui epistolae primae et testamento, ut esset unde hoc genus iudicari posset. eiusdem generis codicem etiam Ambrosius Trauersarius Camaldulensis uersione sua expressisse uidetur⁴ cuius olim imme-

1 de codice Monacensi cf. Spengelius in additamento editionis Huebnerianae t. II p. 813. eius in libris v prioribus lectio edita est in eiusdem editionis appendice critica t. II p. 613 sqq., decimum librum quae attinet in ipsa adnotatione inuenitur.

2 tribus codicibus Florentinis iam indicatis FHG nescio quartum quandam addendum esse dicam an negem. Menagius ad ep. II 105 (p. 48, 2) adnotauit 'κράδασιν scriptum est in codice Florentino', ad III 124 (60, 19) 'ἄπειρον scriptum est in Florentinis membranis': aliter et F et H illos locos exhibere constat; ne ex G quidem, quem mea caussa H. Vitellius euoluit, testimonia Menagiana repeti potuere, qui κράδαστον illic, hic ἄπορον habet cum ceteris (etiam Ambrosio qui hoc *ambiguum* uertit, illud sine dubio ex coniectura *agitationem*).

3 uide Corpusc. poes. ep. gr. lud. 1, 53 sq.

4 de Ambrosii uersione a. 1431 absoluta (exstat apographon m. febr. 1432 perfectum) cf. Mehus in Ambr. Trauersarii Epistt. t. I p. CCCXCII sq. de eius exemplo ut iudicare ipse possis, specimina nonnulla lectionis adponam addita codicum idem testantium auctoritate, unde liquebit neque codicem G neque H, etiamsi cum utroque non raro consentit, posse solum adhibitum esse ab Ambrosio: p. 3, 6 παρεσκεύασα ἵνα F²P²Hf 13 καὶ συνεχῶς G 14 τὸ τοσοῦτον omisit cum G 4, 8 καὶ κατὰ GHBPQ 10 παρεγγυῶ τὸ G 11 ἐγγαληνίζον τῷ FH² [ἐνταλανίζον τῷ G] 6, 5 ἐστὶ σώματα μὲν FP²Hf 8 δν] δ ut BGf 7, 22 αἱ ὅμοιοι] *similes* [ἄτομοι Ff

ritum pretium erat, nisi potius etiam alterum quendam inspexisse censendus est.

Editores post Basileensem etiam si codicibus utebantur, tamen recte uti nescuerunt. Henricus Stephanus, qui s textum editionis principis multifariam correxit exemplo a. 1570 emisso (s), in libros nequissimos incidit Marcianum 393¹ et Laurentianum G uel eius gemellum. optimi libri praesto fuerunt Iohanni Sambuco Pannonio, praeter Venetum Vaticanus et Borbonicus², unde in marginibus uer-

mg P²] 8, 1 ἀπερίληπτοι BGH 9, 1 ἡ τοσαύτη δὴ φωνή] αὐτῆ δ' ἡ φωνή FP²Hf *haec autem uox* 10 ἐμποδίζον FHf

85, 5 Καρνεάδης] καὶ Καρνεάδης cum P²H 6 αὐτοῦ] αὐτὸν ut Ff 359, 2 τὸν δῆμον B²f *pago* 3 χαργήτιος H *Chagettius* Φιλαῖδων B²FP²f 360, 1 τῶν σοφιστῶν καὶ γραμματικῶν unus H *grammaticos — ac sophistas* 361, 2 ἀστὸν BPHf 362, 1 παιδείαν F¹f mg P² 2 μακάριοι φεύγετε ceteris omissis cum F¹f 4 εὐφραντοῖς FP²Hf 8 συναγωγὴν BFf 16 λέγειν καὶ ἀντιγράφειν BRQH 363, 5 λέγειν ταῦτα· ἤγαγεν FHf 6 μοι] μὴ FHf 11 γραφέα δημόκριτον FP²f [non H] καὶ ἐν κώμαις καὶ γράμματα διδάσκειν H 365, 21 Εὐρύλοχον] εὐρύδοκον BFP²H *Eurydotum* 367, 1 *anno centesimae septimae olympiadis* (om. et δεύτερον et cum Ff εἰκοστῆς καὶ) 3 Ἀγεμάρχου H²f 368, 3 κατὰ πάντα P²H 7 ἀκατάπληκτος Ff *intrepidus* 10 προαποθανόντος F¹P² 12 οἰκείον Bs *familiarem* 371, 6 τοίνυν] τίνι f *quodam*. iam satis est.

1 Stephanus ipse in praefatione Maximi Tyrii (a. 1557 editi) ad Arnoldum Arlenium data p. 3 'eius (Diogenis L.) quum editionem Germanicam' inquit 'cum antiquo exemplari Bessarionis a me ex Veneta bibliotheca deprompto quam potueram diligentissime contulisset': ex actis bybliothecae Marcianae codice 393 illum a. 1555 usum esse Morellius bibl. mscr. I p. 258 docuit. sed non hoc solum uiro egregio subsidium fuisse multae eius lectiones produnt a detiore genere alienae et cum priore, non numquam cum G solo consonantes cf. p. 4, 10. 6, 6 cet.

2 titulus libri parum cogniti est 'Laertii Diogenis de uita et moribus philosophorum libri x. Plus quam mille in locis restituti et emendati ex fide dignis uetustis exemplaribus Graecis, ut inde Graecum exemplum etiam possit restitui; opera Iohannis Sambuci Tirnauiensis Pannonii. Cum indice locupletissimo. Antuerpiae, ex officina Christophori Plantini cto to LXVI. cum priuile-

sionis latinae a. 1566 editae permulta editionis principis uitia emendauit et omissa suppleuit; sed ut ferebat eius saeculum, constanter illis uti nec uoluit nec potuit; ne eum quidem quem poterat fructum utilissima eius opera his studiis attulit, cum ante Schneiderum Saxonem tantum non obliuione sepulta iaceret, ne Stephano quidem cognita¹. similis et indoles et fortuna fuit editionis et uersionis a Thoma Aldobrandino curatae et post eius mortem a Petro cardinale Aldobrandino Romae a. 1594² euolgatae; usus et ille codice Borbonico quaedam ex coniectura scite correxit; fit quoque ut emendatior lectio in uersione lateat. ceteri iam libros aut nullos consuluerunt aut deterrimum quemque, in quem incidissent, nisi quod in commentario doctissimo Menagius codices Parisienses et Florentinos hic illic adsciuit, nostra demum memoria Cobetus Wachsmuthius Bon-

gio'. in praef. p. 5 'aliquot exemplaribus graecis uetustissimis illis cum interpretatione collatis atque etiam eruditis obseruationibus Fuluii Vrsini Romani' adiutum se fuisse dicit: memorat plerumque ueterem c(odicem), Venetum p. 289 ibidemque Vaticanum; promit idem lectiones soli B proprias uelut p. 362, 2 διαραμεν (Samb. p. 407) 20, 10 παρασκευάσαι (S. p. 427) 49, 17 λειον (S. p. 441) 50, 17 δευτονιων (ibid.) 324, 15 εκπεπληρων (S. p. 445) infra p. xxxi 60 'quidam codex δημόκριτος' (S. p. 450). Schneiderus Saxo in Epicuri physicis et meteorologicis (Lipsiae 1813) primus adhibuit cf. praef. p. xviii.

1 sufficit adposuisse ep. II 107 p. 49, 6 ἀποτηκομένων: deerat hoc uoc. in editione principe, restituit Sambucus emendatum p. 441 'adde graeco ex u. c. ἀποτηκομένων', quid Stephanus? suppleuit is quoque sed corruptum (p. 420 med.) ἀποκομένων.

2 de Thomae patris opera Petrus Aldobrandinus haec ad lectorem praefatur 'qui grauibus negociis distentus, cum uiris doctrinae studio deditis prodesse aggressus esset, importuna morte praereptus non pauca a se inchoata perficere non potuit. in quibus hanc Laertii translationem triginta abhinc annis eoque amplius reliquit, accurata uetustorum manuscr. codicum collatione plurimis in locis emendatam et multis adnotationibus illustratam. quae licet ab ipsomet auctore suprema manu perpoliri ac limari nequuerint, uisum est tamen fore opportunum, si eo modo quo olim relictas fuerunt non integra (nam in decimum quidem librum nulla reperta scholia sunt) ederentur'.

netus genuinos lectionis fontes monstraerunt: restitutum ex illis exemplum nondum prodiit. igitur ad hunc usque diem Laertii Diogenis lectio omni fundamento caret. quod cum in nullo eius libro non aegre feratur, nullus tamen tam misere habitus est quam decimus neque quicquam in hoc quam libelli Epicurei. his enim grauissima idem infixit uulnera, quem merito dixeris sospitorem Epicuri, Petrus Gassendus decimo libro Laertii cum uersione edito et animaduersionibus copiosis inlustrato (Lugduni 1649). qui ut erat physices Epicureae multo quam sermonis graeci peritior, etiamsi haud pauca multo cum acumine recte intellexit, tamen ea temeritate in uerba Epicuri grassatus est, ut ea non purgare sed fingere ipse uideatur. hunc suo more imitatus Marcus Meibomius uir graece non doctus ea re etiam perniciosior Epicuro editor exstitit, quod Laertii Diogenis exemplar ab illo correctum splendore, elegantia, commentarii Menagiani utilitate ita omnibus paene ad hunc usque diem commendabatur, ut summa eius esset auctoritas. nempe hinc pendent uel inuiti quotquot post eum Laertium aut Epicurea ediderunt. unus Schneiderus Saxo poterat et Meibomii temeritatem peruidere et lucem Epicureis reddere, nisi lectionis memoria illi ex turbidis riuulis haurienda fuisset. quo nixus Huebnerus quamquam haud ita raro ad librorum fidem lectionem reduxit, adeo sibi non constat, ut obscuriora quaeque fuco Meibomiano oblinere quam non intellegere malit. ab Huebnero in Epicureis uel C. G. Cobetus pendet, nisi ubi correctionem aut codex F aut obseruatio sermonis suppeditauit. haec cum fata sint Laertii Diogenis, non potuit fieri quin uirorum uel acutissimorum coniecturae, Lachmanni Maduigi aliorum saepe ad irritum caderent. quas etiamsi studiose perquisiui et examinaui, ut aut meliora edocerer aut suum cuique redderem, tamen coniecturas non probabiles, quarum inde a Gassendo nubes conflata est, ad adnotationem aut numquam aut rarissime admisi, et optimorum uirorum nominibus hoc me debere ratus et publicae utilitati melius consulturum librorum testimoniis accurate compositis quam

conlecta uanarum opinionum sarcina inutili. mihi si provinciam feliciter administrare contigit, de qua re penes alios iudicium est, id omne amicis qui instrumento critico me instruxerunt deberi laetus gratusque fateor. studui certe cautus esse maluique aliis relinquere emendanda quam non intellecta temere temptando corrumpere. nunc cum librum manibus emitto, sentio me hominem et inconstantem fuisse. et ea quidem, quae meliora interim dies docuit, fas est eos qui his utentur non ignorare.

ep. I 41 p. 7, 6—9 Epicurus infinitum esse uniuersum acuta breuique argumentatione demonstrat. in qua assumptionem omitti eo aegrius feras quod conclusioni deest subiectum. nimia haec nec licita est breuitas, quam non excusaturus eram, si fr. 297 ex libris *περὶ φύσεως* ductum, quo integra proponitur eadem argumentatio, paullo attentius examinarem. quo facto — adhibuerat autem iam Gassendus p. 196 — non dubito quin post uerba τὸ δὲ ἄκρον παρ' ἕτερόν τι θεωρεῖται homoeoteleuton effecerit ut assumptio intercideret haec ἀλλὰ μὴν τὸ πᾶν οὐ παρ' ἕτερόν τι θεωρεῖται (Cicero l. s. *at quod omne est, id non cernitur ex alio extrinsecus*): sic etiam conclusio, cum continuetur subiectum assumptionis, recte adnectitur: ὥστε οὐκ ἔχον ἄκρον (sc. τὸ πᾶν) πέρασ οὐκ ἔχει.

ibid. 59 p. 17, 16 μικρόν τι μόνον μακρὰν ἐκβάλλοντες: tempus etsi tolerari potest, tamen credo Epicurum ἐκβαλόντες scripsisse.

ibid. 71 p. 24, 6 οὐδὲ γὰρ τοῦτο διανοητέον non recte tradi Bernaysius in commentario Lucretiano I 449 (opusc. t. II p. 49) optime intellexit idemque correxit διανοητόν, ut saepius ἀδιανόητον Epicurus dixit, cf. Philodemus de rhet. IV 2 c. 44, 8 εἰ μὴ διανοητόν ἄρα κτλ.

ep. II 96 p. 42, 7 defectum solis lunaeque Ep. fieri posse putat κατ' ἐπιπροσθήτησιν ἄλλων τινῶν, ἢ γῆς ἢ οὐρανοῦ ἢ τινὸς ἑτέρου τοιοῦτου. insanam ibi esse caeli mentionem nemo non uidet. sed Woltjerus quod proposuit ἢ γῆς ἢ σελήνης ea caussa improbable, quod et solis et lunae defectum eadem opera scriptor explicare studet. quid

Epicurus dixerit sero intellexi ex Lucretio, qui V 753—67 negat esse cur terra maxime lunae, luna soli officiat, *aliud facere id non posse putetur corpus, quod cassum labatur lumine semper*. Anaxagorae Ep. hanc coniecturam debet cf. Hippolytus 8, 6 p. 562, 15 D. εἶναι δ' ὑποκάτω τῶν ἄστρον ἡλίου <τε> καὶ σελήνης σώματά τινα συμπεριφερόμενα ἡμῖν ἀόρατα, Anaxagorae facem Anaximenes praetulerat qui Aetio II 13, 10 p. 342, 17 teste statuit γεώδη σώματα συμπεριφερόμενα τούτοις ἀόρατα¹. igitur scribendum ἢ γῆς ἢ ἀοράτου τινὸς ἐτέρου τοιούτου. socordia librarii postquam οὐρανοῦ dedit pro ἀοράτου, reliquum erat ut tertium ἢ interpolaretur. an latet in eo ἡμῖν?

ibid. 97 p. 42, 14 ἅπανσα ἢ τῶν μετεώρων αἰτιολογία inde a Stephano editur, cum Frobenius ἅπανσα περὶ τῶν exhibuerit. cum neque ex Borbonico neque ex Laurentiano H neque ex Laurentiano F quicquam adnotatum uiderem, deceptum me fugit uerum ἢ περὶ τῶν μετ. et a Cobeto restitutum (sine dubio ex F) et in codicibus PQ inesse, quorum testimonium ex Bonneti silentio repetendum erat. cf. ep. I 78 p. 28, 15 τὴν ὑπὲρ τῶν κυριωτάτων αἰτίαν et huius 116 p. 55, 7 τὰς περὶ τῶν κατὰ μέρος αἰτίας, item αἰτιολογεῖν ὑπὲρ μετεώρων ep. I 80 (29, 20) et 82 (31, 8). eandem culpam doleo admissam mihi esse 116 p. 55, 5 ἔτι δὲ κριτηρίων καὶ παθῶν, eo minus excusandam, quod cum ἔτι τε particulae non raro et in hac epistula (p. 41, 2. 8. 42, 9. 44, 9) et in genuinis libellis (ep. I p. 17, 16. 29, 2. 30, 3 sent. p. 73, 15. 74, 1) iungantur, particularum ἔτι δὲ certum exemplum in Epicuri reliquiis noui nullum²: ac p. 55, 7 ἔτι τε Stephanum secuti omnes ediderant, donec in exemplum Tauchnitianum, quo et Wachsmuthius et ego usi sumus, nescio qua negligentia ἔτι δὲ inuasit. libri om-

¹ alia testimonia infra p. 384 (6 a, γ) et 385 (7 b) inuenies.

² semel exstare uidetur ἔτι δ' in reliquiis libri περὶ φύσεως incerti a Gomperzio compositis *Wiener stud.* t. I p. 29 u. 24, sed legitur illud in fragmento ante Gomperzium non cognito (in VH¹ t x col. XIII et XIV eius uoluminis non editae sunt), et legitur ante lacunam, licebit igitur dubitare.

nes quotquot haec uerba seruarunt uidentur ἔτι τε praebere, nisi quod τὲ P Bonneto teste, γὲ F.

ibid. 99 p. 44, 4 quoniam libri tradunt παρὰ πλήσεις ἀέρος πνευμάτων συνώσεις, caueram ne uitium oblitterarem particula ἢ interpolata. sed dubito rectene alterum alterius glossema esse iudicauerim. scriptum fuisse nunc puto πνευμάτων συνώσει cf. Lucretius VI 462 sq. *cum consistunt nubila, primum . . . tenuia, uenti portantes cogunt ad summa cacumina montis: hic demum fit uti turba maiore coorta et condensa queant apparere* et Aetius III 4, 5 p. 371^b 23 D. καὶ πνεῦμα μὲν ἀποτελεῖν παρῶσαν τὰ νέφη.

ibid. 103 p. 46, 15 libris BPQ male credulus eatenus fidem habui ut re non satis explorata in eorum lectione καὶ κατὰ ῥῆξιν acquiescerem. at eis quae antecedunt κατὰ πλείονας πνευμάτων συλλογὰς καὶ κατείλησιν ἰσχυράν τε ἐκπύρωσιν prima fulminis explicandi ratio minime absoluta est, adici oportet quomodo ignis ille ex nube prorumpat. id quod fieri manifestum est his quae subiciuntur καὶ κατὰ ῥρηξιν μέρους . . . πίλησιν νεφῶν. cf. Lucretius VI 281 sqq.

ibid. 105 p. 48, 4 loci mihi desperati nuper H. Dielsius medelam hanc proposuit ἐκ τοῦ πίπτειν εἴσω (εἰς libri) ἐδάφη εἰς ἀντροειδεῖς τόπους τῆς γῆς, longe sane facillimam et fortasse ueram.

epistulae III 124 uerba p. 60, 10 ἔνθεν αἱ μέγιστα βλάβαι τε τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὠφέλειαί <τοῖς ἀγαθοῖς> tamdiu oportuit suspecta esse, quamdiu u. ἔνθεν ad proximum nomen αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις referebatur. quo ego quoque errore tenebar, donec Epicuri sententiam mihi fr. 385 aperuit. cuius quasi commentarium exhibent Lucretiana haec VI 68 sq.

*quae nisi respuis ex animo longeque remittis
dis indigna putare alienaque pacis eorum,*

70 *delibata deum per te tibi numina sancta
saepe oberunt, non quo uiolari summa deum uis
possit ut ex ira poenas petere inbibat acris,*

*sed quia tute tibi placida cum pace quietos
constitues magnos irarum uoluere fluctus,
75 nec delubra deum placido cum pectore adibis
nec de corpore quae sancto simulacra feruntur
in mentes hominum diuinae nuntia formae,
suscipere haec animi tranquilla pace ualebis.
inde uidere licet qualis iam uita sequatur.*

eodemque facit Philodemi aduersus Stoicos concertatio π. εὖσ. p. 86, 13 Gomp. μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπιδεικτέον (scil. Philodemus probaturus est) αὐτοὺς ὅτι βλάβης καὶ κακῶν οὐ φασιν αἰτίους εἶναι τοῖς ἀνθρώποις τοὺς θεούς, (ὁ) δοξάζοντας ἀπέχεσθαι τῶν ἀ[δικ]ο[π]ραγημάτων[ν] ἔ[ν]ιοί φασιν· ἡμεῖς δὲ καὶ ταῦτ' (mala) ἐνίοις ἐξ αὐτῶν (ex dis) λέγομεν παρακολουθεῖν καὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ μέγιστα. itaque hoc Ep. dicere uoluit: de dis boni bene, mali male sentiunt. ut cuiusque ingenium bene moratum est ac paratum ad suscipienda deorum simulacra, ita beatitudine illinc expletur: mali cum sint animo illis simulacris suscipiendis obstructo, falsis suis opinionibus in mala omnia abripiuntur ut uitae omnes rationes disturbent. haec sententia tamquam corollarium proximo enuntiato ὑπολήψεις ψευδεῖς (εἰσιν) αἰ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις adhibetur simulque quod illic inest contrario: igitur ex diuersis hominum de dis opinionibus fit ut malis mala, bonis bona ex dis adfluant. itaque sana omnia sunt, distinguendum erat ante u. ἔνθεν maiore positura.

ibid. 130 p. 63, 23 ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν κατ' ἔνδειαν ἐξαιρεθῆ: conicio Epicurum non ἅπαν sed ἅπαξ scripsisse ut p. 62, 17 ὅταν δὲ ἅπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται et qui locus illi plane gemellus est, sent. XVIII ἐπειδὴν ἅπαξ τὸ κατ' ἔνδειαν ἀλγοῦν ἐξαιρεθῆ.

sent. XXIV p. 77, 1 ὥστ' ἀνηρηκῶς ἔση πᾶσαν ἀμφισβήτησιν dedi ex coniectura, cum libri ὡς τετηρηκῶς corrupte scribant: uera lectio fortasse propius a codicum memoria aberat quam illa coniectura. quid enim impedit quominus Epicurum concedamus fortius uerbum ὥστ' ἐξηρηκῶς ἔση elegisse?

Redeo ad Laertium Diogenem. qui cum hos libellos unus seruauerit, quaeritur utrum ipse Epicuri amore incensus salubri consilio pro dogmatum delectu exili uerba magistri posuerit an iuxta cum ceteris rebus plurimis hos quoque ab auctore traditos acceperit. operae pretium est hoc scire ut de scriptore recte iudicetur rerum grauissimarum auctore saepe unico. etsi quidquid inuentum erit, nego eo facere posse ut certae Laertius sectae uindicetur siue Epicureae siue, quod Wachsmuthio nuper placuit, empiricae: nisi forte qui Epicureum Zenone et aequalibus posteriorem nouit nullum, Epicureorum scholis saeculo II exeunte eruditus esse, aut qui inter empiricos Menodotum Theudamque medicos memorat, Sarapionem ¹ et Glauciam tacet, medicus sectae empiricae esse potuit.

multum nostra memoria de Laertii fontibus disputatum est, nunc postquam inter somniantes uigilantissimus exstitit uir et acutissimus Vdalricus Wilamowitzius, qui non compilatorum nominibus inuestigandis sed explorandis rebus rerumque auctoribus opus esse clamaret, desierunt, spero, Demetrium Dioclem Fauorinum stupentibus nobis uenditare. illi et quotquot Laertium siue misellum compilatorem siue, ut Roethius Heidelbergensis solebat humaniter, asinum germanum dictitarunt, nimio eum honore affecerunt, qui, ut uno uerbo dicam, ne scripsit quidem sed scribenda librariis commisit. breuiter obseruationem indicaui neque litterarum antiquarum historiae inutilem et Laertio recte interpretando, emendando, in testimonium adhibendo necessariam. quae etsi Wilamowitzium ut par erat minime latuit ², pluribus caussis hoc mihi loco tractanda et, quod codicum indiciis non ambiguis futurum spero, ad liquidum perducenda est.

in omni disciplinarum genere constat olim commentarios illos, qui discentibus aut cito sciendi cupidis scripti erant, a doctis possessoribus tamquam suos habitos et cum

¹ an IX 116 in nomine Σαρπηδών latet Σαραπίων?

² uide eius librum de Antigono Carystio (*Philologische untersuchungen* t. IV Berol. 1881) p. 324 sq. adn.

pro utilitate auferentur deminuerentur mutarentur, etiam sub nouo titulo ut nouos iterum iterumque edi solitos esse¹. neque defuere inanis gloriolae captatores qui libros, quos eodem iure et nullius et omnium esse dixeris, facili opera pro suis ederent. nouimus Galeni Tertulliani aliorum de surreptis et publicatis commentariis querimonias: qui si sine scriptoris lima utut erant officinae librariorum tradebantur, quid existimas fieri potuisse? euenit quod necessarium erat, ut eo ordine qui librariis placeret adscripta margini in commentarium inferrentur, necessaria et utilia cum alienis et otiosis miscerentur, turbae inexplicabiles nascerentur. id quod cum pridem mihi in excerptis de Verri Flacci ad Gaium et Lucium Caesares orthographia primo Victorini de re metrica libello insertis² et in capitibus a Galeno personato in fronte epitomae Plutarcheae conlocatis obseruare uisus essem, mox in Laertio Diogene certissimis signis intellectum est. quae ne in ultima tantum operis parte inueniri credas, uno saltem exemplo aliunde sumpto cauebo.

In uita Platonis locus est III 5 sq., cuius salebras Groen van Prinsterer prosopogr. Plat. p. 225 et Theoph. Roeperus Philol. I p. 654 sq. cum sensissent, emendando tollere frustra studuerunt. quo exemplo optime intellegas cauendum

---

1 haec omnia Galenus etiam uiuus expertus est, cf. de libris suis prooem. t. XIX p. 9 K. πολυειδῶς ἐλωβήσαντο πολλοὶ τοῖς ἑμοῖς βιβλίοις, ἄλλοι κατ' ἄλλα τῶν ἔθνῶν ἀναγινώσκοντες ὡς ἴδια μετὰ τοῦ τὰ μὲν ἀφαιρεῖν, τὰ δὲ προστιθέναι, τὰ δὲ ὑπαλλάττειν. quod qui fieri potuerit ipse ib. p. 10 enarrat.

2 in Marii Victorini capite I 4 uideo multa quibus ordo rerum turbatur, ex remissione genere scribendi satis explicari, quo ita usum esse Verrium apparet tamquam cum Caesaribus familiariter conloqueretur, aliena, prout res ferret, admiscentem: uelut praecepta de VIY uocalibus quibus locus de N littera interrumpitur 72 GL VI p. 19, 22 uel obseruationes de pertermine 42 p. 14, 21 et de priuilegio 83 p. 21, 18. talia igitur excerptoris culpa est quod nunc nexu soluta sunt. sed sunt etiam quae nisi primitus margini adscripta fuisse sumas, non intellegas: uide quae de *ellum* uoce comicorum inter litterarum historiam docentur 96 p. 23, 17.

esse ne emendando indoles operis Laertiani mutetur uel indicia originis oblitterentur. accuratius enim rimanti manifestum fit non semel sed pluriens eadem illa et editorum et librariorum negligentia ordinem rerum turbatum esse. inspice locum qualis legitur in libris et qualem tibi propono separato pristino textu et additamentis :

καὶ γραφικῆς ἐπι-
μεληθῆναι. καὶ ποι-
ήματα γράψαι, πρῶ-
τον μὲν διθυράμ-
βους, ἔπειτα καὶ μέ-
λη καὶ τραγῳδίας.
[I-III] ἔπειτα μὲν-
τοι μέλλων ἀγωνι-
εῖσθαι τραγῳδίᾳ πρὸ
τοῦ Διονυσιακοῦ
θεάτρου, Σωκράτους
ἀκούσας κατέφλεξε
τὰ ποιήματα εἰπὼν

“Ἦφαιστε πρό-
μολ’ ὤδε, Πλά-
των νύ τι σεῖο
χατίζει.

τοῦντεῦθεν δὴ γε-
γονώς, φασίν, εἴκο-
σιν ἔτη διήκουσε
Σωκράτους· ἐκείνου
δ’ ἀπελθόντος [IV^b]
γενόμενος ὀκτὼ καὶ
εἴκοσιν ἐτῶν, καθά-
φησιν Ἑρμόδωρος,
εἰς Μέγαρα πρὸς
Εὐκλείδην σὺν καὶ
ἄλλοις τισὶ Σωκρα-
τικοῖς ὑπεχώρησεν.
κτλ.

I ἰσχνόφωνός τε, φα-
σίν, ἦν, ὡς καὶ Τιμό-
θεός φησιν ὁ Ἀθηναῖος
ἐν τῷ Περὶ βίων.

II λέγεται δ’ ὅτι Σω-
κράτης ὄναρ εἶδε κύ-
κνου νεοττόν ἐν τοῖς
γόνασιν ἔχειν, ὃν καὶ
παραχρήμα πτεροφυή-
σαντα ἀναπτῆναι ἠδὺ
κλάξαντα, καὶ μεθ’ ἡ-
μέραν Πλάτωνα αὐτῷ
συστῆναι· τὸν δὲ Τοῦ-
τον εἰπεῖν εἶναι τὸν
ὄρνιν.

III ἐφιλοσόφει δὴ τὴν
ἀρχὴν ἐν Ἀκαδημείᾳ,
εἶτα ἐν τῷ κήπῳ τῷ
περὶ τὸν Κολωνόν, ὡς
φησιν Ἀλέξανδρος ἐν
Διαδοχαῖς [IV^a].

IV^a <φιλοσοφῶν
δὴ τὴν ἀρχὴν> καθ’
Ἡράκλειτον

IV^b προσεῖχε Κρα-
τύλῳ τε τῷ Ἡρα-
κλειτεῖ καὶ Ἑρμο-
γένει τῷ τὰ Παρμε-
νίδου φιλοσοφοῦν-
τι. ἔπειτα

Non necesse est demonstretur additamentis duobus prioribus, etsi secundum ad Socratis disciplinam pertinet¹, locum nullum fuisse in primario contextu, nec umquam ab eo scriptore inseri potuisse qui saltem speciem narrationis continuæ affectaret, sed neglegenter ut fit margini adscripta neglegentius a librariis inserta esse. nam tertium additamentum, quod eadem opera cum illis intrusum est, ipsa sede arguitur; pertinet enim ad § 7 ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας διέτριβεν ἐν Ἀκαδημαίᾳ κτλ., quae uerba qui scripserat, non distinguebat ipsam Academiam ab hortulo Platonis (cf. 20 κηπίδιον τὸ ἐν Ἀκαδημαίᾳ). Quarto supplemento cum spatii non satis uacaret, misere discerptum est; diuersam originem uel dissonans memoria § 8 euincit μῆζιν τε ἐποίησατο τῶν τε Ἡρακλειτείων λόγων καὶ Πυθαγορικῶν καὶ Σωκρατικῶν; iusserat autem qui margini adscripsit interponi inter locum de poeticis studiis et de Socrate, cuius rei indicium primum uocabulum enuntiati eius quod sequi debebat ἔπειτα iterauit, quod tam religiose quam inepte librarii seruauerunt: sed etiam si consilium editoris librarii perspexissent et secuti essent, nemo non uidet illa sententia inculcata nihilo minus futurum fuisse ut narrationis ordo planus et genuinus pessime dirumperetur. haec autem quattuor additamenta quis credat ab uno eadem opera adscripta esse? quae si pedetemptim alia ab aliis adiecta esse consentaneum est, uetus opinor emergit de uitis scriptis dogmatis philosophorum liber a pluribus identidem retractatus et auctus.

Non minus aperta in libro decimo illius incuriae apparent uestigia. uide quo modo ultimum Epicuri ad Idome-

---

¹ primum ex Timothei de uitis libro desumptum, unde plura in Laertio de forma et habitu philosophorum petita sunt cf. iv 4 vii 1; aequè postmodo inserta quae de Aristotele feruntur v 1, ubi primitus continuabantur uerba οὗτος γνησιώτατος τῶν Πλάτωνος μαθητῶν ἀπέστη [δὲ] Πλάτωνος ἔτι περιόντος κτλ., neque minus quae de Speusippo leguntur iv 4.

neum epistolion insertum sit § 22 ἤδη δὲ τελευτῶν γράφει πρὸς Ἰδομενέα τήνδε ἐπιστολήν· Τὴν μακαρίαν . . . . παίδων Μητροδώρου. καὶ διέθετο μὲν ᾧδε. μαθητὰς δὲ ἔσχε κτλ. concedimus ultimas litteras testamento perinde subici ac praemitti potuisse: clausulam καὶ διέθετο μὲν ᾧδε oportuit ab ipso testamento non diuelli interpositis alienis. igitur epistolion additamentum editoris, siue margini adscriptum siue in charta singulari consignatum, cum post illam clausulam conlocandum esset, operae praeposuerunt. Vide porro § 10 sq. πρὸς τοὺς φίλους — οἱ καὶ πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν ἀφικνοῦντο καὶ συνεβίουσαν αὐτῷ ἐν τῷ κήπῳ, καθά φησι καὶ Ἀπολλόδωρος, || ὃν καὶ ὀγδοήκοντα μῶν πρίσθαι· Διοκλῆς δὲ ἐν τῇ τρίτῃ τῆς Ἐπιδρομῆς φησιν || εὐτελέστατα καὶ λιτότατα διαιτῶμενοι· κοτύλη γούν, φησίν, οἰνιδίου ἤρκοῦντο κτλ. sic ex librorum fide restituendum erat, nisi forte ipsum Laertium emendandum censebimus. sed hunc locum qui corrigebant, facile uideas corrupisse. intellegemus simul et patienter feremus supinam editoris antiqui negligentiam, qui de pretio horti adnotatiunculam margini adpersit, quomodo cum ceteris uerbis quadraret, non curauit. Sic § 6 καὶ μὴν καὶ Τιμοκράτης ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις Εὐφραντοῖς || ὁ Μητροδώρου μὲν ἀδελφός, μαθητῆς δὲ αὐτοῦ τῆς σχολῆς ἐκφοιτήσας || φησὶ δις αὐτὸν τῆς ἡμέρας ἐμείν ἀπὸ τρυφῆς ipse uerborum ordo, quem editores concinnitatis in hoc scriptore male studiosi immutauerunt, arguit locum de Timocrate contextui antiquioris libri a nouo editore interpositum esse. neque aliter de § 23 ἔσχε δὲ καὶ τὸν προειρημένον εἰκαῖόν τινα ἀδελφὸν τοῦ Μητροδώρου Τιμοκράτην iudicandum est. sagaciter Kuehnius τοῦ Μητροδώρου glossema esse coniecit: quod si recte coniceret, potius ἔσχε δὲ ὁ Μητροδώρος interpolatum exspectares. immo idem qui illud § 6 de Timocrate, hoc quoque margini adscripsit, et referri is quidem ad uerba § 22 μαθητὰς δὲ ἔσχε πολλοὺς (Epicurus) κτλ. uoluit, non tamen certae sedis destinauit.

grauiora indicia occurrunt, cum ad Epicuri libellos peruenieris. neque umquam quemquam attentius legentem fugit

intermixta uerbis Epicuri esse scholia, nunc primum ab illis separata et quo decebat, in adnotationem ablegata. quae cum ineptissime inculcata sint, ut non numquam uel mediam sententiam interrumpant (ut p. 6, 5. 15. 8, 2. 21, 14), apparet contra consilium siue scriptoris siue editoris inlata esse. sequitur ergo, ut editor exempla illorum librorum non recognita, uix inspecta librariorum transscribere iusserit iussumque illi ea fide qua debuerunt executi sint, non obliti marginum. ceterum scholia illa adscripsit homo satis eruditus et in lectione ampliorum Epicuri operum probe uersatus. quem nondum codicibus et pergamena sed uoluminibus et charta usum esse fidem facit quod ad locos eiusdem epistulae posteriores lectorem hac formula remittit φησὶν ἐνδοτέρῳ (p. 8, 12. 16. 19).

grauissima et apertissima signa in eis partibus prostant, quibus epistula III moralis circumdatur. quas, ne quid huic uolumini desit quod in Laertii libro X legitur, primum continuas¹ proponam quales secundum codicum testimonia traduntur:

Περὶ δὲ τῶν βιωτικῶν, καὶ ὅπως χρῆ τὰ μὲν ἡμᾶς αἰρεῖσθαι, 117
τὰ δ' ἐκφεύγειν, οὕτως ἰ γράφει. Πρότερον δὲ διέλωμεν ἅ τε
αὐτῷ δοκεῖ περὶ τοῦ σοφοῦ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ. βλάβας ἔξ ἀνθρώ-
πων ἢ διὰ μῖσος ἢ διὰ φθόνον ἢ διὰ καταφρόνησιν γίνεσθαι, ὧν
τὸν σοφὸν λογισμῶ περιγίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ τὸν ἅπαξ γενόμενον 5
σοφὸν μηκέτι τὴν ἐναντίαν λαμβάνειν διαθέσειν μηδὲ πλάττειν ἐκόν-

1 αἰρεῖσθαι τὰ δ' (δὲ B) ἐκφεύγειν BPQH: ἐκφεύγειν τὰ δ'
αἰρεῖσθαι Ff || 2 δὲ om BP¹Q | ἅ τε B corr P¹, Q | exspectes ἅ αὐ-
τῷ τε || 3 τοῖς] ποιεῖ H || 4 ὧν prosodiam addidit corr P || 5 λο-
γισμ[ῶ] cum litura (fort. ex — ὄν) B | παραγίνεσθαι Q conpendio
codicis P male intellecto || 6 πλάττειν (sed ei ex corr B¹) libri cum
f. cf. fr. 231

1 Singula tantum non omnia in fragmentis dispersa inueniuntur locis in indice fontium significatis. Dielsius hic quoque quae ex codice P enotauerat mihi inperitit simulque de B ex Bywateri conlatione nonnullas adnotationes meas correxit.

τα. πάθει μάλλον συσχεθήσεσθαι. οὐκ ἂν ἐμποδίσει πρὸς τὴν σοφίαν. οὐδὲ μὴν ἐκ πάσης σώματος ἕξεως σοφὸν γενέσθαι ἂν οὐδ' 118 ἐν παντὶ ἔθνει. κἂν στρεβλωθῆ δ' ὁ σοφός, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. 10 μόνον τε χάριν ἕξειν τὸν σοφόν, καὶ ἐπὶ φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως διὰ τε λόγου * * ὅτε μέντοι στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμῶζει. γυναικί τε οὐ μιγήσεσθαι τὸν σοφὸν ἢ οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν, ὡς φησι Διογένης ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Ἐπικούρου ἠθικῶν δογμάτων. οὐδὲ κολάσειν οἰκέτας, ἐλεήσειν μέντοι 15 καὶ συγγνώμην τινὶ ἕξειν τῶν σπουδαίων. ἐρασθήσεσθαι τὸν σοφὸν οὐ δοκεῖ αὐτοῖς. οὐδὲ ταφῆς φροντιεῖν. οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα, ὡς Διογένης ἐν τῷ* *. οὐδὲ ῥητορεύσειν καλῶς. συνουσίην δὲ φασιν ὀνῆσαι μὲν οὐδέποτε, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ καὶ ἔβλαψε. 119 καὶ μὴν καὶ γαμήσειν καὶ τεκνοποιήσειν τὸν σοφόν, ὡς Ἐπίκουρος 20 ἐν ταῖς Διαπορίαις καὶ ἐν ταῖς Περι φύσεως. κατὰ περίστασιν δὲ ποτε βίου γαμήσειν. καὶ διατραπήσεσθαι τινὰς. οὐδὲ μὴν τηρήσειν

7 πάθει] breuissimo compendio πάθ supra posito ε P, si addidit corrector | μάλλον] fort. μὴν | οὐκάν B | ἐμποδεῖσαι B || 8 ἂν] ἀλλ' B | οὐδὲν παντὶ B¹ || 9 ἔθει B | δ' supra uersum B¹: om P¹ (antecedit ζ ρεβλω* cum θῆ scr supra ω) || 10 ἕξειν BP²QHf ἕξειν P¹: ἔχειν F | καὶ ἐπὶ B, in rasura corr P¹, HFf: del. H² om Q et primitus fort. P τὰπὶ ut uidetur corr P² || 11 ἀποῦσι B | λόγου. ὅτε] ὁδοῦχοτε B¹ ὁδ' οὐχ ὅτε B² ὁδοῦ χ' ὅτε Q ὁδοῦ * ὅτε P (spiritum in ὅτε add P²) ὁδοῦ. ὅτε f ὁδοῦ. ὅτι F, H | μέντοι] μὲν τις f || 12 μύζει BP¹Q: μύξει FP²f μ[ύ]ξει cum litura H | οἰμῶζει B: οἰμῶ*ει P οἰμῶξει FP²QHf | ἢ P²QHf: ἢ B ἢ P¹ οἶ F || 13 φ[η]σι F cum litura || 14 δο*|γμάτων ex δογ|μάτων corr P | οὐδέ] οὔτε libri. unde τούς τε οἰκέτας κολάσειν Casaubonus coniecit | ἐλεήσειν BPQH: ἐλεῆσαι Ff || 15 τῶν σπουδαίων Ff: τὸν σπουδαῖον BPQH || 16 φροντιεῖ' νοῦ δὲ Q || 17 ὡς... καλῶς om F | ὡς (BH?)f: ὡς ὁ PQ | ἐν τῷ BPQH in margineλείπει adnotat B: φησὶν f ἐν τῷ ἰβ φησὶν Aldobrandinus | ῥητορεύσειν P²Hf: ῥητορεύειν BP¹Q | συνουσίειν δὲ B συνουσίην ἢδε Q συνουσί* * δὲ P¹ συνουσίη δὲ FP²H¹f terminationem ας super η addidit H²: συνουσία δὲ Menagius. cf. adn. p. 118, 19 || 18 φασὶ B | ὀνῆσαι] ὤνησε libri solita neglegentia | δὲ om B | μὴ καὶ FP²Hf: μὴ BP¹Q | ἔβλαψεν f || 19 ὡς... 20 φύσεως om F || 20 κατὰ δὲ ποτε περίστασιν H || 21 βίου om H¹ in mg supplet H² | διατραπήσεσθαι τινὰς P. cf. adn. p. 335, 8 | τηρήσειν libri nisi quod τήρησιν P¹: ληρήσειν cum CFHermannō *zeitschr. f. d. alterthumsw.* 1834 p. 111 Cobetus

ἐν μέθῃ φησὶν ὁ Ἐπίκουρος ἐν τῷ Συμποσίῳ. οὐδὲ πολιτεύσεται, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ Περὶ βίων· οὐδὲ τυραννεύσειν· οὐδὲ κυνιεῖν, ὡς ἐν τῇ δευτέρῃ Περὶ βίων· οὐδὲ πτωχεύσειν. ἀλλὰ καὶ πηρωθεὶς τὰς ὄψεις καταξιοῖ αὐτὸν τοῦ βίου, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ φησι. καὶ 25 λυπήσασθαι δὲ τὸν σοφόν, ὡς Διογένης ἐν τῇ εἰ τῶν ἐπιλέκτων. καὶ δικάσασθαι. καὶ συγγράμματα καταλείψειν· οὐ πανηγυριεῖν δέ. 120 καὶ κτήσεως προνοήσασθαι καὶ τοῦ μέλλοντος. φιλαγρήσειν. τύχη τε ἀντιτάξασθαι, φίλον γὰρ οὐδένα κτήσεσθαι. εὐδοξίας ἐπὶ τοσοῦτον προνοήσασθαι, ἐφ' ὅσον μὴ καταφρονήσασθαι. μᾶλλον τε εὐφραν- 30 θήσεσθαι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς θεωρίαις. **ἀμαρτήματα ἄνισα εἶναι. καὶ τὴν ὑγίειαν τισὶ μὲν ἀγαθόν, τισὶ δὲ ἀδιάφορον. τὴν δὲ ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῷ δὲ τοῦ συμφέροντος. καὶ τὴν φιλίαν διὰ τὰς χρείας· δεῖν μέντοι προκατάρχεσθαι (καὶ γὰρ τὴν γῆν σπείρομεν), συνίστασθαι δὲ αὐτὴν κατὰ κοινωνίαν μεγίσταις 35 ἡδοναῖς ἐκπεπληρωμ(ένην). τὴν εὐδαιμονίαν διχῆ νοεῖσθαι, τὴν 121 τε ἀκροτάτην, οἷα ἐστὶ περὶ τὸν θεόν, ἐπίτασιν οὐκ ἔχουσαν, καὶ

22 φησὶν] ὡς φησὶν Cobetus | ἐν τῷ συμποσίῳ om F | πολιτεύσεσθαι f || 23 τῇ ᾱ F | τυραννεύσειν F τυραννεύειν B¹ | κ[υ-νιεῖν] cum rasura B κινιεῖν F | ὡς om f || 24 δευτέρα BPQ, f β̄ F β̄ ᾱ H | πτωχεύειν B¹ | πηρωθεὶς PQFf πυρωθεὶς B π[υ]ρωθεὶς cum rasura idemque in margine H || 25 καταξιοῖ] μετᾶξει PQF μετέξει B μετέξει i. e. μετέξειν corr H μεθέξειν f | αὐτὸν libri cum f | φησὶν H φ cum ἡ supra scripto PQ || 26 λυπήσασθαι BP¹Q: λυπηθήσασθαι FP²Hf | ὡς... ἐπιλέκτων om F | ὡς BPQf: ὡς ὁ Hs | ε̄ B πέμπτη f: ιε̄ PH ιε' Q || 27 δικάσασθαι f: δικάσασθαι BFPQH | καταλ[εί]πειν cum recenti litura B ex καταλί** corr P² | πανηγυ[ριεῖν] δέ] suppletum manu rec B || 28 καὶ κτήσεως libri: κτήσεως f. in B uerba καὶ κτήσεως... μέλλοντος raene euauerunt | προνοήσασθαι BH¹ | φιλαγρήσ[ει]ν cum litura B φιλάγρησιν P¹ || 29 ἀντιτάξασθαι H²f: ἀντιτάξασθαι BFPQH¹ | φίλον BPQH φίλων Ff | γὰρ] τέ ut PQ aut τε libri | οὐδένα BH οὐδέν i. e. οὐδένα P²: οὐδέν P¹QFf | ἀδοξίας Q | ἐπὶ ex ἐπὶ corr P || 30 καφρονήσασθαι H¹ | τέ Bf δέ PQH || 31 hiatum indicaui: τὰ suppleuit Cobetus, debuit saltem τὰ τε κατορθώματα καὶ τὰ || 32 ὑγίειαν PQH ὑγείαν Ff ὑγίαν euandum B | ἀνδρείαν BF ἀνδρείαν f ἀνδρίαν PQH || 33 δέ] δέ καὶ H¹ || 34 ad marginem σφά(λμα) adnotat m rec B | γὰρ om F || 35 δέ] δὴ statim corr P¹ | αὐτὴν cum o scr supra ἡ P¹ | μεγίσταις] ἐν τοῖς ταῖς BP¹Q ἐν ταῖς FP²Hf || 36 ἐκπεπληρωμ P¹Q ἐκπεπληρωμ B ἐκπληρωμ addit mg H: om FP²Hf || 37 οἷα H | ἐστὶν B

τὴν <κατὰ τὴν> προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν ἡδονῶν. Μετιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολὴν. εἰκόνας τε ἀναθήσειν. *εἰ ἔχοι, ἀδιαφόρως
 40 ἂν σχοίη. μόνον τε τὸν σοφὸν ὀρθῶς ἂν περὶ τε μουσικῆς καὶ ποιητικῆς διαλέξεσθαι. ποιήματα τε ἐνεργεία οὐκ ἂν ποιῆσαι. οὐ κινεῖσθαι τε ἕτερον ἑτέρου σοφώτερον. χρηματίσεσθαι τε, ἀλλ' ἀπὸ μόνης σοφίας, ἀπορήσαντα. καὶ μόναρχον ἐν καιρῷ θεραπεύσειν. καὶ ἐπιχαρήσεσθαι τινὶ ἐπὶ τῷ διορθώματι. καὶ σχολὴν κατασκευά-
 45 σειν, ἀλλ' οὐχ ὥστε ὀχλαγωγῆσαι· καὶ ἀναγνώσεσθαι ἐν πλήθει, ἀλλ' οὐχ ἐκόντα· δογματιεῖν τε καὶ οὐκ ἀπορήσειν. καὶ καθ' ὕπνου δὲ ὁμοιον ἔσεσθαι, καὶ ὑπὲρ φίλου ποτὲ τεθνήξεσθαι.

Τὸ ἐξῆς· Δοκεῖ δ' αὐτοῖς.

122 Ἐπίκουρος Μενοικεῖ χαίρειν. "Μῆτε νέος... ἐν ἀθα-
 50 νάτοις ἀγαθοῖς".

38 κατὰ τὴν post καὶ τὴν omiserunt libri: ἀνθρωπίνην, ἔχουσαν suppleuerat Meibomius | μετιτέον . . . 39 ἐπιστολὴν hoc loco mouit et post u. 48 traiecit f | μετητέον B¹F || 39 ante εἰ desse obiectum uelut τέκνα πλοῦτον sim. censebam | ἔχοι non perspicue ut ἔχη legas F || 40 σχοίης libri cum f: correxit Kuehnius | ἂν post ὀρθῶς inclusit Cobetus || 41 διαλέξεσθαι BPH²f: διαλέξασθαι FQH¹ | ἐνεργεία] ἐνεργεῖν libri cum f. asteriscum lacunae notam praefixit Cobetus | ἐνεργεῖν ἑτέρου σοφωτέροισ F¹ ἐνεργεῖν, ἑτέρου σοφωτέρως. f omissis uerbis οὐκ ἂν ποιῆσαι enuntiatum οὐ κινεῖται . . . σοφώτερον in margine inferiore suppleuit et in textu ἑτέρου σοφωτέροισ deleuit F² | ποιῆσαι P² | οὐ κινεῖται FPQHs οὐκ ἔνει τε B in cuius mg σφά(λμα): οὐκ εἶναι Sambucus et Aldobrandinus εἶναι Kuehnius || 42 τε BPQs Aldobrandinus τὸ H τὸ an τὲ F non liquet δὲ Sambucus | ἑτέρου ἕτερον Aldobrandinus | σοφωτέρως f σοφωτέροισ F¹ | χρηματιεῖσθαι Cobetus || 43 ἀπορήσαντα H | μόναρχον] μόνον ἄρχων F || 44 ἐπιχαρήσεσθαι FPH: ἐπιχαρίσεσθαι BQf | ἐπὶ] ἐν F (non f) | conicias κατορθώματι || 45 ὀχλαγωγῆσαι BPQH: σχολαγωγῆσαι Ff sed in margine superiore γρ ὀχλαγωγῆσαι F γρ σχολαγωγῆσαι mg P². cf. adn. p. 330, 9 || 46 [ο]ὐχ cum litura F | ἐκόντα FP²f: ἐκών BP¹QH igitur fort. scribendum ἀναγνώσεται | δογματι[εῖ]ν cum litura P | ο[ὐκ] cum ras B om f | ἀπορήσ[ει]ν ex ἀπορήσ+ν P η ex corr B || 47 δὲ om f expunxit P¹ | ἔσεσθαι <καὶ ὕπαρ> G. Kernius *bemerkungen zum X buch des Laertius Diog.* (progr. gymn. Primislaiuensis 1878) p. 14 | ποτὲ θνήξεσθαι f || 48 τὸ . . . αὐτοῖς libri: Ταῦτα δοκεῖ αὐτοῖς. μετιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολὴν. f | δ'] δὲ F || 49 μενοικεῖ P²Hf μὲν οἰκεῖ F et in mg P²: μὲν· οἰκε B μένοικε P¹Q

Μαντικήν δ' ἅπασαν ἐν ἄλλοις ἀναιρεῖ, ὡς καὶ ἐν τῇ μικρᾷ 135
ἐπιτομῇ. καὶ φησί· Μαντικὴ οὐσα ἀνύπαρκτος, εἰ καὶ ὑπαρκτή, οὐ-
δὲν παρ' ἡμᾶς ἡγητέα τὰ γινόμενα. Τόσαυτα καὶ περὶ τῶν
βιωτικῶν· καὶ ἐπὶ πλείω διείλεκται ἀλλαχόθι.

Διαφέρεται δὲ πρὸς τοὺς Κυρηναῖκούς περὶ τῆς ἡδονῆς. οἱ 136
μὲν γὰρ τὴν καταστηματικὴν οὐκ ἐγκρίνουσι, μόνην δὲ τὴν ἐν κι- 56
νήσει. ὁ δὲ ἀμφοτέρα· ψυχῆς καὶ σώματος, ὡς φησιν ἐν τῷ Περὶ
αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐν τῷ Περὶ τέλους καὶ ἐν ᾧ Περὶ βίων
καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φίλους ἐπιστολῇ. ὁμοίως δὲ καὶ
Διογένης ἐν τῇ ιζ' τῶν ἐπιλέκτων καὶ Μητροδώρος ἐν τῷ Τιμο- 60
κράτει λέγουσιν οὕτω· Νοουμένης δὲ ἡδονῆς τῆς τε κατὰ κινήσιν
καὶ τῆς καταστηματικῆς. ὁ δ' Ἐπίκουρος ἐν τῷ Περὶ αἰρέσεων
οὕτω λέγει· Ἡ μὲν γὰρ ἀταραξία καὶ ἀπονία καταστηματικαὶ εἰσιν
ἡδοναί· ἡ δὲ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη κατὰ κινήσιν ἐνεργεῖα βλέπον-
ται. Ἐτι πρὸς τοὺς Κυρηναῖκούς· οἱ μὲν γὰρ χεῖρους τὰς σωμα- 137
τικὰς ἀλγηδόνας τῶν ψυχικῶν, κολάζεσθαι γοῦν τοὺς ἀμαρτάνον- 66
τας σώματι· ὁ δὲ τὰς ψυχικὰς· τὴν γοῦν σάρκα τὸ παρὸν μόνον
χειμάζειν, τὴν δὲ ψυχὴν καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλ-

51 δ' PQH: δὲ Bf | ὡς ... 52 ἐπιτομῇ om F | καὶ om B ||
52 μαντικὴ F^{2f} μαντικὴ B: μαντικὴν F¹PQH | [οὐ]σα cum ras B²:
σα PQH ὡς Ff, γρ mg P² | ἀνύπαρχος H¹ | εἰ BPQH: εἰ δὲ
FP^{2f} | ὑπαρκτικὴ P² (etiam in mg γρ), f || 53 παρ' BFPQHf: πρὸς
Meibomius | ἡγητέα τὰ] ἡγητέα eraso postea ἡγη B¹ ἡγή τὰ FPQHf:
ἡγητέον τὰ Meibomius ἡγοῦ τὰ errorem adnotationis Meibomianae
recepit Cobetus ἤδη τὰ Gassendus | γενόμενα P¹Q | τὸ σαύτα H |
καὶ περὶ] δὲ ἐπὶ H || 54 διέλεκται BP¹ διήλεκται f | ἀλλαχόθεν f ||
55 τῆς om F || 56 ἐγκρίνουσι] ἐκρίνουσι B¹ ἐκκρίνουσι B² et fort.
P¹ | μόνον H¹ | [ἐν] B² [ἐ]ν P¹ in rasuris || 57 ἀμφοτέρα BPQHf:
ἀμφοτέραν (F?) Meibomius ἀμφοτέρας Gassendus | hiatus indi-
caui || 58 τέλους καὶ] τέλους H | α BPQHs: τῷ Ff τῷ ᾧ contami-
nando Aldobrandinus || 59 τοὺς ἐν] τοὺς ἐν τῇ H | μυτιλήνῃ BQHf
μιτυ[λ] sscr ἢ cum litura P μυτιλίνῃ F | φί[λους] cum ras P² φί-
λου B¹ φιλοσόφους Gassendus | ἐπιστολῇ ex / fecit ἡ P² || 60 ἐν
... ἐπιλέκτων om F | ιζ' BPQH ἐπτακαιδεκάτη f | μητροδώρος FP
QHf: δημόκριτος B | τιμοκράτ[ει] P² cum ras || 61 οὕτω] οὕτως f |
δέ] fort. διχῶς || 62 ἐν τῷ π. αἰρ. om F | αἰρ sscr ἐ primitus P
(ων terminationem addidit P²) unde αἰρέσεως Q || 63 γὰρ om F |
ἀπονία F¹ ἀπον[ί]α cum ras B || 64 καὶ ἡ BPQH: καὶ Ff | ἐνεργεῖαι sic F || 65—68 Meibomii supplementa non adnoto

λογ· οὕτως οὖν καὶ μείζονας ἡδονὰς εἶναι τῆς ψυχῆς. Ἀποδείξει
 70 δὲ χρῆται τοῦ τέλους εἶναι τὴν ἡδονὴν τῷ τὰ ζῶα ἅμα τῷ γεννη-
 θῆναι τῇ μὲν εὐαρεστεῖσθαι, τῷ δὲ πόνῳ προσκρούειν φυσικῶς καὶ
 χωρὶς λόγου. αὐτοπαθῶς οὖν φεύγομεν τὴν ἀλγηδόνα· ἵνα καὶ ὁ
 Ἡρακλῆς καταβιβρωσκόμενος ὑπὸ τοῦ χιτῶνος βοᾷ
 δάκνων ἰύζων· ἀμφὶ δ' ἔστενον πέτραι,
 75 Λοκρῶν τ' ὄρειοι πρῶνες Εὐβοίας τ' ἄκραι.
 138 Διὰ δὲ τὴν ἡδονὴν καὶ τὰς ἀρετὰς αἰρεῖσθαι, οὐ δι' αὐτάς, ὡσπερ
 τὴν ἰατρικὴν διὰ τὴν ὑγίειαν· καθά φησι καὶ Διογένης ἐν τῇ κ
 τῶν ἐπιλέκτων, ὅς καὶ διαγωγὴν λέγει τὴν ἀγωγὴν. ὁ δ' Ἐπίκου-
 ρος καὶ ἀχώριστόν φησι τῆς ἡδονῆς τὴν ἀρετὴν μόνην· τὰ δ' ἄλλα
 80 χωρίζεσθαι, οἷον βρωτά.

69 τῆς] τὰς τῆς Cobetus || 70 τῷ τὰ B τὸ τὰ PQH ὦ τὰ Ff, mg γρ P² | ἅμα τὸ B¹ | γεννηθῆναι B || 71 τῇ μὲν] τὴν μὲν f, γρ P² | εὐαρεστεῖσθαι F | γόνῳ F || 72 φεύγωμεν B | ἵνα om B || 73 ἡρακλεῖς B | χιτῶνος FP²Hf: χειμῶνος P¹ (et in mg [εἰ]χεχειμῶνος P²) Q χειμόνος B | βοᾷ... 74 ἰύζων om f | βοᾷ Menagius: βοῆ libri sed βοη sine acc B βο[ῆ] cum ras P² || 74 sq. Soph. Trach. 787 sq. | 74 δάκνων libri: βοῶν Soph. δακρύων Casaubonus δεινῶς Menagius λάσκων Dobraeus | ἰύζων B²FQH [i]ύ[ζ]ων cum lituris P¹: ἡυξων (ex νυξων, ut con. Bywaterus) B¹ | δέστενον F δὲ στενόν P¹ | ἔστενον] ἐκτύπου Soph. | πέτρα P¹ || 75 Λοκρῶν τ' FP²QHf Λοκρῶν τε BP¹: Λοκρῶν Soph. | ὄρειοι B ὄριοι P¹ | πρῶνος P¹ | ἄκραι BP²QH Soph. ἄκρα Ff. in P uu. τ' ἄκραι. Διὰ primitus sic scripta τακ'ράδι^a, correxit ai super ρ et prosodiam adiciendo P² || 76 διὰ] ἀδεαί Q | ἀρετὰς] τέχνας f | οὐ δι' αὐτάς] οὐδ' ἑαυτάς ut uid. P¹ | αὐτάς BP²Qf | 77 καθά φησι omissum supra uersum addit F | ἐν τῇ ἐπιλέκτῳ κ· F ἐν τῇ εἰκόστῃ ἐπιλέκτῳ. f | κ BPQH ut F || 78 ἀγωγὴν] ἀρετὴν Meibomius | ὁ δ'... 80 βρωτά omissa in marg inferiore supplet F || 79 καὶ ἀχώριστον om f | φησι τὴν ἡδονὴν μόνην τῆς ἀρετῆς. f || 80 χωρίζεσθαι] γνωρίζεσθαι f | βρωτά B²PQH: βρωτά B¹F βρωτά. f. fort. βρωτά (τινά).

iam praemissa breui introductione, quam p. 68 dedi, Epicuri sententiae selectae secuntur, quibus finitis Laertii opus nullo uerbo addito clauditur.

in his igitur plura iam olim supinae neglegentiae patebant indicia, ut locus ex intima ethice petitus u. 31—38 in mediam de officiis sapientis disputationem abiectus et clausula epistulae III (u. 53 sq.) interpositis de diuinatione

uerbis (u. 51—3) a fine epistolae dirempta. nunc quae huc usque Frobenii interpolatio oblitterauerat signa clara accedunt transitionis formula μετιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν (u. 38) longe a loco suo (u. 47) traiecta et usitata illa librariorum admonitio (u. 48) τὸ ἐξῆς· Δοκεῖ δ' αὐτοῖς —. quae si reputaueris, statim uideas quid acciderit. Libros de uitis philosophorum multo antiquiores, nempe Neronis aut Flauiorum tempore ad mulierculam doctam¹ qualis Pamphila fuit scriptos, editor (Laertium licebit dicere) antequam in officinam librariam mitteret, auxerat libellis IV Epicureis adiectis et doctissima de sapientis secundum Epicurum officiis epitome. hanc epitomen charta interposita non capiebat, ultimae eius sententiae margini in ea pagina uetustioris uoluminis adscribendae erant, quae a uerbo u. 31 ἀμαρτήματα in media sententia incipiebat. editor quod u. 1—3 indicat Epicuri epistolam moralem se adpositurum praemisso περὶ τοῦ σοφοῦ loco, recte indicauit, ipse quae additurus esset, non recte quae daturus erat. sane, illa cum scriberet, etiam dogmatum moralium summarium aequae atque physicorum conspectum uidetur reicere uoluisse: postquam inspexit, ut erat ethices Epicureae admirator (cf. X 138 infra p. 68), omittere non est ausus. igitur extremo de sapientis officiis loco, ut dixi, marginibus adscripto librariorum monuit, ut ad initium ueteris illius summarii Δοκεῖ δ' αὐτοῖς <περὶ τῶν βιωτικῶν> oculos referrent. huic autem summario interponendam epistolam destinauerat ibi ubi nunc formula transitionis Μετιτέον κτλ. legitur, ut sola appendix quae de Epicurei et Cyrenaici dogmatis differentia est (cf. adn. p. 271, 6) epi-

¹ mulieris adlocutionem in Laertii uerbis III 47 inesse qui certatim obseruauerunt, Aldobrandinus Casaubonus Reinesius (Var. lect. II 12 p. 223 sq.), ipsum Laertium Diogenem isti mulieri φιλοπλάτωνι, cuius etiam nomen Arriam eruisse Ionsius sibi uidebatur scrr. hist. phil. III 12, 8 p. 70 sq., opus decem librorum dedicasse arbitrabantur: tamquam adlocutionem eius, quem quis illo honore afficiat, in medio libro abscondi potius quam fronti ornamentum praefigi deceat. sed hunc errorem illi saeculo facile ignoscimus.

stulam sequeretur et a sententiis separaret. nimium a librariis postulatam erat: qui schedas ab editore additas stupida cum fide descripserunt, neglexerunt ueteris summarii maiorem partem, siue eos latuit siue compage soluta interciderat. uetustioris igitur uoluminis haec fere forma fuerat: incipiebat caput de dogmatis ethicis a uerbis Δοκεῖ δ' αὐτοῖς [περὶ τῶν βιωτικῶν] * * * usque ad [τά τε κατορθώματα καὶ τὰ], quae continuabantur ultimis schedis superstitibus

ἀμαρτήματα ἀνίστα εἶναι. καὶ τὴν ὑγίειαν τισὶ μὲν ἀγαθόν, τισὶ δὲ ἀδιάφορον. τὴν δὲ ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῶ δὲ τοῦ συμφέροντος. καὶ τὴν φιλίαν διὰ τὰς χρείας· δεῖν μέντοι προκατάρχεσθαι (καὶ γὰρ τὴν γῆν σπείρομεν), συνίστασθαι δὲ αὐτὴν κατὰ κοινωνίαν μερίσταις ἡδοναῖς ἐκπεπληρωμ(ένην).

τὴν εὐδαιμονίαν διχῆ νοεῖσθαι, τὴν τε ἀκροτάτην, οἷα ἐστὶ περὶ τὸν θεόν, ἐπίτασιν οὐκ ἔχουσαν, καὶ τὴν <κατὰ τὴν> προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν ἡδονῶν. Μετιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν. διαφέρεται δὲ πρὸς τοὺς Κυρηναίκοις περὶ τῆς ἡδονῆς. οἱ μὲν γὰρ . . . . . τὰ δ' ἄλλα χωρίζεσθαι οἷον βρωτά.

margini adscribentur reliqua de officiis sapientis u. 39 εἰκόνας τε ἀναθήσειν . . . 47 ποτέ τεθνήξεσθαι. Τὸ ἐξῆς· Δοκεῖ δ' αὐτοῖς

quae epistulam excipiunt sententiae de diuinatione nescio quomodo eo deuenierint, nisi ex scholio ampliore olim ad epistulam praecedentem 134 p. 65, 12—15 adscripto relicta sunt.

quae ethicis praemittitur de officiis sapientis epitome, ut dixi, doctissima est et ex optimo fonte petita. hunc apparet similem de uitis et dogmatis philosophorum librum fuisse eademque fata expertum atque uolumen a Laertii librariis expressum. pristinum enim textum additamentis non minus doctis multis auctum esse, ut de eisdem rebus sententiae iam aliae alibi legantur et plerumque ordinis ne umbra quidem seruetur, nemo iam non uidet. breuissimus enim fuit pristinus textus, uelut, ut uno exemplo defungar, § 118 sq. olim haec tantum probabile est tradita fuisse

- u. 10 μόνον τε χάριν ἔξειν τὸν σοφόν, καὶ ἐπὶ φίλοις καὶ παρ-
 οῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως διὰ τε λόγου * * ¹
 14 οὐδὲ κολάσειν οἰκέτας, ἐλεήσειν μέντοι καὶ συγγνώμην
 τινὶ ἔξειν τῶν σπουδαίων.
 15 ἐρασθήσεσθαι τὸν σοφὸν οὐ δοκεῖ αὐτοῖς, οὐδὲ ταφῆς φρον-
 τιεῖν.
 20 κατὰ περίστασιν δὲ ποτε βίου γαμήσειν.

statim nouissimae sententiae gemellam habes postea additam hanc

- l. 19 καὶ μὴν καὶ γαμήσειν καὶ τεκνοποιήσειν τὸν σοφόν, ὡς
 Ἐπικούρου ἐν ταῖς Διαπορίαις καὶ ἐν ταῖς Περι φύσεως.
 ea arctius coniungitur cum sententiis de amore, quae plures additae erant ad u. 15 in margine:

- u. 12 γυναικί τε οὐ μιγήσεσθαι τὸν σοφὸν ἢ οἱ νόμοι ἀπαγο-
 ρεύουσιν, ὡς φησι Διογένης ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Ἐπικούρου ἠθικῶν δογμάτων.
 16 οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα, ὡς Διογένης² ἐν τῷ *.
 17 συνουσίην δὲ φασιν ὀνήσαι μὲν οὐδέποτε, ἀγαπητὸν δὲ εἰ
 μὴ καὶ ἔβλαψε.

cetera quoque quae interposita leguntur, aliorum pertinent:
 u. 11 ὅτε μέντοι στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμῶζει
 non falso id quidem (cf. fr. 66) sed tamen maleuole a lectore
 aduersario adscriptum erat ad l. 9 κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφός,
 εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα, qua re etiam forma insolita enun-
 tiati post additi sponte explicatur; l. 17 οὐδὲ ῥητορεύσειν
 καλῶς eis quae u. 27 leguntur καὶ συγγράμματα καταλεί-
 ψειν· οὐ πανηγυριεῖν δὲ subiungendum erat.

sed ut summam colligamus, etiamsi uetustius illud opus,
 quod Laertii librariis exemplar fuit, constat similem siue
 incuriam siue iniuriam antea passum esse, tamen illae tur-
 bae quas interpositae Epicuri epistolae concitarunt, maio-
 res sunt quam quas editorem quamuis negligentem, si in
 exemplari inuenisset, credas patienter laturum fuisse. igitur

¹ finis sententiae additamento et hic et alibi expulsus est.

² etiam tertiam huius Diogenis sententiam u. 25 καὶ λυπή-
 σεσθαι δὲ τὸν σοφὸν ipsa sedes arguit additamentum marginis fuisse.

si nouissimus editor libros Epicuri inseri iussit, iam non dubitabimus Laertio Diogeni¹ et huius doni gratiam referre et neglegentiae quamcumque ea in re commisit ueniam habere.

Quodsi quattuor hi libelli uetustatem non tulissent, ad interiorem profecto disciplinam Epicuream aditus nobis praeclusus esset. nam qui physicam saltem partem unus luculentissime explicat, T. Lucretius Carus et carmen scripsit et eo consilio ut popularium animos huic philosophiae conciliaret rudesque adhuc institueret, et potius quales fortasse ipse audierat scholas quam auctoris περὶ φύσεως libros exprimit, quos si adiit, singularum rerum causa inspexit; unde fit ut non solum canonica sed etiam in physicis res difficiliore a poesi prohibeat². contra hi libelli non discentibus, sed scientibus scripti iuuandae memoriae causa eoque multifariam nobis obscuri etiam penitiores philosophiae locos attingunt, maxime primus. Commentario tamen hos libros explanare nec potui nec uolui; scribet eum qui disciplinam Epicuri accurate inuestigatam enarrabit: ego eis qui intellegere ipsi uolent subsidium interpretationis (p. 374 sqq.) parauit, ubi cum singulis capitibus conlata inuenient et fragmenta et Lucreti ceterorumque testimonia. sed in qua re quasi cardinem uerti et difficultatem aut omnem aut maximam sitam esse nemo non sentiat, explicationem uerborum non potui, ne si uellem quidem, alienam ab officio meo iudicare. sane si uoluminibus illis integris uteremur, quibus Epicurus singulas disciplinae partes uberiore disputatione tractauit, cautum erat ne obscuriora nimis multa relinquerentur. nunc ex tanta librorum copia ei soli relictis sunt libelli, quibus amplissimorum librorum argumentum in breuissimam admonitionis formulam redactum est. obticuit uox magistri uim uerborum definientis. neque in Platonis Aristotelisque sermone nisi rarissime quicquam est praesidi. artis enim suae uocabula

1 aliter F. Nietzsche iudicauit in progr. Basil. s. s. p. 5 sq.

2 cf. de his rebus I. Bruns *Lucrez-studien* Friburgi Brisg. 1884.

Epicurus cum ab eis sumpsit scriptoribus, quorum libris careremus, ueluti Nausiphane, tum ipse inuenit. condendum igitur erat glossarium, quo uerborum usus quam fieri posset plenissime componeretur, ut loci coniuncti alius alium illustrarent; adferenda erat aliorum dictio cum sectatorum tum aduersariorum tum similia professorum. inter quos Sextus empiricus non caret utilitate. namque unus est fons, unde simul et Epicuri canonice et medicorum empiria et Pyrrhonis dubitatio fluxit, Abderitarum uel Democriteorum disciplina. denique non neglegenda erat uerborum apud scriptores Latinos Lucretium et Ciceronem interpretatio. hanc aerumnam quod exanclandam mihi uidebam, non ita aegre tuli. nimis enim quam dulce est sapere cum saeculo. atque haec me maxime spes erigebat, non solum Epicuro rectius intellegendo sermonique graeco pernoscendo utilem operam meam qualem cumque, sed etiam reficiendis uoluminibus Herculansibus praesidium tantum non necessarium fore.

Ex his libellis primus, epistula ad Herodotum, Epicuri de rerum natura doctrinae fons sincerissimus, ab omni suspicione longe remotus est. reliquis ut fidenter et recte uti possimus, non nullae dubitationes disputatione nostra simul et mouendae et remouendae erunt.

De secunda ad Pythoclem epistula lepidum extat Schneideri Saxonis iudicium, 'multo elegantiorum scripturam atque ingenio Epicuri digniorem illam' (quam primam) esse uel propterea, quod ad adulescentem pulcherrimum pulchra danda fuerit; 'fuisse enim Epicurum acerrimo pulchritudinis sensu in sexu utroque praeditum et ad scribendum instigatum'. at ea scriptio non solum indigna est Epicuro sed quae ne potuerit quidem ab eo scribi. quod si quis uel epistulae primae uel uoluminum Herculansium lectione inbutus fuerit, semel admonitus facillime intelleget. una poterat obseruatio sufficere. nullum in epistula prima aut enuntiatum est aut caput quin apta coniunctione cum superiore conectatur; quodsi ad nouum caput transitus fit non ipsa sententiarum ratione coniunctum, ne sic quidem

umquam formula coniunctionis deest uelut ἀλλὰ μὴν καί, καὶ μὴν καί similes. secundam epistulam qui scripsit, nisi quod δὲ bis admisit p. 49, 9 et 54, 13 (nam 48, 11 huc referri nequit), hanc quasi legem secutus est, ut nulum caput superiori conecteret, etiamsi res ipsae uinculo arctiore continerentur: quod nisi Gassendum latuisset, non illum p. 44, 9 ἔτι τε πνεύματα terminatio corrupta in eum errorem induxisset, ut inserto γίνεσθαι δύναται uouum caput, de uentis scilicet, inchoaret. haec autem scribendi ratio non eius est qui sua promit, certe non Epicuri, sed eius qui aliena compilat longiorisque disputationis summam comprehendit. atqui hunc compilatorem manifesto tenemus, cum locum qui est de sideribus superiore parte (90—98) tractatum infra 111 (p. 52, 4)—116 retractat, ut praetermissa suppleat. dubitari potest, eandemne librorum περὶ φύσεως disputationem qua antea usus erat repetierit an iterata in Epicuri libris disputatio causa retractationis fuerit: neque enim mirum, si in XXXVII illis libris et paullatim per spatium circiter XV annorum et singillatim scriptis editisque plus semel ad locos grauiore scriptor delatus est, id quod constat in libro XXVIII euenisse. sed si contuleris quae de signis tempestatum generatim p. 43, 12 sq., explicatius p. 54, 13 leguntur, non iam dubitabis mecum utrumque ex eodem Epicuri loco repetere. quid quod uel causa quae compilatorem illuc retulerit hodieque diuinari potest. mirum ordinem, quo 111 sq. primum cometae, dein stellae fixae et motus errantium, postremo stellae cadentes iterumque signa tempestatum tractantur, qua ratione explicabis? medium inter sidera et quae proprie meteora dicimus locum stellae crinitae (κομήται) et cadentes (διάπτοντες, διαθέοντες) tenere uidentur: has ut Aristoteles (meteor. I 4. 6 sq.) et Aetius (III 2) fecere, ita epitomator inter meteora referendas censuit, Epicurus aut egregie fallor aut inter sidera tractauerat. in hunc igitur locum remissus compilator postquam de cometis rettulit¹, indidem de sideribus

¹ hoc loco quod oratio p. 52, 8 e recta in obliquam subito

olim neglecta repetiit ordine rerum non curato. his caussis olim mihi persuaseram epistulam ad Pythoclem non esse scriptam ab Epicuro sed compilatam ex Epicuri libris, fictam a sectatore quodam. nunc Philodemi testimonio (uide p. 34) constat iam inter ipsos Epicureos dubitatum esse rectene ea magistri nomen prae se ferret.

compilatam dico ex Epicuri *περὶ φύσεως* libris. nihil enim praeter prooemium uideo epistulae inesse quin potuerit eisdem uerbis Epicurus scribere. immo quaeuis sententia clamat longiorem et accuratiorem disputationem in breuiarium contrahi. nauseam nunc legenti gignit quod ratio rerum sublimium tractandarum postquam initio explicata est 86 sq. (cf. ep. I 80), in libello tam breui totiens iteratim inculcatur: Epicuro res sublimes primum tractanti pro se suaque ratione pugnandum erat, et cum rerum terrenarum et obseruabilium similitudines esse plures doceret, unde pari probabilitate meteora explicarentur, praecipendum ubique erat in hac cognitione acquiescere nos oportere. Lucretius modo plus modo minus exhibet quam epistulae scriptor, ut ex argumento epistulae p. 381 sqq. descripto facile intellegitur: neuter integrum rerum ab Epicuro tractatarum conspectum tradidit, coniungendi sunt ut plenior memoriam colligamus. igitur omnibus rebus, paene dixerim uerbis quae in hoc libello non Epicureo insunt, secure licebit ut Epicureis uti. neque credo fore qui mihi obiciant Berosi et Chaldaeorum de luna sententias p. 41, 1 expressas. ut enim uerum sit quod Vitruuius testatur IX 7 p. 232, 14 Rosei, Berosum primum astrologiam in Graeciam aduexisse, ne sic quidem ulla erit dubitatio quin Epicuri de natura rerum libri, quorum undecimus et duodecimus breui ante a. 300 scripti sunt, et scriptori huius epistulae et Lucretio suppeditare potuerint quae ex Chaldaea

---

uertitur, compilatoris culpa accidisse nequit; non dubito quin ex scholio illud quod orationis formam turbat supplementum inlatum sit. sed de re ipsa errasse me nunc uideo. non bis idem dicitur, sed tertia ratio additur, cf. p. 389.

doctrina sumpta tradunt. Theophrasto certe Chaldaeorum ars coniectrix nota fuit, qui, cum Aristoteles anal. pr. II 27 p. 70^b 7 sqq. ex arte physiognomonum exemplum petiisset coniecturae ex signis capiundae, in libro περὶ σημείων eodem consilio famosam siderum interpretationem nuper exortam tractavit (cf. Proclus in Plat. Tim. p. 285 sq.). neque ullo modo obstare quae de Berosi temporibus feruntur¹ iam Salmasius exerc. Plin. p. 456 cf. 462 (ed. 1689) intellexit. quid quod Cicerone teste de diuin. II 42, 87 ‘Eudoxus Platonis auditor, in astrologia . . . facile princeps’ Chaldaeorum fraudes damnauit? non habeo cur fidem testi, qualis est Carneades, derogem. at Eudoxus uir longe peregrinatus poterat famam illius artis accepisse ante quam in Graecia ipsa exerceretur. ergo cum nihil obstet quominus omnia ex Epicuri libris excerpta esse statuamus, epistulam II in eo librorum genere ponemus quod neque Democrito neque Aristoteli defuit, a Thrasylo bene notatum his uerbis apud Laertium Diogenem IX 49 τὰ δ’ ἄλλα ὅσα τινὲς ἀναφέρουσιν εἰς αὐτόν (Democritum), τὰ μὲν ἐκ τῶν αὐτοῦ διεσκέυασται, τὰ δ’ ὁμολογουμένως ἐστὶν ἀλλότρια.

Necessarium officium idque difficile et mihi inchoatum tantum haec epistula interpreti inponit, ut auctores rationum, quas singulis rebus uarias Epicurus adhibuit, indaget. ualde enim erraret qui has omnes Epicurum commentum esse existimaret. quae pleraeque ita cum sententiis tum Leucippi Democritique tum ceterorum physiologorum conueniunt, ut certo certius sit Epicurum eas ut quaeque probabilitate commendari uidebatur eligere solitum esse. quam ob rem et haec epistula et Lucreti libri V et VI quanta possint ad perspiciendas ueterum rationes utilitate esse, modo de auctore sententiae constet, nemo non intellet². elegisse autem Epicurum perquisitis omnium physiologorum libris

1 cf. C. Muellerus Frr. hist. gr. t. II p. 495, Schneiderus Saxo ad Vitruu. IX 2 t. III p. 187.

2 Hermannus Diels uideo hoc fonte uti ad Doxogr. p. 25, 2.

quis credat? quem etsi Democriti et Democriteorum, Anaxagorae et Archelai (cf. fr. 240) opiniones facile concedemus ipsum ex illorum libris nouisse, reliquorum ut cognosceret rationes consentaneum est librum ei ad manum fuisse, quo conpositas et comparatas nullo negotio inueniret, hoc est Theophrasti φυσικῶν δόξας.

Tertiam ad Menoeceum epistulam Epicurus cura plane singulari expoliuit. neque enim solum periodos membris aequabiliter cadentibus uerborumque eleganti acumine distinxit sed etiam hiatu uitando tantum non legem Isocrateam sibi inposuit. hiatum enim non admisit nisi legitimum post articulum οἱ ἥκιστα 63, 20 particulam καί (ante ἀπὸ 63, 2 ἐπεὶ 63, 4 ἐπὶ 63, 3 ὁ 61, 21 ὅτι 63, 20 οὐ 63, 5. 64, 3 οὐχ 64, 10 οὐδέποτε 66, 7 ὑγείας 64, 4 ὕδωρ 64, 1 ὠφέλειαι 60, 11) coniunctiones ἢ 66, 2 μὴ 63, 18 ὅτι 63, 19 praepositionem περὶ (αὐτὸν 60, 3 ἡμᾶς 62, 17 οὐς 61, 9); uel in pausa rarissime hiat oratio (62, 9 et 11). non huc pertinent οὐκέτι (61, 10) et μηκέτι, quoniam apostrophon patiuntur, quem in uerbis μηκέτ' εἶναι 59, 7 Clemens, fr. 204 p. 162, 5 Iohannes Stobaeus testatur. qui relinquebantur hiatus aut editorum neglegentia ut 66, 22 μὴ ἀλγῶμεν a Gassendo suppletum, aut uitiosa librorum lectione nati sunt ut 60, 10 βλάβαι αἴτιαι et 64, 20 διδάσκουσαι ὡς ubi Epicurus nisi διδάσκουσαι ὡς id est διδάσκουσ' ὡς scribere non potuit. restant loci tres 62, 1 ἀπέρχεται ἐκ τοῦ ζῆν ubi praepositionem non dubitauī delere cf. Lucianus dial. mort. 6, 1 et Toxar. 58 ἀπελθεῖν τοῦ βίου Demon. 4 ἐκὼν ἀπῆλθε τοῦ βίου; 63, 11 οὐ πᾶσα μέντοι αἰρετή, ubi non minus prompta erat medela μέντοι γ': nam legem a Porsone ad Eurip. Hec. 1214 Phoen. 1638 edictam neque ueteres ita secuti sunt ut neglegere non licitum existimarent (cf. Eurip. Iph. T. 720 Aristoph. Thesmoph. 709), et posteriores inde a Platone et Aristotele magis magisque neglexerunt, praesertim sicubi hiatus effugiendus erat¹ cf. H. Hoefler De particulis Platonicis capp.

¹ ea caussa Philodemo fuit VH² I f. 86 III 102 VII 116 X 101

sel. (diss. Bonn. 1882) p. 37 sq. et H. de Rohden in *Commentationibus societatis philologiae Bonnensis a. 1873 editis* p. 73 sq. 87, Epicuri autem unum saltem exstat testimonium in libro π. φύσ. XXVIII VH² VI f. 51, 10 καί τ[οι] γε οὐκ ἐ[π]ελελόγιστο; denique 63, 22 οἱ γὰρ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτη τὴν ἀηδίαν ἐπιφέρουσιν quem locum unum reliqui, quoniam uiolentiore medela, traiecto adiectiuo ἴσην post ἀηδίαν opus est.

his obseruationibus non mirer si quis abusus propter ipsam stili elegantiam ab Epicuro non solum neglectam sed etiam contemptam (cf. p. 88, 17) epistolam tertiam in suspicionem uocet. nempe multos hodieque latet, quantum discrimen inter duo sermonis pedestris genera intercedat, quae ex Aristotelis tempore a scriptoribus graecis non paucis simul coli uidemus: eos dico libros quos publice edebant ut ab hominibus elegantioribus legerentur, et eos quos sibi suisque philosophi maxime scribebant, quos ὑπομνήματα Graeci, Romani commentarios dixerunt. ex genere hypomnematico cum Epicuri scripta longe pleraque fuerint, facile intellegitur quam recte ueteres eius in scribendo negligentiam et incuriam uituperauerint. eundem si uellet etiam diligenter adeoque eleganter scribere potuisse quis negauerit? non obliuiscemur Epicurum Nausiphanis discipulum fuisse, qui quantam curam institutioni oratoriae inpendit, notum est (cf. p. 414^a). neque dubia sunt uestigia, etiam alias epistulas eo consilio ab illo expolitas esse ut publice spargerentur. idem acutae simul et elegantis dictionis studium in fragmentis haud paucis obserues¹ et in sententiis selectis, uitatum hiatus etiam in fragmentis libri περὶ τέλους². Sed ultra probabilitatem licet emergere. testes enim epistolae morali parati sunt non solum Clemens Alexandrinus et Laertius (p. 58), sed etiam L. Seneca (uide

rhet. iv 2 c. 37, 6 et in VH¹ v 1 c. 30, 12: idem etiam ante consonam εἰ μέντοι γε τῶν θεῶν rhet. iv 2 c. 35, 2 al.

1 cf. fr. 135. 204. 207. 488. 490 al.

2 hiatus uitiosus abest a sent. I—VII. IX. X. XVI al. cf. fr. 204. non numquam conlocatio uerborum illud studium prodit, ueluti p. 77, 6.

infra p. LVI), Sextus empiricus hypot. III 229 (uide subsidium interpret. p. 391 ad p. 61, 5), Lactantius (ibid.), Ambrosius. et hic quidem loco satis memorabili duas huius epistulae sententias exprimit hisce uerbis epist. (classis I) LXIII 19 t. I p. 1027^d ed. Maurin. *clamat ergo ille (Epicurus), ut Demarchus adserit, quia non potationes neque comissiones nec filiorum soboles (sic) nec feminarum copulae nec piscium copia aliorumque huius modi quae splendido usui parantur conuiuui, suauem uitam faciant sed sobria disputatio. denique addidit, quod ii copiis conuiuui moderate utantur qui non immoderate eas quaerunt. suco solo et pane uel aqua qui libenter utitur, despuit deliciarum epulas, quia multae ex his generantur molestiae.* his manifestum est primo epistulae III locum § 132 p. 64, 12 οὐ γὰρ πότοι . . . 15 λογισμός, dein eiusdem § 130 p. 63, 19 ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι latine uerti satis indocte, postremo fragmenti 181 (cf. p. 346, 19) sententiam breuiscule reddi. haec igitur Ambrosius non ex Epicuro se ipsum sustulisse sed Demarcho cuidam debere fatetur. quod nomen cum inter philosophos graecos auditum non sit, facilis est, ne dicam necessaria coniectura eaque iam ab editoribus Maurinis proposita, non istum Demarchum, sed Hermarchum auctorem Ambrosio fuisse. quod si recte statuimus, testem nacti sumus locupletissimum ipsum Epicuri successorem librorumque heredem.

Agmen claudit quasi κολοφῶν ut ait Laertius ἐπικείμενος libellus uere aureus Κύριαι δόξαι. continet ille disciplinae Epicureae de rebus grauissimis praecepta et ad uitae tranquillitatem maxime necessaria¹ in breuem pleraque formulam redacta. Epicurus enim, qui discipulos grauissima quaeque praecepta memoriae mandare et firmiter tenere iuberet², curare debuit ut ea uerbis et perspicuis

¹ τὰ κυριώτατα Epicuro non solum res ipsae sunt ut ep. I p. 3, 7. 28, 16. 29, 14 sed etiam praecepta de eis ut ibid. 31, 2 μνήμην τῶν ὄλων καὶ κυριωτάτων et 32, 5 τὴν ἅμα νοήματι περίοδον τῶν κυριωτάτων cf. 3, 14 ἡ κυριωτάτη ἐπιβολή.

² uide maxime ep. I 36 et cf. ib. 83 (p. 31, 18) II 85 (35, 16).

et breuibus conciperet. non defuisse ei hanc artem uidi-
mus, et libros eius plerosque talibus effatis distinctos fu-
isse probabile est. quid igitur mirum quod libellum gra-
uissimas Epicuri sententias complexum sectatores in sinu
gerebant et, quod Cicero de fin. II 7, 20 (p. 69) testatur,
ediscebant. celeberrimus fuit omni antiquitate, ut apparet
ex testimoniis p. 68 sq. 394 sqq. conpositis, idque etiam
ante Ciceronis Philodemique aetatem. iam tunc multa ac
diuersa libelli exempla ferebantur, de lectionis discrepantia
disputabatur (u. adn. 72, 1), de ueritate sententiarum certa-
batur fuerantque ταῖς Κυρίαις δόξαις ἀντιγράφοντες (Phi-
lodemus infra p. 68). nec uana coniectura ex Cicerone
colligetur, ne Carneadis quidem tela huic libello defuisse.

ratas sententias secundum interpretationem Tullianam
de fin. II 7, 20 (uide p. 69) Gassendus uocauit et cum eo
plerique uocant, ego *selectas* dicere malui nisus non solum
eiusdem Ciceronis de nat. deor. I 30, 85 auctoritate sed
eo maxime, quod re uera selectae eae sunt ex ingenii Epi-
curei monumentis. hoc Epicurum ipsum quantumuis me-
moriam discipulorum prospicientem quis credet instituisse?
nisi forte ipsum Hippocratem aphorismos, Aristotelem pro-
blemata credet ex suis familiariumque libris excerpta con-
posuisse. Epicurus enim quo modo de rebus grauissimis
breuiter dicturus fuerit, discimus ex epistula tertia. has sen-
tentias qui conposuit, sane praecepta duo principalia de
dis et de morte curauit ut frontem libelli ornarent, etiam
tertium et quartum suo loco posuit, ita ut ἡ τετραφάρμα-
κος (uide p. 69) iam praesto esset: idem tam inconsulto
cetera administrauit, ut primaria doctrinae capita praeter-
mitteret, admitteret secundaria. uelut illa de rebus publi-
cis quae sent. XXXII et magis etiam quae s. XXXVII sq.
docentur nemo profecto inter potiora disciplinae Epicureae
habebit, quae administrationem rei publicae dissuadebat¹.

116 (55, 1). Laertius Diog. x 12 (p. 365, 18) ἐγύμναζε δέ, φησί
(Diocles), τοὺς γνωρίμους καὶ διὰ μνήμης ἔχειν τὰ ἑαυτοῦ συγ-
γράμματα.

¹ fr. 551 sqq. cf. sent. XIV. anceps est philosophi iudicium
sent. VI sq.

contra siquidem mortem nil ad nos pertinere Epicuro firmissimum uitae beatae praesidium fuit, non minus necessaria fuerunt eius sententiae fundamenta ex physicis petenda, corpora et inane esse naturam rerum, tertiam naturam nullam esse rerum, animam corpoream, igitur et nativam et mortalem esse: nihil horum attigit compilator, qui physica omnia spreuit, adsciuit canonica. neque solum rerum delectus alienam manum prodit. insunt enim sententiae, quas ut in continua disputatione scriptas facile et intellegas et feras, ita libello memoriter ediscendo ineptissimas iudices, ut X. XX. XXIV et quattuor postremae. non ego somnia narro. in Epicuri περὶ φύσεως uolumine incerto illo, cuius reliquias Gomperzius in Studiorum Vindobonensium t. I p. 28 sqq. concinnare studuit, haec habemus p. 31, 124 (VH² VI f. 68 c. XIII) ἦν δὲ τὸ ἐξ ἡμῶν ἐπαίσθησις τοῦ Εἰ μὴ ληψόμεθα τίς ὁ κανὼν καὶ το[ύ]-πικρεῖν[ο]ν πάντα τὰ διὰ τῶ[ν] δοξῶν περαινόμενα ἀλλ' ἀκολ[ο]υθήσομεν [ἀ]λόγως ταῖς τ[ῶ]ν πολλῶν φ[ο]ραῖ[ς], οἰχήσεται[ι] πάντα καθ' ἃ διε[νοοῦ]μεθα τί καὶ ὑπεροχὴ [καὶ ἔλλειπον] * * : ubi quod pro infinitiuo οἰχήσεσθαι insolentissime indicatiuus scribitur, quo tandem modo putas fieri potuisse, nisi sententiam certis uerbis conceptam suisque et libris et scholis frequentatam Epicurus legentibus in memoriam reuocaturus ideoque inmutatam adpositurus erat? praesto igitur est κυρία δόξα genuina, quam Epicurus ipse testetur. sed ea etsi fuit dignissima quae reciperetur et illis est simillima sententiis quae inter has Κυρίας δόξας receptae sunt n. XXV et XXII, in his tamen nunc desideratur neque umquam opinor infuit.

in ipsa quoque forma libelli certum est originis indicium. is enim est sententiarum ut delectus ita ordo, qui a conditore sectae fieri minime potuerit. ethica canonica politica miro modo permixta uideas, ratione coniuncta loco disiuncta, re uera ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως coniectis (p. 342, 8) similia quam scriptis consilio et ordine. nec paucarum sententiarum bina extant exempla: eadem sunt sententiae uerbis diuersae, non re, utpote a scriptore gra-

uissima quaeque usque quaque decantare solito aliter alibi expressae¹ III = XVIII, XI = XII = XIII, XV = XXI, XIX = XX, XXVI = XXX, XXVII = XXVIII, XXXI = XXXIII, XXXVII = XXXVIII. superiores editores, quotiens quae de eadem re sunt diuersis locis leguntur, turbare ordinem opinati traiciendis sententiis opem ferendam scriptori existimabant (cf. adn. 77, 7. 15), minime illi constanter eo remedio usi. mihi quem libri aequae omnes testantur ordo restituendus erat neque oblitteranda uestigia originis. unde iam puto manifestum fore, qua ratione et delectus non idoneus et ordo peruersus et otiosa eorundem praeceptorum iteratio nasci potuerint. nam praeter quattuor primas sententias hunc libellum intellegimus diuersis magistri libris deinceps excerptis paullatim succreuisse. magno in hac quaestione momento esse mihi uidetur, quod etiam epistulas adhiberi uidemus. saltem quae in sent. XXV leguntur uerba οὐκ ἔσονταί σοι τοῖς λόγοις αἱ πράξεις ἀκόλουθοι generatim dici non potuerunt, sed deriguntur ad amicum quendam, qui cum horto adscriptus esset, in rebus nonnullis finem uitae Epicureae neglexerat. etiam sent. XXVIII, nisi plane caecutio, in dissertatione continua non facile locum habuit, epistulae consolatoriae aptissima fuit (cf. s. XL). quae si ita sunt, demonstratum est has sententias non huic libello destinatas sed alio primitus consilio et loco scriptas postmodum a sectatore Epicuri excerptas et collectas esse.

Poteram multo breuior esse de re iam Gassendo perspecta², nisi errori Dom. Comparettii eorumque qui illi

1 uide quotiens dogma de duabus uniuerſi naturis iteret ac uariet fr. 74—76 et ep. I 39 p. 6, 5. hinc facile intellegitur, unde diuersa his sententiis lectio (adn. 72, 1) inferri potuerit.

2 animadu. p. 1693 'Ratae sententiae ex uariis Epicuri libris ceu florilegio collectae sunt'. aptissima G. utitur similitudine enchiridii Epictetei, de quo Simplicii exstat testimonium in prooemio commentarii τὸ δὲ βιβλίον τοῦτο, τὸ Ἐπικτήτου ἐγχειρίδιον ἐπιγεγραμμένον, καὶ τοῦτο αὐτὸ συνέταξεν ὁ Ἀρριανός, τὰ καιριώτατα καὶ ἀναγκαιότατα ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ κινητικώτατα τῶν ψυχῶν ἐπιλεξάμενος ἐκ τῶν Ἐπικτήτου λόγων, ὡς αὐτὸς

caussa incognita plauserunt praeuertendum esse uiderem. Edidit Fiorellius in Voll. Herc. coll. altera t. XI f. 20—42 ex uolumine Herculansenſi n. 1251 reliquias libri moralis Epicurei. eas D. Comparettius egregie meruit quod primus eis quoque qui lacera uoluminum Herculansenſium fragmenta adire non solent legendas proposuit *Rivista di filologia class.* 1879 t. VII p. 401 sqq. quae profecto ad cognoscendas ethices Epicureae rationes tam utiles ac pretiosae sunt, ut ipse quoque eas quantum possem emendatas huic libro additurus fuerim, nisi interim secundis curis Comparettius easdem retractatas multoque emendatiores edidisset, qui etiam exemplum lithographum accuratissimum adiciendum curauit *Museo italiano di antichità classica* 1884 uol. I p. 67 sqq. igitur ne acta iterum a me agantur, mutato consilio nunc placet ea tantum recensere breuiter quae aliter restituenda mihi uidentur.

In duabus paginis primis, quas Comparettius non attigit, sane pauca insunt quae intellegi queant, ut I 8 sq. τῶν εἰρημέν[ων πρὸς τοὺς ἀ]νευ φιλοσ[ο]φί[ας πάσας? τὰς] πράξεις κατορ[θοῦσθαι φάσ]-κοντας uel II 7 [πάθος?] ψυχικὸν ὑπὲρ τοῦ [πόνου?]υ γίνεται, καὶ συν[περαίνο?]μεν οὕτωι τὰς [αἰρ]έ[σεις κ]αὶ φυγὰς πρὸς ἀμ[φότερ]’ ἐπανάγ[οντες]. οὐδὲ γὰρ [ἀ]ν [τὰς?] χαρὰς ὁμοίως ἀ[θ]ρό[ας γί]νεσθαι κτλ.

col. III initium sic fere legerim: τινὲς [δ’] ο[ὐ] δυνά[μενοι] γεινώσκειν οὐδὲ προσ[έ]θεσαν] ὡς οὐ χρῆ[α?]μέσως (hoc ferri nequit; quod restituam non habeo nisi ἀμεθ[όδ]ως) ἀ[ἱρεῖσθαι μη-] [δε]νὸς ἐφ’ ᾧ [χρ]ῆ[π]αρισ]ταμένου. cetera iam ab editore expedita sunt, nisi quod u. 19 haud scio an τὰς [ἐπ’ ἐκείν]ων πράξεις rectius suppleatur.

col. IV principium, etsi quaedam p. 68 delibauit, integrum apponere utile erit: * [οὐ]χ οἱ ἐκ[λύ]ουσ[ι κατ]ὰ τὸ μέγ[εθ]ος καὶ

ἐν τῇ πρὸς Μασσαληνὸν ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὁ Ἄρριανός· ᾧ καὶ τὸ σύνταγμα προσεφώνησεν ὡς ἑαυτῷ μὲν φιλτάτῃ. μάλιστα δὲ τὸν Ἐπικτήτου τεθαυμακότη· τὰ δὲ αὐτὰ σχεδὸν καὶ ἐπ’ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων σποράδην ἐν τοῖς Ἄρριανοῦ τῶν Ἐπικτήτου διατριβῶν γραφόμενα εὐρίσκειται.

κατὰ [τόν] χρόνον (scil. πόνοι)· ἀλλὰ καὶ εὐεκκά[θ]αρτον¹, ἐπειδὴ περ οὐδ[έν] ὄφελος ὠ[ρίσθ]αι μὲν ἡμῖν, [ἀκ]τητον [δ'] ἢ δ[ύσ]-κτητον εἶναι τὰγαθόν, ἢ π[ε]περάνθα[ι μέ]ν, ἀνεγκαρτέρητον δ' εἶναι διὰ τῆ[ν πο]λυχροσιότη[τ]α τὸ κακόν. in fine u. 19 scribendum erat οἷα τὰ πλείστ[α] τῶν ἐν προκοπῇ δεῖ ν[ο]ῦσαι.

col. v satis plana. mirum igitur quod sententia u. 7—11 nondum patuit haec: ἐπ[ειδὴ] καὶ παρὰ τὴν [ἀδι]αληψ[ί]αν αὐτῶν μεγάλα γίνεται δι[ι]απτώματα κατὰ τὰς αἰρέσ[εις] καὶ φυγὰς. deinde quod in charta manifesto scriptum est u. 10 ἔνεκα γὰρ τῶ[ν] ἔξο-τάτων temptari fas non erat, item in extremis legendum καὶ πάλιν τῶν ἀνα[ν]καιοτάτων [πρά]ξεω[ν ὡς ἔξο]νοτάτων [ἀμελοῦσιν].

col. vi cum grauissima sit ad doctrinam Epicuri plenius perspicendam, pessime habita est; maxime doleo quod extremos uersus 18—20 restituere mihi non contigit. superiora inde a u. 4 pleraque intellegere mihi uideor sic: αἱ δὲ [πρὸς] τὸ μ[α]καρίως [ζῆ]ν κατὰ τὰς μὴ] δ[ιαφ]ερούσας α[ι]τίας· ο[ὐ]δ' α[ι]τιον α[ι] διαφέ[ρουσ]αι [ἡμῶν?] ἐφ[έ]σε[ις], ὡν αἱ μ[έν] ὡς] δ[ο]κε[ῖ] δ[ε]ιν[ά]ς ἐμποιοῦσ[ιν] καταγ[ί]δας, α[ἱ] δ' οὐ· καὶ τ[ι]νὲς μὲν α. ροι. (num ἀ[θ]ρό[ως]?) ἐκ λειμμάτω[ν] γίνονται τ[ι]νων, αἱ δ' ἀπ' ἐπα[ισθη]μάτων τῶ[ν] τοῦ χαίροντος· καὶ τινὲς [μέ]ν ἀπὸ συνηθειῶν, [τ]ινὲς δὲ καὶ χωρὶς τούτων· καὶ τινὲς μὲν ἀφ' ἡμῶν καταρ[χ]όμε[ν]αι, τινὲς δὲ τῶν ἔξω[θεν], ἃ ὡσπ[ε]ρ εἰ τρῶσιν ἐργασάμε[να] κτλ.

c. vii 10 potius πολὺ δέουσιν ἔ[χει]ν οἱ μακαριώτατοι δι' αἰῶνος, 15 αὐτοῦς non αὐτοῦς, 22 κα[κοῖς] non κα[κά] edendum erat.

c. viii 11—18 κἂν γε [μὴ] ν[ε]ικηθῶσι(ν) ὑπὸ τῆς εὐλογ[ί]ας τῶν πραγμάτων ἢ καὶ [φ]υ[σι]κῶς τὰ σημεῖα τῷ (δ)ειν[ά] φαί-νεσθαι συμφωνήσῃ, διὰ τὰς ὑποψ[ί]ας τοῦ μη[δέν] π[α]ρὰ τῆν τῶν θεῶν ἐ[νε]ργε[ῖ]ν ἀπειλήσιν ἀνθ[ε]λκόμε[νοι] καὶ καταμέλλ[ο]ντες ὑστ[ε]ροῦσι τῶν πράξ[ε]ων κτέ.

de c. ix et x tacere malo, quae multum abest ut intellegi possint.

col. xi quo modo restituenda mihi uideretur, p. 69 indicaui. nunc postquam Comparetiii exemplo de u. 11 sq. οὐκ ἴσου τιθεμένου dubitatio nulla relinquitur, apparet sic fere scriptum fuisse: [δ]ιὰ τὰ περὶ τῶ[ν] τετ[τ]άρω[ν] κεί[με]ν[α] λέγεται, το(ὐ) τῆ[ν] διάλη-ψιν τὴν π[ε]ρὶ τῶν κυρ[ι]ωτάτων καὶ τὴν μνήμην [πολ]λά συμ-

¹ εὐεκκ. . ακιτον charta, ut tamen priorem quae intercidit litteram α fuisse uidere liceat. correxi conl. Ep. π. φύσ. VH² vi 87 c. 9, 1 οὕτως ἔκκαθαίρεσθαι ep. ii 87 p. 36, 17.

βάλλεσθαι π[ρ]ὸς τὰ[ς] ὀρθὰς αἰρέσεις καὶ φ[υ]γὰς οὐκ ἴσου τιθεμένου κτλ. nec minus in extrema pagina illinc efficitur suppleri non posse ut proposueram sed sic potius πολλά δὲ [τ]ῶν [κακῶν κ]ατὰ*.

col. XII 2 sqq. et olim et nunc lego οὐκ ἐξ ἴσου] π[ά]σας ἀξιούμεν ὑπο[λήψ]εις· κ[αὶ] μ[α]λλον εἰς ὀρθ[ο]π[ρ]α[ξ]ίαν ὑ[πὸ] τῶν νόμων ἄγον[τ]αι θάνατον ἀνατ[εινομένων] καὶ τιμωρία[ς] ἐκ θε[ῶ]ν καὶ π[ό]νους ὡς δυσ[εκπο]νήτους κτλ., dein l. 14 sq. καὶ μὴ δ[υ]ναμένους ὑπὸ τῶν ἀλ[ηθι]νῶν πείθεσθαι παραγ[γε]λμάτων.

col. XIII 3 sq. τὰ δ' ὑπεδείχθη [τῆ]ν με[λέ]της παρεχόμενα συνεργίαν, 12 sqq. καὶ τοὺς ἠθικοὺς καὶ περὶ τῶν αἰρέσεων καὶ τῶν φυγῶν λόγους προσλαβεῖν δεῖ πάντως ἐκ φυσιολογίας, ἔν' ἐντελεῖς ὦσι, [καὶ] εἰ μὴδὲν ἕτερον, τὸ [γε] μὴδὲν χωρὶς αἰτ[ί]ας ἀποτελεῖσθ[αι] καὶ τὸ μὴ μεταβάλλ[ειν] τὰ ὄντα uel τὰς ἀρχάς].

col. XIV 6 haud scio an rectius καὶ καθόλου δ' ἐκ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὑπα[ρ]χουσῶν legatur. extremam paginam sic intellego οὐ συκοφαντητέον μέντοι γε τὴν τῶν στοιχείων παράδοσιν ἐν[ε]κα τῆς ἐπιπλοκῆς, καὶ τ[ά]ς πάντως ἀ[κο]λο[υ]θίας ἐνίων λέγ[ον]τα, ubi corrector recte accusatiuum restituit pro datiuo λέγοντι.

col. XV iam p. 68 proposui, ubi corrigas uelim u. 4 χρῆ [δὲ] κ[α]τέχειν et l. 7 περ[ὶ] τῶν κατὰ μ[έ]ρο[ς], ut nunc etiam Comparatius edidit.

col. XVI propter uoces populares admixtas totam adscribo *οὐδὲνα δ[υ]νατόν ἐσ[τι] προμα]θεῖν ("τὸ δ' ἀκριβὲς ὁ θε[ὸ]ς οἶ]δεν"), [ο]ὔτε γηράσας ἐ[πὶ] τί]νος ἡμέρας ἀ[φ]ίκοιτ' [ἂν ο]ὔτ' εἰ) πρότερον καταστ[ρ]έ[φ]ων. ὄθεν οὐχ ὡς περ ὅταν κατ' ἐνάργειαν εὐθὺς ἐ[σ]όμενος ὁ θάνατος ἐπιγινώσκηται, [σ]υνεχῶς ὅτι τελευτήσομ[ε]ν ἐννο[ο]υμεν] ("διαλείπονται δὲ τινε[ς] χρό]νοι") καὶ διὰ τὸ δυσ[πα]ρ[ά]γρ[α]φον κλ[εῖ]νομεν ὅτ[έ] μὲν ἐπὶ τὸ τάχα πρὸς τὸ μῆκιστον ἐκτενεῖν, ὅτε δ' ἐπὶ τὸ καὶ κατόπιν οὐκ ἀ[δυ]νατεῖν ἐγλιπεῖν.

col. XVII 2—10 haec scriptor dederat * * κ[αὶ] ὑπέ]ρ ὀλίγου [χρό]νου προδιδόναι [τ]ὰ μόν[α] δυνάμενα παρασχε[ῖν] ἡδονὰς κ[αὶ] πόνους ὑπομένειν διὰ κενῆς· φιλοσοφίας δὲ καὶ παντελῶς (scil. ἀπέχονται), ἕκαστος λέγων "Ἄρῶμαι νῦν ἀνηνύτου κακοπαθίας, εἴτ' ἐπιδiskeυθῶ μεταξύ;" cetera Buechelerus restituit mus. Rhén. xxxix p. 292.

col. XVIII haec est * [ἐπιφωνο]ύντες [δό]γμ[α]τι "Εὐσχημόνως ζῶ κ[αὶ] δικαί]ως· ἢ μὴ πρὸς τῶν νό[μων] τῶν ἀνθρώπων; τ[υ]χῶν δὴ τε]λευτῆς ἀθάνατο[ς] ἔσομαι". καὶ πρὸς ἅπαντα δι' ὧν

ἄμεινον βιώσοντα[ι] παρεγλύ[ονται] καθά περ οἱ κατακεκρ[ι]μένον[ι] θανάτου· καὶ δὴ καὶ τῶν πρὸς [ύγ]ίειαν ὀλιγωροῦσιν, “Ἐγὼ πόσα δὲ ὑπομενῶ,” προστιθέντες “εἰ λω]φήσω τρεῖς ὥρας;” καὶ πάν(τως) τὰς νόσους ἐκτεθνήκασιν, καὶ δι[ἀ] τ[ῆ]ν ὀπ[ό]ταν ἀποθ[ά]νωσιν αἰωνίων κακῶν προβ[ολ]ήν συν[έ]χονται ταραχαῖς ἀμετρή[τ]οις, πονη[ροί] δὲ καὶ διὰ ταῦτα*. in u. 16—18 cum Comparetatio mihi conuenit.

in col. XIX pauciora sunt quae corrigam: ὁ sq. * [ἐ]αυτοῖς παρίστ[ασθα]ι θε[ο]ὺς καὶ ἑαυτοὺς φυλά[ττει]ν δι[ἀ] τ[ῆ]ν εὐσέβειαν, κα[θ]ά περ ἐνίο[υ]ς μ[ύ]θο[ι] παραδεδώκασιν et u. 10 (ubi uitiose telexeuoc scriptum erat) ὑπὸ τε τοῦ παρὰ π[ροσδ]οκίαν ἐξαπιναίου τυπ[τόμ]ενοι τελέως ἐξίστ[αν]ται.

col. XX 1—9 * καὶ[νά] καὶ ποήσιν [ὄ]πως θάττο[ν] ἀν[α]θώ[ν]ται τὰ [δει]νά καθ' [ἐ]κ[α]στον ἀεὶ τὸ [προσ]πίπτο[ν] ἄ]ν ἕως ἀποθ[ά]νωσι· καὶ φοβ[ο]ύμενοι μὴ π[ο]τ' ἐλ[ί]πωσιν τ[ῶ]ι μακρῶι χρόν[ω]ι τῶν ἀνα[ν]καίων δυσμετάδοτοι (ut egregie correxit Buechelerus l. s.) γίνονται καὶ τὰς χάριτας ἀποστεροῦσι. recte extremae paginae addere mihi uerbum uideo: καὶ ἀσύγκλαστοὶ καὶ ἀσυμπαθεῖς πρὸς τοὺς ὁμοφύ[λου]ς ὡς περ οὐ π[ροσ]ήκον[τ]ας*.

c. XXI 5 τὰ δ' ἐγμῶν, ἀποδιδόναι (ἀποδιδονται charta) [τῶν] πόων τούτους καρπούς, ῥαθυμότερ' ἐκεῖ πονεῖ πλὴν διὰ φίλους. κα[ὶ] φειδόμενος χρόνο[υ] παντός μᾶλλον, ἐ[ν] σπ[αν]οφί[λ]οι[α] [μ]ᾶλλον αὐτῶι μόνον χρῆται. καὶ φιλοσ[ο]φία[ς] κα[ὶ] μουσ[ικ]ῆ[ς] ἐκ παιδ[ό]ς οὐδέπο[τ'] ἀφίετα[ι]· καὶ τ[ε]θ[αρ]ηκῶ[ς] ὡς παντός ἐκπ[λη]ρ[ω]θ[ε]ίς εἰς τὸν αὐτοῦ καὶ [μ]ήκ[ισ]τον χρόν[ο]ν καὶ με[τα]δίδωσιν ὅταν τὸ πρὸς [τὸ] ζῆν αὐτὸ μόνον ὑπο[λεί]πηται, πᾶν τὸ [λ]οιπ[ό]ν.

col. XXII 3—14 sic fere restitui existimo: ἂν ἐπιβ[ιω]σῆι δέ, κα[τά] γε τὴν τελευτ[ῆ]ν ἐργατ[ικ]ός ἐστι τῶι σ[υ]μβα[ί]νοντι [δό]γματι κατὰ τὴν ἔννοιαν τὴν κ[τ]ήσεως τῶν ἀγαθῶν. καὶ διὰ τὸ μὴ ἀποκόπτειν τὴν πολυχρόνιον ζωὴν ἐνεργείας ἀεὶ καινὰς ἐνίσταται καὶ φιλο[π]οίας, καὶ προσέχει τοῖς ἰδίο[ι]ς ὡς ἔστ[αι] δι[α]ρ[κ]ῆι, καὶ φροντίζει τῶν πρότερον ὡς πάλιν (tana charta) πρὸς αὐτὸν ἐσομένων. proxima 14—17 Buechelerus expediuit l. s., extrema Comparetius.

c. XXIII 2 fort. εἰ μ[ὴ] δηλοῖ τὸ [β]έλτερον, [ἐπ' ἀ]ίσθ[η]σιν ἐπανάγειν —.

hoc igitur uolumen Comparetius ipsius Epicuri esse existimat partemque libri Περὶ αἰρέσεων καὶ φυγῶν¹ continere, eo maxime argumento² nisus quod scriptor c. XV (u. infra p. 68) Epicuri Κυρίας δόξας sic memoret ut qui rationes eorum reddat quae ipse illic scripserit³. uideamus quo iure ita iudicet. illius paginae sententia est, ad assequendum finem bonorum conferre aliquid etiam externorum et particularium bonorum scientiam, sed perexiguum prae praeceptis grauissimis, de quibus ante dictum sit (ἀλλὰ μικρὸν ὡς πρὸς τὰ κυριώτατα, περὶ ὧν ὑπεμνήσαμεν): iam sequitur in quo quaestio haeret enuntiatum ἀφ' ἧς αἰτίας κὰν ταῖς Κυρίας δόξαις τέτακται πρῶτα h. e. quoniam ceteris longe grauiora sint, ea caussa etiam primum eis inter sententias selectas locum adsignatum esse. τέτακται inquit, non ἡμῖν, nedum τετάχαμεν. igitur ne illud quidem ullo indicio significatur, eundem qui hoc libello de praeceptis grauissimis breuiter dixerit (ὑπεμνήσαμεν), etiam Sententias perscripsisse. at nouit scriptor has Sententias nouitque auctoritate florentes. demonstratum igitur est tantum abesse ut uolumen illud Epicurus ipse potuerit scribere, ut scriptor etiam illo sectatore qui has Sententias tam malo delectu quam ordine composuit, aliquanto recentior fuerit.

1 Comparetius quod in altera editione p. 70 dicit Laertium Diog. librum π. αἰρέσεων καὶ φυγῶν inter ethices Epicureae fontes principales una cum libris π. τέλους, π. βίων, epistulis recensere, non recte ille locum Laertii x 30 (p. 370, 19) cum altero 136 (fr. 1) confundit.

2 unicum argumentum potui dicere. nam reliqua aut nihil probant nisi quod nemo negat, ab Epicureo bene instructo illud uolumen profectum esse, aut emendata lectione conciderunt uelut quod ab Herodoto isto c. 17 repetiit (p. 68) cf. Buechelerus mus. Rhen. t. xxxix p. 292.

3 Comp. p. 67 de illo loco *questo porre su di una medesima linea in una motivazione unica concernente l'ordine della trattazione, l'opera presente e le Κύρια δόξαι, dando l'intenzione dell'autore nell'una e nell'altra, non si spiega se non ponendo che questa e le Κύρια δόξαι siano opere dello stesso autore.*

His quattuor libellis subiunxi fragmenta librorum epistularumque Epicuri quotquot per antiquitatis monumenta sparsa indagare potui. quae propter usum et rerum et uerborum uel ad illos intellegendos et emendandos necessaria erant. sed fateor in eis mihi me minime satis fecisse. quodsi diues essem, hanc quam nunc foras emitto syllogen mihi soli exprimendam curassem, ut relectis ueterum libris et denuo excussis auctam et correctam publicarem. fieri enim nequit ut unus uno conamine omnem copiam exhauriat. accedit quod cum operae in his fragmentis iam exercerentur, mutaui consilium, ut non solum certorum librorum uestigia et fragmenta ipsis Epicuri uocibus insignia, quae sola conlegeram, sed etiam sententiarum testimonia comprehenderentur. qua re, cum non omnes scriptores mihi uacaret retractare, necessario accidit ut quae antea consulto spreuissem iam me fugerent inuitum. cui damno aliquatenus ita mederi studui, ut perlustrato Gassendi thesauro non nulla quae non recte deesse hoc monitore uidissem, spicilegio fragmentorum (p. 342 sqq.) insererem. aegerrime autem deploratam uoluminum Herculaneis plerorumque condicionem tuli: non loquor de librorum Περὶ φύσεως reliquiis, quas cum Theodorus Gomperzius secundum accuratissimam chartarum recognitionem multo quam antea pleniore et auctas propediem editurus sit, risum meruissem, si solis apographis Neapolitanis nisus frustra temptare ausus essem. sed illa Philodemi quae prae ceteris referta sunt Epicuri fragmentis, tam male habita sunt ut etiam saepius relegentem uestigia facile fallant et inuenta saepe ne uoces quidem integras, nedum sententias, sed singularem litterarum farraginem paene inutilem offerant. talibus quid facias, cum etiam ubi beatorum memoria continuum sententiarum ordinem largita est, quam lubrica et periculosa coniectura litterae perditae suppleantur, nemo expertus nesciat? ¹ fateor hic illic me cum litteras sensu cassas ad-

---

¹ exemplo potest esse quod non sine probabilitate p. 96, 3 scribere mihi uidebar ψή[χει]ν ἐμ [πε]λάγει Ζητεῖν: uero inuento, quod

ponere taederet, ultra probabilitatem lusisse potius quam restituisset: quod cum numquam lectore non monito fecerim, non tam damnosum futurum quam utile spero excitandis ingeniis felicioribus. omnino in fragmentis quoque hanc mihi legem inposui ut breuiter adnotarem ubicumque lectionem traditam aut receptam ex aliorum¹ uel mea coniectura mutassem: reliquam lectionis discrepantiam cum non in fragmentorum collectione quisquam quaerat sed in editionibus fontium, missam feci, nisi ubi nouis subsidiis uti licuit: qualia in Senecae loco fr. 351 BRVNONIS LARISCHII officio, in Alexandri Aphrodisiensis fr. 290 IVONI BRVNSIO debui; ad sententias a Seneca in epistularum libris prioribus seruatas PAVLVS WOLTERS, qui etiam operarum erroribus corrigendis per maximam fragmentorum partem curam sollertem adhibuit, lectionem codicis Metensis (M) mihi inperitit, de quo ille in commentatione acutis observationibus et emendationibus insigni², quae inter Exercitationis grammaticae specimina Bonnæ 1881 edita est, dixit p. 31 sq. in Plutarcho acquiescendum mihi fuit Wytttenbachii testimoniis; sero cognoui ad unam saltem dissertationem Aduersus Coloten codices duos qui soli innotuerunt Parisinos 1672 (E) et 1675 (B) conlatos a Maximi-

---

Scottius Fragm. Herc. p. 82 adn. in ipso apographo Oxoniensi legisse uidetur, $\psi\eta\phi\omicron\nu\ \epsilon\mu\ \pi\epsilon\lambda\acute{\alpha}\gamma\epsilon\iota\ \zeta\eta\tau\epsilon\iota\nu$, ego primus coniecturam meam rideo.

1 etiamsi studui ut suum cuique redderem, fieri tamen potuit ne dicam debuit ut coniecturas ab aliis occupatas non solum ipse facerem sed etiam ut meas ederem; uelut sero uidi $\tau\iota\nu\acute{\omega}\nu$ quod p. 145, 4 scripsi iam a R. Hirzelio propositum esse *unters.* I p. 156, et p. 280, 16 *sonisque* audio G. Windhausium in programme Darmstadiensi a. 1879 p. 8 occupasse. aequorum iudicium in hac quoque re ueniam spero neque credo Georgio Ferdinando Rettigio Bernensi aliquando collegae meo aemulum quemquam fore. semel memini me typhothetae rationibus inpeditum esse quominus auctorem emendationis adscriberem: in adn. p. 131, 16 Senecae tacite reddidi *mos antiquus fuit* pro uolgato *antiquis* suasore Diterico Holthofero.

2 profitendum mihi erat, quod et olim sensi et nunc sentio, ne quae inconsulte quidam iudicauerunt probare uiderer.

liano Treu¹, unde nonnulla rectius scribi poterant: ut p. 115, 32 non τίς οὐ sed τίς δὲ, cum libri τίς σε exhibeant.

Restat ut de fontibus fragmentorum dicatur. ac de sectatoribus etsi quantum satis est breuiter monui, sunt tamen fontis qui ad eosdem pertinuit nunc deperditi uestigia quaedam accuratius persequenda.

Dilectum et grauissimarum sententiarum excerptionem quod maxime epistulae Epicuri ceterorumque scholae auctorum sibi poscere uidebantur, non hercle mirum est. quarum tanta erat copia ab amicis et asseclis conlecta et seruata illo pietatis studio cui uel tenuissimas reliquias neglegere piaculum est, ut hoc quidem facile Luciano (p. 131, 21) credas, paruum in illa multitudine fuisse numerum earum epistularum quae argumenti grauitate praestarent. curarum domesticarum et familiarium memoria, de quibus rebus ut ad amicos multus erat Epicurus, nisi ad interiorem scholam non attinebat. sed etiam in hoc familiari genere litterarum haud raro quasi gemmae enitebant sententiae et ad uitam utiliter et acute aut eleganter dictae. talia igitur eligenda erant, et electa sunt ante tempora Philodemi. constat enim (u. p. 132, 3) iam tunc extitisse epistularum Epicuri Metrodori Polyaei Hermarchi epitomas. his quattuor auctoribus, in quos cadit nomen καθηγεμόνες honorque conditorum, quod adiungitur καὶ τῶν γυνώριμων, cauendum est ne decipiat. nimirum perinde atque factum in M. Tulli ad familiares epistulis uidemus, etiam his Epicureis syllogis admixta non raro erant, quae illi, ad quos Epicurus Metrodorus reliqui litteras dedere, siue scripserant siue responderunt. apparet hoc ex eis quae p. 134, 20 et 147, 10 obseruata sunt, ut alia indicia uelut fr. 170 mittam. igitur huc spectat additamentum illud καὶ τῶν γυνώριμων. ceterorum Epicuri familiarium epistulae tantum abest ut eodem studio quo quattuor uirum illorum lectitatae et excerptae esse uideantur, ut collectaene fuerint editaeque iure dubi-

---

¹ in programmate gymnasii Ohlouiensis a. 1881 *Zur geschichte der überlieferung von Plutarchs Moralia* fasc. II p. 23 sqq.

tes. natum est ex illis epistularum eclogis quasi gnomologion quoddam Epicureum. quod (ut dixi ad p. 132, 3) necesse est inter fontes gnomologorum eorum quos usu nouimus habeatur. his enim praeter Epicurum non fuere cogniti nisi Metrodorus Polyaenus Hermarchus. ac Iohannes Stobaeus Metrodori octo eclogas seruauit ecl. eth. c. 31, 67 p. 213, 10 Wachsm. flor. XVI 20 XLV 26 (LII 7. 8?) LXII 44 CXVI 42 CXVIII 33, Polyaeni duas ecl. eth. c. 15, 44 p. 192, 16 W. et flor. CXXIV 31 (etiam apud Maximum c. 36 p. 627 Combef.), Hermarchi unam flor. XCVIII 31. supplemento sunt Maximus abbas et Antonius monachus, unde una prodit sententia noua Metrodori Max. 42 p. 638 Combef. Anton. II 89 p. 153, Polyaeni tres Max. 6 p. 550, Max. 43 p. 639 et Anton. I 51 p. 57, Max. 62 p. 674 et Anton. II 80 p. 146; Hermarchi, quantum uideo, nullum apud eos est uestigium. non magis hoc dixeris casu factum quam quod neque Colotis neque Leontei (cuius nouimus epistulam ad Lycophronem, cf. adn. ad p. 175, 7) neque adeo Idomenei ecloga ulla adponitur. facile enim perspicias quattuor uiros illos quorum extabant epitomae epistularum p. 132, 3 eo ordine recenseri, ut cuiusque maior erat et auctoritas et eclogarum copia.

idem gnomologion existimo a L. Annaeo Seneca, cum epistularum ad Lucilium libros quinque priores (ep. 1—52) scriberet, cotidie in manus sumptum esse, unde utiles sibi amicoque sententias tolleret. hic Epicuri tantum sententias paucasque Metrodori (ep. 81, 11 et eiusdem epistulae locos ep. 98, 9 et 99, 25) elegit, Polyaeni Hermarchique eclogas spreuit. sed ne has quidem defuisse gnomologio suo ipse haud obscure indicare ep. 6, 6 mihi uidetur *Metrodorum et Hermarchum et Polyaenum magnos uiros non schola Epicuri sed contubernium fecit*. cur enim inter nobilissimos Epicuri discipulos etiam Polyaenum recenseret, qui Metrodorum et Hermarchum solos de numero eximit et ipso Epicuro auctore (fr. 192) ep. 52, 3 sq. et secundum scholae usum ep. 33, 4 *apud istos quicquid dicit Hermarchus, quicquid Metrodorus, ad unum refertur. omnia*

*quae quisquam in illo contubernio locutus est, unius ductu et auspiciis dicta sunt, nisi illum dilectum et ipsam contubernii consuetudinem quae tunc maxime ad manus ei erant uolumina ante oculos posuissent? facit huc quod idem Seneca (p. 142, 1) Idomenei scriptoris ceteroqui minime obscuri nomen iudicat futurum fuisse ut obliuione obrueretur, nisi Epicuri ad eum epistulae nobiles exstarent. sed argumenta puto praesto esse, quibus etiam contumaces conuincantur. ad sororem filio mortuo maestam Metrodorus epistulam consolatoriam scripserat; uide quo modo sententiam inde sumptam Seneca proponat ep. 99, 25: 'illud nullo modo probo, quod ait Metrodorus, esse aliquam cognatam tristitiae uoluptatem, hanc esse captandam in eiusmodi tempore. ipsa Metrodori uerba subscripsi: Μητροδώρου ἐπιστολῶν α πρὸς τὴν ἀδελφὴν. Ἔστιν γάρ . . . καιρόν¹. sicine ais scribere potuisse, qui ipsarum Metrodori epistularum uolumina tractaret? an apertum est Senecam ex gnomologio illo una cum ecloga rubricam repetere? inspice extremam epistulam XIV 17 *nunc ad cotidianam stipem manum porrigis. aurea te stipe inplebo, et quia facta est auri mentio, accipe quem ad modum usus fructusque eius tibi esse gratior possit: 'Is maxime diuitiis fruitur qui minime diuitiis indiget'. Ede, inquis, auctorem. Vt scias quam benigni simus, propositum est aliena laudare: Epicuri est aut Metrodori aut alicuius ex illa officina. et quid interest quis dixerit? omnibus dixit'*. graece illa sententia legitur in epistula tertia ad Menoeceum p. 63, 19 ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι. non amat Seneca inanem eruditionis gloriolam capere, tamquam memoriter aliena referat. ergo quoniam, ut solet in gnomologiis euenire, rubrica a librario neglegenter ommissa erat, nesciebat Seneca, cui sententiam adscriberet: sciebat eam unius de quattuor uiris illis esse. Ad eadem uolumina conicias etiam Tacitum dial. c. 31 spectare, cum ait 'ne Epicuri quidem et Metrodori honestas quasdam ex-*

¹ fragmentum adscripsi emendatum in adn. ad p. 164, 6.

clamations assumere iisque prout res poscit uti alienum erit oratori'.

Miramur Stoicum Senecam quod philosophi aduersarii de cupiditatibus, de fortuna, de morte sententias tam studiose tractat¹. non primum inter Stoicos illum de Epicuro aequius iudicasse facile conicias. ac sane Attalus eius praeceptor sententias quas Seneca memoriae prodidit haud semel Epicureo colore distinxit. uelut quae de felicitate sapientis disputat apud Senecam ep. CX 18 et 20 non tam ex porticu sublata sunt quam ex horto (cf. fr. 602). iucunditatem adeoque 'uoluptatem' cum ille in amicorum defunctorum memoria inesse docet (Sen. ep. LXIII 5), iterum Epicurum sequitur (cf. fr. 186 et 213). quid quod de oppugnanda fortuna quam similia Attalus Epicurusque professi essent, ne Senecam quidem fugit ep. LXVII 15? Rarius et ita ut contra morem solitum facere auditoribus uideretur Musonius Epicureis usus est, ut apud Stobaeum floril. XVII 43 p. 354 Gaisf. *περὶ δὲ τροφῆς εἰώθει μὲν πολλάκις λέγειν καὶ πάνυ ἐντεταμένως . . . ἅπαξ δὲ ποτε τῶν ἄλλων ἀφόμενος λόγων οὓς ἐκάστοτε διεξῆει, τοιάδε τινὰ εἶπεν, ὡς χρὴ κτλ.* (uid. fr. 459 p. 297, 27); idem tamen Epicureis criteriis, uoluptate et dolore, ad temperantiam commendandam utitur apud Stobaeum flor. V 76; de sententia Stob. flor. I 83 (cf. Ep. fr. 490), quando quidem singillatim ponitur, non liquet.

sed ultra progredi licet. non equidem loquor de Axi-ocho dialogo, cuius scriptor dum Epicurea cum Platonicis Orphicisque conponit, ne sensit quidem quam pugnantia sociaret. sed iam Posidonius Epicurum ut testem ueritatis aliquo modo admisit: factum hoc esse in protreptico², unde Tusculanarum disputationum caput quod legitur I. V 24, 68

1 'De Seneca Epicureo' eleganter nuper disseruit Oscar Weis-senfels in programmata collegii Gallici Berolinensis a. 1886, hoc maxime probaturus, multa, si rem spectes non uerba, inter Zenonis doctrinam et Epicuream communia esse.

2 de quo cf. Bakius Posid. p. 245 Hirzelius *unters.* III p. 347 sq.

—28, 82 petatum est, constat ex libri indicati c. 26, 73. neque minus, cum de morte contemnenda dissereret, Posidonium Epicuro usum esse P. Corssen mihi peruasit musei Rhenani t. XXXVI p. 506 sqq. eis maxime quae p. 513 proposuit argumentis. Ac Posidonii protrepticum secutus Antiochus Ascalonita, quem extrema disputatione Tusculana v 29, 83—41, 120 Cicero expressit, illum ipsum locum, etiam secundum Epicurum sapientis uitam beatam esse¹, satis studiose pertractauit 31, 88 sqq. Intelletur iam hoc quoque, qui potuerit astrologus Manilius IV 1—11 sententiis ex ipso horto petitis² aditum ad fatorum uim efferendam aperire; neque minus, quam recte qui Apollonii Tyanensis epistulas finxit hunc uirum cauillantem fecerit ep. 5 p. 386 Ol. τῶν Ἐπικούρου λόγων ὁ περὶ ἡδονῆς οὐδενὸς ἔτι συνηγόρου δεῖται τῶν ἐκ τοῦ κήπου καὶ τῆς ἐκείνου (lege ἐκεῖ) διατριβῆς· πέφηνε γὰρ ὦν καὶ κατὰ τὴν στοὰν ἀληθέστατος.

Quodsi ad ipsam porticum sententiis Epicureis aditum paullatim laxatum esse constat, non mirabimur si ne Platonici quidem posteriores Epicurea spreuerunt. Porphyrii ad Marcellam uxorem libellum non multum differre a centone facile erat ad intellegendum³. nec difficilius ei quidem qui Epicurum nosset, opus tessellatum capitum quinque continuorum XXVII usque ad XXXI ex lapillis Epicureis concinnatum esse intermixtis aliunde paucissimis tantum, ut statim uidebinus. incipit scriptor a sententia, quam Epi-

¹ exemplar Antiocho in ea re protrepticum Posidonii fuisse hoc maxime indicium est, quod eadem argumentatione et Posidonius Tullianus 26, 75 et Antiochus 41, 119 sq. cf. 31, 89 Epicureae doctrinae tractationem concludit. eodem igitur consilio uterque Epicurum arripuit, breuiter ille nec sine malitia ut Stoicus, longiore hic disputatione ut imitator et maiore cum studio ut beneuolus dissonantium sectarum conciliator.

² cf. Ep. fr. 494. 496. 471.

³ cf. I. Gildemeister Hermae t. iv p. 83. nunc in altera editione Nauckius p. xviii sq. sententiarum ex florilegiis decerptarum tabulam conposuit.

curi esse Stobaeus flor. 43, 139 testatur (fr. 530). subicit ratam sententiam XV p. 74, 15 ea forma qua illam etiam de abstin. I 49 p. 123, 11 (editionis secundae Nauckianae, secundum quam pergam locos indicare) proponit. infra c. 28 p. 292, 14—16 emergit Epicuri fr. 479 a Seneca ep. 17, 11 seruatum. ibidem p. 292, 20 quod traditur διό καὶ μελετᾶν παρακελεύονται (οἱ φιλόσοφοι) οὐχ ὅπως τι ποριστέον ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅπως μᾶλλον θαρρήσομεν μὴ πορισθέντος, genuina species eius Epicureorum praecepti uidetur esse de quo Porphyrius de abstin. I 50 commentatus est (fr. 481). nec eis, quae ex c. 30 in. repetii in f. 200, aut desunt testimonia (adde p. 347, 6—20) aut euanuerunt signa stili Epicurei impressa (ut ἀφυσιολόγητον, σαρκὸς φωνή). iam uero haec leguntur in ea parte opusculi, quam Porphyrius uerbis conceptis circumscrisit. praefatur haec c. 27 κατανοητέον οὖν πρῶτόν σοι τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἀπὸ δὲ τούτου ἀναβατέον ἐπὶ τὸν θεῖον, ὃς καὶ τὸν τῆς φύσεως διέταξε νόμον, subscribit extremo c. 31 ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ὁ τῆς φύσεως παραγγέλλει νόμος. ὁ δὲ θεῖος κτλ. eis igitur quae intra hos fines leguntur scriptor se eam disciplinam sequi testatur, cui propositum erat ad naturae finem (cf. adn. ad p. 76, 5) omnem uitam referre legemque naturae (cf. Seneca in fr. 200 p. 161, 13) stabilire. elegit autem Epicuream, non Cynicam aut Stoicam, ut etiam ab illa disciplina, quae una omnium maximo interuallo a Platonica separari uideretur, ea praecipere doceret quae non dissonarent cum diuina lege Platonis Pythagoraeque. re uera illi loco nihil inest non Epicureum, nisi quae apertis uerbis scriptor se aliunde admiscere significat. leguntur talia in uno capite XXVIII: primum p. 292, 7 ἀγνεύειν — 12 θανασίμου, ubi uerba καὶ οἱ θεοὶ... προσέταξαν εἰς τὸ τῆς φύσεως, ἣν αὐτοὶ συνέστησαν, ἐπάγοντες βούλημα credo aperte legentes ad legem illam diuinam et ad rationes Platoniorum ablegant; deinde p. 292, 16—22 uocibus his διό φασιν οἱ φιλόσοφοι et διό καὶ μελετᾶν παρακελεύονται Porphyrius indicat se praecepta non unius illius sectae proponere: quamquam

uel ex his alterum saltem praeceptum Epicureorum esse Porphyrii ipsius testimonio de abst. I 50 constat. quae si recte disputauit, oportet omnia quae in Porphyrii opusculo c. 27—31 leguntur excepto uno c. 28 Epicuro adscribi, uel ut cautius iudicem, fluxisse apparet ex gnomologio, in quod ex epistulis quattuor illorum sectae auctorum eclogae receptae erant ¹.

Sed occurrere difficultas uidetur non exigua. insunt enim in illo loco quae a gnomologis non Epicuro sed Pythagorae aut aliis adscribantur: Ioann. Stob. flor. CI 13 Πυθαγόρου (nomen testatur etiam cod. Vindobonensis): Σαρκὸς φωνὴ μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν ex Porph. l. s. 30 p. 293, 14 (fr. 200); idem flor. LXXXII 6 Πυθαγόρου: Κενὸς ἐκείνου . . . κακὸν ἐκβάλλοι ex Porphyrio 31 p. 294, 7 (fr. 221). hos duos locos iam Augustus Nauckius obseruauerat Philologi t. IX p. 368. tertium mihi C. Wachsmuthius indicauit, cuius officio etiam quae ex codicibus gnomologorum proferre mihi licuit pleraque debeo: Stob. v 28 Ζῆν κρεῖττον ἔστιν ἐπὶ στιβάδος κατακείμενον καὶ θαρρεῖν ἢ ταράττεσθαι χρυσὴν ἔχοντα κλίνην ex Porph. 29 p. 293, 8 (Ep. fr. 207); sane in exemplis editis hoc fr. nomine scriptoris caret, sed Πυθαγόρου in codice Escorialensi praescribi testatur Wachsmuthius, et inter Pythagorae sententias ab interprete Syro seruatas extat n. 27 (Hermae t. IV p. 89): Εὐαγρίου esse scribunt Iohannes Damascenus α 37 t. II p. 375^e ed. Lequien et Maximus c. 21 p. 187 Tigur. p. 599 Combef., Ἀριστίππου Georgides in Boissonadii Anecd. gr. t. I p. 36. denique in syllogen Byzantinam Ἐκ τῶν Ἐπικτήτου Ἴσοκράτους Δημοκρίτου C. Wachs-

---

1 igitur accidere potuit, ut una aut altera ex illis sententia, qualem non Epicurus sed Metrodorus aut alius uir familiaris enuntiasset, Epicuro a me uindicaretur. quod ne quis uitio mihi uertat, meminerit quae Seneca ep. 33, 4 (supra p. LV sq.) testatur. ac Metrodori hodieque certa sunt fragmenta paene ad uerbum cum Epicureis consonantia: fr. X et IX (infra p. 345, 5) cum Ep. fr. 68, VII. VIII. XII. XIII (uide adn. p. 278, 10. 11) cum Ep. fr. 409, XVI cum Ep. fr. 181; in fr. 339 dissentiant de scriptore testes.

muthio olim inuestigatam et ex codice Palatino editam (Saturae Sauppianae p. 7 sqq.), nuper restitutam (*Studien zu den griech. florilegien* p. 162 sqq.) pars fragmenti 489 a Porphyrio 30 p. 293, 18 seruati recepta est n. 111 p. 184 W. (Palat. n. 87 p. 26, Barocc. n. 104 p. 17 Bywat.): μάθε δέχεσθαι ἀθορύβως . . . κοινωνεῖ.

uerum etiam alia non ita pauca, quae Porphyrius Marcellae suadet, apud Iohannem Stobaeum feruntur ut Pythagorae¹. quod qui primus animaduertit Nauckius l. s., observatione optima ita olim usus est in praefatione editionis prioris p. XLIII, ut Porphyrianas sententias a Iohanne 'constanti errore non suo tribui auctori sed Pythagorae' stateret et alias quoque Pythagorae sententias a Iohanne seruatas mutilato Porphyrii opusculo uindicaret. oblocuti ei sunt rectissime O. Bernhardtus Wachsmuthius (Sat. Saupp. p. 42) Gildemeisterus (Hermae t. IV p. 83 sq. ad Sextum p. XXXVIII). sine dubio Porphyrius sententiarum Pythagoricarum collectione quadam usus est: uelut in sylloge Syriaca inter XCVIII sententias sunt XXXVIII a Porphyrio usurpatae; ac simile opusculum Iohannes Stobaeus excerpsit.

Sed quid eis faciemus sententiis, quae inter Epicureas a Porphyrio recensentur, Pythagorae a Iohanne uindicantur? admisceri Epicureis Pythagorica similia dubitanti mihi Wachsmuthius respondebat. at quam ingenue si quando uocibus Epicureis aliena interponit Porphyrius profiteatur, supra uidimus p. LIX. et una saltem inter eclogas Stobaei est, quam nisi ex disciplina Epicurea prodire non potuisse ipse sermo arguat, illa quam primam posui. Ego potius in hanc ferebar sententiam, exstitisse ante Porphyrium gnomologion, quo philosophorum eclogae non secundum argumenti capita digestae, sed ut excerptae fuissent, sub cuiusque scriptoris nomine omnes eiusdem sententiae compositae essent, idque continuisse et farraginem Pythagoricam, quales non paucas uolgas fuisse scimus, et syllogen Epicuream, de cuius fonte primario supra disputatum est. inter

1 cf. Wachsmuthius Saturae Sauppianae p. 41, 3.

Porphyrii et Iohannis Stobaei aetatem cum illa sententiarum farrago in capita digesta esset, non mirum si quando librorum culpa nomina scriptorum siue traiecta siue confusa sunt¹, h. e. si Iohannes pro Pythagoricis habuit quae erant Epicurea. sic etiam postea fr. Ep. 489 p. 307, 1 (Porph. 30 p. 293, 20) non potuit in gnomologion illud Byzantinum recipi ante quam in eo fonte, cui Democritea debentur, Epicuri nomen Democrito cecidisset. Non uanum uidetur somnium illud gnomologion philosophorum. ut taceam septem sapientium sententias non semel conpositas, extat in codice Parisiensi 1166 sylloge paruo ambitu, φιλοσόφων λόγοι quae inscribitur, edita a Boissonadio Anecd. I p. 120—6. decrepitam ea prae se fert aetatem Byzantinam. et tamen insunt sententiae XIII nomine Ἐπικούρου praescripto congregatae. ab erroris suspitione temperare mihi non potui, fateor, nec recepi. sed undecimam p. 123, 5 Ἐχθροῦ δεηθέντος μὴ ἀποστραφῆς τὴν ἀξίωσιν· πλὴν ἀσφαλίζου αὐτόν· οὐδὲν γὰρ κυνὸς διαφέρει cum Antonio Maximus Epicuream esse (fr. 215) testatur. Optima autem fide est codex Parisiensis 1168 olim Mazarini saec. XIII, de quo nuper Freudenthalius rettulit mus. Rhen. t. XXXV p. 409 sqq. leguntur in eo f. 115 γινώμαι ἐπικούρου (infra f. 129 una subsequitur eiusdem sententia), quas Bonneti mei amicitiae debeo: fr. 339. 220. 388. 488. 187. 537, deinde f. 129 fr. 469. nulla inter eas Epicuro non digna, omnes etiam Maximo cognitae, ita tamen conpositae, ut neque ex Maximo neque ex fonte Maximi quem Wachsmuthii sagacitas inuestigauit, Parallelis sacris profanis excerptas esse probabile sit. itaque non poteram quin has et fortasse alias codicis illius partes ex uetustiore gnomologio secundum nomina philosophorum disposito sumptas esse statuerem, neque aliter Wachsmuthius iudicauit *Studien zu den griech. florilegien* (Berol. 1882) p. 135. interim ab Antonio Eltero, qui codicem ipse explorauit, didici Maximi syllogem ordine

¹ cf. Wachsmuthius *Studien* p. 101 et alibi, Freudenthalius mus. Rhen. t. xxxv p. 423 sq. 421.

mutato, nil aliud illi codici inesse. cohibendum igitur iudicium, donec uir doctissimus et perspicacissimus thesaurum Maximi ex codicum multitudine strenuo sollertique studio pertractatorum restitutum dederit.

neque uero opus est hac nominum confusorum explanatione. praesto enim est longe simplicior et quae non in coniectura sed in re certa nitatur. constat enim non minus quam Stoicos etiam Pythagoreos posteriores Epicuri de uitae rationibus, maxime de cupiditatibus intra naturae fines coercendis praecepta mirifice amplexatos esse. iam Q. SEXTIUS carne abstinendum esse non Pythagorae sed Epicuri argumentis docuit cf. Seneca epist. 108, 18. Apollonius Tyanensis Philostrato teste uit. I 7 Aegis διήκουε καὶ τῶν Ἐπικούρου λόγων, οὐδὲ γὰρ τούτους ἀπεσπούδαζεν, et frequens est in epistulis sub eius nomine fictis, eis praecipue quas Iohannes Stobaeus excerpserit, sententiarum Epicuri similitudo¹. sic qui Perictionae nomen mentitur apud Stob. flor. LXXXV 19 mulieris uictum Epicuri modo ad fines naturae (πρὸς μέτρα φύσιος) reuocat (cf. p. 393). quid? quod notissimum Epicuri praeceptum, quod plane in proverbium abiit², Λάθε βιώσας (fr. 551) adeo cum Platonicis Pythagorei probauerunt, ut Pythagorae ipsi adscriberent, quod Marinus in uita Procli c. 15 testatur τοσοῦτον ἐλάνθανεν ὄσον οὐδὲ οἱ Πυθαγόρειοι τὸ Λάθε βιώσας παράγγελμα τοῦ καθηγεμόνος ἀσάλευτον φυλάττοντες: iam ut idem olim Apollonius in ore gesserit, audi a Philostrato uit. VIII 28 p. 368 πάντα τὸν χρόνον ὃν ἐβίω λέγεται θαμὰ ἐπιφθέγγεσθαι· Λάθε βιώσας, εἰ δὲ μὴ δύναιο, λάθε

1 cf. Stob. fl. x 64 cum Ep. sent. 18 ep. III 132, xvii 15 cum ep. III 131 fr. 181. 602 et 221 (cf. adn. p. 345, 33), xxviii 58 cum fr. 488, cxxi 34 cum fr. 494, cxxiv 35 cum sent. 40 fr. 213; praeterea uide Stob. ecl. eth. p. 191, 1 Wachsm. (ubi u. 3 restitue λαλούμενα) et epistulas seruatas 10 (cf. Ep. fr. 564 et 187) 22. 26 init., cf. supra p. LVIII.

2 cf. Damascius apud Suidam u. Σαραπίων p. 675, 16 Bernh. τοῦ τε ἐν παροιμίᾳ λέγεσθαι εἰωθότος, ἔργῳ δὲ βεβαιωθέντος ὑπ' ἐκείνου, τοῦ Λάθε βιώσας.

ἀποβιώσας, et intelleges ut hanc ita alias Epicuri sententias non paucas paene necessario postea Pythagorae adscriptas esse. Pythagoreorum denique et Platoniorum exemplo euenit ut ne Christianae quidem ecclesiae patres coloribus Epicureis in sermonibus abstinerent: fecit hoc Iohannes Chrysostomus t. IX p. 435^d Montef. (u. fr. 548) X p. 199^c cf. I p. 500^d 650^c II p. 365^b 367^c quaeque plura doctiores alii eruent.

ceterum si recte haec de Iohanne Stobaeo et Maximo, de Seneca et Porphyrio disputauit, sequitur ut omnia quae illis locis seruata sunt Epicuri fragmenta ad epistulas referamus. his ego cur ea tantum adscripserim, quorum forma aut sententia originem indicat, si quaeris: nesciebam cum fragmenta disponerem, didici non ante quam in epistularum fragmentis operae occupabantur. neque aegre tuli quod mutari ordo iam non poterat. longe enim commodius secundum argumentum disposita legentur.

Praeter sectatores et Laertium testimonia de Epicuro magis locupletia et copiosa non sunt quam M. Tulli Ciceronis et Plutarchi. et Plutarchi quidem plures fuerunt contra hanc philosophiam dissertationes; ex Lampriae qui fertur indice¹ innotuerunt n. 80 Πρὸς τὴν τοῦ Ἐπικούρου ἀκρόασιν περὶ θεῶν 129 Περὶ Ἐπικουρείων ἐναντιωμάτων 133 Περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν πρὸς Ἐπίκουρον 143 Ὅτι παραδοξότερα οἱ Ἐπικούρειοι τῶν ποιητῶν λέγουσι 148 Στωικῶν καὶ Ἐπικουρείων ἐκλογαὶ καὶ ἔλεγχοι 155 Περὶ δεισιδαιμονίας πρὸς Ἐπίκουρον diuersa a libello seruato de superstitione 159 Περὶ βίων πρὸς Ἐπίκουρον, seruatae duae sunt Aduersus Coloten (Lampriae n. 81) et Contra Epicuri beatitudinem (L. 82), non solum fragmentis Epicuri et familiarium seruatis insignes, sed plenae, immo scatentes sententiis uerbisque Epicuri non indicatis sed disputationi intermixtis, et ex libris doctissimis, opinor, Clitomachi aut alius academici conscriptae. quas hoc uo-

¹ uide p. LXX adn. 1.

lumine includendas existimassem, si codicum memoriam cognitam habuissem.

Minus liquidum de Cicerone iudicium est. qui siue diffitetur siue confitetur, omni tempore secutus Ennianum illud

*philosophari est mihi necesse, at paucis, nam omnino haut
placet*

et degustandum non ingurgitandum sibi ratus, cum senex ciuibus philosophia explicanda utilis esse statuisset, tanta facilitate et celeritate libros scripsit ediditque, ut Graecorum exemplis uix legendis uacaret. miranti uel Attico respondit *apographa sunt, minore labore fiunt: uerba tantum adfero, quibus abundo*. bene profecto actum nobiscum esset, si optimorum librorum uel Panaetii ac Posidonii apographa nobis reliquisset. at nego Ciceronem eum fuisse qui philosophum Graecum ueritatem spinosa arte exputantem et in uiscera rerum penetrantem sequi aut uellet aut posset. foro natum erat hoc ingenium, non scholae. legit ille protrepticum Posidonii et in usum conuertit: eiusdem de officiis liber cum aduendus esset, ad Athenodorum Caluum scripsit, *ut ad se τὰ κεφάλαια mitteret* (ep. ad Att. XVI 11, 4 cf. 14, 4); utitur summario, Posidonii librum adponit ut saltem inspicere posset. uide ipse quam exiles ex Posidonii dapibus micae per priorem de diuinatione librum spargantur; uide (sed oculis utere ac rerum scientia) quanta in secundo de natura deorum libro ignorantiae ac negligentiae specimina dederit, ubi cum Stoicorum theologiam se adumbrare simulet, unum ut memorem, summa principia *Δία φύσιν εἰμαρμένην* non solum qua ratione coniungantur non explicat sed paene oblitus esse uidetur¹; uide etiam ubi Posidonium illic sequitur ut II 17, 45 sqq. quam incerta ac titubante lingua inertiam suam ipse prodat. igitur ut quanta ubique Ciceronis sit fides exploretur, non id solum quaeren-

¹ naturae mentionem facit II 11, 29; definit eam secundum Zenonem post tempus 22, 57; postea definitionis huius oblitus 32, 81 sq. denuo definit.

dum est, quem sequatur scriptorem Graecum, sed sana strenuaque interpretatione, obseruando rerum tractationem et sententiarum ordinem speculandum, qua scribat ratione, quo modo quem sequendum sibi proposuerit exprimat. quam uiam cum G. Heylbutius¹ indicasset, qui post eum de auctoribus Ciceronis disputauerunt plerique minime ea qua par fuit constantia tenuerunt; ne R. Hirzelium quidem uirum quaestionibus de Cicerone philosopho doctissimis optime de Graecae philosophiae historia meritum plane excipias propter primum uolumen. ita enim est: umbram captes eamque fallacem si quaeras quem auctorem sequi Cicero uoluerit, nisi simul quo modo sequatur, expresserit necne, explores. Ex Epicuri philosophia Cicero locum de dis (fr. 352) et partem moralem (fr. 397) breuiter explicauit nec male, ut tamen neque inscitiae specimina desint neque lectionis eruditioris uestigia usquam appareant: igitur scholas expressit uel potius (quod in alterum locum cadere mihi certum est cf. adn. p. 271, 6 et 264, 1) summa capita (τὰ κεφάλαια) a Graeculo officioso breuiter consignata largiore stilo persecutus est. Longe alium sibi que parem Tullium in eis librorum partibus obserues, ubi Academici personam induit. hic eleganter acuteque disertum, hic facetum, hic scriptorem uideas scribendo delectatum sibi que merito placentem. hic denique eruditio quoque emicat non uolgaris. confer alterum de diuinatione librum cum priore, uel theologiae Stoicae refutationem (de nat. d. III) cum illius lineamentis tantum non puerilibus (ib. l. II). scilicet refutationem ex optimo exemplo modo Clitomachi modo Antiochi exprimit, explicationem tantum abest ut ex primariis sectae libris hauriat, ut nonnumquam secundum ipsam refutationem scribat adhibitis aut exilibus excerptis aut anacephalaeosi Graeculo alicui imperata. Non mirabimur in locis ex Academia petitis eruditionem. dic enim quo tibi modo Academicorum, in primis Carneadis scholas celeberrimas fingas

---

¹ in dissertatione De Theophrasti libris περὶ φιλίας (Bonnae 1876) p. 36 sq.

haberi solitas? qui cum sciri non posse docerent, unus disse-
rendi modus maxime necessarius erat, ut quem cumque lo-
cum tractarent, celeberrimi cuiusque philosophi sententias
falsas esse euincerent. facere hoc non poterant nisi quo-
dam sententiarum ex dogmaticorum libris selectarum appa-
ratu instructi. quod qui negare uelit, ei demonstrandum
erit Carneadem non apud doctos argumentorum uictricem,
sed apud indoctos eloquentia ac facetiis ualuisse. quin
etiam longius progredi licet. illud sententiarum contra
quas pugnandum esset instrumentum non solum philosopho
disserenti, sed etiam discipulis audientibus praesto esse
oportuit. ac nouimus quale fuerit. in altero de natura
deorum libro ut primum theologiae Stoicae caput *esse deos*
explicet, locos ex Posidonio¹ temere arreptos cum enchi-
ridii illius academici, quo fortasse ipse adulescens Athenis
usus erat, reliquiis ineptissime miscet: hinc discimus enchi-
ridion illud quod Carneades discipulis parauerat ita insti-
tutum fuisse, ut sub singulis capitibus sententiae aut argu-
mentationes deinceps Zenonis Cleanthis Chrysippi, nullo
opinor uerbo addito, adponerentur². et cum huius enchi-

1 Posidonii certa uestigia conspiciuntur 6, 17 *An ne hoc qui-
dem . . . collocati sint* cf. R. Hirzel *unters.* II p. 892 sqq. Har. Fow-
ler in Panaetii et Hecatonis fragm. p. 42. ib. 18 init. conl. Laert.
Diog. VII 143. 7, 19 de aestu maritimo cf. Posid. Bakii p. 103 sqq.
15, 42—16, 44 cf. ibid. 6, 17. eidem disputatio 9, 23—12, 32 uindi-
canda est.

2 post disputationem ieiunam neque adeo eloquentem (2, 4—
4, 12) Cicero enchiridio uti coepit. et ita utitur ut supina negligen-
tia securus esse deos demonstraturus Cleanthis sententiam ex diuerso
capite sumptam 5, 13—15 interponat tamquam nouum argumentum.
hae fere illius libelli reliquiae a Cicerone seruantur: cap. I Πόθεν
ἐννοιαὶ ἐσχον θεῶν ἄνθρωποι (cf. Plut. plac. phil. I 6 Sextus
adu. math. IX 48): Cleanthes unus 5, 13—15; II εἰ εἰσι θεοί (cf.
Sextus I. s.): omisso Zenone et Cleanthe (fortasse a secundo auctore
primi capituli ad tertium secundi inuitus delatus erat) statim Cicero
Chrysippi argumentationes tres proponit 6, 16 primam *Si enim . . .
quam deum* (cf. III 10, 25. 7, 17), alteram apagogicam ab illa, ut
scribebat celeriter ac temere, ne disiunxit quidem *Est enim si di non*

ridii ordinem tamquam filum quoddam disputatio academica sequeretur, non potuit sane in explicatione sententiarum Tullius commodiore subsidio uti, modo infuissent quae ad explicationem maxime necessaria erant, notionum summarum definitio et alia id genus. sed ut obiter satis dictum de Cicerone philosopho, quem usque hodie uix credas magistros esse qui pueris legendum prae Platone tradant. Epicuri enim refutationes Tullianae quas duas tenemus dubitari nequit quin altera de dis (de nat. deor. I 22, 61 usque ad extremum) a Carneade, altera de philosophia morali (de fin. I. II) ab Antiocho originem ducant¹. utraque eruditionis plena est neque aliena a cauillando. et Carneadem quidem alibi (p. 287, 8 ad fr. 436) uidemus Epicurum etiam maligna fictione inridere, ut tamen scientem non fallat. sed tamen quantumuis hi cauillentur, cum quae refutare uelint probe norint eamque scientiam ubique prodant, summa est eorum utilitas, qui ex illo fonte riuos suos inrigarunt, Ciceronis ac Plutarchi.

Ne ipsi quidem inrisores fructu carent, modo caueatur ut amplificatio iocosa ad ueritatis modum redigatur. recte nuper R. Hirzelius Hermae t. XVIII p. 1 sqq. fabulae Lacydeae a Numenio et Laertio Diogene narratae uestigia

---

sunt . . . profecto deus (at in refutatione III 11, 26 scit esse diuersam), tertiam *An uero si domum . . . desipere uideare?* tamquam suam ponit sibi ipse III 7, 18 in prolusione refutationis oratoria adscribit, cum in refutatione Chrysippeam esse III 10, 26 non neget; III Ζῶον λογικὸν εἶναι τὸν κόσμον (cf. Laert. VII 142) omnium optime seruatum, etsi uerbo non opus est totum alienissimum esse a prima quam statuit Cicero parte *esse deos* et potius ad alteram *qualis deorum natura sit* adtinere: Zenonis rationes quattuor bene distinctae 8, 21 sq. (secunda infra 12, 32 tamquam noua sine dubio ex Posidonio iteratur), Cleanthis argumentatio 12, 33—13, 36 (id quod constat ex Sexto adu. math. IX 88—91), Chrysippi duae conclusiones 14, 37—39. unum habeo quod addam fragmentum, naturae definitionem Zenoneam 22, 57 sq. loco ineptissimo inculcatam (cf. p. LXV 1).

¹ cf. R. Hirzel *untersuchungen üb. Ciceros philos. schriften* I p. 32 sqq. II p. 630 sqq.

non scriptoris uitam philosophi narrantis sed poetae risum mouentis impressa esse monuit. sed de genere poetae errauit. non mehercle caueae spectandam ille, sed hominibus elegantioribus legendam scripserat fabulam pedestri sermone usus. multa id genus iocose contra philosophorum opiniones non minus cum sensu quam secum pugnantes scripta inde a saeculo tertio ferebantur. scilicet postquam Bio Borysthenita sermonibus suis (διατριβαί nomen erat) genus cynicum seueritate risuque mixtum perfecit, exstiterunt qui iam non praecepta moralia facetiis condirent sed quasi poetae tum philosophos ipsos ridicula persona ornatos exprimerent tum eorum opiniones ridendas exponerent, cynici Menippus et Meleager Gadarenses et si qui eorum similes fuerunt. de Menippi saturis hoc est Laertii VI 101 testimonium: τὰ δ' οὖν τοῦ κυνικοῦ βιβλία ἐστὶ δεκατρία· Νέκυια. Διαθήκαι. Ἐπιστολαὶ κεκομψευμένα ἀπὸ τοῦ τῶν θεῶν προσώπου. Πρὸς τοὺς φυσικοὺς καὶ μαθηματικοὺς καὶ γραμματικούς. καὶ Γονὰς Ἐπικούρου. καὶ τὰς θρησκευομένας ὑπ' αὐτῶν Εἰκάδας. καὶ ἄλλα: mutila tabula, fortasse etiam hiatu deformata ante Πρὸς τοὺς, quo potuit et aliorum librorum memoria et ἔγραψε δὲ καὶ intercidere: hoc enim uerbo carere nequeunt accusatiui Γονὰς et Εἰκάδας, nisi negligentia librariorum factum esse statuerimus ut ad πρὸς praepositionem hi tituli olim primo casu positi pessime referrentur. duabus igitur saturis Menippus Epicureos sale nigro perfricuit. et ea quidem, cui Γονὰς Ἐπικούρου¹ nomen erat, atomorum doctrinam mordacissime perstrinxit: profectus a Neoclis fratris dicto fr. 178 quod Epicurum non puduerat memoriae mandare,

1 Miratus sum nuper Th. Kockii de Dem. or. Mid. 149 τὰς ἀπορρήτους . . . τούτου γονὰς iudicium (mus. Rhen. XLI p. 94 et 117). constans et certus in hac re usus est numeri pluralis, neque aliter Χρυσίππου ταφὰς Aristocreo Stoicus inscripsit (Philod. de Stoicis p. 72 Comp.), Romanum scriptorem agnoscas in titulo saturae Varronianaε Μενίππου ταφή; eadem causa διαθήκαι dici solent. fortasse idem numeri usus Wachsmuthium mouit ut (Corpusc. poes. ep. ludib. I p. 82, 1) Ἐπικούρου γονὰς interpretaretur *Epicureos*.

de atomis quo modo in Chaerestratae matris utero coaluissent ut homo omnium sapientissimus formaretur, philosophatus est: cuius disputationis saltem umbram quandam Dionysius Eusebii praep. eu. XIV 26, 2 sq. p. 779^a seruare uidetur. alterius saturae argumentum erant feriae sollemnes Epicureorum Εἰκάδες nullo non mense celebratae et ab Epicuro ipso institutae: quae quam inepte in magistri memoriam ab eis agerentur qui deos manes esse aut post mortem sensum relinqui praefracte negarent, et facile et facete poterat demonstrari. hodie quoque eius generis exemplum lepidissimum superest Plutarchi Gryllus: inepte libello nunc mutilato Περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι inscripserunt, tamquam non risum mouere sed docere scriptor uelit; in Lampriae qui fertur indice librorum Plutarchi et n. 127 Περὶ ζῴων ἀλόγων ποιητικός et n. 135 Εἰ λόγον ἔχει τὰ ζῶα¹ huc referri potest. Vlixes inducitur Circe exorans ut reliquo bestiarum gregi formam humanam restituat. non abnegat mulier, si tamen consenserint bestiae. prodit quidam Grunnius Corocotta (Γρύλλος) pro sociis malorum cum Vlixē conlocuturus, qui tantum abest ut hominem iterum induere paratus sit, ut grauissimis argumentis disputet longe animalium uirtutes praestare humanis. haec argumenta omnia, et saepe quidem uerbo tenuis, ex Epicuri philosophia petita sunt. notum est Stoicorum opprobrium, Epicuream beatitudinem esse pecoris potius quam hominis (cf. adn. p. 274, 23); norunt ex Horatio ep. I 4, 16 etiam pueri *Epicuri de grege porcum*; iam Cicero sic in L. Calpurnium Pisonem Philodemi fautorem inuehitur *confer te nunc Epicure noster, ex hara producte, non ex schola, confer si audes absentiam tuam cum mea* (or. in Pis. 16, 37): num dubitabis quod consilium eius fuerit qui primus illa commentus est? qui dum porcum inducit suae beatitudinis laudatorem, humanae uituperatorem, capita

---

¹ M. Treu, *der sogen. Lampriascatalog der Plutarchschriften* (Waldenb. 1873) p. 12. qui p. 51 *b* alterum tantum titulum n. 135 ad Gryllum reuocat.

ethices Epicureae omnia eadem opera et percensuit et acerbe inrisit. non solum egregius scriptor et qui Epicuri libros diligenti lectione pernosset, sed etiam antiquus ille fuit. irrita enim tela iecisset, nisi omnes facile uiderent, ex quo sumpta essent armamentario; in ipso igitur pugnae inter sectas exortae ardore conicias illam saturam scriptam esse. qua re ex Gryllo Plutarchi, cuius usum ad fr. 456 et 517 indicaui, satis fidenter etiam plura licebit tollere, quae ad ethicen Epicuri utilia sint.

Ab aduersariis omnium dogmaticorum ad Epicuri hostes transeo. paucissima de his certaminibus ad nos perlata sunt; Megaricorum aut dialecticorum pugnas uix fando audiuius, Antidori ab Epicuro inpugnati ne sectam quidem nouimus. de his igitur tacere praestat, donec aliquid lucis uolumina Herculanensia adfulserint. ex eis qui durarunt, aduersarii Epicureis fortasse mitissimi Peripatetici fuerunt, sed eidem doctrinae Epicureae omnium minimam curam habuerunt, ut indocte de ea nec diligenter referant; id quod uel in Alexandrum Aphrodisiensem cadit. omnium longe acerbissimi et grauissimi Stoici. quorum sectae cum a principio Epicuri philosophia omnis repugnaret, etiam magis contraria facta est, postquam Persaeus unam Stoicorum doctrinam seruando regno et ciuitati utilem esse Antigono regi persuasit et ad regni commoda philosophiam reuocauit. prodit Cleanthes aduersarius, ut Aristarchus Samius expertus est, acer uehemensque, qui non solum atomos inpugnaret sed etiam imaginem uiuidam exornando Virtutum ancillantium miserationem, odium Voluptatis dominantis commoueret ¹.

¹ scripsit Cleanthes περί τῶν ἀτόμων (Laert. Diog. VII 134) et πρὸς Δημόκριτον (ib. 174), ut Sphaerus περί ἐλαχίστων et πρὸς τὰς ἀτόμους καὶ τὰ εἶδωλα (Laert. VII 178); porro περί ἡδονῆς (ib. 175) libros plures, cf. fragmenta a Wachsmuthio collecta in prooemio ind. lect. Gotting. aest. 1874 p. 18. de pictura celeberrima, quam Cebes imitatus est, uide Ciceronem de fin. II 21, 69 de offic. III 33, 117 Augustinum de ciu. dei V 20, cf. Gassendi animadu. p. 1685 sqq. aliam imaginem eiusdem opinor originis Cicero indicat Tusc. disp. V 5, 13 sq. (cf. de off. III 33, 116 'talium uirtutum choro').

iam magis magisque coeptum est odiis irisque dimicari¹. ad infamandum Epicurum fuere qui epistulas inpudicas tamquam ab illo scriptas publicarent. seuerissima plebiscita in Epicureos a Messeniis Lyctiis Phalannaeis² facta multitudinis superstitiosae odio Stoicorum calumniis excitato. nec minus exacerbatos fuisse Epicureos credas. ne Philodemum quidem puduit Stoicos impietatis, atrocissimi criminis, reos ad iudicem longe saeuissimum plebem deferre π. εὐσ. p. 84 G. (VH² II 17) πάντες οὖν οἱ ἀπὸ Ζ[ή]νωνος εἰ καὶ ἀπέλειπον τὸ δαιμόνιον, ὡςπ[ε]ρ οἱ μὲν οὐκ ἀπέλειπον, [οἱ] δ' ἐν τισὶν οὐκ ἀπέλειπον, ἓνα [θε]δὸν λέγου[σι]ν εἶναι, γίνεσθαι [δὲ] καὶ τὸ πᾶν σὺν τῇ ψυχῇ, πλανῶσιν δ' [ὡς] πολλοὺς ἀπολ[ε]ίπον[τες]. ὡστ' [οὐ κα]τὰ νόμ[ο]ν θεοὺς ἐννοεῖν ἀλλ' ἀναιρεῖν ἐπιδεικ[ν]ύσθωσαν τοῖς πολλοῖς, ἓνα μόνον ἅπαντα λέγοντες, οὐ πολλοὺς, οὐδὲ πάντας ὅσους ἡ κοινὴ [φ]ήμη παραδέδωκεν, ἡμῶν οὐ μόνον ὅσους φασὶν οἱ Πανέλληνες ἀλλὰ καὶ πλείονας εἶναι λεγόντων et quae praeterea impietatis signa recenset. quodsi tam inhumane eum agere uidemus, quem ne in foro quidem pugnant Cicero negauit hominem humanum esse (or. in Pisonem 28, 68), quod genus certaminis illos exercuisse putabimus, quibus cum

¹ Epicuro uiuo uel ut accuratius definiam, anno 292 irae illae nondum exarserant cf. fr. 156, ubi tamen in lacuna necesse est etiam posteriorem annum commemoratum fuisse.

² una cum Messeniorum decreto Alcaem et Philiscum Epicureos cos. L. Postumio Roma pulsos (cf. Zeller hist. philos. Gr. t. III 1³ p. 372, 1) memorat Athenaeus XII p. 547^a et Aelianus u. h. IX 12 de proud. fr. 39 Herch. ap. Suidam u. Ἐπίκουρος p. 419, 6 Bernh. de Lyctiorum Cretensium lege idem Aelianus mira, non fabulosa narrat fr. 39 l. s. p. 420, 1. eiectos ex ciuitatibus testatur etiam Sextus emp. adu. math. II 25 et Cleomedes (infra p. LXXIV) cf. Plut. contra Epic. beatit. 19 p. 1100^d ψηφίσματα βλάσφημα πόλεων ὅσα γέγραπται πρὸς αὐτούς. sectam defendebat Philodemus π. τῶν φιλοσόφων VH¹ VIII c. 2: δόξας ἀνοσιωτάτας ἐπιτελεῖν [πρ]άξεις καὶ δι[ύκει]ν [ἡδ]ονὴν [ὑπὸ] Φαλανναίω[ν] κ[αὶ] Μεσσηνίων ἐκβεβλήσθαι, infra ταῦτα τὰ ψηφίσματα: liquet unum tantum Epicureum dici et a Messeniis et a Phalannaeis (incertum Perrhaebis an Cretensibus) eiectum esse.

Chrysippo Antipatro Diogene luctandum esset? Obmutuerunt clamores litigantium; solum conuiciorum specimina quaedam cum Cicerone Cleomedes maxime seruauit. olim multa Chrysippi uolumina in oppugnando Epicuro uersabantur: mutilatus eius librorum index apud Laertium VII 202 saltem haec seruauit Περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς¹ πρὸς Ἀριστοκρέοντα ἰ. Ἀποδείξεις πρὸς τὸ μὴ εἶναι τὴν ἡδονὴν τέλος δ. Ἀποδείξεις πρὸς τὸ μὴ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν δ: ceteri tituli cum fine libri interierunt. copiosissima sine dubio quaecumque aduersus Epicurum Chrysippus scripsit quasi horrea quaedam erant sententiarum aduersarii ad uerbum transscriptarum; notum enim est nullius ueteris scriptoris opera testimoniis undique constipatis pleniora fuisse quam Chrysippi². sed et haec et quidquid ceteri Zenonis sectatores scriptitarunt, omnia aetas longa funditus deleuit, quae uel partium iram aliquando (ut uidimus p. LVII) in studium uertit adeoque nouum florem Epicureis concessit.

Etenim ingrauescente in diem cum religione superstitione non hercle mirum si quotquot inpediri mentem animi uincirique aegre ferrent, eis quasi portus tutissimus patere uisus est Epicuri hortus. hic contra timores rerum caelestium et infernarum aere triplici pectus obducebatur, hinc tamquam ex armamentario publico contra aniles quae uidebantur fabellas ac superstitiones certissima sumebantur et acutissima tela. ut olim Lucretio, etiam magis tunc Epicurus existimatus est ἀνὴρ ὡς ἀληθῶς ἱερός καὶ θεσπέσιος τὴν

1 exstant fragmenta, cf. Bagueti de Chrysippi uita cett. commentat. p. 264 sqq.

2 praeter locos infra p. 85, 9, 87, 7, 342, 14 positos cf. Galenus de Hippocr. et Plat. dogm. p. 261. 265. 275. 307 Muell. illud — τὸ ἀπὸ τῶν παρατεθειμένων ἐπισεσυρμένον Philodemus dicit (u. p. 416^b) — iam in Zenonis libris inerat (u. p. 85, 10). quod si teneris (uide maxime p. 342, 14—17), non latebit, unde gnomologia antiquissima originem duxerint. de quocumque loco morali commentarium Chrysippi in manus sumpsisses, excerptis inde poetarum testimoniis paratum erat amplissimum caput gnomologii.

φύσιν καὶ μόνος μετ' ἀληθείας τὰ καλὰ ἐγνωκῶς καὶ παρα-
 δεδωκῶς καὶ ἐλευθερωτῆς τῶν ὁμιλησάντων αὐτῷ γενό-
 μενος (Lucianus infra p. 262, 12). conqueritur ut Stoicus
 tempora mutata Cleomedes II 1 p. 107 Bak. οἱ μὲν οὖν
 παλαιότεροι ἐξεκήρυσσον ἐκ τῶν πόλεων καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς
 αἰρέσεως καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν συγγραμμάτων, λύμην καὶ
 διαφθορὰν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὑπολαμβάνοντες τὰ ἐπὶ
 τοσοῦτον καὶ τυφλότητος καὶ κιναιδίας ἤκοντα τῶν δογ-
 μάτων. οἱ δὲ νῦν, ἅτε οἶμαι ὑπὸ τρυφῆς καὶ μαλακίας
 ἐκκελυμένοι, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτετιμήκασιν τοὺς ἀπὸ τῆς
 αἰρέσεως καὶ αὐτὰ τὰ συγγράμματα, ὥστε καὶ κινδυνεύ-
 οῦσι μᾶλλον Ἐπίκουρον καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς αἰρέσεως
 ἀληθῆ λέγειν βούλεσθαι ἢ θεοὺς καὶ πρόνοιαν ἐν τοῖς
 ὄλοις εἶναι κτλ. igitur inde ab Hadriani temporibus cre-
 uisse credas Epicureorum numerum. permulti certe fuere
 multumque ualuit disciplina sub Antoninis. testatur hoc Lu-
 cianus libro quem de Alexandro inpostore ad Celsum
 scripsit maxime c. 25. testatur etiam Galenus haud paucis
 libris scriptis quibus Epicuream philosophiam explicaret ac
 refutaret; quos ipse enumerat De libris suis c. 17 t. XIX
 p. 48 K. Περὶ τοῦ κατ' Ἐπίκουρον εὐδαιμόνος καὶ μακα-
 ρίου βίου β. Περὶ τῆς κατ' Ἐπίκουρον ἀμαυροῦ ἡδονῆς β
 (cf. fr. 441). Ὅτι τὰ ποιητικὰ τῆς ἡδονῆς ἔλλιπῶς Ἐπι-
 κούρω λέλεκται ἁ. Περὶ τῆς ἡδονικῆς αἰρέσεως. Εἰ ἡ φυ-
 σιολογία (φιολολ- ed.) χρήσιμος εἰς τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἁ.
 Περὶ τῶν Πρὸς τοὺς σοφιστὰς ἑννέα Μητροδώρου (cf. infra
 p. 413^a). Ἐπιστολὴ πρὸς Κέλσον Ἐπικούρειον. Ἐπιστολὴ
 Πουδεντιανοῦ Ἐπικουρείου; accedunt ex c. 13 p. 45 Περὶ
 ἀλυπίας ἁ et Περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου ἁ. neque aliter in-
 tellegetur quod Alexander Aphrodisiensis saepe non nomi-
 natam doctrinam Epicuri oppugnat. sic fieri potuit ut imp.
 Marcus Aurelius non solum nobilioribus philosophorum
 sectis sed etiam Epicureae cathedram Atheniensem cum
 annuo stipendio adsignaret¹. igitur ut Aristocles Eusebii

¹ cf. Philostr. uit. soph. II 2 p. 566 Lucianus eunuch. c. 3 uid.
 Zumpt *üb. d. bestand der philos. schulen in Athen* comm. acad.
 Berol. a. 1843 p. 50 sq.

praep. eu. XIV 21, 1 p. 769^a ἔτι γέ τοι καὶ νῦν inquit τοιαῦτά τινα λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον et Numenius ibid. XIV 5, 3 p. 728^a (p. 29 Thedingae) ἔοικέ τε ἡ Ἐπικούρου διατριβὴ πολιτεία τινὶ ἀληθεῖ ἀστασιαστοτάτη, κοινὸν ἓνα νοῦν, μίαν γνώμην ἐχούση, ἐφ' ἧς ἦσαν καὶ εἰσὶ καὶ ὡς ἔοικεν ἔσσονται φιλακόλουθοι, ita dubitari nequit quin de suo tempore Laertius X 9 non sit mentitus ἢ τε διαδοχὴ (τῶν Ἐπικουρείων), πασῶν σχεδὸν ἐκλιπουσῶν τῶν ἄλλων, ἐς αἰὲ διαμένουσα καὶ νηρίθμους ἀρχὰς ἀπολύουσα ἄλλην ἐξ ἄλλης τῶν γνωρίμων.

etiam tertio saeculo et ineunte quarto uiguit Epicuri disciplina. ampla Περὶ φύσεως commentatione refutandum sibi Epicurum sumpserat Dionysius Alexandriae episcopus (a. 249—265)¹. neque hercule quo eruditionem uenditaret, sed quod ualere errorem christianae ueritati infestum uidebat Lactantius² tam saepe tamque acriter in Epicureas opinioniones inuehitur, qui librum de ira dei tantum non in Epicureos intendit.

sed ante medium saeculum quartum hortus Epicuri desertus iacuit. cuius rei testes sunt imp. Iulianus p. 551 Pet. 301^c Spanh. μήτε Ἐπικούρειος εἰσίτω λόγος μήτε Πυρρώνειος ἤδη μὲν γὰρ καλῶς ποιοῦντες οἱ θεοὶ καὶ ἀνηρήκασιν, ὥστε ἐπιλείπειν καὶ τὰ πλείστα τῶν βιβλίων et Augustinus ad Dioscorum epist. CXVIII 21 t. II p. 337^c ed. Ven. 1729 'quos (i. e. Epicureos et Stoicos) iam certe nostra aetate sic obmutuisse conspiciamus, ut uix iam in scholis rhetorum commemoretur tantum, quae fuerint illorum sententiae. certamina tamen etiam de loquacissimis Graecorum gym-

1 Eusebius qui eclogas illius refutationis pretiosas praeparationi euang. XIV 23 - 27, 12 p. 772^a—783 inseruit, quod p. 784^a Διονυσίῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἐπισκόπῳ scribit, bene explicatur eis quae ad Bakii Posidonium p. 263 sq. Wytttenbachius adnotauit.

2 auctore utitur praeter Lucretium maxime Cicerone. ex Hortensio sumpta est sententiarum pugnantium conlatio et acutissima et cum fide instituta diu. inst. III 17, 3—6 cf. 16, 9. 13. Varronis log-historicum Tiberonem libro de opificio dei conpilat, ut uidit Aug. Wilmannsius de Varr. I. gramm. p. 36.

nasiis eradicata atque conpressa sunt, ita ut si qua nunc erroris secta contra ueritatem hoc est contra ecclesiam Christi emerit, nisi nomine cooperta Christiano ad pugandum prosilire non audeat' ibidemque c. 12 p. 333^d 'uide atque ausculta, utrum aliquis aduersus nos de Anaximene et de Anaxagora proferat aliquid quando iam ne ipsorum quidem multo recentiorum multumque loquacium Stoicorum aut Epicureorum cineres caleant, unde aliqua contra fidem Christianam scintilla excitetur'.

Videre licet quam arcta necessitudine Epicureae sectae ecclesiaeque Christianae fata iuncta fuerint. ecclesiae quam diu militandum erat, hostes infestissimi Epicurei et erant et existimabantur odioque illo quod Celsi 'Vera uox' concitauerat lacerabantur. postquam eadem uictrix decessit et imperatorum iussis protecta est, secta Epicuri concidit ac defecit, uel ei desperata qui uindex ueterum deorum retorquere cursum rerum frustra nisus est.

Dixi fere quae praefanda mihi erant. nam cetera quo quidque consilio instituerim singillatim referre me neque decet et taedet. unum memorabile nuperrime libro accessit ornamentum Epicuri senis imago secundum simulacrum Herculense aeneum tituloque inscripto certum (cf. Compagetti et de Petra *La villa Ercolanese* tab. XII 7 et p. 262 sq.) photographi arte exceptum — ultimum E. Praetorii nostri officium — a Ludouico Ottone pictore Dresdensi sollerter delineata et a Buerknero ligno incisa.

restat ut amicis uirisque doctis quorum societas et auxilium dulcem mihi laborem fecit gratias omnibus ex animo referam. tu autem, mi Buechelere, hoc amici munusculum amice accipias et quidquid rectius expedieris omnibus impertias. ualeas floreasque tu cum tuis nosque ames.

CORRIGENDA

- P. 7, 8 lege θεωρείται· <ἀλλὰ μὴν τὸ πᾶν οὐ παρ' ἕτερόν τι θεω-
ρείται>· ὥστε [cf. praef. p. xviii]
- 8 adn. l. 3 lege intrusum, non instrusum
- 10 adn. l. 3 ab inf. lege πολλαῖς, non πολλοῖς
- 17, 16 ἐκβάλλοντες corrigo ἐκβαλόντες [cf. praef. p. xviii]
- 24, 6 διανοητέον corrigo διανοητόν [cf. praef. p. xviii]
- 34 l. 1 lege x 29, non x 28
- 35, 16 adn. lege διέλαβε, non διέλαβε
- 39, 5 adn. lege κατ' αὐτὸ FH¹P², non — P¹
- 42, 7 ἡ οὐρανοῦ ἢ τινος lege ἡ ἀοράτου τινός [cf. praef. p. xviii sq.]
- 42, 14 ἅπανα ἢ τῶν lege ἅπανα ἢ περὶ τῶν [cf. praef. p. xix]
- 44, 4 restitue reiecta in marginem πιλῆσεις ἀέρος πνευμάτων
συνώσει καὶ [cf. praef. p. xx]
- 46, 15 ἐκπύρωσιν· καὶ κατὰ ῥῆξιν corrigo ἐκπύρωσιν καὶ κατάρ-
ρηξιν [cf. praef. p. xx]
- 53, 7 adn. lege ὀμαλεῖς, non ὀμαλεῖς
- 55, 5 ἔτι δέ corrigo ἔτι τε [cf. praef. p. xix]
- 60, 10 ἀποφάσεις, ἔνθεν distingue ἀποφάσεις. ἔνθεν [cf. praef. p. xx sq.]
- 63, 23 ἅπαν corrigo ἅπαξ [cf. p. xxi]
- 64, 1 lege μᾶζα, non μᾶζα
- 65, 9 adn. lege ἀνυπέυθυνον, non ἀνυπέυθονον
- 71, 6 adn. l. 8 dele: 27 p. 1105^a
- 77, 1 ὥστ' ἀνηρηκῶς corrigo ὥστ' ἐξηρηκῶς [cf. praef. p. xxi]
- 91, 8 lege φίλους, non φιλοσόφους [cf. adn. p. 136, 11]
- 91, 4—5 adn. adde: Cic. de fin. II 3, 9
- 93, 15 lege Φιλίστα Β, non Φιλίστα Κ (an Η) [cf. p. 409^b]
- 96, 3 lege ψῆφον, non ψή[χει]ν [cf. praef. p. LI, 1] et dele adnotationem
- 97, 8 lege fr. 233—5. 238, non 222—4. 227
- 97, 12 adn. lege fr. 237, non 226
- 99, 6 adn. lege fr. 227, non 216
- 102, 12 ἐν σκότει corrigo ἐν τῷ σκότει ex libris EB
— 21 οὖν ὁ Ἐπίκουρος dele articulum cum cod. E
- 106, 14 adn. lege 192—4, non 182—4
- 107, 19 restitue ὑπάρχουσι pro ὑπάρχουσα
- 109, 21 lege fr. 163, non fr. 156

- 115, 32 τίς οὐ τὸ corrige τίς δὲ τὸ [cf. praef. p. LIV]
 117, 33 καὶ μοχλευομένων nunc scripserim κάκμοχλευομένων
 118, 25 ὑγείας εἶναι corrigo ὑγείας <δειν> εἶναι
 128, 10 adn. lege Κ[λεάρ]χο[υ, non Κ[αλλιάρ]χο[υ [cf. Kirchhoffius Hermae t. II p. 164]
 128 post l. 21 adde: Κ an Λ? ἘΠΙΚΟΥΡΟΥ | περὶ ΦΥΣΕΩΣ | εἰ-
 an τριακοστῆ | ἔγραφε ἐπὶ * uol. Hercul. 1385 cf. W. Scott
 Fragm. Hercul. p. 61
 129, 24 ἄτομόν ἐστι scribe ἄτομός ἐστι
 130, 3 adn. uide adn. p. 363, 2
 150, 5 αὐτὸ corrige αὐτὸ τὸ ex cod. E
 153, 4 τινῶν corrige τινὶ cum Kaibelio
 — 21 adn. uide p. 418^a
 169, 14 adn. lege fr. 221, non 220
 173 adn. l. ult. lege Stetinensis, non Sedinensis
 181, 12 lege αἱ μὲν — αἱ δὲ, non αἰ μὲν — αἰ δὲ
 185, 2 εἰλικρινές scribe εἰλικρινές cum libris
 188, 33 ratione corrige oratione [cf. adn. p. 350, 27]
 191, 10 διάπλασιν corrige διάλυσιν ac dele in adn. uerba: an
 fuit ἐτέρωθεν?
 217, 20 adn. dele uerba: fort. τῷ λόγῳ
 223, 26 διαλύσει τοῦ ἀέρος μακρὰ conicio scribendum esse δια-
 χύσει τοῦ ἀέρος μικρὰ
 226, 18 ἐπιστημόνως scriptum uelim ἐπιστημονικῶς
 230, 26 lege I 73, non I 74
 239, 14 adn. dele uerba: ἀδιαλυπούς charta
 — 23 lege σ[οφ]οῦς, non θ[ε]οῦς [cf. Scott, Fr. Herc. p. 176 sq.]
 241, 5 adn. adde: et in Scotti Fragm. Hercul. p. 104 sqq.
 258, 16 lege φύσιν [κα]ί, non φύσιν [αὐτῶν κ(αί)] [cf. Scott p. 141]
 299, 2 οὐθ' ὁ μὴ scribe cum Nauckio οὔτε μὴ
 — 14 ἦν ἀπολαῦσαι scribendum esse conicio ἦν <πριν> ἀπολαῦσαι
 301, 16 διακειμένην in codice διωκειμένην, corrigo διωκημένην
 306, 5 τὸν ἀνόνητον scribendum erat τὸν ἀνήνυτον
 307, 3 καὶ ante ὡς dele cum Nauckio
 311, 21 βρυόντων scribendum βρυαζόντων [cf. adn. p. 341, 16]
 312, 4 τοῦ λελύσθαι corrigendum erat τοῦ λελύσεσθαι
 333 adn. l. 1 lege 18, non 17.

Notis exempla Laertii indicabuntur hisce

- B codex Borbonicus Neapolitanus 253 membr. saec. XII
- F codex Laurentianus LXIX 13 membr. saec. XII
- G codex Laurentianus LXIX 28 chartac.
- H codex Laurentianus LXIX 35 membr.
- P codex Parisiensis 1759 chart. saec. XIV
- Q codex Parisiensis 1758 chart. saec. XV
- f editio Hieronymi Frobenii Basil. MDXXXIII
- s editio Henrici Stephani MDLXX.

codices Senecae epistularum LXXXVIII priorum his

- M Metensis saeculi XI cf. praef. p. LIII
- P Parisinus 8658 saeculi X
- p Parisinus 8540 saeculi X ineuntis.

in codicum lectione his notis

- * litteram erasam indicaui
- //// uocabulum erasum
- [—] litteras in litura aut rasura scriptas
(nisi alia causa expressis uerbis indicatur)
- (—) litteras compendio significatas.

THE
AMERICAN
SOCIETY
OF
MUSIC

TESTIMONIA

LAERTIUS DIOGENES x 28 ἃ δὲ αὐτῷ δοκεῖ ἐν αὐτοῖς, ἐκθέσθαι πειράσομαι τρεῖς ἐπιστολάς αὐτοῦ παραθέμενος, ἐν αἷς πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ φιλοσοφίαν ἐπιτέμνηται· θήσομεν δὲ καὶ τὰς κυρίας αὐτοῦ 29 δόξας καὶ εἴ τι ἔδοξεν ἐκλογῆς ἀξίως ἀνεφθέγγθαι, ὥστε σέ πανταχόθεν καταμαθεῖν τὸν ἄνδρα κἂν κρίνειν εἰδέναι. τὴν μὲν οὖν 5 πρώτην ἐπιστολὴν γράφει πρὸς Ἡρόδοτον (ἢ τις ἐστὶ περὶ τῶν φυσικῶν· τὴν δὲ δευτέραν πρὸς Πυθοκλέα), ἢ τις ἐστὶ περὶ μεταρσιῶν· τὴν τρίτην πρὸς Μενοικέα, ἔστι δ' ἐν αὐτῇ τὰ περὶ βίων. ἀρκτέον δὴ ἀπὸ τῆς πρώτης, ὀλίγα προειπόντα περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς κατ' αὐτὸν φιλοσοφίας . . . . . 34 ἀνιτέον δὲ ἐπὶ τὴν 10 ἐπιστολὴν. Ἐπίκουρος κτλ.

1 ἃ] μίαν libri | αὐτῷ* B¹ αὐτῷ[ν] B² ceterique | δοκεῖ ἐν αὐτοῖς BHP¹Q: εἰ δοκεῖ αὐτοῖς F εἰ δοκεῖ f γρ /// τῶν εἰ δοκεῖ ἐν αὐτοῖς mg P. libros Epicuri dicit || 3 ἐπέτεμε Ff γρ mg P² || 4 ἀνεκφθέγγθαι (κ supra ε posito) corr B et fort. P¹ | σέ om H || 5 κἂν] κάμὲ libri | κρίνειν εἰδέναι FHP²f κρίνειν εἰδέναι κρίνειν BP¹QH² || 6 ἢ . . . 7 Πυθοκλέα om libri: περὶ τῶν φυσικῶν . δευτέραν πρὸς πυθοκλέα f || 7 ἢ H || 9 περι] ἀπὸ f.

[EPICURI] epist. II 85 καλῶς δὴ αὐτὰ διάλαβε καὶ διὰ μνήμης ἔχων ὀξέως αὐτὰ περιόδευε μετὰ τῶν λοιπῶν ὧν ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ πρὸς Ἡρόδοτον ἀπεστείλαμεν.

ACHILLES isag. 13 p. 133^d Pet. τοὺς ἀστέρας δὲ Ζῶα εἶναι οὔτε Ἄναξαγόρα οὔτε Δημοκρίτῳ δοκεῖ οὔτε Ἐπικούρῳ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον ἐπιτομῇ [cf. § 77 μήτε αὐ κτλ.]

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΗΡΟΔΟΤΩΙ ΧΑΙΡΕΙΝ

35 Τοῖς μὴ δυναμένοις, ὧ Ἡρόδοτε, ἕκαστα τῶν περὶ
 φύσεως ἀναγεγραμμένων ἡμῖν ἐξακριβοῦν μηδὲ τὰς μεί-
 ζους τῶν συντεταγμένων βύβλους διαθρεῖν ἐπιτομὴν τῆς
 5 ὅλης πραγματείας εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὀλοσχερωτάτων
 δοξῶν τὴν μνήμην ἱκανῶς ἂν τις παρασκευάσαι, ἵνα παρ'
 ἑκάστους τῶν καιρῶν ἐν τοῖς κυριωτάτοις βοηθεῖν αὐτοῖς
 δύνωνται, καθ' ὅσον ἂν ἐφάπτωνται τῆς περὶ φύσεως
 θεωρίας. Καὶ τοὺς προβεβηκότας δὲ ἱκανῶς ἐν τῇ τῶν
 10 ὄλων ἐπιβλέπει τὸν τύπον τῆς ὅλης πραγματείας τὸν
 κατεστοιχειωμένον δεῖ μνημονεύειν. τῆς γὰρ ἀθρόας ἐπι-
 βολῆς πυκνὸν δεόμεθα, τῆς δὲ κατὰ μέρος οὐχ ὁμοίως.
 36 βαδιστέον μὲν οὖν καὶ ἐπ' ἐκείνα συνεχῶς, ἔν τε μνήμη
 τὸ τοσοῦτον ποιητέον, ἀφ' οὗ ἢ τε κυριωτάτη ἐπιβολὴ ἐπὶ
 15 τὰ πράγματα ἔσται καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκρίβωμα

1 χαίρειν] εὐ πράττειν Eudocia interpolatum ex Laertio x 14 ||
 2 ἕκαστα τῶν om F¹ ἕκαστα sscr F² || 3 φύσιν (sed φύσεως mg) H |
 ἀναγεγραμμένων ἡμῖν BGHPQF² ἐγγεγραμμένων F¹: ἡμῖν ἀναγε-
 γραμμένων f || 4 βίβλους libri βίβλων Meibomius || 5 ὀλοσχερω-
 τάτων GHPQf ὀλοσχεροτάτων BF cf. Nauckius philol. iv p. 200:
 ὀλοσχερεστάτων Gassendus || 6 δοξῶν FGHP²: δὲ δοξῶν B δε-
 δοξῶν P¹Q latetne γε? | ἂν τις] αὐτοῖς libri | παρασκευάσα[ι]*· ἵνα
 cum litura F παρεσκευάσα ἵνα HP²f: παρεσκευάσαν ἄ Q, P¹? παρε-
 σκεύασα ἄ BG || 7 ἑκάστου· F | αὐτοῖς libri et ante Schneiderum
 exempla edita || 8 δύνωνται FHP² δύνονται P¹Q δύνανται BG s:
 δύναιτο f | ἐφάπτονται BF, P¹? | τῆς περὶ] περὶ τῆς F | φύσιν
 (sed φύσεως mg) H φύσεος G || 9 θεωρίας sscr F | προβεβηκότας
 FGHPQf || 11 καταστοιχειωμένον FQ || 13 συνεχῶς] καὶ συνεχῶς
 Gs | ἔν τε] ἐν τῇ libri || 14 τὸ τοσοῦτον BHP² τὸ τοσοῦτο P¹Q
 τοσοῦτο F τοσοῦτον f: om Gs || 15 καὶ post δὴ om F

πᾶν ἐξευρήσεται, τῶν ὀλοσχερωτάτων τύπων εὖ περιειλημμένων καὶ μνημονευομένων· ἐπεὶ καὶ τοῦ τετελεσιουργημένου τοῦτο κυριώτατον τοῦ παντὸς ἀκριβώματος γίνεται, τὸ ταῖς ἐπιβολαῖς ὀξέως δύνασθαι χρῆσθαι, ἐκάστων πρὸς ἀπλᾶ στοιχειώματα καὶ φωνὰς ἀναγομένων. οὐ γὰρ 5 οἶόν τε τὸ πύκνωμα τῆς συνεχοῦς τῶν ὄλων περιοδείας εἶναι μὴ δυναμένου διὰ βραχεῶν φωνῶν ἅπαν ἐμπεριλαβεῖν ἐν αὐτῷ τὸ καὶ κατὰ μέρος ἂν ἐξακριβωθῆν. Ὅθεν 37 δὴ πᾶσι χρησίμης οὔσης τοῖς ὑκειωμένοις φυσιολογία τῆς τοιαύτης ὁδοῦ, παρεγγυῶν τὸ συνεχές ἐνέργημα ἐν φυσιολογία καὶ τοιούτῳ μάλιστα ἐγγαληνίζων τῷ βίῳ ἐποίησά σοι καὶ τοιαύτην τινὰ ἐπιτομὴν καὶ στοιχείωσιν τῶν ὄλων δοξῶν.

Πρῶτον μὲν οὖν τὰ ὑποτεταγμένα τοῖς φθόγγοις, ὡς Ἡρόδοτε, δεῖ εἰληφέναι, ὅπως ἂν τὰ δοξαζόμενα ἢ ζητού- 15

1 ἐξευρεθῆσεται Meibomius | ὀλοσχερωτάτων Gassendus cf. ad p. 3, 5 | τύπων FGHf τῶν τύπων BPQ τύπῳ Nuernberger | εὖ περιειλημμένων FHPQ ἐμπεριειλημμένων B ἐνπεριειλημμένων f ἐμπεριειλημμένων Gs || 2 τελεσιουργημένου Ff. cf. 83 τῶν ἀποτελουμένων || 3 τοῦτε H | ἀκριβωμένου f || 4 χρῆσθαι om f | ἐκάστων] καὶ libri || 5 ἀπλᾶ ex ἀπλᾶ corr F | ἀναγομένων] συναγομένων libri, ante φωνὰς G || 6 περιοδείας BGHPQ || 7 δυναμνον libri: correxit Aemilius Thomas | βραχέων libri || 8 αὐτῷ libri: corr. Schneider | τὸ FGHPQ: ὄν B | καὶ κατὰ BGHPQs καὶ τὸ κατὰ F: κατὰ f | ἀνεξακριβωθῆν HP¹Q ἐξακρι[βεῖν ἐν αὐτῷ· τὸ καὶ ἂν ἐξακρι]βωθῆν G deletis eis quae inclusi | ὅθεν om B¹ | 9 δὴ] δὲ H || 10 παρεγγυῶν τὸ QH² παρεγγυῶντ¹ P¹ παρεγγυ[ῶν] τὸ cum rasura B παρεγγυῶ τὸ Gs: παρεγγυῶντων FH¹P²f | ἐνέργημα Ff: ἐνάργημα BGHPQ | ἐν in litura H || 11 τοιούτῳ] τὸ τούτων BFGHPQ τῷ τούτῳ f τούτῳ τὸ Aldobrandinus τῷ τοιούτῳ GHermannus ap. Huebnerum p. 744 | ἐνταληνίζων τῷ B¹: ἐνταληνίζον τῷ B² ἐνγαληνίζον τῷ P¹Q ἐγγαληνίζοντῷ FH² ἐνταλανίζον τῷ G: ἐγγαληνιζόντων H¹ ἐγγαληνιζόντων P²f | ἐποίησά σοι] ποιήσασθαι libri. cf. Galenus t. II p. 218 Kuehn. τότε γοῦν ἐποίησα καὶ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις τῷ Βοηθῷ || 15 δεῖ διειληφέναι Cobetus

μενα ἢ ἀπορούμενα ἔχωμεν εἰς ταῦτα ἀναγαγόντες ἐπικρίνειν, καὶ μὴ ἄκριτα πάντα ἡμῖν <ἴη> εἰς ἀπειρον ἀπο-
 38 δεικνύουσιν ἢ κενούς φθόγγους ἔχωμεν. ἀνάγκη γὰρ τὸ
 πρῶτον ἐννόημα καθ' ἕκαστον φθόγγον βλέπεσθαι καὶ μη-
 5 θέν ἀποδείξεως προσδεῖσθαι, εἴπερ ἔξομεν τὸ ζητούμενον
 ἢ ἀπορούμενον καὶ δοξαζόμενον ἐφ' ὃ ἀνάξομεν. ἔπειτα
 κατὰ τὰς αἰσθήσεις δεῖ πάντα τηρεῖν καὶ ἀπλῶς τὰς παρ-
 ούσας ἐπιβολὰς εἴ τε διανοίας εἴ θ' ὄτου δὴ ποτε τῶν
 κριτηρίων, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπάρχοντα πάθη, ὅπως ἂν
 10 καὶ τὸ προσμένον καὶ τὸ ἄδηλον ἔχωμεν οἷς σημειω-
 σόμεθα.

Ταῦτα δεῖ διαλαβόντας συνορᾶν ἤδη περὶ τῶν ἀδή-
 λων· πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος.
 πᾶν γὰρ ἐκ παντός ἐγίνετ' ἂν σπερμάτων γε οὐθὲν προσ-
 39 δέομενον. καὶ εἰ ἐφθείρετο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ
 ὄν, πάντα ἂν ἀπωλώλει τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων εἰς ἃ

1 ἔχομεν F ut l. 3 | εἰς ταῦτα ἀναγαγόντες ἐπικρίνειν B¹ ut ceteri, deleuit et litteris partim paene euanidis πάντα ἢ ἀπατώμενα ἔχωμεν εἰς ἃ ἀναγαγόντες ἐπικρίνειν scripsit B² | ταῦτα] ἃ B² δ edebatur ante Nuernbergerum | ἀνάγοντες F¹f || 2 ἡμῖν libri integri: ἡμῖν ἢ G ut coniecit Roepers Philol. t. I p. 662 cf. III p. 25 | ἀποδεικνύουσιν GHPQ Ambrosius: ἀποδεικνύωσιν BFf || 3 ἢ om B¹ || 4 μηθὲν BGHP²f: μηδὲν FP¹Q || 6 καὶ δοξαζόμενον addit mg F² | ἀνά[ξο]μεν ex ἀνά·ωμεν corr rec B | ἔπειτα] εἴτε libri εἴτα Gassendus, nisi praestat ἔπειτεν scribere || 7 πάντα om F | τὰς] κατὰ τὰς Gassendus || 8 ἐπιβουλὰς G | ὄτου δὴποτε libri: ὀδήποτε f ὀτιδήποτε Schneiderus || 9 καὶ τὰ] καὶ κατὰ τὰ Gassendus || 10 προσμένον FGHP²f: προσμενόμενον BP¹Q | ἔχομεν B¹F | οἷς in litura rec B | σημειωσόμεθα GHP¹Q [ση]μειωσόμεθα cum rec. litura B || 12 δεῖ Cobetus: δὲ libri, omisit unus G | διαλαβόντ[α]ς cum litura H | [συν]ορᾶν cum rec. rasura B | ἤδη] δεῖ Gassendus ἤδη δεῖ Meibomius || 13 γένηται B || 14 ἐγίνετο F ἐγίνετ' fort. ex ἐγένετ' corr P² γένοιτ' Q | οὐθὲν FHPQ: οὐδὲν BGf || 15 δὲ om FH¹ || 16 ἀπωλώλει HPQ: ἀπολώλει FGf ἀπολώλη B | ὄντων F ut uoluerat Iacobitzius apud Huebnerum p. 744: ὄντων τῶν ceteri libri

διελύετο. Καὶ μὴν καὶ τὸ πᾶν αἰεὶ τοιοῦτον ἦν οἶον νῦν ἐστὶ, καὶ αἰεὶ τοιοῦτον ἔσται. οὐθὲν γὰρ ἐστὶν εἰς ὃ μεταβαλεῖ. παρὰ γὰρ τὸ πᾶν οὐθὲν ἐστὶν, ὃ ἂν εἰσελθὼν εἰς αὐτὸ τὴν μεταβολὴν ποιήσαι.

Ἄλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἐστὶ <σώματα καὶ τόπος>· σώ- 5
ματα μὲν γὰρ ὡς ἔστιν, αὐτὴ ἢ αἴσθησις ἐπὶ πάντων
μαρτυρεῖ, καθ' ἣν ἀναγκαῖον τὸ ἄδηλον τῷ λογισμῷ τε-
κμαίρεσθαι, ὡσπερ προεῖπον. τόπος δὲ εἰ μὴ ἦν, ὃν κε- 40
νὸν καὶ χώραν καὶ ἀναφῆ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε
τὰ σώματα ὅπου ἦν οὐδὲ δι' οὗ ἐκινεῖτο, καθάπερ φαί- 10
νεται κινούμενα. παρὰ δὲ ταῦτα οὐθὲν οὐδ' ἐπινοηθῆναι
δύναται οὔτε περιληπτικῶς οὔτε ἀναλόγως τοῖς περιλη-
πτοῖς, ὅσα καθ' ὅλας φύσεις λαμβάνομεν καὶ μὴ ὡς τὰ
τούτων συμπτώματα ἢ συμβεβηκότα λέγομεν. Καὶ μὴν
καὶ τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐστὶ συγκρίσεις, τὰ δ' ἔξ ὧν 15
αἱ συγκρίσεις πεποίηνται· ταῦτα δὲ ἐστὶν ἄτομα καὶ 41

5 ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ φησι κατ' ἀρχὴν καὶ ἐν τῇ $\bar{\alpha}$ περὶ φύσεως. SCHOLION

14 καὶ μὴν καὶ ταυτὸν τοῦτο καὶ ἐν τῇ πρώτῃ περὶ φύσεως καὶ τῇ $\bar{\iota}\delta$ καὶ $\bar{\iota}\epsilon$ καὶ τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ. SCHOLION 20

2 ἐστὶν FQ | μεταβάλλει libri || 4 ποιήσαι] ποιήσαιτο (-σετο B) libri || 5 ἐστὶ· σώματα μὲν FHP^{2f} ἐστὶ σῶμα· τὰ μὲν BGP¹Qs || 6 αὐτῇ] καὶ αὐτῇ Gs || 7 τὸ ante ἄδηλον om F | τῶν λογισμῶν H || 8 προεῖπον scilicet supra p. 5, 6—10 | προεῖπον τὸ πρόσθεν· εἰ μὴ libri | ὃν] ὃν FHPQ δ BGf || 10 ἦν BG: ἐν Q ἐ* P¹ εἶη FHP^{2f} | οὐδὲν δ' ἐκινεῖτο f || 11 παρὰ δὲ in rasura B περὶ δὲ HQ | οὐδ'] οὔτε libri, sed ὅτε pr B || 12 περιληπτῶς libri || 13 ὅσα] ὡς libri | λαμβανόμενα et 14 λεγόμενα libri || 15 καὶ del. B² om G || τῶν ... 16 πεποίηνται Philodemus de piet. p. 136, 8 Gomp. | τῶν om BGP¹ | συγκρίσεις (idem l. 16) B¹ σύγκρισις HP¹Q

17 ἀλλὰ μὴν ... 18 ἀρχὴν om f | καὶ ἐν] ἐν F || 18 καὶ ἐν] ἐν H | $\bar{\alpha}$ BHPQ: πρώτη Ff || 19 ταυτὸν FHP^{2f}: τῶν B¹ (P^{1?}) Q del. B² om G | τούτῳ P²Hf | καὶ ἐν] ἐν F || 20 καὶ] φησί καὶ ἐν Gassendus | καὶ $\bar{\iota}\epsilon$ BGHP¹Q καὶ πεντεκαίδεκάτῃ f: καὶ τῇ $\bar{\iota}\epsilon$ · FP²

ἀμετάβλητα, εἴπερ μὴ μέλλει πάντα εἰς τὸ μὴ ὄν φθαρή-
 σεσθαι ἀλλ' ἰσχύειν τι ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν
 συγκρίσεων, πλήρη τὴν φύσιν ὄντα, οὐκ ἔχοντα ὅπη ἢ
 ὅπως διαλυθήσεται. ὥστε τὰς ἀρχὰς ἀτόμους ἀναγκαῖον
 5 εἶναι σωμάτων φύσεις.

Ἄλλα μὴν καὶ τὸ πᾶν ἄπειρόν ἐστι. τὸ γὰρ πεπε-
 ρασμένον ἄκρον ἔχει· τὸ δὲ ἄκρον παρ' ἕτερόν τι θεω-
 ρεῖται. ὥστε οὐκ ἔχον ἄκρον πέρας οὐκ ἔχει· πέρας δὲ
 οὐκ ἔχον ἄπειρον ἂν εἶη καὶ οὐ πεπερασμένον. Καὶ μὴν
 10 καὶ τῷ πλήθει τῶν σωμάτων ἄπειρόν ἐστι τὸ πᾶν καὶ
 42 τῷ μεγέθει τοῦ κενοῦ. εἴ τε γὰρ ἦν τὸ κενὸν ἄπειρον,
 τὰ δὲ σώματα ὠρισμένα, οὐδαμοῦ ἂν ἔμενε τὰ σώματα,
 ἀλλ' ἐφέρετο κατὰ τὸ ἄπειρον κενὸν διεσπαρμένα, οὐκ
 ἔχοντα τὰ ὑπερείδοντα καὶ στέλλοντα κατὰ τὰς ἀνακοπὰς.
 15 εἴ τε τὸ κενὸν ἦν ὠρισμένον, οὐκ ἂν εἶχε τὰ ἄπειρα σώ-
 ματα ὅπου ἐνέστη.

Πρὸς τε τούτοις τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων καὶ μεστά,
 ἐξ ὧν καὶ αἱ συγκρίσεις γίνονται καὶ εἰς ἃ διαλύονται,
 ἀπερίληπτά ἐστι ταῖς διαφοραῖς τῶν σχημάτων· οὐ γὰρ
 20 δυνατόν γενέσθαι τὰς τοσαύτας διαφορὰς ἐκ τῶν αὐτῶν
 σχημάτων περιειλημμένων. Καὶ καθ' ἐκάστην δὲ σχημά-
 τισιν ἀπλῶς ἄπειροὶ εἰσιν αἱ ὅμοιαι, ταῖς δὲ διαφοραῖς

1 μέλλοι GH et fort. F || 2 ἰσχύοντα ὑπομένειν libri || 3 ὄντα] ὄταν libri: ὄντα, καὶ Meibomius || 4 δια[λυ]θήσεται cum litura rec B | ἀναγκαῖως BG || 5 φύσεις] τὰς φύσεις G || 6 τὸ πᾶν ... 7 ἔχει rubrica Lucreti ad l 951 p. 249 Lachm. || 7 sq. cf. Philod. π. σημ. p. 31 Gomp. | τὸ δὲ FHPQf: τὸ γὰρ BG || 8 ὥστε τὸ οὐκ f | ἔχον scilicet τὸ πᾶν, quod disputatur || 9 καὶ μὴν omissum supplet mg H || 12 οὐδαμοῦ P¹Q | ἀνέμενε B || 13 ἀλλὰ BG || 14 καὶ om G | συστέλλοντα mg rec B Sambucus συτέλλοντα G || 16 ἐνέστη BFGP²f: ἐνεστι HP¹Q || 17 πρὸς τε FHPQf: πρὸς BG || 18 συγκρίσεις pr B || 20 τὰς om F | αὐτῶν om Gf || 21 περιειλημμένον sed ω sscr F | σχημάτησιν BF || 22 αἱ ὅμοιαι BG αἱ ὁμοῖαι PQs αἱ ὁμαῖαι H: ἄτομοι Ff, γρ P² mg

οὐχ ἀπλῶς ἄπειροι ἀλλὰ μόνον ἀπερίληπτοι. Κινούνται 43
 τε συνεχῶς αἱ ἄτομοι τὸν αἰῶνα * * καὶ αἱ μὲν εἰς μα-
 κρὰν ἀπ' ἀλλήλων διστώμεναι, αἱ δὲ αὐτὸν τὸν παλμὸν
 ἴσχουσιν, ὅταν τύχῃσιν τῇ περιπλοκῇ κεκλιμέναι ἢ στεγα-
 ζόμεναι παρὰ τῶν πλεκτικῶν. ἢ τε γὰρ τοῦ κενοῦ φύσις 44
 ἢ διορίζουσα ἐκάστην αὐτὴν τοῦτο παρασκευάζει, τὴν ὑπέ-
 ρεισιν οὐχ οἷα τε οὔσα ποιεῖσθαι· ἢ τε στερεότης ἢ ὑπάρ-
 χουσα αὐταῖς κατὰ τὴν σύγκρουσιν τὸν ἀποπαλμὸν ποιεῖ,
 ἐφ' ὅπόσον ἂν ἡ περιπλοκὴ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκ τῆς
 συγκρούσεως διδῷ. ἀρχὴ δὲ τούτων οὐκ ἔστιν, αἰδίων 10
 τῶν ἀτόμων οὐσῶν καὶ τοῦ κενοῦ.

1 ἀπερίληπτοι. οὐδὲ γὰρ φησιν ἐνδοτέρω [infra § 56] εἰς
 ἄπειρον τὴν τομὴν τυγχάνειν, λήγειν δέ, ἐπειδὴ αἱ ποιότητες με-
 ταβάλλονται, εἰ μέλλει τις μὴ καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἀπλῶς εἰς ἄπει-
 ρον αὐτὰς ἐκβάλλειν [cf. § 57]. SCHOLION 15

2 αἱ ἄτομοι. φησὶ δ' ἐνδοτέρω [infra § 61] καὶ ἰσοταχῶς
 αὐτὰς κινεῖσθαι τοῦ κενοῦ τὴν εἶναι ὁμοίαν παρεχομένου καὶ τῇ
 κουφοτάτῃ καὶ τῇ βαρυτάτῃ. SCHOLION

11 τοῦ κενοῦ. φησὶ δ' ἐνδοτέρω [infra § 54] μηδὲ ποιότητά

1 ἀπερίληπτοι BGHs, γρ P² mg: ἀπειρίληπτοι P¹Q ἀπειρία
 ληπτοὶ FP²f || 2 τὸν αἰῶνα] εἰς τὸν αἰῶνα mg H, s | *hiatum scho-*
lion instrusum procreavit. duplex enim motus distinguendus erat,
is quo atomi pondere suo deorsum feruntur et is qui conlisione
gignitur, qui nunc solus respicitur. uide Lucr. II 83 sqq. | εἰς deletat
Gassendus || 3 δισταμέναι B | αἱ δὲ τὸν ἀποπαλμὸν ci. Schnei-
derus | αὐτὸν] fort. αὐ || 4 ἴσχουσαι conicias, uereor ut recte |
τὴν περιπλοκὴν libri || 5 παρὰ G neque aliud π^ε F testatur: περι
BHPQf | πλεκτικῶν F || 6 αὐτὴν libri integri: αὐτῶν G ut coni.
Schneider ἄτομον Meibomius || 7 στερότης P¹Q | ἢ πάρχουσα G ||
8 αὐτοῖς F | σύγκρουσιν B σύγκρισιν articulo omissio f || 9 περι-
πλ[ο]κῇ cum litura B || 10 συγκρούσεω B¹ | fort. οὐκ ἔστιν <οὐδὲ
τέλος> | αἰτίων libri, nisi quod αἰτίων P¹Q: corr. Henr. Weilius

13 ἄπειρα H | λήγειν] λέγει libri: λήγει CFHermannus *ztschr.*
f. d. alterthumsw. 1834 p. 110 || 14 μέλλοι BG | ἀπλῶς om F ||
 16 δ' BG: δὲ FHPQ δὲ παρεχομένου f || 17 κινεῖν f | ἔξιν aut
 ἔξιν (sic P¹Q) libri: corr. Kuehnius | παρεχομένου ὁμοίαν F | παρε-
 χομένου κ. τ. κουφ. om f

45 Ἡ τοσαύτη δὴ φωνὴ τούτων πάντων μνημονευόμε-
νων τὸν ἰκανὸν τύπον ὑποβάλλει <ταῖς περι> τῆς τῶν
ὄντων φύσεως ἐπινοίαις.

Ἄλλὰ μὴν καὶ κόσμοι ἄπειροι εἰσὶν οἱ θ' ὅμοιοι τού-
5 τῳ καὶ οἱ ἀνόμοιοι. αἶ τε γὰρ ἄτομοι ἄπειροι οὔσαι, ὡς
ἄρτι ἀπεδείχθη, φέρονται καὶ πορρωτάτω. οὐ γὰρ κατα-
ήλωνται αἱ τοιαῦται ἄτομοι, ἐξ ὧν ἂν γένοιτο κόσμος ἢ
ὑφ' ὧν ἂν ποιηθείη, οὔτ' εἰς ἓνα οὔτ' εἰς πεπερασμένους,
οὔθ' ὅσοι τοιοῦτοι οὔθ' ὅσοι διάφοροι τούτοις. ὥστε
10 οὐδὲν τὸ ἐμποδοστατήσόν ἐστι πρὸς τὴν ἀπειρίαν τῶν
κόσμων.

46 Καὶ μὴν καὶ τύποι ὁμοιοσχήμονες τοῖς στερεμνίοις
εἰσὶ, λεπτότησιν ἀπέχοντες μακρὰν τῶν φαινομένων. οὔτε
γὰρ ἀποστάσεις ἀδυνατουσιν ἐν τῷ περιέχοντι γίνεσθαι
15 τοιαῦται οὔτ' ἐπιτηδειότητες πρὸς κατεργασίας τῶν κοι-
λωμάτων καὶ λειοτήτων γίνεσθαι, οὔτε ἀπόρροιαὶ τὴν ἐξῆς

τινα περι τὰς ἀτόμους εἶναι πλὴν σχήματος καὶ μεγέθους καὶ βά-
ρους· τὸ δὲ χρῶμα παρὰ τὴν θέσιν τῶν ἀτόμων ἀλλάττεσθαι ἐν
ταῖς δώδεκα στοιχειώσεσι φησί. πᾶν τε μέγεθος μὴ εἶναι περι
20 αὐτάς [cf. infra 55]· οὐδέποτε γοῦν ἄτομος ὡφθη αἰσθήσει [cf. 56].
SCHOLION

1 ἢ τοσαύτη δὴ BPQ ἢ τοσαύτη δὲ G: αὕτη δ' ἢ FHf, γρ
mg P² | τούτων suspectum, ceterum cf. § 68 || 2 ἀποβάλλει H¹ |
ταῖς περι inserui || 3 ἐπινοίας f || 4 εἰσὶ F | οὔθ' B²GHPQ: εἶθ'
B¹Ff | τοῦτο B || 5 καὶ οἱ GHPQ καὶ BF: εἶτ' f | οὔσαι ὡς εἴρη-
ται καὶ (om. φέρονται) F || 6 κατηνάλωνται FP²f || 7 ἐξ οὐ f |
9 ὅσοι διάφοροι Q || 10 ἐμποδοστατήσον GQ mg H ἐμποδοστα-
τήσον B: ἐμποδίζον FHf et in ampliore litura P² | ἀπορίαν G |
τῶν] τῶν τοιούτων FHP²f || 12 τοῖς] ταῖς P²H || 14 συστάσεις
I. Lachelier *revue de philol.* I p. 265 ut p. 11, 7 non recte || 15 οὔτε
Ff | ἐπιτηδειότατες (sed η super a scr.) F | πρὸς] τοὺς BP¹Q mg
H: τὰς FHP²f ταῖς G | κατ' ἐργασίας P¹Q κατεργασίας G || 16 καὶ
λεπτοτήτων libri | γίνεσθαι suspectum

18 παρὰ] περι HQ || 19 δώδεκα Ff: ἰβ ceteri || 20 γοῦν]
οὖν f

θέσιν καὶ βάσιν διατηροῦσαι, ἦν περ καὶ ἐν τοῖς στερε-
 μνίοις εἶχον· τούτους δὲ τοὺς τύπους εἶδωλα προσαγο-
 ρεύομεν. καὶ μὴν καὶ ἡ διὰ τοῦ κενοῦ φορά κατὰ μηδε-
 μίαν ἀπάντησιν τῶν ἀντικοψόντων γινομένη πᾶν μήκος
 περιληπτὸν ἐν ἀπερινοήτῳ χρόνῳ συντελεῖ. βράδους γὰρ 5
 καὶ τάχους ἀντικοπή καὶ οὐκ ἀντικοπή ὁμοίωμα λαμβάνει.
 οὐ μὴν οὐθ' ἅμα κατὰ τοὺς διὰ λόγου θεωρητοὺς χρό- 47
 νους καὶ τὸ φερόμενον σῶμα ἐπὶ τοὺς πλείους τόπους
 ἀφικνεῖται (ἀδιανόητον γὰρ καὶ τοῦτο), οὐτ' ἀφικνούμενον
 ἐν αἰσθητῷ χρόνῳ ὅθεν δήποθεν τοῦ ἀπείρου οὐκ ἔξ οὗ 10
 ἂν περιλάβωμεν τὴν φοράν τόπου ἔσται ἀφιστάμενον·
 ἀντικοπή γὰρ ὁμοιον ἔσται, κἂν μέχρι τοσοῦτου τὸ τάχος
 τῆς φοράς μὴ ἀντικόπτον καταλίπωμεν. χρήσιμον δὲ καὶ
 τοῦτο κατασχεῖν τὸ στοιχείον. εἶθ' ὅτι τὰ εἶδωλα ταῖς
 λεπτότησιν ἀνυπερβλήτοις κέχρηται, οὐθὲν ἀντιμαρτυρεῖ 15
 τῶν φαινομένων· ὅθεν καὶ τάχῃ ἀνυπέβλητα ἔχει, πάντα
 πόρον σύμμετρον ἔχοντα πρὸς τῷ <τῷ> ἀπείρῳ αὐτῶν

1 βάσιν] τάξιν Gassendus ut p. 11, 6 || 3 φορά] διαφορά G ||
 4 ἀντικοψάντων libri || 5 βράδους BGH¹P¹Q: βραδύτητος FH²P²f ||
 7 οὐθ'] οὐδέ libri | διαλόγου PQ om F || 8 καὶ τὸ] κατὰ τὸ libri |
 σῶμα om f || 9 οὐτ' ἀφικνούμενον] συναφικνούμενον BFGPQf
 συναφικνεῖσθαι H || 10 δήποτε Ff | οὐκ om f || 11 περιλάβο-
 μεν F | τὴν φοράν om H | τόπος f || 12 ἀντικοπή F -πήν f |
 τοσοῦτου] τούτου BG | τὸ om H || 13 φ[οράς] hiatus expleuit B²
 φθοράς f | ἀντικοπεον B ἀντικοπέον GHP¹Q ἀντικοπτέον FP²f. an
 ἀντίκοπον? | καταλίπωμεν . . . 14 εἶδωλα] . . . λίπτω μὲν χρήσ . . . [δὴ
 καὶ τοῦτο καὶ] . . . [τὸ στοιχείον εἶθ'] . . . τὰ εἶθωλα sic B fenestris
 quantum cancellis saepsi m. 2 clausis | καταλίπωμεν om f | δὴ] δὲ
 FH¹ || 14 εἶθ' FPQ: εἶθ' B²GHf | τὰ] τὰ χρηστὰ Gs || 15 ἀνυπερβλή-
 τως BG | οὐθὲν BHPQ: ὅθεν FGf γρ ὦ (uolebat ὦ οὐθὲν) mg P ||
 16 ὅθεν] ἢ ὅθεν Fs ἢ ὅτι f | τάχει G | ἀπέβλητα (corr. in mg) H ||
 17 πρὸς τῷ libri: articulum geminauit Meibomius | τῷ ἀπείρῳ αὐ-
 τῶν simulacrorum quae tam tenui filo texturaeque rara praedita sint,
facile ut quasuis penetrare queant res (Lucr. IV 191 sqq.). hoc
 quomodo πολλοῖς καὶ ἀπείροις scriptor opponat, intellegas ex Lucr.
 IV 70 *et multo citius, quanto minus indupediri pauca queant* |
 αὐτῶν om F

μηθὲν ἀνतिकόπτειν ἢ ὀλίγα ἀνतिकόπτειν, πολλαῖς δὲ καὶ
 48 ἀπείροις εὐθύς ἀνतिकόπτειν τι. πρὸς τε τούτοις, ὅτι ἡ γέ-
 νεσις τῶν εἰδώλων ἅμα νοήματι συμβαίνει. καὶ γὰρ ρεύσις
 ἀπὸ τῶν σωματίων τοῦ ἐπιπολῆς συνεχῆς, οὐκ ἐπίδηλος
 5 τῇ μειώσει διὰ τὴν ἀναπλήρωσιν, σφύζουσα τὴν ἐπὶ
 τοῦ στερεμνίου θέσιν καὶ τάξιν τῶν ἀτόμων ἐπὶ πολὺν
 χρόνον, εἰ καὶ ἐνίοτε συγχεομένη ὑπάρχει, καὶ συστάσεις
 ἐν τῷ περιέχοντι ὀξεῖαι διὰ τὸ μὴ δεῖν κατὰ βάθος τὸ
 συμπλήρωμα γίνεσθαι, καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι τινὲς γεννητι-
 10 κοὶ τῶν τοιούτων φύσεων εἰσιν. οὐθὲν γὰρ τούτων ἀντι-
 μαρτυρεῖται ταῖς αἰσθήσεσιν, ἂν βλέπη τις τινα τρόπον
 τὰς ἐναργείας, τίνα καὶ τὰς συμπαθείας ἀπὸ τῶν ἔξωθεν
 πρὸς ἡμᾶς ἀνοίσει.

49 Δεῖ δὲ καὶ νομίζειν, ἐπεισιόντος τινὸς ἀπὸ τῶν ἔξω-
 15 θεν τὰς μορφὰς ὁρᾶν ἡμᾶς καὶ διανοεῖσθαι· οὐ γὰρ ἂν
 ἐναποσφραγίσαιτο τὰ ἔξω τὴν ἑαυτῶν φύσιν τοῦ τε χρώ-
 ματος καὶ τῆς μορφῆς διὰ τοῦ ἀέρος τοῦ μεταξὺ ἡμῶν
 τε κακείνων οὐδὲ διὰ τινῶν ἀκτίνων ἢ οἴων δὴ ποτε ρευ-
 μάτων ἀφ' ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνα παραγινομένων οὕτως, ὡς
 20 τύπων τινῶν ἐπεισιόντων ἡμῖν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ὁμο-

1 μηδὲν G | ἢ ὀλίγα ἀντικ. om BG || 3 νοήματα G || 4 τῶν] τῆς (om. τοῦ) f | ἐπιπολῆς f: ἐπὶ πολλῆς libri sed ἐπιπολλῆς P² | συνεχῆς mg P²: συνοχῆς libri συνοχή f | οὐκ ἐπίδηλος om Ff || 5 τῇ μειώσει] σημειώσει BGHPQ ἢ μειώσει Ff mg P² | ἀναπλήρωσιν f | σώζου τὴν P¹Q || 7 ὑπάρχει om. supplet mg H || 9 γεννητικοὶ F || 10 εἰσι· F | ἀντιμαρτυρεῖ BGHPQf μαρτυρεῖ F: corr. etiam H. Weilius || 11 βλέπουσα τίς F || 12 ἐνεργείας libri: corr. Gassendus | τίνα] ἴνα libri | συνηθείας f || 13 ἀνοίσει B: ἀνοίση FHPQ ἄνεισι: G ἀνοίση . εἰ (omisso statim δὲ) f || 14 ἐπισιόντος F ἐπιστάντος BG | ἔξω F || 15 καὶ om F | γὰρ ἂ μὲν (γὰρ ἂν Gf) ἀποσφραγίσαιτο libri: em. Cobetus || 16 φύσι· B || 17 διὰ] καὶ f om Q¹ || 18 τε ἐκείνων H¹ | οὐδὲ] οὔτε B | τινῶν] τῶν libri | οἴωνδῆποτε HP²f οἶον δῆποτε F: ὦν δῆποτε BGP¹Q || 19 ἐκείνου ex ἐκεῖνα corr F | παραγενομένων BFG || 20 ἐπισι[ι]όντων cum litura F ἐπεισιόντων G | ἡμ[ι]ν B | ὁμοχρῶν Rossius commentt. Laert. p. 274: ἀπὸ χροῶν libri

χρόνων τε καὶ ὁμοιομόρφων κατὰ τὸ ἐναρμόττον μέγεθος
 εἰς τὴν ὄψιν ἢ τὴν διάνοιαν, ὡκέως ταῖς φοραῖς χρωμέ-
 νων, εἶτα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ ἐνὸς καὶ συνεχοῦς 50
 τὴν φαντασίαν ἀποδιδόντων καὶ τὴν συμπάθειαν ἀπὸ τοῦ
 ὑποκειμένου σωζόντων κατὰ τὸν ἐκεῖθεν σύμμετρον ἐπε- 5
 ρεισμὸν ἐκ τῆς κατὰ βάθος ἐν τῷ στερεμνίῳ τῶν ἀτόμων
 πάλσεως. καὶ ἦν ἂν λάβωμεν φαντασίαν ἐπιβλητικῶς τῇ
 διανοίᾳ ἢ τοῖς αἰσθητηρίοις εἴ τε μορφῆς εἴ τε συμβεβηκό-
 των, μορφὴ ἐστὶν αὕτη τοῦ στερεμνίου, γινομένη κατὰ τὸ
 ἐξῆς πύκνωμα ἢ ἐγκατάλειμμα τοῦ εἰδώλου. τὸ δὲ ψεῦδος 10
 καὶ τὸ διημαρτημένον ἐν τῷ προσδοξαζομένῳ αἰεὶ ἐστὶν
 <ἐπὶ τοῦ προσμένοντος> ἐπιμαρτυρηθήσεσθαι ἢ μὴ ἀντι-
 μαρτυρηθήσεσθαι, εἴτ' οὐκ ἐπιμαρτυρουμένου <ἢ ἀντιμαρ-
 τυρουμένου>. ἢ τε γὰρ ὁμοιότης τῶν φαντασμῶν οἷον ἢ 51
 ἐν εἰκόνι λαμβανομένων ἢ καθ' ὕπνου γινομένων ἢ κατ' 15
 ἄλλας τινὰς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας ἢ τῶν λοιπῶν κριτη-
 ρίων οὐκ ἂν ποτε ὑπῆρχε τοῖς οὐσί τε καὶ ἀληθέσι προσ-
 αγορευομένοις, εἰ μὴ ἦν τινὰ καὶ τοιαῦτα προσβαλλόμενα·

13 ἐπιμαρτυρουμένου κατὰ τινὰ κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς
 συνημμένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διάλειψιν δὲ ἔχουσαν, καθ' 20
 ἦν τὸ ψεῦδος γίνεται. GLOSSEMA ex 51 p. 13, 2 sq. petitum

1 ὁμοιομορφῶν B || 2 μορφαῖς, sed mg φοραῖς H || 4 ἀπο-
 διδόντος et 5 σώζοντος libri || 6 ἐκ τῆς] ἐν τοῖς H || 7 π[άλσεως]
 cum ras. B, G: πλάσεως ceteri | ἂν λάβωμεν Gs: ἀναλάβωμεν reliqui ||
 8 τοῖς στερεμνίοις, sed mg τοῖς αἰσθητηρί(οις) F || 10 πύκλωμα G |
 ἐγκατάλειμμα τοῦ f: ἐγκαταλείμματος FG, ἐγκαταλείμματος B ἐγ-
 καταλήμματος HPQ | εἰδώλων H || 12 hiatus suppleui | ἐπι-
 μαρτυρηθήσεσθαι B ἐπιμαρτυρήσεσθαι F | ἢ μὴ ἀντιμαρτ. om Hf,
 suppleuit mg H | μὴ om F | ἀντιμαρτυρηθήσεσθαι B ἀντιμαρτυρή-
 σεσθαι F || 13 alterum colon supplendum erat || 14 οἷον ἢ] οἶονεί
 libri || 15 λαμβανομέν[ων] cum ras. B | γινομένου BP'Q | κατὰ
 ἄλλας BG || 18 τοιαῦτα Gassendus: ταῦτα libri | προσβαλλόμενα]
 πρὸς δ (ἂ F) βάλλομεν libri

19 κατὰ τὴν ἀκίνητον libri || 20 [φαν]ταστικῇ F | διάλειψιν F |
 ἐχούση libri: corr. Gassendus

τό τε διημαρτημένον οὐκ ἂν ὑπῆρχεν, εἰ μὴ ἐλαμβάνομεν
καὶ ἄλλην τινὰ κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς συνημμένην μὲν
(τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ), διάλειψιν δὲ ἔχουσαν· κατὰ δὲ
ταύτην, ἐὰν μὲν μὴ ἐπιμαρτυρηθῇ ἢ ἀντιμαρτυρηθῇ, τὸ
5 ψεῦδος γίνεται· ἐὰν δὲ ἐπιμαρτυρηθῇ ἢ μὴ ἀντιμαρτυρηθῇ,
52 τὸ ἀληθές. καὶ ταύτην οὖν σφόδρα γε δεῖ τὴν δόξαν κατ-
έχειν, ἵνα μήτε τὰ κριτήρια ἀναιρῆται τὰ κατὰ τὰς ἐναρ-
γείας μήτε τὸ διημαρτημένον ὁμοίως βεβαιούμενον πάντα
συνταράττη.

10 Ἄλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀκούειν γίνεται ρεύματός τινος
φερομένου ἀπὸ τοῦ φωνοῦντος ἢ ἠχοῦντος ἢ ψοφοῦντος
ἢ ὅπως δὴ ποτε ἀκουστικὸν πάθος παρασκευάζοντος. τὸ
δὲ ρεῦμα τοῦτο εἰς ὁμοιομερεῖς ὄγκους διασπείρεται, ἅμα
τινὰ διασώζοντας συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐνό-
15 τητα ἰδιότροπον διατείνουσιν πρὸς τὸ ἀποστεῖλαν, καὶ
τὴν ἐπαίσθησιν τὴν ἐπ' ἐκείνου ποιοῦντας, εἰ δὲ μή
γε, τὸ ἔξωθεν μόνον ἐνδηλον παρασκευάζοντας· ἄνευ

4 ταύτην τὴν συνημμένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διά-
λειψιν δὲ ἔχουσαν. GLOSSEMA

20 16 ἐκείνου ὡς τὸ στόμα GLOSSEMA u. 15 τὸ ἀποστεῖλαν

1 τό τε] τὸ δὲ libri, ac τὸ δὲ ἡμαρτημένον G | ἐλαμβάνωμεν B ||
2 μὲν libri: dativum necessarium ex glossematis p. 12, 13 et 13, 4 sup-
pleui | μὲν . . . 3 ἔχουσαν in rasura H || 3 διάλειψιν Ff | κατὰ . . .
ἔχουσαν (schol.) om f || 4 ἐπιμαρτυρηθῇ B ἐμαρτυρηθῇ H¹ | ἢ ἀν-
τιμαρτυρηθῇ om. addit mg H || 5 γίνεται] εἶναι γίνεται H | ἐπι-
μαρτυρηθῇ et ἀντιμαρτυρηθῇ B | μὴ om FG || 6 σφόδρα γε δεῖ]
δεῖ σφόδρα F || 7 ἀναιρεῖται F | τὰς] τῆς F | ἐνεργείας libri: corr.
Gassendus || 8 βεβαιούμενον] μαρτυρούμενον F | πάντας B || 9 συν-
ταράττει BF συνταράττειν H || 10 τὸ om f | πνεύματός τινος libri:
corr. Gassendus || 11 [ἠχ]οῦντος F || 12 κατασκευάζοντος FP²f ||
13 ὄγκους om f | κατασπείρεται F || 14 τινὰς HQ | διασώζ[ο]ν
τὰς H διασώζοντα B διασώζουσα F | ἐμπαθείας H | ἐνόητα Q ||
15 ἰδι[ό]τροπ[ον] B | διατείνουσα B | ἀποστεῖλαν H ἀποστεῖλαι G ||
16 ἐπ'] ἀπ' Gs | ποιοῦσαν et 17 παρασκευάζουσαν libri

18 διάλειψιν F || 19 ἔχουσαν HP²s ἔχουσαι F: ἔχουσης BGP¹Q |
20 ὡς τὸ (sic BP¹Q: ὡς τὰ ceteri) πολλὰ libri

γὰρ ἀναφερομένης τινὸς ἐκείθεν συμπαθείας οὐκ ἂν γέ- 53
 νοιτο ἢ τοιαύτη ἐπαίσθησις. οὐκ αὐτὸν οὖν δεῖ νομίζειν
 τὸν ἀέρα ὑπὸ τῆς προίεμένης φωνῆς ἢ καὶ τῶν ὁμογε-
 νῶν σχηματίζεσθαι (πολλὴν γὰρ ἔνδειαν ἔξει τοῦτο πά-
 σχειν ὑπ' ἐκείνης), ἀλλ' εὐθύς τὴν γινομένην πληγὴν ἐν 5
 ἡμῖν, ὅταν φωνὴν ἀφίωμεν, τοιαύτην ἔγκλισιν ὄγκων τινὸς
 ρεύματος πνευματώδους ἀποτελεστικὴν ποιεῖσθαι, ἢ τὸ
 πάθος τὸ ἀκουστικὸν ἡμῖν παρασκευάζει. Καὶ μὴν καὶ τὴν
 ὁσμὴν νομιστέον, ὡσπερ καὶ τὴν ἀκοὴν οὐκ ἂν ποτε οὐ-
 θὲν πάθος ἐργάσασθαι, εἰ μὴ ὄγκοι τινὲς ἦσαν ἀπὸ τοῦ 10
 πράγματος ἀποφερόμενοι σύμμετροι πρὸς τὸ τοῦτο τὸ
 αἰσθητήριον κινεῖν, οἱ μὲν τοῖοι τεταραγμένως καὶ ἀλλο-
 τρίως, οἱ δὲ τοῖοι ἀταράχως καὶ οἰκείως ἔχοντες.

Καὶ μὴν καὶ τὰς ἀτόμους νομιστέον μηδεμίαν ποιό- 54
 τητα τῶν φαινομένων προσφέρεσθαι πλὴν σχήματος καὶ 15
 βάρους καὶ μεγέθους καὶ ὅσα ἐξ ἀνάγκης σχήματι συμφυῆ
 ἐστὶ. ποιότης γὰρ πᾶσα μεταβάλλει· αἱ δὲ ἄτομοι οὐδὲν
 μεταβάλλουσιν, ἐπειδὴ περ δεῖ τι ὑπομένειν ἐν ταῖς δια-
 λύσεσι τῶν συγκρίσεων στερεὸν καὶ ἀδιάλυτον, ὃ τὰς
 μεταβολὰς οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν ποιήσεται οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ 20

2 [ἐπ]αίσθησις litteris primis m. 2 adiectis B | οὖν om G ||
 3 τῆς προίεμένης G | ἢ] εἰ B || 4 ἔνδειαν ἔξει FGP²f: [ἐρ]δειαν
 ἔ[ξει] in lacuna deinceps a m. 2 et 3 expleta B ἐ•δειαν εἔει P¹
 ἐ[ν]δ[ι]αν [ἔχει] cum lituris Q ἔνδειαν ἔχει H | πάσχων B²GHPQf
 πάσχον B¹F: corr. Meibomius || 6 ἔγκλισιν] ἐκλίθην B ἐκλήθην
 QH² ἐκ****ν P¹: ἐκ FGHP²f | ὄγκων τινὸς B ὄγκων τινῶν P¹Q:
 τινων ὄγκων FGHP²f || 7 ἀποτελεστικῶν libri | ἢ τὸ FQ εἶτα H ||
 8 ἡμῖν om F || 9 ante ὡσπερ uersus propter dittographiam erasus
 in F | οὐθὲν πάθος] πάθος οὐθὲν FGf || 10 ἐργάζεσθαι F || 11 πρὸς
 τὸ FGf: πρὸς BHPQ || 14 καὶ ante τὰς om H¹ | νομιστέον sed in
 mg corr. H || 15 π[λὴν] cum ras. H || 16 σχήματος libri: corr.
 Kuehnius | συμφιῆ Q καὶ συμφυῆ GP² || 17 ἐστὶν H | οὐδὲν f:
 οὐδὲ libri scripti || 18 δεῖ] αἰεί FGf γρ P² | [ὑ]πομένειν littera a
 m. 2 suppleta B ὑπομένει FGf γρ P² | διαλύσεσιν H || 19 συ . . σεων
 cum fenestra B | καὶ om F || 20 οὐδὲ H

ὄντος, ἀλλὰ κατὰ μεταθέσεις. ὅθεν ἀναγκαῖον τὰ δὴ μετατιθέμενα ἄφθαρτα εἶναι καὶ τὴν τοῦ μεταβάλλοντος φύσιν οὐκ ἔχοντα, ὄγκους δὲ καὶ σχηματισμοὺς ἰδίους· τοῦτο
 55 γὰρ καὶ ἀναγκαῖον ὑποτιθέναι· καὶ γὰρ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν
 5 μετασχηματιζομένοις κατὰ τὴν περιαιρέσιν τὸ σχῆμα ἐν-
 υπάρχον λαμβάνεται, αἱ δὲ ποιότητες οὐκ ἐνυπάρχουσαι
 ἐν τῷ μεταβάλλοντι, ὡσπερ ἐκεῖνο καταλείπεται, ἀλλ' ἐξ
 ὄλου τοῦ σώματος ἀπολλύμεναι. ἱκανὰ οὖν τὰ ὑπολειπό-
 μενα ταῦτα τὰς τῶν συγκρίσεων διαφορὰς ποιεῖν, ἐπει-
 10 δὴ περ ὑπολείπεσθαι γέ τινα ἀναγκαῖον, οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν
 φθείρεσθαι.

Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ δεῖ νομίζειν πᾶν μέγεθος ἐν ταῖς
 ἀτόμοις ὑπάρχειν, ἵνα μὴ τὰ φαινόμενα ἀντιμαρτυρῆ· παρ-
 ἀλλαγὰς δὲ τινὰς μεγεθῶν νομιστέον εἶναι. βέλτιον γὰρ
 15 καὶ τούτου προσόντος τὰ κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς αἰσθή-
 56 σεις γινόμενα ἀποδοθήσεται. πᾶν δὲ μέγεθος ὑπάρχειν
 οὔτε χρήσιμόν ἐστι πρὸς τὰς τῶν ποιότητων διαφορὰς,
 ἀφίχθαι τε ἅμ' ἔδει καὶ πρὸς ἡμᾶς ὄρατὰς ἀτόμους· ὃ οὐ
 θεωρεῖται γινόμενον, οὐδ' ὅπως ἂν γένοιτο ἔστιν ἐπινοῆ-

20 1 μεταθέσεις. ἐν πολλοῖς· τινῶν δὲ καὶ προσόδους καὶ
 ἀφόδους VARIA LECTIO

19 γένοιτο ὄρατὴ ἄτομος GLOSSEMA

1 κατὰ //// μεταθέ[σεις] cum ras. F | δὴ] μὴ libri, del. H. Weilius || 4 ὑπομένειν· libri || 5 μετασχηματιζομένοις H¹ σχηματιζομένοις F | προαίρεσιν Gf mg P² || 6 ποιότητητες οὐδὲν ὑπάρχουσαι B || 7 ἐκεῖν[ο] F || 8 ἀπολλύμενα B || 10 οὐκ] καὶ libri || 12 μὴν οὐδὲ ([οὐ]δ' B) αἰ libri μηδὲ αἰ Gf: corr. Gassendus | νομ[ί]ζειν B || 13 ἀντιμαρτυρεῖν B || 14 νομιστέον . . ναι cum hiatu Q || 15 τούτου] τούτοις Gf, mg γρ P² | προσόντος κατὰ τὰ f || 16 γινόμενα B | ὑπάρχον libri || 18 ἀφίχθαι F | τε ἀμέλει (ἀμέλλει H¹) libri τε ἂν ἔδει ci. H. Weilius | ὃ οὐ] δ Gf || 19 οὐθ' ὅπως libri | ἐστὶν libri: corr. Cobetus

20 ἐν πολλοῖς BFHPQs: ἐκ πολλοῦ Gf | προσόδους eraso et supra primam et ultimam uocalem accentu P πρὸς ὄλους B || 21 ἐφόδους f ἀφ' ὄλου B. cum additamento hic loci profecto non genuino cf. Lucretius II 770. ceterum 20 ἐν — 1. 1 μετατιθ. mg F¹ supplet

σαι. πρὸς δὲ τούτοις οὐ δεῖ νομίζειν ἐν τῷ ὠρισμένῳ
 σώματι ἀπείρους ὄγκους εἶναι οὐδ' ὀπηλίους οὖν. ὥστε
 οὐ μόνον τὴν εἰς ἄπειρον τομὴν ἐπὶ τοῦλαττον ἀναιρε-
 τέον, ἵνα μὴ πάντα ἀσθενῆ ποιῶμεν κἀν ταῖς περιλήψεσι
 τῶν ἀθρόων εἰς τὸ μὴ ὄν ἀναγκαζώμεθα τὰ ὄντα θλίβον- 5
 τες καταναλίσκειν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετάβασιν μὴ νομιστέον
 γενέσθαι ἐν τοῖς ὠρισμένοις εἰς ἄπειρον μηδ' ἐπὶ τοῦλατ-
 τον. οὔτε γὰρ ὅπως, ἐπειδὴν ἀπαξ τις εἶπη ὅτι ἄπειροι 57
 ὄγκοι ἐν τινι ὑπάρχουσιν, οἱ ὀπηλικοί οὖν, ἔστι νοῆσαι·
 πῶς τ' ἂν ἔτι τοῦτο πεπερασμένον εἶη τὸ μέγεθος; πη- 10
 λικοί γὰρ τινες δῆλον ὡς οἱ ἄπειροί εἰσιν ὄγκοι· καὶ οὗ-
 τοι ὀπηλικοί ἂν ποτε ὦσιν, ἄπειρον ἂν ἦν καὶ τὸ μέγεθος.
 ἄκρον τε ἔχοντος τοῦ πεπερασμένου διαληπτόν, εἰ μὴ καὶ
 καθ' ἑαυτὸ θεωρητόν, οὐκ ἔστι μὴ οὐ καὶ τὸ ἐξῆς τούτου
 τοιοῦτον νοεῖν καὶ τοῦτο κατὰ τὸ ἐξῆς εἰς τοῦμπροσθεν 15
 βαδίζοντι εἰς τὸ ἄπειρον ὑπάρχειν κατὰ <τὸ> τοιοῦτον

1 δεῖν f | ὀρισμένῳ H ὀρισμ[ένῳ] cum litura F || 2 οὐδὲ FH |
 ὀπηλίκος οὖν Q || 3 τοῦλαττ[ον] cum ras. H | ἀναιρ[ε]τέον cum
 ras. B || 4 κἀν] καὶ libri || 5 ἀθρόων B ἀτόμων F | ἀναγκαζό-
 μεθα BF || 7 μηδ' ἐπὶ Gassendus: μηδὲ aut μὴ δὲ libri. dubito
 an μήτ' ἐπὶ τὸ μείζον μήτε Ep. scripserit | τοῦλαττον H || 8 Ep.
 postquam doctrinae de atomorum magnitudine summam proposuit,
 iam primae propositioni (u. 1—2) rationem duplicem ita subiungit,
 ut utramque primum breuiter indicet (l. 8—10), dein singillatim
 conprobet, l. 10—12 cl. 8 οὔτε γὰρ κτλ., 13 — p. 17, 1 cl. 10 πῶς
 τ' ἂν κτλ. | ὅπως om F | ἐπειδὴ F || 9 οἱ] ἢ libri | ὀπηλικοῖον
 BFGP²f || 10 τε H | τοῦτο post πεπερασμένον conlocant FGf |
 πεπερασμένων f || 11 ὡς οἱ BP¹Q: ὡς FGHP²f | καὶ //// οὔτοι P |
 οὔτοι B: οὔτοι ἐξ ὧν ceteri libri. hoc ἐξ ὧν corrector antiquus
 loco uerborum καὶ οὔτοι legi uoluit || 12 οἱ πηλικοί F | ποτε om
 H¹ | ἄπειροι F | ἦν om f || 13 τε] τε ἦν F | ἔχοντες libri: corr.
 Gassendus | τοῦ πεπερασμένου BP¹Q τὸ ὑποπερασμένον f: τὸ ὑπὸ
 πεπερασμένου FP² πεπερασμένου H τὸ ὑποπεπερασμένον (-νου
 corr.) G || 14 θεωρητέον libri | ἔστιν H | μὴ οὐ BP¹Q: μὴ reli-
 qui | ἐξῆς F || 15 τοῦτο BF¹: οὕτω ceteri | κατὰ τὸ] κατὰ H¹ |
 εἰς] εἰ G | τὸ ἔμπροσθεν Gf || 16 βαδίζοντα libri βαδίζοντες F² |
 ἄπειρον] ἔμπροσθεν Gf | τὸ suppleuit Schneider

58 ἀφικνεῖσθαι τῇ ἐννοίᾳ. τό τε ἐλάχιστον τὸ ἐν τῇ αἰσθή-
 σει δεῖ κατανοεῖν ὅτι οὔτε τοιοῦτόν ἐστιν οἶον τὸ τὰς
 μεταβάσεις ἔχον οὔτε πάντη πάντως ἀνόμοιον, ἀλλ' ἔχον
 μὲν τινα κοινότητα τῶν μεταβατῶν, διάληψιν δὲ μερῶν
 5 οὐκ ἔχον· ἀλλ' ὅταν διὰ τὴν τῆς κοινότητος προσεμφέ-
 ρειαν οἰηθῶμεν διαλήψεσθαι τι αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐπιτάδε, τὸ
 δὲ ἐπέκεινα, τὸ ἴσον ἡμῖν δεῖ προσπίπτειν. ἐξῆς τε θεω-
 ροῦμεν ταῦτα ἀπὸ τοῦ πρώτου καταρχόμενοι καὶ οὐκ ἐν
 τῷ αὐτῷ, οὐδὲ μέρεσι μερῶν ἀπτόμεν', ἀλλ' ἢ ἐν τῇ ιδιό-
 10 τητι τῇ ἑαυτῶν τὰ μεγέθη καταμετροῦντα, τὰ πλείω πλείον
 καὶ τὰ ἐλάττω ἔλαττον. ταύτη τῇ ἀναλογίᾳ νομιστέον καὶ
 59 τὸ ἐν τῇ ἀτόμῳ ἐλάχιστον κεχρῆσθαι. μικρότητι γὰρ ἐκείνο
 δῆλον ὡς διαφέρει τοῦ κατὰ τὴν αἰσθησιν θεωρουμένου,
 ἀναλογία δὲ τῇ αὐτῇ κέχρηται. ἐπεὶ περ καὶ ὅτι μέγεθος
 15 ἔχει ἢ ἄτομος, κατὰ τὴν <τῶν> ἐνταῦθα ἀναλογίαν κατη-
 γορήσαμεν, μικρόν τι μόνον μακρὰν ἐκβάλλοντες. ἔτι τε
 τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀμιγῆ πέρατα δεῖ νομίζειν τῶν μηκῶν,
 τὸ καταμέτρημα ἔξ αὐτῶν πρώτων τοῖς μείζοσι καὶ ἐλάτ-
 τοσι παρασκευάζοντα * * τῇ διὰ λόγου θεωρίᾳ ἐπὶ τῶν
 20 ἀοράτων. ἢ γὰρ κοινότης ἢ ὑπάρχουσα αὐτοῖς πρὸς τὰ

3 πάντ[η] B: om F | πάντος f πάντων s | ἔχομέν τινα G ||
 4 μὲν τινα] μέντοι F | μεταβάντων libri || 5 ἔχων G | ἀλλ' ὅτε
 (ἀλλοτε HPQ) libri γρ ἀλλ' ὅτι P²: corr. Cobetus | διὰ τὴν| τὴν
 διὰ F | πρὸς ἐμφέρειαν FG || 6 διηθῶμεν F¹ | τι om F | ἐπὶ τάδε
 libri || 7 ἐπέκεινα FP¹Q ἐπ' ἐκείνα ceteri | ἴσον libri || 9 μέρεσι|
 μέρους F | ἀπτόμεν P¹H² ἄπτομεν Q: ἀπτόμενα P²H¹ reliqui |
 ἀλλῆ P ἀλλ' ἢ F ἀλλὰ f || 10 τῇ om F || 11 alterum καὶ
 om f || 12 ἐλάχιστον| ἔσχατον F || 13 διαφέρει in ras. H δια-
 φέροι Gf || 14 κεχρῆσθαι libri: corr. Gassendus || 15 ἢ ἄτομος
 ἔχει Q | τῶν suppleui || 16 μακρὰν| μακρὸν libri || 17 ἀμιγῆ
 πέρατα (cf. Lucr. I 599 sqq.) praedicantur de minimis | δεῖ μερίζειν
 F | μηκῶν BP¹Q mg H: μικρῶν F μακρῶν GHP²f || 18 αὐτῶν
 libri | πρώτων HPQ: πρώτον BFGf | ἐλάττωσι F || 19 hia-
 tum indicaui | διὰ λόγων G διαλόγων f || 20 ἢ ante ὑπάρ-
 χουσα om H¹

ἀμετάβατα ἱκανῆ τὸ μέχρι τούτου συντελέσαι. συμφόρη-
σιν δὲ ἐκ τούτων κίνησιν ἐχόντων οὐχ οἷόν τε γενέσθαι.

Καὶ μὴν καὶ τοῦ ἀπείρου ὡς μὲν ἀνωτάτῳ καὶ κα- 60
τωτάτῳ, οὐ δεῖ κατηγορεῖν * * τὸ ἄνω ἢ κάτω· εἰς μέν-
τοι τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς, ὅθεν ἂν στῶμεν, εἰς ἄπειρον τείνον 5
μηδέποτε φανεῖσθαι τοῦτο ἡμῖν· ἢ τὸ ὑποκάτω τοῦ νοη-
θέντος εἰς ἄπειρον ἅμα ἄνω τε εἶναι καὶ κάτω πρὸς τὸ
αὐτό· τοῦτο γὰρ ἀδύνατον διανοηθῆναι. ὥστε ἔστι μίαν
λαβεῖν φοράν τὴν ἄνω νοουμένην εἰς ἄπειρον καὶ μίαν
τὴν κάτω, ἂν καὶ μυριάκις πρὸς τοὺς πόδας τῶν ἐπάνω 10
τὸ παρ' ἡμῶν φερόμενον <ἐς> τοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν
τόπους ἀφικνῆται ἢ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν ὑποκάτω τὸ
παρ' ἡμῶν κάτω φερόμενον· ἢ γὰρ ὅλη φορά οὐθέν ἦτ-
τον ἑκατέρα ἑκατέρα ἀντικειμένη ἐπ' ἄπειρον νοεῖται.

Καὶ μὴν καὶ ἰσοταχεῖς ἀναγκαῖον τὰς ἀτόμους εἶναι, 61
ὅταν διὰ τοῦ κενοῦ εἰσφέρωνται μηθενὸς ἀντικόπτοντος.
οὔτε γὰρ τὰ βαρέα θάπτον οἰσθήσεται τῶν μικρῶν καὶ
κούφων, ὅταν γε δὴ μηδὲν ἀπαντᾷ αὐτοῖς· οὔτε τὰ μικρὰ
<βραδύτερον> τῶν μεγάλων, πάντα πόρον σύμμετρον ἔχον-
τα, ὅταν μηδὲν μηδὲ ἐκείνοις ἀντικόπτῃ· οὔθ' ἢ ἄνω οὔθ' 20

1 ἀμετάβολα libri. cf. p. 17, 3 sq. | τούτου τελέσαι F || 2 δὲ|
καὶ F | εἶόν τε G || 3 καὶ τοῦ] τοῦ F | καὶ κατωτάτῳ BFQ: ἢ
κατ. GHPf || 4 hiatus notauit | εἰς μέντοι H²P²Q ἴσμεν τοι BP¹:
μέντοι FGH¹f, γρ mg P² || 5 τὸ] τῷ G, f | στῶμεν BHPQ: τὸ
μὲν FGf mg P² | τείνον] ἄγειν δν (δν FGf) libri || 8 γ[ὰρ] P² |
ὥστ' f | ἔστι om F || 9 γρ τῶν ἄνω mg P² || 10 τὴν] τῶν P² |
καὶ post ἂν om H || 11 φαινόμενον H | ἐς τοὺς] τοὺς libri, quod
neglegenter iterat F || 12 ἀφικν[ῆ]ται H ἀφικνήσθαι F || 13 φθορὰ·
οὐδὲν F || 14 ἑκατέρα ἐκάτερα B ἐκάτερα (ἐκ- Q) ἑκατέρα P¹Q,
mg H²: ἐκάτερα FHP² ἐκάτερα G ἐκατέρῃ f | νοεῖται] γε[v]έσθαι. F ||
16 εἰσφέρωνται GH²P²f: εἰσφέρωντα P¹Q εἰσφέρονται FH¹ εἰσφέ-
ροντε B | μηθενὸς B: μηθενὸς reliqui || 17 μικρῶν καὶ deleuit
Gassendus, rectius puto τὰ <μεγάλα καὶ> βαρέα scripsisset || 18 δὴ|
δεῖ f | ἀπαντᾷ B et fort. P¹ ἀπαντα F: ἀπαντᾶν reliqui || 19 βρα-
δύτερον inserui || 20 ἐκείνης ἀντικόπτειν G | οὔθ' ἢ κτλ. licentius
adnexa, quasi θάπτων ἢ βραδυτέρα ἔσται dictum fuerit

ἢ εἰς τὸ πλάγιον διὰ τῶν κρούσεων φορά, οὔθ' ἢ κάτω
 διὰ τῶν ἰδίων βαρῶν. ἐφ' ὅποσον γὰρ ἂν κατίσχη ἐκά-
 τερον, ἐπὶ τοσοῦτον ἅμα νοήματι τὴν φορὰν σχήσει, ἕως
 62 <ἂν τι> ἀντίκωψη, ἢ ἔξωθεν ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου βάρους. Ἄλλὰ
 5 μὴν καὶ κατὰ τὰς συγκρίσεις <οὐ> θάπτων ἑτέρα ἑτέρας
 ῥηθήσεται τῶν ἀτόμων ἰσοταχῶν οὐσῶν, τῷ ἐφ' ἕνα τό-
 πον φέρεσθαι τὰς ἐν τοῖς ἀθροίσμασιν ἀτόμους κατὰ τὸν
 ἐλάχιστον συνεχῆ χρόνον ἢ μὴ ἐφ' ἕνα· ἀλλὰ πυκνὸν ἀν-
 τικόπτουσιν, ἕως ἂν ὑπὸ τὴν αἰσθησιν τὸ συνεχές τῆς
 10 φορᾶς γίνηται. τὸ γὰρ προσδοξαζόμενον περὶ τοῦ ἀορά-
 του, ὡς ἄρα καὶ οἱ διὰ λόγου θεωρητοὶ χρόνοι τὸ συνεχές
 τῆς φορᾶς ἔξουσιν, οὐκ ἀληθές ἐστιν ἐπὶ τῶν τοιούτων·
 ἐπεὶ τό γε θεωρούμενον πᾶν ἢ κατ' ἐπιβολὴν λαμβανό-
 μενον τῇ διανοίᾳ ἀληθές ἐστιν.

63 Μετὰ δὲ ταῦτα δεῖ συνορᾶν ἀναφέροντα ἐπὶ τὰς
 αἰσθήσεις καὶ τὰ πάθη (οὕτω γὰρ ἢ βεβαιότατη πίστις
 ἔσται), ὅτι ἡ ψυχὴ σῶμά ἐστι λεπτομερές παρ' ὅλον τὸ
 ἄθροισμα παρεσπαρμένον, προσεμφερέστατον δὲ πνεύματι

4 βάρους πρὸς τὴν τοῦ πλήξαντος δύναμιν GLOSSEMA ad
 u. ἔξωθεν

8 ἐφ' ἕνα κατὰ τοὺς λόγῳ θεωρητοὺς χρόνους GLOSSEMA ad
 u. πυκνὸν ἀντικόπτουσιν

1 ἢ om f | πλά(γιον) conpendio quod ως interpreteris scribunt
 P¹Q | [ἢ] κάτω P² αἰ κάτω BQ || 2 διὰ om f | ἐκατέρων libri. plagam
 et pondus Ep. dicit || 3 τοσοῦτων B τοσοῦτο FQ | νοήματ[ι] F |
 σχήσει BGF || 4 ἂν τι suppleui || 5 μὴν καὶ] μηδὲ f | οὐ restitui |
 θάπτων f: θάπτων libri | ἑτέρας* P || 6 οἰσθήσεται Kuehnius |
 τῷ] καὶ τὸ F | ἐφ' om Q | τόπων G || 7 ἀθρο[ίσμασιν] B ἀθροίσμα
 P¹ | κατὰ] καὶ κατὰ libri | τῶν (articulum om Gf) ἐλαχίστων libri:
 corr. Meibomius || 8 συνέχει F | ἢ] εἰ libri | ἀντικόπτουσιν libri:
 corr. Gassendus || 9 τὸ ante συνεχές om B¹ || 10 φορᾶς] φω(νῆ)ς
 F | γίνηται Gf || 11 διαλόγου BFG || 14 ἐστι· F || 15 ἐπὶ
 om F || 16 βεβαία F || 17 ἔσται] ἄγεται F || 18 κατεσπαρμέ-
 νον F | πρὸς ἐμφερέστατον BFHPQ | πνεύματι] σπέρματι Ff, γρ
 mg P² σπέρμα τι G

θερμοῦ τινα κράσιν ἔχοντι καὶ πῆ μὲν τούτῳ προσεμφε-
 ρές, πῆ δὲ τούτῳ, ἐπὶ δὲ τοῦ μέρους πολλὴν παραλλαγὴν
 εἰληφὸς τῇ λεπτομερείᾳ καὶ αὐτῶν τούτων, συμπαθὲς δὲ
 τούτῳ μᾶλλον καὶ τῷ λοιπῷ ἄθροίσματι· τούτο δὲ πᾶν
 αἰ δυνάμεις τῆς ψυχῆς διῆγον καὶ τὰ πάθη καὶ αἰ εὐκι- 5
 νησῖαι καὶ αἰ διανοήσεις καὶ ὧν στερόμενοι θνήσκομεν.
 Καὶ μὴν καὶ ὅτι ἔχει ἡ ψυχὴ τῆς αἰσθήσεως τὴν πλείστην
 αἰτίαν, δεῖ κατέχειν· οὐ μὴν εἰλήφει ἂν ταύτην, εἰ μὴ 64
 ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἄθροίσματος ἐστεγάζεται πῶς. τὸ δὲ λοι-
 πὸν ἄθροισμα παρασκευάσαν ἐκείνη τὴν αἰτίαν ταύτην 10
 μετείληφε καὶ αὐτὸ τοιοῦτου συμπτώματος παρ' ἐκείνης,
 οὐ μέντοι πάντων ὧν ἐκείνη κέκτῃται· διὸ ἀπαλλαγείσης
 τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχει τὴν αἴσθησιν. οὐ γὰρ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ
 ταύτην ἐκέκτῃτο τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἕτερον ἅμα συγγεγε-
 νημένον αὐτῷ παρεσκεύαζεν, ὃ διὰ τῆς συντελεσθείσης 15
 περὶ αὐτὸ δυνάμεως κατὰ τὴν κίνησιν σύμπτωμα αἰσθη-
 τικὸν εὐθὺς ἀποτελοῦν ἑαυτῷ ἀπεδίδου κατὰ τὴν ὁμού-
 ρησιν καὶ συμπάθειαν καὶ ἐκείνῳ, καθά περ εἶπον. διὸ δὴ 65

1 κράσιν F | τούτο πρὸς ἐμπερές· F || 2 π[ῆ] δὲ H | ἐπὶ
 δὲ τοῦ μέρους] ἔστι δὲ τὸ μέρος libri ἔστι δὲ τι μέρος Woltjer de
 Lucretii philosophia p. 61 || 3 εἰληφὸς F | λεπτομερία B || 4 καὶ]
 ἢ CFHermannus. sed hic datius ad συμπαθὲς refertur, τούτῳ cau-
 sam indicat || 5 διῆγον] δῆλον libri. cf. Lucretius III 324 *ipsaque*
corporis est custos et causa salutis et sequentia, ibid. 125. 127.
 281 al. | αἰ ante εὐκίνησῖαι omissum suppleuit P¹ || 6 στερόμενοι
 FH¹P²: στερούμενοι reliqui || 9 ὑπὸ τοῦ cum litura P¹ | ἐστε-
 γίζεται F¹ || 10 παρασκευάσαν P¹Q παρασκευάσαι B | ἐκείνη om
 FGf | αἰτίαν cf. supra u. 7 sq. || 11 [μετείληφε καὶ αὐτὸ τοι]οῦτου
 F | μετείληφεν P | τοιοῦτου] τοιοῦτο (v supra scr. rec B²) τοῦ BQ
 τοιουτο•• P¹ | ἐκείνοις et 12 ἐκείνοι H || 13 ἐναυτῷ sed ἐ supra a
 posito P¹ || 14 ἐκέκτῃτο τὴν δύναμιν in ras. H | ἐτέρῳ libri |
 συ[γγ]εγεννημέν[ω] B συγγεγεννημένω FGf et η in ras. P² συγγεγε-
 νημένω H συγγεννημένω Q || 15 αὐτῷ] αὐτὸ H | παρεσκεύαζε
 διὰ Gf | τῆς τελεσθείσης H¹ || 16 αὐτὸ] αὐτῷ B¹Gf | κίνησιν BP¹Q
 εἶχε κίνησιν mg P²: δίνησιν FHP² δύνῃσιν Gf || 17 ὁμούρησιν
 B²Gf, γρ mg P² [ὁ]μούρησιν F: ὁμοῦ ῥῆσιν B¹HP¹Q || 18 ἐκείνο F

καὶ ἐνυπάρχουσα ἢ ψυχὴ οὐδέποτε ἄλλου τινὸς μέρους ἀπηλλαγμένου ἀναισθητήσῃ· ἀλλ' ἂν καὶ ταύτης ζυναπόληται τοῦ στεγάζοντος λυθέντος εἴ θ' ὅλου εἴ τε καὶ μέρους τινός, ἐάν περ διαμένη, ἔξει τὴν αἴσθησιν· τὸ δὲ
 5 λοιπὸν ἄθροισμα διαμένον καὶ ὅλον καὶ μέρος οὐκ ἔχει τὴν αἴσθησιν ἐκείνου ἀπηλλαγμένου, ὅσον ποτὲ ἐστὶ τὸ συντεῖνον τῶν ἀτόμων πλῆθος εἰς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν. Καὶ μὴν καὶ λυομένου τοῦ ὅλου ἄθροίσματος ἢ ψυχὴ διασπείρεται καὶ οὐκέτι ἔχει τὰς αὐτὰς δυνάμεις οὐδὲ κινεῖ-
 66 ται, ὥστε οὐδ' αἴσθησιν κέκτηται. οὐ γὰρ οἶόν τε νοεῖν τὸ αἰσθανόμενον μὴ ἐν τούτῳ τῷ συστήματι καὶ ταῖς κινήσεσι ταύταις χρώμενον, ὅταν τὰ στεγάζοντα καὶ περιέχοντα μὴ τοιαῦτα ᾖ, ἐν οἷς νῦν οὔσα ἔχει ταύτας τὰς
 67 κινήσεις. Ἀλλὰ μὴν καὶ τότε γε δεῖ προσκατανοεῖν ὅ τι

15 14 καὶ τὸ δε λέγει ἐν ἄλλοις καὶ ἔξ ἀτόμων αὐτὴν συγκεῖσθαι λειοτάτων καὶ στρογγυλωτάτων, πολλῶ τινι διαφορουσῶν τῶν τοῦ πυρός, καὶ τὸ μὲν τι ἄλογον αὐτῆς, ὃ τῷ λοιπῷ παρεσπάρθαι σώματι· τὸ δὲ λογικὸν ἐν τῷ θώρακι, ὡς δῆλον ἔκ τε τῶν φόβων

1 καὶ om F | τινὸς ἄλλου B || 2 ἀπηλλαγμέν[ου] H | ἀναισθη-
 σει B ἀναισθησία reliqui libri: corr. Kuehnius | ἀλλ' ἂν FP² ἀλλὰ
 ἂν reliqui | ταύτης] ταύτη libri | ζυναπόληται Gf: ζυναπόλληται
 FHPQ ζυναπόλλυται B || 3 καὶ om F || 4 διαμένει F | ἔξει]
 ὀξὺ libri | τὸ δὲ . . . . 6 αἴσθησιν om Gf, restituit s | τὸ δὲ] ἐκεί-
 νου F || 5 ὅλου B | καὶ μέρος] κατὰ μέρος BHPQ καὶ κατὰ μέ-
 ρος FGs || 8 λυομένου] δυομένου B διαλυομένου F || 9 καὶ
 οὐκέτι] οὐθ' οὐκέτι B¹ εἰ δ' οὐκέτι rec B² mg || 10 οὐδ' αἴσθησιν
 οὐκέκτηται B | κέκτη*ται P || 11 τὸ] αὐτὸ libri | ἐν] fort. <δν>
 ἐν | συστήματι ex κινήματι corr F | καὶ ταῖς] ταῖς FGf || 12 τὰ
 post ὅταν om f || 13 coniciat quispiam ἐν οἷοις | νῦν οὔσα ἔχει]
 ἔχειαν οὔσα H || 14 δεῖ πρὸς τὸ κατανοεῖν F | ὅτι τὸ libri | ὅτι
 τὸ ἀσώματον om f, restituit Sambucus

16 στρογγυλωτάτων BF στρογγυ[λω]τάτων P² | τῶν om G ||
 17 μὲν τι Cobetus: μέντοι libri | ἄλο(γον) cum compendio quod ως
 interpreteris P ἄ[λογον] H | παρεσπάρθρη et in mg m. rec. ἴσπάρη B
 παρεσπάρθρη FGHPQ παρεσαθρεῖ f: corr. Schneiderus || 18 θώ-
 ρακι] σώματι Gf, γρ P² mg | δῆλων F² | φόβον B¹

τὸ ἀσώματον, τοῦ ὀνόματος ἐπὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸ νοηθέν-
 τος ἄν· καθ' ἑαυτὸ δὲ οὐκ ἔστι νοῆσαι τὸ ἀσώματον
 πλὴν τοῦ κενοῦ. τὸ δὲ κενὸν οὔτε ποιῆσαι οὔτε παθεῖν
 δύναται, ἀλλὰ κίνησιν μόνον δι' ἑαυτοῦ τοῖς σώμασι παρ-
 ἔχεται. ὡσθ' οἱ λέγοντες ἀσώματον εἶναι τὴν ψυχὴν μα- 5
 τάζουσιν. οὐθὲν γὰρ ἂν ἐδύνατο ποιεῖν οὔτε πάσχειν, εἰ
 ἦν τοιαύτη· νῦν δ' ἐναργῶς ἀμφοτέρα ταῦτα συμβαίνει
 περὶ τὴν ψυχὴν τὰ συμπτώματα. ταῦτα οὖν πάντα τὰ 68
 διαλογίσματα <τὰ> περὶ ψυχῆς ἀνάγων τις ἐπὶ τὰ πάθη
 καὶ τὰς αἰσθήσεις, μνημονεύων τῶν ἐν ἀρχῇ ῥηθέντων, 10
 ἱκανῶς κατόψεται τοῖς τύποις ἐμπεριειλημμένα εἰς τὸ <καὶ
 τὰ> κατὰ μέρος ἀπὸ τούτων ἐξακριβοῦσθαι βεβαίως.

Ἄλλα μὴν καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰ
 μεγέθη καὶ τὰ βάρη καὶ ὅσα ἄλλα κατηγορεῖται σώματος
 ὡσανεὶ συμβεβηκότα ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς ὄρατοῖς καὶ κατὰ 15
 τὴν αἴσθησιν σώματος γνωστά, οὔθ' ὡς καθ' ἑαυτὰς εἰσι

καὶ τῆς χαρᾶς. ὕπνον τε γίνεσθαι τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν τῶν παρ'
 ὄλην τὴν σύγκρισιν παρεσπαρμένων ἐγκατεχομένων ἢ διαφορου-
 μένων, εἶτα συμπιπτόντων τοῖς ἐπεραιομοῖς. τό τε σπέρμα ἀφ' 67
 ὄλων τῶν σωμάτων φέρεσθαι. SCHOLION 20

1 τὸ ἀσώματον· λέγει γὰρ κατὰ τὴν πλείστην ὁμιλίαν SCHOL.

1 ἑαυτὸν (ἑαυτὸ sic F) νοηθέντος ἂν libri: corr. s || 2 ἑαυτὸν
 δὲ f | νοῆσαι ἂν sed ἂν subductum H' || 4 δύνατ[αι] cum litura
 rec. B || 5 ὡστ' οἱ H | εἶναι om F | ματαιίζουσιν BFPQ μαται[ά]-
 ζουσιν H² ματαιιάζουσιν Gf cf. glossar. || 6 ἂν ἐδύνατο B ἀνεδύ-
 νατο P¹Q | fort. οὐδὲ || 7 νῦν ἀργῶς G | δ'] δὲ F | συμβαίνει]
 διαλαμβάνει libri || 8 πάντα om F || 9 δια[νοή]*ματα F² | περι
 ψυχῆς om Gf. praemisi articulum || 11 τόποις Gf | συμπεριειλημ-
 μένα B | καὶ τὰ κατὰ] κατὰ libri || 14 βάρη] βαρέα ἢ libri ||
 15 ὡσανεὶ συμβεβηκότα P. Galesius Casaubono teste : ὡς ἂν εἰς αὐ-
 τὰ βεβηκότα libri | prius ἦ] ἢ H | κατὰ τὴν αἴσθησιν] καταίσθη-
 (σιν) F || 16 σώματος] αὐτοῖς libri, nisi quod αὐτῶν P² | γνωστοῖς
 libri | οὔθ'] ὡσθ' G

17 τε om B || 18 ἐγκατεχομένων B ἢ ἐγκατεχομένων s ||
 19 εἶτα ἐμπιπτόντων F | ἐπεραιομοῖς] 'πορμοῖς id est εμπορμοῖς F
 ποργμοῖς BHPQ ἐσπαρμένοις Gf, γρ P² mg | τότε f

69 φύσεις δοξαστέον (οὐ γὰρ δυνατόν ἐπινοῆσαι τοῦτο), οὔτε
 ὅλως ὡς οὐκ εἰσίν, οὔθ' ὡς ἕτερ' ἄττα προσυπάρχοντα
 τούτῳ ἀσώματα, οὔθ' ὡς μόρια τούτου, ἀλλ' ὡς τὸ ὅλον
 σῶμα καθόλου μὲν <ἐκ> τούτων πάντων τὴν ἑαυτοῦ φύ-
 5 σιν ἔχον αἰδίων, οὐχ οἶον δ' εἶναι συμπεφορημένον (ὥσπερ
 ὅταν ἐξ αὐτῶν τῶν ὄγκων μείζον ἄθροισμα συστήῃ ἡτοι-
 τῶν πρώτων ἢ τῶν τοῦ ὅλου μερῶν τοῦδε τινὸς ἐλαττώ-
 νων), ἀλλὰ μόνον, ὡς λέγω, ἐκ τούτων ἀπάντων τὴν
 ἑαυτοῦ φύσιν ἔχον αἰδίων. καὶ ἐπιβολὰς μὲν ἔχοντα ἰδίας
 10 πάντα ταῦτά ἐστι καὶ διαλήψεις, συμπαρακολουθοῦντος
 δὲ τοῦ ἀθροῦ καὶ οὐθαμῆ ἀποσχιζόμενα, ἀλλὰ κατὰ τὴν
 ἀθροῦ ἔννοιαν τοῦ σώματος κατηγορίαν εἰληφότα.

70 Καὶ μὴν καὶ τοῖς σώμασι συμπίπτει πολλάκις καὶ οὐκ
 αἰδίων παρακολουθεῖν * * οὔτ' ἐν τοῖς ἀοράτοις ἔσται οὔτε
 15 ἀσώματα. ὥστε δὴ κατὰ τὴν πλείστην φορὰν τούτῳ τῷ
 ὀνόματι χρώμενοι φανερὰ ποιούμεν τὰ συμπτώματα οὔτε
 τὴν τοῦ ὅλου φύσιν ἔχειν, ὃ συλλαβόντες κατὰ τὸ ἀθροῦ
 σῶμα προσαγορεύομεν, οὔτε τὴν τῶν αἰδίων παρακολου-
 θούντων, ὧν ἄνευ σῶμα οὐ δυνατόν νοεῖσθαι· κατ' ἐπι-
 20 βολὰς δ' ἂν τινὰς παρακολουθοῦντος τοῦ ἀθροῦ ἕκαστα

1 οὔτε] ἢ F || 2 οὔθ' ὡς Gassendus: ὡς οὔθ' (οὔθ' FQ) libri |
 ἕτερα τὰ libri || 3 τούτῳ] τούτων H | οὐδ' ὡς F | τούτοις, ἀλλ' f ||
 4 σῶμα] σῶμα· ὡς F | μὲν ἐκ Meibomius: μὲν libri | τ[ῆ]ν H ||
 5 ἔχων G | οἶον τ' FGPQf οἶον τε BH: corr. Schneiderus | συμπε-
 φορημένον F συμπεφορημένων BQ συμπεφορημένων P¹ || 6 ὄγ-
 κων] οἴκων B¹P¹Q | ἄθροισμα male iterauerat P¹ || 7 μερῶν
 Schneiderus: μεγεθῶν libri | τοῦ δὲ τινος libri | ἔλαττον ὄν ἀλλὰ
 B || 8 μόνων H || 9 ἑαυτῶν HPQ || 10 διαλείψεις F? || 11 οὐ-
 θαμῆ BP¹Q: οὐδαμῆ ceteri οὐδαμῆ f | ἀποσχιζομένου B ἀποσχιζο-
 μένου reliqui || 12 ἔννοιαν post σώματος dat F | τοῦ] τῶν Q |
 εἰληφότος libri || 13 [σ]υμπίπτει F || 14 παρακολουθεῖ B | hiare
 orationem librarii non indicauerunt. συμπτώματα scriptor definit |
 [οὔ]τ' ἐν H οὔτε praepositione omissa B | ἔσται] καὶ libri || 15 δὴ]
 δεῖ F | τὴν om Gf | [φο]ρὰν B || 17 τ[οῦ] ὄλου lacuna m. rec. ex-
 pleta B | ἔχει Ff | ὃ FGf: ὄν HPQ ἦν in lacuna rec. B | τοαθρον
 P¹ || 18 αἰδίων BF: αἰδίων reliqui || 19 [ἄ]νευ F

προσαγορευθείη * * ἄλλ' ὅτι δὴ ποτε ἕκαστα συμβαί- 71
 νοντα θεωρεῖται, οὐκ αἰδίων τῶν συμπτωμάτων παρακο-
 λουθούντων. καὶ οὐκ ἔξελατέον ἐκ τοῦ ὄντος ταύτην τὴν
 ἐνέργειαν, ὅτι οὐκ ἔχει τὴν τοῦ ὄλου φύσιν ὡς συμβαίνει
 οὐδὲ τὴν τῶν αἰδίων παρακολουθούντων, οὐδ' αὖ καθ' 5
 αὐτὰ νομιστέον (οὐδὲ γὰρ τοῦτο διανοητέον οὐτ' ἐπὶ τού-
 των οὐτ' ἐπὶ τῶν αἰδίων συμβεβηκότων), ἄλλ' ὅπερ καὶ
 φαίνεται, συμπτώματα πάντα σώματος νομιστέον, καὶ οὐκ
 αἰδίων παρακολουθούντα οὐδ' αὖ φύσεως καθ' ἑαυτὰ τάγμα
 ἔχοντα, ἄλλ' ὄν τρόπον αὐτῆ ἢ αἴσθησις τὴν ιδιότητα 10
 ποιεῖ θεωρεῖται.

Καὶ μὴν καὶ τότε γε δεῖ προσκατανοῆσαι σφοδρῶς· 72
 τὸν γὰρ δὴ χρόνον οὐ ζητητέον ὡς περ καὶ τὰ λοιπά,
 ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ζητοῦμεν ἀνάγοντες ἐπὶ τὰς βλεπο-
 μένας παρ' ἡμῖν αὐτοῖς προλήψεις, ἄλλ' αὐτὸ τὸ ἐνάρ- 15
 γημα, καθ' ὃ τὸν πολὺν ἢ ὀλίγον χρόνον ἀναφωνοῦμεν,
 συγγενικῶς τοῦτο ἐπιφέροντες, ἀναλογιστέον. καὶ οὐτε
 διαλέκτους ὡς βελτίους μεταληπτέον, ἄλλ' αὐταῖς ταῖς

4 συμβαίνει δ δὴ καὶ σῶμα προσαγορεύομεν GLOSSEMA u.
 τοῦ ὄλου cf. p. 23, 17

1 hiatum indicaui | δτω] ὅτε libri || 2 αἰδίων libri: corr.
 Meibomius | σ[υ]μπτωμάτων F || 4 ἐνέργειαν GH | ὡ FGf ὡ B:
 δ HPQ || 5 οὐδὲ in rasura P² | τῶν om P¹Q | αἰδίων] αἰδίων Gf
 αἰδίων· οὐδὲ τὴν τὴν αἰδίων F | παρακολουθούντα H²Q παρακο-
 λουθούντα P¹ παρακολουθοῦν B || 6 αὐτ[ᾶ] H | νομι[στ]έον sic ut
 alteram uerbi partem in charta adglutinata addat P²: νομίζομεν Q,
 sscr. H² | οὐδὲ [τὰρ τοῦ]το F | οὐτ' ἐπὶ τούτων om Gf | οὐτε ἐπὶ
 B || 7 οὐδ' ἐπὶ PQ | ἐπεὶ G | τ[ῶν] litteris in charta adglut. additis
 P²: in lacuna trium litterarum om Q | αἰδίων BFGf || 8 πάντα τὰ σώ-
 ματα libri || 9 φύσις in compendio P¹ || 10 ἄλλ' ὄν] ἄλλον P¹Q |
 αἰδιότητα B || 11 mirum ni quis θεωρεῖσθαι aut θεωρητέον con-
 ciat || 12 τότε δεῖ sine γε F | τότε δὴ Gf || 13 τῶν γὰρ f ||
 15 προσλήψεις B | τὸ post αὐτὸ om H¹ || 16 καθὸ FHPQ ||
 17 περιφέροντες libri | καὶ ἀναλογιστέον F || 18 διαλέκτου P¹Q
 19 [o] cum litura F ὡ G

ὑπαρχούσαις κατ' αὐτοῦ χρηστέον· οὔτε ἄλλο τι κατ'
αὐτοῦ κατηγορητέον ὡς τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχον τῷ ἰδιώ-
ματι τούτῳ (καὶ γὰρ τοῦτο ποιοῦσι τινές), ἀλλὰ μόνον ὡ
συμπλέκομεν τὸ ἴδιον τοῦτο καὶ παραμετροῦμεν, μάλιστα
73 ἐπιλογιστέον. καὶ γὰρ τοῦτο οὐκ ἀποδείξεως προσδεῖται
ἀλλ' ἐπιλογισμοῦ, ὅτι ταῖς ἡμέραις καὶ ταῖς νυξὶ συμπλέ-
κομεν καὶ τοῖς τούτων μέρεσιν, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς
πάθεσι καὶ ταῖς ἀπαθείαις, καὶ κινήσεσι καὶ στάσεσιν,
ἴδιόν τι σύμπτωμα περὶ ταῦτα πάντα αὐτὸ τοῦτο ἐννοοῦν-
10 τες, καθ' ὃ χρόνον ὀνομάζομεν.

Ἐπὶ τε τοῖς προειρημένοις τοὺς κόσμους δεῖ καὶ
πᾶσαν σύγκρισιν πεπερασμένην τὸ ὁμοιοειδὲς τοῖς θεω-
ρουμένοις πυκνῶς ἔχουσιν νομίζειν γεγονέναι ἀπὸ τοῦ
ἀπείρου, πάντων τούτων ἐκ συστροφῶν ἰδίων ἀποκεκρι-
15 μένων καὶ μειζόνων καὶ ἐλαττόνων· καὶ πάλιν διαλύεσθαι
πάντα, τὰ μὲν θᾶπτον, τὰ δὲ βραδύτερον καὶ τὰ μὲν ὑπὸ
74 τῶν τοιῶνδε, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν τοιῶνδε πάσχοντα. Ἔτι δὲ

10 ὀνομάζομεν. φησὶ δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περὶ
φύσεως καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ. SCHOLION

20 17 πάσχοντα. δῆλον οὖν ὡς καὶ φθαρτοὺς φησὶ τοὺς κό-

1 καθ' αὐτοῦ χρηστέον BHP¹Q | τί καθ' αὐτοῦ F | τι καθ'
αὐτοῦ BHPQ | τι καθ' ἑαυτοῦ f | τι καθ' ἑαυτὰ G: corr. Gassendus ||
2 ἔχον] ἔχοντος libri, ἔχοντ[ος] H || 3 γὰρ τούτῳ F | ὡ BFP²Q
ὡ H: δ P¹ ὡς Gf γρ P² || 4 τοῦτο BHP¹Q: τούτῳ FGP², f |
καὶ μάλιστα H¹ || 6 ἀλλὰ HPQ || 8 καὶ τοῖς ἀπαθείας B || 9 περὶ]
παρὰ H¹ | πάντα] πάλιν libri | τοῦτο om H¹ | ἐννοοῦντος F ||
10 καθ' ὃ Q: καθὸ reliqui || 11 τοὺς προειρημ(ένους) F | τοῦ
κόσμου BH¹. fort. τοὺς <τε> κόσμους || 12 περασμένην B | ὁμοιο-
ειδὲς FPQ: ὁμοιοειδὲς BGHf || 15 ἐ[λαττό]νων B | πάλιν] πάντα F ||
16 βραχύτερον G | μὲν ὑπὸ τοιῶνδε F || 17 δὲ ὑπὸ τῶν τοιῶνδε]
δὲ ὑπὸ τοιῶνδε F | δὲ ὑπὸ τῶνδε Gf | πάσχοντα· F πάσχοντα G
H¹P²f: τοῦτο σχόα BQ τ***σχο* P¹ τοῦτο πάσχοντα H²s

18 τοῦτο hoc loco om GHf, supplet mg H | τῇ β FGf | περὶ]
τοῦτο περὶ Gf || 20 δῆλον] ἄδηλον H¹P²f ἄδιλον G, γρ δῆλον
ἄπερ καὶ κάλλιον mg P² | καὶ //// F | φθάρτας F¹ ἀφθάρτους Gf |
τούς] τὸν F¹ | κόσμον F

καὶ τοὺς κόσμους οὔτε ἐξ ἀνάγκης δεῖ νομίζειν ἓνα σχηματισμὸν ἔχοντας * * οὐδὲ γὰρ ἂν ἀποδείξειεν οὐδεὶς, ὡς <έν> μὲν τῷ τοιούτῳ καὶ οὐκ ἂν ἐμπεριελήφθη τὰ τοιαῦτα σπέρματα, ἐξ ὧν ζῶά τε καὶ φυτὰ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα <τὰ> θεωρούμενα συνίσταται, ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ 5 οὐκ ἂν ἐδυνήθη.

Ἄλλὰ μὴν ὑποληπτέον καὶ τὴν φύσιν πολλὰ καὶ παν- 75
τοῖα ὑπὸ αὐτῶν τῶν πραγμάτων διδαχθῆναί τε καὶ ἀναγ-

σμους, μεταβαλλόντων τῶν μερῶν. καὶ ἐν ἄλλοις, τὴν γῆν τῷ ἀέρι ἐποχεῖσθαι. SCHOLION 10

2 ἔχοντας· ἀλλὰ καὶ διαφόρους αὐτοὺς ἐν τῇ ιβ̄ περι <φύσεως> αὐτὸς φησιν· οὗς μὲν γὰρ σφαιροειδεῖς, καὶ ψοειδεῖς ἄλλους, καὶ ἀλλοιοσχήμονας ἑτέρους· οὐ μέντοι πᾶν σχῆμα ἔχειν. οὐδὲ ζῶα εἶναι ἀποκριθέντα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου. SCHOLION

6 ἐδυνήθη. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐντραφῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ 15
τρόπον καὶ ἐπὶ γῆς νομιστέον. GLOSSEMA

1 καὶ om BP¹Q | δεῖ] δεῖν B δεῖν GH || 2 hiat oratio uerbis genuinis scholio intruso expulsis. nunc enim et superior de mundorum figuris sententia abrumpitur uix incohata et deest nouae sententiae propositio haec fere ἀλλὰ μὴν καὶ πᾶσι τοῖς κόσμοις δεῖ νομίζειν ζῶα κτλ. ἐνεῖναι, cf. Lucretius II 1075 sq. nam extremum scholii colon neque huc arripī potest propter uerba ἀποκριθέντα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου, neque ut superiori sententiae tribuatur, Achillis testimonio efficias ad p. 28, 6 sq. referendo | ἀποδ[εῖ]οιεν B || 3 ἐν suppleuit Gassendus | καὶ οὐκ ἂν libri optime. hoc dicit Epicurus: nemo facile demonstrauerit alius mundi eam esse naturam, ut in eo semina animantium perinde adesse atque deesse potuerint, in alio adesse omnino non potuisse | ἐνπεριελήφθη B || 4 ζῶ... καὶ litteris III euanidis B || 5 τὰ post πάντα Schneidero debetur | ἐξίσταται H²Q | δὲ τῷ euanuerunt in B | τοιούτων B || 7 καὶ παντοῖα τε ὑπὸ F || 8 αὐτῶν τῶν BHPQ: τῶν αὐτῶν F τῶν αὐτῶν τῶν Gf | τε om F

9 τῶν ἡμερῶν Gf || 11 ἀλλὰ dubium scholiastaene sit an relictum ex uerbis genuinis glossemate expulsis | περι αὐτοῦ BHPQ περι τοῦτου FGf, γρ P² || 12 φησί H | σφαιροειδεῖς εἶναι καὶ H || 13 ἔχεται B. de reliquis cf. ad l. 2 || 15 ἐντραφῆναι cf. Lucr. II 546. 566 al. | δὴ H² || 16 καὶ om H¹ | γῆς in ras. B. cf. Lucr. II 589 sqq.

καθῆναι· τὸν δὲ λογισμὸν τὰ ὑπὸ ταύτης παρεγγυθέντα
 ὕστερον ἐπακριβοῦν καὶ προσεξευρίσκειν ἐν μὲν τισὶ θάτ-
 τον, ἐν δὲ τισὶ βραδύτερον καὶ ἐν μὲν τισὶ περιόδοις καὶ
 χρόνοις * *, ἐν δὲ τισὶ καὶ ἐλάττους. Ὅθεν καὶ τὰ ὀνό-
 5 ματα ἐξ ἀρχῆς μὴ θέσει γενέσθαι, ἀλλ' αὐτὰς τὰς φύσεις
 τῶν ἀνθρώπων καθ' ἕκαστα ἔθνη ἴδια πασχούσας πάθη
 καὶ ἴδια λαμβανούσας φαντάσματα ἰδίως τὸν ἀέρα ἐκ-
 πέμπειν στελλόμενον ὑφ' ἐκάστων τῶν παθῶν καὶ τῶν
 φαντασμάτων, ὡς ἂν ποτε καὶ ἡ παρὰ τοὺς τόπους τῶν
 76 ἐθνῶν διαφορὰ ἦ· ὕστερον δὲ κοινῶς καθ' ἕκαστα ἔθνη
 τὰ ἴδια τεθῆναι πρὸς τὸ τὰς δηλώσεις ἦττον ἀμφιβόλους
 γενέσθαι ἀλλήλοις καὶ συντομωτέρως δηλουμένας· τινὰ
 δὲ καὶ οὐ συνορώμενα πράγματα εἰσφέροντας τοὺς συνει-
 δότας παρεγγυῆσαι τινὰς φθόγγους ἀναγκασθέντας ἀνα-
 15 φωνῆσαι, τοὺς δὲ τῷ λογισμῷ ἐλομένους κατὰ τὴν πλείστην
 αἰτίαν οὕτως ἐρμηνεύσαι.

Καὶ μὴν <καὶ τὴν> ἐν τοῖς μετεώροις φορὰν καὶ τρο-
 πὴν καὶ ἔκλειψιν καὶ ἀνατολήν καὶ δύσιν καὶ τὰ σύστοιχα

4 χρόνοις ἀποτομὴν ἀπὸ τοῦ ἀπείρου. GLOSSEMA

2 ὕστερον BP¹Q: καὶ ὕστερον reliqui | προεξευρίσκειν G | μὲν
 τ[ισι] B | θάττον· τισὶ δὲ F || 3 χρόνοις καὶ περιόδοις F || 4 hiatus
 indicavi eadem caussa qua supra p. 26, 2 ortum, sic fere explendum
 μείζους λαμβάνειν ἐπιδόσεις | τισὶ κατ' ἐλάττους libri || 5 ἀρ[χῆς]
 litteris in charta adglutinata suppletis P² | θέσει P¹ || 8 ὑπ' ἐκά-
 στων B ὑ*ἐκάστων P¹ || 10 ἦ] εἶη libri || 12 ἀλλήλοις an ἀλ-
 λήλους incertum F: ἀλλήλαις reliqui edebaturque ante Meibomium |
 συντομωτέρως B συντομωτέρας HPQ || 13 εἰσφέροντες HPQ |
 τοὺς] τοῦ H || 14 φθόγγους] φθόγγους τοὺς libri. at participium
 ἀναγκασθέντας ἀναφ. caussam superioribus addit cf. Lucr. v 1028
*sonitus natura subegit mittere et utilitas expressit nomina
 rerum* || 15 τῶν λογισμῶν H | ἐλομένους F ἐπομένους Schnei-
 derus || 16 αἰτίαν corruptum. fort. φαντασίαν | οὕτω Gf || 17 καὶ
 τὴν suppleui. cf. p. 29, 6 || 18 ἔκλειψιν P¹Q

19 ἀποτομὴν] ἀπὸ τῶν BGHPQf: om F. cf. ep. II 88. *eximenda
 haec uerba erant, siue relicta ex pleniore ad p. 26, 2 scholio, siue
 olim uerbis p. 26, 14 ἀποκριθέντα κτλ. glossema addita erant*

τούτοις μήτε λειτουργούντος τινὸς νομίζειν δεῖ γενέσθαι
καὶ διατάττοντος ἢ διατάζοντος καὶ ἅμα τὴν πᾶσαν μα-
καριότητα ἔχοντος μετὰ ἀφθαρσίας (οὐ γὰρ συμφωνοῦσιν 77
πραγματεῖαι καὶ φροντίδες καὶ ὄργαι καὶ χάριτες μακα-
ριότητι, ἀλλ' ἐν ἀσθενείᾳ καὶ φόβῳ καὶ προσδεήσει τῶν 5
πλησίων ταῦτα γίνεται), μήτε αὖ πυρὸς ἀνάμματα συνε-
στραμμένου τὴν μακαριότητα κεκτημένα κατὰ βούλησιν
τὰς κινήσεις ταύτας λαμβάνειν· ἀλλὰ πᾶν τὸ σέμνωμα
τηρεῖν, κατὰ πάντα ὀνόματα φερόμενον ἐπὶ τὰς τοιαύτας
ἐννοίας, ἵνα μὴδ' ὑπεναντία ἐξ αὐτῶν <γένωνται> τῷ 10
σεμνώματι δόξαι· εἰ δὲ μή, τὸν μέγιστον τάραχον ἐν ταῖς
ψυχαῖς αὐτῇ ἢ ὑπεναντιότης παρασκευάσει. ὅθεν δὴ κατὰ
τὰς ἐξ ἀρχῆς ἐναπολήψεις τῶν συστροφῶν τούτων ἐν τῇ
τοῦ κόσμου γενέσει δεῖ δοξάζειν καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην
καὶ περίοδον συντελεῖσθαι. Καὶ μὴν καὶ <τὸ> τὴν ὑπὲρ 78
τῶν κυριωτάτων αἰτίαν ἐξακριβῶσαι φυσιολογίας ἔργον
εἶναι δεῖ νομίζειν, καὶ τὸ μακάριον ἐνταῦθα πεπτωκέναι
καὶ ἐν τῷ τίνες φύσεις αἰ θεωρούμεναι κατὰ τὰ μετέωρα

17 μακάριον ἐν τῇ περὶ μετεώρων γνώσει GLOSSEMA u.
ἐνταῦθα

20

2 διατάζοντος BFPQ: διατάξαντος GHf || 3 συμφωνοῦσιν
BH: sine ὄ reliqui || 4 πραγματεῖαι F | χάριτες] χάριτες καὶ B
P¹Q || 5 ἀλλ' ἐν P¹Q: ἀλλὰ B ἀλλ' FGHP²f || 6 πλησίων BGH |
αὐ πυρὸς ἀνάμματα] αὐ πυρα μαοντα P¹, Q αὐ πῦρ ἅμα (ἅμα H)
ὄντα P²GHf λυπυρά ἅμα ὄντα B αὐ πῦρ' ὄντα F: αὐ πυρὸς ἅμμα
(uel ἅμματα) ὄντα Mericus Casaubonus. respexit huc Achilles isag.
13 (supra p. 2) | συνεστραμμένον libri sed συνεστρατευμένον G
συνεστρατευμένην f συνεστραμμένα s || 7 μακαριοτάτην B μακα-
ριωτάτην Q et fort. P¹ || 8 πᾶν τὸ] πᾶν τὰ F || 9 φερόμενα
libri || 10 ἵνα] ἐὰν libri | μὴδ' FP² | ὑπεναντίας Q(P¹) ὑπ' ἐναν-
τίας B | γένωνται uel simile quid intercidit || 11 τὸν] τὸ G ||
12 αὐτῇ ἢ HPQ αὐτὴν ἢ B: αὐτῇ FGf | κατὰ Kuehnius: καὶ libri ||
13 τὰς ἀρχ[ῆ]ς, sed mg ἐξ ἀρχῆς H | ἐναπολήψεις B | συστρό-
φων FGf || 14 γενέσει] συστάσει FGf || 15 τὸ τὴν] τὴν libri ||
17 fort. ἐνταῦθά <τε> || 18 τίνες f: τινὰς libri | φύσις P² | αἰ GHPQ
19 περι] περὶ τῶν Gf

ταυτί, καὶ ὅσα συντείνει πρὸς τὴν εἰς τοῦτο ἀκρίβειαν·
 ἐπι τε οὐ τὸ πλεοναχῶς ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι καὶ τὸ
 ἐνδεχόμενον καὶ ἄλλως πως ἔχειν, ἀλλ' ἀπλῶς μὴ εἶναι
 ἐν ἀφθάρτῳ καὶ μακαρία φύσει τῶν διάκρισιν ὑποβαλλόν-
 5 των ἢ τάραχον μηθέν· καὶ τοῦτο καταλαβεῖν τῇ διανοίᾳ
 79 ἔστιν ἀπλῶς εἶναι. τὸ δ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ πεπτωκός, τῆς
 δύσεως καὶ ἀνατολῆς καὶ τροπῆς καὶ ἐκλείψεως καὶ ὅσα
 συγγενῆ τούτοις μηθέν ἔτι πρὸς τὸ μακάριον τὰς γνώσεις
 συντείνειν, ἀλλ' ὁμοίως τοὺς φόβους ἔχειν τοὺς ταῦτα
 10 κατειδόντας, τίνες δ' αἱ φύσεις ἀγνοοῦντας καὶ τίνες αἱ
 κυριώταται αἰτίαι, καὶ εἰ μὴ προσήδεισαν ταῦτα· τάχα δὲ
 καὶ πλείους, ἅταν τὸ θάμβος ἐκ τῆς τούτων προσκατα-
 νοήσεως μὴ δύνηται τὴν λύσιν λαμβάνειν καὶ τὴν περὶ
 τῶν κυριωτάτων οἰκονομίαν. διὸ δὴ κἂν πλείους αἰτίας
 15 εὐρίσκωμεν τροπῶν καὶ δύσεων καὶ ἀνατολῶν καὶ ἐκλεί-
 ψεων καὶ τῶν τοιουτοτρόπων, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κατὰ
 80 μέρος γινομένοις ἦν, οὐ δεῖ νομίζειν τὴν ὑπὲρ τούτων
 χρείαν ἀκρίβειαν μὴ ἀπειληφέναι, ὅση πρὸς τὸ ἀτάραχον
 καὶ μακάριον ἡμῶν συντείνει. ὥστε παραθεωροῦντας πο-
 20 σαχῶς παρ' ἡμῖν τὸ ὅμοιον γίνεται, αἰτιολογητέον ὑπὲρ
 τε τῶν μετεώρων καὶ παντὸς τοῦ ἀδήλου, καταφρονοῦν-

1 [τ]αυτ[ι] B² ταυτί* eraso ut Bonneto uisum μ cum a supra
 posito P | συντείνει] συγγενῆ libri | τὴν] τῇ B¹ | τοῦτο h. e. τὸ μα-
 κάριον] τούτων B. cf. l. 18 sq. || 2 ἐν τούτοις F || 3 ἐνδεχομένω B
 ἐνδεχομένως FHPQs ἐνδεχομένης Gf: corr. Schneiderus p. 94 | πως
 om F sed cf. l. 6 || 6 τοῦ . . . πεπτωκός erunt qui coniciant |
 ἱστορία πως F || 7 ἐκλήψεως B || 8 τῆς γνώσεως libri || 10 κατι-
 δόντας (καταδιδόντας B) libri | δ' αἱ B: δὲ HPQ δὲ αἱ FGf ||
 11 κυριώτατοι B | προσείδησαν H προσήδισαν G προσήδησαν f |
 ταῦτα] ταῦτα δὲ deletum mg H | τάχα δὲ BHP¹Q τάχα [δὲ] cum
 rasura IV litterarum F: τὰ χαλεπὰ GP²f || 12 πλεία Gf | προσκα-
 τανοήσ[εως] H || 13 δυνήσεται Gf || 14 κἂν] καὶ libri || 15 εὐ-
 ρίσκομεν libri || 16 τῶν τοιούτων τρόπων (τροπῶν FGHP²f) libri:
 corr. Meibomius || 17 γενομένοις F | ἦν] ἦ H ἢ ceteri libri ||
 18 χρείαν] χρείαν καὶ G || 20 τὸ ὅμον Q | αἰτιολογητέον B

τας τῶν οὔτε <τὸ> μοναχῶς ἔχον ἢ γινόμενον γνωρίζον-
 των οὔτε τὸ πλεοναχῶς συμβαῖνον τήν <τ'> ἐκ τῶν ἀπο-
 στημάτων φαντασίαν παριδόντων, ἔτι τε ἀγνοούντων καὶ
 ἐν ποίοις οὐκ ἔστιν ἀταρακτῆσαι. ἂν οὖν οἰώμεθα καὶ
 ὡδί πως ἐνδεχόμενον αὐτὸ γίνεσθαι, ἐφ' οἷοις ὁμοίως 5
 ἀταρακτῆσαι, αὐτὸ τὸ ὅτι πλεοναχῶς γίνεται γνωρίζοντες
 ὡσπερ κἂν ὅτι ὡδί πως γίνεται εἰδῶμεν ἀταρακτῆσομεν.
 Ἐπὶ δὲ τούτοις ὅλως ἅπασιν ἐκείνο δεῖ κατανοεῖν, ὅτι 81
 τάραχος ὁ κυριώτατος ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς γίνεται
 ἐν τῷ ταῦτα μακάριά τε δοξάζειν <εἶναι> καὶ ἄφθαρτα, 10
 καὶ ὑπεναντίας ἔχειν τούτῳ βουλήσεις ἅμα καὶ πράξεις
 καὶ αἰτίας, καὶ ἐν τῷ αἰώνιον τι δεινὸν ἀεὶ προσδοκᾶν
 ἢ ὑποπτεῦειν κατὰ τοὺς μύθους εἴ τε καὶ αὐτὴν τὴν ἀναι-
 σθησίαν τὴν ἐν τῷ τεθνᾶναι φοβουμένους ὡσπερ οὔσαν
 κατ' αὐτούς, καὶ ἐν τῷ μὴ δόξαις ταῦτα πάσχειν ἄλλ' 15
 ἀλόγῳ γέ τιτι παραστάσει, ὅθεν μὴ ὀρίζοντας τὸ δεινὸν
 τὴν ἴσην ἢ καὶ ἐπιτεταμένην ταραχὴν λαμβάνειν τῷ εἰ-
 καίως δοξάζοντι ταῦτα· ἢ δὲ ἀταραξία τῷ τούτων πάν- 82

11 φλυαρεῖς *margo B*

1 τῶν] τὸ*1 h. e. τὸ correctum fort. ex τοδὶ F | οὔτε τὸ Gas-
 sendus: οὐδὲ libri || 2 τήν τ'] τήν libri || 3 παραδιδόντων libri |
 ἔ[τ]ι Q || 4 ἐν] ἐπὶ con. Schneiderus | ἔστι Q | ἂν οὖν . . . 6
 ἀταρακτῆσαι om B | οὖν om H¹ || 5 ὡδήπως F ὁδ*πως P¹ |
 γίνεσθαι] γίνεσθαι καὶ libri | ἐφ' οἷοις] ἐν ποίοις Q **οίοις P¹ |
 ὁμοίως] ὁμοίως ἔστιν GH || 7 κἂν δ[τι κἂν ὦ δήπως] F | γίνονται
 BQ(P¹) | ἀταρακτῆσωμεν BH²PQ || 8 ὅλως BHP ὅλοις FQ: om Gf |
 δεῖ ex δὲ corr. P¹ || 9 mirum ni τάραχος μὲν Ep. scripsit, cf. l. 18 |
 ὁ in ras. B || 10 μακαρία FH | εἶναι reposui || 11 τούτῳ] ταῦτ(ας)
 F τούτοις reliqui | βουλήσεις ἅμα FGf: ἅμα βουλ. ceteri || 12 αἰώνι
 ον τι H | δεινὸν P¹ | ἀεὶ] καὶ libri. cf. ep. II 102 || 13 ἢ] καὶ
 FGf, γρ P² | εἴτε κατὰ ταύτην τὴν libri: corr. Casaubonus || 14 τὴν
 ἐν] τῇ ἐν P¹? [τι] ἐν B | τεθνᾶναι F || 15 κατ' con. Casaubonus:
 καὶ libri | ταῦτα] ταύταις Gf | ἄλλ' ἀλόγῳ (ω in ras. H) BGHP²f:
 ἀλλὰ λόγῳ FP¹Q || 16 πστάσει P περιστάσει sed in mg παρα-
 στάσει H || 17 ἐπιτεταμένην H¹f | τῷ BGf: τὸ FHPQ | εἰ καὶ
 (ἐκεῖ G) ἐδόξαζον libri || 18 ἢ] εἰ G | τῷ] τὸ libri

των ἀπολελεύσθαι καὶ συνεχῆ μνήμην ἔχειν τῶν ὄλων καὶ κυριωτάτων.

Ὅθεν τοῖς πάθεσι προσεκτέον τοῖς παρούσι καὶ ταῖς αἰσθήσεσι, κατὰ μὲν τὸ κοινὸν ταῖς κοιναῖς, κατὰ δὲ τὸ ἴδιον ταῖς ἰδίαις, καὶ πάσῃ τῇ παρουσίᾳ καθ' ἕκαστον τῶν κριτηρίων ἐναργεία. ἂν γὰρ τούτοις προσέχωμεν, τὸ ὄθεν ὁ τάραχος καὶ ὁ φόβος ἐγένετο ἐξαιτιολογήσομεν ὀρθῶς καὶ ἀπολύσομεν, ὑπὲρ τε μετεώρων αἰτιολογούντες καὶ τῶν λοιπῶν τῶν αἰεὶ παρεπιπτόντων, ὅσα φοβεῖ τοὺς λοιποὺς ἐσχάτως.

Ταῦτά σοι, ὦ Ἡρόδοτε, ἔστι κεφαλαιωδέστατα ὑπὲρ τῆς τῶν ὄλων φύσεως ἐπιτεταγμένα. ὥστ' ἐὰν γένηται δυνατὸς ὁ λόγος οὗτος κατασχεθεὶς μετ' ἀκριβείας, οἶμαι, ἐὰν μὴ καὶ πρὸς ἅπαντα βαδίσῃ τις τῶν κατὰ μέρος ἀκριβωμάτων, ἀσύμβλητον αὐτὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ἀδρότητα λήψεσθαι. καὶ γὰρ καὶ καθαρὰ ἀφ' ἑαυτοῦ ποιήσει πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐξακριβουμένων κατὰ τὴν ὄλην πραγματείαν ἡμῖν, καὶ αὐτὰ ταῦτα ἐν μνήμῃ τιθέμενα συνεχῶς βοηθήσει. τοιαῦτα γὰρ ἐστίν, ὥστε καὶ τοὺς <καὶ τὰ> κατὰ μέρος ἤδη ἐξακριβοῦντας ἱκανῶς ἢ καὶ

1 ὄ[λ]ων B et G || 3 πάθεσι etiam Bonnetus De Galeni sub-fig. empir. p. 82: πᾶσι libri | καὶ ταῖς αἰσθήσεσι in mg supplet F, om f || 5 καὶ πᾶσι τοῖς παρούσι F || 6 προσέχομεν FG || 7 γίνεται post u. τάραχος traiectum, in mg ἐγένετο H | ἐξαιτιολογήσομεν et 8 ἀπολύσομεν B || 8 μετεώρ[ων] B || 9 περιπιπτόντων F | ὅσα] καὶ ὅσα FG²f | φοβῆ F || 11 κεφαλαιωδέστερα FGf κεφαλαιωδέστερα mg P² | ὑπὲρ] περι F || 12 ἐπιτεταγμένα B | ὥστε ἂν γένοιτο libri || 13 δυνατὸς ὁ λόγος οὗτος F: οὗτος ὁ λόγος δυνατὸς ceteri | κατασχεθεὶς Gassendus: κατεσχέθη libri, nisi quod κατασχέθη H | μετὰ FGf || 14 καὶ om FGHf || 15 ἀσύμβλητον BHPQs: ἀσύγκριτον FGf, γρ mg P² | αὐτὸ B || 16 καθαρὰν libri: corr. Gassendus | αὐτοῦ (ἀφ' om.) F || 17 τῶν] τοῖς Gf | ἐξακριβούμενος BFHPQ ἐξακριβουμένοις Gf: corr. Gassendus || 18 ἡμῖν] ἢ μ[ὴν] cum rec. litura B | ἐν μνήματι θέμενος f | τιθέμενα] τιθέμενος G || 19 καὶ τοὺς κατὰ libri. τὰ inseruerat Meibomius

τελείως εἰς τὰς τοιαύτας ἀναλύοντας ἐπιβολὰς τὰς πλεί-
 στας τῶν περιοδειῶν ὑπὲρ τῆς ὅλης φύσεως ποιεῖσθαι·
 ὅσοι δὲ μὴ παντελῶς αὐτῶν τῶν ἀποτελουμένων, ἐκ τού-
 των ἱκανὴν κατὰ τὸν ἄνευ φθόγγων τρόπον τὴν ἅμα νοή-
 ματι περίοδον τῶν κυριωτάτων πρὸς γαληνισμόν ποιοῦνται. 5

5 ποιοῦνται. καὶ ἦδε μὲν ἐστὶν αὐτῷ ἐπιστολὴ περὶ τῶν
 φυσικῶν. LAERTIVS DIOGENES

1 τελείως εἰς] τελειώσεις P¹Q τελείως B¹ | ἀναλύοντας om
 H¹ || 2 περιοδειῶν F περιοδ[ιῶν] P² περιοδίων Q περιοδίῶν sic H
 περιοδῶν f || 3 ὅσοι . . . . 4 τὸν ἄν- om B | ὅσοι H ut Gassen-
 dus: ὅσα reliqui | ἀποτελειουμένων Schneiderus || 4 ἱκανὴν] εἰσὶν
 ἢ libri | κατὰ τῶν FGf | ἀνεύφθογγον P¹Q ἀνευφθογγον mg H
 εὐφθογγον B ἄνευ φθόνον H | τρόπων sed mg τρόπον H | νοήμασι f.

EPICVRI QVAE FERTVR

AD PYTHOCLEM

EPISTVLA SECVNDA

DE METEORIS

TESTIMONIA

LAERTIUS DIOG. x 28 (supra p. 2). id. 83 περι δὲ τῶν με-
τεώρων ἤδε (ἐστὶν Ἐπικούρω ἐπιστολή)· Ἐπίκουρος Πυθο-
κλεῖ κτλ.

PHILODEMVS in Voll. Hercul. coll. alt. t. I f. 152

— ὑποψ[ία]ν τιν[ὰ λα]μβά-
ν[ει]ν, ὡς περι τινῶν ἐπι-
στολ[ῶν] καὶ τῆς [πρὸς Πυ-
θ]οκλέα π[ε]ρι [με]τεώρων
ἐπιτομῆς καὶ τοῦ περι ἀ-
ρετῶν] κα[ὶ] τῶν εἰς Μητρό-
δωρον ἀναφερομένων
ὑποθηκῶν κτλ.

cf. Spengel Philol. suppl. t. II p. 534 sq. Duening de Metrodoro p. 22.

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΠΥΘΟΚΛΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ

84 Ἦνεγκέ μοι Κλέων ἐπιστολὴν παρὰ σοῦ, ἐν ἣ φιλο-
 φρονούμενός τε περὶ ἡμᾶς διετελείς ἀξίως τῆς ἡμετέρας
 περὶ σεαυτὸν σπουδῆς καὶ οὐκ ἀπιθάνως ἐπειρῶ μνημο-
 5 νεύειν τῶν εἰς μακάριον βίον συντεινόντων διαλογισμῶν,
 ἐδέου τε σεαυτῷ περὶ τῶν μετεώρων σύντομον καὶ εὐ-
 περίγραφον διαλογισμὸν ἀποστείλαι, ἵνα ῥαδίως μνημο-
 νεύῃς· τὰ γὰρ ἐν ἄλλοις ἡμῖν γεγραμμένα δυσμνημόνευτα
 εἶναι, καὶ τοι, ὡς ἔφης, συνεχῶς αὐτὰ βαστάζοντι. ἡμεῖς
 10 δὲ ἠδέως τε σοῦ τὴν δέησιν ἀπεδεξάμεθα καὶ ἐλπίσιν
 85 ἠδείαις συνεσχέθημεν. γράψαντες οὖν τὰ λοιπὰ πάντα
 συντελούμεν ἅπερ ἠξίωσας πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἐσόμενα
 χρήσιμα τὰ διαλογίσματα ταῦτα, καὶ μάλιστα τοῖς νεωστὶ
 φυσιολογίας γνησίου γευομένοις καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας
 15 βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπεπλεγμένοις. καλῶς
 δὴ αὐτὰ διάλαβε, καὶ διὰ μνήμης ἔχων ὀξέως αὐτὰ περι-
 ὄδευε μετὰ τῶν λοιπῶν ὧν ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ πρὸς
 Ἡρόδοτον ἀπεστείλαμεν.

1 ἐπιστολή ἐπικούρου mg F || 2 περὶ σοῦ Q || 3 τε ante
 περὶ om F || 4 σὲ αὐτὸν B | ἀπειθάνως F || 6 ἐδέ οὔτε cum
 ras. supra u P¹ | σὲ αὐτῷ B om F | συν καὶ cum fenestra Q |
 ἐνπερίγραφον f || 7 ἀπο[στείλαι] B² | μνημονεύ[ης] H || 9 [καί]
 τοι P² | βαστάζειν libri. βαστάζεις Casaubonus || 10 τέ σου FHf ||
 11 ἠδείαις] ἰδίαις F | συνεχέθημεν Q | λοιπὰ πάντα] fort. λείποντα ||
 13 τ[ο]ῖς F || 14 γεγευμένοις Ff | καὶ . . . 15 ἐμπεπλεγμένοις
 omis in mg. inferiore supplet F om f | τοῖς εἰς] τῆς F || 16 διέ-
 λαβε Q | ἔχων] ἄγων F | περιώδευε F

Πρώτον μὲν οὖν μὴ ἄλλο τι τέλος ἐκ τῆς περὶ μετεώρων γνώσεως εἶτε κατὰ συναφὴν λεγομένων εἶτε αὐτοτελῶς νομίζειν εἶναι ἢ περ ἀταραξίαν καὶ πίστιν βέβαιον, καθά περ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Μήτε τὸ ἀδύνατον 86 καὶ παραβιάζεσθαι μήτε ὁμοίαν κατὰ πάντα τὴν θεωρίαν 5 ἔχειν ἢ τοῖς περὶ βίων λόγοις ἢ τοῖς κατὰ τὴν τῶν ἄλλων φυσικῶν προβλημάτων κάθαρσιν, οἷον ὅτι τὸ πᾶν σώματα καὶ ἀναφῆς φύσις ἐστὶν ἢ ὅτι ἄτομα <τὰ> στοιχεῖα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα μοναχὴν ἔχει τοῖς φαινομένοις συμφωνίαν· ὁ περ ἐπὶ τῶν μετεώρων οὐχ ὑπάρχει, ἀλλὰ ταῦτά γε πλεοναχὴν ἔχει καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν καὶ τῆς οὐσίας ταῖς αἰσθήσεσι σύμφωνον κατηγορίαν. οὐ γὰρ κατὰ ἀξιώματα κενὰ καὶ νομοθεσίας φυσιολογητέον, ἀλλ' ὡς τὰ φαινόμενα ἐκκαλεῖται· οὐ γὰρ 87 ἤδη ἀλογίας καὶ κενῆς δόξης ὁ βίος ἡμῶν ἔχει χρεῖαν, 15 ἀλλὰ τοῦ ἀθορύβως ἡμᾶς ζῆν. πάντα μὲν οὖν γίνεται ἀσειστώσως καὶ πάντων κατὰ πλεοναχὸν τρόπον ἐκκαθαυρόμενων συμφώνως τοῖς φαινομένοις, ὅταν τις τὸ πιθανολογούμενον ὑπὲρ αὐτῶν δεόντως καταλίπη· ὅταν δέ τις τὸ μὲν ἀπολίπη, τὸ δὲ ἐκβάλη ὁμοίως σύμφωνον ὄν τῷ 20 φαινομένῳ, δῆλον ὅτι καὶ ἐκ παντὸς ἐκπίπτει φυσιολογήματος, ἐπὶ δὲ τὸν μῦθον καταρρεῖ. σημεῖα δ' ἐπὶ τῶν

1 ἄλλο τι FP | ἐκ suspectum || 2 κατὰ τὴν συναφὴν F | [εἶ]τε αὐτοτ. F || 4 Epicurus ἔπειτα μήτε dixisset | [τὸ ἀ]δύνατ[ον] P² || 5 καὶ BH²Q: om FH¹P²f || 6 κατὰ τὴν] κατὰ f || 8 σώμα libri | καὶ om H¹ | ἀναφῆς B | φύσεως H² | τὰ adieci || 9 τοιαῦτα ἢ ὅσα libri: corr. Schneiderus || 10 ὑπάρχειν libri: corr. Gassendus || 11 γεννήσεως F || 12 αἰσθήσεσιν B || 13 κενὰ] καινὰ f κοινὰ F | φυσιολογητέον BF φυσιαλογητέον Q || 14 ἐκκαλεῖται Q || 15 ἤδη ἀλογίας FHP²f: ἰδιαλογίας BP¹Q mg H εἶχεν (h. e. codex) ἰδιαλογίας mg P² ἰδιολογίας s | χρεῖας Q || 16 οὖν HPQ: οὐ BFf || 17 καὶ] κατὰ libri | πάντων] πᾶν τῶν HP¹Q | ἐκκαθαυρόμενων B || 18 πιθανολογούμενον Q¹ || 19 δεόντος F | καταλίπει B || 21 δηλονότι libri praeter Q || 22 δ' ἐπὶ] δέ τι BP¹Q δέ τινα FHP²f

ἐν τοῖς μετεώροις συντελουμένων φέρειν τῶν παρ' ἡμῖν
τινα φαινομένων, ἃ θεωρεῖται ἢ ὑπάρχει, καὶ οὐ τὰ ἐν
τοῖς μετεώροις φαινόμενα· ταῦτα γὰρ ἐνδέχεται πλεονα-
88 χῶς γενέσθαι. τὸ μέντοι φάντασμα ἐκάστου τηρητέον καὶ
5 ἔτι τὰ συναπτόμενα τούτῳ διαιρετέον, ἃ οὐκ ἀντιμαρτυ-
ρεῖται τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις πλεοναχῶς συντελεῖσθαι.

Κόσμος ἐστὶ περιοχὴ τις οὐρανοῦ, ἄστρα τε καὶ γῆν
καὶ πάντα τὰ φαινόμενα περιέχουσα, ἀποτομὴν ἔχουσα
ἀπὸ τοῦ ἀπείρου καὶ λήγουσα ἢ ἐν περιετομένῳ ἢ ἐν
10 στάσιν ἔχοντι καὶ στρογγύλην ἢ τρίγωνον ἢ οἴαν δὴ ποτε
περιγραφῆν. πανταχῶς γὰρ ἐνδέχεται· τῶν γὰρ φαινο-
μένων οὐδὲν ἀντιμαρτυρεῖ <ἐν> τῷδε τῷ κόσμῳ, ἐν ᾧ
89 λῆγον οὐκ ἔστι καταλαβεῖν. Ὅτι δὲ καὶ τοιοῦτοι κόσμοι
εἰσὶν ἄπειροι τὸ πλήθος, ἔστι καταλαβεῖν, καὶ ὅτι καὶ ὁ
15 τοιοῦτος δύναται κόσμος γίνεσθαι καὶ ἐν κόσμῳ καὶ με-
τακοσμίῳ, ὃ λέγομεν μεταξὺ κόσμων διάστημα, ἐν πολυ-
κένῳ τόπῳ καὶ οὐκ ἐν μεγάλῳ εἰλικρινεῖ καὶ κενῷ, καθά

9 ἀπείρου· καὶ καταλήγουσα ἐν πέρατι ἢ ἀραιῷ ἢ πυκνῷ
ADDITAMENTVM ad u. 9

20 καὶ 'οὐ λυομένου πάντα τὰ ἐν αὐτῷ σύγχυσιν λήψεται' AD-
DITAMENTVM ad u. 7 sq.

2 φαινόμενα ἃ B | ἢ Woltjer de Lucr. philosophia p. 118:
ἢ libri || 3 γάρ] γὰρ ἃ θεωρεῖται ἢ ὑπάρχει· καὶ οὕτως ἐν τοῖς
μετεώροις φαινόμενα· ταῦτα γὰρ F | γὰρ οὐ δέχεται f || 4 ἐκάστων
f. fort. ἕκαστον || 5 ἔτι] ἐπὶ libri || 6 γινομένοις H || 9 καὶ
λήγουσαν libri: corr. Gassendus | ἢ ἐμπεριαγομένῳ f | ἢ ἐνστασιν
libri: corr. Gassendus || 10 καὶ ἢ στρογγ. idem || 11 πανταχοῦ H²Q ||
12 ἐν τῷδε] τῷδε libri nisi quod τόδε F || 14 εἰσι Q | καὶ ὅτι
καὶ] καὶ ὅτι Schneiderus || 15 fort. κόσμῳ κἂν | μετακοσ[μί]ῳ B² ||
16 λέγομεν** P | κόσμον HPQ | ἐν] ἢ F || 17 cf. Leucippus Hippo-
lyti phil. 12 p. 564, 29 D. κόσμους γίνεσθαι, ὅταν εἰς μέγα κενὸν ἐκ
τοῦ περιέχοντος ἀθροισθῇ πολλὰ σώματα, Laertii IX 31

18 sq. ex Epicuro suppleta cf. Aetius II 7, 3 p. 336 D. | ἀραιῷ
P ἀρεῷ B || 18—20 continuant libri. quod sequitur fragmentum
Epicuri patet esse ex definitione κόσμου petitum || 20 οὐ ex οὐ
corr. H | λήφονται F

περ τινές φασίν, ἐπιτηδείων τινῶν σπερμάτων ρυέντων ἀφ' ἑνὸς κόσμου ἢ μετακοσμίου ἢ καὶ ἀπὸ πλειόνων κατὰ μικρὸν προσθέσεις τε καὶ διαρθρώσεις καὶ μεταστάσεις ποιούντων ἐπ' ἄλλον τόπον, ἐὰν οὕτω τύχη, καὶ ἐπαρδεύσεις ἐκ τῶν ἐχόντων ἐπιτηδείως ἕως τελειώσεως καὶ 5 διαμονῆν ἐφ' ὅσον τὰ ὑποβληθέντα θεμέλια τὴν προσδοχὴν δύναται ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ ἀθροισμὸν δεῖ μόνον γε- 90 νέσθαι οὐδὲ δῖνον ἐν ᾧ ἐνδέχεται κόσμον γίνεσθαι κενῶ κατὰ τὸ δοξαζόμενον ἐξ ἀνάγκης αὖξεσθαί τε, ἕως ἂν ἐτέρῳ προσκρούσῃ, καθά περ τῶν φυσικῶν καλουμένων 10 φησί τις. τοῦτο γὰρ μαχόμενόν ἐστι τοῖς φαινομένοις.

Ἡλιός τε καὶ σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα <οὐ> καθ' ἑαυτὰ γενόμενα ὕστερον ἐμπεριλαμβάνετο ὑπὸ τοῦ κόσμου, ἀλλ' εὐθύς διεπλάττετο καὶ αὖξῃσιν ἐλάμβανεν κατὰ 15 προσκρίσεις καὶ δινήσεις λεπτομερῶν τινων φύσεων, ἥτοι 15

13 κόσμου καὶ ὅσα γε δὴ σώζει GLOSSEMA

14 ἐλάμβανεν· ὁμοίως δὲ καὶ γῆ καὶ θάλαττα GLOSS. u. 12

1 πέρ τινα libri: corr. Casaubonus | φασίν] φύσιν B | ἐπιτηδείων] ἐπιτηδειότητα F | τινῶν om Ff || 2 κόσμου ἢ] κόσμου καὶ Ff, γρ mg P² | ἢ καὶ FHP²f: ἢ BP¹Q | κατὰ μικρὸν om F || 3 καὶ μεταστάσεις om f || 4 ἐὰν] ἂν Ff, γρ P² | τύχη om P¹ || 5 ἕως] καὶ f || 6 διαμονῆς libri | ἐφ' ὅσον FP²f ἐφόσον B: ἐφ' ὁ H(P¹)Q | τὰ] καὶ τὰ H²Q | προσδοχὴν Ff, γρ mg P² || 8 δῖνον PQ δείνον H δεινὸν BFf || 9 αὖξάνεσθαί τε F || 11 φησί τις· F. scil. Democritus, cf. Hippol. p. 565, 13 D. φθείρεσθαι δὲ αὐτοὺς ὑπ' ἀλλήλων προσπίπτοντας Aetius II 4, 9 p. 331, deque necessitate Democritea Laertius IX 45 init. || 12 οὐ καθ' Aldobrandinus: καθ' libri || 13 αὐτὰ Ff | γενόμενα BFf: γινόμενα HPQ | ὕστερον om Q | ἐνπεριλαμβάνετο B | κόσμου καὶ ὅσα .. σώζει ἀλλ' εὐθύς ... ἐλάμβανεν· ὁμοίως ... θάλαττα κατὰ προσκρίσεις HPQf κόσμου . ὁμοίως ... θάλαττα κατὰ προσκρίσεις (omissis καὶ ὅσα .. σώζει ἀλλ' ... ἐλάμβανεν) B κόσμου καὶ ὅσα γε δὴ 'καὶ θάλαττα κατὰ προσκρίσεις sed omissa 'δὴ σώζει· ἀλλ' ... ἐλάμβανεν· ὁμοίως δὲ καὶ γῆ in mg m. 2 suppleuit F || 14 καὶ τὰ πρὸς κρίσεις f

16 δὴ] δεῖ f | σώζει emendatio incerta. si recte Gassendus hoc glossema sequenti subiecit, fuit fortasse συζῆ

πνευματικῶν ἢ πυροειδῶν ἢ τὸ συναμφοτέρων· καὶ γὰρ
 91 ταῦτα οὕτως ἢ αἰσθησις ὑποβάλλει. Τὸ δὲ μέγεθος ἡλίου
 τε <καὶ σελήνης> καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρον κατὰ μὲν τὸ
 πρὸς ἡμᾶς τηλικούτον ἐστὶν ἡλικὸν φαίνεται· κατὰ δὲ τὸ
 5 καθ' αὐτὸ ἦτοι μείζον τοῦ ὀρωμένου ἢ μικρῷ ἔλαττον ἢ
 τηλικούτον τυγχάνει· οὕτω γὰρ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν πυρὰ
 ἔξ ἀποστήματος θεωρούμενα κατὰ τὴν αἰσθησιν θεωρεῖ-
 ται. καὶ πᾶν δὲ τὸ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἔνστημα ραδίως
 διαλυθήσεται, ἐάν τις τοῖς ἐναργήμασι προσέχη, ὃ περ
 92 ἐν τοῖς περὶ φύσεως βιβλίοις δείκνυμεν. Ἀνατολὰς καὶ
 δύσεις ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρον καὶ
 κατὰ ἀναψίν <τε> γενέσθαι δυνατὸν καὶ σβέσιν, τοιαύτης
 οὔσης περιστάσεως ὥστε τὰ προειρημένα ἀποτελεῖσθαι·
 οὐδὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. <καὶ> κατ'

15 4 φαίνεται. τοῦτο καὶ ἐν τῇ ια περὶ φύσεως· 'Εἰ γάρ',
 φησί, 'τὸ μέγεθος διὰ τὸ διάστημα ἀπεβελήκει, πολλῷ μᾶλλον
 ἂν τὴν χρόαν. ἀλλ' οὐ γὰρ τούτῳ συμμετρότερον διάστημα οὐθὲν
 ἐστι'. SCHOLION

13 περιστάσεως· καὶ καθ' ἑκατέρους τοὺς τρόπους AD-
 20 DITAMENTVM ad p. 39, 10 — 40, 3

2 ἡλίου τε] τοῦ ἡλίου F || 3 καὶ σελήνης om libri | λοιπῶν
 om F | μὲν τὸ Schneiderus: μέντοι libri || 4 τοιοῦτον sed in mg
 corr. τηλικούτον F | ἡλικὸν] οἶον F ἡλικὸν ὁποῖον f | φαίνονται F ||
 5 καθ' αὐτὴν Q et fort. P¹ κατ' αὐτὸ FH¹P¹f κατ' αὐτὸν BH² |
 ἢ μικρῷ ἔλαττον] ἦτοι ἔλαττον μικρῷ F ἢ ἔλαττον μικρῷ f ||
 6 τυγχάνει] οὐχ (ουχ' F) ἅμα libri. τυχὸν Lachmannus ad Lucr.
 p. 301 | πυρὰ f || 9 προσέχει B || 10 περὶ om B | βιβλίοις libri |
 καὶ δύσεις om F || 12 ἀναψίν libri: τε addidi | δυνατὸν] δύνασθαι
 libri | καὶ κατὰ σβέσιν libri || 14 οὐδὲ γὰρ B | καὶ κατ'] κατ'
 libri | κατ' . . . . p. 40, 3 ἀντιμαρτυρεῖ om F

15 ια libri ἐνδεκάτη f || 16 ἀποβελήκει libri || 17 ἂν om F
 ante μᾶλλον posuit f | ἀλλ' . . . 18 ἐστι scholio Gassendus tribuit,
 epistulae Schneiderus adeoque Lachmannus l. s. | ἀλλ' οὐ] ἄλλο libri
 nisi quod ἄλλω B | τοῦτο F | συμμετρότερον Bf συμμετρούμενον
 Lachmannus || 19 καὶ om f | ἑκατέρους BP: ἑτέρους FHQf, γρ mg
 P² | τῶν libri: corr. Meibomius

ἐκφάνειάν τε ὑπὲρ γῆς καὶ πάλιν ἐπιπροσθέτησιν τὸ προ-
 ειρημένον δύναται ἄν συντελεῖσθαι· οὐδὲ γάρ τι τῶν
 φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. Τὰς τε κινήσεις αὐτῶν οὐκ
 ἀδύνατον μὲν γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ ὄλου οὐρανοῦ δίνην,
 ἢ τούτου μὲν στάσιν, αὐτῶν δὲ δίνην κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς 5
 ἐν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου ἀνάγκην ἀπογεννηθεῖσαν ἐπ'
 ἀνατολῇ· * * * <σφοδρο>τάτη θερμασία κατὰ τινὰ ἐπι- 93
 νέμησιν τοῦ πυρὸς αἰεὶ ἐπὶ τοὺς ἐξῆς τόπους ἰόντος.
 Τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης ἐνδέχεται μὲν γίνεσθαι κατὰ
 λόξωσιν οὐρανοῦ οὕτω τοῖς χρόνοις κατηναγκασμένου· 10
 ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ ἀέρος ἀντέξωσιν ἢ καὶ ὕλης αἰεὶ ἐπι-
 τηδείας ἐχομένως ἐμπιπραμένης, τῆς δ' ἐκλειπούσης· ἢ
 καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιαύτην δίνην κατειληθῆναι τοῖς ἄστροις
 τούτοις, ὥσθ' οἶόν τιν' ἔλικα κινεῖσθαι. πάντα γὰρ τὰ
 τοιαῦτα καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ οὐθενὶ τῶν ἐναρρημάτων 15
 διαφωνεῖ, ἐάν τις αἰεὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων μερῶν ἐχόμενος
 τοῦ δυνατοῦ εἰς τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις ἕκαστον
 τούτων δύνηται ἐπάγειν, μὴ φοβούμενος τὰς ἀνδραποδώ-
 δεις ἀστρολόγων τεχνιτείας.

Κένωσίς τε σελήνης καὶ πάλιν πλήρωσις καὶ κατὰ 94

1 ἐκφάνειάν BPQ: ἐμφάνειάν Hf, sscr. P² | ἐπιπροσθέτησιν
 Bf ἐπὶ προσθέτησιν HPQ || 2 οὐδὲ] οὐδὲν f, γρ P² || 3 τὰς τε]
 τὰς F fortasse recte || 5 ἢ τούτου . . . δίνην om Ff | στάσιν,
 αὐτῶν] αὐτῶν στάσιν B¹P¹ | ἐξ ἀρχῆς] ἀρχῆθεν F || 7 hiatus
 indicavi, cf. Lucr. v 519—525 | σφοδροτάτη exempli causa dedi:
 τὰ (τα B) τῇ BP¹ εἰ τατῇ Q εἶτα τῇ F εἶτα τῇ reliqui | κατὰ
 τινὰ ἐπινέμησιν om Ff || 9 μὲν om F || 10 [λ]όξωσιν B || 11 ἢ
 καὶ] ἢ F | ἐπιτηδείως f || 12 ἐχομένοις BPQ sscr H² ἐχομένης FHf |
 ἐμπιπραμένης Hf καὶ ἐμπιπραμένης s ἐμπιπραμένοις FPQ sscr H²:
 om B | δ' ἐκλειπούσης] δὲ καταλιπούσης libri | ἢ] ἢ Q || 13 κατει-
 ληθῆναι om Ff || 14 οἶόν τιν'] οἶον τε libri | ἔλικα] ἔνικα F¹ ἐν
 σοι κατα f || 15 οὐθεν BPQf οὐδὲν FH || 16 αἰεὶ Ff || 18 ἐπά-
 γειν B: ἀπάγειν reliqui | ἀνδραπόδεις B || 19 ἀστρολόγων] τῶν
 ἀστρολόγων Ff | τεχνιτείας F τεχνιτίας B: τεχνητείας HPQf ||
 20 κενώσεις et πληρώσεις libri | πάλιν ἐμπληρώσεις F | καὶ κα-
 τατροφήν libri: corr. Gassendus

στροφήν τοῦ σώματος τούτου δύναται ἄν γίνεσθαι καὶ
 κατὰ σχηματισμούς ἀέρος ὁμοίως, ἔτι τε καὶ κατ' ἐπι-
 προσθετήσεις καὶ κατὰ πάντας τρόπους, καθ' οὓς καὶ τὰ
 παρ' ἡμῖν φαινόμενα ἐκκαλεῖται εἰς τὰς τούτου τοῦ εἴδους
 5 ἀποδόσεις, ἐὰν μὴ τις τὸν μοναχῆν τρόπον κατηγαπηκῶς
 τοὺς ἄλλους κενῶς ἀποδοκιμάζη, οὐ τεθεωρηκῶς τί δυνα-
 τὸν ἀνθρώπῳ θεωρῆσαι καὶ τί ἀδύνατον, καὶ διὰ τοῦτο
 ἀδύνατα θεωρεῖν ἐπιθυμῶν. Ἔτι τε ἐνδέχεται τὴν σελή-
 νην ἐξ ἑαυτῆς ἔχειν τὸ φῶς, ἐνδέχεται δὲ ἀπὸ τοῦ ἡλίου.
 95 καὶ γὰρ παρ' ἡμῖν θεωρεῖται πολλὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν ἔχον-
 τα, πολλὰ δὲ ἀφ' ἐτέρων. καὶ οὐθὲν ἐμποδοστατεῖ τῶν
 ἐν τοῖς μετεώροις φαινομένων, ἐὰν τις τοῦ πλεοναχοῦ
 τρόπου αἰ μνήμην ἔχη καὶ τὰς ἀκολουθοῦσας αὐτοῖς ὑπο-
 θέσεις ἅμα καὶ αἰτίας συνθεωρῆ καὶ μὴ ἀναβλέπων εἰς
 15 τὰ ἀνακόλουθα ταῦτ' ὄγκοι ματαίως καὶ καταρρέπη ἄλ-
 λοτε ἄλλως ἐπὶ τὸν μοναχὸν τρόπον. Ἡ δὲ ἔμφασις τοῦ
 προσώπου ἐν αὐτῇ δύναται μὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ παραλ-
 λαγὴν μερῶν καὶ κατ' ἐπιπροσθέτησιν, καὶ ὅσοι ποτ' ἄν
 τρόποι θεωροῖντο τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις κεκτη-
 96 μένοι. ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν μετεώρων τὴν τοιαύτην

1 δύναται Meibomius || 2 καὶ κατὰ προσθετήσεις libri || 4 ἐ[κ]-
 καλεῖται cum rec. ras. B ἐκκαλεῖται Q | τὰς F | τούτου om F ||
 5 κατ' ἀγαπηκῶς B καταγαπηκῶς P¹Q || 6 κενούς F unde ὡς
 κενούς Cobetus | ἀποδοκιμάζει F | οὔτε θεωρητικῶς (sed θεωρητι-
 κῶς B¹) libri: corr. Cobetus | τι libri itemque u. 7 || 8 ἀδύνατα etiam
 P¹: ἃ δυνατὰ Q τὰ δυνατὰ P² | τὴν| immo μὲν τὴν || 9 δέ] δὲ
 καὶ Gassendus || 10 ἑαυτὸν B || 11 οὐδὲν Hf | ἐμποδοστατεῖ BP¹ |
 τῶν FHP²f: om BP¹Q || 13 τρόπου om F | ἔχει H | αὐτῆς H¹
 αὐτῷ Gassendus || 14 συνθεωρ[ῆ] P² συνθεωρεῖ BF | καὶ μὴ] καὶ
 μὴν Q μὴ f || 15 ἀκόλουθ(α) sed ἄν supra scr. F | ταῦτ' ὄγκοι
 ματαίως B: ταυτὸν κυματαίως PQ ταυτὸν κυματέον H ταυτὸν et
 sscr. κυματαίως F ταυτὰ f ταῦτα s | καταρρέπειν H¹ καταρρεπῆ
 FP²f || 16 ἔμφασις FH¹P²f ἔνφασις B: ἔκφασις H²Q et fort. P¹ ||
 17 ἐν αὐτοῖς H | μὲν om F || 18 μερῶν] ἡμερῶν F | ποτ'] πάν-
 τα libri || 19 τρόπον Ff | θεωροῦντο HPQ | [φαι]νομένοις H ||
 20 γὰρ om f

ἴχνευσιν οὐ προετέον. ἦν γάρ τις ἢ μαχόμενος τοῖς ἐν-
αργήμασιν, οὐδέποτε μὴ δυνήσεται ἀταραξίας γνησίου
μεταλαβεῖν.

Ἐκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης δύναται μὲν γίνεσθαι
καὶ κατὰ σβέσιν, καθά περ καὶ παρ' ἡμῖν τοῦτο θεωρεῖται 5
γινόμενον· καὶ ἤδη κατ' ἐπιπροσθέτησιν ἄλλων τινῶν, ἢ
γῆς ἢ οὐρανοῦ ἢ τινος ἐτέρου τοιούτου. καὶ ὡδε τοὺς
οἰκείους ἀλλήλοις τρόπους συνθεωρητέον, καὶ τὰς ἅμα
συγκυρήσεις τινῶν ὅτι οὐκ ἀδύνατον γίνεσθαι. Ἔτι τε 97
τάξεις περιόδου, καθά περ ἔνια καὶ παρ' ἡμῖν τῶν τυχόν- 10
των γίνεται, λαμβανέσθω· καὶ ἡ θεία φύσις πρὸς ταῦτα
μηδαμῆ προσαγέσθω, ἀλλ' ἀλειτούργητος διατηρεῖσθω καὶ
ἐν τῇ πάσῃ μακαριότητι. ὡς εἰ τοῦτο μὴ πραχθήσεται,
ἅπαντα ἢ τῶν μετεώρων αἰτιολογία ματαία ἔσται, καθά περ
τισὶν ἤδη ἐγένετο οὐ δυνατοῦ τρόπου ἐφασπαμένοις, εἰς 15

9 γίνεσθαι. ἐν δὲ τῇ $\bar{\iota}\beta$ περὶ φύσεως ταῦτα λέγει καὶ
πρὸς, ἡλίον ἐκλείπειν σελήνης ἐπισκοτούσης, σελήνην δὲ τοῦ τῆς
γῆς σκιάσματος, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀναχώρησιν. τοῦτο δὲ καὶ Διογέ-
νης ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῇ $\bar{\alpha}$ τῶν Ἐπιλέκτων. SCHOLION

1 ἴχνεύειν libri | προετέον BPQ, sscr. H²: προσθετέον FHf,
γρ P² | ἦν F | τις ἢ] τίσιν P¹Q τίσι P² τισὶ reliqui | μαχομένοις
BPQs, sscr. H² βαλλομένοις FH¹f, γρ P²: corr. Gassendus || 2 μὴ
om Ff || 4 ἔκλ[ειψι]ς P² || 5 σβέσιν] de librorum HQ lectione
cf. praefatio | καθάπερ FP²f: καὶ καθάπερ reliqui | παρὰ B παρ* P¹ ||
6 ἤδη] δὴ καὶ Cobetus | ἐπιπροσθέτησιν F ἐπιπρόσθεσιν BP¹ ἐπι-
πρόσθεν Q || 7 οὐρανοῦ] σελήνης conl. Woltjer de Lucr. philos.
p. 135 || 8 τρόπους θεωρητέον Ff || 9 συγκυρήσεις H²Q: συγ-
κρίσεις reliqui | τινῶν om H || 10 ἔνοια F¹ || 11 θεία H ||
12 ἀλλὰ f ἀλλὰ καὶ F || 13 εἰ] ἢ F || 14 ἢ] περὶ f | αἰτιολογία
F¹: ἀντιλογία reliqui | καθάπερ τισιν FPf || 15 ἐγένετο H²P²f

16 ἐν . . . λέγει omīssa in mg supplet F | δὲ om F | $\bar{\iota}\beta$ FHPQ:
δωδεκάτη B δυοδεκάτη f | φύσιν H¹ | ταῦτα BFPQf ταύτην H ||
17 πρὸς BHPQ: τὸν πρὸς F τὸν f || 18 καὶ κατ' FQ (P¹) καὶ
κατὰ B: κατ' HP²f || 19 ἐπικούριος F ἐπίκουρος B | πρώτη B
πρώτῃ f

δὲ τὸ μάταιον ἐκπεσοῦσι τῷ καθ' ἓνα τρόπον μόνον οἶσθαι γίνεσθαι, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τοὺς κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐκβάλλειν εἰς τε τὸ ἀδιανόητον φερομένους καὶ τὰ φαινόμενα, ἃ δεῖ σημεῖα ἀποδέχεσθαι, μὴ δυνα-

98 Μήκη νυκτῶν καὶ ἡμερῶν παραλλάττοντα καὶ παρὰ τὸ ταχείας ἡλίου κινήσεις γίνεσθαι καὶ πάλιν βραδείας ὑπὲρ γῆς * * * ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τινα θεωρεῖται, οἷς συμφώνως δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν μετεώρων. οἱ δὲ τὸ ἐν
10 λαμβάνοντες τοῖς τε φαινομένοις μάχονται καὶ τοῦ ἢ δυνατὸν ἀνθρώπῳ θεωρήσαι διαπεπτώκασιν.

Ἐπισημασίαι δύνανται γίνεσθαι καὶ κατὰ συγκυρήσεις καιρῶν, καθά περ ἐν τοῖς ἐμφανέσι παρ' ἡμῖν ζῴοις, καὶ παρ' ἑτεροιώσεις ἀέρος καὶ μεταβολάς. ἀμφότερα γὰρ ταῦ-

15 8 ὑπὲρ γῆς: παρὰ τὸ μήκη τόπων παραλλάττειν, καὶ τόπους τινὰς περαιοῦν τάχιον ἢ βραδύτερον INTERPOLATA LECTIO u. 6 παρὰ ... 8 γῆς

1 ἐκπέσουσι B ἐκπεσοῦση F | τῷ f: τὸ libri | μόνον post 2 γίνεσθαι traiciunt Ff || 2 δ' BPQ: δὲ FHf | ἅπαντας f om F | κατὰ τὸν P¹ || 4 ἃ δεῖ BP et ἡ supra scripto H ἃ δὴ Q: δὴ Ff γρ φερόμενα δεῖ σημεῖα mg P² || 5 συνθεωρεῖν Meibomius: σύν θεῷ χαίρειν libri || 8 hiat oratio. reliquas rationes a Lucretio v 696—704 memoratas primae rationis formula paullo accuratior sede mouit | παρὰ BP¹Q | ἡμῖν ἢ βραδύτερόν τινα libri, uide adnot. ad u. 16 || 9 οἱ] εἰ H || 10 τοῦ] τὸ F | ἢ] εἰ libri || 11 διαπεπτώκασιν H || 12 ἐπὶ σημασία P¹ ἐπεὶ σημασίαι P²H ἐπεισημασίαι f | γίνεσθαι BP¹Q: γενέσθαι PHP²f | καὶ om B | συγκυρήσεις H¹f || 14 παρ' ἑτέροις ὡσεὶ (ὡς εἰ f) ἀέρος libri | μεταβολῆς libri: corr. Kuehnius

15 παρὰ libri sic sine coniunctione: ἢ Meibomius addebat | τὸ FH²PQf: τῷ BH¹ τὰ Kuehnius | μήκει B¹H | παραλλάττοντα libri, sed παραλλάττοντι H¹ || 16 περαιοῦντα libri | ἢ καὶ βραδύτερον Ff. hoc comma post 8 ἡμῖν libri omnes traiciunt, ut fit in glossematis ex mg inlipsis, ordinem restituit Gassendus

τα οὐ μάχεται τοῖς φαινομένοις· ἐπὶ δὲ ποίοις παρὰ 99
τοῦτο ἢ τοῦτο τὸ αἴτιον γίνεται, οὐκ ἔστι συνιδεῖν.

Νέφη δύναται γίνεσθαι καὶ συνίστασθαι καὶ παρὰ
πλήσεις ἀέρος καὶ παρὰ περιπλοκὰς ἀλληλούχων ἀτόμων
καὶ ἐπιτηδείων εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι καὶ κατὰ ρευμάτων 5
συλλογὴν ἀπὸ τε γῆς καὶ ὑδάτων· καὶ κατ' ἄλλους δὲ
τρόπους πλείους αἱ τῶν τοιούτων συστάσεις οὐκ ἀδυνα-
τοῦσι συντελεῖσθαι. Ἦδη δ' ἀπ' αὐτῶν ἢ μὲν θλιβομένων,
ἢ δὲ μεταβαλλόντων ὕδατα δύναται συντελεῖσθαι, ἔτι τε 100
πνευμάτων καταφορᾶ ἀπὸ ἐπιτηδείων τόπων δι' ἀέρος 10
κινουμένων, βιαιοτέρας ἐπαρδεύσεως γινομένης ἀπὸ τινων
ἄθροισμάτων ἐπιτηδείων εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιπέμψεις.

Βροντὰς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πνεύματος ἐν
τοῖς κοιλώμασι τῶν νεφῶν ἀνείλησιν, καθά περ ἐν τοῖς
ἡμετέροις ἀγγείοις, καὶ παρὰ πυρὸς πεπνευματωμένου 15
βόμβον ἐν αὐτοῖς, καὶ κατὰ ῥήξεις δὲ νεφῶν καὶ διασπά-

4 πλήσεις ἀέρος· πνευμάτων συνώσεις GLOSSEMA
13 περὶ βροντῶν RVBRICA CODICIS F

1 οὐ infra uersum addit F | το[ίς] F | ἐπὶ] ἔτι FH¹P²f: ἤδη
B(P¹)Q sscr. H² | ποι[οῖς] H² | παρὰ τοῦτο in pagina noua itera-
uerat P¹ || 2 τούτου ἢ τούτου H¹ | τὸ om F | συνιδ[εῖν. ν]έφη B:
συνιδεῖν ἔφη P¹Q συνιδεῖν ἐφ' ἢ reliqui || 3 δύναται post συνί-
στασθαι dant Ff | παρ[ὰ πιλ]ήσεις B, f: παραπειλήσεις ut uidetur
P παραπιλήσεις ceteri || 4 παραπεριπλοκὰς FPH²Q παρεισπλοκὰς
H¹ || 5 εἰς τοῦτο Ff || 7 πλείους . . . συστάσεις] τοιούτους αἱ
τῶν πραγμάτων φαντασίαι F || 8 ἤδη δὲ B ἢδ' F | ἐπ' libri:
corr. Kuehnius | αὐτὸν H¹ | ἢ—ἢ FH¹P²: ἢ—ἢ reliqui || 9 μεταλα-
βόντων F | δύναται f om FH | ἐπὶ τε Q || 10 πνεύματα κατὰ
ἀποφορὰν ἀπὸ libri | δι' ἀέρος f: διαφόρων F καὶ δι' ἀέρος ceteri
libri || 11 βιαιοτέρας] τοτέρας f | γενομένης H || 13 κατὰ om f ||
14 ἀνεί[λ]ησιν B || 15 ἀγίοις καὶ περὶ H¹ | πνευματωμένου BH ||
16 καὶ καταρρήξεις F | δὲ om F | διαστάσεις libri

17 post ἀέρος Meibomius ἢ, Kuehnius καὶ interpolauit | συν-
ώσεως libri: corr. Meibomius

σεις, καὶ κατὰ παρατρίψεις νεφῶν καὶ τάσεις πῆξιν εἰλη-
 φότων κρυσταλλοειδῆ· καὶ τὸ ὅλον καὶ τοῦτο τὸ μέρος
 101 πλεοναχῶς γίνεσθαι λέγειν ἐκκαλεῖται τὰ φαινόμενα. Καὶ
 ἀστραπαὶ δ' ὡσαύτως γίνονται κατὰ πλείους τρόπους· καὶ
 5 γὰρ κατὰ παράτριψιν καὶ σύγκρουσιν νεφῶν ὁ πυρὸς ἀπο-
 τελεστικὸς σχηματισμὸς ἐξολισθαίνων ἀστραπὴν γεννᾷ·
 καὶ κατ' ἐκριπισμὸν ἐκ τῶν νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων τῶν
 τοιούτων σωματῶν ἃ τὴν λαμπηδόνα ταύτην παρασκευά-
 ζει, καὶ κατ' ἐκπιασμὸν, θλίψεως τῶν νεφῶν γινομένης
 10 εἴ θ' ὑπ' ἀλλήλων εἴ θ' ὑπὸ πνευμάτων· καὶ κατ' ἐμπε-
 ρίληψιν δὲ τοῦ ἀπὸ τῶν ἄστρον κατεσπειραμένου φωτός,
 εἶτα συναυνομένου ὑπὸ τῆς κινήσεως νεφῶν τε καὶ
 πνευμάτων καὶ διεκπίπτοντος διὰ τῶν νεφῶν· ἢ κατὰ
 διήθησιν <διὰ> τῶν νεφῶν τοῦ λεπτομερεστάτου φωτός
 15 καὶ τὴν τοῦτου κίνησιν· καὶ κατὰ τὴν τοῦ πνεύματος
 ἐκπύρωσιν τὴν γινομένην διὰ τε συντονίαν φορᾶς καὶ διὰ

6 περὶ ἀστραπῆς RVBRICA F

14 φωτός· ἢ ἀπὸ τοῦ πυρὸς νέφη συνεφλέχθαι καὶ τὰς
 βροντὰς ἀποτελεῖσθαι ADDITAMENTVM

1 καὶ ante κατὰ om f | περιτρίψεις H¹ | νεφῶν BP¹Q: δὲ
 νεφῶν FHP²f | τάξεις BHPQ διαστάσεις F κατάξεις f | πῆξιν H¹ ||
 2 κρυσταλλοειδῆ FHf | τὸ ὅλον prosodia erasa P || 3 πλεοναχῶς
 om Ff | ἐγκαλεῖται H¹ || 4 ὡς αὐτως F(P¹) | γίνεται H¹ || 5 περί-
 τριψιν H¹ | καὶ] fort. ἢ || 6 ἐξολισθαίνων P ἀπολισθαίνων F ||
 7 ἐκριπισμὸν B¹P¹Q ἐκριπισμῶν H¹ | τῶν τοιούτων σωματῶν om
 Ff, τῶν om Hs || 9 κατ' ἐπιασμὸν f | ἐκπιασμὸν Gassendus ||
 10 κατὰ περίληψιν Hs || 11 ἀπὸ] ὑπὸ F | κατεσπαρμένου ci.
 Schneiderus || 13 post νεφῶν locum circiter XV litter. erasum habet
 F || 14 διὰ interposui | λεπτοστάτου F¹ || 15 prius καὶ] καὶ κατὰ
 libri. nisi quis forte post φωτός hiare orationem statuet | τοῦ om
 Ff || 16 συντονίαν ex συμφονίαν corr B συντονίας F | φωρᾶς B

18 νέφει H¹ | συνειλέχθαι libri. augmentum non dubitavi per-
 fecto praesertim rarissimo restituere, ut Seleucus Athenaei xv p. 699^e
 ἐθλασμένον dixit et Crobylus com. gr. iv p. 566 haud scio an non
 τέθλιφε quod Herwerdenus feliciter eruit sed cum crasi scripserit
 ἢ τοῦ βίου ὑγρότης με τοῦ σοῦ ἔθλιφε

σφοδρὰν κατείλησιν· καὶ κατὰ ῥήξεις δὲ νεφῶν ὑπὸ πνευ- 102
μάτων ἔκπτωσίν τε πυρὸς ἀποτελεστικῶν ἀτόμων καὶ τὸ
τῆς ἀστραπῆς φάντασμα ἀποτελουσῶν· καὶ κατ' ἄλλους
δὲ πλείους τρόπους ῥαδίως ἔσται καθορᾶν ἐχόμενον αἰ-
τῶν φαινομένων καὶ τὸ τούτοις ὅμοιον δυνάμενον συν- 5
θεωρεῖν. Προτερεῖ δὲ ἀστραπὴ βροντῆς ἐν τοιαύτῃ τινι
περιστάσει νεφῶν καὶ διὰ τὸ ἅμα τῷ τὸ πνεῦμα ἐμπί-
πτειν ἐξωθεῖσθαι τὸν ἀστραπῆς ἀποτελεστικὸν σχηματι-
σμόν, ὕστερον δὲ τὸ πνεῦμα ἀνειλούμενον τὸν βόμβον ἀπο-
τελεῖν τοῦτον· καὶ κατ' ἔμπρῳσιν δὲ ἀμφοτέρων ἅμα, τῷ 10
τάχει συντονωτέρῳ κεχρηῆσθαι πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀστραπὴν,
ὕστερεῖν δὲ τὴν βροντὴν, καθὰ περ ἐπ' ἐνίων ἐξ ἀποστή- 103
ματος θεωρουμένων καὶ πληγᾶς τινος ποιουμένων. Κεραυ-
νοὺς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πλείονας πνευμάτων
συλλογᾶς καὶ κατείλησιν ἰσχυρὰν τε ἐκπύρωσιν· καὶ κατὰ 15
ῥήξιν μέρους καὶ ἔκπτωσιν ἰσχυροτέραν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς
κάτω τόπους, τῆς ῥήξεως γινομένης διὰ τὸ τοὺς ἐξῆς
τόπους πυκνοτέρους εἶναι διὰ πύλησιν νεφῶν· καὶ κατ'
αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ πυρὸς ἔκπτωσιν ἀνειλούμενου, καθὰ
καὶ βροντὴν ἐνδέχεται γίνεσθαι, πλείονος γενομένου καὶ 20

1 καὶ καταρρήξεις FH || 2 ἔκπτωσίν τε] ἔκπτωσιν τῶν libri | ἀπολεστικῶν H¹ || 3 ἀπολουσῶν B ἀπολλουσῶν P¹Q || 4 τρόπους πλείους Q | αἰ] καὶ libri || 6 προτελεῖ Q sscr H² | ἀστραπὴ H¹ | τῆς βροντῆς B | τοιαύδε H || 7 διὰ τὸ ἅμα] διατόλμα F¹f | τῷ] τὸ B¹H¹ || 8 τῶν ἀστραπ[ῆς] H | ἀποτελεστικῶν σχηματισμῶν H¹ || 9 ἀποτελεῖ H || 10 κατέμπρῳσιν B, s: κατ' ἔμπρῳσιν PQ κατέμπρῳσιν FH² κατέμπρῳσιν f κατεμβρῳσιν H¹ || 11 συντονωτέρῳ FQ | πρὸς] καθ' F || 12 exspectes ἐπ' ἐνίων <τῶν παρ' ἡμῖν> || 13 καὶ . . ποιουμένων ommissa supplet mg H | ποιουμένων] γενομένων F || 14 καὶ om f || 15 συλλογῆς H¹ | κατείλησιν Ff κατέγλησιν B κατ' εἴλησιν HPQ | κατὰ ῥήξιν BPQ: κατάρρηξιν ceteri et γρ mg P² || 16 ἰσχυρωτέραν B || 17 γ[ι]νομένης F || 18 διὰ πύλησιν P²Qf, mg H: διὰ πείλησιν B διαπείλησιν F δι' ἀπείλησιν (P¹)H | νεφῶν BP¹Q: τῶν νεφῶν ceteri | καὶ κατὰ ταύτην δὲ libri || 19 ἀνηλουμένου ut uidetur B² || 20 ἐνδέχ[εται] B | γίνεσθαι post πλείονος traiciunt Ff | γινομένου F

πνευματωθέντος ἰσχυρότερον καὶ ῥήξαντος τὸ νέφος διὰ
τὸ μὴ δύνασθαι ὑποχωρεῖν εἰς τὰ ἔξῃς, τῷ πύλησιν γίνε-
104 σθαι αἰετὸς πρὸς ἄλληλα. καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους πλείο-
νας ἐνδέχεται κεραυνοὺς ἀποτελεῖσθαι· μόνον ὁ μῦθος
5 ἀπέστω· ἀπέσται δέ, ἐάν τις καλῶς τοῖς φαινομένοις ἀκο-
λουθῶν περὶ τῶν ἀφανῶν σημειῶται.

Πρηστήρας ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ κάθεσιν νέ-
φους εἰς τοὺς κάτω τόπους στυλοειδῶς ὑπὸ πνεύματος
ἀθρόου ὡσθέντος καὶ διὰ τοῦ πνεύματος κύκλω φερομέ-
10 νου, ἅμα καὶ τὸ νέφος εἰς τὸ πλάγιον ὠθούντος τοῦ
ἐκτὸς πνεύματος· καὶ κατὰ περιστάσιν δὲ πνεύματος εἰς
κύκλον, αἶρος τινὸς ἐπισυνωθουμένου ἄνωθεν· καὶ ῥύ-
σεως πολλῆς πνευμάτων γενομένης καὶ οὐ δυναμένης εἰς
τὰ πλάγια διαρρηῆναι διὰ τὴν περίεξ τοῦ αἶρος πύλησιν.
105 καὶ ἕως μὲν γῆς τοῦ πρηστήρος καθιεμένου στρόβιλοι
γίνονται· ἕως δὲ θαλάττης δῖνοι ἀποτελοῦνται.

Σεισμοὺς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πνεύματος ἐν

2 πύλησιν γίνεσθαι τὸ μὲν πολὺ πρὸς ὄρος τι ὑψηλόν, ἐν
ᾧ μάλιστα κεραυνοὶ πίπτουσιν. ADNOTATVM ad p. 46, 18

20 16 γίνονται· ὡς ἀναγκαίως ἢ ἀπογέννησις κατὰ τὴν δί-
νησιν τοῦ πνεύματος γίνεται SCHOLION ad u. 16 δῖνοι

17 περὶ σεισμῶν RVBRICA F

1 πνευματοθέντος B || 2 μὴ om f || 4 ἀποτελέσθαι B ||
5 ἀπέσται] ἀπέστη H¹ ἀπέστω B | τις om B || 7 κάθεσιν] θέσιν
F¹H¹f, γρ mg P² || 8 στυλοειδῶς] ἀλλοειδῶς libri. cf. Lucr. vi 426
et 433 *tamquam demissa columna*, Plinius n. h. II 134 || 9 ὠθέν-
τος f | κύκλω] πολλοῦ libri. cf. infra l. 12 Aristoteles meteor. III 1, 3
p. 370^b 22. 26 Lucret. vi 438 || 10 πλάγιον] πλησίον libri. cf. l. 14
et Arist. l. s. p. 370^b 24 | ὠθέντος F¹ || 12 ῥήσεως H¹ ῥήξεως H²s ||
13 γινομένης HQ | οὐ om F || 15 πρηστήρος F προστήρος Q. fort.
leg. πνεύματος | καθιεμένου στρόβυλοι F || 16 γίνονται B: γίνε-
ται F γίνονται ceteri | δεινοὶ B || 17 καὶ κατὰ πνεύματος omis-
sum addit mg H | καὶ ante κατὰ om f

20 ὡς ἄν καὶ ἢ libri, sed cum litura P | κίνησιν et 21 γίνη-
ται libri | [κίνησιν τ]οῦ cum litura F

τῇ γῆ ἀπόληψιν καὶ παρὰ μικροὺς ὄγκους αὐτῆς παρά-
 θεσιν καὶ συνεχῆ κίνησιν, ὃ τὴν κράδανσιν τῇ γῆ παρα-
 σκευάζει. καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἢ ἔξωθεν ἐμπεριλαμβάνει
 <ἦ> ἐκ τοῦ πίπτειν † εἰς ἐδάφη εἰς ἀντροειδεῖς τόπους
 τῆς γῆς ἐκπνευματοῦντα τὸν ἐπειλημμένον ἀέρα. <καὶ> 5
 κατ' αὐτὴν δὲ τὴν διάδοσιν τῆς κινήσεως ἐκ τῶν πτώ-
 σεων ἐδαφῶν πολλῶν καὶ πάλιν ἀνταπόδοσιν, ὅταν πυ-
 κνώμασι σφοδροτέροις τῆς γῆς ἀπαντήσῃ, ἐνδέχεται σει-
 σμούς ἀποτελεῖσθαι. καὶ κατ' ἄλλους δὲ πλείους τρόπους 106
 τὰς κινήσεις ταύτας τῆς γῆς γίνεσθαι. 10

Τὰ δὲ πνεύματα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ χρόνον ἀλ-
 λοφυλίας τινὸς αἰεὶ καὶ κατὰ μικρὸν παρεισδυομένης, καὶ
 καθ' ὕδατος ἀφθόνου συλλογῆν. τὰ δὲ λοιπὰ πνεύματα
 γίνεται καὶ ὀλίγων πεσόντων εἰς τὰ πολλὰ κοιλώματα,
 διαδόσεως τούτων γινομένης. 15

Χάλαζα συντελεῖται καὶ κατὰ πῆξιν ἰσχυροτέραν, πάν-
 τοθεν δὲ πνευματώδων περιστάσιν τινῶν κᾶτα μέρισιν·

16 περὶ χαλάζης RVBRICA F

1 fort. ἐναπόληψιν || 2 ὃ τὴν] ὅταν libri | κράδανσιν mg B²
 κράδαστον B κραδαστὸν reliqui, etiam G κραδασμὸν Casaubonus:
 corr. GHermannus | παρασκευάζει F: παρασκευάζ[η] H² παρασκευ-
 ἀζη reliqui || 3 ἦ] ἦ F ἠ H | ἐμπεριλάβανη Bf || 4 ἦ suppleuit
 Meibomius. cf. Seneca quaest. nat. VI 20, 6 | εἰς] quale sit quod
 lateat, Seneca docet: quid lateat, haud facile dixeris. conicias εἴ-
 κοντα, ἐκκελυμένα alia | ἐδάφη BP¹Q: ἐδάφη ἢ ceteri || 5 ἐκπνευ-
 ματοῦντα] ἐκ πνευμάτων libri | ἐπειλημμένον (P¹)Q mg P² ἐπιλημ-
 μένον B: πεπιλημένον FHP²f | καὶ κατ' αὐτὴν] κατὰ ταύτην libri ||
 6 τὴν ἀνάδοσιν F || 7 ἐ[δ]αφῶν P² | ἀνταποδίδωσιν libri: corr.
 Gassendus || 9 κατὰ P¹Q | δὲ τρόπους πλείονας Ff || 10 γίνε-
 σθαι] deest δυνατόν || 11 πνεύματα] fort. πνεύματα ταῦτα. nam
 haec adduntur superiori de turbinibus loco | κατὰ χρόνον om Ff |
 ἀλλοφυλείας HQ ἀλλοφυλεῖας mg P² || 12 τιν[ὸ]ς H τινὰς mg P³ ||
 14 ὀλίγων Ff ὀλίγον reliqui. nondum emendatum || 15 διαδοσεως
 sine accentu P διαλώσεως B || 17 τινῶν ... p. 49, 1 ὕδατοειδῶν om f |
 κᾶτα μέρισιν] καὶ κατὰ μέρισιν libri, nisi quod καὶ καταμέρησιν F

καὶ <κατὰ> πῆξιν μετριωτέραν ὕδατοειδῶν τινων, <πνευματωδῶν δὲ τινων> ὁμούρησιν ἅμα τὴν τε σύνωσιν αὐτῶν ποιουμένην καὶ τὴν διάρρηξιν πρὸς τὸ κατὰ μέρη συνί-
 107 στασθαι πηγνύμενα καὶ κατὰ ἀθροότητα. ἡ δὲ περιφέρεια
 5 οὐκ ἀδυνάτως μὲν ἔχει γίνεσθαι πάντοθεν τῶν ἄκρων ἀποτηκομένων καὶ ἐν τῇ συστάσει πάντοθεν, ὡς λέγεται, κατὰ μέρη ὁμαλῶς περισταμένων εἴ τε ὕδατοποιῶν τινων εἴ τε πνευματωδῶν.

Χιόνα δὲ ἐνδέχεται συντελεῖσθαι καὶ ὕδατος λεπτοῦ
 10 ἐκχεομένου ἐκ τῶν νεφῶν διὰ πόρων συμμετρίας καὶ θλίψεις ἐπιτηδείων νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων σφοδράς, εἶτα τούτου πῆξιν ἐν τῇ φορᾷ λαμβάνοντος διὰ τινὰ ἰσχυρὰν ἐν τοῖς κατωτέρω τόποις τῶν νεφῶν ψυχρασίας περίστα-
 σιν. καὶ κατὰ πῆξιν δ' ἐν τοῖς νέφεσιν ὁμαλῇ ἀραιότητα
 15 ἔχουσιν τοιαύτη πρόεσις ἐκ τῶν νεφῶν γίνοιτο ἂν πρὸς ἄλληλα θλιβομένων <τῶν> ὕδατοειδῶν καὶ συμπαρακειμένων· ἃ οἶονεὶ σύνωσιν ποιούμενα χάλαζαν ἀποτελεῖ, ὃ
 108 μάλιστα γίνεται ἐν τῷ ἔαρι. καὶ κατὰ τρίψιν δὲ νεφῶν

9 περὶ χιόνος RVBRICA F

1 κατὰ Meibomius inseruit | πῆξιν Hs: τῆξιν BFPQ | μετριο-
 τέραν P μετριοτέρων Q μετριωτέρων H² | πνευματωδῶν δὲ τινῶν
 restitui || 2 ὁμούρησιν] ὁμοῦ ῥῆξιν libri || 3 τὴν om f | διάρρηξιν
 P¹Q | μέρ[η] BP² || 4 ἀθρότητα libri: corr. GHermannus || 5 μὲν
 om F || 6 ἀποτικομένων B ἀποπικομένων HPQ ἀποπυκνουμένων
 F om f: corr. Sambucus || 7 κατὰ Aldobrandinus: καὶ τὰ libri |
 περισταμένων BHP¹Q | ὕδατοποιῶν F: ὕδατοειδῶν reliqui || 10 διὰ
 πόρων Kuehnius: διαφόρων B διαφορῶν FPQf διαφορῶν H | συμ-
 μετρίων F συμμετρίως f | θλίψεως libri || 11 νεφῶν καὶ ὑπὸ libri |
 ὑπὸ πνευμάτων Gassendus: ὑπομνήματος libri | σφοδράς] σποράς
 libri || 13 κατώτερον BHPQ κατωτάτοις Ff γρ mg P²: em. Co-
 betus || 14 δὲ ἐν B | ὁμαλῇ BP¹Q: ὁμαλὴν ceteri | ἀραιότητα PQ
 ἀρεότητα B ὠραιότητα f || 15 ἔχουσαν BQ et fort. P¹ ἔχουσα re-
 liqui: corr. Meibomius | τοιαύτη f: τοιαύτην libri | πρόεσις] προ-
 αἴρεσις f προαίρε(σιν) F || 16 τῶν inserui || 17 ἃ οἶονεὶ] λείον
 εἰς B || 18 ἔαρι] ἀέρι libri. cf. Arist. meteor. I 12, 1 p. 347^b 37 |
 καὶ om H¹

πήξιν εὐληφότην ἀπόπαλσιν ἂν λαμβάνοι τὸ τῆς χιόνος τοῦτο ἄθροισμα. καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους ἐνδέχεται χιόνα συντελεῖσθαι.

Δρόσος συντελεῖται καὶ κατὰ σύνοδον πρὸς ἄλληλα ἐκ τοῦ ἀέρος τῶν τοιούτων, ἃ τῆς τοιαύτης ὑγρασίας 5 ἀποτελεστικὰ γίνεται· καὶ κατὰ φορὰν δὲ ἢ ἀπὸ νοτερῶν τόπων ἢ ὕδατα κεκτημένων, ἐν οἷσις τόποις μάλιστα δρόσος συντελεῖται, εἶτα σύνοδον τούτων εἰς τὸ αὐτὸ λαβόντων καὶ ἀποτελέσιν ὑγρασίας καὶ πάλιν φορὰν ἐπὶ τοὺς κάτω τόπους, καθὰ περ ὁμοίως καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ 10 πλεόνων τοιαυτὰ τινα (συντελούμενα θεωρεῖται. Καὶ πάχνη 109 δὲ οὐ διαφερόντως) συντελεῖται τῶν δρόσων, τοιούτων τινῶν πήξιν τινα ποιὰν λαβόντων διὰ περίστασιν τινα ἀέρος ψυχροῦ.

Κρύσταλλος συντελεῖται καὶ κατ' ἔκθλιψιν μὲν τοῦ 15 περιφεροῦς σχηματισμοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος, σύνωσιν δὲ τῶν σκαληνῶν καὶ ὀξυγωνίων τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὑπαρχόντων· καὶ κατὰ ἔξωθεν δὲ τῶν τοιούτων πρόσκρισιν, ἃ συναλαθέντα πήξιν τῷ ὕδατι παρεσκεύασε, ποσὰ τῶν περιφερῶν ἐκθλίψαντα. 20

4 περὶ δρόσου RVBRICA F

1 πήξιν εὐληφότην om f | ἂν λαμβάνοι τὸ Schneiderus: ἀναλαμβάνοιτο Q ἀναλαμβάνοι (-βάνει H¹f) τὸ reliqui || 2 τοῦτο] τοῦτο τὸ F || 3 χιόνα F || 4 δρόσος συντελεῖται supplet mg H | καὶ om F || 6 ἀποτελεστικὰ f συντελεστικὰ F | καὶ καταφορὰν BQ | ἀπονωτέρων Ff || 7 post τόπων uocabulum erasum P | οἷσις] τοῖς libri οἷς Kuehnius || 10 ἐπὶ . . 11 τινα om F || 11 πλεόνων HPQf: πλειόνων B | συντελούμενα . . . 12 διαφερόντως suppleui exempli causa: πάχνη δὲ συντελεῖται addiderat Gassendus || 12 συντελεῖται post 11 πλεόνων traicit f | τῶν . . . 14 ψυχροῦ in mg suppleuit F | τοιούτων τινῶν] τούτων τινὰ B τούτων || P: τούτων reliqui || 13 ποιὰν et postea τινα om F || 15 κρύσταλλος συντελεῖται post 16 ὕδατος collocat F | κρύσταλος Qf | καὶ κατέκθλιψιν FP¹ | μὲν om F || 17 ὀξυγωνίων B || 18 κατὰ] κατὰ τὴν Schneiderus | συναλασθέντα] B² συντελεσθέντα F συναλασθέντα reliqui: corr. Gassendus || 19 ποσὰ B

Ἴρις γίνεται κατὰ πρόσλαμψιν τοῦ ἡλίου πρὸς ἀέρα
 ὕδατοειδῆ· ἢ κατὰ κρᾶσιν ἰδίαν τοῦ τε φωτὸς καὶ τοῦ
 ἀέρος, ἢ τὰ τῶν χρωμάτων τούτων ἰδιώματα ποιήσει εἶτε
 πάντα εἶτε μονοειδῶς· ἀφ' οὗ πάλιν ἀπολάμποντος τὰ
 5 ὁμοροῦντα τοῦ ἀέρος χρωσιν τοιαύτην λήψεται, οἷαν
 110 θεωροῦμεν, κατὰ πρόσλαμψιν πρὸς τὰ μέρη. Τὸ δὲ τῆς
 περιφερείας τοῦτο φάντασμα γίνεται διὰ τὸ τὸ διάστημα
 πάντοθεν ἴσον ὑπὸ τῆς ὄψεως θεωρεῖσθαι, ἢ σύνωσιν
 τοιαύτην λαμβανουσῶν τῶν ἐν τῷ ἀέρι ἀτόμων ἢ ἐν τοῖς
 10 νέφεσιν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποφερομένων περιφερείαν τινα
 καθίεσθαι τὴν σύγκρισιν ταύτην.

Ἄλως περὶ τὴν σελήνην γίνεται καὶ πάντοθεν ἀέρος
 προσφερομένου πρὸς τὴν σελήνην ἢ τὰ ἀπ' αὐτῆς ρεύ-
 ματα ἀποφερόμενα ὁμαλῶς ἀναστέλλοντος ἐπὶ τοσοῦτον
 15 ἐφ' ὅσον κύκλῳ περιστῆσαι εἰς τὸ νεφοειδὲς τοῦτο καὶ
 μὴ τὸ παράπαν διακρίναι, ἢ καὶ τὸν περίξ ἀέρα αὐτῆς
 ἀναστέλλοντος συμμέτρως πάντοθεν εἰς τὸ περιφερὲς τὸ
 111 περὶ αὐτὴν καὶ παχυμερὲς περιστῆσαι. ὃ γίνεται κατὰ

1 περὶ ἴριδος RVBRICA F

20 10 ἀποφερομένων ἀτόμων EMENDATA LECTIO u. 9 τομῶν

1 Ἴρις P | κατὰ . . . 2 ἢ om f: add. Sambucus | τοῦ F: ὑπὸ τοῦ
 reliqui || 2 κατὰ κρᾶσιν] κατ' (κατὰ H om f) ἀέρος φύσιν libri ||
 3 ἢ] ἢ BHf | τούτου f || 5 χρῶσιν f | τοιαύτην] ταῦτα Ff, γρ mg P²
 ταύτην ceteri | οἷον f || 6 τὸ Gassendus: τὰ libri || 7 τὸ τὸ] τὸ
 τοῦ B τὸ f || 8 ἴσον BP¹ || 9 ἀτόμων Meibomius: τομῶν libri.
 sed cf. l. 20 || 10 ἡλίου] αὐτοῦ ἀέρος (hoc u. om B¹) προσφε-
 ρομένου πρὸς τὴν σελήνην libri. uerba male ex u. 12 sq. prae-
 repta deleui praeunte CFHermannno *ztschr. f. d. alterthumsw.* 1834
 p. 111 | ἀποφερομένων . . . 12 πάντοθεν om Ff: restituit Sambucus ||
 11 καθίεσθαι libri καθέσθαι s: corr. Meibomius | τὴν B: εἰς τὴν H
 PQs || 12 ἄλως P²Q: ἄλως B ἄλλως HP¹s | περι] κατὰ B | καὶ]
 καὶ κατὰ libri || 14 ὁμαλῶς] ὁμαλῶς καὶ F | ἀναστέλλοντα libri:
 corr. Meibomius || 15 περιστῆσαι εἰς] περὶ τῆς εἰς libri περιστήση
 Meibomius | καὶ om F || 16 τοπαράπαν P² | διακρίνη libri | αὐτῆς
 ἀέρα B || 17 περιφερὲς et παχυμερὲς praedicantur

μέρη τινὰ ἦτοι ἔξωθεν βιασαμένου τινὸς ρεύματος ἢ τῆς
θερμασίας ἐπιτηδείων πόρων ἐπιλαμβανομένης εἰς τὸ τοῦτο
ἀπεργάσασθαι.

Κομῆται ἀστέρες γίνονται ἦτοι πυρὸς ἐν τόποις τισὶ
διὰ χρόνων τινῶν ἐν τοῖς μετεώροις συντρεφομένου πε- 5
ριστάσεως γινομένης, ἢ ἰδίαν τινὰ κίνησιν διὰ χρόνων
τοῦ οὐρανοῦ ἴσχυοντος ὑπὲρ ἡμᾶς, ὥστε τὰ τοιαῦτα ἄστρα
ἀναφανῆναι [ἢ αὐτὰ ἐν χρόνοις τισὶν ὀρμῆσαι διὰ τινὰ
περίστασιν καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς τόπους ἐλθεῖν καὶ
ἐκφανῆ γενέσθαι. τὴν τε ἀφάνισιν τούτων γίνεσθαι παρὰ 10
τὰς ἀντικειμένας ταύταις αἰτίας].

Τινὰ ἄστρα στρέφεσθαι αὐτοῦ συμβαίνει οὐ μόνον 112
τῷ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κόσμου ἐστάναι, περὶ δὲ τὸ λοι-
πὸν στρέφεται, καθὰ περ τινές φασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ δίνην
ἀέρος ἔγκυκλον αὐτῷ περιεστάναι, ἢ κωλυτικὴ γίνεται τοῦ 15
περιπολεῖν ὡς καὶ τὰ ἄλλα· ἢ καὶ διὰ τὸ ἐξῆς μὲν αὐ-
τοῖς ὕλην ἐπιτηδείαν μὴ εἶναι, ἐν δὲ τούτῳ τῷ τόπῳ ἐν
ᾧ κείμενα θεωρεῖται. καὶ κατ' ἄλλους δὲ πλείονας τρό-
πους τοῦτο δυνατόν συντελεῖσθαι, ἐάν τις δύνηται τὸ
σύμφωνον τοῖς φαινομένοις συλλογίζεσθαι. 20

4 περὶ κομήτων ἀστέρων RVBRICA F

1 ἔξω βεβιασμένου P¹ ἔξωθεν βιασμένου H || 6 ἢ om Ff |
χρόνον BH || 8 ἢ αὐτὰ . . . . 10 γενέσθαι: eadem ratio proponitur
quae supra u. 4—6. dissonam structuram etiam proxima sententia
prae se fert. ceterum totum hunc de cometis locum post p. 53, 22
conlocari oportuit, cf. praefatio || 10 ἀφάνησιν Bf | παρὰ in ras. P²
παρα Q || 11 τὰς ἀντικειμένας] παραστάντι κειμέναις B(P¹)Q, sed
κειμέν[αις] ex -ας corr. B² τὰς ἀντικειμένας P² || 12 τινὰ (τὴν
sic H) ἀναστρέφεται libri. Homericum Σ 488 ἄρκτον . . . ἢ τ' αὐ-
τοῦ στρέφεται exprimit | αὐτοῦ] αὐτοῦ· δ libri || 13 τὰ λοιπὰ
Schneiderus || 14 στρέφεται] ἀναστρέφεται HP²s ἀναγράφεται f |
τ[ῷ] ex τὸ corr B | δίνην F¹ δ[ί]ν[η]ν B δίνιν P¹ || 15 ἐγκυκλον B
ἐ*κυκλον P¹ ἐκκυκλον Q | ἢ ex ἢ corr H | κω[λυτικὴ] H | τοῦ]
τῷ H¹ || 16 καὶ ante διὰ om F | αὐτοῖς] αὐτῆς H¹f || 18 δὲ om f ||
19 δύναται F

Τινὰ τῶν ἄστρον πλανᾶσθαι, εἰ οὕτω ταῖς κινήσεσι
 113 χρώμενα συμβαίνει, τινὰ δ' ὁμαλῶς κινεῖσθαι ἐνδέχεται
 μὲν καὶ παρὰ τὸ κύκλῳ κινούμενα ἐξ ἀρχῆς οὕτω κατη-
 ναγκάσθαι, ὥστε τὰ μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν δίνην φέρεσθαι
 5 ὁμαλῆ οὖσαν, τὰ δὲ κατὰ τινὰ δίνησιν ἀνωμαλίαις χρω-
 μένην· ἐνδέχεται δὲ καὶ καθ' οὓς τόπους φέρεται οὐ μὲν
 παρεκτάσεις ἀέρος εἶναι ὁμαλεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνωθούσας
 κατὰ τὸ ἐξῆς ὁμαλῶς τε ἐκκαούσας, οὐ δὲ ἀνωμαλεῖς
 οὕτως ὥστε τὰς θεωρουμένας παραλλαγὰς συντελεῖσθαι.
 10 τὸ δὲ μίαν αἰτίαν τούτων ἀποδιδόναι, πλεοναχῶς τῶν
 φαινομένων ἐκκαλουμένων, μανικὸν καὶ οὐ καθηκόντως
 πραττόμενον ὑπὸ τῶν τὴν ματαίαν ἀστρολογίαν ἐζηλω-
 κῶτων καὶ εἰς τὸ κενὸν αἰτίας ἄστρον ἀποδιδόντων, ὅταν
 114 τὴν θεῖαν φύσιν μηθαμῆ λειτουργιῶν ἀπολύωσι. Τινὰ
 15 ἄστρα ὑπολειπόμενα τινῶν θεωρεῖσθαι συμβαίνει καὶ πα-
 ρὰ τὸ βραδύτερον συμπεριφέρεσθαι τὸν αὐτὸν κύκλον
 περιόντα, καὶ παρὰ τὸ τὴν ἐναντίαν κινεῖσθαι ἀντισπώ-
 μενα ὑπὸ τοιαύτης δίνης· καὶ παρὰ τὸ περιφέρεσθαι τὰ
 μὲν διὰ πλείονος τόπου, τὰ δὲ δι' ἐλάττονος, τὴν αὐτὴν
 20 δίνην περικυκλοῦντα. τὸ δὲ ἀπλῶς ἀποφαίνεσθαι περὶ
 τούτων καθῆκόν ἐστι τοῖς τερατεύεσθαι τι πρὸς τοὺς
 πολλοὺς βουλομένοις.

1 τίνα B | οὕτως F || 2 συμβαίνει FP²f et probabiliter H¹:
 συμβαίνει reliqui | δ' ὁμαλῶς] δὲ μὴ libri || 3 τὸ F τ[ὸ] B: τῷ
 PQf τῶν male intellecta codicis P nota H | οὐτ[ω] P² | κατηνάγκα-
 σθαι B καταναγκάσθαι F || 4 δίναν P¹Q δ[ί]ναν B || 5 ὁμαλῆν
 libri | κατὰ τὴν ἅμα τισίν libri | ἀνωμαλίαις BF | χρωμένη[v] B ||
 6 τόπους f | οὐ μὲν B: οὐ μὲν PQH² οὐ FH¹f || 7 εἶναι] γίνε-
 σθαι F | ὁμαλεῖς BP¹Q et mg P: ὁμαλὰς FHP²f || 8 τε] τὰς f |
 οὐ δὲ BF: οὐδὲ ceteri | ἀνωμαλεῖς B¹ ἀνωμαλῶς H || 11 καθῆ-
 κοντος B || 12 ἐζηλοκῶτων BFH(P¹) || 13 καὶ om F | κοινὸν H¹ |
 ἄστρον] τινῶν libri || 14 μηθαμῆ BP¹Q: μηδαμῆ HP² μηδ[αμ]ῆ F
 μηδαμῆ f | ἀπο[λ]ύωσι B ἀπολάβωσι f || 15 ἀπολειπόμενα HP²f |
 παρὰ] περὶ H¹ || 17 περιόντα f: περιόντα libri, sed π[ε]ριόντα F |
 παρὰ] ἐρι sscr. H² || 18 τοιαύτης] τῆς αὐτῆς libri | δ[ί]νης B |
 π[ε]ριφέρεσθαι F || 19 διὰ πένονος B || 20 δίναν P¹Q δ[ί]να B

Οἱ λεγόμενοι ἀστέρες ἐκπίπτειν καὶ παρὰ μέρος κατὰ παράτριψιν νεφῶν δύνανται συντελεῖσθαι καὶ πυρὸς ἔκπτωσιν οὐ ἂν ἢ ἐκπνευμάτωσις γένηται, καθά περ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστραπῶν ἐλέγομεν· καὶ κατὰ σύνοδον δὲ ἀτόμων 115 πυρὸς ἀποτελεστικῶν, συμφυλίας γενομένης εἰς τὸ τοῦτο 5 τελέσαι, καὶ κίνησιν οὐ ἂν ἢ ὁρμὴ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν σύνοδον γένηται· καὶ κατὰ πνεύματος δὲ συλλογὴν ἐν πυκνώμασί τισιν ὀμιχλοειδέσι καὶ ἐκπύρωσιν τούτου διὰ τὴν κατείλησιν, εἴτ' ἐπέκρηξιν τῶν περιεχόντων, καὶ ἐφ' ὄν ἂν τόπον ἢ ὁρμὴ γένηται τῆς φορᾶς, εἰς τοῦτον φε- 10 ρομένου. καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι ἀνύσιμοί εἰσιν.

Αἱ δ' ἐπισημασίαι αἱ γινόμεναι ἐπὶ τισὶ ζῴοις κατὰ συγκύρημα γίνονται τοῦ καιροῦ. οὐ γὰρ τὰ ζῶα ἀνάγκην τινὰ προσφέρεται τοῦ ἀποτελεσθῆναι χειμῶνα, οὐδὲ κάθη- 15 ταί τις θεία φύσις παρατηροῦσα τὰς τῶν ζῴων τούτων ἐξόδους κάπειτα τὰς ἐπισημασίας ταύτας ἐπιτελεῖ· οὐδὲ 116 γὰρ εἰς τὸ τυχὸν ζῶον κἂν <εἰ> μικρὸν χαριέστερον εἴη, τοιαύτη μωρία ἐμπέσοι, μὴ ὅτι εἰς παντελῆ εὐδαιμονίαν κεκτημένον. 20

1 περὶ ἀστέρων ἐκπιπτόντων RVBRICA F

13 περὶ σημασίας ζῴων τινῶν RVBRICA F

1 κατὰ παράτριψιν] καὶ παρὰ τρίψιν libri || 2 νεφῶν] ἐαυτῶν libri | δύναται BP¹Q | πυρὸς] παρὰ libri || 3 ἢ] ἢ F | γίνε-
ται Ff || 4 ἀστραπῶν] ἀστέρων F¹ | ἐλέγομεν p. 45, 5 || 5 συμ-
φυλίας H²PQ: συμφιλίας FH¹f σ[υμ]φιλίας B || 6 καὶ] καὶ κατὰ
libri | οὐ] an οἶ? | ἐξ ἀρχῆς post σύνοδον traiciunt Ff || 8 τισὶν f:
τισὶ ἐν B τισὶν ἐν ceteri | καὶ] κατ' libri | τούτων libri || 9 τὴν
κατάλυσιν f | εἴτ' Ff: εἴτ' HPQ εἴτε B | ἐπέκρηξιν FHP ἐπεκρήξιν f
ἐπ' ἔκριξιν B ἐπέκρηξιν Q. fort. ἔκρηξιν | ante καὶ intercidit participium
quale ἐκπίπτοντος || 10 ὄν] ὦν F | φορᾶς F | φερομένης libri ||
11 εἰς τὸ] εἰς BP¹Q | ἀμύθητοί libri || 14 γίνεται F | οὐ] καὶ F ||
15 χειμῶνα B || 16 παρατηροῦσα H¹ || 17 τὰς σημασίας F | ἀπο-
τελεῖ f || 18 κἂν εἰ] κἂν libri | μικρὸν F: μικρῶ ceteri | εἴη B:
ἢ ἢ FP²Qf ἢ ἢ H || 19 ἐμπέσοι] ἐκπέση libri || 20 κεκτημένου H

Ταῦτα δὴ πάντα, Πυθόκλεις, μνημόνευσον· κατὰ πολὺ
 τε γὰρ τοῦ μύθου ἐκβήση καὶ τὰ ὁμογενῆ τούτοις συνο-
 ρᾶν δυνήση. μάλιστα δὲ σεαυτὸν ἀπόδος εἰς τὴν τῶν
 ἀρχῶν καὶ ἀπειρίας καὶ τῶν συγγενῶν τούτοις θεωρίαν,
 5 ἔτι δὲ κριτηρίων καὶ παθῶν, καὶ οὐ ἔνεκεν ταῦτα ἐκλογι-
 ζόμεθα. ταῦτα γὰρ μάλιστα συνθεωρούμενα ῥαδίως τὰς
 περὶ τῶν κατὰ μέρος αἰτίας συνορᾶν ποιήσει. οἱ δὲ ταῦ-
 τα μὴ καταγαπήσαντες ἢ μάλιστα οὐτ' ἄν) αὐτὰ ταῦτα
 καλῶς συνθεωρήσαιεν οὔτε οὐ ἔνεκεν δεῖ θεωρεῖν ταῦτα
 10 περιεποιήσαντο.

10 περιεποιήσαντο. Ταῦτα αὐτῷ καὶ περὶ τῶν μετεώρων
 δοκεῖ LAERTIUS DIOGENES

1 πάντα δὴ ταῦτα F | πειθόκλεις HPQ πιθοκλείς B || 2 συ-
 νωρᾶν P¹ || 3 δυνήσ[η] B | μάλιστα] μάλλον Ff, γρ P² | δὲ om B |
 σὲ αὐτὸν BH σεαυτῷ Ff | ἀπόδ[ος εἰς] sscr γρ ἀποδώσιν P² ἀπο-
 δώσεις Ff | τὴν om H || 5 ἔτι . . . παθῶν om F¹f, supplet mg F |
 δέ] γέ F || 6 ῥαδίας HP¹Q· | τὰς περὶ . . . 7 μέρος iterat F ||
 7 οἱ δὴ H¹ || 8 ἢ Kuehnius: ἢ libri | οὐτ' ἄν] οὔτε BHPQf ἢ F
 11 τῶν om Ff.

EPICVRI
AD MENOECEVM
EPISTVLA TERTIA
MORALIS

TESTIMONIA

LAERTIUS DIOG. x 29 (supra p. 2, 10). id. 117 περί δὲ τῶν βιωτικῶν καὶ ὅπως χρῆ τὰ μὲν ἡμᾶς αἰρεῖσθαι, τὰ δ' ἐκφεύγειν, οὕτως γράφει. πρότερον δὲ διέλωμεν ἅ τε αὐτῷ δοκεῖ περὶ τοῦ σοφοῦ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ. Βλάβας . . . . . (121) προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν ἡδονῶν. μετιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν. εἰκόνας 5 τε ἀναθήσειν . . . . . καὶ ὑπὲρ φίλου ποτὲ τεθνήξεσθαι. τὸ ἐξῆς. δοκεῖ δ' αὐτοῖς. Ἐπίκουρος Μενοικεῖ κτλ.

2 αἰρεῖσθαι τὰ δ' (δὲ B) ἐκφεύγειν BHPQ: ἐκφεύγειν τὰ δ' αἰρεῖσθαι Ff || 3 δὲ om BP¹Q | fort. ἅ αὐτῷ τε || 4 τοῖς] ποιεῖ H¹ || 5 ἡδονῶν. εἰκόνας τέ f, cf. l. 6 | μετιτέον B¹F || 6 θνήξεσθαι f | τὸ ἐξῆς· δοκεῖ δ' (δὲ F) αὐτοῖς libri, sed in marg. adnotat σφά(λμα) B²: Ταῦτα δοκεῖ αὐτοῖς. μετιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν. f. de his turbis dixi in praefatione

CLEMENS ALEXANDR. Strom. IV 8 p. 215, 6 Sylb. καλῶς οὖν καὶ Ἐπίκουρος Μενοικεῖ γράφων· Μῆτε νέος . . . . μελλόντων [§ 122].

Cf. Philodemus Voll. Hercul. coll. alt. t. I f. 144 * Μενοικέως ὑπ. . .

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΜΕΝΟΙΚΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ

122 Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων
 ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς
 ἐστὶν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. ὁ δὲ
 5 λέγων μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ἢ παρεληλυθέναι
 τὴν ὥραν ὁμοίως ἐστὶ τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ
 μήπω παρῆναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτ' εἶναι. ὥστε φιλοσοφη-
 τέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζη
 τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως
 10 νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ἢ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων.
 μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴ περ
 παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα
 πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

123 Ἄ δέ σοι συνεχῶς παρήγγελλον, ταῦτα καὶ πράττε
 15 καὶ μελέτα, στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτ' εἶναι διαλαμ-
 βάνων· πρῶτον μὲν τὸν θεὸν ζῶον ἀφθαρτον καὶ μακά-
 ριον νομίζων, ὡς ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράφη,

1 μενοικεῖ P²Hf μεν οἰκεῖ F: μενοικε P¹Q μὲν· οἰκε B || 2 μελ-
 λ[έτω] B μελέτω F μελέτ[ω] H | φιλοσοφεῖν addit mg H || 4 πά-
 ρωρος F¹H | ὑγιαῖνον . . . . 5 ὑπάρχειν om f: restituit Sambucus |
 ὑγιαίνων B ὑγιαίνειν Clemens || 5 μήπω Q Clemens μήπ(ωσ?) P¹:
 ἢ (εἰ B) μήπω reliqui | ὑπάρχειν ὥραν ἢ libri ὑπ. <τὴν> ὥραν
 ἢ Cobetus || 6 ὁμοίον f | ἢ in ras. B || 7 μήπω Clemens: μὴ
 libri | παρῆναι F | μηκέτ' Clemens: μηκέτι libri, nisi quod μὴ F |
 εἶναι τὴν ὥραν Clemens || 8 καὶ νεωτέρω idem | τὸ μὲν F |
 νεάζει F νεάζ·[η] fort. ex νεάζειν P || 9 διὰ ex το διὰ corr F |
 χαρὰν HRitterus hist. phil. III² p. 468 || 10 πα[λαι]ός B || 14 παρ-
 ῆγγελλον f | ταυτὰ H | πράττε P || 15 ταῦτα διαλαμβάνων εἶναι
 Ff || 17 νομίζειν f | ὑπεγράφει F

μηθὲν μήτε τῆς ἀφθαρσίας ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ πρόσαπτε· πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετὰ ἀφθαρσίας μακαριότητα περι αὐτὸν δόξαζε. θεοὶ μὲν γὰρ εἰσὶν· ἐναργῆς γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἡ γνῶσις. οἴους δ' αὐτοὺς <οί> πολλοὶ νομίζουσιν, 5 οὐκ εἰσὶν· οὐ γὰρ φυλάττουσιν αὐτοὺς οἴους νοοῦσιν. ἀσεβῆς δὲ οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς προσάπτων. οὐ γὰρ προ- 124 λήψεις εἰσὶν ἀλλ' ὑπολήψεις ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις, ἔνθεν αἱ μέγιστα βλάβαι τε τοῖς κα- 10 κοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὠφέλειαι <τοῖς ἀγαθοῖς>. ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντὸς ἀρεταῖς τοὺς ὁμοίους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ τοιοῦτον ὡς ἀλλότριον νομίζοντες.

Συνέθιζε δὲ ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι 15 τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει· στέρησις δὲ ἐστὶν αἰσθήσεως ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὀρθῆ τοῦ μηθὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν, οὐκ ἄπειρον προστιθεῖσα χρό- 20 νον ἀλλὰ τὸν τῆς ἀθανασίας ἀφελομένη πόθον. οὐθὲν 125

4 αὐτοῦ Cobetus | alterum γὰρ] μὲν γὰρ P¹f δέ F | αὐτῶν ἐστὶν] ἐστὶν αὐτῶν Ff || 5 οἱ πολλοὶ Gassendus: πολλοὶ libri || 6 γὰρ νομίζουσιν αὐτοὺς οἴους φυλάττουσιν F¹ | νοοῦσιν] νομίζουσιν (νομίζουσι B) libri. cf. Philodemus π. εὐσεβ. p. 114 Gomp. et supra p. 59, 17 ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις. uitium sensit Schoemannus opusc. acad. IV p. 336 || 7 ὁχὸ τοὺς πολλοὺς sed mg γρ τοὺς τῶν πολλῶν F || 8 προάπτων (P¹)Q || 9 *ευδᾶσαι P¹ δεῖς αἱ sed mg ψευδεῖς H || 10 βλάβαι τε] βλάβαι αἷται libri || 11 ἐπίγονται B¹ ἐπ[ά]γονται P | τοῖς ἀγαθοῖς addidit Gassendus, cf. Philodemus l. s. p. 100. 97. sed uereor ne hoc enuntiatum ἔνθεν . . . ἀγαθοῖς ex alio Epicuri libro olim in margine adpositum fuerit || 12 ταῖς] καὶ F | διαπαντὸς BH || 13 οὐποδέχονται F¹ | ἀλλότριον H || 14 νομίζοντες uix excusatur exemplo Platonis leg. IX p. 879^c τὸν δὲ προέχοντα εἴκοσιν ἡλικίας ἔτεσιν . . . νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα διευλαβείσθω. exspectes uerbum spernendi || 16 ἐπι P¹ || 17 ἐστὶν H || 18 τοῦ om f || 19 ἄπειρον Menagius: ἄπορον libri || 20 τῆς om f | ἀφελωμένη F

γάρ ἐστιν ἐν τῷ Ζῆν δεινὸν τῷ κατειληφότι γνησίως τὸ
 μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ Ζῆν δεινόν. ὥστε μάταιος ὁ
 λέγων δεδιέναι τὸν θάνατον οὐχ ὅτι λυπήσει παρών, ἀλλ'
 ὅτι λυπεῖ μέλλων. ὁ γὰρ παρὸν οὐκ ἐνοχλεῖ, προσδοκώ-
 5 μενον κενῶς λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν
 ὁ θάνατος οὐθὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ περ ὅταν μὲν ἡμεῖς
 ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δ' ὁ θάνατος παρῆ,
 τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντας ἐστὶν
 οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας, ἐπειδὴ περ περὶ οὓς μὲν
 10 οὐκ ἔστιν, οἱ δ' οὐκέτι εἰσίν. Ἄλλ' οἱ πολλοὶ τὸν θάνα-
 τον ὅτε μὲν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν, ὅτε δὲ
 126 ὡς ἀνάπαυσιν τῶν ἐν τῷ Ζῆν <κακῶν αἰροῦνται. ὁ δὲ
 σοφὸς οὔτε παραιτεῖται τὸ Ζῆν> οὔτε φοβεῖται τὸ μὴ Ζῆν·
 οὔτε γὰρ αὐτῷ προσίσταται τὸ Ζῆν οὔτε δοξάζεται κακὸν
 15 εἶναι τι τὸ μὴ Ζῆν. ὥσπερ δὲ σιτίον οὐ τὸ πλεῖον πάν-
 τως ἀλλὰ τὸ ἥδιον αἰρεῖται, οὕτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μή-
 κιστον ἀλλὰ τὸν ἥδιστον καρπίζεται. Ὁ δὲ παραγγέλλων
 τὸν μὲν νέον καλῶς Ζῆν, τὸν δὲ γέροντα καλῶς κατα-
 στρέφειν εὐθήης ἐστὶν οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς ἀσπα-
 20 στόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι μελέτην τοῦ κα-
 λῶς Ζῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ χεῖρον καὶ
 ὁ λέγων καλὸν μὲν μὴ φῦναι,

φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀίδαο περήσαι.

1 δεινόν cum litura F | [τῷ κατει]ληφότι H | γνησίως] γνώ-
 σεως F || 3 δεδοιέναι F || 4 παρὸν HP²Q: παρών BFf(P¹) | ἐνο-
 χλεῖ] ἐνοχλεῖ· τὸ δὲ Ff || 5 λυπή B || 6 οὐδὲν Ff | ἐπεδήπερ B ||
 7 δὲ ὁ BFf || 9 τοὺς ante τετελευτ. om F | τελευτηκότας f ||
 10 οὐκ ἔτι HP. legendum οὐκέτ' cf. p. 59, 7 | εἰσί F || 11 ὅτε μὲν
 FHf | μ(εν)έγιστον F | ὅτε δὲ Ff || 12 τῶν] τῷ B¹ | τῷ corr. ex τὸ
 B | κακῶν . . . 13 τὸ Ζῆν suppleui exempli caussa: κακῶν ποθοῦσιν
 Casaubonus, Ζητοῦσιν. ὁ σοφὸς οὖν Meibomius inseruerat || 13 φο-
 βῆται F || 15 εἶναι τι] εἶναι Ff | δέ] δὲ τὸ libri | σιπίον in ras. F ||
 16 ἥδιον] ἥδιστον libri || 17 παραγγέλλων quis? || 19 εὐθή[ης]
 P² || 20 διὰ τοῦ H διὰ του F || 21 χεῖρον Hf: χείρων reliqui ||
 22 ὁ λέγων Theognis u. 425. 427 | φύναι PQ || 23 φύντα f | ὅπως
 ex ὁ corr. H² | αἰδ[αο] περάσαι F

εἰ μὲν γὰρ πεποιθῶς τοῦτό φησι, πῶς οὐκ ἀπέρχεται τοῦ 127
 Ζῆν; ἐν ἐτοίμῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτ' ἐστίν, εἴ περ ἦν βεβουλευ-
 μένον αὐτῷ βεβαίως· εἰ δὲ μωκώμενος, μάταιος ἐν τοῖς
 οὐκ ἐπιδεχομένοις. Μνημονευτέον δὲ ὡς τὸ μέλλον οὔτε
 ἡμέτερον οὔτε πάντως οὐχ ἡμέτερον, ἵνα μήτε πάντως 5
 προσμένωμεν ὡς ἐσόμενον μήτε ἀπελπίζωμεν ὡς πάντως
 οὐκ ἐσόμενον.

Ἐναλογιστέον δὲ ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι φυ-
 σικαί, αἱ δὲ κεναί, καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ
 δὲ φυσικαὶ μόνον· τῶν δ' ἀναγκαίων αἱ μὲν πρὸς εὐδαι- 10
 μονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος
 ἀοχλησίαν, αἱ δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ Ζῆν. τούτων γὰρ ἀπλα- 128
 νῆς θεωρία πᾶσαν αἴρεσιν καὶ φυγὴν ἐπανάγειν οἶδεν
 ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν καὶ τὴν <τῆς ψυχῆς> ἀτα-
 ραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο τοῦ μακαρίως Ζῆν ἐστι τέλος. Τούτου 15
 γὰρ χάριν πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγῶμεν μήτε
 ταρβῶμεν. ὅταν δὲ ἀπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, λύε-
 ται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμῶν, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζώου βα-
 δίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι καὶ ζητεῖν ἕτερον ᾧ τὸ τῆς ψυ-
 χῆς καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπληρώσεται. τότε γὰρ 20
 ἡδονῆς χρεῖαν ἔχομεν, ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ἡδο-
 νὴν ἀλγῶμεν· <ὅταν δὲ μηδὲν ἀλγῶμεν>, οὐκέτι τῆς ἡδο-
 νῆς δεόμεθα. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος

1 τοῦ] ἐκ τοῦ libri || 2 [ἐν ἐτοί]μῳ H | τουτεστίν F: τοῦτ'
 ἔστιν ceteri || 3 [τ]οῖς F || 4 οὔτε ἡμέτερον om BFPf, in mg
 add F²P² || 5 μήτε] μὴ F | πάντως om H¹ || 6 ἐσο[μέν]ου F |
 ἀπελπίζομεν BF || 8 αἱ μὲν ... 9 φυσικῶν om f || 10 [φ]υκαὶ F |
 δ' B: δὲ reliqui || 12 εὐοχλησίαν HQ || 13 φυγεῖν F | ἐπανάγειν
 BP¹Q: ἐπαναγαγεῖν ceteri || 14 ὑγείαν f | τῆς ψυχῆς s, add rec B²
 om B¹: τοῦ σώματος FHPQf | [ἀταραξ]ίαν F || 15 ἐπ[ε] B² ἐπὶ
 P¹ | μακαρίου F || 16 πάντα BHP¹: ἅπαντα FP²Qf || 19 ἕτερον]
 ἕτερον τί F | ᾧ] ὦν f || 20 καὶ BFf: καὶ τὸ ceteri | συμπληρώ-
 σ[η]ται cum rec. litura B συμπληρώσεται HPQ: συμπληρωθήσεται
 Ff, γρ P² || 21 τὴν ἡδονὴν supplet mg H || 22 ὅταν δὲ μὴ ἀλ-
 γῶμεν suppleuerat Gassendus || 23 τοῦτο] τοῦ Q

129 λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως Ζῆν. ταύτην γὰρ ἀγαθὸν
 πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἔγνωμεν, καὶ ἀπὸ ταύτης καταρ-
 χόμεθα πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐπὶ ταύτην κατα-
 τῶμεν ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν κρίνοντες. Καὶ
 5 ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦτο καὶ σύμφυτον, διὰ τοῦτο καὶ
 οὐ πᾶσαν ἡδονὴν αἰρούμεθα, ἀλλ' ἔστιν ὅτε πολλὰς ἡδο-
 νὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν πλείον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τού-
 των ἔπηται· καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους
 νομίζομεν, ἐπειδὴν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῆ πο-
 10 λὺν χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. Πᾶσα οὖν ἡδονὴ
 διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν ἀγαθόν, οὐ πᾶσα μέντοι <γ'>
 αἰρετή· καθὰ περ καὶ ἀλγηδῶν πᾶσα κακόν, οὐ πᾶσα δὲ
 130 αἰ φευκτὴ πεφυκυῖα. τῇ μέντοι συμμετρήσει καὶ συμπε-
 ρόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέπει ταῦτα πάντα κρίνειν καθ-
 15 ἡκει. χρώμεθα γὰρ τῷ μὲν ἀγαθῷ κατὰ τινὰς χρόνους
 ὡς κακῷ, τῷ δὲ κακῷ τᾶμπαλιν ὡς ἀγαθῷ. Καὶ τὴν αὐτ-
 ἄρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν, οὐχ ἵνα πάντως τοῖς
 ὀλίγοις χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλὰ,
 τοῖς ὀλίγοις ἀρκώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως ὅτι ἥδιστα
 20 πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι, καὶ
 ὅτι τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριστόν ἐστι, τὸ δὲ κενὸν
 δυσπόριστον. οἱ γὰρ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτη
 τὴν ἀηδίαν ἐπιφέρουσιν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν κατ' ἔν-

5 ἐπεὶ] γρ ἐπὶ mg P² || 6 οὐ om FP¹Q | [αἰ]ρούμεθα B ||
 7 ὑπερβαίνωμεν B || 8 κρείττου F¹ || 9 μείζων F | ἡμῖν om F¹f |
 παρακολουθεῖ F || 11 μέντοι γ' | μέντοι libri || 12 ἀρετή B¹ |
 κακή Ff || 13 αἰ post φευκτὴ dat F | γρ φευκτικὴ mg P² | πε-
 φηκυῖα H om F || 14 an ἐπιβλέπει? || 15 τὸ μὲν ἀγαθὸν F ||
 16 ὅτ' ἂν πάλιν B: τοῦμπαλιν HP²Q τὸ ἔμπαλιν Ff || 17 δὲ ἀγαθῷ
 F | πάντως om F || 18 ἔχομεν F || 19 ἀρκώμεθα Cobetus: χρώ-
 μεθα libri | πεπισμένοι B || 21 ἀπόριστον HQ sed εὐπόριστον
 mg H | καινὸν HPQ || 22 γὰρ] τε libri | ἴσην hoc loco propter
 hiatus ferri nequit, conlocatum oportuit post 23 ἀηδίαν | πολυτελεῖ
 H²Qf πολυτέλ(ει) F: πολυτέλειαν BH¹ πολυτελείαν ex πολυτελίαν
 corr P² || 23 ἀηδίαν] ἡδονὴν libri | περιφέρουσιν Ff | ἀ[λγ]οῦν B

δειαν ἔξαιρεθῆ· καὶ μάζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀπο- 131
 δίδωσιν ἡδονήν, ἐπειδὴν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται.
 τὸ συνεθίζειν οὖν ἐν ταῖς ἀπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαί-
 ταις καὶ ὑγείας ἐστὶ συμπληρωτικὸν καὶ πρὸς τὰς ἀναγ-
 καίας τοῦ βίου χρήσεις ἄοκνον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ 5
 τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένους κρεῖτ-
 τον ἡμᾶς διατίθησι καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρα-
 σκευάζει. Ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὐ
 τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κειμένας
 λέγομεν, ὡς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες ἢ 10
 κακῶς ἐκδεχόμενοι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὸ μῆτε ἀλγεῖν κατὰ
 σῶμα μῆτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχὴν· οὐ γὰρ πότοι καὶ 132
 κῶμοι συνείροντες οὐδ' ἀπόλαυσις παίδων καὶ γυναικῶν
 οὐδ' ἰχθύων καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα φέρει πολυτελῆς τρά-
 πεζα, τὸν ἡδὺν γεννᾷ βίον, ἀλλὰ νήφων λογισμὸς καὶ 15
 τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ τὰς
 δόξας ἐξελαύνων, ἐξ ὧν πλείστος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει
 θόρυβος. Τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον
 ἀγαθὸν φρόνησις. διὸ καὶ φιλοσοφίας τιμιώτερον ὑπάρχει
 φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασιν ἀρεταί, δι- 20
 δάσκουσα ὡς οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως
 καὶ καλῶς καὶ δικαίως <οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ
 δικαίως> ἄνευ τοῦ ἡδέως. συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ
 τῷ ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀχώριστον.

2 ἐνδέον F | αὐτ[ά] H || 3 ἐν om F | καὶ οὐ] καὶ F | πολυ-
 τελαῖς F: latet πολυτελείαις || 4 ὑγείας F || 6 διαλημμάτων P¹
 διειλημμάτων B | προσερχομένοις FHPQs | κρεῖττων H¹ || 8 λέγο-
 μεν F | ὑπάρχειν οὐ] εἶναι καὶ F || 9 καὶ τὰς Rossius comm.
 Laert. p. 308: καὶ τὰς τῶν libri || 11 ἀλγεῖν f [ἀλ]γεῖν F || 13 ἀπο-
 λαύσεις libri || 14 πολυτελ[ή]ς F || 15 τὸν ἡδῖον F¹. fort. τὸν
 ἡδίω || 17 ἐξ ὧν B: om FHPQ. unde ἀφ' οὐ f ἀφ' ὧν s | πλεί-
 στας H · || 19 φιλοσοφία BP¹ | ὑπάρχει om F || 20 ἐξῆς P¹ |
 πᾶσαι om F | διδάσκουσαι libri, διδάσκουσ[αι] H διδασκούμενης Ros-
 sius || 22 οὐδὲ . . . 23 δικαίως suppleuit Stephanus in Ciceroniano
 lexico graecolat. 1557 p. 52 || 24 τῷ] τὸ B¹ τοῦ F | ἔστιν f

133 ἐπεὶ τίνα νομίζεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ περὶ θεῶν ὅσια
 δοξάζοντος καὶ περὶ θανάτου διὰ παντὸς ἀφόβως ἔχον-
 τος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένου τέλος, καὶ τὸ
 μὲν τῶν ἀγαθῶν πέρας ὡς ἔστιν εὐσυμπλήρωτόν τε καὶ
 5 εὐπόριστον διαλαμβάνοντος, τὸ δὲ τῶν κακῶν ὡς ἢ χρό-
 νους ἢ πόνους ἔχει βραχεῖς, τὴν δὲ ὑπὸ τινων δεσπότην
 εἰσαγομένην πάντων διατελώντος (εἰμαρμένην καὶ μᾶλλον
 ἂ μὲν κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι λέγοντος), ἃ δὲ ἀπὸ τύχης,
 ἃ δὲ παρ' ἡμᾶς διὰ τὴν μὲν ἀνάγκην ἀνυπεύθυνον
 10 εἶναι, τὴν δὲ τύχην ἄστατον ὄραν, τὸ δὲ παρ' ἡμᾶς ἀδέ-
 σποτον, ὧ καὶ τὸ μεμπτόν καὶ τὸ ἐναντίον παρακολουθεῖν
 134 πέφυκεν (ἐπεὶ κρείττον ἦν τῷ περὶ θεῶν μύθῳ κατακο-
 λουθεῖν ἢ τῇ τῶν φυσικῶν εἰμαρμένη δουλεύειν· ὁ μὲν
 γὰρ ἐλπίδα παραιτήσεως ὑπογράφει θεῶν διὰ τιμῆς, ἢ δὲ
 15 ἀπαραίτητον ἔχει τὴν ἀνάγκην), τὴν δὲ τύχην οὔτε θεόν,
 ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὑπολαμβάνοντος (οὐθὲν γὰρ
 ἀτάκτως θεῷ πράττεται) οὔτε ἀβέβαιον αἰτίαν (<οὐκ> οἴε-
 ται μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἐκ ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως
 ζῆν ἀνθρώποις δίδοσθαι, ἀρχὰς μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν

1 ἐπι P¹ || 2 δοξάζοντ[ο]ς H | διαπαντὸς f || 3 ἐπιλελο-
 γισμένον Ff sscr P² || 4 ἀσυμπλήρωτον H¹ || 5 [εὐ]πόριστον H ||
 6 βραχεῖς· τὴν BPQ, mg H βραχεῖς· τῶν H βραδύστην sed χ su-
 pra d posito F βραχίστην f | δεσπότην B || 7 πάντων om f | δια-
 τελώντος] ἀγγέλωντος P¹Q¹ ἀγγελώντος mg P², Q² ἀγγέλλοντος B
 FHf corr P¹, in mg σφάλμα adnotat B²: ἀνελόντος Kuehnius |
 εἰμαρμένην . . . . 8 λέγοντος supplementum lusi || 8 ἃ δὲ sic cum
 uerbo antecedente confusum ἀγγέλο+ν τοσάδὲ P¹ | δὲ ἀπὸ] μὲν
 ἀπὸ f || 9 ἀνυπεύθυνον P ὑπεύθυνον Ff || 11 μεμπτόν B² μελ-
 πτόν B¹Q με*πτόν P¹ μεπτόν H¹ || 12 πέφυκεν om F | ἐπεὶ] ἐπεὶ
 καὶ F | ἦν om F | μύθῳ ἀκολουθεῖν FP²f || 14 απογράφει mg P² ||
 15 οὔτε θεόν] οὐχ f || 16 ὑπολαμβάνων libri nisi quod ὑπολαμ-
 βάνον in textu H. sententia uetat ὑπολαμβάνοντ' . . . p. 66, 1 νομί-
 ζειν scribi ut haec cum l. 9 διὰ τὸ κτλ. iungantur | οὐδὲν F ||
 17 ἀ*ε*βαιοῖον P¹ | οἴεται libri: intercidisse οὐκ locus particulae μὲν
 docet. Cobetus μὲν post ἀγαθὸν traiecit, Gassendus μὴ ante 19 δι-
 δοσθαι inseruerat || 19 δίδοται F

ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης χορηγεῖσθαι), κρεῖττον εἶναι νομί- 135
 ζοντος εὐλογίστως ἀτυχεῖν ἢ ἀλογίστως εὐτυχεῖν (βέλ-
 τιστον γὰρ ἐν ταῖς πράξεσι τὸ καλῶς κριθέν ὀρθωθῆναι
 διὰ ταύτην).

Ταῦτα οὖν καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ μελέτα πρὸς σε- 5
 αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς <τε> τὸν ὅμοιον σεαυτῷ,
 καὶ οὐδέποτε οὐθ' ὕπαρ οὐτ' ὄναρ διαταραχθήσῃ, ζήσεις
 δὲ ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις. οὐθὲν γὰρ ἔοικε θνητῷ ζῷω
 ζῶν ἀνθρωπος ἐν ἀθανάτοις ἀγαθοῖς.

1 νομίζων BHPQf νομίζειν F. cf. adn. p. 65, 16 || 2 εὐλό-
 γως f | [ἀ]λογίστως H ἀλόγως f | ἀτυχεῖν Q | βέλτιστον] βέλτιον
 libri || 3 τὸ κριθέν ἐν ταῖς πράξεσι καλῶς Ff | ὀρθωθῆναι F ||
 5 οὖν om F | μελέτα ἡμέρας τέ καὶ νυκτὸς πρὸς τὸν F μελέτα
 διαπαντὸς ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν f | ἑαυ-
 τὸν libri: corr. Gassendus || 6 πρὸς τε] πρὸς libri καὶ πρὸς f ||
 7 διαταραχθ[ήσῃ] B διαταραχθ*σ P¹ | Ζήσης F ζ[ήσεις] cum ras.
 rec B Ζή** P¹: Ζήση HP²Qf || 8 θνητῶν ζῶων H¹ | ζῷω om f
 9 ζῶν f ζῷ[ν] B: ζῶον HPQ ζῶον ὁ F.

EPICVRI
SENTENTIAE SELECTAE

TESTIMONIA

LAERTIVS DIOGENES X 29 (supra p. 2). id. 138 και φέρε οὖν δὴ νῦν τὸν κολοφῶνα, ὡς ἂν εἶποι τις, ἐπιθῶμεν καὶ τοῦ παντὸς συγγράμματος καὶ τοῦ βίου τοῦ φιλοσόφου, τὰς Κυρίας αὐτοῦ δόξας παραθέμενοι καὶ ταύταις τὸ πᾶν σύγγραμμα κατακλείσαντες, τέλει χρησάμενοι τῇ τῆς εὐδαιμονίας ἀρχῇ. Τὸ μακάριον κτλ.

2 νῦν] αὐ B | εἶπη BHf | ἐπιθῶμεν καὶ BHPQ: ἐπιθῶμεν Ff || 3 αὐτοῦ om F αὐτῆς H || 4 ἐπιθέμενοι H.

PHILODEMVS de ira col. XLIII Voll. Hercul. coll. alt. t. I f. 66 p. 143 Gomp.

<p>καθὰ περ ἐνίοις, οἱ 20 πάνδεινον ἠγήσαντο ταῖς Κυρίαις δόξαις ἀντιγρά- φοντες, εἰ τετόλμηκέ τις [Epicurus sent. I] ἐν ἀσθενείᾳ λέγειν ὀργὴν</p>	<p>καὶ χάριτα καὶ πᾶν τὸ τοι- 25 οῦτον, Ἀλεξάνδρου τοῦ πάντων πλείστον ἰσχύσαν- τος ὀργαῖς τε πολλαῖς συν- εσχημένου καὶ κεχαρισ- μένου μυρίοις.</p>
--	--

SCRIPTOR EPICVREVS INCERTVS col. XV in Voll. Hercul. coll. alt. t. XI f. 34, editus a Dom. Comparettio *frammenti della etica di Epicuro* p. 19 (*rivista di filologia* t. VII p. 417)

<p>ἐ]χρή[ν κ]ατέχειν καὶ 5 διό[τι σ]υμβά[λλε]ται μὲν εἰς τὸ κ[ατ]ατυγχ[άν]ειν καὶ τὸ περ[ι τ]ῶν κατὰ [δόξα]ς ποητι- κῶν τῶν ἔξω[θεν ἠ]κριβω- κέναι πῶς ἔχει [πρὸς] ἡμᾶς, οἱ- 10 ον πολυτελείας καὶ μο[ρ]φ[ῆ]ς τ[έλ?]ε[ια] εἶν[αι. ἄ] οἱ νῦν ὑπ[ε]ρε[ωρακό]τες? *</p>	<p>καὶ πλούτου κοινῶς, καὶ [γά- μου καὶ τῶν ὁμοίων, ἀλλὰ μικρὸν ὡς πρὸς τὰ κυριώτ[α]- τα περὶ ὧν ὑπεμνήσ[α]με[ν]. 15 ἀφ' ἧς αἰτίας κἂν ταῖς Κυρί- αις δόξαις τέτακται πρῶτα, κ[α]ὶ ταύτη κἂν λέγοιτο τὰ</p>
--	---

7 ποιητικῶν: cf. col. V τὰς τῶν ἐπιθυμιῶν περὶ τε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ ποιητικὰ διαφορὰς ἀναλογιστέον || 13 sq. scriptor uolgi de deorum regimine opinioniones col. VII—X (cf. sent. I), uanum mortis timorem col. XVI—XX (cf. sent. II) perstringit. sed praeterea inter sententias capitales praecepta de dolore tolerando (cf. sent. IV) et de rebus expetendis (cf. sent. XV. XXI. XXX) refert, cum alibi (uelut col. IV ἡμῖν [ἄκ]τητον ἢ δ[ύσ]κτητον εἶναι) τὰγαθόν, ἢ [πε]περάνθα[ι μέ]ν, ἀνεγκαρτέρητον δ' εἶναι διὰ τῆ[ν πο]λυχροσιότη[ητ]α τὸ κακόν) tum f. 31 col. XII κ[αί μ]ἄλ[λον] εἰς ὀρθ[ο]πραξίαν ὑπὸ τῶν νόμων ἄγονται θάνατον ἀνατ[εινομέ]νων καὶ τιμωρία[ν ἐ]κ θε[ῶ]ν καὶ πόνους ὡς δυσ[φορή]-τους καὶ στερήσε[ις] ἐνίων ὡς δυσπορίστων. his enim hominum

timoribus manifestum est opponi praecepta τέτταρα illa et κυριώτατα quae col. XI 6 et 8 dicit, quem locum uideo mihi integrum proponendum esse: [δ δὲ κατὰ?] τὰ περὶ τῶ[ν] τετ[τ]άρω[ν] κεί[με]ν[α] λέγεται, τὸ τὴν [διάλη]ψιν τὴν περὶ τῶν κυριωτάτ[ων] καὶ τὴν μνήμην [πολ]λὰ συμβάλλεσθαι π[ρ]ὸς τὰς] ὀρθὰς αἰρέσεις καὶ φ[υ]γὰς, ἀντ' ἴσου τίθεμεν οὐ καθάπ[ε]ρ ἔξεδέξαντό τινες ἀγροίκως, τῷ τινὰς ἀναφέρ[ε]σθαι τῶν αἰρέσεων καὶ φ[υ]γῶν ἐπὶ τὰς περὶ τούτων ἀταραξίας, ἀλλὰ τῷ κ[α]τορθοῦσθαι μὲν αὐτὰς τοῖς τέλεσι τοῖς τῆς φύσεως παραμετ[ρ]ούντων, πολλὰ δὲ [τ]ῶν [κα]τὰ *. Epicurus ipse in epistula tertia summam doctrinae moralis tripertitam facit, cum praeceptis de deo et morte tertium subiungit de fine naturae, quod complectitur modum et bonorum et malorum (cf. p. 65, 3—6 et similiter sent. XI); idem tamen sent. X quadrigas praeceptorum haud obscure indicat. atque eas discipuli in breuissimam promptissimamque formam redegerunt, quam fragmentum prodit Epicurei nescio cuius a Philodemo appositum Voll. Herc. coll. alt. t. I f. 148 παρέ[στω] μόνο[ν] ἢ τετραφάρ[μα]κος· ἀφοβὸν ὁ θεός, ἀναίσθητον ὁ θάνατος, καὶ τάγαθὸν μὲν εὐκτη[τον], τὸ δὲ δεινὸν εὐεκκ[αρ]τέρητον.

SCRIPTOR EPICUREVS INCERTVS Voll. Hercul. coll. alt. t. VII f. 21 col. XXVII *οντα ν[ὸ]ν ἐπὶ τοῦ προχειροτάτου βύβλωι πιστῶμεν ταῖς ἐπιγραφομέναις Κυρίαῖς δόξαις. ἐν [τ]αύταις ὁ Ἐπίκουρος τὸ [κατὰ τ]ὴν [φύ]σιν αὐτοτ[ε]λές] ὃν λέγει[ι] ** ὅταν φ[ῆ]ι **

apographi Oxoniensis lectionem beneuole mecum Gomperzius communicauit I fort. *ον πάλ[ι]ν | βύβλωι] βυβλειδ utrumque apographon | ιηστωμεν Ox. ιπς.τωμεν Near. || 3 λέγει] δεκ utrumque apogr. Cetera non adposui nimis incerta, l. 11 ὅπου ἂν conicias sententiam III adferri

CICERO de nat. deor. I 30, 85 'in illis selectis eius breuibusque sententiis, quas appellatis Κυρίαῖς δόξαις, haec ut opinor prima sententia est' cf. id. de legibus I 7, 21 'nec uero ferent (Epicurei), si audierint te primum caput libri optimi prodidisse, in quo scripsit nil curare deum nec sui nec alieni' [sent. I].

IDEM de finibus II 7, 20 'in alio uero libro, in quo breuiter comprehensis grauissimis sententiis quasi oracula edidisse sapientiae dicitur, scribit his uerbis, quae nota tibi profecto, Torquate, sunt: quis enim uestrum non edidicit Epicuri Κυρίαῖς δόξαις id est quasi maxime ratas, quia grauissimae sint ad beate uiuendum breuiter enuntiatae sententiae' [sent. X]. cf. II 31, 102.

DIODORVS I. XXV fr. I Dind. Ἐπίκουρος ὁ φιλόσοφος ἐν ταῖς ἐπιγεγραμμέναις ὑπ' αὐτοῦ Κυρίαῖς δόξαις — [sent. XVII].

PLUTARCHVS adu. Coloten 31 p. 1125° τὴν πρώτην κῶν κυριωτάτων δοξῶν [sent. I] προσλαβόντες εὐθὺς ἀνατρέπουσιν (τὴν πολιτείαν).

LVCIANVS Alexandri c. 47 ἐν γοῦν καὶ γελοιότατον ἐποίησεν ὁ Ἀλέξανδρος· εὐρῶν γὰρ τὰς Ἐπικούρου Κυρίας δόξας, τὸ κάλλιστον ὡς οἶσθα τῶν βιβλίων καὶ κεφαλαιωδῶς περιέχον τῆς τάνδρος σοφίας τὰ δόγματα, κομίσας εἰς τὴν ἀγορὰν μέσσην ἔκαυσεν ἐπὶ εὐλῶν συκίνων . . . . ., οὐδ' εἰδὼς ὁ κατάρατος ὄσων ἀγαθῶν τὸ βιβλίον ἐκεῖνο τοῖς ἐντυγχάνουσιν αἴτιον γίγνεται καὶ ὄσην αὐτοῖς εἰρήνην καὶ ἀταραξίαν καὶ ἐλευθερίαν ἐνεργάζεται, δειμάτων μὲν καὶ φασμάτων καὶ τεράτων ἀπαλλάττων καὶ ἐλπίδων ματαίων καὶ περιττῶν ἐπιθυμιῶν, νοῦν δὲ καὶ ἀλήθειαν ἐντιθέειν καὶ καθαιρόν ὡς ἀληθῶς τὰς γνώμας οὐχὶ δαδί καὶ σκίλλη καὶ ταῖς τοιαύταις φλυαρίαις, ἀλλὰ λόγῳ ὀρθῶ καὶ ἀληθείᾳ καὶ παρρησίᾳ.

LAERTIVS DIOGENES X 31 ἐν τοίνυν τῷ Κανόνι λέγει ὁ Ἐπίκουρος κριτήρια τῆς ἀληθείας εἶναι τὰς αἰσθήσεις καὶ προλήψεις καὶ τὰ πάθη, οἱ δ' Ἐπικούρειοι καὶ τὰς φανταστικὰς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας. λέγει δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον ἐπιτομῇ [§ 38. 50 sq.] καὶ ἐν ταῖς Κυρίαις δόξαις [sent. xxiv].

ALCIPHRO epist. II 2, 2 Leontion scribentem ad Lamiam facit: μέχρι τίνος ὑπομενεῖ τις τὸν φιλόσοφον τοῦτον; ἐχέτω τὰ Περὶ φύσεως καὶ τὰς Κυρίας δόξας καὶ τοὺς διεστραμμένους Κανόνας, ἐμὲ δὲ ἀφέτω τὴν φυσικῶς κυρίαν ἐμαυτῆς ἀστομάχητον καὶ ἀνύβριστον et ib. 7 κολακεύειν αὐτὸν καὶ καθυμνεῖν τὰς ὑπηγέ- 5 μους αὐτοῦ Δόξας.

2 τὰ] uolgo τὰς || 3 καὶ τὰς] αὐτοῦ libri.

AEELIANVS de prouidentia fr. 61 (Suid. u. Ἐπίκουρος et κλάειν) εἶχε δὲ ἄρα τὸ βιβλίον τὰς Ἐπικούρου Δόξας ἃς ἐκεῖνοι Κυρίας οὕτω καλοῦσιν, Ἐπικούρου κακὰ γνωρίσματα. ἐν αἷς ἄρα καὶ τότε ἦν, ὅτι τὸ πᾶν φέρεται τύχῃ τινί, οὐ μὴν βουλήσει καὶ κρίσει 5 θεοῦ. ** ταύτας δὲ τὰς θρυλουμένας ἀτόμους πληττομένας ὑπ' ἀλλήλων, εἶτα ἀφισταμένας ** ἐκ τούτων γίνεσθαι ἀέρα, γῆν καὶ θάλατταν. εἶτα διαλύεσθαι τὰς συγκρίσεις καὶ συνόδους, καὶ παντελῶς ἀφανίζεσθαι εἰς ἀτόμους. φέρεσθαι δὲ εἰκῆ τὰ πάντα καὶ ὡς ἔτυχεν, οὐ μὴν ἐκ τῆς τοῦ ποιητοῦ σοφίας. εἶτα ὅτι ἐκτὸς 10 προνοίας φύρεται πάντα, οὔτε κυβερνήτην οὔτε ἰθυντὴν οὔτε ποιμένα ἔχοντα. . . . . ὁ δὲ θύσας Ἐπικούρω καὶ Δόξαις ταῖς ἐκείνου κλάειν ἔλεγε.

4 ὅτι Hercherus: ὅτι καὶ τότε libri || 7 τὰς ἀνακράσεις libri || 9 ἐκτὸς] ἐκ libri.

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ
ΚΥΡΙΑΙ ΔΟΞΑΙ

139 I Τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει
οὔτε ἄλλω παρέχει, ὥστε οὔτε ὄργαις οὔτε χάρισι συνέ-
5 χεται· ἐν ἀσθενεῖ γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον.

II Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναι-
σθητεῖ· τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.

5 τὸ τοιοῦτον. ἐν ἄλλοις δέ φησι τοὺς θεοὺς λόγῳ θεω-
ρητοῦς, οὓς μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑφειστώτας, οὓς δὲ κατὰ ὁμοειδειαν
10 ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπιρρύσεως τῶν ὁμοίων εἰδώλων ἐπὶ τὸ αὐτὸ
ἀποτετελεσμένους, ἀνθρωποειδεῖς SCHOLION

I titulum addidi || 3 πρᾶγμα Seneca πρᾶγμ' scholion Iliadis, fort. Cicero || 4 ἄλλο F ἄλλοις Seneca scholion Iliad. | ὥστε] διὸ scholion Iliad. | οὔτε post ὥστε om F | [ὄργ]αῖς B | χάρισι] λύπαις scholion Iliad. | συνέχεσθαι B || 5 ἀσθενεία Philodemus Nemesius (Cicero d. nat. deor. I 44, 122. 124), ut Epicurus ipse supra p. 28, 5 || 6 διαλυθὲν FHPQf Plutarchus Gellii, Sextus Alexander Stobaeus: ἀναλυθὲν B λυθὲν Plutarchus contra Epicuream beatitudinem 23 p. 1103^d 27 p. 1105^a || 7 δ' BFPQ: δὲ Hf | ἀναίσθητον Stobaeus ἀναισθητεῖν editur ap. Alexandrum in analyt. f. 117^r | οὐδὲ H¹

8 θεωρητοῦς libri: θεωρητοῦς εἶναι Meibomius || 9 ὁμοείδειαν HP²Q: ὁμοειδίαν Bf ὁμοίδιαν P¹ ὁμοιοειδίαν F || 10 ὁμοίων] ἰδίων F || 11 ἀποτετελεσμένους Kuehnius: ἀποτετελεσμένων BH PQf τετελεσμένων F | ἀνθρωποειδ[εῖ]ς P. dixere de hoc scholio quicumque de dis Epicuri disseruere, nuper Schoemannus opusc. ac. t. IV p. 351 sqq. RVolkmann in Fleckeiseni annali 1871 p. 688 RHirzel *unters. z. Ciceros philos. schr.* I p. 72 sqq. Woltjer de Lucretii philos. p. 165 sq. Lachelier *revue de philol.* 1877 t. I p. 264

III "Όρος τῶν μεγέθους τῶν ἡδονῶν ἢ παντός τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις. ὅπου δ' ἂν τὸ ἡδόμενον ἐνῆ, καθ' ὃν ἂν χρόνον ἦ, οὐκ ἔστι τὸ ἀλγοῦν ἢ τὸ λυπούμενον ἢ τὸ συναμφότερον.

IV Οὐ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν συνεχῶς ἐν τῇ σαρκί, ἀλλὰ 140 τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐλάχιστον χρόνον πάρεστι, τὸ δὲ μόνον ὑπερτεῖνον τὸ ἡδόμενον κατὰ σάρκα οὐ πολλὰς ἡμέρας συμβαίνει. αἱ δὲ πολυχρόνιοι τῶν ἀρρωστιῶν πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδόμενον ἐν τῇ σαρκί ἢ περ τὸ ἀλγοῦν.

V Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς 10 καὶ δικαίως <οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως> ἄνευ τοῦ ἡδέως. ὅτι δ' ἐν τούτων μὴ ὑπάρχει οἷον ζῆν φρονίμως, καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὑπάρχει, οὐκ ἔστι τοῦτον ἡδέως ζῆν.

VI Ἔνεκα τοῦ θαρρεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἦν κατὰ φύσιν ἀγα- 15 θόν, ἐξ ὧν ἂν ποτε τοῦτο οἶός τ' ἦ παρασκευάζεσθαι.

15 κατὰ φύσιν ἀρχῆς καὶ βασιλείας GLOSSEMA u. ἐξ ὧν

1 ἦ] ἢ P¹ om Macrobius | cf. Voll. Herc. coll. II t. VII f. 14 (Gomperz. *ztschr. f. d. oesterr. gymn.* 1866 p. 708) 'ἢ παν]τός τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις'. τ[ὸ] μὲν γὰρ παντ[ός] διέλκεται κατὰ τὰ ἀντί[γραφα], προστιθεμένου τοῦ παντός ἐν τισίν, ἐν δὲ τισίν μὴ προστιθεμένου· κατὰ πάντα δὲ τὰ κ[αλ]ῶς ἔχοντα ἀν[τί]-γραφα [γέ]γραπται ἢ [τ]οῦ [ἀλ]γοῦντος ἔξαίρεσις, οὐ[χ] ὑπεξαίρεσις | τοῦ λυποῦντος Nemesius || 2 ὑπεραίρεσις f | ἡδόμενον P¹ | ἐνι P¹ || 3 ἂν FP²f: om BP¹Q post χρόνον traicit H | ἦ] ἢ P¹ | τὸ ante λυπούμενον om BP¹Q || 5 οὐ om P¹ || 7 ὑπερ-τ·νον P¹ | τὸ ἡδόμενον . . . 9 ἔχουσι om F¹Qf, in mg suppluit F². de sententia cf. Maduigi ad Cic. de fin. I 12, 40 p. 85³ | κατὰ σάρκα] ἐν τῇ σαρκί mg H sed deletum || 8 ἀρρωσιῶν F || 9 εἶ περ f || 11 οὐδὲ . . . δικαίως suppluit Gassendus | ἄνευ . . . 13 καλῶς om F || 12 ὅτι P² ὅτω P¹ | δ' ἐν τούτων] δὲ τοῦτο libri | ὑπάρχ(ειν) Q | οἶον] οὐ libri | ζῆ libri: corr. Gassendus || 13 καὶ ὦ δικαίως Ff | ὑπα . . . . cum fenestra B | τοῦτο B¹ || 15 ἦν] ἢ libri | fort. ἀγαθὰ || 16 τοῦτο] τοῦτό τις Meibomius | τ' ἦ] τ' ἦν B τι P¹

141 VII Ἐνδοξοὶ καὶ περίβλεπτοὶ τινες ἐβουλήθησαν γενέσθαι, τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀσφάλειαν οὕτω νομίζοντες περιποιήσεσθαι. ὥστε εἰ μὲν ἀσφαλῆς ὁ τῶν τοιούτων βίος, ἀπέλαβον τὸ τῆς φύσεως ἀγαθόν· εἰ δὲ μὴ ἀσφαλῆς, οὐκ
5 ἔχουσιν οὐ ἔνεκα ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὸ τῆς φύσεως οἰκείον ὠρέχθησαν.

VIII Οὐδεμία ἡδονὴ καθ' ἑαυτὸ κακόν· ἀλλὰ τὰ τινῶν ἡδονῶν ποιητικὰ πολλαπλασίους ἐπιφέρει τὰς ὀχλήσεις τῶν ἡδονῶν.

142 IX Εἰ κατεπυκνοῦτο πᾶσα ἡδονή, καὶ χρόνῳ καὶ περὶ ὄλον τὸ ἄθροισμα ὑπῆρχεν ἢ τὰ κυριώτατα μέρη τῆς φύσεως, οὐκ ἂν ποτε διέφερον ἀλλήλων αἱ ἡδοναί.

X Εἰ τὰ ποιητικὰ τῶν περὶ τοὺς ἀσώτους ἡδονῶν ἔλυε τοὺς φόβους τῆς διανοίας τοὺς τε περὶ μετεώρων καὶ
15 θανάτου καὶ ἀλγηδόνων, ἔτι τε τὸ πέρασ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν, οὐκ ἂν ποτε εἴχομεν ὅ τι ἐμεμφάμεθα αὐτοῖς, πανταχόθεν ἐκπληρουμένοις τῶν ἡδονῶν καὶ οὐθαμόθεν οὔτε τὸ ἀλγοῦν οὔτε τὸ λυπούμενον ἔχουσιν, ὅ περ ἐστὶ τὸ κακόν.

20 XI Εἰ μὴθὲν ἡμᾶς αἱ τῶν μετεώρων ὑποψίαι ἠνώχλουν

1 ἡβουλήθησαν F || 5 κατὰ] παρὰ Meibomius. tu cf. Philod. Voll. Herc. coll. alt. t. 1 f. 78 δόξα τοίνυν χάριν ἀσφαλείας ἐδιώχθη κατὰ φύσιν || 7 ἡδονή hoc loco om f | ἑαυτὸ BHPQ: ἑαυτὴν Ff γρ P² | κακόν BHPQ: κακὴ Fs γρ P² ἡδονὴ κακὴ. f | τὰ] τὸ Q om Ff || 8 ἡδονῶν post τινῶν om B¹ || 10 κατεπυκνοῦτο πᾶσα ἡδονή FH P²f: κατεπύκνου πᾶσα ἡδονὴ τῷ BP¹Q terminatione passiva male traiecta | καὶ ante χρόνῳ in fenestra om B¹ | περὶ ὄδον Ff γρ P² περίοδον BHPQ: em. Rossius commentt. Laert. p. 321 || 13 τὰ ποιητὰ f, γρ mg P² | ἀσώτους] ἀσωμάτων Ff εὐσωμάτων γρ P² | ἔλυε] ἔλεγε f || 14 μετεώρων] *deorum* Cicero liberius || 15 ἔτι τε] ἔτι Q || 16 ποτ[ε εἴχο]μεν B ποτε εἶημεν Ff π. εἶη μὲν Stephanus in Ciceroniano lexico graecolat. p. 55 | μεμφάμεθα B: μεμψαίμεθα ceteri || 17 πάντοθεν Ff γρ P² | εἰσπληρουμένοις libri | οὐθαμόθεν P¹Q οὐθαμώθεν B: οὐδαμόθεν FHP²f || 18 τὸ ante ἀλγοῦν om B || 20 αἱ] αἱ ὑπὲρ Plutarchus | ἠνόχλουν F

καὶ αἰ περὶ θανάτου, μή ποτε πρὸς ἡμᾶς ἦ τι, ἔτι τε τὸ μὴ κατανοεῖν τοὺς ὄρους τῶν ἀλγηδόνων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, οὐκ ἂν προσεδεόμεθα φυσιολογίας.

XII Οὐκ ἦν τὸ φοβούμενον λύειν ὑπὲρ τῶν κυριωτάτων 143
μὴ κατειδότα τίς ἢ τοῦ σύμπαντος φύσις, ἀλλ' ὑποπτευό- 5
μενόν τι τῶν κατὰ τοὺς μύθους. ὥστε οὐκ ἦν ἄνευ φυ-
σιολογίας ἀκεραίους τὰς ἡδονὰς ἀπολαμβάνειν.

XIII Οὐθὲν ὄφελος ἦν τὴν κατ' ἀνθρώπους ἀσφάλειαν
κατασκευάζεσθαι τῶν ἄνωθεν ὑπόπτων καθεστῶτων καὶ
τῶν ὑπὸ γῆς καὶ ἀπλῶς τῶν ἐν τῷ ἀπείρω. 10

XIV Τῆς ἀσφαλείας τῆς ἐξ ἀνθρώπων γενομένης μέχρι
τινὸς δυνάμει τινὶ ἐξερειστική καὶ εὐπορία εἰλικρινεστάτη
γίνεται ἢ ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ ἐκχωρήσεως τῶν πολλῶν
ἀσφάλεια.

XV Ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καὶ ὠρίσται καὶ εὐπόριστός 144
ἐστίν· ὁ δὲ τῶν κενῶν δοξῶν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει.

XVI Βραχέα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει, τὰ δὲ μέγιστα καὶ

1 καὶ περὶ f ἔτι τε τὰ περὶ Plutarchus | ἦ τί BHP²Q: ἦ τι F
ἦ τί P¹ εἶ τι f | ἔτι] ἔστι f | τε τὸ μὴ κατανοεῖν Lachelier *revue
de philol.* 1877 t. I p. 85. 200: τετόλμηκα (τετολημκά B τ+τό+μηκα
P¹) νοεῖν libri, atque σφά(γμα) adnotat mg B || 3 οὐκ ἂν ἐδεό-
μεθα F || 5 τίς ἢ τοῦ P | ὑποπτεύοντά erit qui exspectet || 6 τῶν]
τὸν B | φυσιολογίας P¹ || 7 ἐκεραίους F ἀκεραίας f || 8 οὐδὲν B? |
ὄφελος F ὄφαλός H | κατ' Bf: κατὰ HPQ | ἀσφάλειαν P || 9 κα-
θεστῶτων f || 10 τῶν ἐν τῷ ἀπείρω] τῶν ἀπείρων τῶν ὑπὸ cum
proxima sententia coniungit F || 11 γενομένης f || 12 δυνάμεις H
aperta interpolatione | τινὶ] τέ BFPQf τε H | ἐξερειστική F: ἐξε-
ρειστικῆ H ἐξερειστικῆ P²f ἐξαιριστικῆ P¹Q ἐξοριστικῆ B. conicias
ἐξέρεσις ἢ | εὐπορία εἰλικρινεστάτη f || 13 ἐκχωρήσεως Hf: ἐγ-
χωρήσεως BFPQ | πόλλων f || 14 ἀσφαλείας H. ἀδεια coniece-
ram || 15 [φύσεως] conpendiose P² | καὶ post ὠρίσται bis dat B ||
16 ἐστίν· F || 17 βραχέα BFP¹f Vitruvius Seneca, nec aliter Cicero
qui non potuit *exiguam fortunam interuenire sapienti* dicere de
fin. I 19, 63 (II 27, 89) Tusc. disp. v 9, 26 sed *exiguam*: βραχεῖα
HP²Q Stobaeus | τύχη Cobetus

κυριώτατα ὁ λογισμὸς διώκησε κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον τοῦ βίου.

XVII Ὁ δίκαιος ἀταρακτότατος, ὁ δ' ἄδικος πλείστης τα-
ραχῆς γέμων.

5 XVIII Οὐκ ἐπαύζεται ἐν τῇ σαρκὶ ἢ ἡδονῇ, ἐπειδὴν ἅπαξ
τὸ κατ' ἔνδειαν ἀλγοῦν ἐξαιρεθῆ, ἀλλὰ μόνον ποικίλλεται·
τῆς δὲ διανοίας τὸ πέρασ τὸ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἀπεγέννη-
σεν ἢ τε τούτων αὐτῶν ἐκλόγισις καὶ τῶν ὁμογενῶν τού-
τοις, ὅσα τοὺς μεγίστους φόβους παρεσκεύαζε τῇ διανοίᾳ.

145 XIX Ὁ ἄπειρος χρόνος ἴσην ἔχει τὴν ἡδονὴν καὶ ὁ πεπε-
ρασμένος, εἴαν τις αὐτῆς τὰ πέρατα καταμετρήσῃ τῷ λο-
γισμῷ.

XX Ἡ μὲν σὰρξ ἀπέλαβε τὰ πέρατα τῆς ἡδονῆς ἄπειρα,
καὶ ἄπειρος αὐτὴν χρόνος ἀρέσκοι ἄν. ἡ δὲ διάνοια τοῦ
15 τῆς σαρκὸς τέλους καὶ πέρατος λαβοῦσα τὸν ἐπιλογισμὸν
καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ αἰῶνος φόβους ἐκλύσασα τὸν παντελεῆ
βίον παρεσκεύασεν, καὶ οὐθὲν ἔτι τοῦ ἀπείρου χρόνου
προσεδεήθη· <οὐ> μὴν ἀλλ' οὔτε ἔφυγε τὴν ἡδονὴν οὔθ'
ἡνίκα τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ ζῆν τὰ πράγματα παρεσκεύα-
20 ζεν, ὡς ἐλλείπουσά τι τοῦ ἀρίστου βίου κατέστρεφεν.

2 βίου διοικεῖ καὶ διοικῆσει GLOSSEMA u. 1 διώκησε

1 διώκηκε Stobaeus διώκηκε καὶ libri διώκει καὶ f | κατὰ τὸν
συνεχῆ χρόνον τοῦ βίου BHPQ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον Ff κατὰ
τὸν βίον καὶ συνεχῆ χρόνον Stobaeus: omittunt Cicero et Vitruuius,
adulterina censet Meinekius adn. crit. ad Stob. ecl. p. CXCVIII ||
3 ὁ δίκαιος βίος Diodorus | ἀταρακτώτατος BF || 5 ἐν τῇ σαρκί
post ἢ ἡδονῇ dat f | τῇ om F || 7 τὸ πέρασ κατὰ F || 8 ἐκλόγισις
BPQ: ἐκλόγ[η]σις H ἐκλόγησις Ff || 10 Ὁ om BP¹Q || 11 κατα-
μετρήσει F || 14 ἀρέσκοι ἄν] παρεσκεύασεν libri || 16 παντελεῖ F ||
17 παρεσκεύασεν BH, sine v̄ ceteri | ἀπείρου χρόνο[u] B ἀπόρου
χρόνου PQ mg H, in quo tamen ἀπείρου diuersa manu adscribitur:
ἀπείρου βίου FHf γρ P² || 18 προσεδεήθη· οὐ μὴν] προσεδεήθη-
μεν F, Hf γρ P² [προσεδέθη] μὲν B προσεδέθημεν PQ | οὔθ' F¹H:
οὐδ' F²PQf οὐδὲ B || 20 ἐλλείπουσα BQ | ἀρίστου f

21 glossema non norunt Cicero Vitruuius Stobaeus

XXI Ὅ τὰ πέρατα τοῦ βίου κατειδῶς οἶδεν, ὡς εὐπόρι- 146
στόν ἐστι τὸ <τὸ> ἀλγοῦν κατ' ἔνδειαν ἐξαιροῦν καὶ τὸ
τὸν ὅλον βίον παντελῆ καθιστάν· ὥστε οὐδὲν προσδεῖται
πραγμάτων ἀγῶνας κεκτημένων.

XXII Τὸ ὑφεστηκὸς δεῖ τέλος ἐπιλογίζεσθαι καὶ πᾶσαν 5
τὴν ἐνάργειαν, ἐφ' ἣν τὰ δοξαζόμενα ἀνάγομεν· εἰ δὲ
μὴ, πάντα ἀκρισίας καὶ ταραχῆς ἔσται μεστά.

XXIII Εἰ μάχη πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐχ ἔξεις οὐδ' ἄς
ἂν φῆς αὐτῶν διεψεῦσθαι πρὸς τί ποιούμενος τὴν ἀνα-
γωγὴν κρίνης. 10

XXIV Εἰ τιν' ἐκβαλεῖς ἀπλῶς αἴσθησιν καὶ μὴ διαιρήσεις 147
τὸ δοξαζόμενον καὶ τὸ προσμένον καὶ τὸ παρὸν ἤδη κατὰ
τὴν αἴσθησιν καὶ τὰ πάθη καὶ πᾶσαν φανταστικὴν ἐπιβο-
λὴν τῆς διανοίας, συνταράξεις καὶ τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις
τῆ ματαίῳ δόξῃ, ὥστε τὸ κριτήριον ἅπαν ἐκβαλεῖς. εἰ δὲ 15
βεβαιώσεις καὶ τὸ προσμένον ἅπαν ἐν ταῖς δοξαστικαῖς
ἐννοίαις καὶ τὸ μὴ τὴν ἐπιμαρτύρησιν, οὐκ ἐκλείπει τὸ

1 ὁ τὰ] ἐν ἡ τὰ H | ἀπόριστόν f || 2 [ἐστὶ] *conpendiose* P² |
ἐστὶ τὸ ἀλγοῦν libri: corr. Casaubonus || 3 καθιστάν BFHP ||
5 ὑφεστηκός B | δεῖ] δὲ f | τέλος *delebat* Schneiderus ad Epic. p. 54,
tu cf. p. 65, 3. 77, 4 | ἐπιλογίζεσθαι] *λογίζεσθαι* F || 6 ἐνέργειαν Q,
sscr H² || 8 εἰ] εἰ μὴ F¹ || 9 ἂν om B¹ | φῆς (φῆς Q) αὐτῶν BHPQ:
αὐτῶν ἐφ' ἧς (ε puncto inposito deletum) F¹ αὐτῶν φῆς F²f | διε-
ψεῦσθαι F | πρὸς τι BHPQ || 10 κρίνεις BF || 11 τιν' HPQ:
τινα BFf | ἐκβάλλεις libri nisi quod ἐκβάλες H¹ ἐκβάλλης f: em.
Cobetius | καὶ μὴ . . . 13 αἴσθησιν om Q | διαιρήσεις HP διαιρήσης
B: διαιρεῖς εἰς F διαιρῆς εἰς f || 12 τὸ δοξαζόμενον F | καὶ Ff: κατὰ
BHPs | προσμένον Ff: *προσμενόμενον* BHP || 13 post πᾶσαν *eras-
sas aliquot litteras uideas in P* || 14 τῆς om H | [συνταρ]άξεις P² ||
15 ματαίῳ HPQ ματαίῳ B: ματαία F, f | ὥστε] ὡς Q | ἐκβαλεῖς f:
ἐκβάλλεις libri || 16 βεβειώσεις B | προσμένον Ff: *προσμενόμενον*
BHPQs || 17 τὴν ἐπιμαρτύρησιν *recte explanatum a Schneidero*
p. 52 *delebat Huebnerus* | ἐκλείπει libri: em. Bonnetus De Galeni
subfig. empir. p. 82

διεψευσμένον· ὥστ' ἀνηρηκῶς ἔση πάσαν ἀμφισβήτησιν
καὶ πάσαν κρίσιν τοῦ ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς.

148 XXV Εἰ μὴ παρὰ πάντα καιρὸν ἐπανοίσεις ἕκαστον τῶν
πραττομένων ἐπὶ τὸ τέλος τῆς φύσεως, ἀλλὰ προκατα-
5 στρέψεις εἴ τε φυγὴν εἴ τε δίωξιν ποιούμενος εἰς ἄλλο τι,
οὐκ ἔσονταί σοι τοῖς λόγοις αἱ πράξεις ἀκόλουθοι.

XXVI Τῶν ἐπιθυμιῶν ὅσαι μὴ ἐπ' ἀλγοῦν ἐπανάγουσιν
ἐὰν μὴ συμπληρωθῶσιν, οὐκ εἰσὶν ἀναγκαῖαι ἀλλ' εὐδιά-
χυτον τὴν ὄρεξιν ἔχουσιν, ὅταν δυσπόριστον ἢ <ἢ> βλάβης
10 ἀπεργαστικαὶ δόξωσιν εἶναι.

XXVII Ὡν ἡ σοφία παρασκευάζεται εἰς τὴν τοῦ ὄλου
βίου μακαριότητα, πολὺ μέγιστόν ἐστιν ἢ τῆς φιλίας
κτῆσις.

XXVIII Ἡ αὐτὴ γνώμη θαρρεῖν τε ἐποίησεν ὑπὲρ τοῦ μη-
15 θέν αἰώνιον εἶναι δεινὸν μὴδὲ πολυχρόνιον, καὶ τὴν ἐν
αὐτοῖς τοῖς ὠρισμένοις ἀσφάλειαν φιλίας μάλιστα κατεῖδε
συντελουμένην.

149 XXIX Τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι φυσικαὶ <καὶ ἀναγκαῖαι·

1 ὥστ' ἀνηρηκῶς] ὡς τετηρηκῶς libri | ἔση πάσαν] εἰς ἀπά-
σαν f | ἔσ[η] B || 2 κρίσιν] ῥήσιν f || 3 εἰ] ἢ H | παραπάντα B |
περὶ H | πάν[τα] P² || 5 ἢτε δίωξιν B || 7 sententiam XXVI Gas-
sendus post s. XXX, Meibomius post s. XXIX conlocauerat | ἐπαλ-
γοῦν BP || 8 ἀδιάχυτον HQ ἐνδιαδόχητον f || 9 δυσπόριστοι Ff,
οἱ terminationem sscr P² | ἢ ἢ] ἢ B ἢ ceteri || 10 ἀπέργαστοι δόξω-
σιν f || 11 sent. XXVII et sequentem ante s. XXXI Gassendus po-
suit | ὦν] *omnium rerum quas Cicero: an ὄσων legebat?* || 14 τε
omissum sscr H¹ τί F | ἐποίησε BP || 15 καὶ τὴν ... 17 συντε-
λουμένην sententiae XXVII Meibomius subiunxit contra Ciceronis
testimonium || 16 φιλίας libri | κατεῖδε Maduigijs ad Cic. de fin.
I 20, 68: *perspexit Cicero κατεῖναι libri, sed κα[τεῖναι] B* || 17 [συν]-
τελουμένην B || 18 φυσικαὶ F | καὶ ... p. 78, 1 φυσικαὶ om libri,
suppleuit HStephanus in Ciceron. lexico graecolat. p. 53 ex Cicerone.
interpolatam dat G lectionem Τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι φυσικαὶ
καὶ οὐκ ἀναγκαῖαι· αἱ τε (uoluit αἱ δὲ) φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι

αἱ δὲ φυσικαὶ καὶ οὐκ ἀναγκαῖαι· αἱ δὲ οὔτε φυσικαὶ οὔτε ἀναγκαῖαι ἀλλὰ παρὰ κενὴν δόξαν γινόμεναι.

XXX Ἐν αἷς τῶν φυσικῶν ἐπιθυμιῶν, μὴ ἐπ' ἀλγοῦν δὲ ἐπαναγούσων ἐὰν μὴ συντελεσθῶσιν, ὑπάρχει ἡ σπουδὴ σύντονος, παρὰ κενὴν δόξαν αὐταὶ γίνονται, καὶ οὐ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν οὐ διαχέονται ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κενοδοξίαν.

XXXI Τὸ τῆς φύσεως δίκαιον ἐστὶ σύμβολον τοῦ συμφέροντος εἰς τὸ μὴ βλάπτειν ἀλλήλους μηδὲ βλάπτεσθαι.

XXXII Ὅσα τῶν ζώων μὴ ἐδύνατο συνθήκας ποιεῖσθαι τὰς ὑπὲρ τοῦ μὴ βλάπτειν ἄλλα μηδὲ βλάπτεσθαι, πρὸς ταῦτα οὐθὲν ἦν δίκαιον οὐδὲ ἄδικον· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν ὅσα μὴ ἐδύνατο ἢ μὴ ἐβούλετο τὰς συνθήκας ποιεῖσθαι τὰς ὑπὲρ τοῦ μὴ βλάπτειν μηδὲ βλάπτεσθαι.

XXXIII Οὐκ ἦν τι καθ' ἑαυτὸ δικαιοσύνη, ἀλλ' ἐν ταῖς μετ' ἀλλήλων συστροφαῖς καθ' ὀηλικούς δὴ ποτε αἰετὸς τοῦ μὴ βλάπτειν ἢ βλάπτεσθαι.

2 γινόμεναι. φυσικὰς καὶ ἀναγκαῖας ἡγεῖται ὁ Ἐπίκουρος τὰς ἀλγηδόνας ἀπολυούσας, ὡς ποτὸν ἐπὶ δίψους· φυσικὰς δὲ οὐκ ἀναγκαῖας δὲ τὰς ποικιλοῦσας μόνον τὴν ἡδονήν, μὴ ὑπεξαιρούμενας δὲ τὸ ἄλγημα, ὡς πολυτελῆ σιτία· οὔτε δὲ φυσικὰς οὔτ' ἀναγκαῖας, ὡς στεφάνους καὶ ἀνδριάντων ἀναθέσεις SCHOLION

2 οὔτε ante ἀναγκ. om P¹Q | παρὰ] περι H | γ[ι]νόμεναι P² γενόμεναι scholion Aristotelis ἡγούμεναι F || 3 fort. φυσικῶν μὲν ἐπιθ. | ἐπαλγοῦν FH || 4 ὑπάρχη B || 5 παρὰ] περι H utrobique et u. 6 | ου puncto inposito delere uidetur F || 6 ἑαυτῶν] nouissimae syllabae ου sscr H² ἑαυτον P¹ | διαχέονται] διαδεχέονται (in mg correctum) H διὰ χρεῖαν τινὰ f || 10 ἡδύνατο F^s ἡδύναντο f || 11 ἄλλα] ἀλλὰ BFQH²f ἀλλ' ἂν H¹ ἀλλὰ* P ἄλληλα Gassendus | μηδὲ om F¹ || 12 ἦν] ἢ BHPQ: οὐδὲ sscr P² ἐστὶν οὐδὲ Ff || 13 ἡδύνατο Ff | ἢ μὴ] ἢ Ff || 15 [οὐ] ἦν B || 16 μετὰ B | καθὸ πηλικούς BF | αἰετὸς F || 17 τίς libri sed τῆς H | ἢ] μηδὲ Huebnerus

19 ἀλγηδόνας libri: corr. HWeilius | ποτῶν f | δὲ οὐκ F¹ δὲ καὶ οὐκ F²f || 20 δὲ om Ff | μόνον Ff || 21 ἄλγημα f | σιτεῖα f οὔτ' HPQ: οὔτε BFf || 22 ὡς στεφάνους] ὡς τε φασὶ H

151 XXXIV Ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ τὴν ὑποψίαν φόβῳ, εἰ μὴ λήσει τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐφεστηκότας κολαστάς.

XXXV Οὐκ ἔστι τὸν λάθρα τι κινουῦντα ὧν συνέθεντο πρὸς ἄλλήλους εἰς τὸ μὴ βλάπτειν μηδὲ βλάπτεσθαι, πιστεύειν ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις ἐπὶ τοῦ παρόντος λανθάνη. μέχρι γὰρ καταστροφῆς ἄδηλον εἰ καὶ λήσει.

XXXVI Κατὰ μὲν <τὸ> κοινὸν πᾶσι τὸ δίκαιον τὸ αὐτό, συμφέρον γάρ τι ἦν ἐν τῇ πρὸς ἄλλήλους κοινωνίᾳ· κατὰ δὲ τὸ ἴδιον χώρας καὶ ὄσων δὴ ποτε αἰτίων οὐ πᾶσι συνέπεται τὸ αὐτὸ δίκαιον εἶναι.

152 XXXVII Τὸ μὲν ἐπιμαρτυρούμενον ὅτι συμφέρει ἐν ταῖς χρείαις τῆς πρὸς ἄλλήλους κοινωνίας, ἔχει τὸν τοῦ δικαίου χαρακτήρα, ἐάν τε τὸ αὐτὸ πᾶσι γένηται ἐάν τε μὴ τὸ αὐτό. ἐάν δὲ νόμον θῆταί τις, μὴ ἀποβαίνει δὲ κατὰ τὸ συμφέρον τῆς πρὸς ἄλλήλους κοινωνίας, οὐκέτι τοῦτο τῆν τοῦ

13 κοινωνίας, τῶν νομισθέντων εἶναι δικαίων ADDITAMENTUM capiti sententiae destinatum

2 μὴ δῆσει B μελήσει f | τοὺς] τὰς F om f || 4 κινουῦντα] ποιούντα libri | συνέθεντο PQ || 5 μηδὲ BHPQ: καὶ Ff γρ P² || 6 ὅτι λήσει] ὁ cum hiatu in quo m. 2 ἦσει addidit B | ἐπὶ Menagius: ἀπὸ BQ γρ P² ὑπὸ FPf [ὑ]πὸ H | τοῦ παρόντος uocibus spatium VI fere litterarum reliquit uacuum F | λαμβάνει H || 7 εἰ καὶ] εἶναι F || 8 μὲν κοινὸν libri: articulum restituit Gassendus || 10 [δὴ] π[οτε] B | αἰτίων B: αἰτιῶν reliqui || 13 ἔχει ... 14 χαρακτήρα om f τὸν . . χαρ. om s | ἔχει τὸν τοῦ HPQ: ἔχει τὸ τοῦ F ἔχειν τοῦ B || 14 χαρακτήρα] χώραν εἶναι BF idque effecit addito in mg χώραν P²: εἶναι HP¹Q χώραν Aldobrandinus | ἐάν τε τὸ αὐτὸ πᾶσι γένηται ἐάν τε μὴ τὸ αὐτὸ πᾶσι γένηται· ἐάν τε μὴ (μὴν PQ) τὸ αὐτὸ uno archetypi uersu oscitanter iterato BHPQ ἐάν τε αὐτὸ πᾶσι μὴ γένοιται· F ἐάν τε τὸ αὐτὸ πᾶσι γένηται ἐάν τε τὸ αὐτὸ πᾶσι μὴ γένηται f || 15 ἐάν δὲ om s ἐάν τε posteriora Stephani exempla | μόνον θῆταί τις libri νομοτεθῆται τι f | ἀποβαίνει Hf: ἀποβαίνει reliqui | δέ] δὴ BQ

17 δίκαιον Bs om f. δικαίων <ὄν, τοῦτο> Meibomius structuram uerborum fulciens

δικαίου φύσιν ἔχει. κἄν μεταπίπτη τὸ κατὰ τὸ δίκαιον συμφέρον, χρόνον δέ τινα εἰς τὴν πρόληψιν ἐναρμόττη, οὐδὲν ἦττον ἐκείνον τὸν χρόνον ἦν δίκαιον τοῖς μὴ φωναῖς κεναῖς ἑαυτοὺς συνταράττουσιν ἀλλ' εἰς τὰ πράγματα βλέπουσιν.

5

XXXVIII Ἐνθα μὴ καινῶν γενομένων τῶν περισπτώτων 153
πραγμάτων ἀνεφάνη μὴ ἐναρμόττοντα εἰς τὴν πρόληψιν τὰ νομισθέντα δίκαια ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων, οὐκ ἦν ταῦτα δίκαια. ἔνθα δὲ καινῶν γενομένων τῶν πραγμάτων οὐκ ἔτι συνέφερε τὰ αὐτὰ δίκαια κείμενα, ἐνταῦθα δὲ τότε 10
μὲν ἦν δίκαι', ὅτε συνέφερον εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν τῶν συμπολιτευομένων· ὕστερον δ' οὐκ ἦν ἔτι δίκαια, ὅτε μὴ συνέφερον.

XXXIX Ὅ τὸ μὴ θαρροῦν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἄριστα συστη- 154
σάμενος οὗτος τὰ μὲν δυνατὰ ὁμόφυλα κατεσκευάσατο· 15
τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὐκ ἀλλόφυλά γε· ὅσα δὲ μηδὲ τοῦτο

1 [μετα]πίπτη P² μεταπί cum πτ sscr. ut μεταπίπτει inter-
preteris F || 2 ἐναρμόττη Ff: ἐναρμόττει ceteri libri || 3 ἐκείνων
τῶν χρόνων f τὸν χρόνον ἐκείνον B || 4 κ[εν]αῖς F κ·ναῖς P¹
ἐκείναις Q | ἀλλ' εἰς τὰ] ἀλλὰ πλείστα libri || 6 κενῶν libri κοι-
νῶν f: corr. Gassendus || 7 ἀνεφάνη . . . 9 πραγμάτων om Ff,
contra totum locum qui est inde a u. 6 κενῶν γενομένων usque ad
9 ἔνθα δὲ neglegenter iterant Hs | μὴ] μοι B | ἀρμόττοντα libri ||
8 τὰ νομισθέντα HPQs: ἀνομισθέντα B ἄ νομισθέντα Aldobran-
dinus || 9 κενῶν HPQs καὶ τῶν B Aldobr.: corr. Gassendus |
τῶν om B || 10 δὲ BHPQ: δὴ Ff || 11 δίκαι' ὅτε] δίκ(αι)ό τε ἄ
(ό supra compendium καὶ syllabae positum) B: δίκαια ὅτε reliqui ||
12 συνπολιτευομένων B πολιτευομένων Ff | δὲ Ff || 14 τὸ μὴ
libri: τὸ f | μὴ θαροῦν P¹ μηθαροῦν H | συστησάμενος uereor ut
dici potuerit pro eo quod est συστειλάμενος. sed fieri potest ut
quod uerbis τὸ μὲν θαρροῦν . . . συστησάμενος oppositum esset
membrum interciderit, quam coniecturam et aduerbium ἄριστα sua-
det et pronomen οὗτος || 15 οὗτος om B solus || 16 τὰ δὲ μὴ . . .
p. 81, 1 ἀνεπίμικτος in hiatu per uersum et trientem patente om B,
τὰ δὲ μὴ δυνατὰ et ἐπίμικτος suppleuit m. 2 | οὐκ . . . p. 81, 1 δυ-
νατὸς ἦν om Aldobrandinus | ὅσα δὲ] ὅσα γε HPQ ὅσα Ff | μὴ
δὲ FHPQ: exspectes μηδ' αὐτὸ

δυνατὸς ἦν, ἀνεπίμικτος ἐγένετο, καὶ ἐξηρέσατο ὅσα τούτων λυσιτελῆ πράττειν.

XL Ὅσοι τὴν δύναμιν ἔσχον τοῦ τὸ θαρρεῖν μάλιστα ἐκ τῶν ὁμορούντων παρασκευάσασθαι, οὕτω καὶ ἐβίωσαν μετ' ἄλλήλων ἥδιστα τὸ βεβαιότατον πίστωμα ἔχοντες, καὶ πληρεστάτην οἰκειότητα ἀπολαβόντες οὐκ ᾠδύραντο ὡς πρὸς ἔλεον τὴν τοῦ τελευτήσαντος προκαταστροφὴν.

1 ἀναπίμικτος H | ἐξηρίσατο BFPQf: ἐξορίσατο H ἐξωρίσατο s | τούτων Aldobrandinus: τούτω B τούτο s τοῦτ' HPQ τοῦ Ff || 2 λυσιτελῆ Ff: ἐλυσιτέλει HPQs λυσιτελές litteris II primis certis, ceteris euanidis eis quidem sed quae dispici possint B λυσιτελεῖ Aldobrandinus || 3 ὅσ[οι ἠνδύνα]μιν ἐ[σχ]ον P² in quo inde a p. 80, 12 ὕστερον ut in extrema pagina litterae non paucae euauerunt | ὅσοις Q | τοῦ τὸ Meibomius: τοῦ τέ B τοῦ τε HPQs τοῦ Ff τὸ Gassendus || 4 ὁμορούντων BH² | παρασκευάσασθαι FQf γρ P²: παρασκευάσθαι P παρασκευᾶσθαι B παρεσκευάσθαι H | οὕτω] οὕτοι Ff || 5 ἥδιστα τὸ] ἥδιστον τὸν B ἥδιστον * P ἥδιστον καὶ Q ἥδιστον FHf || 6 πληρέστατον F | ἀπολάουοντες F | ᾠδύροντο f || 7 πρὸς ἔλεον B πρὸς σέ (σε H) δέον HPQ: ἔλεον F²f γρ P² ἔλαιον F¹ | τοῦ τελευτήσαντος F¹ | καταστροφὴν F.

EPICVRI
PERDITORVM LIBRORVM
RELIQVIAE

TESTIMONIA

DE LIBRIS EPICVRI

LAERTIVS DIOGENES x 26 Γέγονε δὲ πολυγραφώτατος ὁ Ἐπίκουρος, πάντας ὑπερβαλλόμενος πλήθει βιβλίων. κύλινδροι μὲν γὰρ πρὸς τοὺς τριακοσίους εἰσί. γέγραπται δὲ μαρτύριον ἔξωθεν ἐν αὐτοῖς οὐδέν, ἀλλ' αὐτοῦ εἰσιν Ἐπικούρου φωναί. ἐζήλου δὲ αὐτὸν Χρῦσιππος ἐν πολυγραφίᾳ, καθά φησι Καρνεάδης παράσιτον αὐτοῦ τῶν βιβλίων ἀποκαλῶν· 'εἰ γὰρ τι γράψαι ὁ Ἐπίκουρος, 5 φιλονεικεῖ τοσοῦτον γράψαι ὁ Χρῦσιππος· καὶ διὰ τοῦτο καὶ πολλάκις ταῦτά γέγραφε καὶ τὸ ἐπελθόν, καὶ ἀδιόρθωτα εἶακε τῷ ἐπιείγεσθαι, καὶ τὰ μαρτύρια τοσαῦτά ἐστιν ὡς ἐκείνων μόνων γέ- 10 μιν τὰ βιβλία, καθά περ καὶ παρὰ Ζήνωνι ἔστιν εὑρεῖν καὶ παρὰ Ἀριστοτέλει'. καὶ τὰ συγγράμματα μὲν Ἐπικούρω τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα. ὧν τὰ βέλτιστά ἐστι τάδε·

Περὶ φύσεως λζ

Περὶ ἀτόμων καὶ κενοῦ

15

Περὶ ἔρωτος

Ἐπιτομὴ τῶν πρὸς τοὺς φυσικοὺς

Πρὸς τοὺς Μεγαρικοὺς

Διαπορίαι

Κύρια δόξαι

20

Περὶ αἰρέσεων καὶ φυγῶν

Περὶ τέλους

Περὶ κριτηρίου ἢ Κανῶν

2 ὑπερβαλλόμενος Corais ad Plut. Anton. 58 || 3 τριακοσίους] τ F φ Ritschelius opusc. I p. 184 sq. | εἰσίν Q | ἔξω F || 4 αὐτοῦ Cobetus: αὐται libri || 5 καρνεάδης Ff: καὶ ἀρνεάδης BP¹Q καὶ καρνεάδης P²H || 6 αὐτὸν Ff | 6—11 uerba Clitomachi uidentur esse | γράψαι B || 7 ἐφιλονεῖκει Casaubonus | τοσοῦτο f || 8 ταῦτά BFf: τὰ αὐτά HPQ | εἶλκε libri: em. Cobetus or. de arte interpr. p. 57 || 9 ἐπήγεσθαι B et fort. P¹ | μόνον B || 10 καθά καὶ Ff | καὶ παρὰ ἀριστ. in mg supplet F || 11 ἐπικούρου F || 12 ἔστι τάδε P τάδέ ἐστι Q || 20 καὶ] περὶ f | φυγῶν libri: corr. Gassendus

	Χαιρέδημος
	Περὶ θεῶν
	Περὶ ὀσιότητος
	Ἑγησιάνναξ
5	Περὶ βίων τέσσαρα
28	Περὶ δικαιοπραγίας
	Νεοκλῆς πρὸς Θεμισταν
	Συμπόσιον
	Εὐρύλοχος πρὸς Μητρόδωρον
10	Περὶ τοῦ ὄραν
	Περὶ τῆς ἐν τῇ ἀτόμῳ γωνίας
	Περὶ ἀφῆς
	Περὶ εἰμαρμένης
	Περὶ παθῶν δόξαι πρὸς Τιμοκράτην
15	Προγνωστικόν
	Προτρεπτικός
	Περὶ εἰδώλων
	Περὶ φαντασίας
	Ἄριστόβουλος
20	Περὶ μουσικῆς
	Περὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν
	Περὶ δώρων καὶ χάριτος
	Πολυμήδης
	Τιμοκράτης $\bar{\alpha}$ $\bar{\beta}$ $\bar{\gamma}$
25	Μητρόδωρος $\bar{\alpha}$ $\bar{\beta}$ $\bar{\gamma}$ $\bar{\delta}$ $\bar{\epsilon}$
	Ἄντιδωρος $\bar{\alpha}$ $\bar{\beta}$
	Περὶ νότων δόξαι πρὸς Μιθρῆν
	Καλλιστόλας
	Περὶ βασιλείας
30	Ἄναξιμένης
	Ἐπιστολαί.

2 περι] ἢ περι s || 4 ἢ Ἑγησ. s || 5 τέσσαρα] $\bar{\delta}$ Ff ||
7 θέμισταν H || 24—26 numeros integros ex pinacographorum
more dant BHPQ, singulos $\bar{\gamma}$, $\bar{\epsilon}$, $\bar{\beta}$ Ff || 27 νόσων Gassendus |
μίθρην libri Μίθραν Cobetus || 28 καλλιστολάς B || 29 et 30 tituli
nescio an coniungendi sint. scripserat Anaximenes Lampsacenus
Βασιλέων μεταλλαγάς, cf. CMueller Scriptor. rer. Alexandri p. 38
Quaestt. Anaxim. p. 22

Idem prooemii 16 πολλά δὲ (συνέγραψε βιβλία) Ζήνων, πλείω Ξενοκράτης, πλείω Δημόκριτος, πλείω Ἀριστοτέλης, πλείω Ἐπίκουρος, πλείω Χρυσίππος.

Idem vii 181 καὶ Ἀπολλόδωρος δ' ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῇ Συνα-
5 γωγῇ τῶν δογμάτων βουλόμενος παριστάνειν ὅτι τὰ Ἐπικούρου οἰκεία δυνάμει γεγραμμένα καὶ ἀπαράθετα ὄντα μυρίω πλείω ἐστὶ τῶν Χρυσίππου βιβλίων, φησὶν οὕτως αὐτῇ λέξει· 'εἰ γάρ τις ἀφέλοι τῶν Χρυσίππου βιβλίων ὅσα ἀλλότρια παρατίθεται, κενὸς αὐτῷ ὁ χάρτης καταλείψεται'.

10 SVIDAS u. Ἐπίκουρος: συγγράμματα δ' αὐτοῦ πλείστα.

ARRIANVS Epictet. dissert. I 20, 19 τί δὲ καὶ λύχνον ἄπτεις (Ἐπίκουρε) καὶ πονεῖς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τηλικαῦτα βιβλία γράφεις; idem II 20, 9 ἄνθρωπε, τί ὑπὲρ ἡμῶν φροντίζεις; τί δι' ἡμᾶς ἀγρυπνεῖς; τί λύχνον ἄπτεις; τί ἐπανίστασαι; τί τηλικαῦτα βιβλία
15 συγγράφεις; μή τις ἡμῶν ἐξαπατηθῆ περι θεῶν ὡς ἐπιμελουμένων ἀνθρώπων ἢ μή τις ἄλλην οὐσίαν ὑπολάβῃ τοῦ ἀγαθοῦ ἢ ἡδονῆν; εἰ γάρ οὕτω ταῦτα ἔχει, βαλὼν κάθειυδε κτλ.

SENECA epist. 46, 1 'Librum tuum quem mihi promiseras accepi . . . . qui quam disertus fuerit, ex hoc intellegas licet: leuis
20 mihi uisus est, cum esset nec mei nec tui corporis sed qui primo aspectu aut Titi Liui aut Epicuri posset uideri. tanta autem dulcedine me tenuit et traxit ut illum sine ulla dilatione perlegerim'.

PLUTARCHVS de occulte uiuendo 3 p. 1129^a μηδὲ διάπεμπε βίβλους πᾶσι καὶ πάσαις ἐπιδεικνύμενος τὴν σοφίαν . . . . τί δὲ αἰ
25 τοσαῦται μυριάδες στίχων ἐπὶ Μητρόδωρον, ἐπὶ Ἀριστόβουλον, ἐπὶ Χαιρέδημον γραφόμεναι καὶ συνταττόμεναι φιλοπόνως; ἵνα μηδ' ἀποθανόντες λάθωσιν; <ἦ> ἴν' ἀμνηστίαν νομοθετῆς ἀρετῆ καὶ ἀπραξίαν τέχνη καὶ σιωπῆν φιλοσοφία καὶ λήθην εὐπραγία;

CICERO Tusc. disp. II 3, 8 'Platonem reliquosque Socraticos
30 et deinceps eos qui ab his profecti sunt legunt omnes, etiam qui illa aut non adprobant aut non studiosissime consectantur, Epicurum autem et Metrodorum non fere praeter suos quisquam in manus sumit'.

2 Ξενοφάνης libri: corr. Ritscheliu opusc. I p. 185 || 21 igitur ampla ac spatiosa Epicuri uolumina haud secus quam Liuiana in prouerbium abierant. cf. Cic. de fin. II 21, 68 'tantis uoluminibus'

DE SERMONE AC STILO EPICVRI

LAERTIUS DIOG. X 13 κέχρηται δὲ λέξει κυρία κατὰ τῶν πραγμάτων, ἦν ὅτι ἰδιωτάτη ἐστίν, Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς αἰτιάται. σαφὴς δ' ἦν οὕτως ὡς καὶ ἐν τῷ Περὶ ῥητορικῆς ἀξιοὶ μὴδὲν ἄλλο ἢ σαφήνειαν ἀπαιτεῖν.

CICERO de finibus I 5, 14 sq. (Torquatus ad M. Ciceronem) 5
 'sed existimo te sicut nostrum Triarium minus ab eo (Epicuro) delectari, quod ista Platonis Aristoteli Theophrasti orationis ornamenta neglexerit. nam illud quidem adduci uix possum, ut ea quae senserit ille tibi non uera uideantur. Vide quantum, inquam, fallare, Torquate. oratio me istius philosophi non offendit: nam et 10 complectitur uerbis quod uolt et dicit plane quod intellegam; et tamen ego a philosopho, si afferat eloquentiam, non asperner; si non habeat, non admodum flagitem. re mihi non aequae satis facit, et quidem locis pluribus'.

GELLIUS n. a. II 9, 4 'nimis minute ac prope etiam subfrigide Plutarchus [sc. in libro II de Homero] in Epicuro accusando λέξιθρηεῖ. has enim curas uocum uerborumque elegantias non modo non sectatur Epicurus, sed etiam insectatur'.

CICERO de finibus II 4, 12 'itaque hoc frequenter dici solet a uobis, non intellegere nos quam dicat Epicurus uoluptatem . . . 20 5, 15 Et tamen uide ne si ego non intellegam quid Epicurus loquatur . . ., sit aliqua culpa eius qui ita loquatur ut non intellegatur. quod duobus modis sine reprehensione fit, si aut de industria facias ut Heraclitus . . . aut cum rerum obscuritas, non uerborum facit ut non intellegatur oratio, qualis est in Timaeo Platonis. Epi- 25 curus autem, ut opinor, nec non uolt, si possit, plane et aperte loqui, nec de re obscura, ut physici, aut artificiosa, ut mathematici, sed de illustri et facili et iam in uolgi peruagata loquitur'.

Idem de nat. deor. I 31, 85 'in hac ita exposita sententia [Ep. sent. I] sunt qui existiment, quod ille inscitia plane loquendi 30 fecerat, fecisse consulto: de homine minime uafro male existimant'.

Idem de finibus II 6, 18 'dum dialecticam contemnit Epicurus, quae una continet omnem et perspiciendi, quid in quaque re sit,

2 ἰδιωτικωτάτη Menagius ἰδιωτικῆ Bakius ad Cleomedem p. 426

scientiam et iudicandi, quale sit quidque, et ratione ac uia disputandi, ruit in dicendo, ut mihi quidem uidetur, nec ea quae docere uult ulla arte distinguit'. *ib.* 9, 27 'contemnit enim disserendi elegantiam, confuse loquitur'.

5 *Idem de diuin.* II 50, 103 'Epicurum, quem hebetem et rudem dicere solent Stoici'.

Idem Tusc. disp. V 9, 26 'An malumus Epicurum imitari? qui multa praeclare saepe dicit: quam enim sibi constanter conuenienterque dicat, non laborat'.

10 *THEO progymnasm.* Rh. W. I p. 169 Sp. II p. 71, 7 ἐπιμελητέον δὲ καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων, πάντα διδάσκοντα ἕξ ὧν διαφεύξονται τὸ κακῶς συντιθέναι καὶ μάλιστα δὲ τὴν ἔμμετρον καὶ ἔνρυθμον λέξιν, ὡς τὰ πολλὰ τῶν Ἡγησίου τοῦ ῥήτορος καὶ τῶν Ἀσιανῶν καλουμένων ῥητόρων καὶ τινὰ τῶν Ἐπικούρου
15 οἷά που κτλ. [*uid.* fr. 131 et 105].

ATHENAEVS V p. 187^e τὴν μὲν γὰρ ἐπιτρέχουσαν τῇ λέξει (Epicuri) ἀρρυθμίαν τί δεῖ καὶ λέγειν; [*uid.* fr. 57].

CLEOMEDES II 1 p. 112 Bak. οὐδὲ γὰρ λιγὺν ἔγωγε τοῦτον ἂν τὸν Θεοσίτην (Epicurum), καθάπερ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκείνον, εἴποιμι,
20 ἐπεὶ γε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν αὐτῷ διεφθορότα ἐστὶ, σαρκὸς εὐσταθῆ καταστήματα λέγοντι καὶ τὰ περὶ ταύτης πιστὰ ἐλπίσματα, καὶ λίπασμα ὀφθαλμῶν τὸ δάκρυον ὀνομάζοντι καὶ ἱερὰ ἀνακραυγὰσματα καὶ γαργαλισμοὺς σώματος καὶ ληκῆματα καὶ ἄλλας τοιαύτας κακὰς
25 ἄτας· ὧν τὰ μὲν ἐκ χαμαιτυπείων ἂν τις εἶναι φήσειε, τὰ δὲ ὅμοια τοῖς λεγομένοις ἐν τοῖς Δημητρίοις ὑπὸ τῶν θεσμοφοριαζουσῶν γυναικῶν, τὰ δὲ ἀπὸ μέρους τῆς προσευχῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐταῖς προσαιτούντων Ἰουδαϊκά τινὰ καὶ παρακεχαραγμένα καὶ κατὰ πολὺ τῶν ἑρπετῶν ταπεινότερα.

30 *SEXTVS EMPIR.* *adu. mathem.* I 1 ἐν πολλοῖς γὰρ ἀμαθῆς Ἐπίκουρος ἐλέγχεται οὐδὲ ἐν ταῖς κοιναῖς ὁμιλίαις καθαρεύων.

CICERO de nat. deor. II 17, 46 'hic quam uolet Epicurus iocetur, homo non aptissimus ad iocandum minimeque resipiens patriam'.

28 Ἰουδαϊκά] χυδαϊκά *Meinekus Philol.* t. XIV p. 25 *perperam*

CICERO de nat. deor. I 44, 123 '(Epicuro) homine non tam faceto quam ad scribendi licentiam libero'.

DIONYSIUS HALIC. de comp. uerb. 24 p. 188 'Ἐπικουρείων δὲ χορόν, οἷς οὐδὲν μέλει τούτων, παραιτούμεθα. τὸ γὰρ ἐπίπονον τοῦ γράφειν ὄντως, ὡς αὐτὸς Ἐπίκουρος λέγει, τοῖς μὴ στοχαζομένοις τοῦ πυκνὰ μεταπίπτοντος κριτηρίου πολλῆς ἀργίας ἦν καὶ σκαιότητος ἀλεξιφάρμακον.

CICERO Bruti 35, 131 '(T. Albucius) fuit Athenis adulescens, perfectus Epicureus euaserat: minime aptum ad dicendum genus'.

CERTORVM LIBRORVM VESTIGIA

I ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΦΥΓΩΝ

Laert. x 27 supra p. 85, 20

1 LAERTIVS DIOGENES x 136 διαφέρεται δὲ πρὸς τοὺς Κυρη-
ναϊκοὺς περὶ τῆς ἡδονῆς. οἱ μὲν γὰρ τὴν καταστηματικὴν οὐκ
5 ἔγκρίνουσι, μόνην δὲ τὴν ἐν κινήσει· ὁ δὲ ἀμφοτέρω ** ψυχῆς
καὶ σώματος, ὡς φησιν ἐν τῷ Περὶ αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐν
τῷ Περὶ τέλους καὶ ἐν ᾧ Περὶ βίων καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτι-
λήνῃ φιλοσόφους ἐπιστολῇ.

2 ἡ μὲν γὰρ ἀταραξία καὶ <ἡ> ἀπονία καταστηματικά
10 εἰσιν ἡδοναί· ἡ δὲ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη κατὰ κίνησιν
ἐνεργεῖα βλέπονται.

LAERTIVS DIOG. x 136 ὁ δ' Ἐπίκουρος ἐν τῷ Περὶ αἰρέσεων οὕτω
λέγει· ἡ μὲν . . . . βλέπονται.

4—5 cf. Cicero de fin. II 5, 16 'uoluptatem . . . quae sit in
motu: sic enim appellat hanc dulcem "in motu", illam nihil dolentis
"in stabilitate"'. 10, 31 'utra uoluptate, stante an mouente? quon-
iam, si dis placet, ab Epicuro loqui discimus'. 23, 75 'tum enim
eam ipsam uis (uoluptatem) . . . et nomen inponis, in motu ut sit
et faciat aliquam uarietatem [ποικίλλουσα], tum aliam quandam sum-
mam uoluptatem, quo addi nihil possit: eam tum adesse, cum dolor
omnis absit: eam stabilem appellas' adde 10, 30. 23, 77 | 4 τῆς 37
om F | 5 ἀμφοτέρων F. at duo paria memoranda erant, et inter-
cidit καταστηματικὴν καὶ κινητικὴν | 6 αἰρέσεων H | 7 ᾧ] τῷ
Ff τῷ πρώτῳ uolgo || 9 γὰρ om F | ἡ inserui | 10 καὶ ἡ] καὶ
Ff | 11 ἐνεργεῖα F ἐναργεῖα HRitter hist. philos. III p. 469 |
12 ἐν τῷ π. αἰρ. om F | αἰρέσεως Q

II ANAΞΙΜΕΝΗΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 30

[fort. titulus fuit Ἀναξιμένης (ἦ?) περί βασιλείας [I. IX] cf. adn. ad p. 86, 29. credas sic inscriptum esse librum quod Anaximenis Βασιλέων μεταλλαγαί materiam copiosam et gratam praebuerant di- 5 sputanti de misera regum uita. uide quae de libro v dicentur.]

III ANAΦΩΝΗΣΕΙΣ

- 3 PHILODEMVS περί ὀργῆς VH² I 68 p. 149 Gomp. ἀρέ[σ]κει δὲ καὶ τοῖς καθηγεμόσιν οὐ τὸ [κ]ατ[ά] τὴν πρόληψιν [τα]ύτην θυμωθήσεσθαι τὸν σο[φ]όν, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν κοι[νο]τέραν· καὶ γὰρ 10 ὁ Ἐπίκου[ρος] ἐν ταῖς Ἀναφωνήσεσιν [δι]ασαφεῖ [τό] τε θυμωθήσεσθαι κα[ὶ] τὸ] μετρίως.

IV ANTIΔΩΡΟΣ $\bar{\alpha}$ $\bar{\beta}$

Laertius x 28 supra p. 86, 26

cf. Plutarchus adu. Coloten 32 p. 1126^a εἰ γὰρ πρὸς Ἀντίδω- 15 ρον ἢ Βίωνα τὸν σοφιστὴν γράφων (Colotes) ἐμνήσθη νόμων καὶ πολιτείας καὶ διατάξεως, οὐκ ἂν τις εἶπεν αὐτῷ

‘μέν’, ὦ ταλαίπωρ’, ἀτρέμα σοῖς ἐν δεμνίοις περιστέλλων τὸ σαρκίδιον, ἐμοὶ δὲ περὶ τούτων οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς βεβιωκότες ἐγκαλείτωσαν’; εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι πάντες οἷς 20 Κωλώτης λελοιδόρηκεν.

- 4 LAERTIVS DIOG. x 8 καὶ Ἀντίδωρον Σαννίδωρον (ἐκάλει).

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ

cf. Laert. x 28 περί δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν [XIV]

[inter libros suspectae fidei Epicureos Philodemus Voll. Herc. 25 coll. alt. t. I f. 152 [supra p. 34] memorat καὶ τοῦ περὶ ἄ . . . . . quinque litteris euanidis, quas probabiliter sic ἀ[ρετῶν] suppleas, ἀ[τόμων] Spengelius Philol. suppl. t. II p. 535. Cf. Cicero de finibus II 16, 51 ‘istorum uerborum, quae perraro appellantur ab Epicuro, sapientiae fortitudinis iustitiae temperantiae’.] 30

V ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 19

PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 22 p. 1103^a τῷ μὲν

13 de titulo libri cf. p. 93 | 18 μὲν’ ὦ κτέ. Eurip. Or. 258 | 20 τοιοῦτοι] οὔτοι uolgo || 22 Σαινίδωρον Hadr. Iunius

Ἐπικούρω καὶ Μητρόδωρος καὶ Πολύαινος καὶ Ἀριστόβουλος ἐκ-
θάρημα καὶ γῆθος ἦσαν, ὧν τοὺς πλείστους θεραπεύων νοσοῦν-
τας ἢ καταθρηνῶν ἀποθνήσκοντας διετέλεσε.

[multi sunt libri ab Epicuro nomine uiri aut mulieris insigniti.
5 et fratrum quidem memoriae dicati erant Ἀριστόβουλος Νεοκλῆς
Χαιρέδημος, amicorum laudem continebant Εὐρύλοχος Ἠγησιάνναξ
Θεμίστα Μητρόδωρος, inrugnabantur Ἀντίδωρος Τιμοκράτης; de
eo libro cui Ἀναξιμένης titulus erat, coniecturam supra protuli;
restant Καλλιστόλας (nisi fallit librorum fides) et Πολυμήδης, de
10 quibus non liquet. ultro memineris loghistoricorum Varronis et
Tulliani Catonis de senectute, Laeli de amicitia sed luculentius
praesto est exemplum, unde de natura horum librorum coniecturam
capiamus, Carneisci Epicurei Φιλίστας, cuius laceras aliquot reli-
quias uolumen Herculaneense n. 1027 (VH² v 182 sqq.) seruauit una
15 cum titulo hoc Καρνεῖσκου Φιλίστα Κ (an Η?), cf. D. Comparetti
relazione sui papiri ercolanesi p. 14 sq. eo opere apparet Philistam
aliquem sic tamquam exemplar uitae sapienter moderandae proponi,
ut eadem opera de uita instituenda praecepta dentur, quaestiones
tractentur, aliorum (uelut Praxiphane c. X et XIII) opinioniones refu-
20 tentur. uide praesertim f. 192 c. XI μακρὰν ἀ[πέ]χ[ο]ντες τοῦ τῶν
δεόντων <τι> λέγειν περὶ φιλίας ἢ τῶν λοιπῶν ὄσ[α] συντεί[ν]ει
π[ρ]ὸς τὸ [β]ιωσα[ι] μακαρίως· ὅθεν δὴ καὶ Φιλίσταν καλῶς ἐκ
μειρακίου κατακοσμηθ[έ]ν[θ] ὑπὸ τοιοῦτου [δ]ι[α]λογισμοῦ μέχ[ρ]ι
τε[λευτῆς] * et f. 195 c. XVI ubi ille comparato Praxiphane (cf. c. X
25 διότι μακρὰν ἀπέιχε Πραξιφάνης τοῦ τῶν δεόντων τι λελογίσθαι
περὶ φιλίας καὶ τὴν π[ρ]οσ[ή]κουσαν ἔχειν [κ]ατάσ[τ]ασιν ἐμ φί-
λ[ω]ν τελε[υ]ταίς) extollitur: καὶ δείγμα καθ[ε]σ[τ]ηκὸς τῆς καθ'
ὄλον τὸν βίον φαύλης διαγωγῆς καὶ φίλοις οὐ τῆς ἀ[ρ]ίστης συν-
αναστροφῆς, [ἐ]κείνόν τ' ἐπ[α]ιν[ο]ῦντας, ὡς καλῶς ἐν ταῖς φίλω[ν]
30 τελευταῖς ἀνεστρέφετο καὶ οὐτ' ἄφιλον οὐτ' ἀνήμ[ε]ρον *. haec
imitatoris uestigia si lustraueris, intelleges qui fieri potuerit ut in
plura eaque ampla uolumina excresceret Epicuro Metrodori aut
Themistae laudatio].

VI ΠΕΡΙ ΑΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΟΥ

35

Laert. x 27 supra p. 85, 14

VII ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΑΤΟΜΩΙ ΓΩΝΙΑΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 11

VIII ΠΕΡΙ ΑΦΗΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 12

IX ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 29

cf. adn. ad p. 86, 29 et supra p. 92

5

- 5 ΠΛΥΤΑΡΧΟΥΣ contra Epicuri beatitudinem 13 p. 1095^c Ἐπίκουρος . . . προβλήμασι μουσικοῖς καὶ κριτικῶν φιλολόγοις ζητήμασιν οὐδὲ παρὰ πότον διδοὺς χώραν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φιλομούσοις τῶν βασιλέων παραινῶν στρατηγικὰ διηγήματα καὶ φορτικὰς βωμολοχίας ὑπομένειν μᾶλλον ἐν τοῖς συμποσίοις ἢ λόγους περὶ μουσικῶν καὶ ποιητικῶν προβλημάτων περαιομένους. ταυτὶ γὰρ ἐτόλμησε γράφειν ἐν τῷ Περὶ βασιλείας.

- 6* ΠΛΥΤΑΡΧΟΥΣ adu. Coloten 33 p. 1127^a οὗτοι δὲ κἄν γράφωσι, γράφουσι . . . περὶ βασιλείας, ἵνα φεύγωμεν τὸ συμβιοῦν βασιλεῦσι.

X ΠΕΡΙ ΒΙΩΝ Δ

15

ΛΑΕΡΤΙΟΥΣ DIOG. x 27 supra p. 86, 5. idem x 30 τὸ δὲ ἠθικὸν (ἔχει) τὰ περὶ αἰρέσεως καὶ φυγῆς· ἔστι δὲ ἐν ταῖς Περὶ βίων βίβλοις καὶ ἐπιστολαῖς καὶ τῷ Περὶ τέλους.

A

- 7 ΛΑΕΡΤΙΟΥΣ DIOG. x 136: uid. fr. 1. 20
- 8 ΛΑΕΡΤΙΟΥΣ DIOG. x 119 οὐδὲ πολιτεύσεται (ὁ σοφός), ὡς ἐν τῇ πρώτῃ Περὶ βίων. οὐδὲ τυραννεύσειν.
CICERO ad Atticum XIV 20, 5 'Epicuri mentionem facis et audes dicere μὴ πολιτεύεσθαι'.
ad famil. VII 12 'indicavit mihi Pansa meus Epicureum te esse factum . . . . quid fiet porro populo Vlubrano, si tu statueris πολιτεύεσθαι non oportere?'
de legibus I 13, 39 'omnia quae sequantur in uita quaeque fugiant, uoluptatibus et doloribus ponderantis . . . in hortulis suis iubeamus dicere, atque etiam ab omni societate rei publicae, cuius partem nec norunt ullam neque umquam nosse uoluerunt, paulisper facessant rogemus'. 30

7 reliqua uide fr. 20 || 21 πολιτεύεσθαι f | 22 τῇ ᾧ F |
τυραννεύειν B¹ τυραννεύσιν F

- PLUTARCHVS adu. Coloten 34 p 1127^a οί νόμους και πολιτείας αν-
αιρούντες τόν βίον αναιρούσι τόν ανθρωπίνον, 'Επίκουρος δέ και
Μητρόδωρος τούτο ποιούσι τούς μέν συνήθεις αποτρέποντες του
τά κοινά πράττειν, τοίς δέ πράττουσιν απεχθανόμενοι.
- 5 id. ibid. 33 p. 1127^a ούτοι δέ καν γράφωσι, γράφουσι περι πολι-
τείας, ίνα μη πολιτευόμεθα, και περι ρητορικης, ίνα μη ρητορεύωμεν.
id. ibid. 31 p. 1125^c οί πολιτείας αφιστάντες αυτούς και τούς πλη-
σιάζοντας.
- id. praec. sanit. 22 p. 135^c 'Επίκουρόν τε και τούς περι 'Επίκουρον
10 ούδέν ωνησε προς την υμνουμένην 'σαρκός ευστάθειαν' ή πάσης
φιλοτιμίαν έχουσης πράξεως απόδρασις. cf. 21 p. 135^b άπωτάτω
πολιτείας καθίσασιν έαυτούς και συστείλασιν.
- SENECA epist. 90, 35 'non de ea philosophia loquor, quae ciuem
extra patriam posuit, extra mundum deos, quae uirtutem donauit
15 uoluptati'.
- COMMENTA Lucani II 380 p. 75, 13 'Epicurus cum dicat propter uo-
luptatem omnia esse facienda, excludit ab officiis actuque ciuili
sapientem et sibi tantum oportere uiuere adfirmat'.
- 9* SENECA ad Serenum de otio 3, 2 'duae maxime et in hac re
20 dissident sectae Epicureorum et Stoicorum, sed utraque ad otium
diuersa uia mittit. Epicurus ait: non accedet ad rem publicam
sapiens nisi si quid interuenerit. Zenon ait: accedet ad rem
publicam nisi si quid inpedierit. alter otium ex proposito petit,
alter ex causa'.
- 10 PHILODEMVS de rhetor. VH² IV 77 = Oχον. II 85 (πώς ούν —)
τέχνην εστιν ει[πεί]ν την πολιτικην ρητορικην; οτι μέν γάρ ούκ
έχε[ι] την μεθοδικην παράδοσιν και την τό έστηκός προσφερομένην,
όμολογούσιν· οτι [δέ] ούδέ την παρατήρησιν τη[ν του] ως έπι τό
πο[λ]ύ κα[ι] κατά τό εύλογον στοχαζομένην, 'Επίκου[ρος] έν [τ]ώι
20 πρώτω[ι] Περι β[ί]ων [κα]ι έν τώι Περι [πλ]ούτο[υ] ρη[τ]ώ[ς] γέγρα-
[φεν], και [Μη]τρόδωρο[ς] έν τώι Προς τούς από φυσ[ι]ολογ[ί]ας λέ-
γο[ντας] άγα[θούς] είναι] ρήτορας.

10 υμνουμένην fr. 68 || 22 si quid interuenerit] graece κατά
περίστασιν βίου || 26 πολιτικων N | 27 cf. (Philodemus) VH² x 154
μέθοδος [γάρ ο]ύκ εστιν δι' ης πλήθος [τις δ]υνησεται πείθειν
[ούτε] διά παντός ούθ' ως [έπι τό] πολύ | 30 ρητώς γέγραφεν
fortasse audacius dedi: ρη... τοιεπρα O .....-οι... φ N

- 11 PHILODEMVS de rhetor. VH² IV 107 = Ox. II 115 et VH² v 44
 * * ἐρωτήσεως οὐκ ἐν τῷ Συμποσίῳ λέγομεν οὐδ' ἐν τοῖς Περὶ
 βίων· οὐδὲ κελεύομεν αὐτὸν 'ψή[χει]ν ἐμ [πε]λάγει' ζητεῖν, ἀλλ'
 ὅπου φαμέν κα[ὶ δι'] ὧν φαμέν δηλοῦσθαι τὸ τὴν σοφιστικὴν ῥη-
 τορικὴν τέχνην ὑπάρχειν παρατεθείκαμεν. 5

B

- 12 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 108 p. 126, 26 Gomp. κὰν [τῷ]
 Περὶ βίων δευ[τέρῳ] προσκυνή[σεσθαι] θεοὺς φησι τὸν σοφόν.
- 13* PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 110 p. 128, 5 Gomp. ἀλλ' Ἐπί-
 κουρος φανή[σεται] καὶ τετρηκῶς [ἀπαν]τα καὶ τοῖς φί[λοις τ]η- 10
 ρεῖν παρεγ[γετυηκ]ῶς οὐ μόνον [διὰ τ]οὺς νόμους, ἀλλὰ διὰ φυσικ-
 κὰς [αἰτίας]. προσεύχεσθαι γὰρ ἐν τῷ Περὶ [βίων] οἰκεῖον εἶναι
 [σοφί]αι φησίν, οὐχ ὡς [ἀχθο]μένων τῶν [θεῶν] εἰ μὴ ποιή[σομεν],
 ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τῶν [ὑπερβ]αλλουσῶν [δυνά]μει καὶ σπου-
 [δαιότ]ητι φύσεων. 15
- 14 LAERTIVS DIOG. X 119 οὐδὲ κυνιεῖν (τὸν σοφόν), ὡς ἐν τῇ
 δευτέρῳ Περὶ βίων, οὐδὲ πτωχεύειν.
- 15 LAERTIVS DIOG. X 119 ἀλλὰ καὶ πηρωθεὶς τὰς ὄψεις (ὁ σο-
 φός) καταξιοῖ αὐτὸν τοῦ βίου, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ φησι.

2 quae praecedunt restitui uix possunt, cum in altero exemplo (B = v 44) tantum non absumpta sint, alterius exempli apographa (Aⁿ A^o) inter se discrepent | an λεγόμεν'? | 3 ψήχειν] ψη... v Aⁿ ψυ... v A^o ψε... v B. cf. Catulli c. LXX *mulier cupido quod dicit amanti In uento et rapida scribere oportet aqua* nec dubitabis hoc hemistichion ei ascribere qui Euhemerum fecit ἄδικα βιβλία ψήχειν || 7 cf. Plut. contra Epicuri beatitudinem 21 (infra p. 103, 7) ὑποκρίνεται γὰρ (Epic.) εὐχὰς καὶ προσκυνήσεις | 8 δευ-] δετ Neap. cf. Buechelerus in Fleckeiseni annali 1865 p. 540 || 9 fundamenta interpretationis certa pleraque Buechelerus iecit in Fleckeiseni annali 1865 p. 540 sq. | 11 διασφυσσεῖς corr. in διαφυσσεῖς papyrus | 12 αἰτίας Gomperzio debetur | βίων suppleui: θεῶν Buechelerus, quod sentio eo commendari, quod numerus libri non indicatur | 15 sequentia nondum extricata || 16 κ[υνιεῖν] cum litura B κινιεῖν F. cf. Arius Didymus Stobaei ecl. II 6, 6 p. 238 de Stoicis: κυνιεῖν τε τὸν σοφὸν λέγουσιν ἴσον (<ὄν add. Valck.>) τῷ ἐπιμενεῖν τῷ κυνισμῷ, οὐ μὴν σοφὸν ὄντα ἐνάρεσθαι τοῦ κυνισμοῦ | τῇ β F | 17 πτωχεύειν B¹ || 18 πυρωθεὶς BH² | 19 καταξιοῖ] μετὰξει FPQf μετέξει BH¹ μετέξειν H² μεθέξειν f | τῇ αὐτῇ: antecedit fr. 14

ΧΙ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΝ

aut partem uoluminum Πρὸς τοὺς φυσικοὺς aut haec ipsa fuisse conicias. eorum epitomen in indicem recepit Laertius (infra n. XLIX)

cf. Plutarchus contra Epicuri beatitudinem 18 p. 1100^a ('Ἐπί-
5 κούρος) οὕτω σπαργῶν περιμανῶς καὶ σφαδάζων πρὸς δόξαν, ὥστε
. . . . Δημοκρίτῳ, τὰ δόγματα ῥήμασιν αὐτοῖς ὑφαιρούμενος, ζυγο-
μαχεῖν περὶ συλλαβῶν καὶ κεραιῶν. alia huius obtrectationis testi-
monia dedi infra fr. 222—4. 227.

16 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v 2 fr. xx
10 ἔτι δὲ τῆ[ν] με[ρι]ζομένην συν[γν]ώ[μ]ην ἐν οἷς διέπεσον· ὡ[ς] ἐν
τ[ε] τοῖς πρὸς Δημόκρ[ι]τον ἴστατ[α]ι διὰ τέλους ὁ Ἐπίκουρος καὶ
πρὸς Ἡ[ρακλ]εῖδην ἐν τ[ε] *

17* CICERO Tusc. disp. I 34, 82 'fac enim sic animum interire ut
corpus: num igitur aliquis dolor aut omnino post mortem sensus
15 in corpore est? nemo id quidem dicit, etsi Democritum insimulat
Epicurus, Democriti negant'.

ΧΙΙ ΔΙΑΠΟΡΙΑΙ

Laert. x 27 supra p. 85, 18

18 πράξει τινὰ ὁ σοφὸς ὧν οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν, εἰ-
20 δὼς ὅτι λήσει; Οὐκ εὖοδον τὸ ἀπλοῦν ἐστὶ κατηγορημα.
PLUTARCHVS adu. Coloten 34 p. 1127^a ὅτι δ' οὐ νομοθέταις ἀλλὰ
νόμοις ἐπολέμουν, ἔξεστιν ἀκούειν Ἐπικούρου· ἐρωτᾷ γὰρ αὐτὸν
ἐν ταῖς Διαπορίαις, εἰ πράξει . . . . λήσει. καὶ ἀποκρίνεται
Οὐκ . . . . κατηγορημα, τουτέστι πράξω μὲν, οὐ βούλομαι δὲ
25 ὁμολογεῖν.

CICERO de finibus II 9, 28 'ex eo quod eam uoluptatem quam omnes
gentes hoc nomine appellant uidetur (Ep.) amplexari saepe uehe-
mentius, in magnis interdum uersatur angustiis, ut hominum con-
scientia remota nihil tam turpe sit quod uoluptatis causa non ui-
30 deatur esse facturus'.

19 LAERTIVS DIOG. x 119 καὶ μὴν καὶ γαμήσειν καὶ τεκνοποιή-

6 τὰ Wyttenbachius: τῷ τὰ libri | ὑφαιρουμένῳ libri: corr.
idem || 12 cf. fr. 226 || 15 cf. H. Diels *Hermae* t. XIII p. 4 ||
28 haec uberius persequitur Cic. ib. II 16, 53 — 19, 60

σειν τὸν σοφόν, ὡς Ἐπίκουρος ἐν ταῖς Διαπορίαις καὶ ἐν ταῖς
 Περί φύσεως. id. ibid. κατὰ περίστασιν δέ ποτε βίου γαμήσειν.
 ARRIANVS Epict. diss. I 33, 3 διὰ τί ἀποσυμβουλευεῖς (Ἐπίκουρε)
 τῷ σοφῷ τεκνοτροφεῖν; τί φοβῆ, μὴ διὰ ταῦτα εἰς λύπας ἐμπέσῃ;
 6 ἄλλ' ὁ μὲν . . . τολμᾷ λέγειν ὅτι Μὴ ἀναιρώμεθα τέκνα. 5
 SENECA (fr. 45 Haasii) ap. Hieronymum adu. Iovin. I 48 p. 317 Vall.
 'Epicurus uoluptatis assertor, quamquam Metrodorus discipulus eius
 Leontium habuerit uxorem, raro dicit sapienti ineunda coniugia, quia
 multa incommoda admixta sunt nuptiis. et quomodo diuitiae et ho-
 nores et corporum sanitates et cetera quae indifferentia nominamus, 10
 nec bona nec mala sunt sed uelut in meditullio posita usu et euentu
 uel bona uel mala fiunt, ita et uxores sitas in bonorum malorum-
 que confinio. graue autem esse uiro sapienti uenire in dubium,
 utrum bonam an malam ducturus sit'. cf. Clemens Alex. strom. II 23
 p. 181, 27 Sylb. Theodoretus cur. Graec. errorum XII p. 479 Gaisf. 15

20 ΠΛΥΤΑΡΧΟΥΣ contra Epicuri beatitudinem 13 p. 1095^c . . . ἀτο-
 πῖαν ὧν Ἐπίκουρος λέγει φιλοθέωρον μὲν ἀποφαίνων τὸν σοφὸν ἐν
 ταῖς Διαπορίαις καὶ χαίροντα παρ' ὄντινόν ἕτερον ἀκροάμασι καὶ
 θεάμασι Διονυσιακοῖς, προβλήμασι δὲ μουσικοῖς καὶ κριτικῶν φιλο-
 λόγοις ζητήμασιν οὐδὲ παρὰ πότον διδοὺς χώραν. 20

21* idem ibid. 12 p. 1094^c ὅτι τοῖνον αἱ τοῦ σώματος ἡδοναὶ κα-
 θὰ περ οἱ ἐτησῖαι μαραίνονται μετὰ τὴν ἀκμὴν καὶ ἀπολήγουσιν,
 οὐ λέληθε τὸν Ἐπίκουρον. διαπορεῖ γοῦν, εἰ γέρων ὁ σοφὸς ὧν
 καὶ μὴ δυνάμενος πλησιάζειν ἔτι ταῖς τῶν καλῶν ἀφαῖς χαίρει καὶ
 ψηλαφήσειν. 25

XIII ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΠΡΑΓΙΑΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 6

1 ὡς . . . 2 φύσεως om F | 2 ex alio auctore adsumptum.
 inepte οὐ post βίου Meibomius inseruit, maiores turbas Cobetus
 edidit || 20 continuatur fr. 5 || 21 cf. 3 p. 1087^f αἱ δὲ ἡδοναὶ
 καθὰ περ αὔραι πρὸς ἑτέραις ἕτεραι τοῦ σώματος ἄκραις ἐπιγε-
 λῶσαι (fort. ἐπιγελάσασαι) διαχέονται, καὶ ὁ χρόνος ὁ μὲν τού-
 των οὐ πολὺς, ἀλλ' ὡσπερ οἱ διόττοντες ἕξαψιν ἅμα καὶ σβέσιν
 ἐν τῇ σαρκὶ λαμβάνουσιν | 23 cf. Plato reip. I p. 329^c. Cicero Cat.
 mai. 14, 47 'at non est uoluptatum tanta quasi titillatio in senibus.
 credo, sed ne desideratio quidem, nihil autem est molestum quod
 non desideres'

XIV ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΑΡΕΤΩΝ

Laert. x 23 supra p. 86, 21

[cf. supra p. 92 liber Περὶ ἀρετῶν.]

XV ΠΕΡΙ ΔΩΡΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΙΤΟΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 22

- 5
22 ΣΕΧΤΥS emp. adu. math. I 49 ἐν γοῦν τῷ Περὶ δώρων καὶ
χάριτος ἱκανῶς πειρᾶται διδάσκειν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς σοφοῖς
μανθάνειν γράμματα.

XVI ΠΕΡΙ ΕΙΔΩΛΩΝ

Laert. x 28 supra p. 86, 17

10

XVII ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 13

- 23 ΡΗΙΛΟΔΕΜΥS π. εὐσεβ. VH² II 106 p. 124, 18 Gomp. κ]άν τ[ῶι
γε Π]ερὶ τῆς εἰμ[αρμέ]νης ὑπὲρ τ[ῆς] ἐκ[εῖ]νων συνεργία[ς] ἀπο-
15 φαίνεται.

XVIII ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΤΟΜΗ

- 24 SCHOLION Epicuri ep. I 39 τὸ πᾶν ἐστὶ σώματα καὶ τόπος]
τοῦτο καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ φησὶ κατ' ἀρχὴν καὶ ἐν τῇ ᾧ
Περὶ φύσεως.
- 25 SCHOLION Epicuri ep. I 40 τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐστὶ συγ-
κρίσεις, τὰ δ' ἔξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεποίηται] ταῦτόν τοῦτο καὶ
ἐν τῇ πρώτῃ Περὶ φύσεως . . . . καὶ τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ.
- 26 SCHOLION Epicuri ep. I 73 ἴδιόν τι σύμπτωμα . . . . ἐννοοῦν-
τες καθ' ὃ χρόνον ὀνομάζομεν] φησὶ δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ
28 Περὶ φύσεως καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ.

XIX ΜΙΚΡΑ ΕΠΙΤΟΜΗ

[ita qui epistulam alteram scripsit, epistulam I ad Herodotum
appellat 85 p. 35, 17. sed in ea neque diuinationis mentionem ne-
que locum ubi iudicari de ea potuerit inuenias.]

6 cf. adn. ad fr. 216 || 14 ἐκείνων scil. τῶν θεῶν | συνεργιδ
Nearp. emendauit Buechelerus in Fleckeiseni annali 1865 p. 539

27 μαντική οὔσα ἀνύπαρκτος, εἰ καὶ ὑπαρκτή, οὐδὲν παρ' ἡμᾶς ἡγητέα τὰ γινόμενα.

LAERTIUS DIOG. x 135 μαντικὴν δ' ἅπασαν ἐν ἄλλοις ἀναιρεῖ, ὡς καὶ ἐν τῇ Μικρᾷ ἐπιτομῇ· καὶ φησί· μαντικὴ . . . γινόμενα.

XX ΠΕΡΙ ΕΡΩΤΟΣ

5

Laert. x 27 supra p. 85, 15

de argumento cf. Laertius Diog. x 118 et fr. inc.

XXI ΕΥΡΥΛΟΧΟΣ ΠΡΟΣ ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΝ

Laert. x 28 supra p. 86, 9. cf. p. 93

XXII ΠΕΡΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ

10

CICERO de nat. deor. I 41, 115 'at etiam de sanctitate, de pietate aduersus deos libros scripsit Epicurus. at quo modo in his loquitur? ut Ti. Coruncanium aut P. Scaeuolam pontifices maximos te audire dicas, non eum qui sustulerit omnem funditus religionem nec manibus ut Xerxes, sed rationibus deorum immortalium templa 15 et aras euerterit. quid est enim cur deos ab hominibus colendos dicas, cum dei non modo homines non colant, sed omnino nihil curent, nihil agant?'

id. ib. I 44, 123 'at etiam liber est Epicuri de sanctitate. Iudimur ab homine non tam faceto quam ad scribendi licentiam libero. 20 quae enim potest esse sanctitas, si di humana non curant? quae autem animans natura nihil curans?'

XXIII ΗΓΗΣΙΑΝΑΞ

Laert. x 27 supra p. 86, 4. cf. p. 93

1 μαντικὴν F¹HPQ | [οὔ]σα B²: ὄσα HPQ ὡς Ff, mg γρ P² | εἰ] εἰ δὲ FP²f | 2 ἡγητέα τὰ] ἡγητὰ B ἡγῆ τὰ ceteri | 3 ὡς . . . 4 ἐπιτομῇ om F || 11 sq. cf. Cic. ib. I 41, 116 'est enim pietas iustitia aduersus deos . . . sanctitas autem est scientia colendorum deorum' cum Laertio Diog. VII 119 εἶναι τε τὴν εὐσέβειαν ἐπιστήμην θεῶν θεραπείας et Sexto emp. adu. dogmat. III 123 ἔστι γὰρ εὐσέβεια ἐπιστήμη θεῶν θεραπείας 124 ἢ ὀσιότης δικαιοσύνη τις οὔσα πρὸς θεοῦς | 12 de pietate aduersus deos 'emblema perabsurdum' dixit Cobetus Mnemos. n. s. t. VI p. 46 scilicet non intellectum | 13 pontifices maximos damnauit idem

XXIV ΠΕΡΙ ΗΔΟΝΗΣ

CICERO de diuin. II 27, 59 'nos autem ita leues atque inconsiderati sumus, ut si mures corroserint aliquid, quorum est opus hoc unum, monstrum putemus? . . . . nam si ista sequimur, quod
5 Platonis Politian nuper apud me mures corroserunt, de re publica debui pertimescere, aut si Epicuri de uoluptate liber rosus esset, putarem annonam in macello cariorem fore'.

XXV ΘΕΜΙΣΤΑ

CICERO de finibus II 21, 67 'in uestris disputationibus historia
10 muta est. numquam audiui in Epicuri schola Lycurgum Solonem Miltiadem Themistoclem Epaminondam nominari, qui in ore sunt ceterorum omnium philosophorum . . . . 68 nonne melius est de his aliquid quam tantis uoluminibus de Themista loqui?'
[in indice Laertiano fieri potuit ut post p. 86, 7 πρὸς Θεμισταν titulus intercideret. de genere scriptionis cf. p. 93.]

28* CICERO or. in L. Pisonem 26, 62 sq. 'inrisa est abs te paulo ante M. Pisonis cupiditas triumphandi . . . . ea contemnis, quae illi idiotae, ut tu appellas, praeclara duxerunt . . . . tu tantis nationibus subactis, tantis rebus gestis minime fructum laborum tuorum, praemia periculorum, uirtutis insignia contemnere debuisti. neque uero
20 contempsisti, sis licet Themista sapientior'. idem ibid. 25, 60 'disseres de triumpho: Quid tandem habet iste currus? . . . . quid tota illa pompa? inania sunt ista, mihi crede, delectamenta paene puerorum, captare plausus, uehi per urbem, conspici uelle: quibus ex
25 rebus nihil est quod solidum tenere, nihil quod referre ad uoluptatem corporis possis'. 27, 65 'da te populo, committe ludis. sibilum metuis? ubi sunt uestrae scholae? ne acclametur times? ne id quidem est curare philosophi'.

XXVI ΠΡΟΣ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΝ

30 CICERO de nat. deor. I 33, 93 'sed meretricula etiam Leon-

21 Themistae de uanitate gloriae uoces poterant etiam ex Epicuri ad eam epistula notae esse | 30 — p. 102, 6 hinc colligas Clitomachum h. e. Carneaden aliorum famam secutum libros contra Theophrastum non Epicuro sed Leontio tribuisse. simul indidem constat in illis libris de deorum natura disputatum esse

tium contra Theophrastum scribere ausa est. scito illa quidem sermone, sed tamen: tantum Epicuri hortus habuit licentiae'.

PLINIUS nat. histor. praef. 29 'ceu uero nesciam aduersus Theophrastum, hominem in eloquentia tantum ut nomen diuinum inde inuenerit, scripsisse etiam feminam et prouerbium inde natum su- 5 spendio arborem eligendí'.

cf. Philodemus VH² I f. 149 θ]ρυλῶν ὅτι Λε[ό]ντιον καὶ [έ]τέρα τις (i. e. Themista) ἐπὶ πραγματεία μνημο[ν]εύεται. et pinxit Leontion 'cogitantem' Theorus auctore Plinio nat. hist. xxxv 144.

B

10

29 ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτου τοῦ μέρους οὐκ οἶδα ὅπως δεῖ τὰ ἐν σκότει ταῦτα ὄντα φῆσαι χρώματα ἔχειν.

uid. fr. 30, infra l. 26.

ΑΕΤΙΥΣ I 15, 9 (Stob. ecl. ph. 16, 1) p. 314, 11 Diels 'Επίκουρος καὶ Ἀρίσταρχος τὰ ἐν τῷ σκότῳ σώματα χροῶν οὐκ ἔχειν. 15

30 PLVTARCHVS adu. Coloten 7 p. 1110^e "Ὅτι δὲ τούτοις πρὸς πᾶν ἔστι χρῆσθαι τὸ καλούμενον καὶ νομιζόμενον, πικρὸν γλυκὺ καθαρτικὸν ὑπνωτικὸν φωτεινόν, ὡς οὐδενὸς ἔχοντος αὐτοτελεῖ ποιότητα καὶ δύναμιν οὐδὲ δρῶντος μᾶλλον ἢ πάσχοντος, ὅταν ἐγγένηται τοῖς σώμασιν, ἄλλην δὲ ἐν ἄλλοις διαφορὰν καὶ κρᾶ- 20 σιν λαμβάνοντος, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν. αὐτὸς γὰρ οὖν ὁ Ἐπίκουρος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Πρὸς Θεόφραστον οὐκ εἶναι λέγων τὰ χρώματα συμφυῆ τοῖς σώμασιν ἀλλὰ γεννᾶσθαι κατὰ ποιᾶς τινας τάξεις καὶ θέσεις πρὸς τὴν ὄψιν οὐ μᾶλλον φησι κατὰ τούτον τὸν λόγον ἀχρωμάτιστον σῶμα εἶναι ἢ χρῶμα ἔχον. 25 ἀνωτέρῳ δὲ κατὰ λέξιν ταῦτα γέγραφεν ἀλλὰ καὶ . . . . ἔχειν [fr. 29]. καίτοι πολλάκις ἀέρος ὁμοίως σκοτιώδους περιεχυμένου οἱ μὲν αἰσθάνονται χρωμάτων διαφορᾶς, οἱ δ' οὐκ αἰσθάνονται δι' ἀμβλύτητα τῆς ὄψεως· ἔτι δ' εἰσελθόντες εἰς σκοτεινὸν οἶκον οὐδεμίαν ὄψιν χρώματος ὀρῶμεν, ἀναμείναντες δὲ μικρὸν ὀρῶμεν. 30 οὐ μᾶλλον οὖν ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν χρῶμα ῥηθήσεται τῶν σωμάτων ἕκαστον. εἰ δὲ τὸ χρῶμα πρὸς τι, καὶ τὸ λευκὸν ἔσται πρὸς τι

3 modo loquebatur Plinius de Epicureis sibi infestis || 11 cf. Lucret. II 795 sqq. Philodemus de notat. VH² IV f. 21, 8 p. 23 Gomp. τὰ γοῦν ἐν τῷ σκότει χ[ρῶα]ν μέ[ν οὐ]κ ἔχει, σώματα δ' ἐστ[ί]ν | 15 σώματα] χρώματα libri || 16 ἔτι δὲ τούτοις προσεπανέστη libri: corr. Reiskius | 20 ἐγγένωνται et 21 ἄδηλος libri: corr. idem

καὶ τὸ κυανοῦν· εἰ δὲ ταῦτα, καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν· ὥστε κατὰ πάσης ποιότητος ἀληθῶς τὸ μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι κατηγορεῖσθαι· τοῖς γὰρ οὕτω πάσχουσιν ἔσται τοιοῦτον, οὐκ ἔσται δὲ τοῖς μὴ πάσχουσιν.

5

XXVII ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ

Laert. x 27 supra p. 86, 2

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 21 p. 1102^b ὑποκρίνεται γὰρ εὐχὰς καὶ προσκυνήσεις οὐθὲν δεόμενος διὰ φόβον τῶν πολλῶν καὶ φθέγγεται φωνὰς ἐναντίας οἷς φιλοσοφεῖ· καὶ θύων
 10 μὲν ὡς μαγείρῳ παρέστηκε τῷ ἱερεῖ σφάττοντι, θύσας δὲ ἄπεισι λέγων τὸ Μενάνδρειον 'ἔθουον οὐ προσέχουσιν οὐδὲν μοι θεοῖς'· οὕτω γὰρ Ἐπίκουρος οἶεται δεῖν σχηματίζεσθαι καὶ μὴ φθονεῖν μηδ' ἀπεχθάνεσθαι τοῖς πολλοῖς, οἷς χαίρουσιν ἕτεροι πράττοντας, αὐτοὺς δυσχεραίνοντας. . . . . ἢ καὶ τοὺς δεισιδαίμονας οὐ χαίρον-
 15 τας ἀλλὰ φοβουμένους οἶονται θυσίαις καὶ τελεταῖς ὀμιλεῖν, μηθὲν ἐκείνων αὐτοὶ διαφέροντες, εἴ γε διὰ φόβον τὰ αὐτὰ δρῶσιν, οὐδ' ἐλπίδος χρηστῆς ὅσον ἐκείνοι μεταλαγχάνοντες, ἀλλὰ μόνον δεδιότες καὶ ταραττόμενοι μὴ φανεροὶ γένωνται τοῖς πολλοῖς παραλογιζόμενοι καὶ φενακίζοντες· ἐφ' οὓς καὶ τὰ περὶ θεῶν καὶ ὀσιότη-
 20 τος αὐτοῖς βιβλία συντέτακται 'ἐλικτὰ καὶ οὐδὲν ὑγιᾶς ἀλλὰ πᾶν πέριξ' ἐπαμπεχομένοις καὶ ἀποκρυπτομένοις διὰ φόβον ἃς ἔχουσι δόξας.

31 PHILODEMVS de deorum uictu VH¹ VI fr. 5 διαστέλλεται δὲ καὶ [πε]ρὶ τούτων ὁ Ἐπίκουρος ἐν τῷ Περὶ θεῶν. διό περ καὶ ἐν
 25 οἷς τὸ σάρκινον φθορᾶς εἶναι δεκτικὸν λέγει, τὸ λαμβανόμενον ..

4 huc usque uerba Epicuri continuabat Wyttenbachius, rectius Maduigijs adu. I p. 675 || 7 sqq. eadem occentat Epicuro Posidonius Ciceronis de nat. deor. I 44, 123 cf. 30, 85. III 1, 3 Atticus Eusebii praep. eu. XV 5, 12 p. 800^c Dionysius episc. ibid. XIV 27, 11 p. 783^c. purgabat auctorem sectae Philodemus libro περὶ εὐσεβείας | 13 οἷς ex Harl. reposuit Wyttenb. | πράττοντες αὐτοὶ δυσχεραίνοντες libri | 16 εἴτε libri: corr. Reiskius | 18 τοὺς πολλοὺς libri: corr. Cobetus Mnemosynes n. s. t. VI p. 46 | 19 καὶ θειότητος libri: corr. Cobetus l. s. | 20 ἐλικτὰ κτέ. Eurip. Andr. 448 || 23 praecedunt ὀρ[γῆς] δεκτικὸν τὸ [ἄφθαρτον] οὐδαμῶ[ς]. Epicuri mentio praeter hunc locum in illo libro non fit, c. VI apparet in infimo uersu καθη[γ]εμ[ό]σι

- 32 ΡΗΙΛΟΔΕΜΥC π. εϋσεβ. VΗ² II 122 p. 137, 17 Gomp. Ἐπι]κού-
ρωι δ' ἐν [τῷ Περὶ θεῶν τὸ μὴ ..... οἱ τὴν ἄσ ..... [τ]ὴν
σύνκ[ρισιν] ..... συ..ω..... και τί μὴ, τῆς [φύσεως]
μετεχο[σης] τῶν ἀλγηδό[νων ἐξ] ἀνάγκης κτλ.
- 33 ΡΗΙΛΟΔΕΜΥC π. εϋσεβ. VΗ² II 104 p. 122, 13 Gomp. * * κ[ατι]- 5
σχύν[τας οὐ]δ[έ κ]ωλυομέ[νους] ταῦτα πράτ[τειν ἐν] τῷ Περὶ
θεῶν [φησί?].
- 34 ΡΗΙΛΟΔΕΜΥC π. εϋσεβ. VΗ² II 117 p. 133 Gomp. ἐν] τῷ
Περὶ θε[ῶν ἀν]αμφιλέκτως [τίθἐ]ται τὸ τὴν ..... ανυ την .....
απαν κτλ. 10

XXVIII ΚΑΛΛΙCΤΟΛΑC

Laert. x 28 supra p. 86, 28. cf. p. 93

XXIX ΠΕΡΙ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ Η ΚΑΝΩΝ

Laert. x 27 supra p. 85, 22

- ΔΑΜΟΧΕΝΙ comici cocus ap. Athen. III p. 102^b 15
μάγειρον ὅταν ἴδης ἀγράμματον
μὴ Δημόκριτόν τε πάντα διανεγνώκῃ
καὶ τὸν Ἐπικούρου Κανόνα, μινθώσας ἄφες.

ΛΑΕΡΤΙΥC ΔΙΟΓ. x 30 διαιρεῖται τοῖνον (ἢ κατ' Ἐπίκουρον φιλο-
σοφία) εἰς τρία, τὸ τε κανονικὸν καὶ φυσικὸν καὶ ἠθικόν. τὸ μὲν 20
οὖν κανονικὸν ἐφόδους ἐπὶ τὴν πραγματείαν ἔχει καὶ ἔστιν ἐν ἐνὶ
τῷ ἐπιγραφομένῳ Κανών. idem x 14 * δέ φησιν ἐν τῷ Ἐπικού-
ρου βίῳ τὸν Κανόνα γράψαι αὐτὸν ἐκ τοῦ Ναυσιφάνους τρίποδος,
οὗ καὶ ἀκούσαι φησιν αὐτόν.

CICERO de finibus I 19, 63 'illa quae quasi delapsa de caelo est 25
ad cognitionem omnium regula, ad quam omnia iudicia rerum diri-
gentur'. idem de nat. deor. I 16, 43 'illo caelesti Epicuri de re-
gula et iudicio uolumine'.

ΠΛΥΤΑΡΧΥC adu. Coloten 19 p. 1118^a οὐ γὰρ Κωλώτη μὲν ὁ ἄρτος
ἄρτος ἐφαίνετο καὶ χόρτος ὁ χόρτος, ὅτι τοὺς διοπετεῖς ἀνεγνώ- 30

2 librum Buechelerus agnuit in Fleckeiseni annali 1865 p. 541.
antecedit ex Metrodoro petittum τὸ μὴ [μετέχον] τοῦ κενοῦ [ἄφθαρ-
τον], ἅπασαν [δὲ σύ]γκρισιν φθαρ[τήν] || 7 sequitur fr. 38 || 8 cf.
Buechelerus l. s. p. 541

κει Κανόνας· ὁ δὲ Σωκράτης κτλ. ib. 28 p. 1123^f γράφοντες περὶ ἀληθείας καὶ κανόνων καὶ κριτηρίων.

ALCIPHRO II 2, 2 (supra p. 70).

ARRIANVS Epictet. dissert. II 23, 21 νῦν δὲ τί ἐστίν, Ἐπίκουρε, τὸ
5 ταῦτα ἀποφαινόμενον, τὸ Περὶ τέλους συγγεγραφός, τὸ τὰ Φυσικά,
τὸ περὶ Κανόνος; . . . ἢ σὰρξ ἢ ἡ προαίρεσις;

35 LAERTIVS DIOG. X 31 ἐν τοίνυν τῷ Κανόνι λέγων ἐστίν ὁ
Ἐπίκουρος κριτήρια τῆς ἀληθείας εἶναι τὰς αἰσθήσεις καὶ προλή-
ψεις καὶ τὰ πάθη.

36 LAERTIVS DIOG. X 31 τὴν διαλεκτικὴν ὡς παρέλκουσαν ἀπο-
δοκιμάζουσιν· ἀρκεῖν γὰρ τοὺς φυσικοὺς χωρεῖν κατὰ τὰς τῶν
πραγμάτων φθόγγους. ἐν τοίνυν τῷ Κανόνι . . . . πάθη [fr. 35].
. . . . Πᾶσα γάρ, φησίν, αἰσθησις ἄλογός ἐστι καὶ μνήμης οὐδεμιᾶς
δεκτικὴ· οὔτε γὰρ ὑφ' αὐτῆς κινεῖται οὔτε ὑφ' ἑτέρου κινήθεισα
15 δύναται τι προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν. οὐδὲ ἐστὶ τὸ δυνάμενον αὐτὰς
διελέγξαι· οὔτε γὰρ ἡ ὁμογένεια αἰσθησις τὴν ὁμογενῆ, διὰ τὴν
ἰσοσθένειαν· οὔθ' ἡ ἀνομογένεια τὴν ἀνομογένειαν, οὐ γὰρ τῶν
αὐτῶν εἰσι κριτικά· οὔτε μὴν λόγος, πᾶς γὰρ λόγος ἀπὸ τῶν αἰ-
σθήσεων ἡρτηται· οὔθ' ἡ ἑτέρα τὴν ἑτέραν, πᾶσαις γὰρ προσέχο-
20 μεν. καὶ τὸ τὰ ἐπαισθήματα δὲ ὑφ' ἑστέρας πιστοῦται τὴν τῶν
αἰσθήσεων ἀλήθειαν· ὑφέστηκε δὲ τό τε ὄραν ἡμᾶς καὶ ἀκούειν
ὡσπερ τὸ ἀλγεῖν. ὅθεν καὶ περὶ τῶν ἀδήλων ἀπὸ τῶν φαινομένων
χρῆ σημαῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἐπίνοιαί πᾶσαι ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων
γεγόνασιν κατὰ τε περίπτωσιν καὶ ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα καὶ

7 λέγων ἐστίν FHP²: ἐστίν BQ ἔστιν P¹ λέγει οὖν f | 8 καὶ
τὰς προλήψεις Gassendus | 9 subicitur οἱ δ' Ἐπικούρειοι καὶ τὰς
φανταστικὰς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας, cui adnotationi a Laertio additur
λέγει δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον ἐπιτομῇ καὶ ἐν ταῖς Κυρίαις δό-
ξαις (explanatum p. 70) || 13 cf. Plut. adu. Col. 19 p. 1118^b τὸ δ' αἰσθά-
νεσθαι καὶ τυποῦσθαι πρὸς τὰ φαινόμενα κοινόν ἐστὶ πάθος ἀλό-
γοις περαινόμενον αἰτίαις | οὐδεμιᾶς ἐστὶ δ. F | 14 ὑφ' αὐτῆς Ff:
ἀπ' (ὑπ' P²) αὐτῆς BHPQ | κινεῖται om Ff | 15 ἀδυνατεῖ τι libri:
corr. Gassendus | οὐδ' f οὐδέν F | 16 ἢ om P¹QH | ὁμογένειαν
P²Hf | 17 τὴν ἀνομογένειαν om B¹ | 18 εἰσὶ κριτικά | εἰς κριτι-
κὸν P¹Q εἰς κριτικῶν B | 19 εἴρηται libri: corr. Aldobrandinus |
τῆς ἑτέρας B | 20 ἐπαισθήματα δὲ] ἀνεπαίσθητα FP²Hf | ὑφιστά-
ναι F | 23 καὶ post γὰρ om Ff | ἐπίνοιαν sscr P²

σύνθεσιν, συμβαλλομένου τι καὶ τοῦ λογισμοῦ. τὰ τε τῶν μαινομένων φαντάσματα καὶ <τὰ> κατ' ὄναρ ἀληθῆ· κινεῖ γάρ, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐ κινεῖ.

XXX ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΡΙΚΟΥΣ

Laert. x 27 supra p. 85, 17

5

XXXI ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ Ε̅

Laert. x 28 supra p. 86, 25. cf. p. 93

cf. Plutarchus de occulte uiuendo 3 p. 1129^a αἱ τοσαῦται μυριάδες στίχων ἐπὶ Μητροδώρον, ἐπὶ Ἀριστόβουλον, ἐπὶ Χαιρέδημον γραφόμεναι καὶ συνταπτόμεναι φιλοπόνως et supra p. 93, 1. 10

Α

37 ΛΑΕΡΤΙΥΣ ΔΙΟΓ. x 23 ἦν δὲ (Μητροδώρος) καὶ ἀκατάπληκτος πρὸς τε τὰς ὀχλήσεις καὶ τὸν θάνατον, ὡς Ἐπίκουρος ἐν τῷ πρώτῳ Μητροδώρου φησί.

XXXII ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

15

Laert. x 28 supra p. 86, 20

XXXIII ΝΕΟΚΛΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΜΙΣΤΑΝ

Laert. x 28 supra p. 86, 7

XXXIV ΠΕΡΙ ΝΟΤΩΝ ΔΟΞΑΙ ΠΡΟΣ ΜΙΘΡΗΝ

Laert. x 28 supra p. 86, 27

20

XXXV ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΡΑΝ

Laert. x 28 supra p. 86, 10

XXXVI ΠΕΡΙ ΟΣΙΟΤΗΤΟΣ

Laert. x 27 supra p. 86, 3

PLUTARCHVS contra Epicuream beatitudinem 21 p. 1102^c τὰ 25 Περὶ θεῶν καὶ ὀσιότητος βιβλία: u. supra p. 103, 19.
CICERO de nat. deor. I 41, 115 'at etiam de sanctitate, de pietate aduersus deos libros scripsit Epicurus': cf. supra p. 100, 11.

1 ἐμβαλομένου F | 2 τὰ suppleuit Casaubonus || 14 μητροδώρω libri. cf. fr. 73. 182—4

- 38 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II f. 104—5 p. 122 sq. Gomp.
 κα[λεί] δὲ καὶ τὸν θ[ειό]τητος [βίον ῥ]ᾱιστον καὶ μ[ακαρι]ώτατον
 ἐν [τῷ] Περὶ ὀσιότη[ος, καὶ κ]αταξιῶ πᾶ[ν καθ]αρόν φυλάτ[τειν
 νοήσ?]εως συ[νορω]μένης τὰ[ς] . . . . διαθέσεις . . . . τα ποικε
 5 . . . . γειν[ο]μεν . . . . πρ[ὸς] μακ[αριότητα?] || τρόπον [διὰ τὰ τοι]-
 αὐτ' ἀν[οσίως] ἐ]ξελέσθαι τὴν πᾶσαν ὀσιότητα σὺν τῷ τ[ὰ κοι]νὰ
 φυλάττειν, ὡ[ς] δ' οἱ λεγόμε[νοι] δει]σιδαίμονες εἶ[ς] ἀνυ]πέρβλητον
 ἀ[σέβει]αν ἐκβάλλειν· [οὐ] γὰρ ὁ τὴν ἀθαν[ασίαν] κα[ὶ τ]ὴν ἄκραν
 μακα[ριότητα] τοῦ θ[ε]οῦ σψ[ζων] σὺν ἅπασι[ν] τ[οῖς] συ[ναπτο]-
 10 μ[έ]νο[ις]. εὐ]σεβῆς δὲ περ[ὶ] θεό]ν, ὃς ἐκά[τε]ρον [ἐ]ξορίζει μὲν
 νο[ῶν] αὐτ]ὸν χωρὶς ὀργῆ[ς καὶ] χάριτος ἀσθενούσης τὰς ἐξ αὐτοῦ
 παρασκε[υὰς] τῶν ἀ[γα]θῶν κα[ὶ] τῶν κακῶν, ἀπο[φαί]νεται
 δὲ τῶν ἀνθρω[πίων] μηδ[ε]νὸς προσ]δεῖσθαι [ἀλλὰ κατὰ σ]υν-
 τέ[λειαν] * * .
- 39 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 83 p. 113, 3 Gomp. γράφας [δὲ]
 καὶ Περὶ ὀσιότητος ἄλλο βιβλίον κἂν τούτῳ διασαφεῖ τὸ μὴ μό-
 νον ἀφθάρτως ἀλλὰ κ[αὶ] κατὰ συντέλειαν] * *
- 40 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 80 p. 110, 4 Gomp. δύναται γὰρ
 ἐκ τῆς ὁμοιότητος ὑπάρχουσα διαιώνιον ἔχειν τὴν τελείαν εὐδαι-

1 antecedit fr. 33 | 2 καὶ των τ . . . τητος papyrus: incerta
 proposui | αιστον initium uersus est: si recte conieci, oportet in
 proximo uersu ρα uel ραι positum fuisse | 3 plane dubia. cf. ep.
 III 123 p. 60, 2 | 4 διαθεσθη pap. | 5 f. 105 continuari excerpta
 ex eodem libro uidentur. sed inter hoc et f. 106 saltem unam ap-
 paret paginam intercidisse, uide quae dicuntur ad fr. 85 | 6 ἐξελέ-
 σθαι Buechelero debeo | τῷ τὰ κοινὰ restituit Buechelerus in Fleck-
 eiseni annali 1865 p. 539 | 9 συναπτομένοις] prioris v fragmina,
 pro altero duas litteras αι dat apographon | 10 ἐξορίζει exempli
 causa scripsi, paenultima uocalem o potius aut ω indicat apogra-
 phon | 11 νοῶν αὐτὸν audentiora: οδ . . . .ων apogr. | ὀργῆς
 Gomperzius: ορν . apogr. | 11—12 αιτουγαρασκο — apogr. | ἀπο-
 φαίνεται Gomperzius eruit: απο — νει — apogr. | proxima l. 13 idem
 suppleuit | 14 tres ultimi paginae uersus inutilia fragmina dant ||
 17 κατὰ συντέλειαν Buechelerus in Fleckeiseni annali 1865 p. 538:
 . . . ia συντεχε . . . Neap. reliqua, etsi fragmentum Epicuri usque ad
 l. 22 ἀ]ποφαίνεται] continuari uidetur, nimis sunt lacera || 19 ὑπάρ-
 χουσι pap.: corr. Gomperzius

μονίαν, ἐπειδὴ περ οὐχ ἦττον ἐκ τῶν αὐτῶν ἢ τῶν ὁμοίων στοι-
χειῶν ἐν[ότ]ητες ἀποτελεῖσθαι δύνανται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐπικούρου
καταλείπονται, καθά περ ἐν τῷ Περὶ ὀσιότητος αὐτότατα. τ[ὸ δ]ὲ
μηδεμίαν ὑπε[ναν]τιολογίαν εἶναι πειρατέον ὑποδεικνύειν. εἴωθε
τοῖνον .. θομῶς ταῦτα φύ[σι]ν ἀποτελεῖσθαι λέγειν, τὰ πολλὰ [μέ]ν 5
ἐπειδὴν ἐκ τῆς ὁμοίων ἄλλων [καὶ ἄλ]λων [ἐπι]συνκρ[ι]σεως ἀ[τό]-
[μων γέν]ηται πο[ί]ον τι? *

- 41 SCRIPTOR INCERTVS VH² x 201 fr. XLIV καὶ ἄλ]λη κἂν [τῷ
Περὶ ὀσιότητ[ος κἂν τῷ] δωδεκά[τῳ καὶ] τρεῖσκα[ιδεκάτῳ] Περὶ
φύσε[ως κἂν τῷ] πρώτῳ[ι τῶν περὶ] Τιμοκρ[άτους]. 10

XXXVII ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ ΔΟΞΑΙ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΝ

Laert. x 28 supra p. 86, 14

XXXVIII ΠΕΡΙ ΠΛΟΥΤΟΥ

[huius libri conieci a Philodemo de rhetor. VH² iv 77 = Oxon.
II 85 memoriam seruari fr. 10 p. 95, 30; in Philodemi περὶ πλούτου 15
reliquiis (VH² III f. 72—109) certa uestigia non indagavi, sed ipse
De vitiiis I. IX (VH¹ III) c. 12 p. 49, 21 Goettl. testatur illic se Epi-
curi Metrodorique de diuitiis praecepta expressisse καὶ περὶ τῆς
φιλοσόφῳ δεούσης κτήσεως [αὐ]τῆς . . . . . ὃ παρεδώκαμεν [συμ-
φών]ως τοῖς καθηγε[μόσιν] ἐν τοῖς περὶ π[λού]του [λόγο]ις.] 20

- 42* PHILODEMVS de diuitiis VH² III 101 καὶ τὸ μ[έ]ν [ἐν]ίστε
ἀγαθ[ὸ]ν λέγεσθαι τὸν πλούτον καὶ μ[έ]γα σὺν ταῖς καὶ προσ . . .
αν . . . . [αι]ς Ἐπικού[ρ]ου λέγοντος ἄδ[ει]αν περὶ * *
cf. Cicero de fin. II 17, 55 '(pecunia) uel cum periculo est quae-
renda uobis, est enim effectrix multarum et magnarum uoluptatum'. 25

- 43* PHILODEMVS de diuitiis VH² III 98 . . . . . Ἐπ[ί]κου[ρος τῆ]ν
φι[λοσο]φ[ί]α[ν ἐ]ν τῇ τῶν [ἀγαθῶ]ν [ἀ]να[πλ]ύσει. τὴν γὰρ πε-
[νί]αν [τ]ο[ῦ] καθηγ[ε]μόνος ἀγαθὸν [ε]ἶναι νομίζοντ[ος] * *

- 44* PHILODEMVS de diuitiis VH² III 91 καὶ καθά περ ἔφησε Πο-
λύαινος, σ[υ]μμ[έ]τρως ἐθεράπευεν [τὸ ἄλ?]γος· καὶ το[ῦ]το ποεῖ, 30
κ[αθ]ά περ εἶπεν Ἐπίκουρος, [ὃ τι ἄ]ν πάθῃ πο[τ]έ πεσῶ[ν ὁ σο]-

2 υποτελεῖσθαι pap.: corr. Gomperzius | 4 παρατέον p., corr.
idem | 5 an συντόμως? quae ante θ manca est littera poterat a
esse aut v || 8 possis etiam ἐπιστο]λῆι supplere | 9—10 περιεῖν —
apographon || 27 exspectes ἀναμνήσει || 31 παρηι apogr.

φός εἰς πενίαν· μόνον [τρέ?]πεται καὶ τὸ μ . . . . . ἀδιάφ[ο]ρο[v] . .
[διορθο]ῦται π . . . *

45* PHILODEMVS de diuitiis VH² III 96 διὰ [ταύτ]α [τῶν] Ἐπι-
[κ]ουρείων λέγοντα[ί τι]νες ὑ[πέρ το]ῦ κακὸν εἶνα[ι τή]ν πε[νί]αν
5 ἐπιλογισ[μ]ο[ί]ς χρῆσθαι τοιούτοι[ς]· ὁ Ἐπίκουρος ἔν τε ἄλλοις
πο[λλο]ῖς φησι τὴν πενία[v κ]ακὸν εἶναι καὶ ἐν [τύχαις] δ' ἐτέραις
[σ]υναφθεῖσα[v] μὴ φέρε[σθαι].

Σελ. 11
Caton
217

XXXIX ΠΟΛΥΜΗΔΗΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 23

10

XL ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Laert. x 28 supra p. 86, 15

[fort. scribendum Προγνωστικῶν. de argumento cf. epist. II
98. 115.]

XLI ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ

15

Laert. x 28 supra p. 86, 16

XLII ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

PLVTARCHVS adu. Coloten 33 p. 1127^a οὗτοι δὲ . . . γράφουσι
. . . . . περὶ ῥητορικῆς, ἵνα μὴ ῥητορεύωμεν (cf. supra p. 95, 5).

QVINTILIANVS institt. II 17, 15 'nam de Epicuro, qui disciplinas
20 omnes fugit, nihil miror (quod contra rhetoricam scripsit)', cf. XII
2, 24 (fr. 156).

46* PHILODEMVS de rhetorica VH² v 54 οὕτως τοίνυν εἰπόντος
Ἐπικούρου, διότι πολλῆς ἐσ[τι]ν ἡ ῥη[το]ρικὴ τριβῆς καὶ
συνηθείας, οὐχ ὑπ[α]κουστέο[v] τὸ 'μόνης', ἀλλὰ μόνον τὸ
25 '[δε]ῖται πολλῆς τριβῆς κα[ὶ σ]υ[ν]ηθείας'. τὸ γὰρ 'ἐστίν' ἐπὶ τοῦ
'δεῖται' τίθησιν, ὅταν οὕτως ὀμειλῶμεν, ἢ συνήθ[ε]ια.

eodem pertinet quod in inferiore pagina conspicitur ὁ Ἐπίκουρος —
τέχνης καὶ τριβῆς — τ[ρι]βῆς καὶ συνηθεία[ς].

3 Gomperzius *ztschr.* 1866 p. 692 pauca praeiuit | 5 ἐπιλο-
γοῖς | . ο . c pap. | 6 τὴν περὶ α . | . αἰων εἶναι pap. | καὶ sqq.
ualde incerta esse sentio | 7 . ινασθεια . pap. || 23 ρη . . ρικηκ-
τριβης pap., nisi κ male legerunt quod erat ι | 24 υπ . νουστος .
apogr. | 25 ἐστι deinde v supra uersum additum | ἐπιτου male
iterauit librarius | 26 ἡ] ηι pap.

- 47* **METRODORVS** de poematis l. I apud Philodemum de rhetor. VH² v 58 πότερον οὖν τὴν [ῥη]τορικὴν δύναμιν λέγει [ἐ]μβλέπων ἐπὶ τὴν διάγνωσιν τοῦ δ πρακτέον ἐστὶν τῷ μέλλοντι εὐδαίμονι εἶναι * * καὶ ταύτην φησὶν ἀ[π]ὸ φ[υσι]ολογίας παραγείνεσθαι, [ἢ κ]αὶ τὴν πολιτικὴν ἐμπειρ[ί]αν καθ' ἣν ἐκ τριβῆς καὶ 5 ἱστορίας τῶν πόλεως πραγμάτων συνορώη ἂν τις οὐ κακῶς τὰ πλήθει συμφέροντα;
- 48* **PHILODEMVS** de rhetorica VH² v 48 eius scriptoris quem inprugnat uerba haec affert * * οὐδὲ πολιτικὸν καὶ δικανικὸν ἐρε[ῖν] ἑαυτὸν λαμβάνειν μέρος· ὦ[δε] γὰρ ῥητῶς τὴν ῥητορικὴν 10 λέγει κα[ί] πρὸς τὸν ἐπαγγελλόμε[ο]ν σοφιστὴν πάντ' ἔχειν τὰ μέρη. διὸ περ οὐκ ἀπὸ .χε. ρης α[ὐ]τὸς γελοιῶς ὁ Ἐπίκουρος ἐστ[ιν] τῇ μεταβάσει κε[χ]ρημένος.
- PHILODEMVS** de rhetor. VH² v 52 πρὸς τὸ συστήσαι διότ[ι δὴ] τέχνη κατ' Ἐπίκουρόν [ἐ]στὶν ἡ ῥητορικὴ. 15
- 49 **PHILODEMVS** de rhet. VH² IV 73 sq. = Oxon. II 81 sq. τῶν τε περὶ τὸν Ἐπίκουρον || ἀποφ[αι]νομένων τέχνην [εἶν]αι τὴν σοφιστικὴν τ[οῦ] λόγου (σ)υγγράφειν καὶ ἐ[πι]δε[ί]ξεις π[οι]εῖσθαι, [τοῦ] δὲ δίκας λέγειν καὶ δ[η]μηγορεῖν οὐκ εἶναι τέ[χνη]ν.
- PHILODEMVS** commentarii de rhetorica l. I col. VII VH² v 35 τοῖς 20

2 λεγείν pap. manifesto Epicurum dicit | 3 τοῦ δ] ο et sscr ται p | ευδαιμονει ειναι τ. | 1. . . ος deinde desunt circiter XVI litterae | 5 ἢ καὶ suppleui conl. eiusdem schedae u. 22 ὡσπερ ἢ περὶ τὰς αἰρέσ[ει]ς καὶ φυγὰς, ἢ καὶ περὶ τὰς πολιτικὰς ἐκ τῆς ἱστορίας παρακολο[υ]θήσεις | 6 συνοροῖν et 7 πληθῆι || 12 exspectes οὐκ ἀπὸ τρόπου. quid lateat me fugit | 13 τῇ μεταβάσει: sic igitur artem esse rhetoricam Ep. disseruit, ut si quid in ea esset ab arte, totam artem esse concluderet | sequitur τοιούτων δ[ή] τινων [ὡς] εἰπεῖν κτλ. quae ipsius Philodemi sunt | 15 τεχνῆι et ῥητορικῆι pap. || 16 contrarium dixerant alii Epicurei. cf. Philod. ibid. VH² IV 84 = Ox. II 92 λοιπὸν ἐν[έ]στη[κεν] δ[ε] δεῖ πρὸς τὸν φίλτατον ἐπιζητῆσαι [B]ρόμιον, πῶς περὶ τεχνῶν π[ρ]οτεθειμένος συγγράφειν καὶ ζητῶν εἰ ἡ ἰατρικὴ τέχνη καὶ εἰ [ἡ γρ]αμματικὴ, προθεῖς [δὲ] καὶ εἰ ἡ ῥητορικὴ τέ[χνη], τὴν μὲν σοφιστικὴν παρῆκε ῥητορικὴν ὡσπερ [ἀντι]λεγόμε[νη]ν καὶ κα[τὰ] τὴν κοινὴν καὶ κατὰ τὴν Ἐπικούρου συνήθει[αν], μόνην δὲ τὴν πολιτικὴν προσεποιήθη, κα[ί]τοι [τ]ῆς πλειστής σκευωρίας ἐν τοῖς περὶ λόγο[υς] διατρίβουσιν ἐνεστηκυίας περὶ τῆς τοιαύτης | 18 σοφιστικὴν scil ῥητορικὴν

δ' ἡμε[τ]έροις μεμπτέον [ἄ]ν εἴη καὶ περιττότε[ρον αὐ]τοῖς γε τοῖς
 τοιού[το]ις, ὅσοι καὶ τὴν σοφισ[τ]ικὴν ῥητορικὴν οὐ[κ] εἶναι τέχνην
 διειλή[φ]ασι καὶ τούτου συστατικούς λόγους πεποιήκασι. εἰ γάρ
 Ἐπ[ί]κουρος καὶ Μητρόδωρος ἔτι δ' Ἐρμαρχος ἀποφαίνονται τέχνην
 5 ὑπάρχειν τὴν τ[οι]αύτη[ν], ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ὑπομνήσομεν, οἱ τού-
 τοις ἀντιγράφοντες οὐ πάνυ τι μακρὰν τῆς τῶν πατρ[α]λοῖων κα-
 ταδίκης ἀφεστήκασιν.

PHILODEMVS de rhetor. VH² IV 106 = Ox. II 114 et VH² v 43
 . . . . δι[ὰ] παντός πείθο[υ]σαν τοὺς πολλοὺς δύναμ[ιν] οὐκ ἀγαθῶν
 10 ἀλλὰ κα[ὶ] μεγάλων αἰτίαν εἶναι ταύτην. καὶ τούτων ἕκαστον κα-
 τασκευ[ά]σ[α]ς ὡς νομίζει ποικίλ[ω]ς οἶεται κατ' ἄκρας ἀποδεδει-
 χέναι τὸ παρ' Ἐπίκουρον ἴστας[θα]ι τοὺς ἢ πᾶσαν τὴν ῥητορικ[ή]ν
 ἢ μέρος αὐτῆς ἐντεχ[ν]ον ἀποφαινομένους εἶναι. ἀμέλει καὶ τῶν
 ἀκουστῶν μὲν ἄγαμαι τοῦ σχολάζειν το[ῖς] λό[γο]ις ἕως ἀ[ν]δρός,
 15 ὡν [δ'] ἐκείνος ἐν τῷ Συμποσίω[ι] κα[ὶ] τ[ῷ] Π[ε]ρ[ί] ῥητορικῆς
 ἐφ[ό]δων? γ]έγραφ' ὀλιγωρεῖν.

PHILODEMVS de rhetor. VH² v 51 ὁ δ' ἐπαγγελ[ό]μενος ῥητὰς
 παρατε[θ]ή[σε]σθαι διαλέκτους οὐ λιπαρεῖν ὀφείλει τοῦτ' ἐγδέχ[ε]-
 σθαι τοὺς ἀκο[ύ]οντας δ βούλεται, καὶ ἄλλων δηλουμένων. καὶ δὴ
 20 γὰρ ὁ . . . . ἴτη[ς] ὑπο[σ]τελ[λ]όμενον τὸν Ἐ[π]ίκουρον λέγει . . . .
 τῷ συνκατατίθ[ε]σθαι τέχνην εἶναι τῆ[ν] ῥητορικὴν, α[ὐ]τοῦ
 [τοῦ]τό τε δὴ καὶ σαφῶς λέγοντος καὶ ἐν ἄλλοις, τέχνην εἶναι
 τὴν ἀληθ . . . . . ν τοῦ ῥήτορος κα[ὶ] τὸ δι[κ]ανικόν.

50 PHILODEMVS de rhetor. VH² IV 93 sq. = Ox. II 101 sq. νῦν
 25 ἐπ' ἐκείν[ο] βαδίζωμεν, ὅτι τέχνην οὐχ ἡμεῖς <μὲν> λέγομεν [τῆ]ν
 σοφιστικὴν οἱ δὲ τὴν αἴ[ρ]εσιν κτίσαντες ἡμῶν ἀντιφωνοῦσιν, κα[ὶ]
 τ[ῆ]ν πολιτικὴν [ἱ]στορ[ί]αν τινὰ καὶ παρατή[ρησι]ν συνησκημένην

5 τοιαύτην] τ..Ζτη. et supra Ζ scr. au pap. || 8 apographa
 dixi A (Aⁿ A^o) et B (VH² v) | 10 ταυτην incipit B | 11 νο-
 μιζω B | 12 παρ' ut est apud Dionysium Hal. στήναι παρά τὰ
 δεινά | 13 εἶναι εν.δ B ..οδι Aⁿ ...δι A^o | 14 εως B: ησιν A
 in quo haud scio an μέχρι lateat | 15 κα]ι τ[ῷ]: π B | 16 εγρα-
 φολιπ A^o . (λ)παυειν B || 18 λιπω~~ε~~ρειν pap. | τουδ pr. m. | εγδε-
 ρ. cθαι | 19 αλλως pr. m | καιγαρδη pr. m. | 20 an ὁ [Θερσ]ί-
 της? | 23 quinta littera euanida uidetur τ aut π fuisse | κα..σιν..
 ανικον apogr. || 24 — p. 112, 4 proposuit Gomperzius *ztschr.* 1865
 p. 825 | 25 μὲν flagitat usus negationis οὐ coniunctionem mem-
 brorum contrariorum tollentis

οὐχ ἡμεῖς ἀλλὰ κάκεινο(ι)· παραθήσομεν δ' ὅπου καὶ δι' ὧν ἐφα[ί-
νο]ν || [τ]ο Ζήνων(ι) ταῦτα διασαφείσθαι. ὁ τοίνυν Ἐπίκουρος ἐν
[τ]ῶι Περὶ τῆ[ς] ῥ[η]τορικῆς ὅτι μὲν διατελε[ῖ] λέγων τὰ διδα-
[σ]καλεῖα τῶν ῥητορικῶν καὶ το[ύς] ἐκ τῶν διδασκα[λείων], 5
λείων καὶ τὰς δυνάμεις τ[ὰς] ἐκ τῶν διδασκα[λείων], 5
πρὸς δὲ τούτοις τ[ὰς] ἐκ τῶν διδασκαλείων [εὐ]μο[ρ]-
φία[ς], καὶ διότι τ[ὴν] πρ[αγ]ματείαν αὐτῶν καὶ τὰς παρ[α]δό-
σεις καὶ παραγγελίας περὶ τε λόγου κα[ὶ] ἐ[ν]θ[υ]μημάτων [κα]ὶ
τῶν ἀλ[λ]ων * *

51* AMMIANVS MARCELLINVS xxx 4, 3 'hanc professionem ora- 10
torum forensium πολιτικῆς μορίου εἶδωλον . . . definit amplitudo
Platonis, Epicurus autem κακοτεχνίαν nominans inter artes nu-
merat malas'.

52* PHILODEMVS de rhetor. VH² IV 78 = Oxon. II 85 sq. [πολλά δ'
ἔστι τε τεκμήρια τοῦ τὴν πολιτικὴν ῥητορικὴν στοχάζεσθαι το]ῦ 15
ὡς ἐπὶ τὸ [πολὺ] καὶ κατὰ τὸ εὐλογον, καὶ δῆτα καὶ φέρεται
πρὸς τῶν περὶ τὸν Ἐπίκουρον. λέγω δὲ τὸ τῶν πολλῶν ἀόριστον
καὶ τοῖς αὐτοῖς ὅτε μὲν πειθόμενον, ὅτε δὲ προσκόπτον.

53 PHILODEMVS de rhetor. VH¹ IV c. 3—6 p. 210 sq. ed. Gros
[ἀλλὰ μ]ὴν οὐχ ἔνε[κεν] || τοῦ καινοτ[ομ]ῆσαι μόνον τὸ τεκμήριον c. III
εἰρησθαι τοῦτο νομι[στ]έον πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ ταῖς ἀληθείαις καὶ
πλα[ν]ῶνται πάντες οἱ σοφιστ[αῖ]ς ἀ[ρ]γύριον ἀναλίσκ[ο]ντ[ε]ς.
ὅταν γὰρ ἀκούσωσι το]ύτων ἐν ταῖς δεῖξ[ε]σι καὶ ταῖς πανηγύ-
ρεσι, φησ[ί]ν Ἐπίκουρος, κα[ὶ] ψυ[χα]γωγηθῶσι, διὰ [τὸ μὴ εἶ]ναι
περὶ συ[μ]βο[υ]λῆς τι]νος τὸν λόγον μηδὲ περὶ τῶν συμφερόν[των] 25
πόλει, ὡς ἐν τ[αῖς] ἐκκλησίαις καὶ τ[οῖς] δικαστηρ[ίοις] γί]νεται —
ἐν μὲν γὰρ ταύταις ὑπὲρ τοῦ ἐνκειμέ[νου] διαλεγόμενοι κινδ[υ]-

2 Ζήνωνι] τηνων Ο τεινων N cf. VH² IV 107 = Ox. II 115 |
6 εὐμορφίας scripsi conl. Eurip. Cycl. 317 τὰ δ' ἄλλα κόμποι καὶ
λόγων εὐμορφία. similia sunt quae ex Epicuro afferrī putes Philo-
demi de rhet. VH¹ IV c. 1 [διὰ] τῆς ἐκ τῶν διδασκα[λείων] τούτων
εὐρυθμίας ἰκανῶς χαριέστερ[οι] γεγονάσι καὶ ἐν δή[μο]ις καὶ ἐν ἐκ-
κλησίαις κτλ. || 20 κοινοί . . ησαιμενον Neap. | 21 ἀλλὰ — p. 113, 20
ἀργύριον pleraque expediuit Spengelius *München. gel. anz.* 1841 t. XIII
p. 437 sqq. sententiarum nexum non assecutus | 26 post longam in-
tercapedinem pergit p. 113, 10 sqq. | 27 δηλε[γο]μενοι Neap.

νεύοντες ὅταν [μὴ προσέχω]σιν, ὅταν δὲ δι[κάζω]σιν τὸν ὄρκον
φοβο[ύ]μενοι προσέχουσι τὸ[ν] νοῦν τοῖς λεγο[μένο]ις· ἐν δὲ ταῖ[ς]
πανηγύρεσι καὶ δεῖξεισι τῶν σοφιστῶν οὐθὲν οὔθ' ὑπὲρ [ὄρ]κου
φ[ρο]ντίζον[τες]· οὐ γὰρ ὁ[μω]μόκασιν [δικαίως κριν]εῖν· οὔθ' ὑπὲρ
5 [τῶν ἐγκειμ]ένων, εἰ συμφέροντ' ἔστιν ἢ μὴ· οὐ γὰρ [γίνεται
c. IV ὑπὲρ πολ]έμου καὶ || [εἰρ]ήνης ὁ λόγος, ὑπὲρ ὧν ἀναγκαῖόν ἐστιν
ἀ[τ]τα δὴ ποτε ψ[η]φίσασθαι· ἐὰν δ[έ] καὶ ὑπὲρ πολέμου [καὶ]
εἰρήνης ἢ πῃ καὶ ἄλλο[υ τ]ινός ὧν ἐν ταῖς ἐκκλη[σίαι]ς π[ραγμα-
τ]εύ[ον]ται, οὐ περὶ κ[ατ]επε[ίγ]οντός τινος [τοι]οῦδέ γ[ε] ἐστίν
10 ἐν τῷ[ι π]αρόν[τι] ὁ λόγος * * * — ἀλλὰ γοῦν [ἐὰν ἐν τ]αῖς πανη-
γύρεσιν [ἀπαι]δεύ[τ]ως ἀκού[ωσι, τοῖς] μὲν [λ]εγομένοι[ς οὐ πρ]οσ-
έχ[ο]υ[σιν], [εἰ ἔστι συ]μ[φέ]ροντα ἢ [οὐ σ]υμ[φέ]ροντα καὶ τό
[γε] σύν[ο]λ[ον ἀ]ληθ[ῆ] ἢ οὐκ ἀληθῆ, ὑπ' αὐτο[ῦ] δὲ τοῦ ἤχου καὶ
τῶν [π]εριόδων καὶ τῶν παρίσων, ὁμ[οι]άρκ[τ]ω[ν] καὶ ὁμοιο[τε-
15 λ]εύτων ψυχαγωγ[ο]ύμενοι ε[ὐθ]ύς δὴ προσε[δ]όκησαν, εἰ [τοι]οῦτοι
ἀν[εφάν]ησαν, κἂν ἐν ἐκκλη[σίαι]ς καὶ δικαστηρίοις ε[ὐ ἀ]παλλάτ-
τειν, οὐ συνορῶ[ν]τες ὅτι οὐδ' ἂν ἠ[ν]ε[ίχ]οντ[ο, εἰ] ἐν ἐκκλησίαι
c. V κ[αὶ] δικαστηρί[οι] || [ωι οὐ]τ[ω]ι λαλοῦντος ἤκουον· ὅθεν ἤλθον ἐπὶ
τ[ὸ] ἀναλίσκειν μισθὸν τοῖς σοφισταῖ[ς]· εἴτ' εὐθὺς γινώσκουσ[ιν]
20 ὅτι ἀπολωλέκασιν τὸ [ἀ]ργύριον. οὐθὲν γὰρ οἴμ[αι] αὐτοῖς συντε-
λείται πρὸς τὸ πρᾶ[γ]μα ἀλλ' ἢ δια[τριβ]ῆ καὶ ἀγωνία· δια[τριβ]ῆ
μὲν [ἐγγ]εγυμ[ν]α[σμ]ένοις ῥητορε[ύ]ειν, [ὥστε κ]ατ[ὰ] τρόπον
μὲν ἀπ[αλ]λάττοντας κατὰ τῆ[ν ἐν] τῷ λέγειν ιδέα[ν] οὐθὲν παρα-
κρούεσθαι τοῦς δικασ[τά]ς, μὴ κατὰ [τ]ρόπον δὲ ἀποχωροῦντας
25 διὰ κενῆς ἀργύριον ὑπολαμβάνεσθαι σοφιστεῖ ἀνηλωκέναι· ἀγωνία
δὲ περὶ αὐτῶν <τε> τούτων ἐνθυμου[μ]ένοις καὶ μᾶλλον ἔτι περὶ
τοῦ πῶς [ἐν] τῷ λόγῳ δόξει ἀπαλλάττειν ἢ περὶ τοῦ μὴ

8 η|γη και αροgraphon, corr. Sp. | ὧν] ον ap. | πραγματεούον-
ται] ^πΟΥ...|ΤΑΙ apogr., putabam plus quam litteram π olim sup-
pletum fuisse | 10 unius uersus et dimidii reliquiae suppleri uix
possunt | ἀλλὰ] ana apogr. | 14 ὁμοιάρκτων] ὁμ posui pro αμ uel
αλλ | ομοιο...εντων apogr., corr. Sp. | 15 εὐθὺς] c... apogr. in
extremo uersu. conicias (ἦ)δη | εἰ τοιοῦτοι] εἰ|ουτω apogr. | 16 ἀνε-
φάνησαν Sp. dubitanter | κἂν] και apogr. in extremo uersu | 22 [πρo-
γ]εγυμ[ν]α[σμ]έ[ν]οις editores Neapolitani | 25 σοφιστεῖ ut Εὐριπίδει
bis VH¹ v, 1 c. 27 [κ]ριτεῖ VH² III 178 μ[α]θητεῖ VH² v 147 uitium
scriptoris Gadareni | 26 τε in ipsa charta suspicor legi, cum uer-
sus spatium nunc non expleatur

δόξη παρακρο[ύε]σθαι τοὺς δικαστάς. ταῦτά τε δὴ αὐτ[οῖς] περί-
 εστιν ἐκ τοῦ πράγματος καὶ ἄ[μ]α συ . . εσμος ἐπ[εται] προσεχῶς
 καὶ * .

PHILODEMVS de rhetor. VH² IV 60 = Ox. II 68 * φησὶν ἐν τῷ
 Περὶ [τῆς] ῥητορικῆς Ἐπίκουρος, ὅτι τοῖς διατριβικοῖς οἱ π[ροσ]- 5
 ἰόντες ἀπατῶντα[ι] κ[αί] οὐκ ἀπεικόντως διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ὅταν
 γὰρ ἀκούσιν ἐν ταῖς δε[ί]ξεσιν καὶ πανηγύρεσιν τῶν [μ]ήτε π[ερ]ί
 συμβου[λῆς μήτε] περί τινος τῶν τ[ῆ]ι π[ό]λει συμ[φ]ερόντων * *

54 LAERTIVS DIOG. X 13 ἐν τῷ Περὶ ῥητορικῆς ἀξιοῖ μηδὲν ἄλλο
 ἢ σαφήνειαν ἀπαιτεῖν. 10

55 PHILODEMVS de rhet. VH² v 57 μετὰ δὲ τῆς πάσης [έ]ξεργα-
 σίας Ἐπίκουρος ἐν τῷ Περὶ τῆς ῥ[ητορ]ικῆ[ς] τ[ε]λείου[ς] ἀνεπιμείκ-
 [τ]ους [δ]ιδάσκων τὰς δυ[ν]άμ[ε]ις κ[αί] σ[υ]νεργούσας μ.σθε * *

Vestigia in uoluminibus Herculi. rhetoricis praeterea haec depre-
 hendas VH² v 48 Ἐπίκουρο* 52 Ἐπικου[ρ]* 56 * ὁμολογεῖ τοῦτ' 15
 ἐσχηκέναι καὶ μάλλον ἂ ὁ Ἐπ[ί]κουρος ἐστοχάζετ' αὐτοὺς * ibid.
 τὸν Ἐπίκουρον 65 φησὶν Ἐπίκουρος 148 ἐγένετο κα[ί] πρὸς
 Ἐπίκουρο[ν] ἀν[ταρ]ωνιστῆς IV f. 46 = Oxon. II 52 τοὺς Ἐπι-
 κού[ρου] λόγους? X 154 Ἐπικού[ρου] γράφ[οντο]ς.

Nugae sunt Maximi Planudis in scholiis Hermog. t. v p. 440, 25 W. 20
 ὁ δὲ γε Ἐπίκουρος ἐν τῷ Περὶ ῥητορικῆς αὐθαδέστερον οἶμαι λέ-
 γων φησὶν αὐτὸς μόνος εὐρηκέναι τέχνην πολιτικῶν λόγων· τοὺς
 δὲ ἄλλους ἀποσκορακίζων ῥήτορας ἑαυτῷ πως μαχόμενα λέγει· φύ-
 σις γὰρ ἐστὶν ἡ κατορθοῦσα λόγους, τέχνη δὲ οὐδεμία.

XLIII ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΕΙΣ ΔΩΔΕΚΑ

25

56 SCHOLION Epicuri ep. I 44 τὸ δὲ χρῶμα παρὰ τὴν θέσιν τῶν
 ἀτόμων ἀλλάττεσθαι ἐν ταῖς δώδεκα Στοιχειώσεσιν φησι.

I ταῦτα κτλ. Epicurine sint an Philodemi mihi non liquet.
 inter c. V et VI minimum una intercidit pagina; quae in c. VI secun-
 tur sunt Philodemi, cf. ὦν ἐπε[μ]νήσθημε[ν ἐ]ν τοῖς πρό[τ]ερον
 ἀνα[γρ]αφείσιν | 2 τοῦ] sequitur πε[ρ]ί punctis supra positis de-
 letum | exspectes συριγμός tale quid || 4—8 restituit LSpengelius
 l. s. p. 444 | 6 ἀνεικόντως pap. | 7 πανηγυρεσιν Ox. litteram ρ
 om Neap. | περί . . . 8 μήτε omissa supra uersum addita erant | 8 τι-
 νος] .ινως Neap. τ . . . c Ox. || 11 iterare se haec scriptor profi-
 tetur ex libro de poematis primo || 21 ἐπικρατος cod. Monacensis |
 23 ἄλλους] ἀλόγους libri nonnulli | 24 fort. οὐδαμῶς

XLIV ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ

Laert. Diog. x 28 supra p. 86, 8

PLUTARCHVS quaest. conu. I prooem. p. 612^d τῶν φιλοσόφων
 τοὺς ἔλλογιμωτάτους . . . Πλάτωνα . . . Ἐπίκουρόν τε καὶ
 5 Πρῦτανιν . . . ὡς ἄξιόν τι σπουδῆς πεποημένους ἔργον ἀναγρά-
 ψασθαι λόγους παρὰ πότον γενομένους.

ATHENAEVS v p. 186^e Ξενοφῶν καὶ Πλάτων κατ' ἀρχὰς τῶν συγ-
 γραμμάτων ἐκτίθενται τὴν αἰτίαν τοῦ συμποσίου καὶ τίνες οἱ παρ-
 ὄντες. Ἐπίκουρος δὲ οὐ τόπον, οὐ χρόνον ἀφορίζει, οὐ προλέγει
 10 οὐδέν· δεῖ οὖν μαντεύσασθαι πῶς ποτ' ἄνθρωπος ἑξαπίνης ἔχων
 κύλικα προβάλλει ζητήματα καθά περ ἐν διατριβῇ λέγων.

187^b ὁ μὲν Ὅμηρος ἠλικίαις εἰσάγει διαφέροντας καὶ ταῖς προαι-
 ρέσει τοὺς κεκλημένους . . . ὁ δ' Ἐπίκουρος ἅπαντας εἰσήγαγε
 προφήτας ἀτόμων, καὶ ταυτ' ἔχων παραδείγματα τὴν τε τοῦ ποιη-
 15 τοῦ τῶν συμποσίων ποικιλίαν καὶ τὴν Πλάτωνός τε καὶ Ξενοφῶν-
 τος χάριν . . . 177^b Ἐπίκουρος δὲ συμπόσιον φιλοσόφων μόνων
 πεποιήται.

179^d καὶ πρὸ τοῦ θοινᾶσθαι δὲ ἃ δεῖ ποιεῖν ἡμᾶς διδάσκει πάλιν
 Ὅμηρος, ἀπαρχὰς τῶν βρωμάτων νέμειν τοῖς θεοῖς . . . παρὰ δ'
 20 Ἐπικούρω οὐ σπονδή, οὐκ ἀπαρχὴ θεοῖς, ἀλλ' ὡσπερ Σημωνίδης
 ἔφη περὶ τῆς ἀκόσμου γυναικός

ἄθυστα δ' ἰρὰ πολλάκις κατεσθίει'.

182^a ἐν δὲ τῷ Ἐπικούρου Συμποσίῳ κολάκων ἐστὶν ἄγυρις ἀλλή-
 λους ἐπαιούντων, τὸ δὲ Πλάτωνος πληρὲς ἐστὶ μυκτηριστῶν ἀλ-
 25 λήλους τωθαζόντων . . . παρὰ δ' Ὅμηρῳ κεκρότηται τὰ σῶφρονα
 συμπόσια.

57 ATHENAEVS v p. 187^e πάλιν Ἐπίκουρος ἐν τῷ Συμποσίῳ ζη-
 τεῖ περὶ δυσπεψίας, ὡστ' οἰωνίσασθαι· εἶθ' ἐξῆς περὶ πυρετῶν.
 τὴν μὲν γὰρ ἐπιτρέχουσαν τῇ λέξει ἀρρυθμίαν τί δεῖ καὶ λέγειν;

58 POLYAENVS Οὗ φησ εἶναι, ὡ Ἐπίκουρε, τὰς ὑπὸ τοῦ
 οἴνου διαθερμασίας;

ERICVRS τίς οὐ τὸ καθόλου θερμαντικὸν ἀποφαίνεται τὸν
 οἶνον εἶναι; * *

φαίνεται μὲν γὰρ τὸ καθόλου οὐκ εἶναι θερμαντικὸς ὁ

οἶνος, τοῦδε δέ τινος ὁ τοσοῦτος εἶναι θερμαντικὸς ἂν ῥηθείη.

Plut. adu. Col. 6 p. 1109^a ὄρα δὴ ἂ περι τοῦ οἴνου τῆς θερμότητος ἐν τῷ Συμποσίῳ Πολύαινον αὐτῷ διαλεγόμενον Ἐπίκουρος πεποιήκε. λέγοντος γὰρ Οὐ φησ . . . διαθερμασίας ὑπέλαβε ὅτις οὐ . . . οἶνον εἶναι. καὶ μετὰ μικρόν· φαίνεται . . . ῥηθείη.

59 ΠΛΥΤΑΡΧΟΥ adu. Coloten 6 p. 1109^f καὶ πάλιν αἰτίαν ὑπειπών, θλίψεις τε καὶ διασπορὰς ἀτόμων, ἐτέρων δὲ συμμίξεις καὶ παραζεύξεις αἰτιασάμενος ἐν τῇ πρὸς τὸ σῶμα καταμίξει τοῦ οἴνου ἐπιλέγει·

διὸ δὴ καθόλου μὲν οὐ ῥητέον τὸν οἶνον εἶναι θερμαντικόν, τῆς δὲ τοιαύτης φύσεως καὶ τῆς οὕτω διακειμένης θερμαντικὸν τὸν τοσοῦτον, ἢ τῆςδε τὸν τοσοῦτον εἶναι ψυκτικόν. ἔνεισι γὰρ καὶ τοιαῦται ἐν τῷ τοιούτῳ ἀθροίσματι φύσεις, ἐξ ὧν ἂν ψυχρὸν συσταίῃ ἢ αἴ γε ἐτέραις παραζυγεῖσαι ψυχρασίας φύσιν ἀποτελέσειαν· ὅθεν ἐξαπατώμενοι οἱ μὲν ψυκτικὸν τὸ καθόλου φασὶν εἶναι τὸν οἶνον, οἱ δὲ θερμαντικόν.

60 idem ibid. 6 p. 1110^a ὁ δὴ λέγων ἐξηπατήσθαι τοὺς πολλοὺς τὸ θερμαῖνον θερμαντικόν ἢ τὸ ψυχὸν ψυκτικόν ὑπολαμβάνοντας, εἰ μὴ νομίζοι τὸ μὴ μᾶλλον εἶναι τοῖον ἢ τοῖον ἕκαστον ἀκολουθεῖν οἷς εἴρηκεν, αὐτὸς ἐξηπάτηται. προστίθησι δὲ ὅτι πολλάκις οὐδ' ἦλθεν εἰς τὸ σῶμα θερμαντικὴν ἐπιφέρων ἢ ψυκτικὴν δύναμιν ὁ οἶνος, ἀλλὰ κινηθέντος τοῦ ὄγκου καὶ γενομένης τῶν σωμάτων μεταστάσεως αἱ ποιούσαι τὸ θερμὸν ἄτομοι νῦν μὲν συνήλθον εἰς ταῦτόν καὶ παρέσχον ὑπὸ πλήθους θερμότητα καὶ πύρωσιν τῷ σώματι, νῦν δ' ἐκπεσοῦσαι κατέψυξαν.

ΠΛΥΤΑΡΧΟΥ quaest. conuiu. III 5, 1 p. 652^a διείλεκται δὲ καὶ Ἐπίκουρος ἐν τῷ Συμποσίῳ πολλοὺς λόγους, ὧν τὸ κεφάλαιόν ἐστιν,

ὅ ὑπέλαβεν αὐτός· “Ὁὐ conu. Wyttenbachius || 16 ἢ αἴ γε] εἰ δέον γε libri εἰς δέον τε ci. Wyttenbachius || 22 cf. Plut. c. 4 init. ἐγκαλεῖ δ' αὐτῷ (Colotes Democrito) πρῶτον, ὅτι τῶν πραγμάτων ἕκαστον εἰπὼν οὐ μᾶλλον τοῖον ἢ τοῖον εἶναι συγκέχυκε τὸν βίον

ὡς ἐγῶμαι, τοιόνδε. φησὶ γὰρ οὐκ εἶναι θερμὸν αὐτοτελῶς τὸν οἶνον ἀλλ' ἔχειν τινὰς ἀτόμους ἐν αὐτῷ θερμασίας ἀποτελεστικὰς, ἐτέρας δ' αὖ ψυχρότητος· ὧν τὰς μὲν ἀποβάλλειν ὅταν εἰς τὸ σῶμα παραγένηται, τὰς δὲ προσλαμβάνειν ἐκ τοῦ σώματος, <καὶ>
 5 ὡς ἂν ἔχουσι κράσεως ἡμῖν ἢ φύσεως ὁμιλῆσαι, ὡς τοὺς μὲν ἐκθερμαίνεσθαι, τοὺς δὲ τοῦναντίον πάσχειν μεθυσκομένους.

61 PLINTARCHVS quaest. conuiu. III 6, 1 p. 653^b Νεανίσκοι τινὲς οὐ πάλοι τοῖς παλαιοῖς λόγοις προσπεφοιτηκότες ἐσπάραττον τὸν Ἐπίκουρον ὡς οὐ καλὸν οὐδ' ἀναγκαῖον ἐσβεβληκότα λόγον περὶ
 10 καιροῦ συνουσίας εἰς τὸ συμπόσιον· μιμνήσκεσθαι γὰρ ἀφροδισίων ἄνδρα πρεσβύτερον ἐν δεῖπνῳ μεираκίων παρόντων καὶ διαπορεῖν, πότερον μετὰ δεῖπνον ἢ πρὸ δεῖπνου χρηστέον, ἐσχάτης ἀκολασίας εἶναι. πρὸς ταῦτα . . . . Ζώπυρος ὁ ἰατρός εὖ μάλα τοῖς Ἐπικούρου λόγοις ἐνωμιληκῶς οὐκ ἔφη προσέχοντας αὐτοὺς ἀνεγνώκεναι
 15 τὸ Ἐπικούρου Συμπόσιον· οὐ γὰρ ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς τινος καὶ κατάστασεως τοῦτο πρόβλημα ποιησάμενον εἶτα λόγους ἐπ' αὐτῷ περαινέιν, ἀλλὰ τοὺς νέους ἀνιστάντα μετὰ δεῖπνον εἰς περίπατον ἐπὶ σωφρονισμῷ διαλέγεσθαι καὶ ἀνακρούειν ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, ὡς αἰεὶ μὲν ἐπισφαλοὺς εἰς βλάβην τοῦ πράγματος ὄντος, κάκιστα
 20 δὲ τοὺς παρὰ πότον καὶ ἡδονὴν χρωμένους αὐτῷ διατιθέντος. εἰ δὲ δὴ καὶ προηγουμένως, εἶπεν, ἐζητεῖτο περὶ τούτου, πότερον οὐδὲ ὅλως ἐσκέφθαι καλῶς εἶχε τὸν φιλόσοφον περὶ συνουσίας καιροῦ καὶ ὥρας; ἢ βέλτιον μὲν ἐν καιρῷ καὶ μετὰ λογισμοῦ τὰ τοιαῦτα πράττειν, τὸν δὲ καιρὸν ἄλλως μὲν ἐπισκοπεῖν οὐκ ἄτο-
 25 πον, ἐν δὲ συμποσίῳ καὶ περὶ τράπεζαν αἰσχρόν; . . . .

(2) τῶν δ' ἄλλων τὸν Ζώπυρον ἀξιούντων τοὺς περὶ τούτου λόγους Ἐπικούρου διελθεῖν, ἔφη τῶν μὲν κατὰ μέρος <οὐκ> ἀκριβῶς μνημονεύειν, οἶεσθαι δὲ τὸν ἄνδρα τὰς ἐκ τῆς συνουσίας πληγὰς δεδιέναι διὰ τὸν τῶν σωμάτων παλμὸν εἰς ταραχὴν καὶ σάλον ἐν
 30 τῷ τοιοῦτῳ βαδίζοντων. καθόλου μὲν γὰρ ἐξ ἔδρας τὰ σώματα μεθιστάναι πλήκτην ὄντα καὶ κινητικὸν ταραχῆς τὸν ἄκρατον· ἂν δὲ οὕτως ἔχοντα τὸν ὄγκον ἡμῶν γαλήνη μὴ παραλάβῃ καὶ ὕπνος ἀλλ' ἔτεροι διὰ τῶν ἀφροδισίων κινήσεις, ἐκθλιβομένων καὶ μοχλευομένων τῶν μάλιστα συνδεῖν καὶ κολλᾶν τὸ σῶμα πεφυκότων,

3 ἀποβάλλειν sc. τὸν οἶνον | 5 ἔχωσι libri: corr. Wyttenbachius || 19 μάλιστα δὲ τοὺς περὶ libri: corr. idem | 24 οὐκ ἄπορον libri: corr. Xylander | 27 οὐκ addidit Wyttenbachius

κίνδυνός ἐστιν ἀνάστατον γίνεσθαι τὸν ὄγκον ὡσπερ οἶκον ἐκ θεμελίων κινούμενον· οὐδὲ γὰρ εὖ βεῖν τηνικαῦτα τὴν γονὴν, σφηνώσεως διὰ τὴν πλησμονὴν οὔσης, ἀλλὰ βία καὶ συμπεφυρμένην ἀποσπᾶσθαι· διὸ χρῆναί φησιν ὁ ἀνὴρ, ὅταν ἡσυχία γένηται περὶ τὸ σῶμα καὶ λωφήσωσιν αἱ τῆς τροφῆς ἀναδόσεις καὶ τὰ ρεύματα 5 διεξιούσης καὶ σφυδούσης, τὰ τοιαῦτα πράττειν, πρὶν ἐτέρας αὐτῶν πάλιν τροφῆς ἐνδεές γενέσθαι τὸ σῶμα.

. . . . . (4 p. 654^d) σκοπῶμεν οὖν, εἰ δοκεῖ, πότερον ἐμμελῶς καὶ προσηκόντως ὁ Ἐπίκουρος ἢ παρὰ πᾶν δίκαιον ἀφαιρεῖ τὴν Ἄφροδίτην τῆς νυκτός. . . . . (p. 655^a) καὶ μὴν οὐδὲ τὸ σῶμα βλάπτει· ἂν ὑπὸ τῆς συνουσίας μᾶλλον, ὡς Ἐπίκουρος οἶεται, μετὰ τὸ δεῖπνον, ἂν γε μὴ μεθύων τις ἢ ῥηγνύμενος ὑπὸ πλησμονῆς ἄπτηται (καὶ) βεβαρημένος· ἀμέλει γὰρ οὕτως ἐπισφαλές τὸ πρᾶγμα καὶ βλαβερόν. ἂν δὲ ἱκανῶς ἔχων τις αὐτοῦ καὶ μετρίως διακεχυμένος τοῦ τε σώματος αὐτοῦ μαλακοῦ γεγονότος καὶ τῆς ψυχῆς 15 παρεστῶσης διὰ χρόνου ποιῆται τὴν ἔντευξιν, οὔτε ταραχὴν ἀπεργάζεται μεγάλην διὰ τὸν ὄγκον οὐτ' αὐτῶν τινος ἢ σφύξεις ἢ μεταθέσεις ἐξ ἔδρας ἀτόμων, ἢ φησιν Ἐπίκουρος.

62* Ἐπὶ συνουσίῃ ὤνησε μὲν οὐδέποτε, ἀγαπητὸν δ' εἰ μὴ ἔβλαψε'. 20

LAERTIUS DIOG. x 118 Ἐπὶ συνουσίῃ δὲ φασὶν ὤνησε . . . ἔβλαψε'.
CLEMENS Alexandr. paedag. II 10 p. 84, 41 εὖ γοῦν τις εἰρηκέναι φέρεται· συνουσία ὤνησε μὲν οὐδένα, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ ἔβλαψεν.
PORPHYRIUS de abstin. I 52 τῶν γὰρ αὐτῶν ἦν καὶ τὰς ἀπολαύσεις οἶεσθαι ὑγείας εἶναι τηρητικὰς καὶ τὰ ἀφροδίσια ὀνήσαι μὲν 25 οὐδένα τινά, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ ἔβλαψεν.

GALENUS art. med. c. 24 t. I p. 371 K. ἀφροδισίων δὲ κατὰ μὲν Ἐπίκουρον οὐδεμία χρῆσις ὑγιεινῆ (cf. t. v p. 911).

id. in Hippocr. epidem. III comm. I 4 t. XVII, 1 p. 521 τίς γὰρ ἦν ἀνάγκη γράφειν . . . εἰρηκέναι . . . Ἐπίκουρον, μηδέποτε μὲν ὠφελεῖν 30 αὐτῶν ἀφροδισίων χρῆσιν, ἀγαπητὸν δ' εἰ μὴ βλάψειεν;

1 ἀνάστατον et 2 γινόμενον libri: corr. Xylander | 6 σφυδούσης] φευγούσης libri. cf. Meinek. Com. Gr. t. III p. 610 | πρὶν Reiskius: ὑφ' libri | 17 ὄγκον * τὰ γένη ψύξεις ἢ μετάθεσις libri | 19 ex Symposio petita, cf. fr. 61 p. 117, 19 | συνουσίην B συνουσίη ceteri. Democriteam sententiam esse probabiliter coniecit HRitter hist. philos. III² p. 467, qua credas Epicurum in conuiuio usum esse | 25 ὀνήσαι] ὦν ὤνησε libri | 31 χρῆσιν Gassendus: κρίσιν edunt

- 63 LAERTIVS DIOG. x 119 οὐδέ μὴν τηρήσειν ἐν μέθῃ (τὸν σοφόν) φησὶν ὁ Ἐπίκουρος ἐν τῷ Συμποσίῳ.
- 64 PHILODEMVS de rhet. VH² VII 184 ταῦτα μὲν οἷον τοῦτον ὠικονομήθ[η τὸν] τρόπον. παρ' Ἐπικούρ[ωι] δὲ τῶν λόγων ὁ τύ-
5 π[ος] ἐστὶν ὡς ἐκ διαλόγο[υ] συνθεῖναι τοιοῦτος· [πρῶ]τον διο-
μολογησά[με]θα τί ἐστὶν οὐ χάριν [ἅπαν]τα πράττο[μεν· τοῦτ']? εἰ
δὴ σῶμ[α] * * .
- 65 PHILODEMVS de rhet. VH² IV 106 = Ox. II 114 et VH² V 43:
uide fr. 49 p. 111, 15.
- 10 PHILODEMVS de rhet. VH² V 44 et IV 107 = Ox. II 115: uide fr. 11.
Incertum est apud Philodemum de Epicuro VH² VI 107 fr. II
uestigium [ἐν τῷ] Συμποσ[ίωι] κατ*.

XLV ΠΕΡΙ ΤΕΛΟΥΣ

Laert. x 27 supra p. 85, 21

- 15 LAERTIVS DIOG. x 30: u. supra p. 94, 16—18.
CICERO Tusc. disp. III 18, 41 'in eo quidem libro qui continet omnem
disciplinam tuam . . . . 42 totusque liber qui est de summo bono
refertus et uerbis et sententiis talibus'. ib. 19, 44 'uel totus liber
potius abiciendus, est enim confertus uoluptatibus'. de finibus II 7, 20
20 'ibi . . . ubi omnis eius est oratio de summo bono' [p. 121, 16].
ARRIANVS Epictet. dissert. II 23, 21 supra p. 105, 5.
- 66 LAERTIVS DIOG. x 137 ἀποδείξει δὲ χρήται τοῦ τέλος εἶναι
τὴν ἡδονὴν τῷ τὰ ζῶα ἅμα τῷ γεννηθῆναι τῇ μὲν εὐαρεστεῖσθαι,
τῷ δὲ πόνῳ προσκρούειν φυσικῶς καὶ χωρὶς λόγου· αὐτοπαθῶς
25 οὖν φεύγομεν τὴν ἀλγηδόνα, ἵνα καὶ ὁ Ἡρακλῆς καταβιβρωσκό-
μενος ὑπὸ τοῦ χιτῶνος βοᾷ
δάκνων ἰύζων· ἀμφὶ δ' ἔστενον πέτραι,
Λοκρῶν τ' ὄρειοι πρῶνες Εὐβοίας τ' ἄκραι.

1 ληρήσειν CFHermannus *ztschr. f. d. alterthumsw.* 1834 p. 111
4—7 ex ceteris chartae reliquiis perspicitur eos refutari qui ad ui-
tam beatam maiorem esse rhetoricae artis utilitatem quam philoso-
phiae statuerunt || 25 ἵνα om B | 26 χιτῶνος] χειμῶνος P¹ χειμό-
νος B | βοῆ libri: corr. Menagius | apud Sophoclem Trachin. 786 sq. |
27 δάκνων libri: βοῶν Soph. δακρῶν Casaubonus | δ' ἐκτύπουν
Soph. | 28 λοκρῶν τε B Λοκρῶν Soph. | ἄκρα Ff

67 οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τί νοήσω τάγαθόν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονάς, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀκροαμάτων, ἀφαιρῶν δὲ καὶ τὰς διὰ μορφῆς κατ' ὄψιν ἡδείας κινήσεις.

ATHENAEVS XII p. 546° τὴν κατὰ κίνησιν ἡδονὴν ἠσπάζοντο — καὶ 5 Ἐπίκουρος καὶ οἱ ἀπὸ τούτου. καὶ ἵνα μὴ τοὺς καταγιγισμοὺς λέγω . . . . ., ἃ ἐν τῷ Περὶ τέλους εἴρηκε, τούτων μνησθήσομαι. φησὶ γάρ· οὐ γὰρ . . . . . κινήσεις.

id. VII p. 280^a κὰν τῷ Περὶ τέλους δέ φησιν οὕτω πως· οὐ γὰρ . . . . . κινήσεις. id. VII p. 278^f καὶ γὰρ οὐκ ἐγκαλυπτόμενος ὁ 10 Ἐπίκουρος λέγει, ἀλλὰ μεγάλη τῇ φωνῇ· οὐ γὰρ. . . . . τάγαθόν, ἀφελῶν μὲν τὴν διὰ χυλῶν, ἀφελῶν δὲ τὴν δι' ἀφροδισίων ἡδονὴν. οἶεται γὰρ οὗτος ὁ σοφὸς καὶ τὸν ἀσώτων βίον ἀνεπίληπτον εἶναι, εἴ περ αὐτῷ προσγένοιτο τὸ ἀδεές καὶ ἴλεων. LAERTIVS DIOG. X 6 ἐν τε τῷ Περὶ τέλους γράφειν οὕτως· οὐ 15 γὰρ . . . . . ἀφροδισίων καὶ τὰς δι' ἀκροαμάτων καὶ τὰς διὰ μορφῆς contractis uerbis.

nec equidem habeo quod intellegam bonum illud, detrahens eas uoluptates quae sapore percipiuntur, detrahens eas quae * *, *detrahens eas quae* auditu e cantibus, detra- 20 hens eas etiam quae ex formis percipiuntur oculis suavis motiones siue quae aliae uoluptates in toto homine gignuntur quolibet sensu. nec uero ita dici potest, mentis laetitiam solam esse in bonis. laetantem enim mentem ita noui: spe eorum omnium quae supra dixi, fore ut natura 25 iis potiens dolore careat.

CICERO Tusc. disp. III 18, 41 'quid tergiuersamur, Epicure, nec fate-
mur eam nos dicere uoluptatem, quam tu idem, cum os perfricuisti,

1 οὐδὲ Cicero | ἔχω τί νοήσω Laertius *habeo quod intellegam*
Cicero: δύναμαι νοῆσαι Athenaeus | 3 καὶ Athenaeus p. 546 *etiam*
Cicero: om Ath. p. 280 | 13 cf. Ep. sent. x || 18 cf. Tusc. disp.
III 18, 43. 19, 46. 20, 47 'modo enim (dicit Ep.) ne suspicari qui-
dem se quicquam bonum, nisi sensus quasi titillarentur uoluptate' |
20 uoluptatis ueneriae mentionem librariorum culpa intercidisse Ci-
cero testis est c. 20, 46 (u. p. 121, 7) et reticentia c. 18, 43 extr. |
e Sorof: *et libri*

soles dicere? sunt haec tua uerba necne? in eo quidem libro qui continet omnem disciplinam tuam (fungar enim iam interpretis munere, ne quis me putet fingere) dicis haec: Nec . . . . careat'. atque haec quidem his uerbis, quiuis ut intellegat quam uoluptatem
 5 norit Epicurus' [continuantur haec fr. 69]. ibid. 20, 46 'non enim uerbo solum posuit uoluptatem, sed explanauit quid diceret: saporem, inquit, et corporum complexum, et ludos atque cantus, et formas eas quibus oculi iucunde moueantur'.

de finibus II 3, 7 'istam uoluptatem Epicurus . . . . interdum nimis
 10 etiam nouit, quippe qui testificetur ne intellegere quidem se posse, ubi sit aut quod sit ullum bonum praeter illud, quod cibo et portione et aurium delectatione et obscaena uoluptate capiatur'.

7, 20 'cum enim eam ipsam uoluptatem, quam eodem nomine omnes appellamus, laudat, locis plurimis audet dicere, ne suspicari quidem
 15 se ullum bonum seiunctum ab illo Aristippeo genere uoluptatis, atque ibi hoc dicit, ubi omnis eius est oratio de summo bono'.

8, 23 'mundos, elegantis, optimis cocis . . . . adhibentis ludos et quae secuntur, illa quibus detractis clamat Epicurus se nescire quid sit bonum'. 10, 29 'uoluptatem illam, qua sublata neget se intel-
 20 legere omnino, quid sit bonum: eam autem ita persequitur: quae palato percipiatur, quae auribus; cetera addit, quae si appelles, honos praefandus sit'. 10, 30 'hanc in motu uoluptatem . . . . interdum ita laudat, ut quid praeterea sit bonum, neget se posse ne suspicari quidem'. 20, 64 'cetera illa adhibebat (Thorius), quibus

25 demptis negat se Epicurus intellegere quid sit bonum'.

de nat. deor. I 40, 111 'nullam enim nouistis nisi profectam a corpore et redeuntem ad corpus animi uoluptatem. non arbitror te, Vellei, similem esse Epicureorum reliquorum, quos non pudeat quarundam Epicuri uocum, quibus ille testatur se ne intellegere quidem
 30 ullum bonum quod sit seiunctum a delicatis et obscaenis uoluptatibus: quas quidem non erubescens persequitur omnis nominatim'.

or. in Pisonem 28, 69 'etenim dicit, ut opinor, (Epicurus) se nullum bonum intellegere posse demptis corporis uoluptatibus'.

68 τὸ γὰρ εὐσταθὲς σαρκὸς κατάστημα καὶ τὸ περὶ ταύ-
 35 τῆς πιστὸν ἔλπισμα τὴν ἀκροτάτην χαρὰν καὶ βεβαιοτάτην ἔχει τοῖς ἐπιλογίζεσθαι δυναμένοις.

PLUTARCHVS contra Epicuream beatitudinem 4 p. 1089^d ὅθεν αὐτοῖ μοι δοκοῦσι τούτων αἰσθόμενοι τῶν ἀτοπιῶν, εἰς τὴν ἀπονίαν καὶ

τὴν εὐστάθειαν ὑποφεύγειν τῆς σαρκός, ὡς ἐν τῷ ταύτην ἐπινοεῖν
περὶ τινὰς ἐσομένην ἢ γεγενημένην τοῦ ἡδέως ζῆν ὄντος. τὸ γὰρ
. . . δυναμένοις. ὄρα δὴ πρῶτον μὲν οἷα ποιοῦσι τὴν εἶτε ἡδο-
νὴν ταύτην εἶτε ἀπονίαν ἢ εὐστάθειαν ἄνω καὶ κάτω μεταίροντες
ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὴν ψυχὴν, εἶτα πάλιν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνο κτλ. 5
cf. id. 5 p. 1090^a κατάστημα μὲν γὰρ εὐσταθὲς σαρκὸς γίνεται πολ-
λάκις, ἔλπιμα δὲ πιστὸν ὑπὲρ σαρκὸς καὶ βέβαιον οὐκ ἔστιν ἐν
ψυχῇ νοῦν ἐχούση γενέσθαι. 6 p. 1090^d εὐσταθεῖν μὲν γὰρ ἔστι
καὶ ὑγιαίνειν τῷ σώματι πολλάκις, πίστιν δὲ λαβεῖν περὶ τοῦ
διαμενεῖν ἀμήχανον· ἀνάγκη δὴ ταράττεσθαι καὶ ὠδίνειν αἰετὸς 10
τὸ μέλλον ὑπὲρ τοῦ σώματος, ἣν περιμένουσιν ἐλπίδα πιστὴν
ἀπ' αὐτοῦ καὶ βέβαιον οὐδέποτε κτήσασθαι δυναμένους. praec.
sanitatis 21 p. 135^e τὴν ὑμνουμένην σαρκὸς εὐστάθειαν.
GELLIVS IX 5, 2 'Epicurus uoluptatem summum bonum esse ponit,
eam tamen ita definiit: σαρκὸς εὐσταθὲς κατάστημα'. 15
ipsius Epicuri haec esse Cleomedes docet II 1 (supra p. 89, 20) σαρ-
κὸς εὐσταθῆ καταστήματα λέγοντι (Ἐπικούρω) καὶ τὰ περὶ ταύτης
πιστὰ ἐλπίσματα et Origenes c. Celsum III 80 p. 165 Hoesch. τὸ τῆς
σαρκὸς εὐσταθὲς κατάστημα καὶ τὸ περὶ ταύτης πιστὸν Ἐπικούρω
ἐλπιμα, libro π. τέλους deberi Plutarchus l. s. 6 p. 1090 sq. . . ἄν 20
περ' ἐπὶ σαρκὶ καὶ τῇ περὶ σάρκα ἐλπίδι μάθωσιν, ἄλλω δὲ μηδενὶ
χαίρειν καὶ θαρρεῖν, ὡς Ἐπίκουρος ἐν τ' ἄλλοις πολλοῖς γέγραφε
κάν τούτοις ἃ ἔστι Περὶ τέλους.

69 saepe quaesivi ex iis qui appellabantur sapientes, quid
haberent quod in bonis relinquerent, si illa detraxissent, 25
nisi si uellent uoces inanis fundere: nihil ab iis potui co-
gnoscere. qui si uirtutes ebullire uolent et sapientias, nihil
aliud dicent nisi eam uiam qua efficiantur eae uoluptates
quas supra dixi.

CICERO Tusc. disp. III 18, 42 'deinde paulo infra [antecedit fr. 67] 30
saepe quaesivi inquit ex iis . . . . dixi. Quae secuntur in ea-
dem sententia sunt totusque liber qui est de summo bono refertus
et uerbis et sententiis talibus'.

de finibus II 15, 48 'hanc (honestatem) se tuus Epicurus omnino

2 ἦ] καὶ libri | 4 εὐπάθειαν libri | 10 διαμένειν uolgo | 11 ἦν
Wytttenbach.: ἦ τί libri | 12 οὐδέποτε] οὐδέπω libri | 23 κάν] καὶ libri

ignorare dicit, quam aut qualem esse uelint qui honestate summum bonum metiantur. si ad honestatem enim omnia referant neque in ea uoluptatem dicant inesse, ait eos uoce inani sonare (his enim ipsis uerbis utitur) neque intellegere nec uidere, sub hanc uocem
5 honestatis quae sit subicienda sententia. ut enim consuetudo loquitur, id solum dicitur honestum, quod est populari fama gloriosum. quod, inquit, quamquam uoluptatibus quibusdam est saepe iucundius, tamen expetitur propter uoluptatem'.

70 τιμητέον τὸ καλὸν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τοιοῦτό-
10 τροπα, ἐὰν ἡδονὴν παρασκευάζῃ· ἐὰν δὲ μὴ παρασκευάζῃ, χαίρειν ἑατέον.

ATHENAEVS XII p. 546^f κὰν τῷ Περὶ τέλους δὲ πάλιν [cf. fr. 67] φησί τιμητέον . . . . ἑατέον, σαφῶς ὑπουργὸν ποιῶν ἐν τοῖς τὴν ἀρετὴν τῆς ἡδονῆς καὶ θεραπαίνης τάξιν ἐπέχουσιν.
15 VII p. 280^b (κὰν τῷ Περὶ τέλους δὲ φησιν οὕτω πως — fr. 67) καὶ προελθὼν φησι λέγων τιμητέον . . . . ἑατέον.

71 LAERTIVS DIOG. X 136: uid. supra fr. 1.

XLVI ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ Γ

CICERO de nat. deor. I 33, 93 'cum Epicurus . . . Metrodori
20 sodalis sui fratrem Timocraten, quia nescio quid in philosophia dissentiret, totis uoluminibus conciderit'.

PLUTARCHVS adu. Colot. 32 p. 1126^e Ἐπίκουρος μὲν γὰρ εἰς Ἀσίαν ἐξέπεμπε τοὺς Τιμοκράτει λοιδορησομένους, τῆς βασιλικῆς ἐξελῶν αὐλῆς τὸν ἄνθρωπον, ὅτι Μητροδώρῳ προσέκρουσεν ἀδελφὸς ὦν·
25 καὶ ταῦτα ἐν τοῖς βιβλίοις γέγραπται τοῖς ἐκείνων.

A

72 SCRIPTOR INCERTVS VH² X 201 fr. XLIV [κὰν τῷ] πρώτῳ[ι
τῶν περὶ] Τιμοκρ[άτους].

[uid. fr. 41, unde patet in hoc quoque libro Epicurum de natura
30 deorum ac de pietate disseruisse.]

Γ

73 LAERTIVS DIOG. X 23 γέγονε δὲ (Μητροδώρος) ἀγαθὸς πάντα,

16 λέγειν libri || 23 τῆς] καὶ τῆς libri

καθὰ καὶ Ἐπίκουρος ἐν προηγουμέναις γραφαῖς μαρτυρεῖ καὶ ἐν τῷ τρίτῳ Τιμοκράτους.

XLVII ΠΕΡΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

Laert. x 28 supra p. 86, 18

XLVIII ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΛΖ

5

Laert. x 27 supra p. 85, 13

LAERTIVS DIOG. x 30 τὸ δὲ φυσικὸν (ἔχει) τὴν περὶ φύσεως θεωρίαν πᾶσαν καὶ ἔστιν ἐν ταῖς Περὶ φύσεως βίβλοις ΛΖ καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς κατὰ στοιχείον. *ibid.* 7 ἐν ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα βίβλοις ταῖς Περὶ φύσεως [fr. 93]. 10

EPICVRVS ep. I 35 τοῖς μὴ δυναμένοις ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἀναγεγραμμένων ἡμῖν ἔξακριβοῦν μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βύβλους διαθρεῖν —. ep. II 84 τὰ γὰρ ἐν ἄλλοις ἡμῖν (περὶ τῶν μετεώρων) γεγραμμένα δυσμνημόνευτα εἶναι, καὶ τοι, ὡς ἔφη, συνεχῶς αὐτὰ βαστάζοντι. 91 ὁ περ ἐν τοῖς Περὶ φύσεως 15 βυβλίαις δείκνυμεν.

ARRIANVS Epictet. dissert. II 23, 21 supra p. 105, 5.

ALCIPHRO epist. II 2, 2 supra p. 70.

GALENVS in Hippocr. de nat. hom. I. I comment. t. XV p. 5 K. τινὲς δ' οὐχ ἐν ἀλλὰ πλείονα βιβλία τῆς θεωρίας ἐποίησαντο ταύτης (τῆς περὶ φύσεως), ἔνιοι δὲ καὶ πάνυ πολλά, καθὰ περ Ἐπίκουρος· ἀρχεται γὰρ καὶ αὐτός, ὡσπερ οὖν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ἀπὸ τοῦ ζητῆσαι πότερον ἐν τι καὶ ἀπλοῦν ἔστιν οὐ τὴν φύσιν εὐρεῖν ἐπιχειροῦμεν, ἢ σύνθετον ἐκ τινῶν ἑαυτοῦ προτέρων ἀπλῶν, ἃ περ οἱ μετ' αὐτοῦ τοὺς παλαιοὺς εἰθίσθησαν ὀνομάζειν στοιχεῖα. 25

A

74 PLVTARCHVS adu. Coloten 13 p. 1114^a ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς πραγματείας ὑπειπὼν τὴν τῶν ὄντων φύσιν σώματα εἶναι καὶ

1 γράφει libri. cf. fr. 241 | καὶ] δὲ καὶ s | 2 τιμοκράτης Bf τιμοκράτει H. Metrodorum cur laudandum sibi esse hoc loco Ep. iudicauerit, intelleges conl. Philodemo schol. Zenon. VH¹ v, 1 col. xx ὡς Τιμοκράτης καὶ φιλεῖν ἔφη τὸ[ν ἀδ]ελφὸν ὡς οὐδεὶς καὶ μισεῖν ὡ[ς] οὐδεὶς, uid. Duening de Metrod. p. 22 sqq. || 9 fort. κατεστοιχειωμένον || 28 cf. Plut. ib. 16 p. 1116^d σοφώτερος δὲ τοῦ Πλάτωνος ὁ Ἐπίκουρος, ἢ πάντα ὁμοίως ὄντα προσαγορεύει, τὸ ἀναφές κενὸν τὸ ἀντερειδὸν σῶμα, τὰς ἀρχὰς τὰ συγκρίματα

κενόν ως μιᾶς οὔσης εἰς δύο πεποιήται τὴν διαίρεσιν, ὧν θάτερον ὄντως μὲν οὐθέν ἐστιν, ὀνομάζεται δὲ ὑφ' ὧν ἀναφές καὶ κενόν καὶ ἀσώματον.

75* ἡ τῶν ὄλων φύσις σώματά ἐστι καὶ κενόν.

5 SEXTVS emp. adu. dogm. III (math. IX) 333 ὁ δὲ Ἐπίκουρος ἀδιαφόρως τὴν τε τῶν σωμάτων καὶ τὴν τοῦ κενοῦ φύσιν ὄλον τε καὶ πᾶν προσαγορεύειν εἴωθεν· ὅτε μὲν γάρ φησιν ὅτι ἡ τῶν . . . κενόν. CICERO de nat. deor. II 32, 82 'sunt autem qui omnia naturae nomine appellant, ut Epicurus, qui ita diuidit, omnium quae sint
10 naturam esse corpora et inane quaeque his accidant'.

76 ἡ τῶν ὄντων φύσις σώματά ἐστι καὶ τόπος.

PLUTARCHVS adu. Col. 11 p. 1112^a Ἐπικούρου δὲ λέγοντος ἡ τῶν . . . τόπος πότερον οὕτως ἀκούομεν ὡς ἄλλο τι τὴν φύσιν παρὰ τὰ ὄντα βουλομένου λέγειν ἢ τὰ ὄντα δηλούντος, ἕτερον δὲ μη-
15 θέν; ὡσπερ ἀμέλει καὶ κενοῦ φύσιν αὐτὸ τὸ κενόν καὶ νῆ Δία τὸ πᾶν παντὸς φύσιν ὀνομάζειν εἴωθε.

SCHOLIION Epicuri epist. I 39 τὸ πᾶν ἐστι σώματα καὶ τόπος] τοῦτο καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ φησι κατ' ἀρχὴν καὶ ἐν τῇ ᾱ Περί φύσεως.

77 SCHOLIION Epicuri ep. I 40 τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐστι συγκρίσεις, τὰ δ' ἐξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεποιήνται] ταῦτὸν τοῦτο καὶ ἐν τῇ πρώτῃ Περί φύσεως καὶ τῇ ιδ̄ καὶ ιε̄ καὶ τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ.

78 ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ π. φύσεως I. inc. fr. XVI VH² VI 90 + ἀναγκαῖόν τι αὐταῖς ὑπάρχειν κατὰ τὰς] πρὸς] ἀλλήλας κρούσεις, ὡς ἐν τῇ]
25 πρώτῃ] γραφῇ εἴρηται], οὐθέν ἦττο]ν π]αρά τὰς * * .

6 πᾶν cf. ep. I 39 p. 6, 5. II 86 p. 36, 7 | 10 tertium esse Ep. negabat. originem erroris uidere licet ep. I 40 p. 6, 13 sq. || 11 tangit hanc definitionem Philodemus π. εὐσεβ. VH² II 81 p. 111 Gomp. [τὸ δὲ λέγειν Ἐπίκουρον τῷ τὸ πᾶν διαιρεῖσθαι μὲν εἰς] σώματα καὶ τόπον, τοὺς θεοὺς δὲ μὴ συναριθμεῖσθαι περιγράφειν αὐτούς, τελῶς ἀναλήτων ἐστίν, εἰ μὴ τὰς ἀνωτάτῳ διαιρούμενος κοινότητος ἐμελλεν ἐναριθμῆ[σειν] τὰς <τῶν> ἐν ταύταις περιειλημμένων, cf. Lucretius I 426 *locus ac spatium quod inane uocamus* et ib. 954 sq., Aetius I 20, 2 p. 318, 1 Diels. Ἐπίκουρος ὀνόμασιν παραλλάττει κενόν τόπον χώραν || 23 cf. Gomperzius *sitzungsb. d. Wiener akad.* 1876 t. LXXXIII p. 97

B

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥCΕΩC | B subscribitur papyro Herculanensi 1149 edito VH¹ t. II (cf. p. 25) et a I. C. Orellio *Epic. frr. de natura* Lips. 1818 p. 3 sqq. constat hoc fragmentum XI schedis eiusdem libri reliquias inesse in schedis n. 1010 VH² VI 69—81 5 editis uidit Gomperzius *sitzungsberr. der Wiener akademie* 1876 t. LXXXIII p. 88 sq., inscribitur ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥCΕΩC. disputatur his extremis libri paginis de simulacrorum motu.

- 79 SCHOLION Epicuri ep. I 73 ἴδιόν τι σύμπτωμα . . . ἐννοοῦν-
τες καθ' ὃ χρόνον ὀνομάζομεν] φησί δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ 10
Περὶ φύσεως καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ.
SEXTVS empir. hypotyp. III 137 Ἐπίκουρος δέ, καθὼς Δημήτριος ὁ
Λάκων φησί, (χρόνον εἶναι φησί) σύμπτωμα συμπτωμάτων, παρ-
επόμενον ἡμέραις τε καὶ νυξί καὶ ὥραις καὶ πάθεισι καὶ ἀπαθείαις
καὶ κινήσει καὶ μοναῖς. 15

Δ

- 80 SCRIPTOR INCERTVS VH² x 47 οὗτ' Ἐπίκου|υ|ρος λέ|γει μὲν
[ἐ]ν [τῷ τ]ετάρτῳ Περὶ φύσεως] * * .

IA

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥCΕΩC | IA | ΑΡΙΘ(ΜΟC) * * pap. 20
Herculan. 1042 schedis XIII constans. edidit Rosinius VH¹ II et
Orellius l. s. p. 16 sqq.

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ | ΦΥCΕΩC | IA (sic apogr. Ox., A Neap.) pap.
Herc. 154 VH² VI 1—7.

cf. Gomperzius *ztschr. f. d. oesterr. gymn.* 1867 p. 207 sqq. *sitzungs-* 25
berr. t. i. p. 89 sq.

extremae uoluminis paginae seruantur, disputatur in eis de terrae situ.

- 81 εἰ γὰρ τὸ μέγεθος (ὁ ἥλιος) διὰ τὸ διάστημα ἀπε-
βεβλήκει, πολλῶ μάλλον ἂν τὴν χρόαν· ἀλλ' οὐ γὰρ τού-
τῳ συμμετρότερον διάστημα οὐθέν ἐστι. 30
SCHOLION Epicuri ep. II 91 τὸ δὲ μέγεθος ἡλίου . . . τηλικούτόν
ἐστὶν ἡλικόν φαίνεται] τοῦτο καὶ ἐν τῇ ΙΑ Περὶ φύσεως· εἰ γὰρ,
φησί, τὸ . . . ἐστι.
[ΕΠΙCΥΡΥC] ep. II ad Pythoclem 91 καὶ πᾶν δὲ τὸ εἰς τοῦτο τὸ

17 uestigium incertum et inutile | γοι et 18 εταρτων apogr. ||
34 τοῦτο τὸ μέρος i. e. quaestionem de magnitudine solis

μέρος ένστημα ραδίως διαλυθήσεται, εάν τις τοίC έναρτήμαCι προσέχη, δ̄ περ έν τοίC Περι φύCεωC βυβλίοιC δείκνυμεν.

IB

82 SCHOLIION Epicuri ep. I 74 τούC κόσμουC ούτε έΞ άνάγκηC
5 δει νομίζειν ένα σχηματισμόν έχονταC] αλλά και διαφόρουC αυτουC
έν τη̄ ιβ̄ Περι <φύCεωC> αυτουC φηCιν· ουC μέν γάρ σφαιροειδειC,
και ψοειδειC άλλουC, και άλλοιοσχήμοναC έτέρουC· οῡ μέντοι πάν
σχήμᾱ έχειν. ουδ̄ ζψᾱ είναῑ αποκριθέντᾱ απο̄ τοῡ απείρου.

83 SCHOLIION Epicuri ep. II 96̄ εκλειψιC ήλιου και σελήνηC δύ-
10 ναται μέν γίνεσθαι και κατὰ σβέCιν . . . και ήδη κατ' επιπροσθέ-
τηCιν άλλων τινών, ή γήC ή ουρανοϋ ή τινοC έτέρου τοιούτου] έν
δ̄ τη̄ ιβ̄ Περι φύCεωC ταυτά λέγει και πρόC, ήλιον εκλείπειν σε-
λήνηC επισκοτούσηC, σελήνην δ̄ τοῡ τηC γήC σκιάCματοC· άλλά
και κατ' αναχώρηCιν.

84 PHILODEMVS π. εύσεβ. VH² II 83 p. 113, 23 Gomp. κά[v] τῷ
δωδεκάτ[ω]ι Περι φ[ύ]σ[ε]ω[ς] το[ύ]C πρώτουC φη[C]σιν ἀ]νθρώπουC
έπι[νοή]ματα λαμβάνειν ἀφθάρτων φύCεωC· είναῑ γάρ * * .

85 PHILODEMVS π. εύσεβ. VH² II 106 p. 124, 1 Gomp. [έν δ̄ τῷ
δωδεκάτῳ Περι φύCεωC, ώC — — ουδ̄έ] τιν' αιτίαν [βλάβηC] και
20 σωτηρία[C] ἀνθρώ]ποιC διᾱ τοῡ θε[οϋ] κα]ταλειπτέον, ὑπ[ο]γρά]φει
διᾱ πλειό[vων].

SCRIPTOR INCERTVS VH² x 201: fr. 41 p. 108. 9.

86^a PHILODEMVS π. εύσεβ. VH² II 120, 3 p. 135 Gomp. [u. fr. 155]
εί γε τ[ῆ]ν ἀνθρωπίνην] φηCιν φύCιν φοβ[ε]ρῶν πραγμάτων και
25 πολλῶν αυτην̄ περιεστώτων̄ δόΞ[αν] λαμβάνειν] και πολ[λοϋC] και
ἀ]ιδίουC [θεουC και δυ]νατ[ουC] είναι].

87 PHILODEMVS π. εύσεβ. VH² II 82 p. 112 Gomp. [άλλ' έ]ροϋ-
Cιν, ώC κά[v] τῷ] δωδεκάτῳ] Προ]δίκῳ και Δια[γόρῳ] και Κριτία
κάλλοιC] μένφ[εται] φάC πα[ρα]κόπτειν και [μαίνεσ]θαι, και βακχεϋου-

6̄ περὶ αυτοῡ φηCιν libri || 15 sq. suppleuit Buechelerus in
Fleckeis. ann. 1865 p. 538 | 17̄ επι . . . μηταξω|βανειν Neap.
18̄ hunc locum statim excipit fr. 88 et 91: ubi cum numerus tan-
tum uoluminis, non titulus libri adscribatur, constat supra aliud
eiusdem operis uolumen idque ordine prius in testimonium uocari |
19—21̄ Buechelerus restituit l. s. p. 539, qui αιτίαν [ώφελίαC]
24̄ ειγευ Neap. | φοβερῶν] του|των Neap. | 26̄ ἀιδίουC] — διοιC
Neap. || 29̄ φάC πα —] θ . . κα cum α et ζ litterarum uestigiis Neap.

σιν αὐτοὺς [εἰ]κά[ζει], δοὺς [δὲ μ]ὴ πράγμα[θ' ἢ]μείν παρέχειν οὐδ' ἐνοχλεῖν κα[ὐτόc] παραγραμμίζ[ει] τὰ τ[ῶν] θεῶν.

ΙΓ

- 88 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 106 p. 124, 6 Gomp. ἐν τε τῷ τρε[ῖσαι]δεκάτῳ περ[ὶ τῆc] οἰκειότητοc ἦ[ν πρόc] τιναc ὁ θεὸc εἰχ[ει καὶ] τῆc ἀλλοτρι[ότητοc].
SCRIPTOR INCERTVS VH² X 201: fr. 41 p. 108, 9.

ΙΔ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥCΕΩC | ΙΔ | ἀριθ(μὸc) ΧΧΧΠΗΗΔ | ΠΡ(Ο)C πολύαιΝΟν pap. Hercul. 1148 VH² VI 8—23. 10
cf. Gomperzius *zeitschr.* 1867 p. 210 sqq. *sitzungsb.* LXXXIII p. 90. disputatur de elementis praecipue contra Platonem.

- 89 SCHOLION Epicuri ep. I 40 τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐστὶ συγκρίσεις, τὰ δ' ἐξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεποιήνται] ταῦτόν τοῦτο καὶ ἐν τῇ πρώτῃ Περὶ φύσεωc καὶ τῇ ἰδ̄ καὶ ἰε̄. 15

ΙΕ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥCΕΩC | ΙΕ | ἀριθ(μὸc) ΧΧΧΗΗ | ἐγράφη ἐφ' ἡΓΕΜΑΧΟΥ pap. Herc. 1151 VH² VI 24—36.
cf. Gomperzius *zeitschr.* 1867 p. 669 sq. *sitzungsb.* t. i. p. 90 sq. de argumento non liquet. scriptus est liber ol. CXX I a. 300 sq. a. Chr. 20

- 90 SCHOLION Epicuri ep. I 40: fr. 89.

ΚΗ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥCΕΩC | ΚΗ | ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ | ΕΓΡΑΦΗ ΕΠΙ ΝΙΚΙΟΥ ΤΟΥ Μετ' ΑΝΤΙΦΑΘΗΝ pap. Hercul. 1479 VH² VI 37—54. 25
cf. Gomperzius *zeitschr.* 1867 p. 670 sqq. *sitzungsb.* t. i. p. 91 sq. canonica hoc libro tractantur. scriptus erat ol. CXXI I uel a. 296/5 a. Chr., inscriptus * [τῷ Μάγ]νητ[ι] καὶ Μητρ[οδώ]ρωι τῷ [Λαμψακηνῶι] f. 54, 4: adloquitur Metrodorum f. 46, 3 et 40, 4.

ΛΕ

- 91 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 106 p. 124, 11 Gomp. ἐν δὲ τῷ πε[ντεκαὶ]τριακ[οc]τῷ[ι φησι] σὺν τῷ τ[ὰc μ]εγίσταc ὠφελ[ίαιc] διασ[α]φείν κ[α]ὶ διότ[ι νομίζ]ον[τεc?] . . . . καὶ των ἀλλα . . . . γ . . . . α . . . 30

1 δοὺc] leuc Neap. || 10 conicias etiam ἐ]πὶ Κ[αλλιάρ]χο[u i. e. ol. CXXIX 4 || 32 με — κριακ . . τω Neap. | τὰc μεγίσταc exempli caussa dedi: τ ι . . . . ηc|τηc Neap. fragmentum non expedio. sed agitur de utilitate quam ex cognitione diuinae naturae homines capiant

INCERTORVM LIBRORVM

uolumina Herculansia haec exstant

- 1 n. 1056 editum VH¹ x cum titulo ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | περι φύσεωσ *
et XXVIII paginarum reliquiis.
n. 697 VH² VI 55—68 ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | περι ΦΥΣΕΩΣ.
5 n. 1191 charta inedita sine titulo.
disseritur de libertate agendi. cf. Gomperzius *sitzungsb.* 1876
t. LXXXIII p. 92 sqq. *Wiener studien* 1879 t. I p. 27 sqq.
2 n. 362 VH² VI 92—95 ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.
cf. Gomperzius *sitzungsb.* l. s. p. 96.
10 3 n. 1431 VH² VI 82—91 ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ | ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ *.
cf. Gomperzius *sitzungsb.* l. s. p. 96 sq.
4 n. 419 VH² IX 86—90 sine titulo, his libris uindicatur a Gom-
perzio *sitzungsb.* l. s. p. 97 sq.
5 n. 993 VH² x 104—111 sine titulo (subscribitur nomen pos-
15 sessoris ΜΑΡΚΟΥ ΟΚΤΑΟΥΙΟΥ f. 111). librorum περι φύσεωσ
partem esse uidit Gomperzius *Wiener stud.* t. I p. 27. t. II p. 140.
6 n. 1390 VH² x 95—100 sine titulo, de generatione. probabi-
liter his libris uindices, itemque
7 n. 1420 VH² VII 68—73 de sensuum perceptionibus.

92 SCHOLIASTA Dionysii Thr. p. 660, 25 Bekk. και Ἐπίκουρος δὲ
ἀεὶ ὑπογραφαῖς κεχρημένος, δηλών ὅτι τιμιώτεροι οἱ ὄροι, ὄροις
ἀντὶ ὑπογραφῶν ἐν τῇ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεωσ πραγματεία (ἐχρή-
σατο)· διαιρῶν γὰρ τὸ πᾶν εἰς τε ἄτομον και κενόν ὄροις ἐχρή-
σατο, λέγων ὅτι ἄτομόν ἐστι σῶμα στερεόν ἀμέτοχον κε-
25 νοῦ παρεμπλοκῆσ· κενόν ἐστι φύσις ἀναφήσ, τουτέστιν
ἀψηλάφητος.

93 ΛΑΕΡΤΙΩΣ ΔΙΟΓ. x 7 και ἐν ταῖσ ἐπτὰ και τριάκοντα βίβλοισ
ταῖσ Περι φύσεωσ τὰ πλείστα ταῦτὰ λέγειν και ἀντιγράφειν ἐν

15 subscriptionem explicuerunt Diels et Mommsenus || 28 ταῦτα
libri: corr. Kuehnius | ἀντιγράφειν και ἀντιλέγειν Ff

αὐταῖς ἄλλοις τε καὶ Ναυσιφάνει τὰ πλείστα, καὶ αὐτῇ λέξει φάσκειν οὕτως·

ἄλλ' ἴτωσαν· εἶχε γὰρ ἐκεῖνος ὠδίνων τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καύχησιν τὴν σοφιστικὴν, καθά περ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀνδραπόδων. 5

94 LAERTIUS DIOG. x 119 καὶ μὴν καὶ γαμήσειν καὶ τεκνοποιή-
σειν τὸν σοφόν, ὡς Ἐπίκουρος . . . ἐν ταῖς Περι φύσεως.

XLIX ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥC ΦΥCΙΚΟΥC

Laert. x 27 supra p. 85, 16

[cf. libri Πρὸς Δημόκριτον supra p. 97.] 10

L ΧΑΙΡΕΔΗΜΟC

Laert. x 27 supra p. 86, 1. cf. p. 93 et 87, 26.

1 in Nausiphanem magistrum inuehitur Epic. etiam fr. 113 sq. 236. cf. 233. 235 | 3 ἄλλ' ἴτωσαν] ἄλλ' εἶ τως· ἄλλ' BP¹Q ἄλλ' ἦτω ἄλλ' P²: ἄλλ' Ff | γὰρ κείνος libri | in ὠδίνων latet con-
uicium, fort. ὁ πλεύμων? || 6 cf. fr. 19

LI ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Laert. x 28 supra p. 86, 31

LAERTIVS DIOG. x 30 τὸ δὲ φυσικὸν (ἔχει) τὴν περὶ φύσεως θεωρίαν πᾶσαν καὶ ἔστιν ἐν ταῖς Περι φύσεως βίβλοις λζ̄ καὶ ταῖς
5 Ἐπιστολαῖς κατὰ στοιχεῖον. τὸ δὲ ἠθικὸν τὰ περὶ αἰρέσεως καὶ φυγῆς, ἔστι δὲ ἐν ταῖς Περι βίων βίβλοις καὶ Ἐπιστολαῖς καὶ τῷ Περι τέλους.

CICERO de fin. I 20, 65 'at uero Epicurus una in domo et ea quidem angusta quam magnos quantaque amoris conspiratione consentientis tenuit amicorum greges. quod fit etiam nunc ab Epicureis'.
10 cf. II 25, 80 sq. Luculli c. 36, 115 'Epicureos, tot meos familiaris, tam bonos, tam inter se amantis uiros'.

PHILODEMVS schol. Zenon. VH¹ v, 2 fr. xv τί δ' ἔξει [κοινο]ῦν, τί δ' εἰπεῖν εἰ μὴ] παρρησίαι σοφὸς ἀνὴρ πρὸς τοὺς φίλους, ὡς
15 Ἐπικ[ο]υρος καὶ Μητρ[ό]δω[ρος] εἰώθεσαν? π]ρὸς * *.

95 LAERTIVS DIOG. x 14 καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀντὶ τοῦ χαίρειν εὖ πράττειν καὶ σπουδαίως ζῆν (ἔγραφεν Ἐπίκουρος).

id. III 60 Ἐπίκουρος δὲ εὖ διάγειν (ἐν ἐπιστολαῖς ἔγραφεν).

LUCIANVS de lapsu salutantis 6 p. 732 Hemst. Ἐπίκουρος ἀνὴρ πάνυ
20 χαίρων τῷ χαίρειν καὶ τὴν ἡδονὴν πρὸ ἀπάντων αἰρούμενος ἐν ταῖς σπουδαιότεραις ἐπιστολαῖς (εἰσὶ δὲ αὐταὶ ὀλίγαι) καὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς φιλότατους μάλιστα ὑγιαίνειν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ προστάττει.

5 κατὰ στοιχεῖον] fort. κατεστοιχειωμένον || 13 εξει... νε... apographon, sed ita ut i ante v fuisse, sequi u uideatur | 14 εἰ] O. apogr. || 16 uid. Seneca epist. 15, 1 'mos antiquus fuit usque ad meam seruatam aetatem, primis epistulae uerbis adicere "si uales bene est: ego ualeo". recte nos dicemus "si philosopharis, bene est". ualere autem hoc demum est'. Philodemus de uitiiis I. x VH¹ III c. 17 = Ox. I 18 p. 25 Saupp. (ὁ αὐθάδης τοιοῦτός ἐστι, φησὶν ὁ Ἄριστων, οἷος) γράφων ἐπιστολὴν τὸ 'χαίρειν' μὴ προσγράψαι μὴδ' ἔρρωσθαι' τελευταῖον. cf. Bernaysius De cynicis Luciani p. 88 sq.

EPITOMA EPISTVLARVM

VOLVMEN HERCVLAN. 1044 f. 4 ed. Gomperzius Hermae t. v p. 386 καὶ τὰς ἐπιτομὰς [τῶν] ἐπιστολῶν τῶν Ἐπικού[ρου] Μητροδώρου Πολυαίνου Ἐρ[μά]ρχου καὶ τῶν [γνωρί]μων.

CERTORVM ANNORVM FRAGMENTA

5

[de epistulis anni nota definitis cf. Buechelerus in Fleckeiseni annali 1865 p. 540 et Gomperzius *zeitschr.* 1866 p. 693 sq. Hermae t. v p. 394 sq. epistularum syllogen annorum ordine dispositam fuisse Gomperzius statuit Hermae t. v p. 386, non puto recte].

Charino magistratu ol. 118, 1 a. 308/7 a. Chr.

10

fr. 158 'in his epistulis quas scripsit Charino magistratu ad Polyaeum'.

96 PHILODEMVS de Epicuro VH² VI 107 fr. II [ἐπι] Χαρίνου • .

97 PHILODEMVS de diuitiis VH² III 85 * * ὁ [ἐ]ὰν δ[ιανο-
ῶν]ται, περι[γ]ίνοντ[αι] τῶ[ν] κατὰ τὴν [ἔ]νδειαν κα[ὶ] 15
πε[ρί]αν κακῶν'. ἐπὶ δὲ [Χ]αρίνου • . . . παντ. δι . . . ηγεσ. ατα
καὶ πενίαν μὴ δ . . . ισατο μουστοδηλεγον . . . εἰς με[τ]άθεσιν
ο . λ . ν τῆς ολ . . συ . κοι . η . [ἄ]ξει.

98 Idem ibid. f. 86 ἐπὶ Χαρίνου • .

99 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 107 p. 125 Gomp. . . . κἄν 20
πόλ[ε]μ[ος] ἦι, δεινὸν οὐκ ἄ[ν] θέσθαι θεῶν εἴλε[ων] ὄν-
των'. καὶ π[άλιν]· 'καθαράν τ[ὴν] ζωὴν] διηχέναι κα[ὶ] διά]ξειν
σὺν αὐτ[ῶι] Μάτρωνι θε[ῶν] εἴ]λεων ὄντων'. [καὶ] πρὸς

3 his epitomis apparet scriptores gnomologos usos esse, conicias etiam Senecam || 16 κακῶν] καιδε . ν apogr. | de magistratu cf. Gomperzius *ztschr.* l. s. fragmentum ipsum acutioribus commendo | 17 an εἰς ἀτόμους τὸ δὴ λεγόμενον? | 18 sequitur fr. 151 || 19 ἐπὶ] ετο apogr. || 20—23 restituit Gomperzius Hermae t. v p. 394 | 21 ουκαθεσθαι apogr. οὐκ ἔσεσθαι Gomperzius | 22 κα(1)] μ ap. | 23 sq. cf. Buechelerus Fleckeiseni ann. 1865 p. 540

τὸν αὐτὸν [ἐ]πί Χαρίνου· 'τῆ[ι ἄ]φ[θ]αρσί[αι δὲ] αὐτῶν
[ἐ]πετα[ι τὸ ἀπα]θὲς ὑπὸ ἅπαν[τος τοῦ] κε[χα]ρισμ[ένον
τι ἢ ἄλγο]ς ἔξωθ[εν ἐ]πιφέρον[τ]ος'.

- 100 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 74 sq. p. 104 sq. Gomp. (παρῆνει
5 τὰς δι' ὄρκων πίστεις φυλάττειν·) ἐπὶ δὲ Χαρί[νου καὶ ἐπὶ] Διοτί-
μ[ου] . . . . . τὴν κα[θ' ἱεράς τρα]πέζης [συνθήκην μὴ] παραβαί[νειν].

Olympiodoro m. ol. 121, 3 a. 294

[cf. GFVngerus Philologi t. xxxviii p. 446 sq.]

- 101 PHILODEMVS πραγμ. VH² I 114 ἐπ' Ὀλυμπιόδωρου γ[ράφει]?
10 ἦ]τοι γε [τινὰ] δεῖ πόνων [ἀντέχεσθαι?].

Philippo m. ol. 122, 1 a. 292

fr. 108 πρὸς το[ὺς ἐν] Λα[μ]ψάκωι [φίλους ἐπὶ] Φιλίππου.

fr. 127 πρὸς] Θε[μ]ίσταν ἐπὶ Φι[λ]ίππου.

fr. 156 [ἐ]πί [τ]ε [Φ]ιλί[π]που πρὸς [α]ὐτό[ν] sc. Polyaeum.

- 15 Diotimo m. ol. 123, 2 a. 287

[de hoc magistratu proximisque duobus cf. mus. Rhen. t. xxxiv
p. 414 sq. Vngerus l. s. p. 464 sqq.]

fr. 100 [καὶ ἐπὶ] Διοτίμ[ου].

fr. 168 κατὰ Διότιμο[ν] Ἐπίκουρος ἄρ[χο]ντα?

- 20 Isaeo m. ol. 123, 3 a. 286

[cf. Philodemus Περὶ τῶν φιλοσόφων VH¹ viii c. 5, 7 εἶθ'
[ὕ]στερον [τοὺς ἐχθί]στους κατα[λ]ύει[ν] Μακε[δόνας], ὡς τ[ό]τε
ἐπ' [Ἰ]σαίου γρά[φει] * . alienum uidetur ab Epicuro.]

Euthio m. ol. 123, 4 a. 285

- 102 PHILODEMVS πραγμ. VH² I 129 τὰ μὲν δὴ περὶ τούτου
προσκατακεχώρι[κ]ε[ν] νῦν δι' ἅς αἰτίας ἔφαμεν καὶ τὰ περὶ Μι-
θρέους· λέγομεν δ' ἡμεῖς ὅτι καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς μνημονεύει

1—3 audacius proposita | 1 sq. τη . φ . αιφι — αυτων | μεν ap. |
2 ὑπὸ] τω ap. | κεχαρισμένον] κε . . ριωτ ap. || 4 antecedit fr. 142 |
5 temporis notam agnouit Buechelerus l. s. cf. Gomperzius *ztschr.* l. s. |
post alterum nomen intercidit aut nomen amici quem litteris Epi-
curus adhortabatur aut participium quale παραινῶν uel παρεγγυῶν ||
9 ολυμπωδωρου ap.: corr. Gomperzius *ztschr.* 1866 p. 694 || 25 tracta-
uit Gomperzius Hermae t. v p. 395. antecedit fr. 196

τοῦ συνγράμματο[ς]. ἐπὶ δ' Ἰσαίου καὶ γέγραφεν . . . . νεν . . . .
 . . . . ισ . . . [ἐπὶ] δ' Εὐ[θ]ίου· Λεοντεῖ προγράψα[ν]τες, πάλ-
 λι[ν] δὲ καὶ Ἐπικούρ[ωι] Μιθρῆν ον . τ . . ην [ύ]πὲρ [τῶν]
 μερῶν τούτων ην * *

ex anno Pytharati ol. 127, 2 a. 271/70 5
 quo Epicurus mortuus est, duae epistulae fr. 122 et 138 tertiaeque
 fragmenta extant fr. 177, cf. etiam 191.

magistratibus nondum certo definitis annorum ol. 122, 2
 aut ol. 124 aut ol. 126, 1 — 127, 1

fr. 169 ἐπ' Ἀρ[ιστ]ωνύμου μέγ γὰρ] Φύρσωνι — γράφων. 10
 fr. 154 πρὸς Μ[ῦν] ἐπὶ Τηλεκλ[έ]ους.

103 PHILODEMVS de diuitiis VH² III 89 * συνιδεῖν. ἐπ[ὶ] . . . λαιου
 διακ[ρι]βῶ[σας?] * .

EPISTVLAE CONLECTAE

1 ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

15

104 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 106 p. 124, 22 Gomp. κὰν ταῖς
 ἐ[πι]στολα[ῖ]ς [μ]έντοι ταῖς πρό[ς] τοὺς μεγάλους ὄμ[ο]λογεῖν ἔοι-
 κεν. αὐ[τὸ] τ[οῦτο] δ' ἵνα μὴ τ[ῆς] εἴπη πρὸς τοὺς [μεγάλους αὐτὸν
 πεπλασμένως λέγειν] —.

[his epistulis consentaneum est intermixtas fuisse quae ab ipsis 20
 uiris summatibus ad Epicurum datae erant. nam ex id genus litte-
 ris sumpta uidentur esse quae Philodemus VH² I 117 refert omnia.
 uelut [ἀκού]σας ὡ[ς] φιλανθρώπως ὑπερεῦ πρὸς αὐτὸν μιμνήσκοι[το]
 τινὰ συνιστά[ς] φίλον αὐ[τῶι] κ[ἀ]πικούρου πάλ[ιν] — συνειληφέ-
 ναι δέ, καὶ ταῦτ[α] τὰ καθ' ἕκαστα πυθόμενος π[α]ρ' Εὐβούλου. — 25

2 ΔΟΥ . ΙΟΥ pap. sed quartae litterae lunulam superiorem ser-
 uat apographon Oxoniense: correxit etiam Vngerus Philol. t. XXXVIII
 p. 465 | 3 Ἐπ[ί]κουρ[ος] πρὸς] Μιθρῆν Gomperzius coniectura propter
 syntaxin non probabili. memorat Ep. se et ad Leonteum et ad Epi-
 curum Leontei filium non ignobilem (cf. Laert. x 26) scripsisse ||
 12 fort. ἐπ' Ἄντι[μ]άχου δὲ ἀκριβῶς *. de quo m. cf. Wilamowitzius
 De Antigono p. 247 || 15 cf. Seneca ep. 21, 4 (fr. 132) 'omnes illos
 megistanas et satrapas et regem ipsum, ex quo Idomeni titulus
 petebatur, obliuio alta subpressit' | 16 antecedit fr. 23. priora
 restituit Buechelerus in Fleckeiseni annali 1865 p. 539 | 23 ὑπερει
 apogr. | 24 τινὰ] εἶρ[ναι] ap. | φίλων ap.

γράφει δὲ [κα]ὶ ταῦ[τα]· Εὐδ[ήμ]ου τὸ θαῦμ' ἄκο[υσον· ο]ὔ[τ]ωι
μακ[ρ]ὰν ἀπ[η]ρτήθη τ[οῦ τάγ?]μ(α)τος χωρίσας ἑαυτὸν *.]

2 EPISTVLAE SPVRIAE

LAERTIVS DIOG. x 3 Διότιμος δ' ὁ Στωϊκὸς δυσμενῶς ἔχων
5 πρὸς αὐτὸν πικρότατα αὐτὸν διαβέβληκεν ἐπιστολάς φέρων πεν-
τήκοντα ἀσελγείας ὡς Ἐπικούρου, καὶ ὁ τὰ εἰς Χρύσιππον ἀναφερό-
μενα ἐπιστόλια ὡς Ἐπικούρου συντάξας.

PHILODEMVS VH² I 152, 4 (cf. p. 34) ὑποψ[ία]ν τιν[ὰ λα]μβάν[ει]ν,
ὡς περὶ τινῶν ἐπιστολ[ῶν].

105 λέγε δὴ μοι Πολύαιν', ἔστιν ἃ πρὶν μὲν μεγάλη χαρὰ
γένηται —.

THEO progymn. 2 t. I p. 169 Walz. ἐπιμελητέον δὲ καὶ τῆς συν-
θέσεως τῶν ὀνομάτων, πάντα διδάσκοντα ἔξ ὧν διαφεύξονται τὸ
κακῶς συντιθέναι καὶ μάλιστα δὲ τὴν ἔμμετρον καὶ ἔνρυθμον λέξιν,
15 ὡς τὰ πολλὰ τῶν Ἡγησίου . . . . καὶ τινὰ τῶν Ἐπικούρου . . . .
[fr. 131], καὶ τῶν περιφερομένων δ' ὡς ἐκείνου· ἡμεῖς δ' οὐδέ
που καὶ νῦν αὐτὰ εὐρίσκομεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ· λέγε
. . . . γένηται. τὰ οὖν τοιαῦτα καὶ τελέως ἐστὶν ἐπίμεμπτα καὶ
πρόδηλον ἔχει τὴν κακίαν τῆς συνθέσεως.

20 EPISTVLAE AD PLVRES DATAE

3 ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ ΦΙΛΟΥΣ

106 PLVTARCHVS de occulte uiuendo 3 p. 1128^f: fr. 107.

4 ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΑΣΙΑΙ ΦΙΛΟΥΣ

107 PLVTARCHVS de occulte uiuendo 3 p. 1128^f καὶ μὴν εἴ γε
25 τοῖς χρηστοῖς λανθάνειν καὶ ἀγνοεῖσθαι παραινείς, ... καὶ σεαυ-
τῷ πρῶτον, Ἐπίκουρε (λέγεις)· μὴ γράφει τοῖς ἐν Ἀσίᾳ φίλοις
μηδὲ τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου Ξενολόγει μηδὲ τοὺς Λαμψακηνῶν ἐφή-
βους δορυφόρει.

5 ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΛΑΜΨΑΚΩΙ ΦΙΛΟΥΣ

30 STRABO XIII p. 589 Cas. καὶ αὐτὸς δ' Ἐπίκουρος τρόπον τινὰ
Λαμψακηνὸς ὑπῆρξε, διατρίψας ἐν Λαμψάκῳ καὶ φίλοις χρησάμε-

1 γραφῆ ar. | 2 — ματος] NTOC ar. || 10 πολύαινε συναπέριμεν
μεγάλη libri. quod posui pr̄in m̄en recte factum puto, incertum ἔστιν ἃ:
supplere potes μέμνησαι ἢδὲ παθεῖν || 28 sequentia habes p. 87, 23

νος τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, τοῖς περὶ Ἰδομενέα καὶ Λεοντέα.

108 PHILODEMVS de diuitiis VH² III 86 τὸ μὲν δὴ πρὸς το[ύς ἐν] Λα[μ]ψάκῳ [φίλους ἐπὶ] Φιλίπ[π]ου καὶ πάν[τως ἀ]π[ο]δεξόμεθα· τ[ί] γὰρ οὐδὲ [τὴν] πενίαν εἶπε μόνον, ἀλλὰ τὰς ἐ[ργα]σίας [κ]αὶ 5 λατο[μ]ίας ὕ * *

109 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 110 περὶ τῆς αἰρέσεως αὐτοῦ διασαφεῖ τοῖς ἐν Λαμψάκῳ δ[ιεπι]στέλλων· Ἠκούσαμεν γὰρ . . . δηλεναταπο . . . απ — ὡστ' ἐπ . . . . θη δαπάνη . . . . μενας.

110 PLVTARCHVS de occulte uiuendo 3 p. 1129^a: fr. 107. 10

6 ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΜΥΤΙΑΛΗΝΗ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

111 LAERTIVS DIOG. x 136: fr. 1 p. 91, 7.

112 Idem x 7: fr. 145.

113 ταῦτα ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἔκστασιν τοιαύτην, ὥστε μοι λιοιδορεῖσθαι καὶ ἀποκαλεῖν δύσκολον. 15
LAERTIVS DIOG. x 8 καὶ αὐτὸν Ἐπίκουρον ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς περὶ Ναυσιφάνους λέγειν· ταῦτα . . . διδάσκαλον. πλεύμονά τε κτλ. [fr. 236].

114 οἶμαι δ' ἔγωγε τοὺς βαρυστόνους καὶ μαθητὴν με δόξειν τοῦ πλεύμονος εἶναι, μετὰ μεираκίων τινῶν κραι- 20 παλώντων ἀκούσαντα.
καὶ γὰρ πονηρὸς ἄνθρωπος ἦν καὶ ἐπιτετηδευκῶς τοιαῦτα ἔξ ὧν οὐ δυνατὸν εἰς σοφίαν ἐλθεῖν.
SEXTVS adu. math. I 3 γενόμενος οὖν τούτου (Ναυσιφάνους) μαθητῆς ὁ Ἐπίκουρος ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν αὐτοδίδακτος εἶναι καὶ αὐ- 25 τοφυῆς φιλόσοφος ἠρνεῖτο ἐκ παντός τρόπου τὴν τε περὶ αὐτοῦ φήμην ἐξαλείφειν ἔσπευδε πολὺς τε ἐγένετο τῶν μαθημάτων κατ-

3 cf. Gomperzius *ztschr.* 1866 p. 693 || 7 cf. Gomperzius l. s. p. 694 || 11 una fuit ad philosophos (φίλους libri fr. 111) Mytilenaeos epistula eaque celeberrima. uno tantum loco fr. 112 ἐν ταῖς πρὸς τ. ἐν Μ. φ. libri Laertiani ferunt, quod correxit Menagius || 15 δύσκολον] διδάσκαλον libri defensum ab Hirzelio *unters. z. Ciceros philos. schr.* I p. 109 || 19 βαρυστόνους] cf. fr. 237 | 20 πλεύμονος cf. p. 137, 2 et fr. 236 | 22 ἄνθρωπος editur

ήγορος, ἐν οἷς ἐκεῖνος ἐσεμνύετο. φησὶ γοῦν ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φιλοσόφους ἐπιστολῇ οἶμαι . . . ἀκούσαντα, νῦν πλεύμονα καλῶν τὸν Ναυσιφάνην ὡς ἀναίσθητον. καὶ πάλιν προβάς πολλά τε κατειπῶν τάνδρὸς ὑπεμφαίνει τὴν ἐν τοῖς μαθή-
 5 μασιν αὐτοῦ προκοπὴν λέγων καὶ γὰρ . . . ἐλθεῖν, αἰνισσόμενος τὰ μαθήματα.

EPISTVLAE AD SINGVLOS DATAE

7 ΠΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΟΝ

115 VOLVMEN HERCVLAN. 176 c. 17 ed. Gomperzius Hermae t. v
 10 p. 387 Ἀθηναίωι δέ·

Πολυαῖνου παραγεγονότος πρὸς ἡμᾶς σὺ τὸν πατέρ[α]
 <τὸν> ὁμώνυμον οὐκ ἐφίλεις μόνον ἀλλὰ * *.

8 ΠΡΟΣ ΑΝΑΞΑΡΧΟΝ

116 ἐγὼ δ' ἐφ' ἡδονὰς συνεχεῖς παρακαλῶ καὶ οὐκ ἐπ'
 15 ἀρετὰς κενὰς καὶ ματαιὰς καὶ ταραχώδεις ἐχούσας τῶν
 καρπῶν τὰς ἐλπίδας.

PLVTARCHVS adu. Colot. 17 p. 1117^a καθυμνεῖτε τὸν ἐπὶ ἡδονὰς
 παρακαλοῦντα συνεχεῖς καὶ πυκνάς, ὅς ἐν τῇ πρὸς Ἀνάξαρχον
 ἐπιστολῇ ταυτὶ γέγραφεν· Ἐγὼ . . . ἐλπίδας.

20

9 ΠΡΟΣ ΑΠΕΛΛΗΝ

117 μακαρίζω σε, ὦ Ἀπελλῆ, ὅτι καθαρὸς πάσης παιδείας
 ἐπὶ φιλοσοφίαν ὤρμησας.

ATHENAEVS XIII p. 588^a μνησθήσομαι τοῦ φιλαληθεστάτου Ἐπι-
 κούρου, ὅστις ἐγκυκλίου παιδείας ἀμύητος ὦν ἐμακάριζε καὶ τοὺς
 25 ὁμοίως αὐτῷ ἐπὶ φιλοσοφίαν παρερχομένους, τοιαύτας φωνὰς προ-
 ἰέμενος μακαρίζω . . . ὤρμησας.

PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 12 p. 1094^d Ἀπελλῆν
 δέ τινα θαυμάζοντες καὶ ὑπερασπαζόμενοι γράφουσιν ὅτι τῶν μα-
 θημάτων ἀποσχόμενος ἔξ ἀρχῆς καθαρὸν ἑαυτὸν ἐτήρησε.

21 ὦ Ἀπελλῆ] nomen Plutarcho debeo: ὦ οὗτος Athen. | παι-
 δείας Schweighaeuserus, Wachsmuthius ad sillogr. p. 70: αἰτίας libri

10 ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗΝ

- 118 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v, 2 fr. 73
καθ[ὰ καὶ] ὁ Ἐπίκουρος [πικ]ράς [μέμψεις] πρὸς Ἀπ[ολλ]ωνίδην
ἐ[πό]ησεν, ὥστε καὶ τοι[αῦτ' αἰτι]ώμε[νος] * * οἰκειῶσαι.

11 ΠΡΟΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΝ

5

- 119 LAERTIVS DIOG. VII 6 ἀπεδέχετο αὐτὸν (Ζήνωνα τὸν Στωϊ-
κὸν) καὶ Ἀντίγονος . . . . . πολλά τε παρεκάλει ἀφικέσθαι ὡς αὐτόν.
ὁ δὲ τοῦτο μὲν παρητήσατο, ... 9 ἀπέστειλε δὲ Περσαῖον
καὶ Φιλωνίδην τὸν Θηβαῖον, ὧν ἀμφοτέρων Ἐπίκουρος μνημονεύει
ὡς συνόντων Ἀντιγόνῳ ἐν τῇ πρὸς Ἀριστόβουλον τὸν ἀδελφὸν 10
ἐπιστολῇ. [cf. fr. 198]
[fortasse latet uestigium VH² I 117 τῇ[ι πρὸς] Ἀριστόβουλον ἀ * .]

12 ΠΡΟΣ ΔΩΣΙΘΕΟΝ

- 120 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 20 p. 1101^a ἐκεῖνό
μοι δοκῶ λήψεσθαι παρ' αὐτῶν πρῶτον, ὅτι τοῖς ἀναιροῦσι λύπας 15
καὶ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων τελευταῖς μάχον-
ται καὶ λέγουσι τὴν εἰς τὸ ἀπαθὲς καθεστῶσαν ἀλυπίαν
ἀφ' ἑτέρου κακοῦ μείζονος ὑπάρχειν, ὡμότητος ἢ δο-
ξοκοπίας ἀκράτου καὶ λύσσης, διὸ πάσχειν τι βέλτιον
εἶναι καὶ λυπεῖσθαι καὶ νῆ Δία λιπαίνειν τοὺς ὀφθαλ- 20
μοὺς καὶ τήκεσθαι, καὶ ὅσα δὴ παθαινομένοις γράφοντες ὑγροί
τινες εἶναι καὶ φιλικὸι δοκοῦσι. ταῦτα γὰρ ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς
Ἐπίκουρος εἶρηκε καὶ περὶ τῆς Ἡγησιάνακτος τελευταῖς
πρὸς Δωσίθεον γράφων τὸν πατέρα καὶ Πύρσωνα τὸν
ἀδελφὸν τοῦ τεθνηκότος. ἔναγχος γὰρ κατὰ τύχην τὰς ἐπιστο- 25
λὰς διήλθον αὐτοῦ.

13 ΠΡΟΣ ΕΡΜΑΡΧΟΝ

- 121 ATHENAEVS XIII p. 588^b οὗτος οὖν ὁ Ἐπίκουρος οὐ Λεόντιον
εἶχεν ἐρωμένην τὴν ἐφ' ἑταιρεία διαβόητον γενομένην; ἢ δὲ οὐδ'

18 ἀφ'] ὑφ' libri, Wyttenbachius delendum esse putabat |
20 λιπαίνειν: cf. λίπασμα supra p. 89, 22 | 21 παθαινομένοις] πα-
θαινομένοι καὶ libri | 22 fort. τοιαῦτα | 24 Δωσίθεον uolgo |
Πύρσωνα dicit qui Φύρσων audiebat, cf. Gomperzius ad Philod.
π. εὐσεβ. p. 157 et Oesterr. arch. epigr. mittheilungen t. v p. 136.
uid. fr. 167 sq. || 29 δὲ οὐχ libri: corr. Meinekius

ὄτε φιλοσοφεῖν ἤρξατο ἐπαύσατο ἑταιροῦσα πᾶσί τε τοῖς Ἐπικου-
 ρείοις συνῆν ἐν τοῖς κήποις, Ἐπικούρω δὲ καὶ ἀναφανδόν· ὥστ'
 ἐκεῖνον πολλὴν φροντίδα ποιούμενον αὐτῆς τοῦτ' ἐμφανίζειν διὰ
 τῶν πρὸς Ἑρμαρχον ἐπιστολῶν.

122 EPICVRVS HERMARCHO SALVTEM. Cum ageremus uitae bea-
 tum et eundem supremum diem, scribebamus haec. tanti
 aderant uesicae et torminum morbi, ut nihil ad eorum
 magnitudinem posset accedere. compensabatur tamen cum
 his omnibus animi laetitia, quam capiebam memoria ratio-
 10 num inuentorumque nostrorum. Sed tu, ut dignum est tua
 erga me et philosophiam uoluntate ab adolescentulo sus-
 cepta, fac ut Metrodori tueare liberos.

CICERO de fin. II 30, 96 'audi, ne longe abeam, moriens quid dicat
 Epicurus, ut intellegas facta eius cum dictis discrepare. Epicurus
 15 Hermarcho salutem. Cum ageremus, inquit, uitae . . . ac-
 cedere. miserum hominem. si dolor summum malum est, dici aliter
 non potest. sed audiamus ipsum: compensabatur, inquit, tamen
 . . . tueare liberos'. cf. 98 'compensabatur, inquit, cum summis
 doloribus laetitia'.

20 idem Tusc. disp. v 31, 88 'quid? is tibi mortemne uideatur aut do-
 lorem timere, qui eum diem quo moritur beatum appellat maxumis-
 que doloribus adfectus eos ipsos inuentorum suorum memoria et
 recordatione confutat, nec haec sic agit, ut ex tempore quasi effut-
 tire uideatur'.

25 idem ibid. v 9, 26 'quid melius quam fortunam exiguum interue-
 nire sapienti [sent. XVI]? sed hoc isne dicit, qui cum dolorem non
 modo maxumum malum sed solum malum etiam dixerit, toto cor-
 pore opprimi possit doloribus acerrimis tum, cum maxime contra
 fortunam gloriatur?'

30 ibid. II 19, 45 'qui dolorem malorum omnium maxumum dixerit, quam-
 uis idem forticulum se in torminibus et in stranguria sua praebeat'.
 ibid. v 26, 74 'nec uero illa sibi remedia comparauit ad toleran-

I φιλοσοφεῖν: cf. p. 101, 30 sq. || 5—12 eandem epistolam ha-
 bes fr. 138, simillimam fr. 177, cf. p. 134, 5. eiusdem epistolae exempla
 ad diuersos amicos uidentur data esse: aliter Maduigijs ad Cic. l. s.
 rem explicabat | 32 — p. 140, 2 ad hoc fragmentum spectare effici-
 tur loco De fin. adposito

dum dolorem . . . , sed una se dicit recordatione adquiescere praeteritarum uoluptatum'.

cf. de fin. II 30, 98 'praeteritis, inquit, gaudeo'.

14 [ΠΡΟΣ ΕΤΑΙΡΑΣ]

LAERTIVS DIOG. x 6 καὶ ἄλλαις δὲ πολλαῖς ἐταίραις γράφειν 5
(Ἐπίκουρον) καὶ μάλιστα Λεοντίω.

15 ΠΡΟΣ ΕΥΡΥΛΟΧΟΝ

123 LAERTIVS DIOG. x 13 τοῦτον (Ἐπίκουρον) Ἀπολλόδωρος ἐν
Χρονικοῖς Ναυσιφάνους ἀκούσαι φησι καὶ Πραξιφάνους· αὐτὸς δὲ
οὐ φησιν ἀλλ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ πρὸς Εὐρύλοχον ἐπιστολῇ. 10

16 ΠΡΟΣ ΗΡΟΔΟΤΟΝ

[cf. ep. I 35. 37. 82.]

124 LAERTIVS DIOG. x 5 ἀλλὰ καὶ Ἰδομενέα καὶ Ἡρόδοτον καὶ
Τιμοκράτην τοὺς ἔκπυστα αὐτοῦ τὰ κρύφια ποιήσαντας ἐγκωμιά-
ζειν (Ἐπίκουρον λέγουσι) καὶ κολακεύειν αὐτὸ τοῦτο. 15

17 ΠΡΟΣ ΘΕΜΙΣΤΑΝ

LAERTIVS DIOG. x 25 (inter nobilissimos Epicuri discipulos
fuere) Λεοντεύς τε Λαμψακηνός ὁμοίως καὶ ἡ τούτου γυνὴ Θε-
μίστα, πρὸς ἣν καὶ γέγραφεν ὁ Ἐπίκουρος.

cf. I. XXV supra p. 101 et p. 102, 7; praeterea p. 135, 31 sq. 20

125 οἷός τέ εἰμι, ἐὰν μὴ ὑμεῖς πρὸς με ἀφίκησθε, αὐτὸς τρι-
κύλιστος, ὅποι ἂν ὑμεῖς καὶ Θεμίστα παρακαλήτε, ὠθεισθαι.
LAERTIVS DIOG. x 5 πρὸς δὲ Θεμίстан τὴν Λεοντέως γυναῖκα
Οἷός τε, φησίν, εἰμι . . . . . ὠθεισθαι.

126 Idem x 5 καὶ πάλιν πρὸς Θεμίстан γράφων ὀνομάζει αὐτὴν 25
ἐταίραν, καθά φησι Θεόδωρος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν πρὸς Ἐπίκουρον.

9 λυσιφάνους Ff γρ P² | 10 cf. fr. 233 | εὐρύλοκον P¹Q εὐρύδο-
κον BFHP² εὐρύδικον f: corr. Menagius || 15 κολακεύειν cf. Athe-
naeus infra p. 141, 16 || 21 τρικύλιστος: mira disputat G. Kernius
bem. zum 10. buch des L. D. (Primislau. 1878) p. 7 | 22 ὅποι Cobe-
tus: ὅπου libri | 23 λέοντος libri: corr. Gassendus || 25 ὀνομάζει
αὐτὴν ἐταίραν] νομίζει αὐτῇ παραινεῖν libri ὀμιλεῖν αὐτῇ παραι-
νεῖ CFHermannus *ztschr. f. alterthumsw.* 1834 p. 110 | 26 θεό-
δωρος libri: θεόδοτος ὡς f

- 127 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 111 * πρό[ς] Θε[μ]ίσταν ἐπι
 Φι[λ]ίππου·
 † δεκον φη[ίς] πιστ[ῶς] εὐτάκτως [τε] νο[εῖ]ν δαίμοσ[ι] * *.

18 ΠΡΟΣ ΙΔΟΜΕΝΕΑ

- 5 [cf. supra p. 136, 1. Laert. x 25.]
- 128 LAERTIVS DIOG. x 5: fr. 124.
- 129 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v, 2 fr. 72
 διὸ καὶ Ἐπίκουρος πρὸς Ἰδομενέα γράφει μέχρι τοῦτο εὐ[ξ]εσθαι.
- 130 πέμπε οὖν ἀπαρχὰς ἡμῖν εἰς τὴν τοῦ ἱεροῦ σώματος
 10 θεραπείαν ὑπὲρ τε αὐτοῦ καὶ τέκνων· οὕτω γάρ μοι λέ-
 γειν ἐπέρχεται.
 PLVTARCHVS adu. Col. 18 p. 1117^d εἰ δὲ τοιαύταις ὦ Κωλῶτα Σω-
 κράτους φωναῖς περιέπεσες, οἷας Ἐπίκουρος γράφει πρὸς Ἰδομενέα
 πέμπε . . . ἐπέρχεται, τίσιν ἂν ῥήμασιν ἀγροικότεροις ἐχρήσω;
- 15 ATHENAEVS VII p. 279^f ταύτης γὰρ (τῆς γαστροῦ) ἔνεκεν ὁ ἀνὴρ
 καὶ τῆς ἄλλης τῆς κατὰ σάρκα ἡδονῆς ἐκολάκευε καὶ Ἰδομενέα καὶ
 Μητρόδωρον . . . Ἐπίκουρος γὰρ ἦν ὁ τούτων διδάσκαλος.
- 131 ὦ πάντα τὰμὰ κινήματα τερπνὰ νομίσας ἐκ νέου.
 THEO progymn. 2 t. I p. 169 Walz. τὸ κακῶς συντιθέναι καὶ μά-
 20 λιστα δὲ τὴν ἔμμετρον καὶ ἔνρυθμον λέξιν, ὡς τὰ πολλὰ τῶν Ἡγη-
 σίου . . . καὶ τινα τῶν Ἐπικούρου, οἷα πού καὶ πρὸς Ἰδομενέα
 γράφει· ὦ πάντα . . . νέου.
- 132 si gloria tangeris, notiolem te epistulae meae facient
 quam omnia ista, quae colis et propter quae coleris.
 25 SENECA epist. 21, 3 'studia te tua clarum et nobilem efficiunt. ut
 exemplum Epicuri referam: cum Idomeneo scriberet et illum a uita
 speciosa ad fidelem stabilemque gloriam reuocaret rigidae tunc po-
 tentiae ministrum et magna tractantem: si gloria, inquit, tange-

1 τος . θε . ισταδ apogr. | 2 magistratus ol. 122, 1 a. 292 cf.
 p. 133, 11 | 3 δε|κον pap. latet nomen, fort. Λε[ὐ]κον | νοεῖν] νε . . ν
 ap. || 9 τὰς συντάξεις dicit de quibus cf. Gomperzius Hermae t. v
 p. 392. uid. fr. 182—4. 177. 217 § 20 ἡμῖν χρεῖαν ἐν τοῖς ἰδίοις παρ-
 εσημένοι || 19 pleniorem locum habes p. 89, 10 et 135, 12 || 23 te
 ante epistulae Mp: ante facient uolgo traiciunt

ris . . . . coleris. numquid ergo mentitus est? quis Idomenea nosset, nisi Epicurus illum litteris suis incidisset? omnes illos megistanas et satrapas et regem ipsum, ex quo Idomenei titulus petebatur, obliuio alta subpressit'.

- 133 SENECA epist. 22, 5 'Iam intellegis educendum esse te ex istis 5 occupationibus speciosis et malis: sed quomodo id consequi possis quaeris. . . . . Epicuri epistulam ad hanc rem pertinentem lege, Idomeneo quae inscribitur, quem rogat ut quantum potest fugiat et properet, antequam aliqua uis maior interueniat et auferat libertatem recedendi. idem tamen subicit nihil 10 esse temptandum, nisi cum apte poterit tempestiueque temptari. sed cum illud tempus captatum diu uenerit, exiliendum ait. dormire de fuga cogitantem uetat et sperat salutarem etiam ex difficillimis exitum, si nec properemus ante tempus nec cessemus in tempore'. 15

- 134 PLVTARCHVS adu. Coloten 34 p. 1127^d πάλιν δὲ οἶμαι γράφων πρὸς Ἰδομενέα διακελεύεται μὴ νόμοις καὶ δόξαις δουλεύοντα ζῆν, ἐφ' ὅσον ἂν μὴ τὴν διὰ τοῦ πέλας ἐκ πληγῆς ὄχλησιν παρασκευάζωσιν.
ibid. τῶν δὲ νόμων παρακελευόμενοι περιφρονεῖν, ἐὰν μὴ προσῆ 20 φόβος πληγῆς καὶ κολάσεως.

- 135 εἰ βούλει πλούσιον Πυθοκλέα ποιῆσαι, μὴ χρημάτων προστίθει, τῆς δὲ ἐπιθυμίας ἀφαίρει.
IOANNES Stob. flor. xvii 24 Τοῦ αὐτοῦ h. e. Ἐπικούρου cf. ib. 23 (Arsenius in Paroemiogr. Gotting. t. II p. 382, 11 Ἐπικούρου ἢ ὑποθήκη). 25 cf. idem xvii 37 ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ Ἐπίκουρος ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις πλουτήσειεν, 'οὐ τοῖς οὐσι προστιθείς' ἔφη, 'τῆς δὲ χρείας τὰ πολλὰ περιτέμνων'.
SENECA epist. 21, 7 'ne gratis Idomeneus in epistulam meam uene-

2 *litteris suis* Mp: *suis litteris* uolgo | *indidisset* p² | 3 *megistanas* cf. fr. 104 || 7 *lege* MpP: *legi* codd. recentiores | 8 *inscribitur* Haasius: *scribitur* libri | argumentum Sen. affert eiusdem epistulae, unde fr. 132 attulerat. cf. ep. 22, 1 (u. 6) *occupationibus speciosis* cum 21, 3 (p. 141, 26) *uita speciosa* || 22 Πυθοκλέα Seneca testatur: τινὰ Stobaeus | χρημάτων VAB¹ Arsenius χρήματα B²: τοῖς χρήμασι Seneca legebat quique Stobaeo 17, 37 auctor fuit, χρήμασι soloece cum Gaisfordio Meinekius

rit, ipse eam de suo redimet. ad hunc Epicurus illam pobilem sententiam scripsit, qua hortatur ut Pythoclea locupletem non publica nec ancipiti uia faciat. si uis, inquit, Pythoclea diuitem facere, non pecuniae adiciendum, sed cupiditati detra-
hendum est'.

136 PHOTIVS lex. p. 473, 1 u. ΠΥΘΙΑ ΚΑΙ ΔΗΛΙΑ (Suidas t. II 2 p. 555, 10 Bernh. Apostolius prouerb. xv 9 Arsenius) φασί Πολυκράτη τὸν Σάμου τύραννον Πύθια καὶ Δήλια ποιήσοντα ἅμα ἐν Δήλῳ πέμψαι εἰς θεοῦ χρησόμενον, εἰ τὰ τῆς θυσίας ἄγροι κατὰ τὸν ὠρισμένον χρόνον· τὴν δὲ Πυθίαν ἀνελεῖν 'ταῦτά σοι καὶ Πύθια καὶ Δήλια', βουλομένην δηλοῦν ὅτι ἔσχατα· μετ' ὀλίγον γὰρ χρόνον αὐτὸν ἀπολέσθαι συνέβη. Ἐπίκουρος δὲ ἐν τινι τῶν πρὸς Ἰδομενέα ἐπιστολῶν ταῦτα.

137 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 125, 9 κ]αὶ Ἰδομενεὶ δέ· . . . .
15 α. εἰα . . . τωνωτει . τούτῳ δὲ ὅτ . . . αἰ * .

138 Τὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευτῶντες ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτί· στραγγουρικά τε παρηκολούθει καὶ δυσεντερικὰ πάθη ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους· ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι
20 τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμη. σὺ δὲ ἀξίως τῆς ἐκ μεираκίου παραστάσεως πρὸς ἐμὲ καὶ φιλοσοφίαν ἐπιμελοῦ τῶν παιδῶν Μητροδώρου.

LAERTIVS DIOG. x 22 ἤδη δὲ τελευτῶν γράφει πρὸς Ἰδομενέα τήνδε
25 ἐπιστολήν· Τὴν . . . . Μητροδώρου.

SENECA epist. 66, 47 ' . . . . malae ualetudinis et dolorum grauissi-

7 πολυκράτη Suidae codex A: πολυκράτην ceteri | 8 ποιήσαντα libri | 9 ἄγει libri | 10 τὸ ὠρισμένον (om. χρόνον) Suidas et posteriores | σοι καὶ Suidas et posteriores: σοι Photii codex. 'an ad πύθειν et δηλεῖσθαι respicit oraculum? breui putresces et interibis. uide Herod. III 124 sq.' Dobraeus aduers. I p. 607. cf. Zenobius VI 15 Diogenianus VIII 35 | 12 δὲ om Apostolius | 13 ταῦτα φησί. idem || 16—23 cf. adn. ad fr. 122 | 16 τελευτῶντες] τελευταίαν Dauisius ad Cic. de fin. II 30, 96. cf. p. 139, 6. 144, 1. 24 | 17 ὑμῖν om Cicero | στραγγουριτία aut στραγγουρητία libri στραγγουρία τις f | παρηκολουθήκει libri: corr. HStephanus in Cicero-piano lexico graecolat. p. 51 | 22 φιλοσοφίαν f: φιλοσοφίας libri

morum perpressionem, in qua Epicurus fuit illo summo ac fortunatissimo die suo. ait enim se uesicae et exulcerati uentris tormenta tolerare ulteriorem doloris accessionem non recipientia: esse nihilo minus sibi illum beatum diem. beatum autem agere nisi qui est in summo bono, non potest. 5
 . . . non potest dici, hoc non esse par maximis bonum, quod beatae uitae clausulam inposuit, cui Epicurus extrema uoce gratias egit'. id. ibid. 92, 25 'atqui haec uox in ipsa officina uoluptatis audita est: beatissimum, inquit, hunc et hunc diem ago Epicurus, cum illum hinc urinae difficultas torqueret, hinc insanibilis exulcerati dolor uentris'. 10

CICERO ep. ad fam. VII 26, 1 'Epicurum tuum Stoici male accipiunt, quia dicat στραγγουρικὰ καὶ δυσεντερικὰ πάθη sibi molesta esse, quorum alterum morbum edacitatis esse putant, alterum etiam turrioris intemperantiae'. 15

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 5 p. 1089^e οὐδὲ γὰρ ἂν προσέπιπτεν ἀνδράσι νοῦν ἔχουσι στραγγουρικὰ πάθη καὶ δυσεντερικὰ καὶ φθίσεις καὶ ὕδρωπες, ὧν τοῖς μὲν αὐτὸς Ἐπίκουρος συνηνέχθη, τοῖς δὲ Πολύαινος, τὰ δὲ Νεοκλέα καὶ Ἀγαθόβουλον ἐξήγαγε. ibid. 18 p. 1099^d Ἐπικούρω μὲν οὐδ' ἂν εἰς ἡμῶν 20 πιστεύσειεν, ὅτι ταῖς μερίταις ἀλγηδόσι καὶ νόσοις ἐναποθνήσκων ἀντιπαρεπέμπετο τῇ μνήμῃ τῶν ἀπολελαυσμένων πρότερον ἡδονῶν. ARRIANVS Epictet. dissert. II 23, 21 νῦν δὲ τί ἐστιν, Ἐπίκουρε, . . . τὸ γράφον, ὅτε ἀπέθνησκεν, ὅτι τὴν τελευταίαν ἄγοιθ' ἅμα καὶ μακαρίαν ἡμέραν; ἢ σὰρξ ἢ ἡ προαίρεσις; 25

19 ΠΡΟΣ ΚΡΑΤΕΡΟΝ

139 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 125 κα[ι α]ὐτῷ Κρατέρω[ι γρ?] ἀ[φει] . απο . . γι . . εἶναι [Μι]θρ[εῖ].

20 ΠΡΟΣ ΚΩΛΩΤΗΝ

140 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v, 2 fr. 9 30 κα[ι] ἅ τ[ιν'] Ἐπίκουρος Λεοντίου π[υ]νθά[νε]ται πρ[ο]α[πο]ρ[ρ]ήσεται πρὸς Κω[λ]ώτην.

9 *hunc et hunc* seruauit Vahleno auctore: plus unum diem supremum sibi adesse opinatus Ep. similes litteras non paucas dedit, cf. p. 134, 6 | 19 Ἀριστόβουλον debebat Plut. scribere || 27 possis hoc fr. et 150 ad rem fr. 194 enarratam referre | cf. ib. f. 130, 3 ab inf. τ[ῷ] Κρατέρω περὶ τὸ * . est Antigoni Gonatae frater uterinus

141 ὡς σεβομένῳ γάρ σοι τὰ τότε ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα
προσέπεσεν ἐπιθύμημα ἀφυσιολόγητον τοῦ περιπλακῆναι
ἡμῖν γονάτων ἐφαπτόμενον καὶ πάσης τῆς εἰθισμένης
ἐπιλήψεως γίνεσθαι κατὰ τὰς σεβάσεις τινῶν καὶ λιτάς·
5 ἐποίεις οὖν καὶ ἡμᾶς ἀνθιεροῦν σὲ αὐτὸν καὶ ἀντισέβεσθαι.

ἄφθαρτός μοι περιπάτει καὶ ἡμᾶς ἀφθάρτους διανοοῦ.
PLUTARCHVS adu. Coloten 17 p. 1117^b Κωλώτης δὲ αὐτὸς ἀκροῦ-
μενος Ἐπικούρου φυσιολογοῦντος ἄφνω τοῖς γόνασιν αὐτοῦ προσ-
έπεσε, καὶ ταῦτα γράφει σεμνυνόμενος αὐτὸς Ἐπίκουρος· ὡς . . .
10 . . . . λιτάς· ἐποίεις οὖν φησί καὶ . . . . ἀντισέβεσθαι. συγ-
γνωστὰ νῆ Δία τοῖς λέγουσιν, ὡς παντὸς ἀν' πρίαινο τῆς ὄψεως
ἐκείνης εἰκόνα γεγραμμένην θεάσασθαι, τοῦ μὲν προσπίπτοντος εἰς
γόνατα καὶ περιπλεκομένου, τοῦ δὲ ἀντιλιτανεύοντος καὶ ἀντιπροσ-
κυνούοντος. οὐ μέντοι τὸ θεράπευμα τοῦτο καὶ περ εὔ τῳ Κω-
15 λώτῃ συντεθέν ἔσχε καρπὸν ἄξιον· οὐ γὰρ ἀνηγορεύθη σοφός,
ἀλλὰ μόνον ἄφθαρτός μοι περιπάτει, φησί, καὶ . . . διανοοῦ.
ibid. 19 p. 1117^f ἐπεὶ τοίνυν ὁ Κωλώτης οὐκ ἦν σοφός οὐδὲ μετὰ
τὰς σεβάσεις ἐκείνας —.

Idem contra Epic. beatitudinem 18 p. 1100^a γράφειν ὡς Κωλώ-
20 τῆς μὲν αὐτὸν φυσιολογοῦντα προσκυνήσειεν γονάτων ἀψάμενος.
ibid. 19 p. 1100^c ὁ τὴν Νεοκλέους μαρτυρίαν καὶ τὴν Κωλώτου
προσκύνησιν ἐν τοσοῦτῳ λόγῳ τιθέμενος καὶ ἀγαπῶν [fr. 178].

142 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 74, 11 p. 104 Gomp. ὅτι μ]ἐν ὄρ-
κοις καὶ θεῶν ἐπιρρήσεσιν ἐδοκίμαζον χρῆσθαι, γελοῖον ὑπομιμνή-
25 σκειν ἀναμέστου τῆς πραγματείας τῶν τοιούτων οὔσης· προσῆκον
δὲ λέγειν ὅτι παρῆνει τὰς δι' αὐτῶν καὶ τῶν ὁμοίων π[ί]στεις
φυλάττειν, καὶ μάλ[ι]στα πάντων αὐτῶν διαφυλάττειν τόνδ[ε] τόν]

2 τοῦ] τὸ libri | 3 genetivus πάσης κτέ. perinde atque τοῦ
l. 2 a u. ἐπιθύμημα pendet | 4 σεβάσεις cf. Plutarch. l. s. 1117^a
(infra p. 146, 21) | τινῶν] τιμῶν libri θεῶν Wyttenbachius conij. |
dignum est Colote quod Philodemus refert VH² I 123 [οὐ] γὰρ τὰς
[τ]υχούσας ὑπέ[ρ] αὐτοῦ] φωνὰς Κωλώτης ἀνηγό[ρευσεν] ἀλλ' ἀντα-
ξίας· 'ἢ πάρει, Τιτάν, τὰ σκ[ό]θη πά]ντα [ἐκ]δη[λῶν]' | 6 adora-
tionem mutuam ridet Epicurus. cf. Plutarch. contra Epic. beatit. 7
p. 1091^b ἀφθάρτους καὶ ἰσοθέους ἀποκαλοῦντες αὐτούς | 11 πάν-
τες libri: corr. Xylander || 27 αὐτῶν] αυ|τωιτ// apogr. αὐτῶι τ[ῶι]
Buechelerus in Fleckeiseni annali 1865 p. 538

φανερὸν προτ[ρέ]ψας, οὐ γράφων 'ναὶ τ[ῆν Λ]οξῶν' καὶ τί γὰρ [οὔ; ἀλλὰ] καὶ Κωλώτη· '[τὰς τῶ]ν τε ὄρκων καὶ . . . . θεό-
νας ἐπι * .

21 ΠΡΟΣ ΛΕΟΝΤΙΟΝ

LAERTIUS DIOG. x 6 supra p. 140, 5. cf. p. 101, 30 sq. 5

ALCIPHRO ep. II 2 ΛΕΟΝΤΙΟΝ ΛΑΜΙΑΙ . . . οἶά με Ἐπίκου-
ρος οὔτος διοικεῖ, πάντα λοιδορῶν, πάντα ὑποπτεύων, ἐπιστολάς
διωλυγίους μοι γράφων, ἐκδιώκων ἐκ τοῦ κήπου . . . . 3 καὶ
σωκρατίζειν καὶ στωμυλεύεσθαι θέλει καὶ εἰρωνεύεσθαι, καὶ Ἄλκι-
βιάδην τινὰ Πυθοκλέα νομίζει καὶ Ξανθίππην ἐμὲ οἶεται ποιήσιν. 10
καὶ πέρασ ἀναστάσα ὄπη ποτὲ γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον ἢ
τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ τὰς ἀδιαπαύστους ἀνέξομαι.

143 Παιὰν ἄναξ, φίλον Λεοντάριον, οἴου κροτοθορύβου
ἡμᾶς ἐνέπλησας ἀναγνόντας σου τὸ ἐπιστόλιον.

LAERTIUS DIOG. x 5 ἐν τε ταῖς ἐπιστολαῖς (Ἐπίκουρος γράφει) 15
πρὸς μὲν Λεόντιον Παιὰν . . . ἐπιστόλιον.

PLUTARCHVS de recta ratione audiendi 15 p. 45^f καὶ γὰρ Ἐπίκου-
ρος ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων ἐπιστολίοις κροτοθορύβους γίνεσθαι
παρ' αὐτῷ λέγων ἀηδῆς ἐστιν. cf. id. adu. Coloten 17 p. 1117^a
τίνι προσεῖπωμεν ἀξίως ὀνόματι τοὺς ὑμετέρους βρόμους καὶ ὄλο- 20
λυγμοὺς καὶ κροτοθορύβους καὶ σεβάσεις καὶ ἐπιθειάσεις, αἷς
προστρέπεσθε καὶ καθυμνεῖτε τὸν ἐπὶ ἡδονᾶς παρακαλοῦντα συν-
εχεῖς καὶ πυκνάς;

144 PHILODEMVS schol. Zenon. VH¹ v, 2 fr. IX: fr. 140.

145 LAERTIUS DIOG. x 7 καὶ μὴν καὶ Τιμοκράτης . . . φησὶ . . . 25
τὸν Ἐπίκουρον . . . τό τε σῶμα ἐλεεινῶς διακείσθαι ὡς πολλῶν ἐτῶν

1 προτρέψας] προτ. . . καὶ ἀπογρ. | 2 in ultimis litteris v prior
puncto supra posito deletur, supra alteram nota conspicitur, qua
emendationem in margine factam indicari Gomperzius probabiliter
censet. hariolari possis [τὰς δι]ὰ τε ὄρκων καὶ [δεξιῶν] συνθήκας ||
8 διωλυγίους Cobetus: ἀδιαλύτους libri ἀδιαλείπτους Meinekias |
10 cf. fr. 161 sq. || 14 ἐνέπλησας Suidas: ἐνέπλησε B ἐνέπλησεν
ceteri | ἀναγνόντι σοι FB² et Suidas || 19 παρ' αὐτῶν uolgo |
20 βρόμους et reliqua uerba sunt Epicureorum Epicurum ueneran-
tium | 22 προτρέπεσθε libri || 26 cf. Aelianus fr. 39 (p. 200,
18—26 Herch.) Suidae t. I 2 p. 417 sq. Bernh.

μὴ δύνασθαι ἀπὸ τοῦ φορείου διαναστῆναι, μὴν τε ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς τὴν τράπεζαν, ὡς αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Λεόντιον ἐπιστολῇ γράφει καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φιλοσόφους.

Ex Epicuri ad Leontion epistulis sumi potuit quod Alciphro
 5 Π 2, 10 Leontion facit scribentem ποσάκις οἶει με, Λάμια, πρὸς
 αὐτὸν ἰδίᾳ παραγενομένην εἰπεῖν· Τί ποιεῖς, Ἐπίκουρε; οὐκ οἶσθα
 ὅτι διακωμῶδεῖ σε Τιμοκράτης ὁ Μητροδώρου ἐπὶ τούτοις [propter
 amorem Leontii] ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν τοῖς θεάτροις, παρὰ τοῖς
 ἄλλοις σοφισταῖς; Ἀλλὰ τί ἔστιν αὐτῷ ποιῆσαι; ἀναίσχυντός ἐστι
 10 τὸ ἔρᾶν. sed ferebantur etiam Leontii ad Epicurum epistulae, cf.
 Philodemus VH² I 119 εἰ γὰρ καὶ Λεόν[τιον] πρὸς Ἐπ[ίκουρον]
 εὐφῆμως π[ερὶ θε]οῦ κα[ὶ π]ρεπόντω[ς] διελήλυθ[εν] *.

22 ΠΡΟΣ ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΝ

146 CICERO de finibus II 3, 7 'nec est quod te pudeat sapienti
 15 adsentiri, qui se unus, quod sciam, sapientem profiteri sit ausus.
 nam Metrodorum non puto ipsum professum, sed cum appellaretur
 ab Epicuro, repudiare tantum beneficium noluisse'.

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 18 p. 1100^a οὕτω σπαρ-
 γῶν περιμανῶς καὶ σφαδάζων πρὸς δόξαν, ὥστε . . . . σοφὸν μη-
 20 δένα φάναι πλὴν αὐτοῦ γεγονέναι ἐπὶ τῶν μαθητῶν.

147 ATHENAEVS VII p. 279^f: fr. 130 p. 141, 17.

23 ΠΡΟΣ ΜΙΘΡΗΝ

[cf. fr. 102. 194.]

148 LAERTIUS DIOG. X 4 Μιθρῆν τε (Ἐπίκουρον διαβάλλουσιν)
 25 αἰσχρῶς κολακεύειν τὸν Λυσιμάχου διοικητὴν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς
 Παιᾶνα καὶ ἄνακτα καλοῦντα.

149 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 125 * φιλανθ[ρ]ώ[πο]υ * * [καί?]
 πρὸς Μι[θρ]ῆν· ἥ νικᾶς [τὸν Λ]υσ[ί]μαχο[ν χ]ρήσιμον οἰ-

1 cf. Seneca ad Gall. de uita beata c. 27, 5 'obicite Platoni, quod petierit pecuniam . . . Epicuro, quod consumpserit' | 3 καὶ ἐν ταῖς libri, cf. adn. ad p. 136, 11 || 15 cf. Cic. Cat. mai. 13, 43 'esse quendam Athenis, qui se sapientem profiteretur, eumque dicere omnia quae faceremus ad uoluptatem esse referenda' | 20 ἐπὶ recte suspectauit Maduigijs ad Cic. de fin. I. s., fort. ἔτι <τέ> || 28 Λυσίμαχον] . ψι . μαχο . απογ.

όμενο[ς] τὸ [δύνα]μιν εἶν[αι]; ὅπ[ως?] . . . ἐπὶ τῶν λοι-
[πῶν] . . . . . ντι . . . α τε, καὶ τὰ παιδία [δ]ὲ τῷ Θ . . . . .
παρι[στ]ᾶι· . . . . . [ἀν]ή[κει γάρ] τι καὶ τῶν τοιούτων
πρὸς ἡμᾶς'.

150 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 125 Μιθρ[εῖ] δέ· 'ἀνεί[πε] 5
τᾶλλ' ἐμοὶ Πυ[θ]ά[ρα]τος, [τὸν γ]οῦν σο[φώτατον?] δι[ά]-
λογο[ν] * *.

151 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 127 Μιθρ[εῖ] δέ· 'ὁ γὰρ ὄρος
ὁ κατατεταγμένος τῆς συντά[Ξ]εως . . . . . ειχ . . . . . οτε ἀπο-
φορᾶς οικειῶν * *.

24 ΠΡΟΣ ΜΥΝ

152 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v, 2 fr. vi
διὸ καὶ Ἐπ[ί]κουρος λέ[γει] ὡς διὰ Πυθοκλέα τυ . . . θεω . . . παρ . .
τ . . θεμ . με . ν . . μαιμευν ως πρὸς Μ[ῦν] γράφει [τὴν] λ[α]μ-
πράν καλουμ[έν]ην ἐπ[ιστολ]ήν *.

153 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 111 [γράφει τὴν περιβόη?]τον
πρὸς Μ[ῦν] περὶ τῆς Ἀθήνηθεν αὐτοῦ παρουσίας, κα[ὶ μᾶ]λλον
παρὰ θε[ῶν] ἤκουσαν, οὐ καὶ φησίν· 'ἦ[κ]ει γὰρ πρὸς ἡμᾶς
ὅτι ν . . νιεκο *.

154 PHILODEMVS de diuitiis VH² III 87 καὶ τὸ πρὸς Μ[ῦν] ἐπὶ 20
Τηλεκλ[έ]ους· '⟨σ⟩κ[έ]π[το]υ τ[ο]ῦ[το]ν τὸν τρόπ[ο]ν· οὐ[κ
ἀνά]ξιον φόβ[ου] τὸ κατὰ μετάπ[τ]ωσιν ἐνόχλ[η]μα; κα[ὶ
λύ]πης οὐ πάντα[κες τὸ τ]ὸ κατ' ἔ[ν]δειαν [ἀλγοῦν ἐξ]-
α[ίρο]ύμενον;'

3 παριστᾶι an παρίστα scriptum fuerit non liquet: τασι . . αι
apogr. | 4 sequitur fr. 137 || 5 antecedit fr. 139 | ανη . . γαλλε-
μοι apogr. || 8 cf. Gomperzius Hermae t. v p. 394 || 14 Μῦν]
Δ . . N ap. || 17 Μῦν] Δ . . . ap. | αθηνησεξ ap. | μᾶλλον] . . λλω ap.
18 θεῶν] φ . . . ap. | οῦ] u cui o supra scribitur, charta || 20 nisi
Μῦν non est quod quadret nomen, Μι[θρῆν] uolebat Gomperzius
ztschr. 1866 p 694: N . . ap. Neap. MI. Oxoniense | 21 Teleclis
annus nondum definitus est cf. p. 134, 11 | 22 κατὰ μετάπτωσιν]
cf. ibid. f. 104, 3 τὴν ἐκ πλούτου μετάπτωσιν εἰς πενίαν | 23 λύπης]
. . ιτης ap. | πάντακες cf. VH² I 148 (supra p. 69) ἢ τετραφάρμακος

155 PHILODEMVS π. εὔσεβ. VH² II 120, 1 p. 135 Gomp. [έν δ' ἐπι-
 [=86] στολήι πρὸς] Μὺν ἀπ[ὸ τῶν ἀνθρωπί]νων π[ραγμάτων], εἴ γε τ[ὴν
 ἀνθρωπίνην] φησὶν φύσιν φοβ[ε]ρῶν πραγμάτων καὶ πολλῶν αὐτὴν
 περιεστώτων δόξ[αν λαμβάνειν], καὶ πολ[λοὺς καὶ αἰ]δίους [θεοὺς
 5 καὶ δυ]νατ[οὺς εἶναι].

25 ΠΡΟΣ ΠΟΛΥΑΙΝΟΝ

156 VOLVMEN HERCVLAN. 176 c. 19 ap. Gomperzium *ztschr.* 1866
 p. 694 τοιούτοις ἤθεσὶ τε καὶ πάθεσι καὶ ταῖς [πρὸς] ἐκ[ά]στ[ους]
 ἐ[π]ι[δ]εξί[ο]ις ὀμι[λίαις] ἐκέχ[ρ]ητο Πολύαινος, ὥστε κα[ὶ] τοὺς ἀπὸ
 10 τ[ῶ]ν ἄλλων φιλοσόφων εὐμενεῖς κατε[σ]κευ[ακ]έναι πρὸς ἑαυτὸν,
 [οὐ] μόν[ον] τοῦς ἀπὸ τ[ῆ]ς ποικίλης στοᾶς· ὑπὲρ ὧν καὶ Ἐ[π]ί-
 κ[ο]υ[ρ]ος ἔ[γ]ρα[ψ]εν [ἐ]πί [τ]ε [Φ]ιλί[π]που πρὸς [α]ὐτὸν κ[αὶ] *.

157 PHILODEMVS π. εὔσεβ. VH² II 75, 25 p. 105 Gomp. ἀλλὰ κα[ὶ]
 πρὸς Πολύαινον· '[συ]νεορτασ[τέα] κἄν [Ἀ]νθεστήρι[α], καὶ
 15 γὰρ το[ῦ] θείου] ἐπιμνηστέ[ον]'.
 158 SENECA epist. 18, 9 'certos habebat dies ille magister uolup-
 tatis Epicurus, quibus maligne famem exstingueret, uisurus an ali-
 quid deesset ex plena et consummata uoluptate uel quantum deesset
 et an dignum quod quis magno labore pensaret. hoc certe in his
 20 epistulis ait, quas scripsit Charino magistratu ad Polyaenum. et
 quidem gloriatur non toto asse pasci, Metrodorum, qui non-
 dum tantum profecerit, toto'.

159 PHILODEMVS de diuitiis VH² III 85 [κ]αὶ πρὸς [Πολ]ύαι[νον]
 24 . . . . ο . εστ . κο . . . . . [τῆ]ν πενίαν ἀδι[άφορον] *.

160 Idem schol. Zenon. VH¹ v, 2 fr. 49: fr. 170 p. 152, 4.

2 nomen latere sero intellexi, cum fr. 86 sede mouere iam non
 liceret | ἀπὸ] ακ — apogr. supple τὴν περι θεῶν ὑπόληψιν δόξειεν
 ἀν Ἐπικούρου παράγειν uel νομίζειν γίγνεσθαι | εἴ κτλ. cf. adn. ad
 fr. 86 || 8 cf. Laertius x 24 ἦν καὶ Πολύαινος Ἀθηνοδώρου Λαμ-
 ψακηνός, ἐπεικὴς καὶ φιλικός, ὡς οἱ περι Φιλόδημόν φασι | 12 ma-
 gistratus ol. 122, 1 a. 292 cf. p. 133, 11 || 13 lusi quae proposui cf.
 l. s. f. 76, 12 sqq. p. 106 Gomp. f. 109 p. 127 G. | 15 γὰρ] ap sed
 supra pos. γ apogr. | τοῦ] ις . ap. | ἐπιμνησκε ap. || 20 Charino
 i. e. ol. 118, 1 a. 308 cf. p. 132, 10 | 21 *gloriatu*s M | cf. Laert.
 x 11 fr. 181 || 23 antecedit fr. 97 | 24 an πρ[ό]σ[εστ]ι κο[ινῆ]ι?

26 ΠΡΟΣ ΠΥΘΟΚΛΕΑ

- 161 PLVTARCHVS adu. Coloten 29 p. 1124^c προπέτειαν δὲ καὶ λα-
 μυρίαν ἐμποιεῖ νέοις ὁ περὶ Πυθοκλέους οὕτω γεγονότος ὀκτωκαί-
 δεκα ἔτη γράφων οὐκ εἶναι φύσιν ἐν δλη τῇ Ἑλλάδι ἀμείνω
 καὶ τερατικῶς αὐτὸν εὖ ἀπαγγέλλων καὶ πάσχων αὐτὸ τῶν γυ- 5
 ναικῶν, εὐχόμενος ἀνεμέσητα εἶναι πάντα καὶ ἀνεπί-
 φθονα τῆς ὑπερβολῆς τῷ νεανίσκῳ.
- 162 ALCIPHRO ep. II 2, 3 (supra p. 146, 9) Ἀλκιβιάδην τινὰ Πυ-
 θοκλέα νομίζει (Ἐπίκουρος).
- 163 παιδείαν δὲ πᾶσαν, μακάριε, φεῦγε τᾶκάτιον ἀράμενος. 10
 LAERTIVS DIOG. X 6 ἐν τε τῇ πρὸς Πυθοκλέα ἐπιστολῇ γράφειν
 Παιδείαν . . . ἀράμενος.
 PLVTARCHVS de poetis audiendis c. 1 p. 15^d πότερον οὖν τῶν νέων
 ὡςπερ τῶν Ἰθακησίων σκληρῶ τινι τὰ ὦτα καὶ ἀτέγκτω κηρῷ
 καταπλάσσοντες ἀναγκάζωμεν αὐτοὺς τὸ Ἐπικούρειον ἀκάτιον 15
 ἀραμένους ποιητικὴν φεύγειν καὶ παρεξελάνειν;
 idem contra Epicuri beatitudinem 12 p. 1094^d ταύτας μέντοι τὰς
 τηλικαύτας καὶ τοσαύτας (τὰς ἀπὸ τῶν μαθημάτων) ἡδονὰς (καὶ)
 ὡςπερ ἀνάουσι ἐκτρέποντες οὗτοι καὶ ἀποστρέφοντες οὐκ ἐῴσι
 γεύεσθαι τοὺς πλησιάσαντας αὐτοῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπαραμέ- 20
 νους τὰ ἀκάτια φεύγειν ἀπ' αὐτῶν κελεύουσιν.
 QVINTILIANVS instit. XII 2, 24 'in primis nos Epicurus a se ipse
 dimittit, qui fugere omnem disciplinam nauigatione quam uelocis-
 sima iubet'.
- 164 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 12 p. 1094^d Πυθο- 25
 κλέους δὲ πάντες καὶ πᾶσαι δέονται δι' Ἐπικούρου καὶ ἀντιβολοῦ-
 σιν, ὅπως οὐ ζηλώσει τὴν ἐλευθέραν καλουμένην παιδείαν.
- 165 καθεδοῦμαι προσδοκῶν τὴν ἡμερτὴν καὶ ἰσόθεόν σου
 εἴσοδον.
 LAERTIVS DIOG. X 5 πρὸς δὲ Πυθοκλέα ὡραῖον ὄντα Καθεδοῦ- 30
 μαι, φησί, προσδοκῶν . . . εἴσοδον.

5 ἀπαγγέλλειν καὶ πάσχειν libri | αὐ] αὐτὸς Maduigijs adu.
 I 676 | 7 τοῦ νεανίσκου libri || 10 παιδείαν F¹f mg P²: παιδιάν
 reliqui | μακάριοι F μάκριοι f | φεύγετε (φεύγε m. 2) κατιδιαραμεν B
 φεύγετε F¹f sed καταδ' ἰέρα addit F² φεύγετε κατιδιέραμεν ceteri:
 emendauit Gassendus inuento felicissimo || 27 Ζηλώση uolgo

27 ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΚΡΑΤΗ

166 LAERTIVS DIOG. x 5: fr. 124.

28 ΠΡΟΣ ΦΥΡΣΩΝΑ

167 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 20 p. 1101^b: uid. fr. 120.

168 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 122 * μνημονε[ύει] κατὰ Διό-
6 τιμο[ν] Ἐπικούρος ἄρ[χο]ντα τοῦ ρυ . . . . Φύρσωνι γο[ῦν] γράφων·
Ἐπέσ[τ]ει[λε]ν δ[ὲ] ἡ[μῖν] καὶ τὸ πρὸ το[ῦ] *.

169 PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 109, 3 p. 127 Gomp. . . . ας τι-
νῶν ἀμε[ίνο]νας ἢ [καὶ φυλάτ]τειν ἐνε[ρ]γε[ίαι] τὰς ἐπινο[ί]ας τῶν
10 θεῶν διὰ τ[ινων] χρόνων. οὐ [μόνον] δὲ ταῦτ' ἔδο[γματι]σεν ἀλλὰ
καὶ δι[ὰ τῶν] ἔργων αὐτῶν ἐ[ύρι]σκεται πάσαις ταῖς πατρίοις ἑορ-
ταῖς καὶ θυσίαις κε[χρ]η[μένος]· ἐπ' Ἀρ[ιστ]ωνύμου μέγ γὰρ Φύρ-
σωνι περὶ τινος αὐτοῦ πολείτου Θεοδότου γράφων καὶ τῶν ἑορ-
τῶν [αὐτῶ] πασῶν με[τεσχηκέ]ν[αι] — — τὴν τ[ῶν] Χοῶν ἑορτὴν
15 [συν]εορτάζων καὶ [τὰ] μυστήρια τὰ [ἀστι]κὰ καὶ τὰς ἀλλ[η]λας *.

29 ΠΡΟΣ ΧΑΡΜΙΔΗΝ

170 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v, 2 fr. 49

3 cf. Philodemus π. εὐσεβ. VH² II 107, 26 p. 125 Gomp. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ (Epicuri) . . . οὐ πρὸς ἰδιώτη[ν γρά]φων ἀλλὰ πρὸς Φ[ύρ]σω[να] τὸν Κολοφ[ώνιον] ἄνδρα καὶ οὐ[δενὸς] κατὰ τὰ πολ[ιτικά] δεύτερον καὶ * * : nomen detexit Buechelerus in Fleckeis. ann. 1865 p. 539, patriam aut Colophonem aut Colossos esse idem adnotavit. ad eundem Gomperzium editionis p. 157 rettulit Πύρσωνα fragmenti 167 | 4 potuit una ab Epicuro epistula simul ad patrem (Dositheum f. 120) et ad fratrem Hegesianactis dari || 5 δια[τιμο]. apogr. de magistratu cf. p. 133, 15. formula ut est insolens, ita non uideo quo modo euitari possit | 6 an τοῦ [χ]ρυσίου? | Φύρσωνι εὐρέμνι sic apographon Neapolitanum. unde illud extricare nomen non essem ausus, nisi fide iussor fuisset Gomperzium *Oesterr. archaeol. epigr. mittheil.* v p. 136 | 7 ἡμῖν N — apogr. || 8—10 dierum festorum utilitatem exponit. pleraque restituit Gomperzium | 10—15 Buechelerus Fleckeis. ann. 1865 p. 540 debentur | 14 αὐτῶ] φησὶν Buechelerus | duorum uersuum tam tenues reliquiae, ut plane desperandum sit | 15 Ἀττικὰ Buechelerus. cf. Philod. l. s. p. 130, 10 Gomp.

[τῶν περὶ τὸν Ἐπίκου]ρον κ[αὶ σφόδρα ἐπαι]νεῖσθαι τὸ[ν Χα]ρ-
μ[ί]δην, ὅτι τὰς ἐκ τῶν ἐμφαινομένων μέμψ[ε]ις ἤττο[υ]ς τιθέμε-
νος τῆ[ς] ὠφελί[ας] αὐτῶν ἐμήνυ[ε]ν Ἐπικούρωι τὰς ἀμαρτ[ί]ας·
καὶ Πολύαινος δὲ τοιοῦτος ἦν, ὅς γε καὶ ἄ.....δου ῥαθυμοῦν
..... πρὸς Ἐ[πί]κουρον * * .

5

EPISTVLAE AD INCERTOS DATAE

30 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

171 ATHENAEVS VIII p. 354^b εἰδῶς καὶ Ἐπίκουρον τὸν φιλαλη-
θέστατον ταῦτ' εἰπόντα περὶ αὐτοῦ (Ἀριστοτέλους) ἐν τῇ περὶ
ἐπιτηδευμάτων ἐπιστολῇ, ὅτι καταφαγῶν τὰ πατρώα ἐπὶ 10
στρατείαν ὠρμησε καὶ ὅτι ἐν ταύτῃ κακῶς πράττων
ἐπὶ τὸ φαρμακοπωλεῖν ἤλθεν· εἶτα ἀναπεπταμένου
τοῦ Πλάτωνος περιπάτου, φησί, παραβαλὼν ἑαυτὸν
προσεκάθισε τοῖς λόγοις οὐκ ὦν ἀφυῆς καὶ κατὰ μι-
κρὸν εἰς τὴν θεωρουμένην ἔξιν ἤλθεν. οἶδα δὲ ὅτι ταῦτα 15
μόνος Ἐπίκουρος εἶρηκε κατ' αὐτοῦ, οὔτε δ' Εὐβουλίδης, ἀλλ' οὐδὲ
Κηφισόδωρος τοιοῦτόν τι ἐτόλμησεν εἰπεῖν κατὰ τοῦ Σταγειρίτου,
καὶ τοὶ καὶ συγγράμματα ἐκδόντες κατὰ τὰνδρός.

LAERTIVS DIOG. X 8 καὶ Ἀριστοτέλη (ἐκάλει Ἐπίκουρος) ἄσῳτον,
<δν> καταφαγόντα τὴν πατρώαν οὐσίαν στρατεύεσθαι καὶ φαρμα- 20
κοπωλεῖν.

ARISTOCLES Eusebii praep. eu. xv 2 p. 791^a πῶς γὰρ οἶόν τε, καθά
περ φησὶν Ἐπίκουρος ἐν τῇ περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιστολῇ,
νέον μὲν ὄντα καταφαγεῖν αὐτὸν τὴν πατρώαν οὐσίαν, ἔπειτα δὲ
ἐπὶ τὸ στρατεύεσθαι συνῶσαι, κακῶς δὲ πράττοντα ἐν τούτοις ἐπὶ 25
τὸ φαρμακοπωλεῖν ἔλθειν, ἔπειτα ἀναπεπταμένου τοῦ Πλάτωνος
περιπάτου πᾶσι παραβαλεῖν αὐτόν;

1 νεῖς|εαὶ ἀογρ. | το...ρα..δην ἀογρ.: τὸ[ν Ἡ]ρα[κλεί]-
δην Octavianus, sed spatium alterum non sufficit. correxi cl. Cic. de fin.
v 31, 94 | 2 ἐμφανωμενων ἀογρ.: corr. Octavianus p. 98 || 15 θεω-
ρουμένην] οἰκουμένην ci. Casaubonus | ἔξιν ἤλθεν] ἐξήλθεν fertur |
20 δν inseruit CFHermannus | 25 συνῶσαι] immo ὀρμήσαι

172 ATHENAEVS VIII p. 354^c ἐν δὲ τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ ὁ Ἐπίκουρος καὶ Πρωταγόραν φησὶ τὸν σοφιστὴν ἐκ φορμοφόρου καὶ Ξυλοφόρου πρῶτον μὲν γενέσθαι γραφέα Δημοκρίτου· θαυμασθέντα γὰρ ὑπ' ἐκείνου ἐπὶ Ξύλων τινῶν
5 ἰδίᾳ συνθέσει ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἀναληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ διδάσκειν ἐν κώμῃ τινὶ γράμματα· ἀφ' ὧν ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν ὀρμησαί.

LAERTIUS DIOG. X 8 φορμοφόρον τε Πρωταγόραν καὶ γραφέα Δημοκρίτου καὶ ἐν κώμαις γράμματα διδάσκειν.

10 LAERTIUS DIOG. IX 53 καὶ πρῶτος (Πρωταγόρας) τὴν καλουμένην τύλην ἐφ' ἧς τὰ φορτία βαστάζουσιν εὔρεν . . . φορμοφόρος γὰρ ἦν, ὡς καὶ Ἐπίκουρός ποῦ φησὶ· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἤρθη πρὸς Δημοκρίτου, Ξύλα δεδεκῶς ὄφθεις.

173* RHETOR INCERTVS in Cramerī anecd. Paris. t. I p. 171, 31 sq.

15 "Ὅτι ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Μεγάλῳ λόγῳ ὁ Πρωταγόρας εἶπε 'φύσεως καὶ ἀσκήσεως διδασκαλία δεῖται· καὶ ἀπὸ νεότητος δὲ ἀρξάμενους δεῖ μαθάνειν'. οὐκ ἂν δὲ ἔλεγε τοῦτο, εἰ αὐτὸς ὀψιμαθῆς ἦν, ὡς ἐνόμιζε καὶ ἔλεγεν Ἐπίκουρος περὶ Πρωταγόρου.

31 EPISTVLA DE STILPONE

20 SENECA epist. 9, 18 'omne intra se bonum terminabit et dicet quod Stilpon ille dixit, [Stilpon] quem Epicuri epistula insequitur. hic enim capta patria, amissis liberis, amissa uxore cum ex incendio publico solus et tamen beatus exiret, interroganti Demetrio, cui cognomen ab exitio urbium Poliorcetes fuit, numquid perdisset "Omnia" inquit "bona mea mecum sunt" . . . . Haec uox illi communis est cum Stoico: aequae et hic intacta bona per concrematas urbes fert. se enim ipso contentus est, hoc felicitatem suam fine designat. Ne existimes nos solos generosa uerba iactare: et ipse Stilponis obiurgator Epicurus similem illi uocem emisit' [u. fr. eth].

174 SENECA epist. 9, 1 'An merito reprehendat in quadam epistula Epicurus eos, qui dicunt sapientem se ipso esse con-

1 antecedit fr. 171 | cf. Gellius v 3 Suidas u. Πρωταγόρας | 4 γὰρ] δὲ libri | 13 Δημόκριτον uolgo | δεδωκῶς libri: corr. Casaubonus || 17 δεῖν libri: corr. Bernaysius in exemplo bybliothecae Bonnensis || 21 et infra *Stilbon* libri. iteratum del. Bonnetus | 22 sqq. cf. Laert. Diog. II 115 ibique Menagius | 24 nonne *ab excidio*? | 27 *hoc p hoc enim M* || 30 epistula] cf. supra u. 21

tentum et propter hoc amico non indigere, desideras scire. hoc obicitur Stilponi ab Epicuro et iis quibus summum bonum uisum est animus inpatiens'.

- 175 SENECA epist. 9, 8 'sapiens etiamsi contentus est se, tamen habere amicum uult, si nihil aliud, ut exerceat amicitiam, ne tam magna uirtus iaceat, non ad hoc, quod dicebat Epicurus in hac ipsa epistula, ut habeat, qui sibi aegro adsideat, succurrat in uincula coniecto uel inopi, sed ut habeat aliquem cui ipse aegro adsideat, quem ipse circumuentum hostili custodia liberet'.

32 AD PVERVM AVT PVELLAM EPISTVLA 10

- 176 Ἀφείγμεθα εἰς Λάμψακον ὑγιαίνοντες ἐγὼ καὶ Πυθοκλῆς καὶ Ἐρμᾶρχος καὶ Κ[τῆ]σιππος, καὶ ἐκεῖ κατειλήφαμεν ὑγ[ι]αίνοντας Θεμίσταν καὶ τοὺς λοιποὺς [φί]λο[υ]ς. εὖ δὲ ποιε[ί]ς καὶ σὺ εἰ ὑγ[ι]αίνεις καὶ ἡ μ[ά]μμη [σ]ου, καὶ πάπαι καὶ Μάτρω[ν]ι πάντα πε[ί]θη[ι, ὡς]περ καὶ 15 ἔ[μ]προσθεν. εὖ γὰρ ἴσθι, ἡ αἰτία, ὅτι καὶ ἐγὼ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες σε μέγα φιλοῦμεν, ὅτι τούτοις πείθη πάντα * * .

Ex uol. Hercul. 176 c. 18 edidit Gomperzius Hermae t. v p. 386 sqq.

33 EPISTVLA SVPREMORVM DIERVΜ

- 177 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 128 πρὸς ἑαυτ[ὸν ἐπ]έπειστ[ο] 20 καὶ τινα τρόπον α[ὐ]τὸς ἀπεδέχετ' αὐτόν. ὡς γὰρ ἀνεφώνησεν ἐκπνέων· ἑβδόμη γὰρ ἡμέραι φησίν, ὅτε ταῦτ' ἔγραφον, οὐχ[ί] ἀποκεχ[ώρη]κ[ε]ν [δὴ] [κ]ατ[ὰ τὴν] οὕρησιν [ἐ]μοὶ οὐθὲν καὶ ἀλγηδόνες ἐνήσαν τῶν ἐπὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἀγρουσῶν. σὺ οὖν, ἂν τι γένηται, τὰ παιδία τὰ Μητρο- 25 δώρου διοίκησον τέτταρα ἢ πέντ' ἔτη μηθὲν πλείον δαπανῶν ἢ περ νῦν εἰς ἐμὲ δαπανᾶς κατ' ἐνιαυτόν'. καὶ προβάς· ὑπὲρ τῶν υἱῶν οἶδα καὶ Αἰγέα καὶ Διόδωρον καὶ τῆς σῆς φρενὸς ὄντα[ς οὐ]κ ἀρέσκειμα μ[ό]νον πο * * .

6 hac] cf. fr. 174 || 11 cf. adn. ad fr. 189 | 14 καὶ εἰ σὺ Gomp. | σου] καὶ τῆ Gomp. | 16 ἡ αἰτία] ΝΑΠΙΑ pap. ad filiolam Metrodori has litteras scriptas esse putabat Gomp. | 17 aliud specimen affectionis qua puerulos Ep. prosequabatur, habes fr. 185. adlocutio τέκνον conparet loco desperato VH² I 109 col. II 5 || 20 tractauit hoc fr. post Spengelium Gomperzius Hermae t. v p. 391 sq.

INCERTARVM EPISTVLARVM FRAGMENTA

EPICURI DE REBVS SVIS DICTA

- 178 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 18 p. 1100^a και μὴν ἀπὸ δόξης γίνεσθαι τὰς ἡδονὰς Ἐπικούρου ὡμολόγει· τί δ' οὐκ
 5 ἔμελλεν αὐτὸς οὕτω σπαργῶν περιμανῶς και σφαδάζων πρὸς δό-
 ξαν ὥστε . . . . γράφειν, ὡς Κωλύτης μὲν αὐτὸν φυσιολογοῦντα
 προσκυνήσειεν γονάτων ἀψάμενος, Νεοκλῆς δὲ ὁ ἀδελφὸς εὐ-
 θὺς ἐκ παίδων ἀποφαινοίτο μηδένα σοφώτερον Ἐπικού-
 10 ρου γεγονέναι μηδ' εἶναι, ἡ δὲ μήτηρ ἀτόμους ἔσχεν ἐν
 αὐτῇ τοσαύτας, οἷαι συνελθοῦσαι σοφὸν ἂν ἐγέννησαν;
 Idem ib. 19 p. 1100^c οὐ γὰρ ἂν τινα πείσειεν ἀνθρώπων ὁ τὴν
 Νεοκλέους μαρτυρίαν και τὴν Κωλύτου προσκύνῃσιν ἐν τοσοῦτω
 λόγῳ τιθέμενος και ἀγαπῶν, ὡς οὐκ ἂν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κροτη-
 15 θεῖς Ὀλυμπίασιν ἐξεμάνη και ἀνωλόλυξε κτλ.
- 15 Idem de frat. am. 16 p. 487^d φαίνεται δὲ πολλή και πρὸς Ἐπικού-
 ρον ἡ αἰδῶς τῶν ἀδελφῶν δι' εὖνοιαν αὐτοῦ και κηδεμονίαν εἰς
 τε τὰλλα και φιλοσοφίαν τὴν ἐκείνου συνενθουσιῶντων· και γὰρ
 εἰ διήμαρτον δόξης εὐθὺς ἐκ παίδων πεπεισμένοι και λέγοντες ὡς
 οὐδεὶς γέγονεν Ἐπικούρου σοφώτερος, ἄξιόν ἐστι θαυμάζειν και
 20 τοῦ διατιθέντος οὕτως και τῶν διατιθεμένων.
- cf. Dionysius episc. Eusebii praep. eu. xiv 26, 2 p. 779^a πόσας γὰρ
 ἀτόμους ὁ Ἐπικούρου πατὴρ και ποταπὰς ἔξ ἑαυτοῦ προέχεεν, ὅτ'
 ἀπεσπέρμαιεν Ἐπικούρον; και πῶς εἰς τὴν μητρῴαν αὐτοῦ κατα-
 βληθεῖσαι γαστέρα συνεπάγησαν, ἐσχηματίσθησαν, ἐμορφώθησαν,
 25 ἐκινήθησαν, ἠυξύνθησαν; κτλ.
- 179 LAERTIVS DIOG. x 2 ἐφάσασθαι τε φιλοσοφίας αὐτὸς φησιν
 ἔτη γεγονῶς τετταρεσκαίδεκα.
- 180 PHILODEMVS πραγματ. VH² i 116 [τῆς πρὸς τὸν] χρηστ[ὸν]
 διαφορὰς, διὰ τίνας αἰτίας δὴ μό[ν]α[ρχ]ον ἑαυτὸν π[άν]τ[ω]ν

6 cf. fr. 141 | 10 fort. τοσαύτας και τοιαύτας | 11 ὁ] ὅτι libri |
 22 sqq. habes argumentum ludicrum saturae Menippeae, cui titulus
 erat Γοναὶ Ἐπικούρου teste Laertio vi 101 || 28 an latet nomen
 πρὸς Πυθό]χρηστ[ον? | 29 διαφορὰς pr. m. charta

ἀνη[γόρευ]εν Ἐπίκουρος, [ἢ καὶ] περὶ τοῦ μάλιστα μὲν [τὰς] Ἀθή-
νας ἐνοι[κείν, ἔ]νθα διατρίβουσ[ιν] ἂν ὁ κατὰ τῶν φιλοσόφων
[φθόνος?] * .

- 181 βρυάζω τῷ κατὰ τὸ σωματίον ἡδεῖ, ὕδατι καὶ ἄρτω
χρῶμενος, καὶ προσπτύω ταῖς ἐκ πολυτελείας ἡδοναῖς οὐ
δι' αὐτάς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐξακολουθοῦντα αὐταῖς δυσχερῆ.

IOANNES Stob. flor. xvii 34 Ἐπικούρου.

LAERTIUS DIOG. x 11 αὐτός τέ φησιν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ὕδατι
μόνον ἀρκεῖσθαι καὶ ἄρτω λιτῷ.

cf. Seneca epist. 21, 10 'cum adieris eius hortulos et inscriptum
notaueris "Hospes, hic bene manebis, hic summum bonum uoluptas
est", paratus erit istius domicilii custos hospitalis, humanus, et te
polenta excipiet et aquam quoque large ministrabit et dicet: Ecquid
bene acceptus es? non irritant, inquit, hi hortuli famem sed ex-
stinguunt, nec maiorem ipsis potionibus sitim faciunt sed naturali
et gratuito remedio sedant. in hac uoluptate consenui'.

- 182 πέμψον μοι τυροῦ κυθριδίου, ἴν' ὅταν βούλωμαι πο-
λυτελεύσασθαι δύνωμαι.

LAERTIUS DIOG. x 11 αὐτός τέ φησιν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ὕδατι
μόνον ἀρκεῖσθαι καὶ ἄρτω λιτῷ [fr. 181] καὶ Πέμψον μοι τυροῦ
φησι κυθρ. . . . δύνωμαι.

- 183 δαιμονίως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπεμελήθητε ἡμῶν
τὰ περὶ τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν, καὶ οὐρανομήκη σημεῖα
ἐνδέδειχθε τῆς πρὸς ἐμὲ εὐνοίας.

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 15 p. 1097^c ἀλλὰ τὴν
ἀτοπίαν οὐδὲ βουλόμενον ἔστι τοῦ ἀνθρώπου παρελθεῖν, τὰς μὲν
Θεμιστοκλέους καὶ Μιλτιάδου πράξεις . . . κατευτελίζοντος, ὑπὲρ
αὐτοῦ δὲ ταυτὶ τοῖς φίλοις γράφοντος· δαίως . . . εὐνοίας. ὡςτ'

1 sq. cf. Laert. x 10 | 2 ἐνοικεῖν] ἐνο — pap. | 4 cf. fr. 158 |
6 δυσχερῆ] cf. Theophrastus π. αἰσθ. 4 p. 500, 6 Diels. τὰ συμβαί-
νοντα δυσχερῆ διὰ τὴν ὑπόληψιν et 35 p. 509, 15 | 10 *adierit*
his ortulos p | 11 notaueris] *ortulis* libri | fort. uersus latet 'hic
bene manebis, hospes, hic summum bonumst' || 17 κυθριδίων f.
Epicurus ut ad Ionicum amicam ionica utitur forma | πολυτελεύ-
σασθαι BP¹Q: πολυτελέσασθαι ceteri || 22 δαιμονίως] δαίως libri
δαπιλωῶς Cobetus Mnemosynes n. s. t. vi p. 44

εἴ τις ἐξεῖλε τὸ σιτάριον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ φιλοσόφου, δόξαν ἂν παραστήσῃ τὰ ῥήματα τῆς χάριτος ὡς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἢ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐλευθερωθέντος ἢ σωθέντος γραφομένης.

184 [τὴν σύνταξιν ἦν . . . . συνε]τάξατο ἑμαυτῶ[ι κ]ἂν ἐν
 6 Ὑπερβ[ορ]είοις ὧσιν ἀποστε[λε]ῖν, ταύτην καὶ μόνην ἐπι-
 τάττω. [ἐ]κατὸν γὰρ κα[ὶ ε]ἴκοσι [δ]ρ[αχ]μὰ[ς μόν]ας κατ'
 ἑνιαυτὸν βούλομα[ι] παρ' ἑκατέρου λαμβάνειν'.

καὶ δι' ἐτέρας· ἤνεγκέ μοι Κτήσιππος τὴν κα[τ'] ἐ[ν]ιαυτὸν
 10 σύνταξ[ι]ν ἦν ἀπέστειλας ὑπὲρ τε τοῦ πατρὸς καὶ σεαυτοῦ.
 PHILODEMVS πραγματ. VH² I 127.

185 PHILODEMVS πραγματ. I 118 καὶ δόντος πρό[βατον] παιδίῳ
 τινὶ ἐν πλε[κ]τῶι ἐρκ[ί]ω[ι]. 'τιμίαν μὲν ἔξει αἰνοῦσαν τὴν
 [ὑπ' ἐ]μοῦ δοθεῖσαν αὐτῶι πα[ιδιάν]'.

186 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 16 p. 1097^e τὸ δὲ
 16 . . . μέγα φρονεῖν ὅτι . . . . [fr. 190] καὶ τῶν ἐσχάτων Νεοκλέους
 λόγων μεμνημένος ἐτήκετο τῇ μετὰ δακρύων ἰδιοτρό-
 πῳ ἡδονῇ, ταῦτ' οὐδεὶς ἂν ὑγιαίνων εὐφροσύνας ἀληθεῖς ἢ χα-
 ρὰς ὀνομάσειεν.

187 Οὐδέποτε ὠρέχθην τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν. ἃ μὲν γὰρ
 21 ἐκείνοις ἤρεσκεν, οὐκ ἔμαθον· ἃ δ' ἤδειν ἐγώ, μακρὰν ἦν
 τῆς ἐκείνων αἰσθήσεως.

GNOMOLOGION codicis Parisini 1168 f. 115^r sq. Γνώμαι ἐπικούρου.
 MAXIMVS abb. gnomol. 6 p. 172 Tig. t. II p. 549 sq. Combef. sine
 25 scriptoris nomine, ἐπικούρου codd. Laurentianus et Borbonicus.
 numquam uolui populo placere. nam quae ego scio, non
 probat populus: quae probat populus, ego nescio.
 SENECA ep. 29, 10 'tibi quod debeo inpingam. Numquam . . . .

5 tractarunt Spengelius Philol. suppl. t. II p. 531 adiutusque
 apographo Oxoniensi Gomperzius Hermae t. V p. 394. loqui Epic.
 uidetur de Athenaeo patre et filio | σύνταξιν cf. adn. ad p. 141, 9
 ταῖσιν Neap. | 6 ἀπογιγε . . . iv N | καὶ | . μονον^ε πιταττω pap. |
 13 ἐρκίωι ὀρκε | . ω . apogr. | αἰνοῦσαν possis explicare conl. Monkio
 ad Eur. Alc. 2. sed ualde dubito || 18 ἡδονῇ] cf. Metrodorus in
 adn. ad p. 164, 6 || 22 αἰσθήσεως] δισθέσεως Par. διαθέσεως Max.

nescio. quis hoc? inquis, tamquam nescias cui imperem: Epicurus. sed idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici Academici Stoici Cynici. quis enim placere populo potest, cui placet uirtus? malis artibus popularis fauor quaeritur'.

cf. Tertullianus apologet. 38 'sed reprobamus quae placent uobis, nec 5 uos nostra delectant. sed licuit Epicureis aliquam decernere uoluptatis ueritatem, id est animi aequitatem, et ampla negotia Christianae'.

- 188 SENECA epist. 79, 15 'Vides Epicurum quantopere non tantum eruditiores, sed haec quoque inperitorum turba miretur: hic igno- 10 tus ipsis Athenis fuit, circa quas delituerat. multis itaque iam annis Metrodoro suo superstes in quadam epistula, cum amicitiam suam et Metrodori grata commemoratione cecinisset, hoc nouissime adiecit, nihil sibi et Metrodoro inter bona tanta nocuisse, quod ipsos illa nobilis Graecia non ignotos solum ha- 15 buisset, sed paene inauditos'.

- 189 ΠΛΥΤΑΡΧΗΣ contra Epicuri beatitudinem 6 p. 1090° . . . καὶ θαλάσσης σήραγγας ὑφ' αἷς Ἐπικούρου ὀλίγον ἐδέησε καταποθῆναι πλέων εἰς Λάμψακον, ὡς γράφει.

- 190 ΠΛΥΤΑΡΧΗΣ contra Epicuri beatitudinem 16 p. 1097° τὸ δ' Ἐπικούρον πρὸς εὐπαθείας ἐπαίρεσθαι ναυτῶν δίκην Ἀφροδίσια 20 ἀγόντων καὶ μέγα φρονεῖν, ὅτι νόσῳ νοσῶν ἀσκήτη τινὰς ἐστιάσεις φίλων συνῆγε καὶ οὐκ ἐφθόνηι τῆς προσαγωγῆς τοῦ ὑγροῦ τῷ ὕδρωπι . . . , ταῦτ' οὐδεὶς ἂν ὑγιαίνων εὐφροσύνας ἀληθεῖς ἢ χαρὰς ὀνομάσειεν.

- 191 Μ. AVRELIVS IX 41 Ὁ Ἐπικούρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ 25 ἦσάν μοι αἱ ὀμιλῖαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα, φησίν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὦν, πῶς ἡ διάνοια συμμεταλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταρακτῆ τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, 30 φησί, καταφρυάττεσθαι ὡς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο εὖ καὶ καλῶς.

1 fort. *implicet* sc. aere alieno || 17 θάλασσαν εὐβράγκην uel εὐκράγκην libri θάλ. ἐκρακτῆν ὑφ' ἧς conī. Wyttenbachius | 18 cf. fr. 176 et Laert. x 10 δις ἢ τρίς τοὺς περὶ τὴν Ἰωνίαν τόπους πρὸς τοὺς φίλους διαδραμόντα || 19 τὸ δὲ περὶ τοῦ libri τὸ δ' Ἐπικούρου conī. Wyttenbachius

DE DISCIPVLIS EPICVRI

192 SENECA epist. 52, 3 'Quosdam ait Epicurus ad ueritatem sine ullius adiutorio exisse, fecisse sibi ipsos uiam. hos maxime laudat, quibus ex se inpetus fuit, qui se ipsi protulerunt. quosdam indigere ope aliena, non ituros, si nemo praecesserit, sed bene secuturos: ex his Metrodorum ait esse, egregium hoc quoque sed secundae sortis ingenium . . . . praeter haec adhuc inuenies genus aliud hominum ne ipsum quidem fastidiendum eorum qui cogi ad rectum conpelli que possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed adiutore et ut ita dicam coactore. hic tertius color est. si quaeris huius exemplar, Hermarchum ait Epicurus talem fuisse. itaque alteri magis gratulatur, alterum magis suspicit. quamuis enim ad eundem finem uterque peruenerit, tamen maior est laus idem effecisse in difficiliore materia'.

193 PLVTARCHVS contra Epic. beatitud. 22 p. 1103^a: supra p. 93, 1.

194 PLVTARCHVS adu. Coloten 33 p. 1126^e καί τοι ὅτι Μητρόδωρος εἰς Πειραιᾶ κατέβη σταδίου τεσσαράκοντα, Μιθρῆ τινι Σύρω τῶν βασιλικῶν συνειλημμένῳ βοηθήσων, πρὸς πάντας ἐγράφετο καὶ <πάσας>, πάσαις ἐπιστολαῖς μεγαληγοροῦντος Ἐπικούρου καὶ σεμνύνοντος ἐκείνην τὴν ὁδόν.

id. contra Epicuri beatitudinem 15 p. 1097^b οἷας φωνὰς ἀφήκεν Ἐπίκουρος, οἷα δὲ γράμματα τοῖς φίλοις ἔπεμψεν ὕμνων καὶ μεγαλύνων Μητρόδωρον, ὡς εὖ τε καὶ νεανικῶς ἔξ ἄστεως ἄλαδε κατέβη Μιθρῆ τῷ Σύρω βοηθήσων, καὶ ταῦτα πρᾶξαντος οὐθέν τότε τοῦ Μητροδώρου.

195 . . . . δια τὸ μ[η]δὲ τὸν Εὐδ[ημ]ον ἱκανῶς ἐνδελεχίζειν ἐν φιλ[οσο]φίαι, καθά περ ἡμῖν ἔλεγεν [κ]αὶ Μ[ύ]ς *. PHILODEMVS πραγματ. VH² I 119, 4.

17 cf. fr. 148 sqq. et adn. ad p. 144, 27 | 18 ἔγραφέ τε libri: corr. Reiskius | 19 πάσας inserui | 23 ὡς . . . ἄστεως trimetrum comoediae adsumpsisse Plutarchus uidetur | 24 ἄλαδε Wyttenbachius: ἀλλὰ libri | συνέβη libri: corr. Xylander | μίθρω libri || 26 nequit nisi epistulae Epicureae fragmentum esse | nomen proprium restituit Spengelius Philol. suppl. II p. 531. cf. supra p. 135, 1

- 196 ἄ]γοραία[ς φαμέ]ν [ἐργασ]ίας τὰς [μὴ πρὸς εὐ]δ[αί-
μον]α βίον [συ]ντεινούσας ἰδ[έ]ας τοῦ βίου.
ἄξιος γὰ[ρ] νῆ τοὺς θεοῦ[ς] ἐνεφάνη [ἡ]μῖν τῶ[ι] ὄλωι
ἦθει [ε]ῖναι οὐ κατὰ νόμους ἐλευθέρας βιοτῆς.
PHILODEMVS πραγματ. VH² I 129 γρά[φει] ὁ Ἐ]πίκου[ρος]· [ἀ]γο- 5
ραίας . . . βίου. καὶ πάλιν· ἄξιος . . . βιοτῆς. τὰ μὲν δὴ περὶ
τούτου προσκατακεχώρι[κ]ε[ν] νῦν δι' ἄς αἰτίας ἔφαμεν καὶ τὰ
περὶ Μιθρέους.
- 197 * [τῶ]ι Τιμ[ο]κ[ράτει] . . . . . ἡμεῖς [πά]ντα ταῦτα
π[αρά? τ]ρόπον [ὄνθ'], ὡ[ς οἷσ]θα, συλλάμβανε καὶ α[ὐ]- 10
τοῖς οὐ μόνον διὰ τὴν οἰκειότητα [ἀλλὰ] καὶ διὰ τὸ ἦθος
αὐτῶν, ὅπ[ως τῆς] πάσης χορηγίας τυγχάνωσ[ιν τῆς εἰ]ς
τὸ [φιλοσοφεῖν] ἀρμοττούσης καὶ οὐ δὴ τοῖς ἄν . . . πει-
ρωσ ταυτονκλη . . μ . . . καὶ εὖνουν πλή[θει . . . πολ]ιτικῶι
. . οστολην λαοῦ * * . 15
PHILODEMVS πραγματ. VH² I 113.

DE STOICIS

- 198 LAERTIVS DIOG. VII 5 ἀνακάμπτων δὲ (ὁ Ζήνων) ἐν τῇ ποι-
κίλῃ στοᾶ τῇ καὶ Πεισιανακτεῖψ καλουμένη, ἀπὸ δὲ τῆς γρα-
φῆς τῆς Πολυγνώτου Ποικίλῃ διέθετο τοὺς λόγους . . . , προσῆ- 20
εσαν δὴ λοιπὸν ἀκούοντες αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο Στωικός ἐκλήθη
καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ ὁμοίως, πρότερον Ζηνώνειοι καλούμενοι, καθά
φησι καὶ Ἐπίκουρος ἐν ἐπιστολαῖς.

SENTENTIAE

- 199 philosophiae seruias oportet, ut tibi contingat uera 25
libertas.
SENECA epist. 8, 7 'adhuc Epicurum conplicamus, cuius hanc uocem

1—8 restituit Gomperzius Hermae t. v p. 395 | 1 ἐργασίας
Gomp. cf. Porphy. ad Marc. 29 p. 209, 5 ἐργασίας θηριώδους. for-
tasse praestat [δουλεί]ας cf. Philod. VH² I 157 οἱ δὲ δουλεύσαντες
ἐργατικῶς | 2 ἰδ . . . ας ἀπογρ.: ἰδίας Gomp. | 8 sequitur fr. 102 ||
9 aequo iure possis τὸ]ν Τιμ[ο]κ[ράτη | 10 παρὰ] N — ἀπογρ. | και
μ . τοπου ἀπογρ. | 12 τυγχάνωι ἀπογρ. | 13 reliqua non expedio ||
21 στωικός ἐκλήθη Prellerus: στωικοὶ ἐκλήθησαν libri | 23 ἐπι-
στολαῖς] cf. fr. 119, cui haec poterant adiuncta esse

hodierno die legi: philosophiae . . . libertas. non differtur in diem qui se illi subiecit et tradidit: statim circumagitur. hoc enim ipsum philosophiae seruire libertas est. Potest fieri ut me interroges, quare ab Epicuro tam multa bene dicta referam potius quam nostrorum: quid est tamen quare tu istas Epicuri uoces putes esse, non publicas?'

200 ἄφυσιολόγητον μηδὲν ἡγοῦ βώσης τῆς σαρκὸς βοᾶν τὴν ψυχὴν. σαρκὸς δὲ φωνή· μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν. καὶ ταῦτα τῇ ψυχῇ χαλεπὸν μὲν κωλύσαι, ἐπι-
15 σφαλὲς δὲ παρακοῦσαι τῆς παραγγειλάσης φύσεως αὐτῇ διὰ τῆς προσφυοῦς αὐτῇ αὐταρκείας καθ' ἡμέραν.

PORPHYRIUS ad Marcellam 30 p. 209, 7 Nauck.

SENECA ep. 4, 10 'lex autem illa naturae scis quos nobis terminos statuatur? non esurire, non sitire, non algere'.

15 CLEMENS Al. strom. II 21 p. 178, 41 'Ἐπίκουρος δὲ ἐν τῷ μὴ πεινῆν μηδὲ διψῆν μηδὲ ῥιγοῦν τὴν εὐδαιμονίαν τιθέμενος — .

cf. Cicero Tusc. disp. v 35, 102 'et cotidie nos ipsa natura admonet, quam paucis, quam paruis rebus egeat, quam uilibus'.

201 si ad naturam uiues, numquam eris pauper: si ad
20 opiniones, numquam eris diues.

SENECA epist. 16, 7 'quicquid bene dictum est ab ullo, meum est. sicut quod ab Epicuro dictum est: si . . . diues. exiguum natura desiderat, opinio immensum'.

202* ὁ οὖν τῇ φύσει παρακολουθῶν καὶ μὴ ταῖς κεναῖς
25 δόξαις ἐν πᾶσιν αὐτάρκης· πρὸς γὰρ τὸ τῇ φύσει ἀρκοῦν πᾶσα κτήσις ἐστι πλοῦτος, πρὸς δὲ τὰς ἀορίστους ὀρέξεις καὶ ὁ μέγιστος πλοῦτός ἐστι πενία.

PORPHYRIUS ad Marcellam 27 p. 207, 31 Nauck.

203 ἐφ' ὅσον δ' ἂν ἀμηχανῆς, λήθη τῆς φύσεως ἀμηχα-

8 σαρκὸς δὲ . . . 9 ῥιγοῦν ut Pythagorae fert Stobaeus flor. CI 13 | 9 καὶ κτλ. fortasse alio atque superiora loco ab Ep. dicta erant | τὴν ψυχὴν codex | 10 exspectes παραγγελλούσης || 19 sq. explicat Seneca ibid. 9 (Ep. sent. xv) | 19 uiuas M² | 22 quod Haasius: quoque libri || 24 subiunxi hoc fr. superiori sententiae propter similitudinem | 27 ἐστι πενία] ἐστιν. οὐ codex

νεῖς· σαυτῷ γὰρ ἀορίστους φόβους καὶ ἐπιθυμίας προσβάλλεις.

POPHYRIUS ad Marcellam 29 p. 209, 1.

- 204 γεγόναμεν ἅπαξ, δις δὲ οὐκ ἔστι γενέσθαι· δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' εἶναι. σὺ δὲ τῆς αὔριον οὐκ ὦν κύριος ἀναβάλλη τὸν καιρόν· ὁ δὲ πάντων βίος μελλησμῷ παραπόλλυται καὶ διὰ τοῦτο ἕκαστος ἡμῶν ἀσχολούμενος ἀποθνήσκει.

IOANNES STOBAEVS floril. XVI 28 Ἐπικούρου (Arsenius Paroemiogr. Gotting. t. II p. 341, 25: Ἐπικούρου ἡ γενναία αὕτη ὑποθήκη). 10

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 27 p. 1104^e οἱ ταυτὶ λέγοντες “ἅπαξ ἄνθρωποι γεγόναμεν . . . εἶναι”. καὶ γὰρ τὸ παρὸν ὡς μικρόν, μᾶλλον δὲ μὴδ' ὅτιοῦν πρὸς τὸν σύμπαντα (αἰῶνα) ἀτιμάσαντες ἀναπόλαυστον προΐενται καὶ ὀλιγωροῦσιν ἀρετῆς καὶ πράξεως κτλ. 15

ibid. 30 p. 1106^f “δις γὰρ οὐκ . . . μὴ εἶναι” κατ' Ἐπίκουρον.

- 205 SENECA ep. 26, 8 ‘interim commodabit Epicurus, qui ait meditare mortem uel, si commodius sit, transire ad diuos. hic patet sensus: egregia res est mortem condiscere . . . “meditare mortem” qui hoc dicit, meditari libertatem iubet. qui mori didicit, seruire *dedidicit*’.

cf. Porphyrius de abstin. I 51 οἱ γοῦν πολλοὶ . . . καὶ περ πολλὰ κεκτημένοι, ὡς ὑπολειπόντων ἀνήγυτα μοχθοῦσιν . . . ὑπολείποντα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ ταράττει τὸν ἀποθνήσκειν μελετῶντα.

- 206 magnificentior, mihi crede, sermo tuus in grabato uidebitur et in panno. non enim dicentur tantum illa sed probabuntur.

SENECA epist. 20, 9 ‘inuideas licet, etiam nunc libenter pro me de-

1 αὐτὸν codex || 4 fragmentum esse conicias epistulae ad Idomeneum cf. fr. 133 p. 142, 11 sq. Lactant. d. inst. III 17, 38 | γεγόναμεν ἅπαξ Stob. ἅπαξ ἄνθρωποι γεγόναμεν Plutarchus | δις δὲ Plut. δις Stob. | 5 μὴ εἶναι Plut. c. 30 | 14 ἀτιμήσαντες uolgo || 17 prope accedit Epicuri praeceptum ep. III 124 p. 60, 15 | 18 si commodius sit] cf. Sen. ep. 9, 20. 23, 9. 97, 13 | *ad diuos* Haasius: *at nos p ad nos* ceteri || 25 *grabatto* M ut constanter in actis apostolorum apocryphis cod. Guelferbytanus inter Wizanburgenses n. 48

pendet Epicurus: magnificentior . . . probabuntur. Ego certe aliter audio quae dicit Demetrius noster, cum illum uidi nudum . . . incubantem: non praeceptor ueri sed testis est'.

207* κρείττον δέ σοι θαρρεῖν ἐπὶ στιβάδος κατακειμένῳ ἢ
5 ταράττεσθαι χρυσῆν ἔχοντι κλίνην καὶ πολυτελῆ τράπεζαν.
PORPHYRIUS ad Marcell. 29 p. 209, 3 cf. Ioann. Stob. flor. v 28 (u. praef.)

208 haec ego non multis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus.

SENECA epist. 7, 11 'egregie hoc — Epicurus, cum uni ex^o consor-
10 tibus studiorum suorum scriberet: haec inquit ego . . . sumus. ista, mi Lucili, condenda in animum sunt, ut contemnas uoluptatem ex plurium adsensione uenientem'.

209 tunc praecipue in te ipse secede, cum esse cogaris in turba.

15 SENECA ep. 25, 6 'cum hoc effeceris et aliqua coeperit apud te tui esse dignatio, incipiam tibi permittere quod idem suadet Epicurus: tunc . . . turba'.

210 aliquis uir bonus nobis diligendus est ac semper ante oculos habendus, ut sic tamquam illo spectante uiuamus
20 et omnia tamquam illo uidente faciamus.

SENECA epist. 11, 8 'iam clausulam epistula poscit. accipe, et quidem utilem ac salutarem, quam te affigere animo uolo: aliquis . . . faciamus. hoc, mi Lucili, Epicurus praecepit. custodem nobis et paedagogum dedit. nec inmerito: magna pars peccatorum
25 tollitur, si peccaturis testis adsistit'.

211 sic fac omnia, tamquam spectet Epicurus.

SENECA ep. 25, 5 'Epicurus, cuius aliquam uocem huic epistulae inuoluam, sic fac inquit omnia . . . Epicurus'.

212 * [διατη]ρ[ῶ]ν τ[ῆ]ν ἐπιστολὴν πᾶσα[ν] καὶ τὸν [ἐπι]-
30 λογισμὸν ὃν ἐπεπόησο περὶ τῶν [ἀν]θρώ[πω]ν ὡ[ς] μήτε

4 κρείσσον — κατακειμένη et 5 ἐχούση Porphyrius || 18 sq. cf. fr. 211 | 18 *diligendus* Mp: *eligendus* uolgo | 20 *uiuente* M | 21 et *quidem* Erasmus: *equidem* MPp | 25 *peccatoris* M¹ *peccatori* M²P || 30 ἐπετοησο apogr. | ὡς] ο . . . apogr.

τὴν ἀναλογίαν τὴν κατὰ τὰ φαινόμενα [τ]οῖς ἀοράτοις [οὔσ]αν δυναμ[έν]ω[ν] συνιδεῖν μήτε τὴν συμφωνίαν τὴν ταῖς αἰσθήσ[ε]σιν ὑπάρχουσιν πρὸς τὰ ἀ[ό]ρατα καὶ πάλι[ν] ἀντιμ[α]ρτύ[ρη]σιν [μη]δὲ δὴ μό[ν?]ας * *.

PHILODEMVS πραγματ. VH² I 126.

5

213 ἡδὺ ἢ φίλου μνήμη τεθηκότος.

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 28 p. 1105^d εἰ τοίνυν ἡδὺ πανταχόθεν ἢ . . . τεθν., ὡσπερ Ἐπίκουρος εἶπε, καὶ ἡδὴ νοεῖν πάρεστιν, ἡλικῆς ἑαυτοῦς χαρᾶς ἀποστεροῦσι φάσματα <μέν> καὶ εἶδωλα τεθηκότων ἐταίρων οἴομενοι δέχεσθαι καὶ θηρεύειν, οἷς 10 οὔτε νοῦς ἔστιν οὔτ' αἰσθησις, αὐτοῖς δὲ συνέσεσθαι πάλιν ἀληθῶς καὶ τὸν φίλον πατέρα καὶ τὴν φίλην μητέρα καὶ που γυναῖκα χρηστήν ὄψεσθαι μὴ προσδοκῶντες.

interpretatur Seneca epist. 63, 7 'mihī amicorum defunctorum cogitatio dulcis ac blanda est', auctorem non indicat.

15

214 Μὴ φεῦγε μικρὰ χαρίζεσθαι· δόξεις γὰρ καὶ πρὸς τὰ μεγάλα τοιοῦτος εἶναι.

MAXIMVS abb. gnomol. c. 8 uers. Ribittianae p. 196 Epicuri, item codex Laurentianus et Borbonicus Ἐπικούρου. ANTONIVS mon. Mel. I 29 p. 37 Ἐπικούρου.

20

215 Ἐχθροῦ δεηθέντος μὴ ἀποστραφῆς τὴν ἀξίωσιν· πλήν ἀσφαλίζου σεαυτόν· οὐδὲν γὰρ κυνὸς διαφέρει.

MAXIMVS abb. 66 (p. 259 Ribitt.) t. II p. 682 Combef. Ἐπικούρου. ANTONIVS mon. Mel. II 54 p. 123 Ἐπικούρου. Cod. Par. 1166 in Boissonadii Anecd. I p. 123, 5 (Ἐπικούρου).

25

216 PHILODEMVS de uitiiis l. IX VH¹ III c. 27, 20 = Ox. I 104 p. 64, 5 Goettl. εἰ δὴ καταμέμψεται τις ἡμῶν περὶ οἰκονομίας ἀναγρ[α]-φ[όν]των, ἡμῖν μὲν ἰκανὸς μετ' Ἐπικούρου Μητρόδωρος ἐπιστέλλων καὶ παραινῶν καὶ διοικῶν ἐπ[ι]μελέστερον καὶ μέχρι μικροτέρων.

30

1 αορατομ . . . νηδυαν . . . ο | αογρ. | 3 α. ραπα αογρ. || 6 cf. fr. 120 et 186, Metrodorus ep. ad sororem ap. Senecam ep. 99, 25 ἔστιν γὰρ τις ἡδονὴ διὰ λύπης θηρευτέα κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν | 9 μὲν inserui || 22 αὐτόν Par. || 27 καταμεμψεται Neap.

LII ΔΙΑΘΗΚΗ

217 Κατὰ τάδε δίδωμι τὰ ἑαυτοῦ πάντα Ἀμυνομάχῳ Φι-
λοκράτους Βατήθεν καὶ Τιμοκράτει Δημητρίου Ποταμίῳ
4 κατὰ τὴν ἐν τῷ Μητρώῳ ἀναγεγραμμένην ἑκατέρῳ δόσιν,
(17) ἐφ' ᾧ τε τὸν μὲν κῆπον καὶ τὰ προσόντα αὐτῷ παρέξου-
σιν Ἐρμάρχῳ Ἀγεμόρτου Μυτιληναίῳ καὶ τοῖς συμφιλο-
σοφοῦσιν αὐτῷ καὶ οἷς ἂν Ἐρμαρχος καταλίπη διαδόχοις
τῆς φιλοσοφίας, ἐνδιατρίβειν κατὰ φιλοσοφίαν. καὶ αἰεὶ
δὲ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἀπὸ ἡμῶν, ὅπως ἂν συνδιασώσωσιν
10 Ἀμυνομάχῳ καὶ Τιμοκράτει κατὰ τὸ δυνατόν, τὴν ἐν τῷ
κήπῳ διατριβὴν παρακατατίθεμαι τοῖς τ' αὐτῶν κληρονό-
μοις, ἐν ᾧ ἂν ποτε τρόπῳ ἀσφαλέστατον ἦ, ὅπως ἂν κά-
κεῖνοι διατηρῶσιν τὸν κῆπον, καθά περ καὶ αὐτοὶ οἷς ἂν
οἱ ἀπὸ ἡμῶν φιλοσοφούντες παραδώσιν. Τὴν δ' οἰκίαν
15 τὴν ἐν Μελίτῃ παρεχέτωσαν Ἀμυνόμαχος καὶ Τιμοκράτης

2 LAERTIUS DIOG. x 16 καὶ διέθετο ὡδε· Κατὰ τάδε κτλ.
cf. 22 καὶ διέθετο μὲν ὡδε.

2 Cf. PGassendus De uita et moribus Epicuri II 1 CGBrunns
Die testamente der griech. philosophen, Zeitschr. der Savigny-stif-
tung, rom. abt. I p. 46 sqq. || 3 τιμοκράτη BH τιμηκράτ(ει) F ||
4 ἀναγεγραμμένην G γεγραμμένην F || 5 μὲν om f || 6 ἐρμάχῳ GHf.
ueram scripturam antiquiores libri tantum non ubique (ubique B)
testantur, in uitiosa constat sibi f, uariant GHQ | Ἀγεμόρτου] ἀγε-
μάρχου libri, quod uitium ex nomine antecedente ortum: Laert. x 24
ἀγεμόρτου BFP² ἀγαιμόρτου P¹Q et 15 ἀγεμάρτου BFP¹ | μυτιλη-
ναίῳ libri, sed — ου F: corr. Cobetus | συνφιλοσοφοῦσιν B¹ || 7 κα-
ταλείπη B || 8 ἐνδιατρίβη Q || 9 φιλοσοφ[οῦ]σιν B | ἀπὸ] ἀφ' f | ἂν ...
10 κατὰ τὸ om G | ἂν om BP¹Q | συνδιάσωσιν f διασώσωσιν F ||
10 δημοκράτει F | τὸ om H | τῷ om F || 11 περικατατίθεμαι Q
παρατίθεμαι G | αὐτῶν Amynomachi et Timocratis || 12 ἂν ποτε
τρόπῳ] ἂν ἀποτρέπω libri ἂν τρόπῳ f | ἦ] ἡ BPQH | ἂν ἐκεῖ-
νοι G || 13 διατηρεῖεν F διατηροῖεν ceteri || 14 φιλοσοφούντες om
Ff | παραδίδωσιν BP¹Q παραδιδῶσι GHP² παραδίδωσι Ff | δὲ Ff ||
15 μελιτῆ BG μελέτη H¹ | παρχέτωσαν G | τιμοκράτει H

προείλοντο ἐν φιλοσοφίᾳ, μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς
καθεστήκωσιν παρὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν. Δοῦναι δὲ τὰ (21)
βιβλία τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν πάντα Ἐρμάρχῳ. Ἐὰν δέ τι
τῶν ἀνθρωπίνων περὶ Ἐρμαρχον γένηται πρὸ τοῦ τὰ Μη-
τροδώρου παιδία εἰς ἡλικίαν ἐλθεῖν, δοῦναι Ἀμυνόμαχον 5
καὶ Τιμοκράτη, ὅπως ἂν εὐτακτούντων αὐτῶν ἕκαστα γί-
νηται τῶν ἀναγκαίων, κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπὸ τῶν καταλε-
λειμμένων ὑφ' ἡμῶν προσόδων. καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων
ὡς συντετάχαμεν ἐπιμελείσθωσαν, ὅπως ἂν κατὰ τὸ ἐνδε-
χόμενον ἕκαστα γίγηται. Ἀφήμι δὲ τῶν παίδων ἐλεύθε- 10
ρον Μῦν, Νικίαν, Λύκωνα. ἀφήμι δὲ καὶ Φαίδριον ἐλευθερίᾳ.

- 218 ΔΕΛΙΑΝΟΣ (fr. 39 p. 201, 1) Suidae u. Ἐπίκουρος p. 418, 12 Bernh.
οὕτω δὲ ἄρα ἦν ἡδονῆς ἤττων ὁ Ἐπίκουρος, ὥστε διὰ τῶν ἐσχά-
των ἐν ταῖς διαθήκαις αὐτοῦ ἔγραψε τῷ μὲν πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ
καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐναγίζειν ἅπασι τοῦ ἔτους, καὶ Μητροδώρῳ δὲ 15
καὶ Πολυαίνῳ τοῖς προειρημένοις, ἑαυτῷ δὲ δισσωῶς, ὑπὸ τῆς ἀσω-
τίας τὸ πλεόν προτιμῶν καὶ ἐνταῦθα ὁ σοφός· καὶ τραπέζας
λίθου πεποιῆσθαι ὡς ἀναθήματά τε ἐν τῷ τάφῳ προσέ-
ταξε τεθεῆναι ὁ προτένης τε καὶ ὀψοφάγος οὗτος.
ΠΛΥΤΑΡΧΟΥΣ de occulte uiuendo 3 p. 1129* μηδὲ διατάσσου (Ἐπί- 20
κουρε) περὶ ταφῆς. τί γὰρ αἱ κοινὰ τράπεζαι; τί δὲ αἱ τῶν ἐπιτη-
δείων καὶ καλῶν σύνοδοι;

1 προείλονται F | ἀναγκαίων] ἐναντίων B κατεστηκότων f ||
2 καθεστηκῶσιν B κατεστηκῶσιν f, G | παρὰ] ἐπὶ libri || 3 ἡμῖν
om f | πάντα om F | ἐνμάρχῳ F || 4 γένηται F: γίνηται reliqui ||
5 ἡλικίαν F¹ | ἀμυνόμαχον supra terminationem scripto ω B || 6 τι-
μοκράτη (sscr. ει) B τιμοκράτ(η) cum conp. P¹: τιμοκράτην P² ce-
terique | γένηται FP²f || 7 ἀπὸ] ἀπὸ δὲ G | καταλελημμένων B¹f ||
9 ὡς BG: ὡν FPQHf | ἂν] δὴ libri || 10 γίγηται BFf: γίνηται
ceteri || 11 Μῦν] ἡμῖν f γρ mg P² | φαίδριον om H¹ φαίδραν G |
ἐλευθερίαν BF²P¹Q: ἐλευθέρα F¹ ἐλευθέραν P²GHf || 12—17 προ-
τιμῶν habet Suidas etiam u. ἤττων. cf. testam. § 18 || 16 ὑπὸ]
εἰπεῖν Suidas u. Ἐπίκουρος, omittit u. ἤττων || 17 de mensa sacra
in sepulcro extruenda tacet testamentum Laertii, dictum fuisse oportet
in eis litteris quae memorantur p. 165, 4 || 18 λίθους libri

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA OPINIONVMQVE TESTIMONIA

I PROLEGOMENA PHILOSOPHIAE

DE SAPIENTIA ET SAPIENTE

- 219 / SEXTVS emp. adu. dogmat. v (math. xi) 169 ἐπαγγέλλονται
γάρ τέχνην τινὰ περί τὸν βίον παραδώσειν, καὶ διὰ τοῦτο Ἐπί-
5 κουρος μὲν ἔλεγε τὴν φιλοσοφίαν ἐνέργειαν εἶναι λόγοις καὶ δια-
λογισμοῖς τὸν εὐδαίμονα βίον περιποιούσαν.
- 220 οὐ προσποιεῖσθαι δεῖ φιλοσοφεῖν, ἀλλ' ὄντως φιλοσο-
φεῖν· οὐ γὰρ προσδεόμεθα τοῦ δοκεῖν ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τοῦ
κατ' ἀλήθειαν ὑγιαίνειν.
- 10 PARALLELA sacra profana Florent. A 14, 156 p. 761 Gaisf. Ἐπικού-
ρου. GNOMOLOGION Parisinum cod. 1168 s. XIII f. 115^r (γνώμαι
ἐπικούρου). MAXIMVS abb. gnomol. 17 p. 183 Turic. t. II p. 587
Combef. Ἐπικούρου.
- 221 κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος, ὑφ' οὗ μηδὲν πάθος
15 ἀνθρώπου θεραπεύεται· ὡςπερ γὰρ ἰατρικῆς οὐδὲν ὄφε-
λος μὴ τὰς νόσους τῶν σωμάτων ἐκβαλλούσης, οὕτως
οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς ἐκβάλλει πάθος.
PORPHYRIVS ad Marcellam 31 p. 209, 23 Nauck.
- 222 PLVTARCHVS adu. Coloten 19 p. 1117^r ἐν γὰρ ἐστὶ τῶν Ἐπι-
20 κούρου δογμάτων τὸ μηδὲν ἀμεταπειστῶς πεπεισθαι μη-
δένα πλὴν τὸν σοφόν.
- 222^a LAERTIVS DIOG. x 117 ἀλλὰ καὶ τὸν ἅπαξ γενόμενον σοφὸν
μηκέτι τὴν ἐναντίαν λαμβάνειν διάθεσιν· μηδὲ πλάττειν ἐκόντα
(δοκεῖ Ἐπικούρω).
- 223 CICERO Luculli 14, 45 'perspicuitas illa . . . satis magnam ha-
bet vim, ut ipsa per sese ea quae sint nobis ita ut sint indicet.

7 cf. Ep. ep. II 87 in. | ὄντως] οὕτως Par. | 9 κατὰ Par. Max. ||
14 fr. 220: Πυθαγόρου Stob. flor. 82, 6 | 16 ἐκβαλλούσης Stob. θερα-
πεύειν cod. Porphyrii | 17 πάθος] κακὸν Stob. || 23 πλάττειν cf. fr. 231

sed tamen ut maneamus in perspicuis firmiter et constantius, maiore quadam opus est uel arte uel diligentia, ne ab iis quae clara sint ipsa per sese quasi praestigiis quibusdam et captionibus depellamur. nam qui uoluit subuenire erroribus [Epicurus] iis qui uidentur conturbare ueri cognitionem, dixitque sapientis esse opinionem a perspicuitate seiungere, nihil profecit. ipsius enim opinionis errorem nullo modo sustulit.

- 224 FLORILEGIUM Monac. 195 ὁ αὐτὸς [Ἐπίκουρος] τὴν οἴησιν ἱερὰν νόσον ἔλεγεν.
- 225 AETIUS IV 9, 19 p. 398 Diels. (Parallel. A 27, 39 p. 767 Gaisf.) 10 Ἐπίκουρος σοφῶ μόνῳ τὸν σοφὸν <καταληπτὸν εἶναι>.
- 226 CLEMENS Alex. strom. I 15 p. 130, 37 Sylb. ὁ δὲ Ἐπίκουρος ἔμπαλιν ὑπολαμβάνει μόνους φιλοσοφῆσαι Ἕλληνας δύνασθαι. LAERTIUS DIOG. X 117 οὐδὲ μὴν ἐκ πάσης σώματος ἕξεως σοφὸν γενέσθαι ἂν οὐδ' ἐν παντὶ ἔθνει (δοκεῖ Ἐπικούρῳ). 15

DE ARTIBVS

- 227 SEXTUS empir. adu. mathem. I 1 Τὴν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀντίρρησην κοινότερον μὲν διατεθεῖσθαι δοκοῦσιν οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον . . . ὡς τῶν μαθημάτων μηδὲν συνεργούντων πρὸς σοφίας τελείωσιν, ἢ ὡς τινες εἰκάουσι, τοῦτο προκάλυμμα τῆς ἑαυτῶν ἀπαιδευσίας εἶναι νομίζοντες (ἐν πολλοῖς γὰρ ἀμαθῆς Ἐπικούρος ἐλέγχεται . . .), τάχα δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς περὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς ὁμοίους δυσμένειαν πολυμαθεῖς γεγονότας. CICERO de finibus II 4, 12 'quod uestri quidem uel optime disputant, nihil opus esse eum, philosophus qui futurus sit, scire litteras'. 25 cf. idem de fin. I 21, 71 sq. 'qui quod tibi parum uidetur eruditus, ea causa est, quod nullam eruditionem esse duxit nisi quae beatae uitae disciplinam iuaret. an ille tempus aut in poetis euoluendis

4 *Epicurus* del. Baiterus | 5 cf. E. Rohde in actis conuentus philologorum Treuerici a. 1879 p. 73 || 11 recte Dielesius Xenophanis contulit dictum Laert. IX 20 σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ τὸν ἐπιγνωσόμενον τὸν σοφόν || 17 cf. fr. 117. 163 Quintilianus supra p. 109, 19 Lactant. d. inst. III 17, 3. sed audi Sextum l. s. I 49 συμφώνως γὰρ (ἢ προτέρα γραμματικὴ sc. ἢ τῶν γραμματιστῶν) κατὰ πάντα ἐστὶ χρειώδης. ἐν οἷς θετέον καὶ τὸν Ἐπίκουρον, εἰ καὶ δοκεῖ τοῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων διεχθραίνειν ἐν γούν κτλ. (fr. 22)

... consumeret, in quibus nulla solida utilitas omnisque puerilis est delectatio? aut se, ut Plato, in musicis geometria numeris astris contereret, quae et a falsis initiis profecta uera esse non possunt et si essent uera, nihil afferrent quo iucundius id est quo melius
 5 uiueremus? eas ergo artes persequeretur, uiuendi artem tantam tamque operosam et perinde fructuosam relinqueret? non ergo Epicurus ineruditus, sed ii indocti, qui quae pueros non didicisse turpe est, ea putant usque ad senectutem esse discenda'.

227^a LACTANTIUS diuin. instit. III 25, 4 'quid est aliud hominibus
 10 negare sapientiam, quam mentibus eorum uerum ac diuinum lumen auferre? quod si natura hominis sapientiae capax est, oportuit opifices et rusticos et mulieres et omnes denique qui humanam formam gerunt doceri ut sapiant populumque *sapientum* ex omni lingua et
 15 condicione et sexu et aetate conflari . . . . (7) senserunt hoc adeo Stoici, qui et seruis et mulieribus philosophandum esse dixerunt; Epicurus quoque, qui rudes omnium litterarum ad philosophiam inuitat . . . . (8) conati quidem illi sunt facere, quod ueritas exigebat: sed non potuit ultra uerba procedi. primum quia
 20 multis artibus opus est ut ad philosophiam possit accedi . . . . (12) ob eam causam Tullius ait abhorrere a multitudine philosophiam. at enim rudes Epicurus accipiet. quo modo ergo illa quae de principiis rerum dicuntur intellegent? quae perplexa et inuoluta uix etiam politi homines assecuntur. in rebus igitur obscuritate implicatis et ingeniorum uarietate confusis et eloquentium uirorum ex
 25 quisito sermone fucatis quis inperito ac rudi locus est? Denique nullas umquam mulieres philosophari docuerunt praeter unam ex omni memoria Themisten'.

227^b SCHOLIASTA Dionysii Thracis BAG p. 649, 26 οἱ μὲν Ἐπικούρειοι οὕτως ὀρίζονται τὴν τέχνην· τέχνη ἐστὶ μέθοδος ἐνεργούσα
 30 τῷ βίῳ τὸ συμφέρον. 'ἐνεργούσα' δὲ οἶον ἐργαζομένη.

228 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 2 p. 1086 sq. Ἡρακλείδης οὖν γραμματικὸς ὦν ἀντὶ τῆς ποιητικῆς τύρβης, ὡς

9 Senecae Exhortationes compilare Lact. uidetur | 13 *sapientum* suppleuit Heumannus | 16 cf. adn. p. 170, 17 | 27 *Themistam* scriptum oportuit, cf. p. 101. 140 || 31 huius maledictionis Epicurus poenam soluit Homericis, cf. schol. Od. 1 28 γνῶθι ὅτι καλῶς λέγει καὶ Ἐπικουρος . . . . ἄριστον τέλος εἶναι πάντων τὴν

ἐκείνοι λέγουσι, καὶ τῶν Ὀμήρου μωρολογημάτων ἀποτίνει ταύτας Ἐπικούρω χάριτας.

CLEMENS strom. v 14 p. 257, 52 Ὀμηρος . . . ὃν οὐδ' οὕτως αἰδεῖται Ἐπίκουρος.

ATHENAEVS v 12 p. 187^c ἀλλ' ὅμως τοιαῦτα γράφοντες (Ἐπίκουρος καὶ Πλάτων) τὸν Ὀμηρον ἐκβάλλουσι τῶν πόλεων.

- 229 HERACLITVS alleg. Homer. 4 οὐδ' Ἐπικούρου φροντίς ἡμῖν, ὃς τῆς ἀσέμνου περὶ τοὺς ἰδίους κήπους ἡδονῆς γεωργός ἐστιν, ἅπασαν ὁμοῦ ποιητικὴν ὡς περ ὀλέθριον μύθων δέλεαρ ἀφοσιούμενος. id. 75 ὁ δὲ Φαίαξ φιλόσοφος Ἐπίκουρος ὁ τῆς ἡδονῆς ἐν τοῖς 10 ἰδίοις κήποις γεωργός ὁ πᾶσαν ποιητικὴν ἄστροις σημενόμενος, οὐκ ἔξαιρέτως μόνον Ὀμηρον.

PROCLVS in Platonis rem publicam p. 382 Bas. καὶ πρὸ τῶν ἄλλων, ὅσα περὶ τῶν ἐν Ἀΐδου διαμυθολογῶν ὁ ποιητὴς ἀνεφθέγγετο ἢ αὐτὸς λέγων ἢ ἄλλω λέγοντι χρώμενος, διασκοπήσωμεν, ὅπη ἄρα 15 ἀληθείας ἔχεται τινος καὶ ταῖς Πλάτωνος ὑφηγήσει προσήκοντα φαίνεται. . . . ἀλλὰ τὰ ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ γεγραμμένα πρὸς τῷ τέλει, πῶς οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ διανοίας τῇ Ὀμηρικῇ ποιήσει . . . ; τί γὰρ ἐν τούτοις ἀπολείπεται τῆς μεγίστης τραγωδίας; ὥστε ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ταῦτα ἐκβάλλειν ἢ μηδὲ τὴν Ὀμηρικὴν αἰτιᾶσθαι 20 διδασκαλίαν. λέγωμεν τοίνυν ἐπ' ἀμφοτέρων, εἴ τε τῶν Ἐπικουρείων τις ἐγκαλεῖν ἐπιχειροῖ τῶν τοιούτων μύθοις εἴ τε καὶ ἄλλος τις, ὅτι κτλ.

- 229^a PLVTARCHVS adu. Epicuri beatitudinem 11 p. 1093^c ἐξωθοῦσι δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν μαθημάτων (ἡδονάς). 25
AVGVSTINVS de utilitate credendi c. 6, 13 t. VIII p. 53^f ed. Ven. 1719 'quis denique geometricas litteras Archimedis legere magistro Epicuro aut discere uoluit? contra quas ille multum pertinaciter, nihil earum, quantum arbitror, intellegens disserebat'. 30
cf. Cicero Luculli 33, 106 'Polyaenus, qui magnus mathematicus

ἡδονὴν ἐξ Ὀμήρου τοῦτο λαβών, Heraclitus alleg. Hom. 75 Lucianus de parasito 10 sq. Seneca epist. 88, 5 || 9 μύθων delendum putat Mehlerus | 11 ἄστροις σημενόμενος cf. FIacobsius ad Aelian. de nat. an. II 7 p. 56 Leutschius ad Paroemiogr. I p. 206 | 18 τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως Basil. | 21 ὑπ' ἀμφοτέρων Bas. || 24 plura dat Gassendus De uita et moribus Epicuri VIII 5

fuisse dicitur, ... Epicuro adsentiens totam geometriam falsam esse credidit'.

PROCLVS in Euclidem p. 55 Bas. 199, 9 Friedl. τῶν δὲ τὰς γεωμετρικὰς μόνας ἀρχὰς ἀνατρέπειν προθεμένων, ὡς περ τῶν Ἐπικουρείων.

229^b SEXTVS emp. adu. mathem. VI 27 καὶ μὴν οὐδ' εἰ οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα μουσικὴν ἀπεδέξαντο, ῥητέον πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτὴν συντείνειν, ἐπεὶ καὶ ἄλλοι μὴ λειπόμενοι τῆς τούτων ἀξιολογίας, καθὰ περ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον, ἠρνήσαντο ταύτην τὴν ἀντιποίησιν, λέγοντες τὸναντίον αὐτὴν 'ἀσύμφορον' εἶναι καὶ 'ἀργὸν φίλοιον χρημάτων ἀτημελῆ'.

230 DIONYSIVS HALIC. de comp. uerb. 24 p. 188 (cf. supra p. 90) τὸ γὰρ ἐπίπνον τοῦ γράφειν ὄντως, ὡς αὐτὸς Ἐπίκουρος λέγει, τοῖς μὴ στοχαζομένοις τοῦ πυκνὰ μεταπίπτοντος κριτηρίου πολλῆς ἀργίας ἦν καὶ σκαιότητος ἀλεξιφάρμακον.

DE PHILOSOPHIS

231 CICERO Bruti 85, 292 'ego ironiam illam quam in Socrate dicunt fuisse . . . facetam et elegantem puto . . . , ut apud Platonem Socrates in caelum effert laudibus Protagoram Hippiam Prodicum Gorgiam ceteros, se autem omnium rerum inscium fingit et rudem. decet hoc nescio quo modo illum, nec Epicuro, qui id reprehendit, assentior'.

232 LAERTIVS DIOG. X 13 ἀλλ' οὐδὲ Λεύκιππὸν τινα γεγενῆσθαι

3 cf. Proclus p. 199, 14 sq. 214, 18 sq. (216, 21 scribe τὸν δριμὺν Ἐπικούρειον, i. e. Zenonem). 322, 4 sq. Friedl. | 4 ἀρχὰς cf. Cicero supra p. 171, 3 || 6 οὐδ' εἰ Heruetus: εἰ οὔτε libri | 7 ῥητέον idem: ῥητέον οὐ libri | 9 cf. Philodemus de musica VH¹ I | 10 sq. Eur. fr. 184 Nauck. | 11 ἀργὴν libri || 13 ἐπίπνον] οὐκ ἐπιπόνου cod. Parisinus | ὄντος idem || 21 similiter Colotes Plutarchi adu. Col. 18 p. 1117^d πῶς γὰρ οὐκ ἀλαζόνες οἱ Σωκράτους λόγοι, μηδὲν αὐτοῦ εἶδέναι φάσκοντος ἀλλὰ μανθάνειν αἰεὶ καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές; etiam Zeno Philodemi magister Socratem 'Latino uerbo utens scurram Atticum fuisse dicebat' teste Cicerone de nat. deor. I 34, 93. cf. supra p. 169, 23 || 23 cf. E. Rohde in actis conuentus philologorum Treuerici a. 1879 p. 75 sq. et in Fleckeiseni annali 1881 p. 741 sqq. H. Diels in actis conu. Sedinensis a. 1880 p. 97

φησι φιλόσοφον οὔτε αὐτός (Ἐπίκουρος) οὔτε Ἐρμαρχος· ὃν ἐνιοῖ φασι καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Ἐπικούρειος διδάσκαλον Δημοκρίτου γενήσθαι.

- 233 CICERO de nat. deor. I 26, 72 'ista a uobis quasi dictata red-
duntur quae Epicurus oscitans hallucinatus est, cum quidem gloria- 5
retur, ut uidemus in scriptis, se magistrum habuisse nullum. . . .
Xenocraten audire potuit . . . et sunt qui putent audisse: ipse non
uolt, credo plus nemini. Pamphilum quendam Platonis auditorem
ait a se Sami auditum: ibi enim adulescens habitabat cum patre et
fratribus, quod in eam pater eius Neocles agripeta uenerat; sed 10
cum agellus eum non satis aleret, ut opinor, ludi magister fuit.
sed hunc Platonicum mirifice contemnit Epicurus: ita metuit ne
quid umquam didicisse uideatur. In Nausiphane Democriteo tene-
tur: quem cum a se non neget auditum, uexat tamen omnibus con-
tumeliis. atqui si haec Democritea non audisset, quid audierat? 15
quid est in physicis Epicuri non a Democrito? nam etsi quaedam
commutauit ut quod paullo ante de inclinatione atomorum dixi, ta-
men pleraque dicit eadem, atomos inane imagines, infinitatem loco-
rum innumerabilitatemque mundorum, eorum ortus interitus, omnia
fere quibus naturae ratio continetur'. 20
PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 18 p. 1100^a (Ἐπίκουρος)
οὔτω σπαργῶν περιμανῶς καὶ σφαδάζων πρὸς δόξαν ὥστε . . .
ἀπολέγεσθαι τοὺς καθηγητάς.

- 234 CICERO de finibus I 6, 17 'in physicis, quibus maxime gloria-
tur, primum totus est alienus (Epicurus): Democritea dicit perpauca 25

6 cf. fr. 123. hinc Eusebius praep. eu. xiv 20, 14 p. 768^c λέ-
γεται δὲ ὁ Ἐπίκουρος ὑπὸ μὲν τινων μηδενὸς ἀκηκοέναι, ἐντυχεῖν
δὲ τοῖς τῶν παλαιῶν συγγράμμασιν | 7 cf. Laert. x I ὀκτωκαι-
δεκέτη δ' ἐλθεῖν εἰς Ἀθήνας, Ξενοκράτους μὲν ἐν Ἀκαδημείᾳ,
Ἀριστοτέλους δ' ἐν Χαλκίδι διατρίβοντος, ib. 13 Δημήτριος δὲ φη-
σιν ὁ Μάγνης καὶ Ξενοκράτους αὐτὸν ἀκοῦσαι Eusebius l. s. ὑπὸ
τινων δ' ὅτι ἤκουσε Ξενοκράτους, ὕστερον δὲ καὶ Ναυσιφάνους
τοῦ Πύρρωνος γενομένου γνωρίμου | 8 cf. Laert. x 14 * δὲ
φησιν ἐν τῷ Ἐπικούρου βίῳ . . . ἀκοῦσαι — αὐτὸν — καὶ Παμ-
φίλου τοῦ Πλατωνικοῦ ἐν Σάμῳ | 16 sq. cf. fr. 234 cum adnot.,
Hirzelius *unters. zu Ciceros phil. schr.* I p. 108 sq. | 18 *inanes*
libri: correctum olim || 25 cf. de nat. deor. I 43, 120 'Democritus,

mutans, sed ita ut ea quae corrigere uolt, mihi quidem deprauare uideatur . . . . . (21) ita quae mutat ea corrumpit, quae sequitur sunt tota Democriti . . . . quae etsi mihi nullo modo probantur, tamen Democritum laudatum a ceteris ab hoc, qui eum unum secutus
 5 esset, nollem uituperatum'.

PLVTARCHVS adu. Coloten 3 p. 1108° Δημοκρίτου καλὰ καὶ πρέποντα διδασκάλια κομιζομένου παρ' αὐτοῦ (Ἐπικούρου).

235 CICERO de nat. deor. I 33, 93 'istisne fidentes somniis non modo Epicurus et Metrodorus et Hermarchus contra Pythagoram,
 10 Platonem Empedoclemque dixerunt, sed meretricula etiam Leontium contra Theophrastum scribere ausa est? . . . . et soletis queri? . . . . cum Epicurus Aristotelem uexarit contumeliosissime, Phaedoni Socratico turpissime male dixerit, Metrodori sodalis sui fratrem Timocraten, quia nescio quid in philosophia dissentiret, totis uolu-
 15 minibus conciderit, in Democritum ipsum, quem secutus est, fuerit ingratus, Nausiphanen magistrum suum, a quo *non* nihil didicerat, tam male acceperit'.

236 LAERTIUS DIOG. X 8 πλεύμονά τε αὐτὸν (Ναυσιφάνη) ἐκάλει καὶ ἀγράμματον καὶ ἀπατεῶνα καὶ πόρνην.

237 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 2 p. 1086° τοῖς ἐκείνων (Ἐπικούρου καὶ Μητροδώρου λόγοις) ὁ Κωλώτης παραβαλ-

uir magnus in primis, cuius fontibus Epicurus hortulos suos inrigauit'. de fin. II 31, 102 'Democritus . . . quem ille unum secutus est'

5 cf. supra p. 97 | 7 pergit Pl. καὶ τοι πολὺν χρόνον αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνηγόρευε Δημοκρίτειον ὁ Ἐπίκουρος, ὡς ἄλλοι τε λέγουσι καὶ Λεοντεύς, εἰς τῶν ἐπ' ἄκρον Ἐπικούρου μαθητῶν, πρὸς Λυκόφρονα γράφων τιμᾶσθαι τέ φησι τὸν Δημόκριτον ὑπ' Ἐπικούρου διὰ τὸ πρότερον ἄψασθαι τῆς ὀρθῆς γνώσεως, καὶ τὸ σύνολον τὴν πραγματείαν Δημοκρίτειον προσαγορεύεσθαι διὰ τὸ περιπεσεῖν αὐτὸν πρότερον ταῖς ἀρχαῖς περὶ φύσεως. ὁ δὲ Μητρόδωρος ἀντικρυς (ἐν τῷ) Περὶ φιλοσοφίας εἶρηκεν, ὡς εἰ μὴ καθηγήσατο Δημόκριτος, οὐκ ἂν προήλθεν Ἐπίκουρος ἐπὶ τὴν σοφίαν || 8 *somniis* quae Epicurus de natura ac forma deorum extulerat: itaque de hac maxime re contra Pythagoram Platonem Empedoclem Theophrastum ab Epicuro et discipulis disputatum est | 16 *non* in codice Rehdigerano suppletur || 18 πλεύμονα fr. 114 | 19 καὶ πόρνην om Ff | πόρν[ο]ν cum litura H. cf. Crates Laertii VI 85 λίχνος πόρνης ἐπαλλόμενος πυγῆσιν

λόμενος εὐφημότατος ἀνδρῶν φαίνεται· τὰ γὰρ ἐν ἀνθρώποις αἰσχίστα ῥήματα βωμολοχίας ληκυθισμούς ἀλαζονείας ἑταιρήσεις ἀνδροφονίας, βαρυστόνους πολυφθόρους βαρυνεγκεφάλους συναγαγόντες Ἀριστοτέλους καὶ Σωκράτους καὶ Πυθαγόρου καὶ Πρωταγόρου καὶ Θεοφράστου καὶ Ἡρακλείδου καὶ Ἰππάρχου καὶ τίνος γὰρ οὐχὶ τῶν ἐπιφανῶν κατεσκέδασαν.

cf. idem adu. Coloten 29 p. 1124^e σοφισταὶ δὲ εἰσι καὶ ἀλαζόνες οἱ πρὸς ἀνδρας ἐλλογίμους οὕτως ἀσελγῶς καὶ ὑπερηφάνως γράφοντες.

- 238 LAERTIVS DIOG. x 8 τούς τε περὶ Πλάτωνα (Ἐπίκουρος ἐκάλει) Διονυσιοκόλακας καὶ αὐτὸν Πλάτωνα χρυσοῦν . . . Ἡρακλειτὸν τε κυκητὴν καὶ Δημόκριτον Ληρόκριτον καὶ Ἀντίδωρον Σαννίδωρον τούς τε κυνικοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς διαλεκτικοὺς πολυφθόρους, Πύρρωνα δὲ ἀμαθῆ καὶ ἀπαίδευτον.
- 239 PLNTARCHVS adu. Coloten 26 p. 1121^e τοῦ δὲ Ἀρκεσιλάου τὸν Ἐπίκουρον οὐ μετρίως ἔοικεν ἢ δόξα παραλυπεῖν, ἐν τοῖς τότε χρόνοις μάλιστα τῶν φιλοσόφων ἀγαπηθέντος· μηθὲν γὰρ αὐτὸν ἴδιον λέγοντα φησὶν ὑπόληψιν ἐμποιεῖν καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀγραμμάτοις, ἅτε δὴ πολυγράμματος αὐτὸς ὦν καὶ μεμουσμημένος.
- 240 LAERTIVS DIOG. x 12 μάλιστα δ' ἀπεδέχετο, φησὶ Διοκλῆς, τῶν ἀρχαίων Ἀναξαγόραν καὶ τοὶ ἐν τισὶν ἀντειρηκῶς αὐτῷ καὶ Ἀρχέλαον τὸν Σωκράτους διδάσκαλον.
- 241 LAERTIVS DIOG. x 23 γέγονε δὲ (Μητροδόωρος) ἀγαθὸς πάντα, καθὰ καὶ Ἐπίκουρος ἐν προηγουμέναις γραφαῖς μαρτυρεῖ.

3 ἑταιρήσεις cf. fr. 236 πόρνην | βαρυστόνους p. 136, 19 | 4 Ἀριστοτέλους cf. fr. 171 | Σωκράτους cf. fr. 231 | 5 Πρωταγόρου cf. fr. 172 sq. | Θεοφράστου cf. p. 101 sq. | Ἡρακλείδου cf. fr. 16 p. 97, 12 | 7 haec probra regerit Pl. Coloti qui ea in Socratem iecerat (cf. 20 p. 1118^d. 18 p. 1117^d) | tangit Pl. simul cum Colote, a quo Arcesilaum uexatum aegre fert, etiam Epicurum || 9 antecedit fr. 236 | Platonicos dicit eos qui cum Platone in aula Dionysii II uersati sunt | 10 intercedit fr. 171 et 172 | 12 Σαννίδωρον fr. 4 | κυνικοὺς Reinesius uar. lect. III 2 p. 332: κυζικηνοὺς libri | 13 πολυφθόρους Bakius ad Cleom. p. 434 cl. fr. 237: πολυφθονερούς libri || 24 cf. fr. 73. 37. 192—4 | 25 γραφαῖς] γράφει libri. προηγουμένας γραφὰς ni fallor prooemia dicit librorum, quibus sat multis Ep. Metrodorum adlocutus erat cf. supra p. 87, 25. 86, 9. 128, 28

II CANONICA

242 SENECA epist. 89, 11 'Epicurei duas partes philosophiae putauerunt esse, naturalem atque moralem: rationalem remouerunt. deinde cum ipsis rebus cogerentur ambigua secernere, falsa sub specie ueri
5 latentia coarguere, ipsi quoque locum, quem de iudicio et regula appellant, alio nomine rationalem induxerunt, sed eum accessionem esse naturalis partis existimant'.

LAERTIVS DIOG. X 30 εἰώθασι μέντοι τὸ κανονικὸν ὁμοῦ τῷ φυσικῷ τάττειν, καλοῦσι δ' αὐτὸ περὶ κριτηρίου καὶ ἀρχῆς καὶ στοι-
10 χειωτικόν.

AVGVSTINVS contra Cresconium I 13, 16 t. IX p. 397^e ed. Ven. 1719 'nosti enim quam maxime apud Stoicos uiguisse dialecticam, quamuis et ipsi Epicurei, quos inperitia liberalium disciplinarum non solum non pudebat uerum etiam delectabat, quasdam disputandi
15 regulas, quibus quisque usus minime falleretur, se potius et tenere et docere iactabant. quid est enim aliud dialectica quam peritia disputandi?'

* SEXTVS emp. adu. dogmat. I (math. VII) 14 sq. τῶν δὲ διμερῆ τὴν φιλοσοφίαν ὑποστησαμένων . . . . Ἀρχέλαος ὁ Ἀθηναῖος (μετήρ-
20 χετο) τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικόν· μεθ' οὗ τινες καὶ τὸν Ἐπίκουρον
(15) τάττουσιν ὡς καὶ τὴν λογικὴν θεωρίαν ἐκβάλλοντα. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ φασὶ μὴ κοινῶς αὐτὸν τὴν λογικὴν παρητήσθαι, μόνην δὲ τὴν τῶν Στωικῶν, ὥστε δυνάμει τριμερῆ πάλιν ἀπολείπειν τὴν φιλο-
(22) σοφίαν . . . . οἱ δὲ Ἐπικούρειοι ἀπὸ τῶν λογικῶν εἰσβάλλουσιν·

I Canonica Ep. non solum Canone, quem inter prima philosophi scripta Hirzelius *unters. zu Ciceros philos. schr.* I p. 161 sq. recte habet, sed etiam in aliis libris identidem tractauit, praecipue in opere περὶ φύσεως, id quod non solum ex epistulis ad Herodotum et ad Pythoclen colligas, sed etiam ex reliquiis uoluminum Herculanensium. uelut quae supersunt ex libro XXVIII, in his quaestionibus omnia uersantur. non mirum igitur, si quid postea a disciplina Nausiphanis quam Canone expresserat (supra p. 104, 23) discessit: φανταστικὴν ἐπιβολὴν τῆς διανοίας constat nouatam esse, cf. Laert. X 31 (supra p. 70 et fr. 35 p. 105), Hirzelius l. s. p. 185 sq.

τὰ γὰρ κανονικὰ πρῶτον ἐπιθεωροῦσιν περὶ τε ἐναργῶν καὶ ἀδήλων καὶ τῶν τούτοις ἀκολουθῶν ποιούμενοι τὴν ὑφήγησιν.

243 CICERO de finibus I 19, 63 'In dialectica autem uestra nullam existimauit esse nec ad melius uiuendum nec ad commodius disse-
rendum uiam, in physicis plurimum posuit. ea scientia et uerborum 5
uis et natura orationis et consequentium repugnantiumue ratio po-
test perspicui. omnium autem rerum natura cognita leuamur super-
stitione, liberamur mortis metu . . . . . tum uero si stabilem scien-
tiam rerum tenebimus, seruata illa quae quasi delapsa de caelo
est ad cognitionem omnium regula, ad quam omnia iudicia rerum 10
derigentur, numquam ullius oratione uicti sententia desistemus. nisi (64)
autem rerum natura perspecta erit, nullo modo poterimus sensuum
iudicia defendere. quicquid porro animo cernimus, id omne oritur
a sensibus, qui si omnes ueri erunt, ut Epicuri ratio docet, tum
denique poterit aliquid cognosci et percipi. quos qui tollunt et ni- 15
hil posse percipi dicunt, ii remotis sensibus ne id ipsum quidem
expedire possunt quod disserunt. praeterea sublata cognitione et
scientia tollitur omnis ratio et uitae degendae et rerum gerendarum.
sic e physicis et fortitudo sumitur contra mortis timorem . . . . . et,
ut modo docui, cognitionis regula et iudicio ab eadem illa consti- 20
tuto ueri a falso distinctio traditur'.

idem ibid. I 7, 22 'iam in altera philosophiae parte, quae est quae-
rendi ac disserendi, quae λογική dicitur, iste uester plane, ut mihi
quidem uidetur, inermis ac nudus est. tollit definitiones, nihil de
diuidendo ac partiendo docet, non quo modo efficiatur concludatur- 25
que ratio tradit, non qua uia captiosa soluantur, ambigua distinguan-
tur ostendit: iudicia rerum in sensibus ponit, quibus si semel ali-
quid falsi pro uero probatum sit, sublatum esse omne iudicium
ueri et falsi putat. confirmat autem illud uel maxime, quod ipsa
natura, ut ait ille, sciscat et probet, id est uoluptatem et dolorem. 30
ad haec et quae sequamur et quae fugiamus refert omnia'.

HIERONYMVS contra Rufinum I 30 t. II p. 487^b 'et quoniam Stoici

2 ποιούμενοι] ποιούνται libri || 22 sq. his adde quae supra
p. 88, 32 sq. composui | 24 tollit definitiones] ut qui Cicerone
Luculli 6, 17 auctore 'orationem nullam putabant inlustriorem ipsa
euidencia (ἐναργεία) reperiri posse nec ea quae tam clara essent
definienda censebant'. cf. praeterea fr. 257

logicam sibi uindicant et tu huius scientiae deliramenta contemnis, in hac parte Epicureus es, nec quaeris quo modo, sed quid loquaris. quid enim ad te pertinet, si alius non intellegat quid
4 uelis dicere, quia non ad omnes, sed ad tuos loqueris?'

- 244 SEXTVS empir. adu. dogmat. II (math. VIII) 9 ὁ δὲ Ἐπίκουρος τὰ μὲν αἰσθητὰ πάντα ἔλεγεν ἀληθῆ καὶ ὄντα· οὐ διήνεγκε γὰρ ἀληθές εἶναι τι λέγειν ἢ ὑπάρχον. ἔνθεν καὶ ὑπογράφων τὰληθές καὶ ψεῦδος ἔστι φησὶν ἀληθές τὸ οὕτως ἔχον ὡς λέγεται ἔχειν. καὶ ψεῦδός ἐστι, φησί, τὸ οὐχ οὕτως ἔχον ὡς λέγε-
10 ται ἔχειν.

DE IVDICII NORMIS

- 245 CICERO Luculli 46, 142 'aliud Epicuri (iudicium est), qui omne iudicium in sensibus et in rerum notitiis et in uoluptate constituit'.

I DE SENSU

- 246 LAERTIVS DIOG. IX 106 ἔστιν οὖν κριτήριον κατὰ τοὺς σκε-
16 πτικοὺς τὸ φαινόμενον, ὡς καὶ Αἰνησίδημός φησιν· οὕτω δὲ καὶ Ἐπίκουρος.
- 247 SEXTVS empir. adu. dogmat. I (mathem. VII) 203 Ἐπίκουρος δὲ δυοῖν ὄντων τῶν συζυγούντων ἀλλήλοις πραγμάτων, φαντα-
20 σίας καὶ τῆς δόξης, τούτων τὴν φαντασίαν, ἣν καὶ ἐνάργειαν καλεῖ, διὰ παντὸς ἀληθῆ φησὶν ὑπάρχειν. ὡς γὰρ τὰ πρῶτα πάθη, τουτέστιν ἡδονὴ καὶ πόνος ἀπὸ ποιητικῶν τινων καὶ κατ' αὐτὰ τὰ ποιητικά συνίσταται, οἷον ἢ μὲν ἡδονὴ ἀπὸ τῶν ἡδέων, ἢ δὲ ἀλγηδῶν ἀπὸ τῶν ἀλγεινῶν, καὶ οὔτε τὸ τῆς ἡδονῆς ποιητικὸν
25 ἐνδέχεται ποτε μὴ εἶναι ἡδὺ οὔτε τὸ τῆς ἀλγηδόνος παρεκτικὸν μὴ ὑπάρχειν ἀλγεινόν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ τὸ ἡδον ἡδὺ καὶ τὸ ἀλγῦ-
νον ἀλγεινὸν τὴν φύσιν ὑποκείσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν φαντασιῶν παθῶν περὶ ἡμᾶς οὐσῶν τὸ ποιητικὸν ἐκάστης αὐτῶν πάντη τε καὶ πάντως φανταστὸν ἔστιν, ὃ οὐκ ἐνδέχεται ὄν φανταστὸν, <εἰ>
30 μὴ ὑπάρχοι κατ' ἀλήθειαν τοιοῦτον οἷον φαίνεται, ποιητικὸν φαν-

8 hariolatur Ioannes Siculus in Hermog. t. VI p. 202, 24 sq. Walz. || 12 cf. fr. 35 | 13 uoluptatem scriptor Epicuri πάθει substituit maleuole || 21 cf. fr. 260 | 22 κατ' αὐτὰ τὰ Bekkerus: κατὰ ταῦτα libri | 26 ἀλγῦνον (cf. Sextus l. s. 368): ἀλγοῦνον cod. Vratisl. | 28 ἐκάστου libri: corr. Kayser mus. Rhen. VII p. 171 | 30 μὴ ὑπάρχειν libri μὴ ὑπάρχον Bekkerus

τασίας καθεστάναι. καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος τὸ παραπλήσιον χρῆ (204)
 λογίζεσθαι. τὸ γὰρ ὄρατὸν οὐ μόνον φαίνεται ὄρατὸν ἀλλὰ καὶ
 ἔστι τοιοῦτον ὅποιον φαίνεται· καὶ τὸ ἀκουστὸν οὐ μόνον φαίνε-
 ται ἀκουστὸν ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀληθείαις τοιοῦτον ὑπήρχεν, καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων ὡσαύτως. γίνονται οὖν πᾶσαι αἱ φαντασίαι ἀληθεῖς. 5
 καὶ κατὰ λόγον· εἰ γὰρ ἀληθῆς φαίνεται φαντασία, φασὶν οἱ Ἐπι- (205)
 κούρειοι, ὅταν ἀπὸ ὑπάρχοντός τε καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον γί-
 νηται, πᾶσα δὲ φαντασία ἀπὸ ὑπάρχοντος τοῦ φανταστοῦ καὶ
 κατ' αὐτὸ τὸ φανταστὸν συνίσταται, πᾶσα κατ' ἀνάγκην φαντα- 9
 σία ἔστιν ἀληθῆς. Ἐξαπατῶ δὲ ἐνίους ἢ διαφορὰ τῶν ἀπὸ τοῦ αὐ- (206)
 τοῦ αἰσθητοῦ οἷον ὄρατοῦ δοκουσῶν προσπίπτειν φαντασιῶν, καθ'
 ἦν ἢ ἀλλοιόχρουν ἢ ἀλλοιόσχημον ἢ ἄλλως πως ἐξηλλαγμένον
 φαίνεται τὸ ὑποκείμενον· ὑπενόησαν γὰρ ὅτι τῶν οὕτω διαφε-
 ρουσῶν καὶ μαχομένων φαντασιῶν δεῖ τὴν μὲν τινα ἀληθῆ εἶναι,
 τὴν δ' ἐκ τῶν ἐναντίων ψευδῆ τυγχάνειν. ὁ πέρ ἐστιν εὐθηθεὶς καὶ 15
 ἀνδρῶν μὴ συνωρώντων τὴν ἐν τοῖς οὖσι φύσιν. οὐ γὰρ ὅλον (207)
 ὄραται τὸ στερεμνιον, ἵνα ἐπὶ τῶν ὄρατῶν ποιῶμεθα τὸν λόγον,
 ἀλλὰ τὸ χρῶμα τοῦ στερεμνίου. τοῦ δὲ χρώματος τὸ μὲν ἔστιν
 ἐπ' αὐτοῦ τοῦ στερεμνίου, καθὰ περ ἐπὶ τῶν σύνεγγυς καὶ ἐκ
 τοῦ μετρίου διαστήματος βλεπομένων· τὸ δ' ἐκτὸς τοῦ στερεμνίου 20
 κὰν τοῖς ἐφεξῆς τόποις ὑποκείμενον, καθὰ περ ἐπὶ τῶν ἐκ μακροῦ
 διαστήματος θεωρουμένων· τοῦτο δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἐξαλλαττόμε-
 νον καὶ ἴδιον ἀναδεχόμενον σχῆμα τοιαύτην ἀναδίδωσι φαντασίαν,
 ὅποιον καὶ αὐτὸ κατ' ἀλήθειαν ὑπόκειται. ὃν περ οὖν τρόπον οὔτε (208)
 ἢ ἐν τῷ κρουομένῳ χαλκῶματι φωνὴ ἔξακούεται οὔτε ἢ ἐν τῷ 25
 στόματι τοῦ κεκραγότος ἀλλ' ἢ προσπίπτουσα τῇ ἡμετέρᾳ αἰσθή-
 σει, καὶ ὡς οὐθείς φησι τὸν ἐξ ἀποστήματος μικρᾶς ἀκούοντα
 φωνῆς ψευδῶς ἀκούειν, ἐπεὶ περ σύνεγγυς ἐλθὼν ὡς μείζονος
 ταύτης ἀντιλαμβάνεται, οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν,
 ὅτι ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὄρα τὸν πύργον καὶ στρογ- 30
 γύλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον, ἀλλὰ μάλλον
 ἀληθεύειν, ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοι- (209)
 ουτόσχημον, ὄντως ἔστι μικρὸν καὶ τοιουτόσχημον, τῇ διὰ τοῦ
 ἀέρος φορᾶ ἀποθραυομένων τῶν κατὰ τὰ εἶδωλα περάτων, καὶ
 ὅτε μέγα πάλιν καὶ ἀλλοιόσχημον, πάλιν ὁμοίως μέγα καὶ ἀλλοιό- 35
 σχημον, ἤδη μέντοι οὐ τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρω καθεστῶς. τοῦτο γάρ

τῆς διαστρόφου λοιπὸν ἔστι δόξης οἶεσθαι, ὅτι τὸ αὐτὸ ἦν τό τε
 (210) ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τὸ πόρρωθεν θεωρούμενον φανταστόν. αἰσθή-
 σεως δὲ ἴδιον ὑπῆρχε τοῦ παρόντος μόνον καὶ κινουόντος αὐτὴν
 ἀντιλαμβάνεσθαι οἷον χρώματος, οὐχὶ δὲ τὸ διακρίνειν ὅτι ἄλλο
 5 μὲν ἔστι τὸ ἐνθάδε ἄλλο δὲ τὸ ἐνθάδε ὑποκείμενον. διό περ αἱ μὲν
 φαντασῖαι διὰ ταῦτα πᾶσαι εἰσιν ἀληθεῖς· <αἱ δὲ δόξαι οὐ πᾶσαι
 ἦσαν ἀληθεῖς>, ἀλλ' εἶχόν τινα διαφοράν. τούτων γὰρ αἱ μὲν ἦσαν
 ἀληθεῖς αἱ δὲ ψευδεῖς, ἐπεὶ περ κρίσεις καθεστᾶσιν ἡμῶν ἐπὶ ταῖς
 φαντασίαις, κρίνομεν δὲ τὰ μὲν ὀρθῶς, τὰ δὲ μοχθηρῶς ἥτοι παρὰ
 10 τὸ προστιθέναι τι καὶ προσνέμειν ταῖς φαντασίαις ἢ παρὰ τὸ ἀφαι-
 ρεῖν τι τούτων καὶ κοινῶς καταψεύδεσθαι τῆς ἀλόγου αἰσθήσεως.
 (211) οὐκοῦν τῶν δοξῶν κατὰ τὸν Ἐπίκουρον αἱ μὲν ἀληθεῖς εἰσιν αἱ
 δὲ ψευδεῖς, ἀληθεῖς μὲν αἱ τε ἐπιμαρτυρούμεναι καὶ οὐκ ἀντιμαρ-
 τυρούμεναι πρὸς τῆς ἐναργείας, ψευδεῖς δὲ αἱ τε ἀντιμαρτυρού-
 (212) μεναι καὶ οὐκ ἐπιμαρτυρούμεναι πρὸς τῆς ἐναργείας. ἔστι δὲ
 16 ἐπιμαρτύρησις μὲν κατάληψις δι' ἐναργείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον
 τοιοῦτον εἶναι ὁποῖόν ποτε ἐδοξάζετο, οἷον Πλάτωνος μακρόθεν
 προσιόντος εἰκάζω μὲν καὶ δοξάζω παρὰ τὸ διάστημα ὅτι Πλάτων
 ἐστί, προσπελάσαντος δὲ αὐτοῦ προσεμαρτυρήθη ὅτι ὁ Πλάτων
 20 ἐστί, συναιρεθέντος τοῦ διαστήματος, καὶ ἐπεμαρτυρήθη δι' αὐτῆς
 (213) τῆς ἐναργείας. οὐκ ἀντιμαρτύρησις δὲ ἐστὶν ἀκολουθία τοῦ ὑπο-
 σταθέντος καὶ δοξασθέντος ἀδήλου τῷ φαινομένῳ, οἷον ὁ Ἐπίκου-
 ρος λέγων εἶναι κενόν, ὃ πέρ ἐστιν ἀδηλον, πιστοῦται δι' ἐναργοῦς
 πράγματος τοῦτο, τῆς κινήσεως· μὴ ὄντος γὰρ κενοῦ οὐδὲ κίνησις

6 *hiatum suppleui* | 7 *cf. Laert. Diog. x 33 sq. καὶ τὸ δο-*
ξαστόν ἀπὸ προτέρου τινὸς ἐναργοῦς ἤρτηται, ἐφ' ὃ ἀναφέροντες
λέγομεν, οἷον Πόθεν ἴσμεν εἰ τοῦτό ἐστιν ἄνθρωπος; τὴν δὲ δό-
ξαν καὶ ὑπόληψιν λέγουσιν, ἀληθῆ τέ φασι καὶ ψευδῆ τυγχάνειν·
ἂν μὲν γὰρ ἐπιμαρτυρῆται ἢ μὴ ἀντιμαρτυρῆται, ἀληθῆ εἶναι· ἐὰν
δὲ μὴ ἐπιμαρτυρῆται ἢ ἀντιμαρτυρῆται, ψευδῆ τυγχάνειν. ὅθεν
<τὸ> προσμείνον εἰσῆχθη, οἷον τὸ προσμεῖναι καὶ ἐγγὺς γενέσθαι
τῷ πύργῳ καὶ μαθεῖν ὁποῖος ἐγγὺς φαίνεται | 13 Epicuri sen-
*tentiam nunc sane obscuratam (cf. Ritter *gesch. d. philos.* III² p. 486)*
facile restituas inserto articulo αἱ post καὶ et hic et u. 15, sed Sex-
*tum negligentius referre constat conl. § 216 | 15 *cf. Plut. adu.**
Coloten 25 p. 1121^e καθά περ ἄς λέγουσιν ἐπιμαρτυρήσεις καὶ
ἀντιμαρτυρήσεις οὐθέν εἰσι πρὸς τὴν αἰσθησιν ἀλλὰ πρὸς τὴν
*δόξαν et adn. ad u. 7 | 23 *cf. fr. 272**

ᾧφειλεν εἶναι, τόπον μὴ ἔχοντος τοῦ κινουμένου σώματος εἰς ὃν
περιστήσεται διὰ τὸ πάντα πλήρη εἶναι καὶ ναστά· ὥστε τῷ δο-
ξασθέντι ἀδήλῳ μὴ ἀντιμαρτυρεῖν τὸ φαινόμενον κινήσεως οὔσης.
ἢ μέντοι ἀντιμαρτύρησις μαχόμενόν τί ἐστὶ τῇ οὐκ ἀντιμαρτυ- (214)
ρήσει· ἦν γὰρ συνανασκευὴ τοῦ φαινομένου τῷ ὑποσταθέντι ἀδή- 5
λῳ, οἷον ὁ Στωικὸς λέγει μὴ εἶναι κενόν, ἀδηλόν τι ἀξιῶν, τούτῳ
δὲ οὕτως ὑποσταθέντι ὀφείλει τὸ φαινόμενον συνανασκευάζεσθαι,
φημί δ' ἢ κινήσις· μὴ ὄντος γὰρ κενοῦ κατ' ἀνάγκην οὐδὲ κίνη-
σις γίγνεται κατὰ τὸν ἤδη προδεδηλωμένον ἡμῖν τρόπον. ὡσαύτως (215)
δὲ καὶ ἢ οὐκ ἐπιμαρτύρησις ἀντίξους ἐστὶ τῇ ἐπιμαρτυρήσει· 10
ἦν γὰρ ὑπόπτωσις δι' ἐναργείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον μὴ εἶναι τοι-
οῦτον ὁποῖόν περ ἐδοξάζετο, οἷον πόρρωθέν τινος προσιόντος εἰ-
κάζομεν παρὰ τὸ διάστημα Πλάτωνα εἶναι, ἀλλὰ συναιρεθέντος
τοῦ διαστήματος ἔγνωμεν δι' ἐναργείας ὅτι οὐκ ἔστι Πλάτων. καὶ
γέγονε τὸ τοιοῦτον οὐκ ἐπιμαρτύρησις· οὐ γὰρ ἐπεμαρτυρήθη τῷ 15
φαινομένῳ τὸ δοξαζόμενον. ὅθεν ἢ μὲν ἐπιμαρτύρησις καὶ οὐκ (216)
ἀντιμαρτύρησις τοῦ ἀληθὲς εἶναί τι ἐστὶ κριτήριον, ἢ δὲ οὐκ ἐπι-
μαρτύρησις καὶ ἀντιμαρτύρησις τοῦ ψεύδος εἶναι. πάντων δὲ κρη-
πίς καὶ θεμέλιος ἢ ἐνάργεια.

idem ibid. II (math. VIII) 9 ὁ δὲ Ἐπίκουρος τὰ μὲν αἰσθητὰ πάντα 20
ἔλεγεν ἀληθῆ καὶ ὄντα· οὐ διήνεγκε γὰρ ἀληθὲς εἶναί τι λέγειν ἢ
ὑπάρχον . . . . τὴν τε αἰσθησιν ἀντιληπτικὴν οὔσαν τῶν ὑποπιπτόν-
των αὐτῇ καὶ μήτε ἀφαιρούσαν τι μήτε προστιθεῖσαν μήτε μετα-
τιθεῖσαν τῷ ἄλογον εἶναι, διὰ παντός τε ἀληθεύειν καὶ οὕτω τὸ
ὄν λαμβάνειν, ὡς εἶχε φύσεως αὐτὸ ἐκεῖνο. πάντων δὲ τῶν αἰσθη- 25
τῶν ἀληθῶν ὄντων τὰ δοξαστὰ διαφέρειν, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν εἶναι
ἀληθῆ τὰ δὲ ψευδῆ.

cf. idem ib. I (math. VII) 369 τῶν φυσικῶν οἱ μὲν πάντα ἀνηρή-
κασι τὰ φαινόμενα, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον, οἱ δὲ πάντα ἔθεσαν,
ὡς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ Πρωταγόραν. II (math. VIII) 185 ὁ δὲ 30
Ἐπίκουρος πάντα ἔλεγε τὰ αἰσθητὰ τοιαῦτα ὑποκείσθαι ὅποια φαί-
νεται καὶ κατ' αἰσθησιν προσπίπτει, μηδέποτε ψευδομένης τῆς αἰ-
σθήσεως. ibid. 355 Ἐπίκουρος δὲ πᾶν αἰσθητὸν ἔλεξε βέβαιον εἶναι.
ALEXANDER in Ar. metaph. p. 428, 20 Bon. τινὲς δὲ τὰ αἰσθητὰ
μᾶλλον οὐσίας λέγοντες οὐδὲν οἶονται εἶναι παρὰ τὰ αἰσθητὰ, 35
ὡςπερ . . . . ὕστερον οἱ περὶ Ἐπίκουρον.

5 γὰρ ἀνασκευὴ libri: corr. Gassendus | 19 θεμέλιον edebatur ante Bekkerum | 22 omisi fr. 244

OLYMPIODORVS in Plat. Phaed. p. 80, 1 Finckh. οἱ μὲν τὰς αἰσθήσεις ἀκριβεῖς εἶναι φασὶ πρὸς ἀλήθειαν . . . Πρωταγόρας, Ἐπίκουρος. CICERO Luculli 26, 82 'sed ab hoc credulo, qui numquam sensus mentiri putat, discedamus'.

5 TERTULLIANVS de anima 17 'Epicurei constantius parem omnibus atque perpetuam defendunt ueritatem, sed alia uia. non enim sensum mentiri, sed opinionem: sensum enim pati, non opinari. animam enim opinari. Absciderunt et opinionem a sensu et sensum ab anima. et unde opinio, si non a sensu? denique nisi uisus rotundam senserit turrem, nulla opinio rotunditatis. et unde sensus, 16 si non ab anima?'

AUGVSTINVS de ciuitate dei VIII 7 'absit ut his (Platonicis) comparandi uideantur, qui posuerunt iudicium ueritatis in sensibus corporis eorumque infidis et fallacibus regulis omnia quae discuntur 15 metienda esse censuerunt, ut Epicurei et quicumque alii tales'.

idem ad Dioscorum epist. CXVIII 29 (t. II p. 336^e ed. Ven. 1719) 'cum ergo Epicurei numquam sensus corporis falli dicerent, Stoici autem falli aliquando concederent, utrique tamen regulam comprehendendae ueritatis in sensibus ponerent, quis istis contra dicenti- 20 bus audiret Platonicos?'

IOANNES SICVLVS ad Hermogenem Rhet. Walzii t. VI p. 88, 24 οἱ λόγοι τῶν τὴν αἴσθησιν οἰομένων κριτήριον ἀπλανές εἰς ἐπιστήμην ἢ τινὸς ἐπιστήμης, οἱ τοῖς ἑαυτῶν κακοῖς βοηθοῦσιν, ὅποια καὶ ὁ Ἐπίκουρος.

248 AETIVS IV 9, 5 p. 396 Diels. (Plutarch. IV 9 Parall. A 27, 27)

26 Ἐπίκουρος πᾶσαν αἴσθησιν καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ, τῶν δὲ δοξῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς τὰς δὲ ψευδεῖς. [καὶ ἡ μὲν αἴσθησις μοναχῶς ψευδοποιεῖται κατὰ νοητά, ἡ δὲ φαντασία διχῶς [νοεῖται]· καὶ γὰρ αἰσθητῶν ἐστὶ φαντασία καὶ νοητῶν.]

249 AETIVS IV 8, 2 p. 394 D. (Plut. IV 8 Parall. A 27, 9) Ἐπί-

31 κουρος· τό <τε> μόριόν ἐστὶν ἢ αἴσθησις, ἢ τις ἐστὶν ἢ δύναμις, καὶ τὸ ἐπαίσθημα, ὃ περ ἐστὶ τὸ ἐνέργημα. ὥστε διχῶς παρ' αὐτῷ λέγεσθαι αἴσθησιν μὲν τὴν δύναμιν, αἴσθησιν δὲ τὸ ἐνέργημα.

250 PLVTARCHVS adu. Coloten 4 sq. p. 1109^a ὁ δ' οὖν (Κωλώτης)

27 καὶ ἡ κτλ. pertinent ad Stoicos l. s. § 4 | 28 νοεῖται om Plutarchus || 32 ὃ περ] ὅθεν libri Plutarchei | 33 αἰσθητὸν δὲ libri

δόξας τὸ μηδὲν μᾶλλον εἶναι τοῖον ἢ τοῖον Ἐπικουρείω δόγματι
 κέχρηται τῷ πάσας εἶναι τὰς δι' αἰσθήσεως φαντασίας
 ἀληθείς. εἰ γὰρ δυοῖν λεγόντων τοῦ μὲν αὐστηρὸν εἶναι τὸν
 οἶνον, τοῦ δὲ γλυκὺν οὐδέτερος ψεύδεται τῇ αἰσθήσει, τί μᾶλλον
 ὁ οἶνος αὐστηρὸς ἢ γλυκὺς ἐστίν; καὶ μὴν λουτρῷ γε τῷ αὐτῷ 5
 τοὺς μὲν ὡς θερμῷ, τοὺς δὲ ὡς ψυχρῷ χρωμένους ἰδεῖν ἔστιν· οἱ
 μὲν γὰρ ψυχρὸν, οἱ δὲ θερμὸν ἐπεμβάλλειν κελεύουσιν . . . εἰ περ
 οὖν μὴ μᾶλλον ἐστίν ἢ ἕτερα τῆς ἕτερας ἀληθῆς αἰσθησις, εἰκὸς
 ἐστὶ καὶ τὸ ὕδωρ μὴ μᾶλλον εἶναι ψυχρὸν ἢ θερμὸν . . . εἰ γὰρ
 αὐτὸ φαίνεσθαι ἕτερον ἑτέρῳ φάσκει τις, ἀμφοτέρα εἶναι λέγων 10
 c. v λέληθεν. αἱ δὲ πολυθρύλητοι συμμετρῖαι καὶ ἁρμονίαι τῶν
 περὶ τὰ αἰσθητήρια πόρων αἴ τε πολυμιξίαι τῶν σπερ-
 μάτων, ἃ δὴ πᾶσι χυμοῖς καὶ ὀσμαῖς καὶ χροιαῖς ἐνδιε-
 σπαρμένα λέγουσιν ἑτέραν ἑτέρῳ ποιότητος κινεῖν αἰσθη-
 σιν οὐκ ἄντικρυς εἰς τὸ μὴ μᾶλλον τὰ πράγματα συνελαύνουσιν 15
 αὐτοῖς; τοὺς γὰρ οἰομένους ψεύδεσθαι τὴν αἰσθησιν, ὅτι τὰ ἐναντία
 πάθη γινόμενα τοῖς χρωμένοις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὀρώσι, παραμυθού-
 μενοι διδάσκουσιν ὡς ἀναπεφυρμένων καὶ συμμεμιγμένων
 ὁμοῦ τι πάντων, ἄλλου δὲ ἄλλῳ πεφυκότος ἐναρμότ-
 τειν οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ποιότητος ἐπαφῆ καὶ ἀντίληψις 20
 οὐδὲ πᾶσι τοῖς μέρεσι κινεῖ πάντα ὡσαύτως τὸ ὑπο-
 κείμενον, ἀλλὰ ἐκείνοις ἕκαστοι μόνοις ἐντυγχάνοντες
 πρὸς ἃ σύμμετρον ἔχουσι τὴν αἰσθησιν οὐκ ὀρθῶς δια-
 μάχονται περὶ τοῦ χρηστοῦ ἢ πονηροῦ ἢ λευκοῦ ἢ μὴ
 λευκοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, τὰς αὐτῶν οἰόμενοι βεβαιοῦν 25
 αἰσθήσεις τῷ τὰς ἄλλων ἀναιρεῖν. δεῖν δὲ αἰσθήσει μὲν
 μηδὲ μιᾷ μάχεσθαι· πᾶσαι γὰρ ἄπτονται τινός, οἷον ἐκ πηγῆς
 τῆς πολυμιξίας ἐκάστη λαμβάνουσα τὸ πρόσφορον καὶ οἰκείον· ὄλου
 δὲ μὴ κατηγορεῖν ἀπτομένους μερῶν· μηδὲ τὸ αὐτὸ
 οἶεσθαι δεῖν πάσχειν ἅπαντας, ἄλλους κατ' ἄλλην ποιότητα 30
 καὶ δύναμιν αὐτοῦ πάσχοντας. ἄρα δεῖ σκοπεῖν, τίνες μᾶλλον ἄν-
 θρωποι τὸ μὴ μᾶλλον ἐπάγουσι τοῖς πράγμασιν ἢ οἱ πᾶν μὲν τὸ
 αἰσθητὸν κρᾶμα παντοδαπῶν ποιοτήτων ἀποφαίνουσι
 'σύμμικτον ὥστε γλεῦκος ὕλιστήριον',

I uíd. adn. p. 116, 22 | 10 φαίνεσθαι] φαινόμενον libri | 26 δεῖ
 libri | 27 μηδὲ διαμάχεσθαι libri: corr. Reiskius | 31 ἄρα δεῖ]
 ὡρα δὴ ci. Wyttenbachius | 34 fr. trag. adesp. 349 p. 705 Nauck. |
 αὐλητήριον libri. proxime a uero afuit Toupius emendat. t. IV p. 332

ἔρρειν δὲ ὁμολογοῦσι τοὺς κανόνας αὐτοῖς καὶ παντάπα-
σιν οἴχεσθαι τὸ κριτήριον, ἂν περ εἰλικρινὲς αἰσθητὸν ὄτιοῦν
καὶ μὴ πολλὰ ἕκαστον ἀπολίπωσιν;

251 CICERO Luculli 25, 79 'ueracis suos esse sensus dicit. igitur
5 semper auctorem habet eum, qui magno suo periculo caussam agat.
eo enim rem dimittit Epicurus, si unus sensus semel in uita men-
titus sit, nulli umquam esse credendum'.

idem de nat. deor. I 25, 70 'timuit Epicurus, ne si unum uisum esset
falsum, nullum esset uerum: omnis sensus ueri nuntios dixit esse'.

10 idem Luculli 32, 101 'ex uno Epicuri capite, altero uestro perceptio
et comprehensio tollitur. Quod est caput Epicuri? si ullum sen-
sus uisum falsum est, nihil potest percipi. Quod uestrum?
"sunt falsa sensus uisa". quid sequitur? ut taceam, conclusio ipsa
loquitur: nihil posse percipi'.

15 ibid. 26, 83 'quattuor sunt capita, quae concludant nihil esse quod
nosci percipi comprehendi possit . . . . e quibus primum est, esse
aliquod uisum falsum . . . . . primum Epicurus non dat'.

PLVTARCHVS adu. Coloten 28 p. 1124^b εἰ δὲ περὶ τούτων δυνατόν
ἔστιν ἐπέχειν, οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων ἀδύνατον κατὰ γε ὑμᾶς αἴ-
20 σθησιν αἰσθήσεως καὶ φαντασίαν φαντασίας οὐδ' ὄτιοῦν διαφέρειν
ἡγουμένους.

ibid. 1123^d ἡ γὰρ ἰσότης, ἦν ὑποτίθενται πᾶσι, τῶν νενομισμένων
ἀφίστησι μᾶλλον ἢ προστίθησι τοῖς παραλόγοις τὴν πίστιν.

252 CICERO Luculli 7, 19 'nec uero hoc loco exspectandum est,
25 dum de remo inflexo aut de collo columbae respondeam. non enim
is sum, qui quicquid uidetur, tale dicam esse quale uideatur: Epi-
curus hoc uiderit et alia multa'.

PLVTARCHVS contra Coloten 25 p. 1121^a (ὁ Κωλώτης) οὐς ἐν τοῖς
Ἐπικούρου γράμμασιν ἀσπάζεται καὶ ἀγαπᾷ λόγους οὐ συνήσιν
30 οὐδὲ γινώσκει λεγομένους ὑφ' ἑτέρων. οἱ γὰρ εἰδώλου προσπίπτον-
τος ἡμῖν περιφεροῦς, ἑτέρου δὲ κεκλασμένου τὴν μὲν αἴσθησιν

2 ἂν εἴ περ Maduigijs aduers. I p. 675 soloece | 3 ἀπέλι-
πον libri. sequitur fr. 58 || 4 dicit scil. aduersarius Stoicus | 5 habet
Maduigijs, CFGMueller in Fleckeiseni annali 1864 p. 130: habes et
libri | 6 cf. fr. 243 p. 178, 14 || 25 cf. Cic. ibid. 25, 79 | remo] cf.
Lucretius IV 436 sq. | collo columbae] cf. idem II 801 sqq. | 30 ἑτέ-
ρων] cum Cyrenaicis Colotes pugnabat

ἀληθῶς τυποῦσθαι λέγοντες, προσαποφαίνεσθαι δὲ οὐκ ἐὼντες ὅτι
 στρογγύλος ὁ πύργος ἐστίν, ἢ δὲ κώπη κέκλασται, τὰ πάθη τὰ
 αὐτῶν καὶ τὰ φαντάσματα βεβαιοῦσι, τὰ δ' ἐκτός οὕτως ἔχειν
 ὁμολογεῖν οὐκ ἐθέλουσιν . . . . τὸ γὰρ εἶδωλον ὑφ' οὗ πέπονθεν ἢ
 ὄψις, κεκλασμένον ἐστίν· ἢ κώπη δέ, ἀφ' ἧς τὸ εἶδωλον, οὐκ ἔστι 5
 κεκλασμένη· διαφορὰν οὖν τοῦ πάθους πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἐκτός
 ἔχοντος, ἢ μένειν ἐπὶ τοῦ πάθους δεῖ τὴν πίστιν ἢ τὸ εἶναι τῷ
 φαίνεσθαι προσαποφαινομένην ἐλέγχεσθαι. τὸ δὲ δὴ βοᾶν αὐτοὺς
 καὶ ἀγανακτεῖν ὑπὲρ τῆς αἰσθήσεως, <ὡς> οὐ λέγουσι τὸ ἐκτός
 εἶναι θερμόν, ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτῇ πάθος γεγονέναι τοιοῦτον, ἄρ' οὐ 10
 ταῦτόν ἐστι τῷ λεγομένῳ περὶ τῆς γεύσεως, ὅτι τὸ ἐκτός οὐ φη-
 σιν εἶναι γλυκύ, πάθος δέ τι καὶ κίνημα περὶ αὐτὴν γεγονέναι
 τοιοῦτον; ὁ δὲ λέγων ἀνθρωποειδῆ φαντασίαν λαμβάνειν, εἰ δὲ
 ἀνθρωπός ἐστι μὴ αἰσθάνεσθαι πόθεν εἴληφε τὰς ἀφορμάς; οὐ
 παρά τῶν λεγόντων καμπυλοειδῆ φαντασίαν λαμβάνειν, εἰ δὲ καμ- 15
 πύλον ἐστὶ μὴ προσαποφαίνεσθαι τὴν ὄψιν μὴδ' ὅτι στρογγύλον,
 ἀλλ' ὅτι φάντασμα περὶ αὐτὴν καὶ τύπωμα στρογγυλοειδές γέ-
 γονε; Νῆ Δία, φήσει τις, ἀλλ' ἐγὼ τῷ πύργῳ προσελθὼν καὶ τῆς
 κώπης ἀψάμενος ἀποφανοῦμαι τὴν μὲν εὐθείαν εἶναι, τὸν δὲ πο-
 λύγωνον· ἐκεῖνος δὲ κἂν ἐγγὺς γένηται, τὸ δοκεῖν καὶ τὸ φαίνε- 20
 σθαι, πλέον δὲ οὐδὲν ὁμολογήσει. Ναὶ μὰ Δία σοῦ γε μᾶλλον, ὦ
 βέλτιστε, τὸ ἀκόλουθον ὁρῶν καὶ φυλάττων, τὸ πᾶσαν εἶναι φαν-
 τασίαν ὁμοίως ἀξιόπιστον ὑπὲρ ἑαυτῆς, ὑπὲρ ἄλλου δὲ μηδεμίαν,
 ἀλλ' ἐπ' ἴσης ἔχειν· σοὶ δὲ οἴχεται τὸ πάσας ὑπάρχειν ἀλη-
 θεῖς, ἄπιστον δὲ καὶ ψευδῆ μηδεμίαν, εἰ ταύταις μὲν οἶει 25
 δεῖν προσαποφαίνεσθαι περὶ τῶν ἐκτός, ἐκείναις δὲ τοῦ πάσχειν
 πλέον οὐδὲν ἐπίστευες. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' ἴσης ἔχουσιν ἐγγὺς γενό-
 μεναι ἢ μακρὰν οὔσαι πρὸς πίστιν, ἢ πάσαις δίκαιόν ἐστιν ἢ μηδὲ
 ταύταις ἔπεσθαι τὴν προσαποφαινομένην τὸ εἶναι κρίσιν· εἰ δὲ
 γίνεται διαφορὰ τοῦ πάθους ἀποστᾶσι καὶ ἐλθοῦσι, ψεῦδός ἐστι 30
 τὸ μήτε φαντασίαν μήτε αἰσθησιν ἑτέραν <ἐτέρας> ἐναρ-
 γεστέραν ὑπάρχειν. καθὰ περ ἄς λέγουσιν ἐπιμαρτυρήσεις
 καὶ ἀντιμαρτυρήσεις οὐθὲν εἰσι πρὸς τὴν αἰσθησιν ἀλλὰ πρὸς

2 ὁ πύργος] cf. Lucretius IV 353 sqq. 501 sq. Sextus supra
 p. 180, 30 Tertull. 183, 10 | 9 ὡς inseruit Wytttenbachius | 10 γέ-
 γονε libri: corr. idem | 17 ἀλλά τι libri: corr. Reiskius | 26 inter
 δὲ et τοῦ hiatus intercedere uolgo indicatur | 31 ἐτέρας supple-
 uit Meziriacus

τὴν δόξαν· ὥστε εἰ ταύταις ἐπομένους ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ἐκτὸς κελεύουσι, τῆς δόξης κρίμα τὸ εἶναι, τῆς δὲ αἰσθήσεως πάθος τὸ φαινόμενον ποιούντες ἀπὸ τοῦ πάντως ἀληθοῦς τὴν κρίσιν ἐπὶ τὸ διαπίπτον πολλακίς μεταφέρουσιν.

- 253 SEXTVS emp. adu. dogmat. II (math. VIII) 63 sq. ὁ δὲ Ἐπίκουρος ἔλεγε μὲν πάντα τὰ αἰσθητὰ εἶναι ἀληθῆ καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἀπὸ ὑπάρχοντος εἶναι καὶ τοιαύτην ὁποῖόν ἐστι τὸ κινουὴν τὴν αἰσθησιν, πλανᾶσθαι δὲ τοὺς τινὰς μὲν τῶν φαντασιῶν λέγοντας ἀληθεῖς, τινὰς δὲ ψευδεῖς παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι χωρίζειν
10 δόξαν ἀπὸ ἐναργείας. ἐπὶ γοῦν τοῦ Ὁρέστου, ὅτε ἐδόκει βλέπειν τὰς Ἐρινύας, ἢ μὲν αἰσθησις ὑπ' εἰδώλων κινουμένη ἀληθῆς ἦν (ὑπέκειτο γὰρ τὰ εἶδωλα), ὁ δὲ νοῦς οἰόμενος ὅτι στερέμνιοί εἰσιν Ἐρινύες ἐψευδοδόξει. καὶ ἄλλως, φησὶν, οἱ προειρημένοι τῶν φαντασιῶν διαφορὰν εἰσάγοντες οὐκ ἰσχύουσι πιστώσασθαι τὸ τινὰς
15 μὲν αὐτῶν ἀληθεῖς ὑπάρχειν τινὰς δὲ ψευδεῖς· οὔτε γὰρ φαινομένων διδάξουσι τὸ τοιοῦτον (Ζητεῖται γὰρ τὰ φαινόμενα) οὔτε ἀδήλων (διὰ φαινομένου γὰρ ὀφείλει τὸ ἀδηλον ἀποδείκνυσθαι).

- 254 PLUTARCHVS adu. Coloten 28 p. 1123^b ταῦτα μέντοι καὶ πολλὰ τούτων ἕτερα τραγικώτερα τοῖς Ἐμπεδοκλέους ἐοικότα ἑτάρασμα-
20 σιν ὧν καταγελῶσιν . . . καὶ τίνα γὰρ οὐκ ὄψιν ἢ φύσιν ἔκφυλον εἰς ταῦτ' οὐ συνενεγκόντες ἐκ τῶν ἐνυπνίων καὶ τῶν παρακοπῶν οὐδὲν εἶναι φασι παρόραμα τούτων οὐδὲ ψεῦδος οὐδ' ἀσύστατον ἀλλὰ φαντασίας ἀληθεῖς ἀπάσας καὶ σώματα καὶ μορφὰς ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀφικνουμένας . . . ταῦτα ὑπάρχειν ἀπὸ
25 σπουδῆς τιθέμενοι, μᾶλλον δὲ ὅλως, εἰ ταῦτα μὴ ὑπάρχοι, πίστιν οἶχεσθαι καὶ βεβαιότητα καὶ κρίσιν ἀληθείας φάσκοντες αὐτοὶ καταβάλλουσιν εἰς ἀφασίαν πάντα πράγματα.

II DE PRAENOTIONE ET VOCIBVS

- 255 CLEMENS Alex. strom. II 4 p. 157, 44 Sylb. ναὶ μὴν καὶ ὁ
30 Ἐπίκουρος ὁ μάλιστα τῆς ἀληθείας προτιμήσας τὴν ἡδονὴν πρόληψιν εἶναι διανοίας τὴν πίστιν ὑπολαμβάνει· πρόληψιν δὲ ἀποδίδωσιν ἐπιβολὴν ἐπὶ τι ἐναργῆς καὶ ἐπὶ τὴν ἐναργῆ τῶν πραγμάτων ἐπίνοιαν· μὴ δύνασθαι δὲ μηδένα μήτε Ζη-

I ὥστε ἐπ' αὐταῖς libri: corr. Reiskius || 10 cf. supra fr. 36 p. 106, 1 || 18 ταῦτα] monstra Furiarum qualia Oresti apparuerunt

τῆσαι μήτε ἀπορῆσαι μηδὲ μὴν δοξάσαι, ἀλλ' οὐδὲ ἐλέγ-
ξαι χωρὶς προλήψεως.

cf. Theodoretus cur. Graec. errorum I 90 p. 42 Gaisf.

LAERTIVS DIOG. X 33 τὴν δὲ πρόληψιν λέγουσιν οἰονεὶ κατάληψιν
ἢ δόξαν ὀρθὴν ἢ ἔννοιαν ἢ καθολικὴν νόησιν ἐναποκειμένην, τοῦτ' 5
ἔστι μνήμην τοῦ πολλάκις ἔξωθεν φανέντος, οἷον τὸ Τοιοῦτόν
ἔστιν ἄνθρωπος· ἅμα γὰρ τῷ ῥηθῆναι Ἄνθρωπος εὐθύς κατὰ πρό-
ληψιν καὶ ὁ τύπος αὐτοῦ νοεῖται προηγουμένων τῶν αἰσθήσεων.
παντὶ οὖν ὀνόματι τὸ πρῶτως ὑποτεταγμένον ἐναργές ἐστι. καὶ
οὐκ ἂν ἐζητήσαμεν τὸ ζητούμενον, εἰ μὴ πρότερον ἐγνώκειμεν 10
αὐτό, οἷον τὸ πόρρω ἐστὼς ἵππος ἐστὶν ἢ βοῦς; δεῖ γὰρ κατὰ
πρόληψιν ἐγνώκεναι ποτὲ ἵππου καὶ βοῦς μορφήν. οὐδ' ἂν ὠνο-
μάσαμεν τι μὴ πρότερον αὐτοῦ κατὰ πρόληψιν τὸν τύπον μαθόν-
τες. ἐναργεῖς οὖν εἰσὶν αἱ προλήψεις.

CICERO de nat. deor. I 16, 43 'quae est enim gens aut quod genus 15
hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam
deorum? quam appellat πρόληψιν Epicurus, id est anteceptam animo
rei quandam informationem, sine qua nec intellegi quicquam nec
quaeri nec disputari potest. cuius rationis uim atque utilitatem ex
illo caelesti Epicuri de regula et iudicio uolumine accepimus'. 20
cf. 17, 44 'fateamur constare illud etiam, hanc nos habere siue anti-
icipationem, ut ante dixi, siue praenotionem deorum: sunt enim re-
bus nouis noua ponenda nomina, ut Epicurus ipse πρόληψιν appel-
lauit, quam antea nemo eo uerbo nominarat'.

PLVTARCHVS ap. Olympiod. in Plat. Phaedon. p. 125, 10 Finckh. 25
οἱ δὲ Ἐπικούρειοι τὰς προλήψεις (αἰτιῶνται τοῦ ζητεῖν ἡμᾶς καὶ
εὐρίσκειν). ἅς εἰ μὲν διηρθρωμένας φασί, περιττὴ ἢ Ζήτησις· εἰ
δὲ ἀδιαρθρώτους, πῶς ἄλλο τι παρὰ τὰς προλήψεις ἐπιζητούμεν
ὃ γὰρ οὐδὲ προειλήφαμεν;

SEXTVS empir. adu. mathem. I 57 οὔτε Ζητεῖν οὔτε ἀπορεῖν ἔστι 30
κατὰ τὸν σοφὸν Ἐπίκουρον ἄνευ προλήψεως.

eadem adu. dogmat. V (mathem. XI) 21.

256 CICERO de finibus I 9, 30 'itaque negat (Epic.) opus esse ra-
tione neque disputatione, quam ob rem uoluptas expetenda, fugien-
dus dolor sit. sentiri haec putat, ut calere ignem, niuem esse albam, 35
mel dulce. quorum nihil oportere exquisitis rationibus confirmare,
tantum satis esse admonere. interesse enim inter argumentum con-
clusionemque rationis et inter mediocrem animaduersionem atque

admonitionem: altera occulta quaedam et quasi inuoluta aperiri, altera prompta et aperta iudicari. etenim quoniam detractis de homine sensibus relicui nihil est, necesse est, quid aut ad naturam aut contra sit, a natura ipsa iudicari².

257 CICERO de finibus II 2, 6 'Epicurum . . . qui crebro dicat diligenter oportere exprimi, quae uis subiecta sit uocibus'.

LAERTIUS DIOG. X 31 τὴν διαλεκτικὴν ὡς παρέλκουσαν ἀποδοκιμάζουσιν· ἀρκεῖν γὰρ τοὺς φυσικοὺς χωρεῖν κατὰ τοὺς τῶν πραγμάτων φθόγγους.

258 EROTIANVS glossarii Hippocr. praef. p. 34, 10 Klein. εἰ γὰρ μέλοισι μὲν τὰς πᾶσι γινωσκομένας ἐξαπλοῦν φωνάς, ἢ τοὶ πάσας ὀφειλήσομεν ἐξηγήσασθαι ἢ τινάς. ἀλλὰ πάσας μὲν ἀδύνατον, τινάς δὲ καὶ κενόν. ἢ γὰρ διὰ συνήθων ἐξαπλώσομεν αὐτὰς ῥημάτων ἢ διὰ τῶν μὴ συνήθων· ἀλλ' αἱ μὲν ἀσυνήθεις εἰς τοῦτο ἀφυεῖς φαίνονται — δεκτὸν γὰρ τὰ ἡττον γινωσκόμενα διὰ τῶν μᾶλλον γινωσκομένων ἐξαπλοῦν —, αἱ δὲ συνήθεις τῷ ἐπ' ἴσης εἶναι φανεραὶ πρὸς τὸ δηλωτικὸν τῆς ἐρμηνείας οὐκ ἔσσονται (χρήσιμοι), ὡς φησὶν Ἐπίκουρος· ἀπόλλυται γὰρ ἰδίως τῆς ἐρμηνείας τὸ φανερόν, ὅταν ὑπὸ λόγου καθά περ τινὸς οἰκείου μαγγανεύηται
20 φαρμάκου.

259 SEXTUS emp. adu. dogmat. II (math. VIII) 258 ὁρῶμεν δὲ ὡς εἰσὶ τινες οἱ ἀνηρηκότες τὴν ὑπαρξίν τῶν λεκτῶν, καὶ οὐχ οἱ ἑτερόδοξοι μόνον, οἷον οἱ Ἐπικούρειοι — .

PLUTARCHVS adu. Coloten 22 p. 1119^f τινες μᾶλλον ὑμῶν (Ἐπικούρειοι) πλημμελοῦσι περὶ τὴν διάλεκτον, οἱ τὸ τῶν λεκτῶν γένος οὐσίαν τῷ λόγῳ παρέχον ἄρδην ἀναιρεῖτε, τὰς φωνάς καὶ τὰ τυγχάνοντα μόνον ἀπολιπόντες, τὰ δὲ μεταξὺ σημαινόμενα πράγματα, δι' ὧν γίνονται μαθήσεις διδασκαλῆαι, προλήψεις νοήσεις ὁρμαὶ συγκαταθέσεις, τὸ παράπαν οὐδὲ εἶναι λέγοντες;

30 [Sextus dogm. II (math. VIII) 13 οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ Στράτωνα τὸν φυσικὸν δύο μόνον ἀπολείποντες, σημαῖνόν τε καὶ τυγ-

13 καὶ κενόν] δίκαιον libri οὐ δίκαιον Eustachius inepte |
15 fort. δίκαιον | 16 τῷ HStephanus: τὸ libri | 18 fort. γάρ
πως | 19 ὅταν] 80^f libri || 26 παρέχοντες libri παρεχόντων Gas-
sendus p. 117 | 31 cf. ibid. 12 σημαῖνον μὲν εἶναι τὴν φωνήν,
οἷον τὴν Δίω . . . , τυγχάνον δὲ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον, ὡς περ
αὐτὸς ὁ Δίω

χάνον, φαίνονται . . . . περί τῆ φωνῆ τὸ ἀληθές καὶ ψεῦδος ἀπολείπειν.]

III DE AFFECTU

- 260 LAERTIUS DIOG. x 34 πάθη δὲ λέγουσιν εἶναι δύο, ἡδονὴν καὶ ἀλγηδόνα, ἰστάμενα περὶ πᾶν ζῶον· καὶ τὴν μὲν οἰκείον, τὴν 5 δὲ ἀλλότριον· δι' ὧν κρίνεσθαι τὰς αἰρέσεις καὶ φυγὰς.
ARISTOCLES Eusebii praep. euang. XIV 21 p. 768^d sq. τῆς αἰρέσεως καὶ φυγῆς ἀρχὴν καὶ κριτήριον ἔχειν ἡμᾶς τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν πόνον . . . . λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον . . . . τοσοῦτου τοίνυν ἔγωγε δὲ λέγειν ἀρχὴν εἶναι καὶ κανόνα τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν 10 κακῶν τὸ πάθος, ὡςτ' ἔμοιγε δοκεῖ τοῦτο αὐτὸ κριτηρίου δεῖσθαι.
- 261 LAETIUS IV 9, 11 p. 397 Diels. (Parallel. A 27, 32) Ἐπίκουρος τῶν αἰσθητῶν ἡδονὰς ἤδη καὶ τὰς λύπας.

DE NOTATIONE

- 262 SEXTUS empir. adu. dogmat. II (mathem. VIII) 177 Ἐπίκουρος 15 μὲν γὰρ καὶ οἱ προεστῶτες αὐτοῦ τῆς αἰρέσεως ἔλεξαν αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς νοητὸν.
- 263 PLVTARCHVS adu. Coloten 29 p. 1124^b τούτοις οἱ τὰ φαινόμενα τῶν ἀδήλων πίστιν ἔχειν φάσκουσιν ἀπιστίαν τοσαύτην καὶ ἀσάφειαν ἐν τοῖς φαινομένοις ὀρώντες. 20

DE DISPUTATIONE

- 264 CICERO de finibus II 1, 3 sq. 'omnis in quaerendo, quae uia quadam et ratione habetur, oratio praescribere primum debet . . . ., ut inter quos disseritur conueniat, quid sit id de quo disseratur. hoc positum in Phaedro a Platone probauit Epicurus sensitque in 25 omni disputatione id fieri oportere. sed quod proximum fuit, non uidit; negat enim definiri rem placere, sine quo fieri interdum non potest ut inter eos qui ambigunt conueniat, quid sit id de quo agatur'.
- 265 LAERTIUS DIOG. x 34 τῶν τε ζητήσεων εἶναι τὰς μὲν περὶ τῶν πραγμάτων, τὰς δὲ περὶ ψιλὴν τὴν φωνήν. 30

I pessime errat Sextus. aliquanto rectius tertiam sententiam, qua uerum et falsum περὶ τῆ κινήσει τῆς διανοίας constituitur, poterat ad Epicurum referre: haec σχολικῶς, inquit, ἔοικε πλάττεσθαι § 13, at 137 ὡς ὑπενόησάν τινες || 8 cf. fr. 245. 256 et ethica " 15 de notatione cf. Philodemus περὶ σημείων καὶ σημειώσεων VH² IV 1—41 et in Gomperzii stud. Herculan. fasc. I cum FBahnschii libello *Des Epicureers Philodemus schrift* Περὶ σημείων καὶ σημ. (Lyck. 1879) || 18 τὰ] τὰ μὴ ci. Wytttenbachius miro errore

III PHYSICA

266 οὐδὲν ξένον ἐν τῷ παντὶ ἀποτελεῖται παρὰ τὸν ἤδη
γεγενημένον χρόνον ἄπειρον.

PLUTARCHVS stromat. fr. 8 Eusebii praep. euang. I 8 p. 24^b Doxogr.
5 p. 581, 19 Diels. Ἐπίκουρος . . . φησὶν . . . ὅτι οὐδὲν . . . ἄπειρον.

DE ATOMIS

267 ΑΕΤΙΥS I 3, 18 p. 285 sq. D. (Stob. ecl. ph. 10, 14 Plut. I 3, 25)

Ἐπίκουρος Νεοκλέους Ἀθηναῖος κατὰ Δημόκριτον φιλοσοφῆσας ἔφη
τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων σώματα λόγῳ θεωρητά, ἀμέτοχα κενοῦ, ἀγέ-
10 νητα ἀδιάφθαρτα, οὔτε θραυσθῆναι δυνάμενα οὔτε διάπλασιν ἐκ
τῶν μερῶν λαβεῖν οὔτε ἀλλοιωθῆναι. εἶναι δὲ αὐτὰ λόγῳ θεωρη-
τά * * . ταῦτα μέντοι κινεῖσθαι ἐν τῷ κενῷ καὶ διὰ τοῦ κενοῦ.
εἶναι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ κενὸν ἄπειρον καὶ τὰ σώματα ἄπειρα. εἴρη-
ται δὲ ἄτομος οὐχ ὅτι ἐστὶν ἐλαχίστη, ἀλλ' ὅτι οὐ δύναται τμη-
15 θῆναι, ἀπαθῆς οὔσα καὶ ἀμέτοχος κενοῦ.

cf. Theodoretus curat. Graec. err. IV 9 p. 158 Gaisf. II 11 p. 62
[Iustinus] cohort. ad gentes 4 p. 4, 1 Sylb.

ACHILLES isag. 3 p. 125^a Pet. Ἐπίκουρος δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐκ σωμά-
των νοητῶν σμικροτάτων τὰς ἀρχὰς τῶν ὄλων εἶναι φησὶ· καλεῖ
20 δὲ αὐτὰς ἀτόμους ἢ διὰ σμικρότητα ἀκαριαίας τινὰς οὔσας ἢ διὰ
τὸ ἀφθάρτους αὐτὰς εἶναι καὶ μὴ τέμνεσθαι.

HIPPOLYTUS philos. 22 p. 572, 3 D. τὰς δὲ ἀτόμους τὰ λεπτομερέ-

2 ipsa Epicuri uerba Plutarchus ut in superioribus sic in his
seruare uidetur. profecto grauissimum est axioma et disciplinae
Epicureae necessarium. cf. Celsus Origenis IV 67 p. 214 Hoesch.
'ὁμοία ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος ἐστὶν ἡ τῶν θνητῶν πρόοδος [uolgo
περίοδος], καὶ κατὰ τὰς τεταγμένας ἀνακυκλήσεις ἀνάγκη τὰ αὐτὰ
ἀεὶ καὶ γεγονέναι καὶ εἶναι καὶ ἔσεσθαι' || 10 ἀδιάφθαρτα Stobaeus
Eusebius ἀφθαρτα Iustinus: ἀίδια ἀφθαρτα libri Plutarchei, cf. Phi-
lod. π. εὐσεβ. p. 86, 30 Gomp. αἰδίους ἀφθάρτους | οὔτε διάπλασιν
. . . λαβεῖν et 11 εἶναι . . . 13 ἄπειρα om Stobaeus | ἐκ τῶν με-
ρῶν testatur etiam Iustinus. an fuit ἐτέρωθεν? | 12 cur sensi-
bus atomi percipi nequeant ratio intercudit | 13 post ἄπειρα Plu-
tarchus fr. 275. 270 interponit fort. ex alio capite repetita | 19 cf.
Lucillus Anthol. Pal. XI 103 Ἐξ ἀτόμων Ἐπίκουρος ὄλον τὸν κόσμον
ἔγραψεν εἶναι, τοῦτο δοκῶν, Ἄλκιμε, λεπτότατον. id. ib. XI 249

στατα σώμαθ', ὧν οὐκ ἂν γένοιτο κέντρον οὐδέ σημεῖον οὐδέ διαί-
 ρεις οὐδεμία, ἔφη (Ἐπίκουρος) εἶναι· διὸ καὶ ἀτόμους αὐτάς
 ὠνόμασε.

- 268 SIMPLICIUS in Arist. phys. Z 1 init. f. 216^r οἷ δὲ τῆς ἐπ' ἄπει-
 ρον τομῆς ἀπεινωκότες ὡς οὐ δυναμένων ἡμῶν ἐπ' ἄπειρον τέ- 5
 μνειν καὶ ἐκ τούτου πιστώσασθαι τὸ ἀκατάληκτον τῆς τομῆς ἔξ
 ἀδιαιρέτων ἔλεγον ὑφίστασθαι τὰ σώματα καὶ εἰς ἀδιαίρετα διαι-
 ρεῖσθαι· πλὴν ὅτι Λεύκιππος μὲν καὶ Δημόκριτος οὐ μόνον τὴν
 ἀπάθειαν αἰτίαν τοῖς πρώτοις σώμασι τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι νομίζου- 10
 σιν ἀλλὰ καὶ τὸ σμικρὸν καὶ ἀμερές· Ἐπίκουρος δὲ ὕστερον ἀμερῆ
 μὲν οὐχ ἠγείται, ἄτομα δὲ αὐτὰ διὰ τὴν ἀπάθειαν εἶναι φησι. καὶ
 πολλαχοῦ μὲν τὴν Δημοκρίτου δόξαν καὶ Λευκίππου ὁ Ἄριστοτέ-
 λης διήλεγξεν· καὶ δι' ἐκείνους ἴσως τοὺς ἐλέγχους πρὸς τὸ ἀμε-
 ρές ἐνισταμένους ὁ Ἐπίκουρος ὕστερον γενόμενος, συμπαθῶν δὲ
 τῇ Δημοκρίτου καὶ Λευκίππου δόξῃ περὶ τῶν πρώτων σωμάτων, 15
 ἀπαθῆ μὲν ἐφύλαξεν αὐτά, τὸ δὲ ἀμερές αὐτῶν παρείλετο, ὡς διὰ
 τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἄριστοτέλους ἐλεγχόμενων.

- 269 PLUTARCHVS adu. Coloten 13 p. 1114^a ἀλλ' ἄπειρα νῆ Δία
 πλήθει τὰ σώματα κατ' Ἐπίκουρόν ἐστι καὶ γίνεται τῶν φαινο-
 μένων ἕκαστον ἔξ ἐκείνων. ὀρώμεν οἷας ὑποτίθεσθε πρὸς γένεσιν 20
 ἀρχάς, ἀπειρίαν καὶ κενόν· ὧν τὸ μὲν ἄπρακτον ἀπαθές ἀσώμα-
 τον· ἢ δ' ἄτακτος ἄλογος ἀπερίληπτος, αὐτὴν ἀναλύουσα καὶ
 ταράττουσα τῷ μὴ κρατεῖσθαι μηδὲ ὀρίζεσθαι διὰ πλήθος.

- 270 PLUTARCHVS de plac. philos. I 3, 27 p. 286^a 4 D. εἶναι δὲ
 τὰ σχήματα τῶν ἀτόμων ἀπερίληπτα, οὐκ ἄπειρα. μὴ γὰρ εἶναι 25
 μήτ' ἀγκιστροειδεῖς μήτε τριαινοειδεῖς μήτε κρικοειδεῖς· ταῦτα γὰρ
 τὰ σχήματα εὐθραυστά ἐστιν, αἱ δὲ ἄτομοι ἀπαθείς. ἴδια δὲ ἔχειν
 σχήματα λόγῳ θεωρητά.

DE INANI

- 271 AETIVS I 20, 2 p. 318, 1 D. (Stob. ecl. phys. 18, 4) Ἐπίκου- 30
 ρος ὀνόμασιν παραλλάττειν κενὸν τόπον χώραν.

1 σημεῖον] σημεῖον οὐδὲν libri || 16 sed Sextus adu. dogm. IV
 (math. x) 142 οἱ πάντα εἰς ἀμερῆ καταλήγειν ὑπειληφότες, ὡς οἱ
 περὶ τὸν Ἐπίκουρον cf. 61. 85 || 20 ὅρα μὲν οἷας libri || 24 ante-
 cedit fr. 275 || 27 ἀπαθείς ἄθραυστοι. ἴδια libri: expuli glossema ||
 30 cf. fr. 74—76 cum adn. p. 125, 11. Hippol. philos. 22 p. 571, 27 D. |
 31 ὀνόμασιν] ὀνόμασιν πᾶσιν libri

- 272 **SEXTVS** emp. adu. dogmat. II (math. VIII) 329 Ἐπίκουρος δοκεῖ ἰσχυροτάτην τεθεικέναι ἀπόδειξιν εἰς τὸ εἶναι κενὸν τοιαύτην· εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις· ἔστιν ἄρα κενόν. ταύτης δὲ τῆς ἀποδείξεως τὰ λήμματα εἰ μὲν
 5 συνεχωρεῖτο πρὸς πάντων, ἔξ ἀνάγκης ἂν καὶ τὴν ἐπιφορὰν εἶχεν ἀκολουθοῦσαν αὐτοῖς καὶ ὑπὸ πάντων παραχωρουμένην. νῦν δ' ἐνέστησάν τινες τούτῳ, φημί δὲ τῷ μὴ συνάγεσθαι τοῖς λήμμασι τὴν ἐπιφορὰν, οὐ διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτὴν ἐκείνοις, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐκεῖνα εἶναι ψευδῆ καὶ ἀνομόλογα.
- 10 *idem* *ibid.* 314 ἐνθεν καὶ οὕτως αὐτὴν ὑπογράφουσιν· ἀπόδειξις ἔστι λόγος δι' ὁμολογουμένων λημμάτων κατὰ συναγωγὴν ἐπιφορὰν ἐκκαλύπτων ἀδηλον, οἷον ὁ τοιοῦτος· εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις· ἔστιν ἄρα κενόν. τὸ γὰρ εἶναι κενόν ἀδηλόν τ' ἔστι καὶ δι' ἀληθῶν δοκεῖ τοῦ τε 'εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν' καὶ τοῦ 'ἔστι δὲ κίνησις' κατὰ συναγωγὴν ἐκκαλύπτεσθαι.
- 273 **SIMPLICIUS** in Arist. phys. Δ 5 extr. (p. 213^a 10) f. 140^a Ald. p. 379^b 24 Brand. ἰστέον οὖν ὅτι τῶν περὶ τόπου τι γραψάντων οἳ μὲν σῶμα τὸν τόπον οἳ δὲ ἀσώματον ὑπέθεντο . . . τῶν δὲ
 20 ἀσώματον λεγόντων οἳ μὲν πάντῃ ἀδιάστατον οἳ δὲ διαστατὸν λέγουσι . . . τῶν δὲ διαστατὸν λεγόντων οἳ μὲν ἐπὶ δύο διεστῶτα . . . , οἳ δὲ ἐπὶ τρία· καὶ τούτων οἳ μὲν πάντῃ ἀδιάφορον καὶ ποτε καὶ ἄνευ σώματος μένον, ὡς οἳ περὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον, οἳ δὲ διάστημα καὶ αἰεὶ σῶμα ἔχον καὶ ἐπιτήδειον πρὸς ἕκαστον, ὡς
 25 οἳ κλεινοὶ τῶν Πλατωνικῶν καὶ ὁ Λαμψακηνὸς Στράτων.
cf. f. 144^a πάλιν δὲ αὐτῶν τὸ κενὸν αὐτὸ τιθεμένων οἳ μὲν ἄπειρον εἶναι φασὶ καὶ ὑπερβάλλον ἀπειρίᾳ τὰ σώματα καὶ διὰ τοῦτο ἄλλο ἐν ἄλλοις αὐτοῦ μέρεσι καταδεχόμενον, ὡς ἂν ἔτυχον, εἴ περ μέρη λέγειν ἐπὶ τοῦ ἀπείρου κενοῦ δυνατόν. τοιαύτην δὲ
 30 περὶ αὐτοῦ δόξαν ἐσχηκέναι δοκοῦσιν οἳ περὶ Δημόκριτον ἀρχαῖοι φυσιολόγοι.
SIMPLICIUS in Arist. phys. Δ 4 (p. 211^b 7) f. 133^r καὶ φησὶν ὅτι 'τέσσαρά ἐστιν, ὧν ἀνάγκη τὸν τόπον ἔν τι εἶναι'· ἢ γὰρ τὸ εἶ-

3 ipsius Epicuri uerba esse caue credas. is negatiua argumentatione uti solet *cf.* ep. I 40 *Lucr.* I 335 sqq. 426 sq., supra p. 181, 23 | 11 Epicureis, non Epicuro hanc definitionem tribuas. *cf.* Gassendus p. 133 || 22 οἳ δὲ ἐπὶ τρία om Aldus

δος τοῦ ἐν τόπῳ ἢ τὴν ὕλην αὐτοῦ ἢ τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν ἐσχάτων τοῦ περιέχοντος τὸν τόπον ἀνάγκη εἶναι (ὁ τινὲς καὶ τῶν πρότερον ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ τῶν ὕστερον ὡς οἱ περὶ Ἐπίκουρον καὶ οἱ Στωικοί, τινὲς δὲ καὶ κατὰ Πλάτωνα τοῦτο τὸν τόπον εἶναι ἐνόμισαν) ἢ τὰ ἔσχατα τοῦ περιέχοντος. εἰ οὖν 5 μηδὲν τῶν τριῶν ἐστίν, ὡς δείξει, ἀνάγκη τὸ λειπόμενον εἶναι τὸν τόπον. τὸ δὲ διάστημα τοῦτο οἱ μὲν περὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον κενὸν εἶναι λέγουσιν οὕτως ὥστε ποτὲ μὲν πληροῦσθαι σώματος, ποτὲ δὲ κενὸν ἀπολείπεσθαι· οἱ δὲ Πλατωνικοὶ καὶ οἱ Στωικοὶ εἶναι μὲν ἄλλο παρὰ τὰ σώματα φασίν, αἰεὶ δὲ σῶμα ἔχειν, 10 ὡς μηδέποτε κενὸν ἀπολείπεσθαι.

THEMISTIVS paraphr. Arist. phys. Δ 4 (p. 214^b 14) f. 38ⁿ Ald. p. 268, 23 Speng. λείπεται τοίνυν ἡμῖν, ὅτι μηδὲ τὸ διάστημα ὁ τόπος ἐστίν, ἀποδειξάι. διάστημα δὲ τὸ μεταξὺ νοούμενον τῶν περάτων τοῦ περιέχοντος, οἷον τὸ μεταξὺ τῆς κοίλης ἐπιφανείας τοῦ κάδου. 15 παλαιὰ μὲν οὖν ἡ δόξα καὶ τοῖς τὸ κενὸν τιθεμένοις προσήκουσα, ἠκολούθησεν δὲ ὅμως αὐτῇ καὶ ὁ περὶ Χρύσιππον χορὸς καὶ Ἐπίκουρος ὕστερον, εἰσποιοῦσι δὲ τινες καὶ τὸν Πλάτωνα τῷ δόγματι. ἠρτῆται δὲ ἐκ πιθανῆς μὲν αἰτίας, ψευδοῦς δὲ ἱκανῶς. ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἐπίνοιαν ἤλθομεν ὅλως τοῦ τόπου ἐκ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν 20 σωμάτων καὶ τοῦ γίνεσθαι συνεχῶς ἄλλοτε ἄλλα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, διὰ τοῦτο αὐτοῖς ὁ τόπος ἔδοξεν εἶναι τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ, ὃ ταῦτὸ μένον ὑπελάμβανον ὑποδέχεσθαι τὰ ἀντιμεθιστάμενα σώματα κεχωρισμένον ἐκάστου τούτων τῶν εἰσιόντων σωμάτων. ἐνήγε δὲ αὐτοὺς εἰς ταύτην μάλιστα τὴν ὑπόνοιαν τὰ ἀγγεῖα· 25 ἐπειδὴ γὰρ τῆς ἐπιφανείας ἐν τῷ κεραμίῳ τῆς κοίλης μενούσης τῆς αὐτῆς καὶ περιγεγραμμένης ἰδίῳις πέρασιν ποτὲ μὲν ὕδωρ ἐγγίνεται, ποτὲ δὲ ἀήρ ἐν τῷ σκεύει, διὰ τοῦτο εἶναι τὸ μεταξὺ τῆς κοίλης ἐπιφανείας διάστημα ὑπενόησαν, ὃ ταῦτὸ μένον καὶ τῶν σωμάτων κεχωρισμένον, ὡσπερ καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγγείου, δέ- 30 χεσθαι ἀνά μέρος τὰ σώματα. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ὑγιές. εἰ μὲν οἷον τε ἦν κενὸν σώματος γενέσθαι ποτὲ τὸ ἀγγεῖον, ἴσως ἂν ἐφωράθη καθ' ἑαυτὸ τὸ λεγόμενον τοῦτο διάστημα· νῦν δὲ ἅμα

1 ἢ ἡ ὕλη Aldus | 3 πρότερον et ὕστερον Aldus: correxi ex cod. O(ceano) Laurentiano | 5 εἶναι O: om Aldus | 9 ποτὲ δὲ O: ποτὲ δὲ καὶ edebatur | 17 χορὸς PVictorius: χρόνος libri | 31 μὲν] μὲν γὰρ coni. Spengelius | 33 δὲ om Aldus

ἐκχέεται τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ ἀντισταίρειται. κἀντεῦθεν ἡ πλάνη· ἐπεὶ γὰρ σῶμα πᾶν μετὰ διαστήματος, μεταφέρουσιν τὸ τῶν σωμάτων διάστημα ἐπὶ τὸν τόπον, οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι διὰ τοῦτο αἰεὶ διάστημά ἐστιν ἐν τόπῳ, ἐπειδὴ καὶ σῶμα αἰεὶ· δηλοῖ δὲ τὰ χαλκᾶ
 5 καὶ στεφανὰ πανταχόθεν ἀγγεῖα· οὐ γὰρ ἂν ἐκρῦσειεν τὸ ὕδωρ, εἰ μὴ χώραν <εἰς> εἰσρυσιν ὁ ἀήρ λάβοι. φενακίζει δὲ αὐτοὺς καὶ τὸ μένειν αἰεὶ ἀσύγχυτον καὶ τὴν κοίλην ἐπιφάνειαν τῶν ἀγγείων, ὡς εἴ γε συνέπιπτεν ἔξαιρουμένου τοῦ ὕδατος ὡςπερ ἐπὶ τῶν ἀσκήων, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐξηπατῶντο.

274 THEMISTIVS paraphr. Arist. phys. Δ 6 (p. 213^a 32) f. 40^v Ald.
 11 p. 284, 2 Speng. δύο γὰρ οὗτοι τῆς θέσεως τοῦ κενοῦ τρόποι, ἢ παρεσπάρθαι τοῖς σώμασιν αὐτό, καθά περ λέγουσιν Δημόκριτός τε καὶ Λεύκιππος καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ Ἐπίκουρος ὕστερον (οὗτοι γὰρ πάντες τὴν τοῦ κενοῦ παρεμπλοκὴν αἰτιῶνται τῆς διαιρέσεως
 15 τῶν σωμάτων, ἐπεὶ τό γε ἀληθῶς συνεχὲς ἀδιαίρετον κατ' αὐτούς)· ἢ κεχωρισμένον καὶ ἀθρόον εἶναι καθ' αὐτὸ περιέχον τὸν οὐρανόν, ὡς πρότερον μὲν ᾤοντο τῶν ἀρχαίων τινές, μετὰ δὲ ταῦτα οἱ περὶ Ζήνωνα τὸν Κιτιέα.

SIMPLICIVS in Arist. phys. Δ 6 (p. 213^a 32) f. 151^v sq. ἐκεῖνοι γὰρ ἔλεγον ἐνεργεῖα τι τοιοῦτον εἶναι διάστημα, ὃ μεταξὺ τῶν σωμάτων ὑπάρχον οὐκ ἔα συνεχὴ εἶναι τὰ σώματα, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον ἔλεγον, οὐ μόνον ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν εἶναι τι λέγοντες ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ κόσμου, ὃ περ δηλονότι τόπος μὲν οὐκ ἂν εἴη, αὐτὸ δὲ καθ' αὐτὸ ὑφέστηκε· ταύτης δὲ τῆς δόξης γέγονε
 25 καὶ Μητροδώρος ὁ Χίος καὶ τῶν Πυθαγορείων τινές, ὡς μετ' ὀλίγον αὐτὸς ἐρεῖ, ὕστερον δὲ καὶ Ἐπίκουρος.

DE CORPORIBVS QVAEQVE EIS ACCIDVNT

275 AETIVS I 12, 5 p. 311 D. (Plut. I 12, 3 Stob. ecl. ph. 14, 1)
 Ἐπίκουρος ἀπερίληπτα εἶναι τὰ σώματα. καὶ τὰ πρῶτα δὲ ἀπλᾶ
 30 τὰ τε ἔξ ἐκείνων συγκρίματα πάντα βάρος ἔχειν.
 PLVTARCHVS de plac. philos. I 3, 26 p. 285, 11 D. συμβεβηκέναι δὲ τοῖς σώμασι τρία ταῦτα, σχῆμα μέγεθος βάρος. Δημόκριτος μὲν γὰρ

5 scr. ἐκρῦσειεν | 6 χώραν εἰς ῥύσιν libri χ. εἰσρυσίσεως Simpl. f. 133^v | λάβη libri: corr. Spengelius || 11 τόποι edebant ante Spengelium | 26 αὐτὸς Arist. l. s. p. 213^b 23 || 29 fort. τὰ ἄτομα σώματα | 30 τὰ τε] τὰ δὲ libri | πάντα om Stob. | 31 cf. adn. p. 191, 13

ἔλεγε δύο, μέγεθός τε καὶ σχῆμα· ὁ δὲ Ἐπίκουρος τούτοις καὶ τρίτον βάρος προσέθηκεν· ἀνάγκη γάρ, φησί, κινεῖσθαι τὰ σώματα τῆ τοῦ βάρους ὀλκῆ· ἐπεὶ οὐ κινήθησεται.

SEXTVS emp. adu. dogmat. IV (mathem. x) 240 ἐπειδὴν λέγη ὁ Ἐπίκουρος τὸ σῶμα νοεῖν κατ' ἐπισύνθεσιν μεγέθους καὶ σχήματος 5 καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάρους, ἐκ μὴ ὄντων σωμάτων βιάζεται τὸ σῶμα νοεῖν.

id. 257 Ἐπίκουρος φήσας κατὰ ἀθροισμὸν σχήματός τε καὶ μεγέθους καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάρους τὸ σῶμα νενοῆσθαι.

idem ibid. v (math. xi) 226 ἐάν τε γάρ ἀθροισμὸς τις ἢ τὸ σῶμα, 10 ὡς φησιν ὁ Ἐπίκουρος, μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἀντιτυπίας —.

PLVTARCHVS adu. Coloten 8 p. 1110^f ταῦτα τῶν Ἐπικούρου δογμάτων οὕτως ἀχώριστά ἐστιν ὡς τὸ σχῆμα καὶ τὸ βάρος αὐτοὶ τῆς ἀτόμου λέγουσι.

DE MOTV

15

276 SIMPLICIUS in Arist. de caelo Γ 1 (p. 299^a 25) p. 254^b 27 Karst. 510^b 30 Brand. οἱ γὰρ περὶ Δημόκριτον καὶ ὕστερον Ἐπίκουρος τὰς ἀτόμους πάσας ὁμοφυεῖς οὐσας βάρος ἔχειν φασί, τῷ δὲ εἶναι τινὰ βαρύτερα, ἐξωθούμενα τὰ κουφότερα ὑπ' αὐτῶν ὑφιζανόντων ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεσθαι, καὶ οὕτω λέγουσιν οὗτοι δοκεῖν τὰ μὲν 20 κοῦφα εἶναι, τὰ δὲ βαρέα.

SIMPLICIUS in Arist. de caelo A 8 (p. 277^b 1) p. 121^a 18. 31 Karst. 486^a 4 Brand. τὰ γὰρ στοιχειώδη σώματα ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν κινεῖται ἢ ὑπ' ἄλλου τινὸς φερόμενα ἢ ὑπ' ἀλλήλων ἐκθλιβόμενα . . . . ὅτι δὲ οὐδὲ τῆ ὑπ' ἀλλήλων ἐκθλίψει βιαζόμενα κινεῖ- 25 ται, δείκνυσιν ἐφεξῆς. ταύτης δὲ γεγόνασι τῆς δόξης μετ' αὐτὸν Στράτων ὁ Λαμψακηνός τε καὶ Ἐπίκουρος, πᾶν σῶμα βαρύτερα ἔχειν νομίζοντες καὶ πρὸς τὸ μέσον φέρεσθαι, τῷ δὲ τὰ βαρύτερα ὑφιζάνειν τὰ ἥττον βαρέα ὑπ' ἐκείνων ἐκθλίβεσθαι βίᾳ πρὸς τὸ ἄνω, ὥστε εἴ τις ὑφείλε τὴν γῆν, ἐλθεῖν ἂν τὸ ὕδωρ εἰς τὸ κέν- 30 τρον, καὶ εἴ τις τὸ ὕδωρ, τὸν ἀέρα, καὶ εἴ τὸν ἀέρα, τὸ πῦρ.

cf. p. 121^b 25 K. 486^a 12 Br. οἱ δὲ τοῦ πάντα πρὸς τὸ μέσον φέρεσθαι κατὰ φύσιν τεκμήριον κομίζοντες τὸ τῆς γῆς ὑποσπυμένης

3 ὀλκῆ] πληγῆ libri | 4 cf. Epic. ep. I § 54 || 19 sq. cf. Eriphanus contra haer. I 8, 1 p. 15^b t. I p. 295, 1—5 Dind. (p. 589, 16 Diels.) | 25 οὔτε uolgabatur

τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸ κάτω φέρεσθαι καὶ τοῦ ὕδατος τὸν ἀέρα ἀγνοοῦσι
 τούτου αἰτίαν τὴν ἀντιπερίστασιν οὔσαν . . . . ἰστέον δὲ ὅτι οὐ
 Στράτων μόνος οὐδὲ Ἐπίκουρος πάντα ἔλεγον εἶναι τὰ σώματα
 βαρέα καὶ φύσει μὲν ἐπὶ τὸ κάτω φερόμενα, παρὰ φύσιν δὲ ἐπὶ
 5 τὸ ἄνω, ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων οἶδε φερομένην ταύτην τὴν δόξαν
 καὶ διελέγχει, τὸ τε κάτω καὶ τὸ ἄνω ἐπὶ τοῦ κόσμου μὴ καλῶς
 εἰρησθαι νομίζων καὶ τὸ βαρέα λέγεσθαι οὕτως ὡς πρὸς τὸ κάτω
 φερόμενα μὴ ἀποδεχόμενος.

277 SIMPLICIUS in Arist. phys. Z 2 (p. 232^a 23 sqq.) f. 219^r.^m εἰ γὰρ
 10 μὴ ἦν πᾶν μέγεθος διαιρετόν, οὐχ οἷόν τε ἦν τὸ βραδύτερον αἰεὶ
 ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἔλαττον κινεῖσθαι τοῦ θάττονος· τὸ γὰρ ἄτο-
 μον καὶ τὸ ἀμερές ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τὸ θάττον διέρχεται
 καὶ τὸ βραδύτερον· εἰ γὰρ ἐν πλείονι, ἐν τῷ ἴσῳ ἔλαττόν τι τοῦ
 ἀμεροῦς διελεύσεται. διὸ καὶ τοῖς περὶ Ἐπίκουρον ἀρέσκει ἰσοστα-
 15 χῶς πάντα διὰ τῶν ἀμερῶν κινεῖσθαι, ἵνα μὴ τὰ ἄτομα αὐτῶν
 διαιρούμενα μηκέτι ἄτομα ἦ.

278 THEMISTIVS paraphr. Arist. phys. Z 1 (p. 232^a 1—17) f. 52ⁿ Ald.
 p. 370, 4 Speng. ἀλλ' ὁ σοφώτατος ἡμῖν Ἐπίκουρος οὐκ αἰσχύνεται
 χρῆσθαι φαρμάκῳ τῆς νόσου χαλεπωτέρῳ, καὶ ταῦτα Ἀριστοτέλους
 20 τὴν μοχθηρίαν τοῦ λόγου προεπιδείξαντος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ὄλης
 τῆς ABΓ κινεῖται, φησὶν, τὸ κινούμενον, ἐφ' ἐκάστου δὲ τῶν ἀμερῶν
 ἔξ ὧν σύγκειται οὐ κινεῖται, ἀλλὰ κεκίνηται. εἴτ' οὐκ αἰσθάνεται
 περιπίπτων ἀναριθμήτοις τισὶν ἀτοπίαις, πρῶτον μὲν ὅτι τὴν κί-
 νησιν τὴν ἐφ' ὄλης τῆς ABΓ συντίθησιν οὐκ ἐκ κινήσεων, ἀλλ' ἐκ
 25 περάτων κινήσεως καὶ τοῦ κενεῖσθαι· εἰ γὰρ ὄλη κίνησις ΔΕΖ,
 οὐχ ἔξει κίνησιν τὰ μόρια τὸ Δ καὶ τὸ Ε καὶ τὸ Ζ· κεῖται γὰρ
 οὐ κινεῖσθαι καθ' ἐκάστην τούτων ἀλλὰ κενεῖσθαι. ἔπειθ' ὅτι τὸ
 κενεῖσθαι φησὶν ἀληθές ἐφ' οὐ μηδέποτε τὸ κινεῖσθαι γέγονεν
 ἀληθές, καὶ τὸ διεληλυθέναι ὑπάρχειν ᾧ μὴ πρότερον τὸ διέναι,
 30 καὶ τὸ βεβαδικέναι ᾧ μὴ πρότερον τὸ βαδίζειν, καὶ ὅλως τὸ παρω-
 χημένον ἀληθές οὐ τὸ ἐνεστῶς οὐδέποτ' ἂν ἀληθές. ἔτι δὲ εἰ πᾶν
 τὸ κινεῖσθαι πεφυκός, ὅτε πέφυκεν, ἦτοι κινεῖται ἔξ ἀνάγκης ἢ
 ἡρεμεί, <εἰ> μὴ κινεῖται τὸ Ω κατὰ τὸ Α, δῆλον ὅτι ἡρεμεί ἐν τῷ

2 τούτου] τὴν τούτου edidit Brandisius | 5 Πλάτων Timaei
 p. 62^c | ταύτην om Brand. || 18 αἰσχύνεσθαι Aldus | 25 εἰ] ἢ libri.
 cf. Aristot. 1. s. p. 231^b 23 ἢ κίνησις ἐφ' ἧς ΔΕΖ, ἦν ἐκινήθη τὸ Ω
 ἐπὶ τῆς ABΓ | 33 ἡρεμεί, μὴ κινεῖται δὲ τὸ conī. Spengelius

Α, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ Β, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ Γ. ἀλλὰ καὶ κεῖ-
ται κινεῖσθαι ἐπὶ τῆς συγκειμένης ἐκ τῶν ΑΒΓ, ὥστε κατὰ πᾶν
μέρος ἡρεμοῦν τῆς ΑΒΓ πᾶσαν οὐδὲν ἦττον διήξει. ὅλως δὲ εἰ
μὲν ἐφ' ἐκάστου τῶν ἀμερῶν κινήσεις ὑπάρξει τῷ Ω, πῶς ἔχον
κινήσιν οὐ κινήσεται; εἰ δ' οὐχ ὑπάρξει κινήσεις ἀλλ' ἡρεμία, ἐξ 5
ἡρεμίας ἢ κινήσεως συντεθήσεται.

SIMPLICIUS in eundem locum f. 218^v 3 ἐπάγει δὲ καὶ ἄλλο ἄτοπον
ἀκολουθοῦν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, τὸ κενεῖσθαι τι μὴ πρότερον
κινούμενον, οἷον βεβαδικέναι τι μὴ πρότερον βαδίσαν. κείται μὲν
γὰρ κινεῖσθαι τὸ Ω τὴν ΔΕΖ κινήσιν ἐπὶ τοῦ ΑΒΓ μεγέθους· οὔτε 10
δὲ ἐπὶ τοῦ Α κινεῖται, κενεῖται γὰρ ἐπ' αὐτοῦ, οὔτε ἐπὶ τοῦ Β,
ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ Γ· τὴν ὅλην ἄρα κινήσιν κενεημένον
ἔσται μὴ κινούμενον αὐτὴν πρότερον. ὅτι δὲ οὐ πάντῃ ἀπίθανον
ταύτην τέθεικε τὴν ἔνστασιν, δηλοῖ τὸ καὶ θέντος αὐτὴν καὶ δια-
λύσαντος τοὺς περὶ Ἐπίκουρον ὅμως ὕστερον γενομένους οὕτω 15
λέγειν τὴν κινήσιν γίνεσθαι. ἐξ ἀμερῶν γὰρ καὶ τὴν κινήσιν καὶ
τὸ μέγεθος καὶ τὸν χρόνον εἶναι λέγοντες ἐπὶ μὲν τοῦ ὅλου μεγέ-
θους τοῦ ἐξ ἀμερῶν συνεστῶτος κινεῖσθαι λέγουσι τὸ κινούμενον,
καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ἐν αὐτῷ ἀμερῶν οὐ κινεῖσθαι ἀλλὰ κενεῖ-
σθαι, διὰ τὸ εἰ τεθείη καὶ ἐπὶ τούτων κινεῖσθαι τὸ ἐπὶ τοῦ ὅλου 20
κινούμενον, διαιρετὰ αὐτὰ ἔσεσθαι.

- 279 SIMPLICIUS in Arist. phys. Δ 8 (p. 216^a 17) f. 159^v bis ἐκ δὴ
τούτων, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐνεστι λέγειν πρὸς Ἐπίκουρον, οὐ-
δὲν δὲ ἦττον ἴσως καὶ πρὸς Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον καὶ ἀπλῶς
τοὺς ἀρχὰς τὰ ἄτομα λέγοντας καὶ τὸ κενόν, ὅτι εἰ μὲν ἀνισοτα- 25
χῶς φέρονται αἱ ἄτομοι ἐν τῷ κενῷ, τὰς αἰτίας τῆς ἀνισοταχοῦς
φορᾶς ὡρα λέγειν αὐτοῖς· οὐδὲν γὰρ αὐταῖς τὸ μέγεθος ἢ τὸ βά-
ρος ἢ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ τάχος συμβάλλεται· εἰ δὲ ἰσοταχῶς, οὐ-
δέποτε καταλήσεται ἢ ἑτέρα τὴν ἑτέραν οὐδὲ ἀλληλοτυπήσουσιν
ἢ περιπλακῆσονται. οὐδὲ γὰρ ἢ τῶν σχημάτων διαφορὰ οἷα τέ 30
ἔστιν ἄνισον αὐτῶν ποιεῖν τὴν φορὰν· καὶ γὰρ τὰ σχήματα τῷ
διαιρεῖν ἢ τῷ μὴ διαιρεῖν ἄνισον τὴν φορὰν ποιεῖ· ἐν δὲ τῷ κε-
νῷ οὐδὲν ἔστι τὸ διαιρούμενον. ὥστε οὐδὲ γένεσις ἔσται τινὸς
κατ' αὐτοῦς. μήποτε δὲ τοῦτο τὸ ἄτοπον αὐτοῖς ἀκολουθήσει, εἰ

21 reliquas obiectiones cum ex Themistio adposuerim, non
adinet ex Simplicio iterum adferre || 25 ἄτοπα Aldus | 29 κα-
ταλείπεται Aldus | 31 ante τῷ fort. intercidit ἐν μὲν τῷ ἀέρι

λέγειεν αἰεὶ κινεῖσθαι τὰς ἀτόμους· εἰ γὰρ καὶ ἡρεμοῦσι καὶ ἰσο-
ταχῶς κινουῦνται, ἐπικαταλαμβάνουσιν ἀλλήλας. εἰ δέ τις ζητεῖ διὰ
τί ἀδύνατόν ἐστι τὸ ἰσοταχῶς κινεῖσθαι τὸ βαρύτερον τῷ ἥττον
βαρεῖ, ῥάδιον λέγειν, ὅτι εἰ μὴ ἢ προσθήκη τοῦ βάρους θάπτω
5 ποιεῖ τὴν κίνησιν, οὐδὲ ἀρχὴν ἢ βαρύτης αἰτία ἐστὶ τῆς ἐπὶ τὸ
κάτω κινήσεως ἐν τῷ κενῷ· ὃ γὰρ προστιθέμενον οὐκ ἐπιτείνει
οὐδὲ αὖξει τὴν κίνησιν, τοῦτο οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἂν αἴτιον εἶη κι-
νήσεως. εἰ δὲ μὴ αἰ ῥοπαὶ τοῖς σώμασιν εἰσὶν αἴτια τῆς κινήσεως
τῆς ἐν τῷ κενῷ, οὐδ' ἂν κινοῖτο τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ κενῷ τὰ σώ-
10 ματα· οὐδὲ γὰρ ἄλλη τις αἰτία τῆς κατὰ φύσιν φορᾶς τοῖς σώμασι
πλὴν τῆς οικείας ῥοπῆς. ἔτι δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ πᾶν σῶμα
βάρος ἔχειν τοῖς περὶ Ἐπίκουρον δοκεῖ καὶ διὰ τὸ βάρος κινεῖσθαι
τὰ σώματα διὰ τοῦ κενοῦ, ἔπεται δὲ οἷς ἢ βαρύτης αἰτία τῆς κι-
νήσεως, τοῦτοις τὴν μείζω ῥοπὴν ταχύτερας αἰτίαν γίνεσθαι κινή-
15 σεως, οὐχ οἷον τε δὲ τοῦτο ἐν τῷ κενῷ γίνεσθαι, οὐδ' ἂν διὰ τὸ
βάρος κινοῖτο ἐν αὐτῷ· εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο, οὐδ' ἂν ὅλως κινοῖτο.
cf. Themist. paraphr. Arist. phys. Δ 8 p. 292, 9 sqq. Speng.

280 ΑΕΤΙΥΣ I 12, 5 p. 311^a 10 D. (Plut. I 12, 3 Stob. ecl. ph. 14, 1)
κινεῖσθαι δὲ τὰ ἄτομα τοτὲ μὲν κατὰ στάθμην, τοτὲ δὲ κατὰ παρ-
20 ἐγκλισιν, τὰ δὲ ἄνω κινούμενα κατὰ πληγὴν καὶ ἀποπαλμόν.
idem I 23, 4 p. 319 D. (Plut. I 23, 1 Stob. ecl. phys. 19, 1) Ἐπί-
κουρος δύο εἶδη τῆς κινήσεως, τὸ κατὰ στάθμην καὶ τὸ κατὰ
παρέγκλισιν.

DE DECLINATIONE ATOMORVM

281 CICERO de finibus I 6, 18 'Epicurus autem in quibus sequi-
26 tur Democritum, non fere labitur . . . . illae Epicuri propriae ruinae:
censet enim eadem illa indiuidua et solida corpora ferri deorsum
suo pondere ad lineam, hunc naturalem esse omnium corporum
(19) motum. deinde ibidem homo acutus, cum illud occurreret, si om-
30 nia deorsus e regione ferrentur et ut dixi ad lineam, numquam fore
ut atomus altera alteram posset attingere itaque * * , attulit rem

20 καὶ ὑπὸ παλμόν Stob. κατὰ παλμόν Plut. || 23 additum
olim fuisse hoc fere καὶ τρίτον δὲ τὸ κατὰ πληγὴν καὶ ἀποπαλμόν
αὐτὸς ἐπεισήγαγε fidem faciunt quae apud Stobaeum adiunguntur
εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ τέταρτον εἶδος εἰσάγουσι τὸ κατ' οὐσίαν, ὃ
πέρ ἐστι τὸ κατὰ γένεσιν. ἄλλοι δὲ καὶ τὴν διανοητικὴν προστι-
θέασιν· μέχρι γὰρ τῶν πέντε προὔβησαν || 31 hiatum notavi

commenticiam: declinare dixit atomum perpaulum, quo nihil posset fieri minus: ita effici complexiones et copulationes et adhaesiones atomorum inter se, ex quo efficeretur mundus omnesque partes mundi quaeque in eo essent. . . . ipsa declinatio ad libidinem fingitur — ait enim declinare atomum sine causa . . . —, et 5 illum motum naturalem omnium ponderum, ut ipse constituit, e regione inferiorem locum petentium sine causa eripuit atomis, nec tamen id cuius causa haec finxerat, assecutus est. nam si omnes (20) atomi declinabunt, nullae umquam cohaerescunt; siue aliae declinabunt, aliae suo nutu recte ferentur, primum erit hoc quasi pro- 10 uincias atomis dare, quae recte quae oblique ferantur, deinde eadem illa atomorum, in quo etiam Democritus haeret, turbulenta concursio hunc mundi ornatum efficere non poterit'.

CICERO de fato 10, 22 'Epicurus declinatione atomi uitari necessitatem fati putat. itaque tertius quidam motus oritur extra pondus 15 et plagam, cum declinat atomus interuallo minimo — id appellat ἐλάχιστον —: quam declinationem sine causa fieri si minus uerbis, re cogitur confiteri. non enim atomus ab atomo pulsa declinat. nam qui potest pelli alia ab alia, si grauitate feruntur ad perpendicularum corpora indiuidua rectis lineis, ut Epicuro placet? sequitur enim ut 20 si alia ab alia numquam depellatur, ne contingat quidem alia aliam. ex quo efficitur, etiam si sit atomus eaque declinet, declinare sine causa. Hanc Epicurus rationem induxit ob eam rem, quod ueritus (23) est ne si semper atomus grauitate ferretur naturali ac necessaria, nihil liberum nobis esset, cum ita moueretur animus, ut atomorum 25 motu cogeretur. id Democritus auctor atomorum accipere maluit, necessitate omnia fieri, quam a corporibus indiuiduis naturalis motus auellere'.

ibid. 20, 46 'hoc modo hanc causam disceptari oportet, non ab atomis errantibus et de uia declinantibus petere praesidium. de- 30 clinat, inquit, atomus. primum cur? aliam enim quandam uim motus habebant a Democrito inpulsionis, quam plagam ille appellat, a te, Epicure, grauitatis et ponderis. quae ergo noua causa in natura est qua declinet atomus? aut num sortiuntur inter se, quae declinet, quae non? aut cur minimo declinent interuallo, maiore non? aut 35 cur declinent uno minimo, non declinent duobus aut tribus? optare

(47) hoc quidem est, non disputare. nam neque extrinsecus impulsam atomum loco moueri et declinare dicis, neque in illo inani, per quod feratur atomus, quicquam fuisse caussae, cur ea non e regione ferretur, nec in ipsa atomo mutationis aliquid factum est, quam ob
 5 rem naturalem motum sui ponderis non teneret. ita cum attulisset nullam caussam, quae istam declinationem efficeret, tamen aliquid sibi dicere uidetur, cum id dicat quod omnium mentes aspernentur ac respuant'.

ibid. 9, 18 'nec . . . est caussa cur Epicurus fatum extimescat et ab
 10 atomis petat praesidium easque de uia deducat et uno tempore suscipiat res duas inenodabiles, unam, ut sine caussa fiat aliquid — ex quo existet ut de nihilo quippiam fiat . . . —, alteram, ut cum duo indiuidua per inanitatem ferantur, alterum e regione moueatur, alterum declinet'.

15 idem de nat. deor. I 25, 69 'Epicurus cum uideret, si atomi ferrentur in locum inferiorem suo apte pondere, nihil fore in nostra potestate, quod esset earum motus certus et necessarius, inuenit quo modo necessitatem effugeret, quod uidelicet Democritum fugerat: ait atomum, cum pondere et grauitate derecto deorsus feratur, de-
 20 clinare paullulum'.

PLVTARCHVS de animae procreatione in Tim. Plat. 6 p. 1015^e 'Ἐπικούρω μὲν γὰρ οὐδ' ἀκαρὲς ἐγκλίνας τὴν ἄτομον συγχωροῦσιν (οἱ Στωϊκοί) ὡς ἀνάτιον ἐπεισάγοντι κίνησιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος.

AVGVSTINVS contra Academicos III 23 t. I p. 284^e ed. Ven. 1719
 25 'quo modo enim inter Democritum et superiores physicos de uno mundo et innumerabilibus litem diiudicabimus, cum inter ipsum heredemque eius Epicurum concordia manere nequiverit? nam iste luxuriosus cum atomos quasi ancillulas suas id est corpuscula quae in tenebris laetus amplectitur, non tenere uiam suam, sed in alie-
 30 nos limites passim sponte declinare permittit, totum patrimonium etiam per iurgia dissipauit. hoc uero nihil ad me adinet'.

DE CONCRETIONE ET DISSOLVTIONE

VARRO de lingua lat. VI 39 p. 219 'Democritus, Epicurus, item alii qui infinita principia dixerunt, quae unde sint non dicunt, sed

33 *Epicurus* Turnebus in commentario postumo: *securus* et *secutus* apographa

quoius modi sint, tamen faciunt magnum, *quod* quae ex iis constant in mundo, ostendunt³.

- 282 PLUTARCHVS adu. Coloten 16 p. 1116^c ἀλλ' αὐτὸν ἠδέως ἂν ἐροίμην τὸν κατήγορον (Πλάτωνος Κωλώτην), εἰ τοῖς ἑαυτῶν πράγμασι τὴν διαφορὰν οὐκ ἐνορῶσι ταύτην, καθ' ἣν τὰ μὲν μόνιμα 5 καὶ ἄτρεπτα <τὰ δὲ μεταβλητὰ καὶ τρεπτά> ταῖς οὐσίαις ἐστίν; ὡς λέγουσι καὶ τὰς ἀτόμους ἀπαθεία καὶ στερρότητι πάντα χρόνον ὡσαύτως ἔχειν, τὰ δὲ συγκρίματα πάντα ῥευστὰ καὶ μεταβλητὰ καὶ γινόμενα καὶ ἀπολλύμενα εἶναι, μυρίων μὲν εἰδώλων ἀπερχομένων αἰεὶ καὶ ῥεόντων, μυρίων δὲ ὡς εἰκὸς ἐτέρων ἐκ τοῦ περι- 10 ἔχοντος ἐπιρρεόντων καὶ ἀναπληρούντων τὸ ἄθροισμα, ποικιλλόμενον ὑπὸ τῆς ἑξαλλαγῆς ταύτης καὶ μετακεραννύμενον, ἅτε δὴ καὶ τῶν ἐν βάθει τοῦ συγκρίματος ἀτόμων οὐδέποτε λήξει κινήσεως οὐδὲ παλμῶν πρὸς ἀλλήλας δυναμένων, ὡςπερ αὐτοὶ λέγουσιν.
- 283 Idem ibid. 10 p. 1112^a τοῖς ὑπολαμβάνουσι μήτε γένεσιν τοῦ 15 μὴ ὄντος εἶναι μήτε φθορὰν τοῦ ὄντος, ἀλλ' ὄντων τινῶν συνόδῳ πρὸς ἀλλήλα τὴν γένεσιν, διαλύσει δ' ἀπ' ἀλλήλων τὸν θάνατον ἐπονομάζεσθαι.
- 284 SIMPLICIUS in Arist. de caelo A 7 (p. 275^b 29) p. 109^b 39 Karst. 484^a 23 Brand. δείκνυσιν (Ἀριστοτέλης) ἐφεξῆς ὅτι οὐδ' ὡς διω- 20 ρισμένα ἄπειρα τῷ πλήθει οἶόν τε εἶναι τὰ στοιχειώδη σώματα, ὡς οἱ περὶ Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον ὑπετίθεντο πρὸ αὐτοῦ γεγονότες καὶ μετ' αὐτὸν Ἐπίκουρος. οὗτοι γὰρ ἔλεγον ἀπίρους εἶναι τῷ πλήθει τὰς ἀρχάς, ἃς καὶ ἀτόμους καὶ ἀδιαιρέτους ἐνόμιζον καὶ ἀπαθείς διὰ τὸ ναστὰς εἶναι καὶ ἀμοίρους τοῦ κενοῦ· τὴν 25 γὰρ διαίρεσιν κατὰ τὸ κενὸν τὸ ἐν τοῖς σώμασιν ἔλεγον γίνεσθαι, ταύτας δὲ τὰς ἀτόμους ἐν ἀπείρῳ τῷ κενῷ κεχωρισμένας ἀλλήλων καὶ διαφερούσας σχήμασί τε καὶ μεγέθεσι καὶ θέσει καὶ τάξει φέρεσθαι ἐν τῷ κενῷ, καὶ ἐπικαταλαμβανούσας ἀλλήλας συγκρούεσθαι καὶ τὰς μὲν ἀποπάλλεσθαι ὅπῃ ἂν τύχωσι, τὰς δὲ περιπλέκεσθαι 30 ἀλλήλαις κατὰ τὴν τῶν σχημάτων καὶ μεγεθῶν καὶ θέσεων καὶ τάξεων συμμετρίαν, καὶ συμβαίνειν καὶ οὕτω τὴν τῶν συνθέτων γένεσιν ἀποτελεῖσθαι.

1 *quod* om libri: addidit Augustinus | *ex his* libri || 6 supplementum exempli caussa dedi | 14 ἀλλήλα libri || 19 sqq. exprimendum fuisse Brandisii apographon intelletget qui Lugdunense contulerit

- 285 GALENVS de simpl. medic. I 14 t. XI p. 405 K. μεμνημένων
 αεί, πῶς λέγεται χώρα κενή πρὸς τῶν ἠνῶσθαι φασκόντων τὴν
 οὐσίαν, ὅτι μὴ καθά περ Ἐπικούρω καὶ Ἀσκληπιάδῃ δοκεῖ, ἀλλ'
 ἔστιν ἀέρος πλήρης ἐν ἅπασι τοῖς ἀραιοῖς σώμασιν ἢ κενὴ χώρα.
 5 id. in Hippocr. epidem. VI comm. IV 10 t. XVII 2 p. 162 K. τὸ δὲ
 κενὰς εἶναι τινὰς χώρας ἢ κατὰ τὸ ὕδωρ ἢ κατὰ τὸν ἀέρα τῇ μὲν
 Ἐπικούρου τε καὶ Ἀσκληπιάδου δόξῃ περὶ τῶν στοιχείων ἀκόλου-
 θὸν ἔστι.
- 286 PLVTARCHVS adu. Coloten 10 p. 1112^b οἱ δὲ (Ἐπικούρειοι) τὰς
 10 ἀτρέπτους καὶ ἀσυμπαθεῖς ἀτόμους εἰς ταῦτὸ συνελαύνοντες ἔξ
 αὐτῶν μὲν οὐδέν, αὐτῶν δὲ πολλὰς ποιοῦσι καὶ συνεχεῖς πληγὰς·
 ἢ γὰρ περιπλοκὴ κωλύουσα τὴν διάλυσιν μᾶλλον ἐπιτείνει τὴν
 σύγκρουσιν, ὥστε μὴδὲ μῖξιν εἶναι μὴδὲ κόλλησιν ἀλλὰ ταραχὴν
 καὶ μάχην κατ' αὐτοὺς τὴν λεγομένην γένεσιν· εἰ δὲ ἀκαρὲς νῦν
 15 μὲν ἀπίασι διὰ τὴν ἀντίκρουσιν, νῦν δὲ προσίασι τῆς πληγῆς ἐκ-
 λυθείσης, πλείον' ἢ διπλάσιον χωρὶς εἰσιν ἀλλήλων χρόνον οὐ ψαύ-
 οῦσαι καὶ πλησιάζουσαι, ὥστε μὴδὲν ἔξ αὐτῶν ἀποτελεῖσθαι μὴδὲ
 ἀψυχον· αἴσθησις δὲ καὶ ψυχὴ καὶ νοῦς καὶ φρόνησις οὐδὲ βουλο-
 μένοις ἐπίνοιαν δίδωσι πῶς γένοιτ' ἂν ἐν κενῷ καὶ ἀτόμοις· ὧν
 20 οὔτε καθ' ἑαυτὰ ποιότης ἔστιν οὔτε πάθος ἢ μεταβολὴ συνελθόν-
 των, ἀλλ' οὐδὲ συνέλευσις ἢ σύγκρασις ποιοῦσα καὶ μῖξιν καὶ συμ-
 φυτῖαν ἀλλὰ πληγὰς καὶ ἀποτηδῆσεις.
 ibid. 9 p. 1111^e ἢ δὲ ἄτομος αὐτὴ τε καθ' ἑαυτὴν ἔρημός ἐστι
 καὶ γυμνὴ πάσης γονίμου δυνάμεως, καὶ πρὸς ἄλλην προσπεσοῦσα
 25 βρασμὸν ὑπὸ σκληρότητος καὶ ἀντιτυπίας, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἔσχεν
 οὐδ' ἐποίησε πάθος, ἀλλὰ παίονται καὶ παίουσι τὸν ἅπαντα χρό-
 νον, οὐχ ὅπως ζῶον ἢ ψυχὴν ἢ φύσιν ἀλλ' οὐδὲ πλῆθος ἔξ ἑαυ-
 τῶν κοινὸν οὐδὲ σωρὸν ἓνα παλλομένων αἰεὶ καὶ δισταμένων δυ-
 νάμεναι παρασχεῖν.
- 287 LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 22 'cur igitur illa (semina)
 31 non sentimus aut cernimus? quia nec colorem habent in-
 quit nec calorem ullum nec odorem. saporis quoque et
 umoris expertia sunt, et tam minuta ut secari ac diuidi

14 καθ' αὐτοῦς libri: corr. Reiskius | οἱ δὲ libri: corr. Xy-
 lander | 16 πλείον libri | 19 δίδωσιν ὡς libri || 30 cf. cum
 hoc loco quae sub Leucippi nomine simillima paullo explicatius
 Lactantius de ira dei 10, 3 sqq. refert et inpugnat

nequeant. sic eum, quia in principio falsum susceperat, consequentium rerum necessitas ad deliramenta perduxit. ubi enim sunt aut unde ista corpuscula? cur illa nemo praeter unum Leucippum somniauit? a quo Democritus eruditus hereditatem stultitiae reliquit Epicuro. quae si sunt corpuscula et quidem solida, ut dicunt, 5 sub oculos certe uenire possunt. Si eadem est natura omnium, quo modo res uarias efficiunt? uario inquit ordine ac positione conueniunt, sicut litterae: quae cum sint paucae, uarie tamen collocatae innumerabilia uerba conficiunt. At litterae uarias formas habent. ita inquit et haec ipsa primordia. 10 nam sunt aspera, sunt hamata, sunt leuia. secari ergo et diuidi possunt, si aliquid inest illis quod emineat. si autem leuia sunt et hamis indigent, cohaerere non possunt. hamata igitur esse oportet, ut possint inuicem concatenari. cum uero tam minuta esse dicantur, ut nulla ferri acie dissici ualeant, quomodo hamos aut 15 angulos habent? quos, quia exstant, necesse est posse diuelli. deinde quo foedere inter se, qua mente conueniunt, ut ex iis aliquid conseratur, si sensu carent nec coire tam disposite possunt? Quia non potest quicquam rationale perficere nisi ratio. quam multis coargui haec uanitas potest? 20

DE QVALITATIBVS

288 PLVTARCHVS adu. Coloten 8 p. 1111^a ἐγκλητέος οὖν ὁ Δημόκριτος οὐχὶ τὰ συμβαίοντα ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογῶν, ἀλλὰ λαμβάνων ἀρχὰς αἷς ταῦτα συμβέβηκεν. ἔδει γὰρ ἀμετάβλητα μὴ θέσθαι τὰ πρῶτα, θέμενον δὲ δὴ συνορᾶν ὅτι ποιότητος οἷχεται πάσης 25 γένεσις· ἀρνεῖσθαι δὲ συνορῶντα τὴν ἀτοπίαν ἀναισχυντότατον. οἷα Ἐπίκουρον φησὶν (Κωλώτης), ἀρχὰς μὲν ὑποτίθεσθαι τὰς αὐτάς, οὐ λέγειν δὲ 'νόμῳ χροίην καὶ γλυκὺ καὶ λευκὸν' καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας. εἰ μὲν οὖν τὸ 'οὐ λέγειν' τοιοῦτόν ἐστιν 'οὐχ ὁμολογεῖν', τῶν εἰθισμένων τι ποιεῖ . . . . . οὐκ οὖν ἀναγκαῖον 30 ὑποθέσθαι, μᾶλλον δὲ ὑφελέσθαι Δημοκρίτου ἀτόμους εἶναι τῶν

13 *hamis* cod. Bononiensis: *humoris* uolgo | 17 *ex his* libri | 18 *conseratur* Bononiensis: *constituatur* aut *construatur* ceteri | 25 δὲ μὴ libri: corr. Wytttenbachius | 26 ἀναισχυντότατα ὁ ἐπίκουρος libri | 29 εἶναι post ποιότητος inserebat Maduigijs adu. I 675 | λέγει edunt | 30 ὁμολογεῖ libri | 31 ἀφελέσθαι libri: corr. Wytttenbachius

δλων ἀρχάς· θεμένῳ δὲ τὸ δόγμα καὶ καλλωπισαμένῳ ταῖς πρώ-
 ταις πιθανότησιν αὐτοῦ προσεκποτέον ἐστὶ τὸ δυσχερές, ἢ δει-
 κτέον ὅπως ἄποια σώματα παντοδαπὰς ποιότητος αὐτῷ μόνῳ τῷ
 συνελθεῖν παρέσχεν. οἷον εὐθύς τὸ καλούμενον θερμὸν ὑμῖν πόθεν
 5 ἀφίκται καὶ πῶς ἐπιγέγονε ταῖς ἀτόμοις, αἱ μῆτε ἦλθον ἔχουσαι
 θερμότητα μῆτε ἐγένοντο θερμαὶ συνελθοῦσαι; τὸ μὲν γὰρ ἔχον-
 τος ποιότητα, τὸ δὲ πάσχειν πεφυκότος· οὐδέτερον δὲ ταῖς ἀτό-
 μοις ὑπάρχειν φατέ προσήκον εἶναι διὰ τὴν ἀφθαρσίαν.

GALENVS de constitutione artis medicae c. 7 t. I p. 246 K. ἀδύνα-
 10 τον ἐν εἶναι τῷ εἶδει τὸ στοιχεῖον, οἷον Ἐπίκουρος ὑπέθετο τὴν
 ἄτομον. ὅτι γὰρ οὐχ ἐν τῷ εἶδει τὸ στοιχεῖόν ἐστι τοιοῦτον, ἐν-
 θένδε δῆλον· οὐδεμία τῶν ἀτόμων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὔτε θερμὴ
 τὴν φύσιν ἐστὶν οὔτε ψυχρά, οὐ μὴν οὐδὲ λευκὴ τίς ἐστὶν ἐξ αὐ-
 τῶν ἢ μέλαινα. καὶ τί διατρίβω . . . ; ὅλως γὰρ οὐδεμία ποιότης
 15 ἐστὶν αὐτῇ τῇ ἀτόμῳ, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν βούλονται. cf. id. de
 elementis sec. Hippocr. I 2 t. I p. 416 ἰδέα δὲ καὶ δυνάμει δύναϊτ'
 ἂν τις ἐν εἶναι λέγειν τὰ πάντα, καθά περ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον
 τε καὶ Δημόκριτον τὰς ἀτόμους.

idem de elementis sec. Hippocr. I 2 t. I p. 418 K. αἱ μὲν οὖν ἄτο-
 20 μοι σύμπασαι σώματα οὔσαι σμικρὰ χωρὶς ποιότητων εἰσί, τὸ δὲ
 κενὸν χώρα τις ἐν ἣ φερόμενα ταυτὶ τὰ σώματα ἄνω τε καὶ κάτω
 σύμπαντα διὰ παντός τοῦ αἰῶνος ἢ περιπλέκεται πως ἀλλήλοις ἢ
 προσκρούει καὶ ἀποπάλλεται, καὶ διακρίνει δὲ καὶ συγκρίνει πάλιν
 εἰς ἄλληλα κατὰ τὰς τοιαύτας ὁμιλίας κάκ τούτου τὰ τε ἄλλα
 25 συγκρίματα πάντα ποιεῖ καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα καὶ τὰ παθήματα
 αὐτῶν καὶ τὰς αἰσθήσεις. ἀπαθῆ δ' ὑποτίθενται τὰ σώματα εἶναι
 τὰ πρώτα (τινὲς μὲν αὐτῶν ὑπὸ σκληρότητος ἄθραυστα, καθά περ
 οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον· ἐνιοὶ δὲ ὑπὸ σμικρότητος ἀδιαίρετα, καθά
 περ οἱ περὶ τὸν Λεύκιππον), ἀλλ' οὐδ' ἀλλοιοῦσθαι κατὰ τι δυνά-
 30 μενα ταύτας δὴ τὰς ἀλλοιώσεις, ἅς ἅπαντες ἄνθρωποι πεπιστεύ-
 κασιν εἶναι διδαχθέντες ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, οἷον οὔτε θερμαίνε-
 σθαι τί φασιν ἐκείνων οὔτε ψύχεσθαι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον
 οὔθ' ὑγραίνεσθαι οὔτε ξηραίνεσθαι, πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι μῆτε
 μελαίνεσθαι μῆτε λευκαίνεσθαι μῆτ' ἄλλην τινὰ ὅλως ἐπιδέχεσθαι
 35 ποιότητα κατὰ μηδεμίαν μεταβολήν.

SMPLICIVS in Arist. categ. 8 (p. 8^b 25) quat. K f. 8^u ed. Ven. f. 56^u 10 ed.

5 αἶ] ἂν libri | 9 quam distorta et mala fide relata haec
 sint, Epicuri in ep. I 42 al. uerba docent | 30 fort. πεπιστεύκαμεν

Bas. καὶ πρὸς Δημόκριτον δὲ καὶ Ἐπίκουρον δικαιολογεῖται, τί δὴ ποτε τινὰς μὲν διαφορὰς περὶ τὰς ἀτόμους ἀπολείπουσιν, οἷον σχημάτων βάρους ναστότητος σωματότητος περάτων μεγέθους κινήσεως, οὔτε δὲ χρόαν οὔτε γλυκύτητα οὔτε ζωὴν ἔχειν οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων λόγους προύφραστηκέναι ἀποφαίνονται· κοι- 5 νοῦ γὰρ ὄντος τοῦ περὶ τῶν ἐκτῶν λόγου ἄτοπον μὴ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν διατάττεσθαι, καὶ ἔτι ἀτοπώτερον τὰς ἀρχηγικωτάτας δυνάμεις ὑστερογενεῖς ποιεῖν, ὡςπερ ζωὴν καὶ νοῦν καὶ φύσιν καὶ λόγον καὶ τὰ τοιαῦτα. παραπλησίως δὲ ἀδύνατον καὶ ἀπὸ τοῦ συνόδου ταῦτα ἀποτελεῖσθαι· νόμῳ γὰρ ἔστι χροῖη κατὰ 10 τὸν Δημόκριτον, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως, τῇ ἀληθείᾳ [ἔστι] δὲ ἄτομα καὶ κενόν. ὁ δὲ ἅπαξ τὰ ὄντα ἀνελῶν οὐδὲν ἔξει τίθεσθαι, καὶ ὁ παραδεξάμενος τὸ ἀναίτιον οὐδαμοῦ στήσεται. τί γὰρ μᾶλλον ταῦτα ἢ τὰ ἐναντία προτιμήσει ἀπ' οὐδεμιᾶς ὠρισμένης αἰτίας ὀρμώμενος; βέλτιον οὖν εἰς ἐκείνην ἐλθεῖν τὴν ὑπόθεσιν, ἢ τις ἀπὸ τοῦ 15 ἔχεσθαι παράγει τὰ ἐκτά, ὡςπερ οἱ Ἀκαδημαῖκοι ὠρίσαντο ἐκτὸν τὸ οἶόν τε ἔχεσθαι αὐτὸ ἀποδόντες, οὐκ ἀπὸ τῆς ἔτυμολογίας αὐτοῦ παραλαβόντες τὸν λόγον.

idem *ibid.* 14 (p. 15^a 30) qu. Φ f. 3^r ed. Ven. f. 109^v Bas. p. 92^a 10 Brand. καὶ οἱ περὶ Δημόκριτον δὲ καὶ ὑστερον οἱ περὶ Ἐπίκουρον 20 τὰς ἀτόμους ἀπαθεῖς καὶ ἀποίους ὑποτιθέμενοι τῶν ἄλλων ποιότητων παρὰ τὰ σχήματα καὶ τὴν ποιὰν αὐτῶν σύνθεσιν ἐπιγίνεσθαι λέγουσι τὰς ἄλλας ποιότητας τὰς τε ἀπλᾶς, οἷον θερμότητος καὶ λειότητος, καὶ τὰς κατὰ <τὰ> χρώματα καὶ τοὺς χυμούς. εἰ δὲ ἐν τῇ ποιᾷ συνθέσει τῶν ἀτόμων ταῦτα, καὶ ἡ ἀλλοίωσις αὐτῆ 25 κατ' αὐτοὺς ἂν εἴη μεταβολή, ἢ δὲ ποιὰ σύνθεσις αὐτῶν καὶ μετάθεσις καὶ τάξις οὐκ ἀλλαχόθεν ἢ ἐκ τῆς φορᾶς καὶ τῆς τοπικῆς κινήσεως ἐστίν· ὥστε ἡ ἀλλοίωσις τῇ φορᾷ ἢ αὐτῇ ἢ παρακολουθοῦσα ταύτῃ καὶ ταύτης τι.

289 ALEXANDER Aphr. quaestt. I 13 p. 52 Speng. "Ὅτι μὴ ὁμοίως 30 κατ' Ἐπίκουρον εἰσάγεται τὰ χρώματα, ὡς ἔλεγεν τις παριστάμενος αὐτοῦ τῇ δόξῃ, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας αἰρέσεις. ὁ μὲν γὰρ οὖν ἐν τοῖς ἀτόμοις στοιχείοις, ἅ περ ἀρχὰς ὑποτίθεται τῶν ἀπάντων, οὐδὲν τούτων φησὶν εἶναι· καθ' οὓς δὲ στοιχεῖα τὰ τέσσαρα, κατὰ

4 οὐ τῶν Ven. | 10 τοῦ Bas. τῆς Ven. | ἔστι uolgo, correctum u. 11 | 26 κατ' αὐτὰ edebatur | 28 φθορᾷ Ven. || 31 τις] Κησωρῖνος ὁ Ἀκαδημαϊκός in rubrica indicatur p. 52, 12

τούτους ἐν τοῖς στοιχείοις ἐστὶν καὶ ταῦτα. διὸ κατὰ μὲν τούτους ἐκ προϋπαρχόντων χρωμάτων γίνεται τινὰ χρώματα· καθ' ὃν δὲ μὴ ἐστὶν ἐν τοῖς στοιχείοις ταῦτα, οὐκ ἐκ προϋπαρχόντων ἢ γένεσις αὐτῶν. ὡς οὖν εἰ ὑπέθετό τις ἄτομα εἶναι σώματα ἀρχὰς τῶν ὄντων μὴ μόνον ἔχοντα σχῆμα καὶ μέγεθος καὶ ἀντιτυπίαν ἀλλὰ καὶ χρῶμα, οὐχ ὁμοίως κατὰ τε τοῦτον ἢ τῶν χρωμάτων γένεσις (ἐκ προϋπάρχοντος γὰρ χρώματος καὶ ὄντος ἐν τοῖς στοιχείοις) καὶ καθ' ὃν τὰ ἄτομα ταῦτα στοιχεῖα οὐκ ἔχει χρῶμα· οὕτως οὐδ' εἰ μὴ ἄτομά τις τὰ στοιχεῖα λέγοι, λέγοι δὲ τὰ τέσσαρα τῶν ἐν τούτοις εἶναι μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ χρώματα, οὐδ' οὕτως ἂν ὁμοίως Ἐπικούρῳ τὴν τῶν χρωμάτων εἰσάγοι φύσιν.

DE MIXTIONE

290 ALEXANDER Aphrod. de mixtione f. 140^u Ἐπίκουρος δὲ φεύγειν βουλόμενος τὸ ὑπὸ Δημοκρίτου ῥηθὲν ἔπεσθαι βούλεται τοῖς 15 παραθέσει τῶν κερναμένων τὴν κράσιν γίνεσθαι λέγουσι, παραθέσει μὲν τινῶν σωμάτων καὶ αὐτὸς τὰς κράσεις γίνεσθαι λέγων, ἀλλ' οὐκ αὐτῶν τῶν μιγνυμένων σωμάτων σφζομένων ἐν τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ἀναλυομένων εἰς τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀτόμους, ἐξ ὧν ἕκαστον αὐτῶν συγκείμενόν πως τὸ μὲν οἶνος ἦν τὸ δὲ ὕδωρ τὸ 20 δὲ μέλι τὸ δ' ἄλλο τι, ἔπειτα ποιᾷ τούτων τῶν σωμάτων ἐξ ὧν ἦν τὰ κερνάμενα πρὸς ἄλληλα συνθέσει γεννώντων τὸ κεκραμένον σῶμα, συμμιγνυμένων <οὐχ> ὕδατός τε καὶ οἴνου ἀλλὰ τῶν ὑδροποιῶν ἀτόμων, ὡς ἂν εἴποι τις, ταῖς οἴνοποιοῖς, φθορᾷ τε καὶ γενέσει τινῶν τὴν κράσιν γίνεσθαι λέγων· <ἢ> γὰρ εἰς τὰ στοιχεῖα 25 ἀνάλυσις ἐκάστου καὶ ἢ ἐκ τῶν στοιχείων σύνθεσις αὐτῶν <τὸ μὲν γένεσις>, τὸ δὲ φθορά.

DE MUTATIONE

291 SEXTVS emp. adu. dogmat. IV (mathem. X) 42 τινὲς τῶν φυσικῶν, ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ ὁ Ἐπίκουρος, τὴν μεταβλητικὴν κίνησιν

11 cetera inutile adponi || 13 praeter Aldinam (A) praesto fuit cod. Marcianus 257 (M) ab Iuone Bruns conlatus. codicem Parisinum 1848 cum A plane consentire uidi praeter unum ἐς l. 18 | fort. δ' ἐκφεύγειν | 14 βούλεται omissum addit M² | 16 ἀύ[τὸς] cum ras. M | λέγει M¹ | 18 ἐς Paris. | 20 δὲ ἄλλο τι A | ἐπὶ τὰ ποιᾷ MA | 21 κεκραμένον A | 23 φθορᾷ τε] φθοραῖς MA | 24 λέγων γὰρ MA | 25 ἀναλύσεις MA | αὐτῶν· τὸ δὲ φθειρα MA

εἶδος ἔλεξαν εἶναι τῆς μεταβατικῆς· τὸ γὰρ μεταβάλλον κατὰ ποιότητα σύγκριμα πάντως κατὰ τὴν τῶν συγκεκρικόντων αὐτὸ λόγῳ θεωρητῶν σωμάτων τοπικὴν τε καὶ μεταβατικὴν κίνησιν μεταβάλλει. οἶον ἵνα τι ἐκ γλυκέος γένηται πικρὸν ἢ ἐκ λευκοῦ μέλαν, δεῖ τοὺς συνεστακότας αὐτὸ ὄγκους μετακοσμηθῆναι καὶ ἄλλην 5 ἀντὶ ἄλλης τάξιν ἀναδέξασθαι· τοῦτο δ' οὐκ ἂν ἄλλως συμβαίη, ἐὰν μὴ μεταβατικῶς κινήθωσιν οἱ ὄγκοι· καὶ πάλιν ἵνα τι ἐκ σκληροῦ μαλακὸν γένηται ἢ ἐκ μαλακοῦ σκληρόν, δεῖ τὰ ἐξ ὧν ἔστι μόρια κατὰ τὸν τόπον κινήθηναι· διατάσει μὲν γὰρ αὐτῶν μαλακύνεται, συνελεύσει δὲ καὶ πυκνώσει σκληρύνεται. παρ' ὃ ἡ 10 μεταβλητικὴ κίνησις οὐχ ἕτερα κατὰ γένος ἐστὶ τῆς μεταβατικῆς κινήσεως.

- 292 GALENVS de elementis sec. Hippocratem I 9 t. I p. 483 K. ὡς οὐκ ἔστι διάκρισις τις καὶ σύγκρισις ἢ φαινομένη τῶν σωμάτων ἀλλοιώσις, ὡς οἱ περὶ Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον ἐνόμιζον. 15

DE MAGNETE

- 293 GALENVS de facultat. natur. I 14 t. II p. 45 K. Ἐπίκουρος μὲν οὖν . . . . ὁμολογεῖ πρὸς μὲν τῆς Ἡρακλείας λίθου τὸν σίδηρον ἔλκεσθαι, πρὸς δὲ τῶν ἠλέκτρων τὰ κυρήβια, καὶ πειρᾶται γε καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι τοῦ φαινομένου· τὰς γὰρ 20 ἀπορρευούσας ἀτόμους ἀπὸ τῶν λίθων ταῖς ἀπορρευούσας ἀπὸ τοῦ σιδήρου τοῖς σχήμασιν οἰκείας εἶναί φησιν, ὥστε περιπλέκεσθαι βραδίως· προσκρουούσας οὖν αὐτὰς τοῖς συγκρίμασιν ἑκατέροις, τοῖς τε τῆς λίθου καὶ (τοῖς) τοῦ σιδήρου, κᾶπειτ' εἰς τὸ μέσον ἀποπαλλο- 25 μένας οὕτως ἀλλήλαις τε περιπλέκεσθαι καὶ συνεπισπᾶσθαι τὸν σίδηρον . . . . . καὶ οὕτω γε καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζῴων φησὶ γίνεσθαι τὰς τ' ἀναδόσεις καὶ τὰς διακρίσεις τῶν περιττωμάτων καὶ τὰς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἐνεργείας . . . . . ἀεὶ γὰρ τὸ μὲν ἀκό- (47)

17 de magnete cf. Lucret. vi 906—1089. Philodemus π. σημ. VH² IV 4, 22 p. 3 Gomp. [οὐκ ἀναγ]κάζειν ὁ διὰ τῆς [μεταβάσε]ως ἔοικεν τρόπος, ε[ἰ λίθων] πολλῶ[ν] καὶ παντ[οδ]απῶν [δόντ]ων ἔν ἐστι τούτων εἶδος ἐπι[σ]πύμενον τὸν σίδηρον, ἦν [κ]αλοῦσιν μα[γ]νήτιν λίθον, οἱ [δ'] Ἡ[ρ]ακλε[ίαν], μόνον δὲ καὶ τὸ ἠλεκτρον [ἔλκυσ]τικόν ἐστι τῶν ἀχύρων | 24 τῆς] τοῦ edunt | 25 τοῖς inserui

λουθον φυλάττειν βούλεται (Ἄσκληπιάδης), τὸ δ' ἐναργῶς φαινόμενον ἀνατρέπειν ἔμπαλιν Ἐπικούρω. τιθεὶς γὰρ ἐκεῖνος ἀεὶ τὸ φαινόμενον αἰτίαν αὐτοῦ ψυχρὰν ἀποδίδωσι. τὰ γὰρ ἀποπαλλόμενα σμικρὰ σώματα τῆς Ἡρακλείας λίθου τοιούτοις ἐτέροις περι-
 5 πλέκεσθαι μορίοις τοῦ σιδήρου κάπειτα διὰ τῆς περιπλοκῆς ταύτης καὶ μηδαμοῦ φαινομένης ἐπισπᾶσθαι βαρεῖαν οὕτως οὐσίαν οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν τις πεισθεῖη. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, τό γε τῷ σιδήρῳ πάλιν ἕτερον προστεθέντα συνάπτεσθαι τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐκέτι προσίεται. τί γὰρ ἐροῦμεν; ἢ δηλαδὴ τῶν
 10 ἀπορρεόντων τῆς λίθου μορίων ἕνια μὲν προσκρούσαντα τῷ σιδήρῳ πάλιν ἀποπάλλεσθαι καὶ ταῦτα μὲν εἶναι δι' ὧν κρέμασθαι συμβαίνει τὸν σίδηρον, τὰ δ' εἰς αὐτὸν εἰσδύμενα διὰ τῶν κενῶν
 (48) πόρων διέρχεσθαι τάχιστα κάπειτα τῷ παρακειμένῳ σιδήρῳ προσκρούοντα μήτ' ἐκεῖνον διαδῦναι δύνασθαι καὶ τὸν γε πρῶτον δια-
 15 δύντα, παλινδρομοῦντα δ' αὐθις ἐπὶ τὸν πρότερον ἐτέρας αὐθις ἐργάζεσθαι ταῖς προτέραις ὁμοίας περιπλοκάς; ἐναργῶς γὰρ ἐνταῦθα τὸ ληρώδες τῆς αἰτίας ἐλέγχεται. γραφεῖα γοῦν οἶδά ποτε σιδηρὰ πέντε κατὰ τὸ συνεχές ἀλλήλοις συναφθέντα, τοῦ πρώτου μὲν μόνου τῆς λίθου ψαύσαντος, ἔξ ἐκείνου δ' εἰς τᾶλλα τῆς δυ-
 20 νάμεως διαδοθείσης . . . . πάντῃ γὰρ ὁμοίως ἢ τῆς λίθου διαδίδονται δύναμις, εἰ μόνον ἄψαιτο κατὰ τι τοῦ πρώτου γραφείου, καὶ μέντοι κάκ τούτου πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ὄλον ἢ δύναμις ἅμα νοήματι διαρρεῖ κάξ ἐκείνου πάλιν εἰς τὸ τρίτον ὄλον. εἰ (δέ) δὴ νοήσαις μικρὰν τινα λίθον Ἡρακλείαν ἐν οἴκῳ τινὶ κρεμαμένην, εἴτ'
 25 ἐν κύκλῳ πάμπολλα ψαύοντα σιδήρια κάκείνων πάλιν ἕτερα κάκείνων ἄλλα καὶ τοῦτ' ἄχρι πλείονος, ἅπαντα δὴ που πίμπλασθαι
 (49) χρὴ τὰ σιδήρια τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου σωμάτων καὶ κινδυνεῦει διαφορηθῆναι τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο λιθίδιον εἰς τὰς ἀπορροὰς διαλυθέν. καὶ τοι κἂν εἰ μηδὲν παρακείτο αὐτῷ σιδήριον, εἰς τὸν
 30 ἄερα σκεδαννῶτο, μάλιστ' εἰ καὶ θερμὸς ὑπάρχοι. ναί, φησί· σμικρὰ γὰρ αὐτὰ χρὴ πάνυ νοεῖν, ὥστε τῶν ἐμφερομένων τῷ ἀέρι ψηγμάτων τούτων δὴ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων ἕκαστον μυριοστὸν εἶναι μέρος. εἴτ' ἔξ οὕτω σμικρῶν τολμᾶτε λέγειν κρεμάννυσθαι

8 ἕτερα προστιθέντι edebatur | 30 σκεδάννυται fertur. cf. Arist. probl. 33, 10 p. 962^b 15 et 10, 18 p. 892^b 29 (Alex. iv 51 p. 13, 18) πλειστάκις ἂν πταρνῶντο, Aristides or. III t. I p. 36 Dind. ὡς μὴ ἐπιμυγνῶντο, Choerob. dict. p. 898, 22 Gaisf. | ὑπάρχη uolgo | 31 fort. γὰρ τὰ ἄτομα | 32 ἕκαστον] ἕνια edunt

βάρη τηλικαυτα σιδήρου; εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν μυριοστόν ἐστι μέρος τῶν ἐν τῷ ἀέρι φερομένων ψηγμάτων, πηλίκον χρῆ νοῆσαι τὸ πέρασ αὐτῶν τὸ ἀγκιστρῶδες, ᾧ περιπλέκεται πρὸς ἄλληλα; πάντως γὰρ δὴ που τοῦτο σμικρότατόν ἐστιν ὄλου τοῦ ψήγματος. εἶτα μικρὸν μικρῷ, κινούμενον κινουμένῳ περιπλακὲν οὐκ εὐθὺς 5 ἀποπάλλεται; καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλ' ἄττα πάντως αὐτοῖς τὰ μὲν κάτωθεν τὰ δ' ἄνωθεν καὶ τὰ μὲν ἔμπροσθεν τὰ δ' ὀπισθεν, τὰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐκρηγνύμενα σείει τε (50) καὶ ταράττει καὶ μένειν οὐκ ἔῃ. καὶ μέντοι καὶ πολλὰ χρῆ νοεῖν ἔξ ἀνάγκης ἕκαστον ἐκείνων τῶν μικρῶν σωματίων ἔχειν ἀγκιστρῶδη πέρατα. δι' ἐνός μὲν γὰρ ἀλλήλοισι οὐ συνάπτεται, δι' ἐτέρου δ' ἐνός, τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τῇ λίθῳ, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ σιδήρῳ· εἰ γὰρ ἄνω μὲν ἔξαφθείη τῆς λίθου, κάτω δὲ τῷ σιδήρῳ μὴ συμπλακείη, πλεον οὐδέν· ὥστε τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τὸ ἄνω μέρος ἐκκρέμασθαι χρῆ τῆς λίθου, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ 15 κάτω πέρατι συνῆφθαι τὸν σίδηρον. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν πλαγίων ἀλλήλοισι περιπλέκεται, πάντως που κἀνταῦθα ἔχει τὰ ἀγκιστρα. καὶ μέμνησό μοι πρὸ πάντων, ὅπως ὄντα σμικρὰ τὰς τοσαύτας τε καὶ τοιαύτας ἀποφύσεις ἔχει· καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι δεῖ μεμνησθαι, ὅπως ἵνα τὸ δεύτερον σιδήριον συναφθῇ τῷ πρώτῳ καὶ τῷ 20 δευτέρῳ τὸ τρίτον κἀκείνῳ τὸ τέταρτον, ἅμα μὲν διέρχεσθαι χρῆ τοὺς πόρους ταυτὶ τὰ σμικρὰ καὶ ληρώδη ψήγματα, ἅμα δ' ἀποπάλλεσθαι τοῦ μετ' αὐτὸ τεταγμένου, καὶ τοι κατὰ πᾶν ὁμοίου (51) τὴν φύσιν ὑπάρχοντος. οὐδὲ γὰρ ἢ τοιαύτη πάλιν ὑπόθεσις ἄτολμος ἄλλ' εἰ χρῆ τάληθές εἰπεῖν, μακρῷ τῶν ἔμπροσθεν ἀναισχυν- 25 τοτέρα, πέντε σιδηρίων ὁμοίων ἀλλήλοισι ἐφεξῆς τεταγμένων διὰ μὲν τοῦ πρώτου διαδῦναι ῥαδίως τῆς λίθου τὰ μόρια, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἀποπάλλεσθαι καὶ μὴ διὰ τούτου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐτοίμως διεξέρχεσθαι. καὶ μὴν ἐκατέρως ἄτοπον· εἰ μὲν ἀποπάλλεται, πῶς εἰς τὸ τρίτον ὠκέως διεξέρχεται; εἰ δ' οὐκ ἀποπάλλεται, πῶς κρεμάννυται τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ πρώτου; τὴν γὰρ ἀπόπαλσιν αὐτὸς ὑπέθετο δημιουργὸν τῆς ὀλκῆς . . . . . ὁ μὲν οὖν Ἐπίκουρος τὰ φαινόμενα φυλάττειν βουλόμενος ἀσχημονεῖ φιλοτι- (52) μούμενος ἐπιδεικνύειν αὐτὰ ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογούντα . . . . .

c. 15 πῶς οὖν ἔλκουσιν (οἱ νεφροί); εἰ μὲν ὡς Ἐπίκουρος οἶεται τὰς (59) ὀλκὰς ἀπάσας γίγνεσθαι κατὰ τὰς τῶν ἀτόμων ἀποπάλλ-

σεις τε καὶ περιπλοκάς, ἄμεινον ὄντως ἐστὶν εἰπεῖν μὴδ' ἔλκειν ὄλως αὐτούς· πολὺ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν ἐπὶ τῆς Ἡρακλείας λίθου μικρῶ πρόσθεν εἰρημένων ὁ λόγος ἐξεταζόμενος εὐρεθείη γελοιότερος.

- 294 SEXTVS adu. dogmat. IV (mathem. x) 219 Ἐπίκουρος δέ, ὡς
5 αὐτὸν Δημήτριος ὁ Λάκων ἐξηγεῖται, τὸν χρόνον σύμπτωμα
συμπτωμάτων εἶναι λέγει, παρεπόμενον ἡμέραις τε καὶ
νυξὶ καὶ ὥραις καὶ πάθεσι καὶ ἀπαθείαις καὶ κινήσεσι
καὶ μοναῖς· πάντα γὰρ ταῦτα συμπτώματά ἐστι τισὶ συμβεβηκό-
τα, καὶ ὁ χρόνος πᾶσι τούτοις συμπαρεπόμενος εἰκότως ἂν λεχθείη
10 σύμπτωμα συμπτωμάτων. idem ibid. 238—247 hypot. III 137 (fr. 79).
AETIVS I 22, 5 p. 318, 19 Diels. (Stob. ecl. ph. 8, 45) Περὶ οὐσίας
χρόνου. . . Ἐπίκουρος σύμπτωμα (συμπτωμάτων), τοῦτο δ' ἐστὶ
παρακολούθημα κινήσεων.

DE VNIVERSO ET MVNDIS

- 295 AETIVS I 18, 3 p. 316, 4 D. (Plut. I 18, 1 Stob. ecl. ph. 18, 1)
16 Λεύκιππος Δημόκριτος Δημήτριος Μητρόδωρος Ἐπίκουρος τὰ μὲν
ἄτομα ἄπειρα τῷ πλήθει, τὸ δὲ κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει.
- 296 PLVTARCHVS adu. Coloten 13 p. 1114^a καὶ γὰρ Ἐπίκουρος δταν
λέγη τὸ πᾶν ἄπειρον εἶναι καὶ ἀγέννητον καὶ ἀφθαρτον
20 καὶ μὴτ' αὐξόμενον μὴτε μειούμενον, ὡς περὶ ἑνός τινος
διαλέγεται τοῦ παντός.
- 297 quod finitum est, habet extremum. quod autem habet
extremum, id cernitur ex alio extrinsecus. at quod omne
est, id non cernitur ex alio extrinsecus. nihil igitur cum
25 habeat extremum, infinitum sit necesse est.
CICERO de diuin. II 50, 103 'uidesne Epicurum, quem hebetem et
rudem dicere solent Stoici, quem ad modum quod in natura rerum
omne esse dicimus, id infinitum esse concluderit? quod finitum
est, inquit, habet extremum. quis hoc non dederit? quod
30 autem . . . extrinsecus. hoc quoque est concedendum. at . . .
extrinsecus. ne hoc quidem negari potest. nihil . . . est. ui-
desne ut ad rem dubiam concessis rebus peruenerit?'
SIMPLICIUS in Arist. phys. Γ 4 (p. 203^b 20) f. 107^a τέταρτον δὲ καὶ

12 συμπτωμάτων add. Heeren || 21 subiungitur fr. 74 || 22 cf.
Ep. ep. I 41 p. 7, 6 | 32 concessis] a concessis CFGMueller pro-
babiliter | 33 τέταρτον argumentum quo ἀπειρία effici uideatur

δυσαντίβλεπτον τὸ φαίνεσθαι πᾶν τὸ πεπερασμένον ἀεὶ πρὸς τι περαῖνον. εἰ γὰρ πᾶν τὸ πεπερασμένον πρὸς ἄλλο τι ἔξωθεν αὐτοῦ ὄν περαίνει, τὸ ἔξωθεν ἐκείνο, πρὸς ὃ περαίνει, ἢ ἄπειρόν ἐστιν ἢ πεπερασμένον· καὶ εἰ μὲν ἄπειρον, ἔχομεν αὐτόθεν ὅτι ἔστι τὸ ἄπειρον· εἰ δὲ πεπερασμένον οἶον ἢ γῆ, καὶ αὐτὸ πρὸς 5 ἄλλο περαίνει, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον· εἰ δὲ ἐπ' ἄπειρον, ἔστι τὸ ἄπειρον· οὐδὲν γὰρ τελευταῖον ληφθήσεται πέρας, εἴ περ καὶ τοῦτο πρὸς ἄλλο τι περαίνει. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ ὡς μάλιστα, ὡς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ περὶ Ἐπικούρου πιστεύοντες ἄπειρον ἔλεγον εἶναι 10 τὸ πᾶν, διότι πᾶν τὸ πεπερασμένον παρὰ τι περαινόμενον ἔξωθεν 15 τὸ ἔχει. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὡς ἀρχαιοτέρου μέμνηται τοῦ λόγου.
cf. Alexander Aphrod. quaestt. III 12 p. 200, 20 Sp. εἰ μὲν οὖν τῷ πεπερασμένῳ τὸ εἶναι πεπερασμένῳ ἔστιν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι παρ' ἄλλο, καλῶς ἂν λέγοιεν οἱ ἐναντίοι ἀξιοῦντες παντὸς πεπερασμένου ἐκτὸς ὀφείλειν εἶναι τι παρ' ὃ περαίνειν φαίνεται, εἴ 15 γε ἔστιν ἐν τούτῳ τῷ πεπερασμένῳ τὸ εἶναι.

298 THEMISTIVS paraphr. Arist. phys. Γ 8 (p. 208^a 11) f. 36^r Ald. p. 251, 1 Speng. καὶ ταῖς Ἐπικούρου δὲ ἀτόμοις ἐν τῷ κενῷ φερόμεναις πεπεράνθαι μὲν ὑπάρχει, πρὸς τί δὲ περαίνειν οὐκέτι ἐπ' αὐτῶν τοῦτο ἢ τινὸς ἄπτεσθαι. καὶ τοι τὸν λόγον τοῦτον ἠγάπη- 20 σεν οὕτως Ἐπίκουρος, ὥστε παλαιότερον ὄντα εἰσποιήσασθαι καὶ υποβάλλεσθαι μικραῖς τισι καὶ φαύλαις προσθήκαις, καθά περ οἱ τὰ φύρια μετασχηματίζοντες ὑπὲρ τοῦ λανθάνειν.

299 PLVTARCHVS de defectu oraculorum 28 p. 425^d ἐπεὶ μὴ πρὸς τὸν κόσμον ἄλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ τὸ κάτω καὶ ἄνω λαμβάνοντες ἐν 25 ταῖς αὐταῖς ἀπορίαις Ἐπικούρῳ γενησόμεθα κινουῦντι τὰς ἀτόμους ἀπάσας εἰς τοὺς ὑπὸ πόδας τόπους, ὡς περ ἢ τοῦ κενοῦ πόδας ἔχοντος ἢ τῆς ἀπειρίας ἐν αὐτῇ κάτω τι καὶ ἄνω διανοῆσαι διδούσης.

idem adu. Coloten 8 p. 1111^b καὶ τὸ μὲν πᾶν (Ἐπίκουρος λέγει) 30 ἄπειρον ὑποτίθεσθαι, τὸ δ' ἄνω καὶ κάτω μὴ ἀναιρεῖν.

idem de Stoicorum repugnantiiis 44 p. 1054^b ὅτι τοῦ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ἐστι, τὸ δ' ἄπειρον οὐτ' ἀρχὴν οὐτε μέσον οὐτε 35 τελευταῖον ἔχει, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ (Χρυσίππου) λέγεται. καὶ τούτῳ μάλιστα τὴν λεγομένην ὑπ' Ἐπικούρου τῆς ἀτόμου κάτω φο-

12 cf. Alex. ibid. p. 194, 7 sqq. || 20 τινὸς] τὸ editur | 23 sequitur refutatio || 26 cf. Ep. ep. I 60 | 28 τι] τε fertur

ρὰν ἐλέξαντες ἀναιροῦσιν, οὐκ οὔσης ἐν ἀπείρῳ διαφορᾶς, καθ' ἣν τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω νοεῖται γινόμενον.

300* κόσμος ἐστὶν * * οὐ λυομένου πάντα τὰ ἐν αὐτῷ σύγχυσιν λήψεται.

5 SCHOLIION [Epic.] ep. II 88 p. 37, 20.

301 GALENVS de animi peccatorum distinctione et curatione c. 7 t. v p. 102 K. ὁ δὲ Στωικός οὐκ ἔνδον τι κενὸν εἶναι, ἔξωθεν τοῦ κόσμου ὑπάρχειν αὐτό· ταῦτα δ' ἄμφω συγχωρῶν ὁ Ἐπικούρειος ἐν ἄλλῳ τινὶ διαφέρεται πρὸς αὐτόν· οὐ γὰρ ἓνα ὁμολογεῖ κόσμον
10 εἶναι τόνδε, καθὰ περ ὁ Στωικός οἶεται κατὰ γε τοῦτο τοῖς Περιπατητικοῖς ὁμόδοξος, ἀλλ' ὥσπερ γε καὶ τὸ κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει φησὶν ὑπάρχειν, οὕτω καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ κόσμους ἀπείρους εἶναι τῷ πλήθει.

ΑΕΤΙΥS II 1, 3 p. 327 D. (Plut. II 1, 1 Stob. ecl. ph. 22, 3) Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περιαγωγὴν.

ACHILLES isag. 8 p. 131^c Pet. οἱ μὲν εἶναι τι ἐκτός φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐπίκουρος, δς καὶ ἀπείρους κόσμους ὑποτίθεται ἐν ἀπείρῳ τῷ κενῷ. idem 5 p. 130^b Ἐπίκουρος δὲ πολλοὺς κόσμους ὑποτίθεται
20 καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Μητρόδωρος.

SERVIVS in Aeneid. I 330 'quo sub caelo] . . . secundum Epicureos, qui plures uolunt esse caelos, ut Cicero in Hortensio'.

CICERO de nat. deor. I 24, 67 'sed ubi (disciplinae Epicureae) est ueritas? in mundis, credo, innumerabilibus, omnibus minimis tem-
25 porum punctis aliis nascentibus, aliis cadentibus?'

de finibus I 6, 21 'ininitio ipsa (Epicuri), quam ἀπειρίαν uocant, tota ab illo (Democrito) est, tum innumerabiles mundi, qui et oriantur et intereant cotidie'.

DIONYSIVS episcopus Eusebii praep. eu. XIV 23, 2 p. 773^a τὰς ἀτόμους . . . κόσμους ἀπείρους ἀποτελεῖν. 26, 14 p. 781^a.

HERMIAS irris. philos. 18 p. 656, 7 Diels. προκύψας δὲ μοι φησὶν Ἐπίκουρος· σὺ μὲν δὴ κόσμον ἓνα μεμέτρηκας, ὦ φιλότης· εἰσὶ δὲ κόσμοι πολλοὶ καὶ ἄπειροι. cf. commenta Lucani VI 696.

ALEXANDER Aphrod. quaestt. III 12 p. 199, 20 Speng. ὅτι δὲ πλείω

I ἐλέξαντες] ἔξ αὐτῆς libri || 14 Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος Plut., uberius Stob. | 16 περιαγωγὴν Stob. περίστασιν Plut. | 22 Hort. fr. 22 Bait. | 33 omisi quae addit Hermias more suo ineptiens

τὰ ἄπειρα κατὰ τοὺς ἀπείρους τὰς ἀρχὰς λέγοντας, καὶ ἐκ τούτων γινώριμον· λέγουσι μὲν γὰρ τοὺς κόσμους ἀπείρους· τούτων δὲ εἰ μὲν καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἔξ ἀπείρων ἀρχῶν ἐστὶ συγκείμενος, ἀπειράκις ἄπειρα τὰ ἄπειρα ἀνάγκη εἶναι κτλ.

- 301^a AETIVS II 1, 8 p. 329^b 3 D. (Stob. ecl. phys. 23, 3) Ἐπίκουρος 5
ἄνισον εἶναι τὸ μεταξὺ τῶν κόσμων διάστημα.
- 302 AETIVS II 2, 3 p. 329^a 5 D. (Plut. II 2) Ἐπίκουρος δὲ ἐνδέχε-
σθαι μὲν εἶναι σφαιροειδεῖς τοὺς κόσμους, ἐνδέχεσθαι δὲ καὶ ἐτέ-
ροις σχήμασι κεκρῆσθαι.
- 303 AETIVS II 7, 3 p. 336 D. (Plut. II 7, 2 Stob. ecl. ph. 22, 1) 10
Ἐπίκουρος ἐνίων μὲν κόσμων ἀραιὸν τὸ πέρασ, ἐνίων δὲ πυκνόν,
καὶ τούτων τὰ μὲν τινα κινούμενα τὰ δ' ἀκίνητα.
- 304 [PHILO] π. ἀφθαρσίας κόσμου 3 p. 222, 2 Bern. Δημόκριτος
μὲν οὖν καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὁ πολὺς ὄμιλος τῶν ἀπὸ τῆς στοᾶς
φιλοσόφων γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπολείπουσι τοῦ κόσμου, πλὴν οὐχ 15
ὁμοίως· οἱ μὲν γὰρ πολλοὺς κόσμους ὑπογράφουσι, ὡν τὴν μὲν
γένεσιν ἀλληλοτυπίασι καὶ ἐπιπλοκαῖς ἀτόμων ἀνατιθέασι, τὴν δὲ
φθορὰν ἀντικοπαῖς καὶ προσράξεσι τῶν γεγονότων.
COMMENTA LUCANI VII 1 p. 220, 5 'diuerse Stoici et Epicurei, qui
et natum esse (mundum) et perituum adfirmant'. 20
LACTANTIUS diuin. instit. VII 1, 10 'unus igitur Epicurus auctore
Democrito ueridicus in hac re fuit, qui ait et ortum aliquando fuisse
(mundum) et aliquando esse perituum. nec tamen rationem ullam
reddere potuit, scilicet aut quibus de caussis tantum hoc opus aut
quo tempore soluat'. 25
idem diuin. instit. II 10, 24 'quod si (mundus) potest occidere in
totum, quia per partes occidit, apparet aliquando esse ortum, et ut
fragilitas initium, sic declarat et terminum. quae si uera sunt, non
potuit defendere Aristoteles, quo minus habuerit et mundus ipse
principium. quod si Aristoteli Plato et Epicurus extorquent, et 30
Platoni et Aristoteli, qui semper fore mundum putauerunt, licet
sint eloquentes, ingratis tamen idem Epicurus eripiet, quia sequi-
tur, ut habeat et finem'.

22 Iunius Philargyrius in Verg. georg. II 336 p. 245 Vrs. 'in
quo uidetur secutus Epicurum, qui ait: omniaque orta occidunt et
aucta senescunt' debuit Sallustium Iug. 2, 3 auctorem dicere: erro-
ris originem explicant comm. Lucani I 81 p. 17, 8

- 305 ΑΕΤΙΥΣ Π 4, 10 p. 331, 24 D. (Stob. ecl. ph. 20, 1 Plut. Π 4, 2)
Ἐπίκουρος πλείστοις τρόποις τὸν κόσμον φθείρεσθαι· καὶ γὰρ ὡς
ζῶον καὶ ὡς φυτὸν καὶ πολλαχῶς.
- 306 SIMPLICIΥΣ in Arist. phys. Θ 1 (p. 250^b 18) f. 257^a οἱ μὲν γὰρ
5 ἀπίρους τῷ πλήθει τοὺς κόσμους ὑποθέμενοι, ὡς οἱ περὶ Ἀναξί-
μανδρον καὶ Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον καὶ ὕστερον οἱ περὶ Ἐπί-
κουρον, γινομένους αὐτοὺς καὶ φθειρομένους ὑπέθεντο ἐπ' ἀπειρον,
ἄλλων μὲν αἰεὶ γινομένων, ἄλλων δὲ φθειρομένων, καὶ τὴν κίνησιν
αἰδιον ἔλεγον· ἄνευ γὰρ κινήσεως οὐκ ἔστι γένεσις ἢ φθορά.
- 307 HIERONYMVS comm. in ecclesiasten c. 1 t. III p. 391^d Vall. 'nec
putemus signa atque prodigia et multa quae arbitrio dei noua in
mundo fiunt, in prioribus saeculis esse iam facta, et locum inue-
nire Epicurum, qui asserit per innumerabiles periodos eadem
et eisdem in locis et per eosdem fieri'.
- 308* [PLVTARCHVS] de placitis philos. I 4 p. 289 Diels. Ὁ τοίνυν
16 κόσμος συνέστη περικεκλασμένῳ σχήματι ἐσχηματισμένος τὸν τρό-
πον τούτου· τῶν ἀτόμων σωμάτων ἀπρονόητον καὶ τυχαίαν ἐχόν-
των τὴν κίνησιν συνεχῶς τε καὶ τάχιστα κινουμένων, εἰς τὸ αὐτὸ
πολλὰ σώματα συνηθοίσθη διὰ τοῦτο ποικιλίαν ἔχοντα καὶ σχη-
20 μάτων καὶ μεγεθῶν (καὶ βαρῶν). ἀθροισμένων δ' ἐν ταύτῳ τού-
των τὰ μὲν ὄσα μείζονα ἦν καὶ βαρύτερα πάντως ὑπεκάθιζεν· ὄσα
δὲ μικρὰ καὶ περιφερῆ καὶ λεία καὶ εὐόλισθα, ταῦτα καὶ ἐξεθλίβετο
κατὰ τὴν σύνοδον τῶν ἀτόμων εἰς τε τὸ μετέωρον ἀνεφέρετο. ὡς
δ' οὖν ἐξέλειπε μὲν ἢ πληκτικὴ δύναμις μετεωρίζουσα οὐκέτι τε
25 ἦγεν ἢ πληγὴ πρὸς τὸ μετέωρον, ἐκωλύετο δὲ ταῦτα κάτω φέρε-
σθαι, ἐπιέζετο πρὸς τοὺς τόπους τοὺς δυναμένους δέξασθαι· οὗτοι
δὲ ἦσαν οἱ περίε, καὶ πρὸς τούτοις τὸ πλῆθος τῶν σωμάτων πε-
ρικλάτο· περιπλεκόμενα δὲ ἀλλήλοις κατὰ τὴν περίκλασιν τὸν

2 Ἐπ. φθαρτόν, ὅτι καὶ γενητόν, ὡς ζῶον ὡς φυτὸν Plut. ||
15 sqq. de mundi origine sententias Epicuri (cf. Lucr. v 416—508)
satis accurate exprimi olim intellectum est, cf. Diels Doxogr. p. 58
Woltjer de Lucretii philos. p. 115 sq. reliqua, plantarum animalium
hominum ortum, explicat Lucr. v 783 sqq. (cf. Lactant. diu. inst. II 11)
et colore Epicureo inbutus Diodorus I 7 (cf. Woltjer l. s. p. 138 sq.) |
19 διὰ] καὶ διὰ libri errore procliui, cf. mus. Rhen. xxv 602 | 20 καὶ
βαρῶν addidi | τούτων] τοσοῦτων Eusebius | 21 βαρύτερα libri |
22 ἐξεθλίβετο cf. fr. 276 Lucr. v 453 *expressere* | 24 ἐξέλιπε libri:
corr. Diels | τε] δὲ libri

οὐρανὸν ἐγέννησε. τῆς δ' αὐτῆς ἐχόμεναι φύσεως αἱ ἄτομοι ποικίλαι οὔσαι, καθὼς εἴρηται, πρὸς τὸ μετέωρον ἐξωθούμεναι τῆν τῶν ἀστέρων φύσιν ἀπετέλουν. τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀναθυμιωμένων σωματίων ἐπληττε τὸν ἀέρα καὶ τοῦτον ἐξέθλιβε· πνευματούμενος δὲ οὗτος κατὰ τὴν κίνησιν καὶ συμπεριλαμβάνων τὰ ἄστρα συμ- 5 περιήγεν αὐτὰ καὶ τὴν νῦν περιφορὰν αὐτῶν μετέωρον ἐφείλιττε. κάπειτα ἐκ μὲν τῶν ὑποκαθιζόντων ἐγεννήθη ἡ γῆ, ἐκ δὲ τῶν μετεωριζομένων οὐρανός, πῦρ, ἀήρ. πολλῆς δὲ ὕλης ἔτι περιειλημένης ἐν τῇ γῇ πυκνουμένης τε ταύτης κατὰ τὰς ἀπὸ τῶν σωματίων πληγὰς καὶ τὰς ἀπὸ τῶν ἀστρῶν αὐγὰς προσεθλίβετο πᾶς ὁ 10 μικρομερῆς σχηματισμὸς ταύτης καὶ τὴν ὑγρὰν φύσιν ἐγέννα· βρυστικῶς δὲ αὕτη διακειμένη κατεφέρετο πρὸς τοὺς κοίλους τόπους καὶ δυναμένους χωρῆσαί τε καὶ στέξει, ἢ καθ' αὐτὸ τὸ ὕδωρ ὑποστὰν ἐκοίλαινε τοὺς ὑποκειμένους τόπους. τὰ μὲν οὖν κυριώτατα μέρη τοῦ κόσμου τὸν τρόπον τοῦτον ἐγεννήθη. 15

DE PLANTIS

- 309 ΛΕΤΙΥΣ (Plutarchus) v 26, 3 p. 438 D. Οἱ Στωικοὶ δὲ καὶ Ἐπικούρειοι οὐκ ἔμψυχα (τὰ φυτὰ). τινὰ γὰρ ψυχῆς ὀρμητικῆς εἶναι καὶ ἐπιθυμητικῆς, τινὰ δὲ καὶ λογικῆς· τὰ δὲ φυτὰ αὐτομάτως πως κινεῖσθαι, οὐ διὰ ψυχῆς. 20

DE HOMINE

- 310 SEXTVS emp. adu. dogmat. I (mathem. VII) 267 οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ δεικτικῶς ψήθησαν δύνασθαι τὴν ἐπίνοιαν τοῦ ἀνθρώπου παρίστασθαι, λέγοντες ἀνθρωπὸς ἐστὶ τοιοῦτον ἰ μὶορ-φωμα μετ' ἔμψυχίας, οὐκ ἔγνωσαν δ' ὅτι εἰ τὸ δεικνύμενόν 25 ἐστὶν ἀνθρωπὸς, τὸ μὴ δεικνύμενον οὐκ ἐστὶν ἀνθρωπὸς κτλ. idem hypotyp. II 25 ὁ δ' Ἐπίκουρός φησιν ἀνθρωπὸν εἶναι τὸ τοιοῦτον ἰ μὶορ-φωμα μετὰ ἔμψυχίας. καὶ κατὰ τοῦτον δὲ ἐπεὶ ὁ ἀνθρωπὸς δείξει ἐμφάνιζεται, ὁ μὴ δεικνύμενος οὐκ ἐστὶν ἀνθρωπὸς.

DE ANIMA

- 311 SCHOLION Epicuri ep. I 66 λέγει ἐν ἄλλοις καὶ ἐξ ἀτόμων (τὴν ψυχὴν) συγκεῖσθαι λειοτάτων καὶ στρογγυλωτάτων, πολλῶ τινι 30

3 ἄστρων Eusebius | 4 ἐπέπληττε idem | 6 ἐφύλαττε libri | 7 κάπειτα] καὶ οὕτως conl. Diels, recte ille formulam traditam interpretatus | 9 σωματίων Eusebius: πνευμάτων libri Plutarchei | 10 ἀστέρων libri. cf. Posidonius Didymi fr. 32 in Doxogr. Diel. p. 466, 18 | αὐγὰς Eusebius: αὔρας libri Plutarchei || 23 δεικτικῶς cf. Gassendus p. 139 || 31 cf. Lucretius III 177 sqq.

διαφερουσῶν τῶν τοῦ πυρός· καὶ τὸ μὲν τι ἄλογον αὐτῆς, ὃ τῷ λοιπῷ παρεσπάρθαι σώματι· τὸ δὲ λογικὸν ἐν τῷ θώρακι, ὡς δῆλον ἐκ τε τῶν φόβων καὶ τῆς χαρᾶς.

ὕπνον τε γίνεσθαι τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν τῶν παρ' ὄλην τὴν σύγκρισιν παρεσπαρμένων ἐγκατεχομένων ἢ διαφορουμένων, εἶτα συμπιπτόντων τοῖς ἐπεραιομοῖς.

τό τε σπέρμα ἀφ' ὄλων τῶν σωμάτων φέρεσθαι.

312 AETIVS IV 4, 6 p. 390 D. (Plut. IV 4, 3) [Δημόκριτος] Ἐπίκουρος διμερῆ τὴν ψυχὴν, τὸ μὲν λογικὸν ἔχουσαν ἐν τῷ θώρακι καθιδρυμένον, τὸ δὲ ἄλογον καθ' ὄλην τὴν σύγκρισιν τοῦ σώματος διεσπαρμένον.

idem IV 5, 5 p. 391 D. (Plut. IV 5, 2) Παρμενίδης καὶ Ἐπίκουρος (τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι) ἐν ὄλῳ τῷ θώρακι.

ΤΕΡΤΥΛΛΙΑΝVS de anima c. 15 'nec in tota lorica pectoris, ut Epicurus, (putes τὸ ἡγεμονικὸν concludi)'.

313 SCRIPTOR EPICVREVS INCERTVS VH² VII 17 col. XXII sq. * * [κα]-τελέξαθ' ὃ Ἐπίκουρος καὶ περὶ τοῦ τόπου τοῦ λογιζομένου μέρους τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ τούτου πραγματικὴν τὴν [Ζ]ήτησιν ἔχοντος, [καὶ] κατὰ λόγον. [τ]ὴν μὲν γὰρ [τῶν] π[ροσ]μενόντων ἑνα[ρ]γε-
20 στ[έ]ραν πίστι]ν ἀδεῆ τῶν λόγων παρ[αστῆσαι β]ουλόμενος * * * || φαμένων ὡς ἐπιβα[λό]ν[τ]α τινὰ τῷ λογιζεσθα[ί τ]ι καὶ λυπεῖσθαί π[ως] μάλισθ' ἢ κείνησις καὶ τὸ πάθος ἔλκει· φανερώς γὰρ ἐπὶ τὸν θώρακα ἢ ὀκλή γε[ί]ν[ε]τα[ι]. μετὰ ταῦτα [δ'] ἀντι[προσφέ]-
ρεται τὴν σημείωσιν ἢι χρῶ[ν]ται πολλοὶ τ[οῦ] δ * * .

1 cf. Epic. ep. I 63 p. 20, 2 | hanc partitionem sic Lucretius exprimit ut *animam* et *animam* distinguat cf. III 136 sqq. Seruius in Aen. X 487 | ἄλογον cf. Lucr. III 143 sq. | 2 sq. cf. Lucr. III 138—142. 615 sqq. | 4—6 cf. fr. 325 Lucr. IV 907—961. 762 sq. | 5 ἐγκατεχομένων cf. Lucr. IV 918 *uis animae . . . partim contrusa magis concessit in altum*, ibid. 945 *introrsum pars abdita cedit* | διαφορουμένων . . . ἐπερ. cf. Lucr. IV 946 *pars etiam distracta per artus non queat esse coniuncta inter se . . . , inter enim saepit coetus natura uiasque*, ib. 916. 961 | 6 ἐπεραιομοῖς] librorum lectio adnotatur ad p. 22, 19 | 7 cf. fr. 329 Lucr. IV 1042 || 8 Democriti nomen falso praeponi uidit Diels || 17 περὶ] το|ει Neap. | 19 sq. incerta proposui | 20 fort. τῷ λόγῳ | παρ[αστῆσαι]: TON Neap. | ουλομενος δι//α charta | 21 ἐπιβα . . ν|δεινα Neap. | 24 ση-
μῶσιν Neap.

- 314 PLVTARCHVS adu. Coloten 20 p. 1118^d Κωλύτη δὲ γελοῖον δο-
 κεῖ (τὸ ζητεῖν Σωκράτη τί ἐστὶν ἄνθρωπος). τί οὖν οὐ καταγελά
 καὶ τοῦ καθηγεμόνος τοῦτ' αὐτὸ πράττοντος, ὅσακις γράφοι καὶ
 διαλέγοιτο περὶ οὐσίας ψυχῆς καὶ τοῦ ἀθρόου τῆς καταρχῆς;
 εἰ γὰρ τὸ ἔξ ἀμφοῖν, ὡς ἀξιοῦσιν αὐτοί, σώματος τοιοῦδε καὶ ψυχῆς 5
 ἄνθρωπός ἐστιν, ὁ ζητῶν ψυχῆς φύσιν ἀνθρώπου ζητεῖ φύσιν ἐκ
 τῆς κυριωτέρας ἀρχῆς. ὅτι δὲ αὕτη λόγῳ δυσθεώρητος, αἰσθήσει
 δὲ ἀληπτός ἐστι, μὴ παρὰ Σωκράτους 'σοφιστοῦ καὶ ἀλαζόνος
 ἀνδρός', ἀλλὰ παρὰ τῶν σοφῶν τούτων λάβωμεν· οἱ μέχρι τῶν
 περὶ σάρκα τῆς ψυχῆς δυνάμεων, αἷς θερμότητα καὶ μαλακότητα 10
 καὶ τόνον παρέχει τῷ σώματι, τὴν οὐσίαν συμπηγνύντες αὐτῆς
 ἐκ τινος θερμοῦ καὶ πνευματικοῦ καὶ ἀερώδους οὐκ ἐξι-
 κνοῦνται πρὸς τὸ κυριώτατον ἀλλ' ἀπαγορεύουσι· τὸ γὰρ ψ κρί-
 νει καὶ μνημονεύει καὶ φιλεῖ καὶ μισεῖ καὶ ὄλωσ τὸ φρό-
 νιμον καὶ λογιστικὸν ἐκ τινός φησιν ἀκατονομάστου 15
 ποιότητος ἐπιγίνεσθαι. καὶ ὅτι μὲν αἰσχυνομένης ἐστὶν ἀγνοίας
 τοῦτ' ἐκ τῶν ἀκατονόμαστον ἐξομολόγησις, οὐκ ἔχειν ὀνομάσαι φα-
 σκόντων ὃ μὴ δύνανται καταλαβεῖν, ἴσμεν· 'ἐχέτω δὲ συγγνώμη
 καὶ τοῦτο', ὡς λέγουσι.
- 315 AETIVS IV 3, 11 p. 388 D. (Stob. ecl. phys. 41 p. 798 Plut. IV 3, 4) 20
 Ἐπίκουρος (τὴν ψυχὴν) κρᾶμα ἐκ τεττάρων, ἐκ τοιοῦ πυρώδους,
 ἐκ τοιοῦ ἀερώδους, ἐκ τοιοῦ πνευματικοῦ, ἐκ τετάρτου τινός ἀκα-
 τονομάστου· τοῦτο δ' ἦν αὐτῷ τὸ αἰσθητικόν. ὦν τὸ μὲν πνεῦμα
 κίνησιν, τὸν δὲ ἀέρα ἡρεμίαν, τὸ δὲ θερμόν τὴν φαινομένην θερ-
 μότητα τοῦ σώματος, τὸ δ' ἀκατονόμαστον τὴν ἐν ἡμῖν ἐμποιεῖν 25
 αἰσθησιν· ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν ὀνομαζομένων στοιχείων εἶναι αἰσθησιν.
 MACROBIVS comment. I 14, 20 'Epicurus (animam dixit) speciem ex
 igne et aere et spiritu mixtam'.
 ALEXANDER Aphr. de anima I 8 f. 127^a inf. καὶ οἱ περὶ Ἐπίκουρον·
 καὶ γὰρ κατ' ἐκείνους σύνθετος ἡ ψυχὴ ἐκ πλείονων τινῶν καὶ 30
 διαφερόντων σωμάτων.

4 ἀθρόου] ἀνθρώπου Wyttenbachius temere. eas Pl. quaestio-
 nes indicat quas Epicurus ep. I 64—6 perstringit | 8 cf. Plut. ibid.
 17 p. 1116^f 18 p. 1117^d 20 p. 1118^c fr. 231 | 12 cf. Lucr. III 232—237.
 269 sq. 128 | 14 cf. id. III 241 sqq. 270 sqq. || 23 ὦν . . . 26 αἰσθη-
 σιν om Plut. | 25 sq. cf. Lucr. III 238 sq. 245. 270 sq. | 30 σύνθε-
 τος cf. Lucr. III 231

DE MORIBVS

316* LVCRETIVS III 294

'sed calidi plus est illis quibus acria corda
 (295) iracundaque mens facile efferuescit in ira,
 5 quo genere in primis uis est uiolenta leonum . . .
 (299) at uentosa magis ceruorum frigida mens est
 et gelidas citius per uiscera concitat auras,
 quae tremulum faciunt membris existere motum.
 at natura bouum placido magis aere uiuit
 10 nec nimis irai fax umquam subdita percit
 fumida, suffundens caecae caliginis umbra,
 (305) nec gelidis torpet telis perfixa pauoris . . .
 (307) sic hominum genus est. quamuis doctrina politos
 constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
 15 naturae cuiusque animi uestigia prima.
 (310) nec radicitus euelli mala posse putandumst,
 quin procliuius hic iras decurrat ad acris,
 ille metu citius paulo temptetur, at ille
 tertius accipiat quaedam clementius aequo.
 20 inque aliis rebus multis differre necessest
 (315) naturas hominum uarias moresque sequacis:
 quorum ego nunc nequeo caecas exponere caussas
 nec reperire figurarum tot nomina quot sunt
 principiis, unde haec oritur uariantia rerum.
 25 illud in his rebus uideor firmare potesse,
 (320) usque adeo naturarum uestigia linqui
 paruola, quae nequeat ratio depellere nobis,
 ut nil inpediat dignam dis degere uitam'.

DE SENTIENDO

317 AETIVS IV 8, 10 p. 395 Diels. (Parall. A 27, 18 Plut. IV 8, 5)

31 Λεύκιππος Δημόκριτος Ἐπίκουρος τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν νόησιν
 γίνεσθαι εἰδώλων ἕξωθεν προσιόντων· μηδενὶ γὰρ ἐπιβάλλειν μη-
 δετέραν χωρὶς τοῦ προσπίπτοντος εἰδώλου.

CICERO de finibus I 6, 21 'quae sequitur (Epicurus), sunt tota De-

21 h. e. τὰς τε φύσεις καὶ τὰ ἤθη τὰ ἀκόλουθα ταύταις ||
 32 μηδένα . . μηδετέρα Schoemannus opusc. ac. IV 339 | εἰδώλου
 om Parall.

mocriti, atomi inane, imagines quae εἶδωλα nominant, quorum incursione non solum uideamus sed etiam cogitemus'.

cf. de nat. deor. I 38, 108 'uos autem non modo oculis imagines, sed etiam animis inculcatis'. 38, 107 'fac imagines esse, quibus pulsantur animi'.

5

AVGVSTINVS ad Dioscorum epist. CXVIII 27 t. II p. 340^d ed. Ven. 1719 (infra p. 237, 25). cf. ibid. 31 p. 342^a 'dicant ergo, in quo genere ponant imagines quas de corporibus solidioribus affluere putant ipsas minime solidas, ita ut tactu nisi oculorum, cum uidemus, et animi, cum cogitamus, sentiri non possint, si et ipsa corpora sunt'.

10

[ΛΕΤΙΥΣ (Plutarchus) IV 23, 2 p. 414 D. Ἐπίκουρος καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πεπονημένοι τόποις, τὸ δὲ ἡγεμονικὸν ἀπαθές.]

DE VISV

318 ΛΕΤΙΥΣ IV 13, 1 p. 403 D. (Plut. IV 13 Parallel. O 14, 1) Λεύκιππος Δημόκριτος Ἐπίκουρος κατὰ εἰδώλων εἴσκρισιν οἶονται τὸ ὀρατικὸν συμβαίνειν πάθος.

MELETIVS in Cramerī anecd. Oxon. t. III p. 71, 7 πολλά δὲ οἱ φιλόσοφοι περὶ τῆς ἐνεργείας ταύτης διηνέχθησαν· οἱ μὲν Ἐπικούρειοι εἶδωλα τῶν φαινομένων προσπίπτειν τοῖς ὀφθαλμοῖς λέγουσι καὶ τὴν ὄρασιν ποιεῖν.

319 ALEXANDER APHROD. in Arist. π. αἰσθ. 2 (p. 438^a 5 sq.) p. 51, 3 Thur. ἡγεῖται δὲ αὐτὸς τε (Δημόκριτος) καὶ πρὸ αὐτοῦ Λεύκιππος καὶ ὕστερον δὲ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον εἶδωλά τινα ἀπορρέοντα ὁμοιόμορφα τοῖς ἀφ' ὧν ἀπορρεῖ — ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ ὀρατά — ἐμπίπτειν τοῖς τῶν ὀρώντων ὀφθαλμοῖς καὶ οὕτω τὸ ὄραν γίνεσθαι. οὐ τεκμήριον παρατίθεται τὸ αἰετῶν ὀρώντων ἐν τῇ κόρῃ εἶναι τὴν τοῦ ὀρωμένου ἔμφασιν καὶ εἶδωλον, ὃ δὴ καὶ τὸ ὄραν εἶναι. cf. idem π. ψυχῆς II 13 (πρὸς τοὺς διὰ τῆς τῶν εἰδώλων ἐμπτώσεως τὸ ὄραν λέγοντας) f. 150 Ald.

30

GALENVS de Hippocratis et Platonis dogmatis VII 7 t. V p. 643 K. p. 643, 3 Muell. πολὺ τοίνυν ἄμεινον ὡς ἐν ἐσφαλμένοις Ἐπίκουρος ἀπεφήνατο τῶν Στωικῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῶν ὀρατῶν οὐδέν

11 de fide cf. Diels Doxogr. p. 219 sq. || 16 εἴσκρισιν Galenus: εἴσκρισεις Plutarchi libri ἔγκρισιν Parall. || 27 παρατίθεται Democritus. an scrib. παρατίθενται? || 32 ὡς libri: ὃ edebatur ante Muellerum

ἄγουσιν ἄχρι τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως· ὁ δ' Ἐπίκουρος ἄγει· καὶ πολὺ γε τούτου κρεῖττον Ἀριστοτέλης, οὐκ εἶδωλον σωματικόν, ἀλλὰ ποιότητα δι' ἀλλοιώσεως τοῦ περίε ἀέρος ἀπὸ τῶν ὀρατῶν ἄγων ἄχρι τῆς ὄψεως. *ibid.* p. 639 K. 639, 3 Muell.

5 GELLIVS V 16, 3 'Epicurus afluere semper ex omnibus corporibus simulacra quaedam corporum ipsorum eaque sese in oculos inferre atque ita fieri sensum uidendi putat'.

MACROBIVS saturn. VII 14, 3 'ipsam uero uidendi naturam non insubide introspexit Epicurus, cuius in hoc non est, ut aestimo, im-
10 probanda sententia, adstipulante praecipue Democrito: qui sicut in ceteris, ita et in hoc paria senserunt. ergo censet Epicurus ab omnibus corporibus iugi fluere quaequam simulacra manare nec unquam tantulam moram interuenire, quin ultra ferantur inani figura cohaerentes corporum exuuias: quarum receptacula in nostris oculis
15 sunt, et ideo ad deputatam sibi a natura sedem proprii sensus recurrunt. haec sunt quae uir ille commemorat'.

DE SPECVLIS

320 AETIVS IV 14, 2 p. 405 D. (Parallel. O 14, 14 Plut.) Λεύκιππος Δημόκριτος Ἐπίκουρος τὰς κατοπτρικὰς ἐμφάσεις γίνεσθαι κατ' εἰδώλων ἀποστάσεις, ἃ τινα φέρεσθαι μὲν ἀφ' ἡμῶν, συνίστασθαι δὲ ἐπὶ τοῦ κατόπτρου κατ' ἀντεπιστροφὴν.

APPVLEIVS apol. de magia 15 'quid quod nec ob haec debet tantummodo philosophus speculum inuisere? nam saepe oportet . . . etiam ipsius similitudinis rationem considerare, num, ut ait Epicurus, profectae a nobis imagines uelut quaedam exuuias iugi fluere
25 a corporibus manantes cum leue aliquid et solidum offenderunt, illisae reflectantur et retro expressae controuersum respondeant'.

DE AVDITV

321 AETIVS (Plutarchus) IV 19, 2 p. 408 D. Ἐπίκουρος τὴν φωνὴν εἶναι ῥεῦμα ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τῶν φωνούντων ἢ ἠχούντων ἢ

1 ἄγει cod. Paris. 2283 ἀπεφήνατο ἄγειν Marcianus: uolgo omittunt, cf. Muellerus quaestionum crit. de his Galeni libris spec. alt. p. 19. uereor ne Galenus tale quid scripserit ἀπὸ <τῶν στερεμνίων εἶδωλα> προσάγει | 5 afluere] cf. Dombart in Fleckeiseni ann. 1877 p. 342 | 8 insubide] cf. mus. Rhen. t. XX p. 149 | 10 quia codex || 19 cf. Lucretius IV 269—298. 323—347. 98—109. 150 sq. | 20 ἀποστάσεις] ὑποστάσεις Plutarchea exempla ἐπιστάσεις Galenus ἐμφάσεις ex superioribus inlapsam Parallela

ψοφούντων· τούτο δὲ τὸ ρεῦμα εἰς ὁμοιοσχήμονα θρύπτεσθαι θραύ-
 σματα. ὁμοιοσχήμονα δὲ λέγεται τὰ στρογγύλα τοῖς στρογγύλοις
 καὶ σκαληνά καὶ τρίγωνα τοῖς ὁμοιογενέσι. τούτων δ' ἐμπιπτόν-
 των ταῖς ἀκοαῖς ἀποτελεῖσθαι τὴν αἴσθησιν τῆς φωνῆς. φανερόν
 δὲ τούτο γίνεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσκῶν ἐκρεόντων καὶ τῶν ἐμφυσών- 5
 των κναφῶν τοῖς ἱματίοις.

322 SCHOLIASTA Dionysii Thracis cod. musei Britann. in Crameri
 anecd. Oxon. t. IV p. 317, 8 ὁ δὲ Ἐπίκουρος καὶ ὁ Δημόκριτος καὶ
 οἱ Στωικοὶ σῶμά φασι τὴν φωνήν.

GRAMMATICVS Byzantinus cod. Paris. 2555 BAG p. 1168 ὁ Δημό- 10
 κριτος καὶ ὁ Ἐπίκουρος καὶ οἱ Στωικοὶ σῶμα λέγουσι τὴν φωνήν,
 ὅτι πᾶν ὃ ἔχει ἐνέργειαν καὶ πάθος ἤγουν δύναται δρᾶσαι καὶ
 παθεῖν, σῶμά ἐστι.

323 PLVTARCHVS quaestt. conuiu. VIII 3, 1 p. 720^e ἐκεῖνο δὲ μᾶλ-
 λον (Ἀμμώνιος ἔφη) λόγου δεῖσθαι τὸ νυκτὸς ἠχωδεστέρας εἶναι 15
 τὰς φωνὰς καὶ πρὸς τῷ μεγέθει τὴν τρανότητα καθαρῶς συνδια-
 φυλάττειν· . . . . . (2 p. 720^f) ἡσυχίας δὲ γενομένης Βόηθος ἔφη
 . . . . . χρῆσεσθαι τισι τῶν προαποδεδειγμένων ὑπ' Ἐπικούρου.

Φέρεται τὰ ὄντα ἐν τῷ μὴ ὄντι· πολὺ γὰρ κενὸν ἐνδιέσπαρται
 καὶ μέμικται ταῖς τοῦ ἀέρος ἀτόμοις. ὅταν μὲν οὖν ἡ διακεχυμέ- 20
 νος καὶ πλάτος ἔχων καὶ περιδρομὴν ὑπὸ μανότητος, μικρὰ καὶ
 λεπτὰ τὰ μεταξὺ τῶν μορίων κενὰ λείπεται καὶ πολλὴν αἰ ἀτομοὶ
 κατεσπαρμέναι χώραν ἐπέχουσιν· ὅταν δὲ συσταλῆ καὶ πύλησις
 εἰς ὀλίγον αὐτῶν γένηται καὶ συμπέσωσιν ἀποβιασθεῖσαι πρὸς
 ἀλλήλας, πολλὴν εὐρυχωρίαν ἔξω καὶ διαστάσεις μεγάλας ποιοῦσι. 25
 τούτο δὲ γίνεται νυκτὸς ὑπὸ ψυχρότητος· ἢ γὰρ θερμότης χαλᾶ
 καὶ διίστησι καὶ λύει τὰς πυκνώσεις. διὸ πλείονα τόπον τὰ ζέοντα

ἢ τοῦτο h. e. rem ipsam p. 221, 30 — 222, 2 expositam || 9 sub-
 iciuntur quattuor rationes quibus corpus esse uocem probetur. eas
 non adscripsi, quoniam ex scholis conlectae sunt nec licet singulas
 singulis adscribere auctoribus. prima inter illas est quam gramma-
 ticus Parisinus solam memorare uidetur (cf. p. 22, 6). Epicurus qui-
 bus caussis ita statuerit, Lucretius refert IV 526—546 || 14 non at-
 tigit hunc locum Lucret. IV 553 sqq. | 18 χρῆσασθαι libri: corr.
 Reiskius | 21 μακρὰ καὶ πλατέα coni. Wyttenbachius (cf. p. 223, 26)
 uiolentius. fort. πολλὰ intercidit ante τὰ | 23 κατεσπαρμένην libri
 ἐγκατεσπαρμένην Wyttenbachius oblitus etiam ἔχουσιν scribere pro
 composito | 25 διασπάσεις libri: corr. Wyttenbachius

καὶ μαλασσόμενα καὶ τηκόμενα τῶν σωμάτων ἐπιλαμβάνει, καὶ τοῦναντίον αὐτὸ πάλιν τὰ πηγνύμενα καὶ ψυχόμενα συγχωρεῖ πρὸς ἄλληλα καὶ συνάγεται καὶ ἀπολείπει κενότητος ἐν τοῖς περιέχουσιν ἀγγείοις καὶ τόποις ἐξ ὧν ὑποκεχώρηκεν.

- 5 ἡ δὴ φωνὴ προσφερομένη καὶ προστυγχάνουσα σώμασι πολλοῖς καὶ ἀθρόοις ἢ τυφλοῦται παντάπασι ἢ διασπάσματα λαμβάνει καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς ἀντικρούσεις καὶ διατριβάς· ἐν δὲ κενῷ καὶ σωμάτων ἐρήμῳ διαστήματι λείον δρόμον ἔχουσα καὶ συνεχὴ καὶ ἀπταιστον ἐξικνεῖται πρὸς τὴν ἀκοήν, ὑπὸ τάχους ἅμα τῷ λόγῳ
10 διασπύζουσα τὴν σαφήνειαν. ὁρᾷ γὰρ ὅτι καὶ τῶν ἀγγείων τὰ κενὰ πληττόμενα μᾶλλον ὑπακούει πληγαῖς καὶ τὸν ἦχον ἀποτείνει μακρὰν, πολλάκις δὲ καὶ κύκλῳ περιφερόμενον διαδίδωσι πολὺν· τὸ δ' ἐμπλησθὲν ἢ στερεοῦ σώματος ἢ τινος ὑγροῦ παντάπασι γίνεται κωφὸν καὶ ἀναυδον, ὁδὸν οὐκ ἐχούσης οὐδὲ χῶραν
15 ἢ δίδωσι τῆς φωνῆς. αὐτῶν δὲ τῶν σωμάτων χρυσὸς μὲν καὶ λίθος ὑπὸ πληρότητος ἰσχυρόφωνα καὶ δυσηχῆ καὶ ταχὺ κατασβέννυσι τοὺς φθόγγους ἐν αὐτοῖς, εὐφωνος δὲ καὶ ἄλως ὁ χαλκός, ἢ πολύκενος καὶ ὄγκον ἐλαφρὸς καὶ λεπτός, οὐ πολλοῖς συντεθλιμμένος ἐπαλλήλοις σώμασι ἀλλ' ἀφθονον ἔχων τὸ τῆς ἐπιεικοῦς καὶ ἀνα-
20 φῶς μεμιγμένον οὐσίας, ἢ ταῖς τ' ἄλλαις κινήσεσιν εὐπορίαν δίδωσι τὴν τε φωνὴν εὐμενῶς ὑπολαμβάνουσα παραπέμπει, μέχρις ἂν ἀψάμενός τις ὡςπερ ἐν ὁδῷ καταλάβῃ καὶ τυφλώσῃ [τὸ κενόν]· ἐνταῦθα δ' ἔστη καὶ ἀπεπαύσατο τοῦ πρόσω χωρεῖν διὰ τὴν ἀντίφραξιν.
25 ταῦτα, ἔφη, δοκεῖ μοι τὴν νύκτα ποιεῖν ἠχώδη, τὴν δ' ἡμέραν ἡττον, θερμότητι καὶ διαλύσει τοῦ ἀέρος μακρὰ τὰ διαστήματα τῶν ἀτόμων ποιούσαν. μόνον, ἔφη, μηδεὶς ἐνιστάσθω πρὸς τὰς πρώτας ὑποθέσεις.

cf. c. 3 p. 721^f οὐδὲν οὖν ἔδει τῇ νυκτὶ παρέχειν πράγματα συσπῶν-
30 τας αὐτῆς τὸν ἀέρα καὶ συντείνοντας, ἐτέρωθι δ' αὐτὴ χῶρας καὶ κενότητος ἀπολείποντας, ὡςπερ ἐμποδῶν ὄντα τῇ φωνῇ τὸν ἀέρα καὶ φθείροντα τὴν οὐσίαν, ἧς αὐτὸς οὐσία καὶ σῶμα καὶ δύναμις

3 καὶ κενότητος libri: καὶ del. Meziriacus | 5 δὴ] δὲ uol-
gatur | 12 πολὺ libri: corr. Wyttenbachius | 13 τὸ δ'] τὸ δὲ
ἀγγεῖον libri | 18 scribe καὶ τὸν ὄγκον | 19 ἐπιεικοῦς] an παρει-
κούσης? | 22 τυφλώσῃ cf. l. 6 | τὸ κενόν glossema. debuit τὸν
πόρον dici | 23 ἀντίφραξιν libri: corr. Xylander | 31 ἀπολιπόν-
τας uolgo | 32 σῶμα Wyttenbachius, cf. 4 p. 722^b: σχῆμα libri

ἔστιν. ἄνευ δὲ τούτων ἔδει δὴ πού τας ἀνωμάλους νύκτας, οἷον ὀμιχλώδεις καὶ δυσχειμέρους ἠχιδεστέρας εἶναι τῶν αἰθρίων καὶ κεκραμένων ὀμαλῶς διὰ τὸ δεῦρο μὲν συνωθεῖν τὰς ἀτόμους, ἐκεῖ δὲ ὅθεν μεθίστανται χώραν ἔρημον ἀπολιπεῖν σωμαίων, καὶ τὸ δὴ προχειρότατον, ἡμέραν ψυχρὰν ἠχιδεστέραν εἶναι νυκτὸς ἀλεινῆς 5 καὶ θερινῆς ὧν οὐδέτερον ἀληθές ἐστιν.

DE GVSTV

- 324 PLVTARCHVS adu. Coloten 25 p. 1121^b τῷ λεγομένῳ περὶ τῆς γεύσεως, ὅτι τὸ ἐκτὸς οὐ φησιν εἶναι γλυκὺ, πάθος δὲ τι καὶ κίνημα περὶ αὐτὴν γεγενῆσθαι τοιοῦτον. 10

DE SOMNO ET SOMNIIS

- 325 TERTVLLIANVS de anima c. 43 'Epicurei (somnum affirmant) deminutionem spiritus animalis'.
- 326 PLVTARCHVS quaestt. conuiu. VIII 10, 1 p. 734^d τὸ δὲ λεγόμενον περὶ τῶν ἐνυπνίων, ὡς ἔστιν ἀβέβαια καὶ ψευδὴ μάλιστα 15 περὶ τοὺς φυλλοχόους μῆνας, οὐκ οἶδ' ὅπως . . . ἀνέκυψε. . . . . § 2 p. 734^f ὁ δὲ Φαβωρίνος . . . λόγον τινὰ τοῦ Δημοκρίτου παλαιὸν ὡς περὶ ἐκ καπνοῦ καθελῶν ἡμαυρωμένον οἶος ἦν ἐκκαθαίρειν καὶ διαλαμπρύνειν, ὑποθέμενος τοῦτο δὴ τοῦ πιδήμιον, ὃ φησὶ Δημοκρίτος, ἐγκαταβυσσοῦσθαι τὰ εἶδωλα διὰ τῶν πόρων εἰς τὰ σώματα καὶ ποιεῖν τὰς κατὰ τὸν ὕπνον ὄψεις ἐπαναφερόμενα. φοιτᾶν 20 δὲ ταῦτα πανταχόθεν ἀπιόντα καὶ σκευῶν καὶ ἱματίων καὶ φυτῶν, μάλιστα δὲ ζῴων ὑπὸ σάλου πολλοῦ καὶ θερμότητος, οὐ μόνον ἔχοντα μορφοειδεῖς τοῦ σώματος ἐκμεμαγμένας ὁμοιότητας — ὡς Ἐπίκουρος οἶεται μέχρι τούτου Δημοκρίτῳ συνεπόμενος, ἐνταῦθα 25 δὲ προλιπὼν τὸν λόγον —, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ ψυχὴν κινήματων καὶ βουλευμάτων ἐκάστῳ καὶ ἡθῶν καὶ παθῶν ἐμφάσεις ἀναλαμβάνοντα συνεφέλκεσθαι κτλ.
- 327 COMMENTA Lucani VII 8 p. 221, 1 'Epicurus dicit atomos influere animis nostris in imaginibus corporum et ea quae gessimus 30 aut quae gesturi sumus, per quietem uideri'.

8 integrum locum habes fr. 252 p. 186, 8. rem rationesque exponit Lucretius IV 617—670 || 12 cf. fr. 311 p. 217, 4 || 29 cf. Lucret. IV 962—1036. 757 sqq. in primis 794—817. Democritea sententia fuit, cf. Cic. de diuin. II 58, 120

328 TERTVLLIANVS de anima 46 'uana in totum somnia Epicurus iudicauit, liberans a negotiis diuinitatem et dissoluens ordinem rerum et in passiuitate omnia spargens ut euentui exposita et fortuita'. CICEBO de diuin. I 30, 62 'Epicurum igitur audiemus potius (de
5 somniis quam Platonem)?'

ibid. I 44, 99 'Sisenna . . . insolenter, credo ab Epicureo aliquo inductus, disputat somniis credi non oportere'.

PETRONIVS c. 104 'hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum esse hominem diuinum, qui eius modi ludibria facetissima ratione condemnat'.

10 [Cassius Plutarchi u. Cass. 37 aliena refert ut Epicurea: δηλοῦσι δ' αἰ κατὰ τοὺς ὕπνους τροπαὶ τῶν ὀνείρων, ἃς τρέπεται τὸ φανταστικὸν ἔξ ἀρχῆς βραχείας παντοδαπὰ καὶ πάθη καὶ εἰδῶλα γινόμενον. κινεῖσθαι δ' αἰεὶ πέφυκε, κίνησις δ' αὐτῷ φαντασία τις ἢ νόησις.]

15 DE GENERATIONE

329 AETIVS (Plutarchus) v 3, 5 p. 417 D. Ἐπίκουρος (τὸ σπέρμα φησί) ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα.

330 AETIVS (Plutarchus) v 5, 1 p. 418 D. Πυθαγόρας Ἐπίκουρος Δημόκριτος καὶ τὸ θῆλυ προῖεσθαι σπέρμα. ἔχειν γὰρ παραστάτας
20 ἀπεστραμμένους· διὰ τοῦτο καὶ ὄρεξιν ἔχειν περὶ τὰς χρήσεις.

CENSORINVS de die nat. 5, 4 'illud quoque ambiguum facit inter auctores opinionem, utrumne ex patris tantummodo semine partus nascatur . . . . ., an etiam ex matris, quod . . . Epicuro uisum est'.

331 CENSORINVS de die nat. 6, 2 'Stoici una totum infantem figurari dixerunt . . . sunt qui id opinentur ipsa fieri natura, ut Aristoteles atque Epicurus'.

332 AETIVS (Plutarchus) v 16, 1 p. 426 D. Δημόκριτος Ἐπίκουρος τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ διὰ τοῦ στόματος τρέφεσθαι, ὅθεν εὐθέως γεννηθὲν ἐπὶ τὸν μαστὸν φέρεσθαι τῷ στόματι. εἶναι γὰρ
30 καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ θηλάς τινας καὶ στόματα, δι' ὧν τρέφεσθαι.

DE ORIGINE GENERIS HVMANI

333 CENSORINVS de die nat. 4, 9 'Democrito Abderitae ex aqua limoque primum uisum esse homines procreatos. nec longe secus

1 cf. Lucret. IV 814—7 | 9 ludibria] somniorum sc. || 15 cf. VH² x 95 sqq. | 16 cf. fr. 311 p. 217, 7 || 19 cf. Lucret. IV 1208—32 | 19 et 20 ἔχει libri | 20 cf. Lucret. IV 1192—1207 | fort. ἐπὶ

Epicurus: is enim credidit limo calfacto uteros nescio quos radicibus terrae cohaerentes primum increuisse et infantibus ex se editis ingenitum lactis umorem natura ministrante praebuisse, quos ita educatos et adultos genus humanum propagasse¹.

DE LOQVELLA

5

- 334 ORIGENES contra Celsum I 24 p. 18 Hoesch. ἐμπίπτει . . . λόγος βαθύς καὶ ἀπόρητος ὁ περὶ φύσεως ὀνομάτων, πότερον, ὡς οἶεται Ἀριστοτέλης, θέσει ἐστὶ τὰ ὀνόματα . . . ἢ ὡς διδάσκει Ἐπίκουρος — ἐτέρως ἢ ὡς οἴονται οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς —, φύσει ἐστὶ τὰ ὀνόματα, ἀπορηξάντων τῶν πρώτων ἀνθρώπων τινὰς 10 φωνὰς κατὰ τῶν πραγμάτων.
- 335 PROCLUS in Plat. Cratylum 16 p. 6 Boiss. ὅτι τῆς Κρατύλου δόξης γέγονε Πυθαγόρας τε καὶ Ἐπίκουρος. ibid. 17 p. 8 ὁ μὲν οὖν Ἐπίκουρος κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον ᾤετο φύσει εἶναι τὰ ὀνόματα, ὡς ἔργα φύσεως προηγούμενα, ὡς τὴν φωνὴν καὶ 15 τὴν ὄρασιν καὶ ὡς τὸ ὄραν καὶ τὸ ἀκούειν, οὕτως καὶ τὸ ὀνομάζειν· ὥστε καὶ τὸ ὄνομα φύσει εἶναι ὡς ἔργον φύσεως . . . ὁ γὰρ Ἐπίκουρος ἔλεγεν, ὅτι οὐχὶ ἐπιστημόνως οὗτοι (οἱ πρώτοι θέμενοι) ἔθεντο τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ φυσικῶς κινούμενοι, ὡς οἱ βήσσοντες καὶ 20 πταίροντες καὶ μυκώμενοι καὶ ὕλακτοῦντες καὶ στενάζοντες.

DE MORTE

- 336 AETIVS (Plutarchus) IV 7, 4 p. 393 D. Δημόκριτος Ἐπίκουρος (τὴν ψυχὴν) φθαρτὴν τῷ σώματι συνδιαφθειρομένην.

¹ cf. Lactant. diu. inst. VII 7, 9 'errauit ergo Democritus, qui uermiculorum modo putauit (homines) effusos esse de terra nullo auctore nullaque ratione'. Lucretius V 791 sqq. (Lactant. II 11). De aucto cultu humano uid. Ep. ep. I 75 cum subs. interpr. || 9 cf. Ep. ep. I 75 sq. p. 27, 4 Lucr. V 1028—90 VH² VII 26 || 14 sqq. edidit iam Gassendus p. 702 | 14 δεύτερον scripsi: πρῶτον libri. praemisit Proclus haec: ὅτι τὸ 'φύσει' τετραχῶς· ἢ γὰρ ὡς αἱ τῶν ζῴων καὶ φυτῶν οὐσίαι ὄλαι τε καὶ τὰ μέρη αὐτῶν· ἢ <ὡς> αἱ τούτων ἐνέργειαι καὶ δυνάμεις, ὡς ἡ τοῦ πυρὸς κουφότης καὶ θερμότης· ἢ ὡς αἱ σκιαὶ καὶ αἱ ἐμφάσεις ἐν τοῖς κατόπτροις· ἢ ὡς αἱ τεχνηταὶ εἰκόνες εἰκνύονται τοῖς ἀρχετύποις ἑαυτῶν. unde etiam infra p. 9 ὁ δὲ Κρατύλος κατὰ τὸ τέταρτον, non δεύτερον Proclum scripsisse apparet | 20 πταίροντες Gassendus: πτέοντες Boissonadii libri || 23 cf. Epic. ep. I 65 p. 21, 8 ep. III 124 sq. sent. II. Lucretius III

LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 33 'quid quod totum illud argumentum falsum est, quia non intereunt animae. Vero, inquit (Epicurus). nam quod cum corpore nascitur, cum corpore intereat necesse est'. cf. VII 12, 1 'nunc argumenta eorum qui contra disserunt refellamus, quae Lucretius tertio libro exsecutus est. "Quoniam cum corpore" inquit "anima nascitur, cum corpore intereat necesse est"'. VII 13, 7 'falsa est ergo Democriti et Epicuri et Dicaearchi de animae dissolutione sententia'. ibid. VII 8, 8. AVGVSTINI quae fertur enarratio psalmi 73, 25 t. IV p. 781^e ed. Ven. 1719 'et forte qui dicit "cum mortuus fuero, postea nihil ero", et litteras didicit et ab Epicuro didicit hoc, nescio quo deliro philosopho uel potius amatore uanitatis, non sapientiae: quem ipsi etiam philosophi porcum nominauerunt; qui uoluptatem corporis summum bonum dixit, hunc philosophum porcum nominauerunt uolutantem se in caeno carnali. ab illo forte didicit iste litteratus dicere: Non ero postea quam mortuus fuero'.
idem sermon. CCCXLVIII t. V p. 1344^a 'et consumpta ista uita nullam postea credunt futuram'.

337 SEXTVS emp. adu. dogmat. III (math. IX) 72 (αἱ ψυχαὶ) καθ' αὐτὰς διαμένουσι καὶ οὐχ, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκουρος, ἀπολυθεῖσαι τῶν σωμάτων καπνοῦ δίκην σκίδνανται.
cf. Iamblichus Io. Stobaei ecl. phys. 41, 43 p. 924 H. εἰ δὲ παρῆσπαρται μὲν καὶ ἔνεστιν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι καθά περ ἐν ἀσκῶ πνεύμα περιεχομένη, ἢ συμμιγνυμένη πρὸς αὐτὸ καὶ ἐγκινουμένη ὡς περ τὰ ἐν τῷ ἀέρι ζύσματα διὰ τῶν θυρίδων φαινόμενα, δῆλόν που τοῦτο ὅτι ἔξεισι μὲν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐν δὲ τῷ ἐκβαίνειν διαφορεῖται καὶ διασκεδάννυται, ὡς περ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος ἀποφαίνονται.

338 CICERO de finibus II 31, 100 'scripsit enim et multis saepe uerbis et breuiter aperteque in eo libro quem modo nominauī, mortem nihil ad nos pertinere' cett.

417 sqq., cuius disputationem Lactantius refert refutatque diu. inst. VII 12 | 1 illud] cf. l. s. § 30 i. e. Ep. ep. III 125 p. 61, 6 | 6 cf. Lucr. III 746 sqq. uid. Seruius in Verg. Aen. IV 34 v 81 VII 4 commenta Lucani IX 1 p. 289, 3 IX 568 p. 304, 9 cett. || 21 cf. Lucr. III 436 sqq. 456. similia contulit Wytttenbachius ad Plut. de sera numinis uindicta p. 80 || 30 Epic. sent. II | cf. Plutarchus consol.

- 339 Πρὸς μὲν τὰλλα δυνατόν ἀσφάλειαν πορίσασθαι, χάριν δὲ θανάτου πάντες ἄνθρωποι πόλιν ἀτείχιστον οἰκοῦμεν. GNUMOLOGION codicis Parisini gr. 1168 f. 115^r Γνώμαι ἐπικούρου. MAXIMVS abb. gnomol. 36 p. 194 Turic. t. II p. 627 Combef. Ἐπικούρου, sed IOANNES STOBÆVS floril. cxviii 33 Μητροδώρου. 5
- 340 HIPPOLYTVS philosoph. 22, 5 p. 572, 14 D. τὰς δὲ ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων λύεσθαι ἅμα τοῖς σώμασιν, ὡςπερ καὶ συγγενᾶσθαι αὐτοῖς τίθεται (Ἐπίκουρος). αἷμα γὰρ αὐτὰς εἶναι, οὐ ἐξελθόντος ἢ τραπέντος ἀπόλλυσθαι ὄλον τὸν ἄνθρωπον. ᾧ ἀκολουθεῖ μῆτε κρίσεις εἶναι ἐν Ἄιδου μῆτε δικαστήρια, ὡς ὃ τι ἂν δράσῃ τις ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καὶ διαλάβῃ, ἀνεύθυνον εἶναι παντελῶς. 10
- 341 SENECA epist. 24, 18 'non sum tam ineptus ut Epicuream cantilenam hoc loco persequar et dicam uanos esse inferorum metus, nec Ixionem rota uolui nec saxum umeris Sisyphi trudi in aduersum nec ullius uiscera et renasci posse cotidie et carpi. nemo tam puer 15 est ut Cerberum timeat et tenebras et laruaem habitum nudis ossibus cohaerentium'.
LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 42 'dicit Epicurus . . . inferorum poenas non esse metuendas, quod animae post mortem occidunt nec ulli omnino sint inferi'. 20
idem ibid. VII 7, 13 'esse inferos Zeno Stoicus docuit et sedes piorum ab impiis esse discretas; et illos quidem quietas ac delectabiles incolere regiones, hos uero luere poenas in tenebrosis locis atque in caeni uoraginibus horrendis. idem nobis prophetae palam faciunt. ergo Epicurus errauit, qui poetarum id esse figmentum 25 putauit et illas inferorum poenas quae ferantur in hac esse uita interpretatus est'.

ad uxorem 10 p. 611^a Lucianus Philops. 24 Origenes contra Celsum III 80 p. 164 Hoesch. Seruius in Verg. Aen. II 646 Hieronymus in Isaiam comm. I. VII t. IV p. 317^a Vall. cett. || 5 cf. C. Wachsmuthius *studien zu den griech. florilegien* p. 160 || 12 et hinc apparet Ciceronis uerba Tusc. disp. I 5, 10 — 6, 11 contra ipsum Epicurum dici, maxime 6, 11 'atqui pleni libri sunt contra ista ipsa disserentium philosophorum. inepte sane. quis enim est tam excors quem ista moueant', et ex Cic. I. s. I 21, 48. fabulas inferni Lucretius III 978—1023 ita tractat, ut stultos hanc uitam sibi ipsos 'Acherusiam' facere disserat, cf. huius paginae l. 26 sq.

DE METEORIS

[TERTULLIANVS ad nat. II 4 'sed Epicurus, qui dixerat quae super nos, nihil ad nos, cum et ipse caelum inspicere desiderat, solis orbem pedalem deprehendit'.]

342 AETIVS (Plutarchus) V 20, 2 p. 432 D. Δημόκριτος Ἐπίκουρος τὰ οὐράνια <οὐκ ἀποδέχονται ζῶα εἶναι>.

PLVTARCHVS adu. Coloten 27 p. 1123^a τίς οὖν κινεῖ τὰ πεπιστευμένα καὶ μάχεται τοῖς ἐναργέσιν; οἱ . . . φάσκοντες μηδὲ τὸν ἥλιον ἔμψυχον εἶναι μηδὲ τὴν σελήνην, οἷς πάντες ἄνθρωποι θύουσι καὶ
10 προσεύχονται καὶ σέβονται;

GALENVS de usu partium XII 6 t. IV p. 21 K. καὶ μέντοι καὶ ὁ δημιουργὸς ἡμῶν εἰδῶς ἀκριβῶς τῶν τοιούτων ἀνδρῶν τὴν ἀχαριστίαν ὁμῶς δημιουργεῖ, καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ὁ ἥλιος ἀπεργάζεται καὶ τοὺς καρποὺς τελειοῖ μηδὲν φροντίζων, οἶμαι, μήτε Δια-
15 γόρου μήτ' Ἀναξαγόρου μήτ' Ἐπικούρου μήτε τῶν ἄλλων τῶν εἰς αὐτὸν βλασφημησάντων. ἀγαθῷ γὰρ οὐδενὶ περὶ οὐδενὸς ἐγγίνε-
ται φθόνος, ἀλλ' ὠφελεῖν πάντα καὶ κοσμεῖν πέφυκεν.

AVGVSTINVS de ciuitate dei XVIII 41 'nonne apud Athenas et Epicurei clarebant adserentes res humanas ad deorum curam non per-
20 tinere, et Stoici qui contraria sentientes eas regi atque muniri diis adiutoribus et tutoribus disputabant? unde miror, cur Anaxagoras reus factus sit, quia solem dixit esse lapidem ardentem, negans utique deum, cum in eadem ciuitate gloria floruerit Epicurus uix-
ritque securus non solum solem uel ullum siderum deum esse
25 non credens, sed nec Iouem nec ullum deorum omnino in mundo habitare contendens, ad quem preces hominum supplicationesque perueniant'.

343 AETIVS II 20, 14 p. 350 D. (Stob. ecl. phys. 25, 3 Plut. II 20, 5)

Ἐπίκουρος γήινον πύκνωμα τὸν ἥλιόν φησιν εἶναι κισηροειδὲς καὶ
30 σπογγοειδὲς ταῖς κατατρήσεσιν ὑπὸ πυρὸς ἀνημμένον.

cf. Achilles 19 p. 138^d Pet. Ἐπίκουρος δὲ κισηροειδῆ αὐτὸν ἔφη ἐκ πυρὸς διὰ τρημάτων τινῶν τὸ φῶς ἐκπέμποντα.

1 dictum Socrati rectius tribuitur a Minucio Felice 13, 1 Lactantio III 20, 10 al.; Epicuro ut imputaretur, effecit similitudo sententiae II || 5 cf. ep. I 77 p. 28, 6 sq. | 16 Plat. Tim. p. 29^e | 19 Ep. sent. I || 29 κισηροειδῶς et σπογγοειδῶς libri, olim correctum

- 344 ΑΕΤΙΥΣ II 22, 6 p. 352 D. (Plut. II 22) Ἐναξιμένης πλατῶν ὡς πέταλον τὸν ἥλιον. Ἡράκλειτος σκαφοειδῆ, ὑπόκυρτον. οἱ Στωικοὶ σφαιροειδῆ ὡς τὸν κόσμον καὶ τὰ ἄστρα. Ἐπίκουρος ἐνδέχεσθαι τὰ προειρημένα πάντα.
- 345 ΑΕΤΙΥΣ II 21, 5 p. 352, 1 D. (Plut. II 21, 2 Stob. ecl. phys. 25, 3) 5 Ἐπίκουρος (τὸν ἥλιον) τηλικούτον ἡλικὸς φαίνεται, ἢ μικρῶ τι μείζω ἢ ἐλάττω.
- 346 SERVIVS in Verg. georg. I 247 'aut "intempesta silet", quia Epicurei dicunt non ire solem per alterum hemisphaerium, sed semper † his ab ortu colligi scintillas et fieri orbem solis'. 10 idem in Verg. Aen. IV 584 'nouo lumine . . . secundum Epicureos qui stulte solem de atomis dicunt constare, et cum die nasci, cum die perire'.
- 347 IVNIVS PHILARG. in Verg. georg. II 478 p. 248 Vrsini 'Varios defectus secundum Epicurum, qui ait non unam causam pronun- 15 tiandam, qua sol deficere uidetur, sed uarias: potest enim fieri ut extingatur, ut longius recedat, ut aliquod eum corpus abscondat'. THEMISTIVS paraphr. Arist. anal. post. A 33 (p. 89^a 38) f. 9° Ald. p. 66, 7 Speng. διὸ περ οὐδ' οἶόν τε τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ δόξαν ἔχειν ἅμα καὶ ἐπιστήμην· ἅμα γὰρ ἂν ὑπολαμβάνοι καὶ 20 ἐνδέχεσθαι καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν τὸ αὐτό· ἀλλ' ἐν ἄλλῳ μὲν εἶναι περὶ τούτου δόξαν, ἐν ἄλλῳ δ' ἐπιστήμην συμβαίνει· ἐν Ἐπικούρῳ μὲν γὰρ δόξα ἦν, ὅτι τῆς σελήνης ὑποτρεχούσης ὁ ἥλιος ἐκλιμπάνει, ᾤετο γὰρ αὐτὸ ἐνδέχεσθαι καὶ ἄλλως ἔχειν· ἐν Ἰπ- 25 πάρχῳ δὲ ἐπιστήμη.
- 348 SCHOLIION Epicuri ep. I 74 p. 26, 9 καὶ ἐν ἄλλοις (φησὶν Ἐπίκουρος) τὴν γῆν τῷ ἀέρι ἐποχεῖσθαι.
- 349 ΑΕΤΙΥΣ III 4, 5 p. 371 D. (Plut. III 4, 2 Parall. N 6, 5 p. 691 Gf.) Ἐπίκουρος (νέφη καὶ ὑετὸν κτλ. γίνεσθαι) ἀπὸ τῶν ἀτόμων. στρογγυλαίνεσθαι δὲ τὴν χάλαζαν καὶ τὸν ὑετὸν ἀπὸ τῆς μακρᾶς κατα- 30 φορᾶς ὑποπεπλασμένον.
- 350 ΑΕΤΙΥΣ III 15, 11 p. 381 D. (Plut. III 15, 9) περὶ σεισμῶν γῆς.

6 cf. [Ep.] ep. II 91 || 9 uid. [Ep.] ep. II 92. cf. schol. Bern. ad georg. I 248 p. 866 Hag. | 10 fort. *superne sub ortum* || 15 cf. [Ep.] ep. II 96 p. 42, 4 || 26 hoc fr. pertinet ad Περὶ φύσεως I. XI cf. p. 126, 27 || 29 cf. [Ep.] ep. II 99. 106 sq. || 32 cf. [Ep.] ep. II 105

Ἐπίκουρος ἐνδέχεται μὲν ὑπὸ πάχους ἀέρος τοῦ ὑποκειμένου
 ὕδατώδους ὄντος ἀνακρουομένην αὐτὴν καὶ οἶον ὑποτυπτομένην
 κινεῖσθαι· ἐνδέχεται δὲ καὶ σφραγγώδη τοῖς κατωτέρω μέρεσι
 καθεστῶσαν ὑπὸ τοῦ διασπειρομένου πνεύματος εἰς τὰς ἀντροει-
 5 δεῖς κοιλότητας ἐμπίπτοντος σαλεύεσθαι.

351 SENECA nat. quaest. VI 20 'ueniamus nunc ad eos, qui omnia
 ista quae rettuli in causa esse dixerunt aut ex iis plura. Democri-
 tus plura. ait enim motum aliquando spiritu fieri, aliquando aqua,
 aliquando utroque . . . . . (5) omnes istas esse posse causas Epi-
 10 curus ait pluresque alias temptat et illos qui aliquid unum ex istis
 esse adfirmauerunt, corrūpit, cum sit arduum de his quae coniectura
 sequenda sunt aliquid certi promittere. ergo, ut ait,
 potest terram mouere aqua, si partes aliquas eluit et ad-
 rosit, quibus desiit posse extenuatis sustineri quod integris
 15 ferebatur. potest terram mouere impressio spiritus: fortasse
 enim aere extrinsecus alio intrante agitatur, fortasse aliqua
 parte subito cadente percutitur et inde motum capit. for-
 tasse aliqua pars terrae uelut columnis quibusdam ac pilis
 sustinetur, quibus uitiatas ac recedentibus tremit pondus
 20 inpositum. fortasse calida uis spiritus in ignem uersa ful-

6 sqq. usus sum lectione codicum Bambergensis (B) Beroli-
 nensis (E) Leidensis (L) Wirzeburgensis (W) a Brunone Larisch
 Silesio enotata mihi que humanissime commodata, codicis Gudiani
 (G) secundum Fickerti testimonia | 7 aut ex] *de* B | *his libri* |
 8 plura. ait] *ait. Dicit* B *plura putat. ait* ceteri | *fieri* ante *spiritu*
 traicit L, ante *aliquando* B | 9 *esse posse* BGL: *posse esse* EW |
 10 illos] *alios* libri | *aliquod* EW (non B) | *imum* E | *ex istis* ante
aliquid dat B | 11 *hiis* G *eis* L | *coniectatur* W¹ | 12 sq. *potest*
ergo ait B | 13 et 15 *mouere* BGL: *conmouere* EW | 13 *arro-*
sit BL *adrasit* G *abrasit* EW | 14 *sustineri*] *sufficere* B | 15 *fere-*
batur] *ad sustinendum sat erat* B | 16 *aer* B, EW *aer et* GL |
extrinsecus om EW | *intrante* B¹: *intrante aere* B²GL, EW emendata
 lectione male interposita | *fortasse* omissum post *aliqua* inseruit L² |
 17 *aliqua subito parte percutitur decidente* B | *cadente* L: *deci-*
dente ceteri | *inde*] *tamen* G¹ | 18 *aliqua* om W¹ | *uelud* W | 19 *qui-*
bus] *quibusdam* G | *uitiatas*] *impulsis* B | 20 *uersa* B: *uersa et* GL
uersat et EW | *fulminum* G¹

mini similis cum magna strage obstantium fertur. fortasse palustres et iacentes aquas aliquis flatus inpellit et inde aut ictus terram quatit aut spiritus agitatio ipso motu crescens et se incitans ab imo in summa usque perfertur. nullam tamen illi placet causam motus esse maiorem quam spiritum'. 5

DE DIS

LVCRETIVS V 52

'cum bene praesertim multa ac diuinitus ipsis immortalibus de diuis dare dicta suerit' (Epicurus).

- 352 CICERO de nat. deor. I 16, 43 'Solut enim (Epicurus) uidit 10 primum esse deos, quod in omnium animis eorum notionem inpressisset ipsa natura. quae est enim gens aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam deorum? c. 17 quam appellat πρόληψιν Epicurus . . . . . Quod igitur fundamen- (44) tum huius quaestionis est, id praeclare iactum uidetis. cum enim 15 non instituto aliquo aut more aut lege sit opinio constituta maneatque ad unum omnium firma consensio, intellegi necesse est esse deos, quoniam insitas eorum . . . . cognitiones habemus. de quo autem omnium natura consentit, id uerum esse necesse est. esse igitur deos confitendum est. Quod quoniam fere constat inter omnes non phi- 20 losophos solum sed etiam indoctos, fateamur constare illud etiam, hanc nos habere siue anticipationem, ut ante dixi, siue praenotionem deorum . . . . ., ut deos beatos et immortales putemus. quae (45) enim nobis natura informationem ipsorum deorum dedit, eadem insculpsit in mentibus, ut eos aeternos et beatos haberemus. 25

1 *obstantium strage* B | 2 et] *ac* B | *aliquas* G¹ | 3 *motu ipso* L | 4 *et in se* L¹ | *profertur* BL || 10 Tulliana quamuis non sint de fonte excepta, tamen cum summam libri π. θεῶν reddere uideantur, deesse nolui. adposui quae Cottam ex illis referentem Cicero facit. cetera testimonia secundum ordinem Tullianae disputationis disposui | 11 cf. 36, 100 'habebam, inquis, in animo insitam informationem quandam dei' | 12 cf. 23, 62 'quod enim omnium gentium generumque hominibus ita uideretur, id satis magnum argumentum esse dixisti, cur esse deos confiteremur' | 14 uid. p. 188, 17 | 21 *fatemur* libri: corr. B² | 25 cf. 24, 68 'illud uestrum beatum et aeternum, quibus duobus uerbis significatis deum' 34, 95 'clamare non desinitis retinendum hoc esse, deus ut beatus immortalisque sit'

Si nihil aliud quaeremus nisi ut deos pie coleremus et ut superstitione liberaremur, satis erat dictum. nam et praestans deorum natura hominum pietate coleretur, cum et aeterna esset et beatissima (habet enim uenerationem iustam quicquid excellit), et metus
 5 omnis a ui atque ira deorum pulsus esset: intellegitur enim a beata
 immortalique natura et iram et gratiam segregari, quibus remotis
 nullos a superis inpendere metus. sed ad hanc confirmandam opinionem
 anquirat animus et formam et uitae actionem mentisque agitationem
 in deo.

- (46) Ac de forma quidem partim natura nos admonet, partim ratio c. 18
 11 docet. nam a natura habemus omnes omnium gentium speciem nullam
 aliam nisi humanam deorum. quae enim forma alia occurrit
 umquam aut uigilanti cuiquam aut dormienti? sed ne omnia reuo-
 (47) centur ad primas notiones, ratio hoc idem ipsa declarat. nam cum
 15 praestantissimam naturam, uel quia beata est uel quia sempiterna,
 conuenire uideatur eandem esse pulcherrimam, quae compositio mem-
 brorum, quae conformatio liniamentorum, quae figura, quae species
 (48) humana potest esse pulchrior? . . . . . Quod si omnium animantium
 formam uincit hominis figura, deus autem animans est, ea figura
 20 profecto est, quae pulcherrima sit omnium. quoniamque deos beatis-
 simos esse constat, beatus autem esse sine uirtute nemo potest
 nec uirtus sine ratione constare nec ratio usquam inesse nisi in

4 cf. 41, 116 'est eorum eximia quaedam praestansque natura, ut ea debeat ipsa per se ad se colendam allicere sapientem' | 8 *uitam et actionem mentis atque* libri: corr. Beierus | 10—22 cf. 27, 76 'non deest hoc loco copia rationum, quibus docere uelitis humanas esse formas deorum: primum quod ita sit informatum [anticipatum] mentibus nostris, ut homini, cum de deo cogitet, forma occurrat humana; deinde quod, quoniam rebus omnibus excellat natura diuina, forma quoque esse pulcherrima debeat, nec esse humana ullam pulchriorem; tertiam rationem adfertis, quod nulla alia figura domicilium mentis esse possit' | 20 sit] *est* Maduigijs | 21 sq. cf. 31, 89 'beatos esse deos sumpsisti. — beatum autem esse sine uirtute neminem posse. — uirtutem autem sine ratione constare non posse. — adiungis, nec rationem esse nisi in hominis figura' | 22 sq. cf. 31, 87 'numquam uidi, inquit, animam rationis consilique participem in ulla alia nisi humana figura' et 35, 98 | 22 *in seruauit* B

hominis figura, hominis esse specie deos confitendum est. nec ta- (49)
 men ea species corpus est sed quasi corpus, nec habet sanguinem
 c. 19 sed quasi sanguinem . . . . . Epicurus autem, qui res occultas et
 penitus abditas non modo uiderit animo sed etiam sic tractet ut
 manu, docet eam esse uim et naturam deorum, ut primum non 5

1—3 cf. 25, 71 'dum indiuiduorum corporum concretionem fugit (Epicurus), ne interitus et dissipatio consequatur, negat esse corpus deorum sed tamquam corpus, nec sanguinem sed tamquam sanguinem' et omnino c. 24, 68 — 26, 74. add. 44, 123 'Posidonius disseruit in libro quinto de natura deorum, nullos esse deos Epicuro uideri, quaeque is de dis immortalibus dixerit, inuidiae detestandae gratia dixisse [cf. adn. ad p. 103, 7]: neque enim tam desipiens fuisset ut homunculi similem deum fingeret, liniamentis dum taxat extremis, non habitu solido, membris hominis praeditum omnibus [cf. 33, 92], usu membrorum ne minimo quidem, exilem quandam atque perlucidum, nihil cuiquam tribuentem, nihil gratificantem, omnino nihil curantem, nihil agentem'. 27, 75 'cedo mihi istorum adumbratorum deorum liniamenta atque formas'. 35, 98 'deum tamen nosse te dicis, modo liniamenta maneant'. II 23, 59 'Epicurus monogrammos deos et nihil agentes commentus est' (uid. Dionysius Eusebii praep. eu. XIV 27 p. 783^e κενὰς ἀνυποστάτων θεῶν τεραπευσάμενος ἐζωγράφησε σκιάς). de diuin. II 17, 40 'deos enim ipsos iocandi causa induxit Epicurus perlucidos et perflabilis et habitantis tamquam inter duos lucos sic inter duos mundos propter metum ruinarum, eosque habere putat eadem membra quae nos, nec usum ullum habere membrorum' | 5 sq. cf. 37, 105 'sic enim dicebas, speciem dei percipi cogitatione, non sensu, nec esse in ea ullam soliditatem, neque eandem ad numerum permanere, eamque esse eius uisionem, ut similitudine et transitione cernatur neque deficiat umquam ex infinitis corporibus similium accessio, ex eoque fieri ut in haec intenta mens nostra beatam illam naturam et sempiternam putet . . . si tantum modo ad cogitationem ualent (di) nec habent ullam soliditatem nec eminentiam, quid interest utrum de hippocentauro an de deo cogitemus? . . . (106) hoc idem fieri in deo, cuius crebra facie pellantur animi, ex quo esse beati atque aeterni intellegantur. Fac imagines esse quibus pulsantur animi: species dum taxat obicitur quaedam. num etiam, cur ea beata sit, cur aeterna?' 39, 109 'fluentium frequenter transitio fit uisionum, ut e multis una uideatur . . . quo modo probas continenter imagines ferri? aut si continenter, quo modo aeternae? Innumerabilitas,

sensu, sed mente cernantur nec soliditate quadam nec ad numerum ut ea quae ille propter firmitatem στερέμνια appellat: sed imaginibus similitudine et transitione perceptis, cum infinita simillarum imaginum series ex innumerabilibus indiuiduis existat et ad nos adfluat, cum maximis uoluptatibus in eas imagines mentem intentam infixamque nostram intelligentiam capere, quae sit et beata natura et aeterna.

(50) summa uero uis infinitatis, et magna ac diligenti contemplatione dignissima est, in qua intellegi necesse est eam esse naturam, ut omnia omnibus paribus paria respondeant. hanc ἰσωνομίαν appellat Epicurus, id est aequabilem tributionem. ex hac igitur illud efficitur, si mortalium tanta multitudo sit, esse immortalium non minorem, et si quae interimant innumerabilia sint, etiam ea quae conseruent infinita esse debere.

15 Et quaerere a nobis soletis, quae uita deorum sit quaeque ab iis degatur aetas. ea uidelicet, qua nihil beatius, nihil omnibus bonis affluentius cogitari potest. nihil enim agit, nullis occupationibus est implicatus, nulla opera molitur, sua sapientia et uirtute gaudet, habet exploratum fore se semper cum in maximis, tum in aeternis

inquis, suppeditat atomorum. num eadem ergo ista faciet, ut sint omnia sempiterna?' uid. RHirzel *unterss. z. Ciceros philos. schr.* I p. 46 sqq. | 1 cf. 38, 108 'uos non modo oculis imagines, sed etiam animis inculcatis' II 30, 76 | *cernatur* libri: corr. Schoemannus | 1 sq. cf. 27, 75 'illud uideo pugnare te, species ut quaedam sit deorum, quae nihil concreti habeat, nihil solidi, nihil expressi, nihil eminentis, sitque pura leuis perlucida' | 3 sq. cf. 41, 114 'nec uideo quo modo non uereatur iste deus beatus ne intereat, cum sine ulla intermissione pulsetur agiteturque atomorum incursione sempiterna, cumque ex ipso imagines semper affuant' [*affuant* libri: corr. Pareus, cf. Dombart in Fleckeiseni annali 1877 p. 346] | 4 series] *species* libri: corr. Brieger *beitrr. z. kritik einiger philos. schr. Cic.* (Posnaniae 1873) p. 13 | *nos* Lambinus: *deos* libri | 5 cf. 38, 106 (supra ad p. 234, 5) | 8—14 cf. 39, 109 'confugis ad aequilibratam (sic enim ἰσωνομίαν, si placet, appellemus) et ais, quoniam sit natura mortalis, immortalem etiam esse oportere . . . et quia sunt quae interimant, sint quae conseruent' | 12 cf. 30, 84 'deinde nominum non magnus numerus . . . , deorum autem innumerabilis' | 16 sqq. cf. 40, 111 'quae ergo uita? suppeditatio, inquis, bonorum, nullo malorum interuentu' etqs. | 17 *affluentius* fertur

c. 20 uoluptatibus. hunc deum rite beatum dixerimus, uestrum uero la- (52)
 boriosissimum. siue enim ipse mundus deus est, quid potest esse
 minus quietum quam nullo puncto temporis intermisso uersari circa
 axem caeli admirabili celeritate? nisi quietum autem nihil beatum
 est. siue in ipso mundo deus inest aliquis qui regat, qui gubernet, 5
 qui cursus astrorum, mutationes temporum, rerum uicissitudines or-
 dinesque conseruet, terras et maria contemplans hominum commoda
 uitasque tueatur, ne ille est implicatus molestis negotiis et operosis.
 nos autem beatam uitam in animi securitate et in omnium uaca- (53)
 tione munerum ponimus. 10

docuit enim nos idem qui cetera, natura effectum esse mundum,
 nihil opus fuisse fabrica, tamque eam rem esse facilem, quam uos
 effici negatis sine diuina posse sollertia, ut innumerabilis natura
 mundos effectura sit, efficiat, effecerit. quod quia quem ad modum
 natura efficere sine aliqua mente possit non uidetis, ut tragici poe- 15
 tae, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad
 deum. cuius operam profecto non desideraretis, si immensam et in- (54)
 terminatam in omnis partis magnitudinem regionum uideretis, in
 quam se iniciens animus et intendens ita late longeque peregrina-
 tur, ut nullam tamen oram ultimi uideat, in qua possit insistere. 20
 in hac igitur immensitate latitudinum longitudinum altitudinum in-
 finita uis innumerabilium uolitat atomorum, quae interiecto inani
 cohaerescunt tamen inter se et aliae alias adprehendentes conti-
 nuantur: ex quo efficiuntur eae rerum formae et figurae, quas uos
 effici posse sine foliis et incudibus non putatis. 25

itaque inposuistis in ceruicibus nostris sempiternum dominum,
 quem dies et noctes timeremus. quis enim non timeat omnia pro-
 uidentem et cogitantem et animaduertentem et omnia ad se perti-
 nere putantem curiosum et plenum negoti deum? hinc uobis extitit (55)
 primum illa fatalis necessitas, quam εἰμαρμένην dicitis, ut quicquid 30
 accadat, id ex aeterna ueritate causarumque continuatione fluxisse
 dicatis. quanti autem haec philosophia aestimanda est, cui tamquam
 aniculis et iis quidem indoctis fato fieri uideantur omnia? sequitur
 μαντικὴ uestra, quae latine diuinatio dicitur, qua tanta inbueremur
 superstitione, si uos audire uellemus, ut haruspices augures harioli, 35
 uates coniectores nobis essent colendi.

(56) his terroribus ab Epicuro soluti et in libertatem uindicati nec metuimus eos, quos intellegimus nec sibi fingere ullam molestiam nec alteri quaerere, et pie sancteque colimus naturam excellentem atque praestantem'.

5 id. 34, 95 'et maris deos et feminas esse dicitis'.

QVINTILIANVS institut. VII 3, 5 'qui neget deum esse spiritum omnibus partibus inmixtum, non hoc dicat, falsam esse diuinae illius naturae appellationem, sicut Epicurus, qui humanam ei formam locumque inter mundos dedit'.

10 AVGVSTINVS ad Dioscorum epist. CXVIII 27 t. II p. 340^b ed. Ven. 1719 'quanto enim melius ne audissem quidem nomen Democriti quam cum dolore cogitarem nescio quem suis temporibus magnum putatum, qui deos esse arbitraretur imagines, quae de solidis corporibus fluere solidaeque ipsae non essent, easque hac atque hac
15 motu proprio circum eundo atque illabendo in animas hominum facere ut uis diuina cogitetur, cum profecto illud corpus unde imago fluit quanto solidius est, tanto praestantius quoque esse iudicetur? ideoque fluctuauit, sicut isti dicunt, nutauitque sententia, ut aliquando naturam quandam, de qua fluere imagines, deum
20 esse diceret, qui tamen cogitari non posset nisi per eas imagines, quas fundit ac emittit, id est quae de illa natura, quam nescio quam corpoream et sempiternam ac etiam per hoc diuinam putat, quasi uaporis similitudine continua uelut emanatione ferrentur et uenirent atque intrarent in animos nostros, ut deum uel deos cogitare
25 possemus. nullam enim aliam causam cuiuslibet cogitationis nostrae opinantur isti, nisi cum ab his corporibus quae cogitamus ueniunt atque intrant imagines in animos nostros . . . . .

(28) quamquam Democritus etiam hoc distare in naturalibus quaestionibus ab Epicuro dicitur, quod iste sentit inesse concursioni atomorum uim quandam animalem et spiritalem; qua uim eum credo et
30 imagines ipsas diuinitate praeditas dicere, non omnes omnium rerum, sed deorum; et principia mentis esse in uniuersis, quibus diuinitatem tribuit, et animantes imagines, quae uel prodesse nobis soleant uel nocere: Epicurus uero neque aliquid in principiis re-

1 cf. 42, 117 'nam superstitione, quod gloriari soletis, facile est liberari, cum sustuleris omnem uim deorum' | 2 *metuemus* libri: corr. B² | 17 *fluere* editur | 18 isti] Cicero de nat. deor. I 43, 120 conl. 12, 29 | 32 *in* om. ed. Ven.

rum ponit praeter atomos id est corpuscula quaedam tam minuta, ut etiam diuidi nequeant neque sentiri aut uisu aut tactu possint: quorum corpusculorum concursu fortuito et mundos innumerabiles et animantia et ipsas animas fieri dicit et deos, quos humana forma non in aliquo mundo sed extra mundos atque inter mundos consti- 5 tuit; et non uult omnino aliquid praeter corpora cogitare, quae tamen ut cogitet, imagines dicit ab ipsis rebus, quas atomis formari putat, defluere atque in animum introire subtiliores quam sunt illae imagines quae ad oculos ueniunt. nam et uidendi caussam hanc esse dicit, ingentes quasdam imagines ita ut uniuersum mundum 10 complectantur extrinsecus'.

- 353 SEXTVS emp. adu. dogmat. III (mathem. IX) 25 Ἐπίκουρος δὲ ἐκ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους φαντασιῶν οἶεται τοὺς ἀνθρώπους ἐννοίαν ἐσπακέναι θεοῦ· μεγάλων γὰρ εἰδώλων, φησί, καὶ ἀνθρωπομόρφων κατὰ τοὺς ὕπνους προσπιπτόντων ὑπέλαβον καὶ ταῖς 15 ἀληθείαις ὑπάρχειν τινὰς τοιοῦτους θεοὺς ἀνθρωπομόρφους.

DE NATVRA ET FORMA DEORVM

- 354 TERTVLLIANVS apologet. 47 '(deum) alii incorporalem adseuerant, alii corporalem, ut tam Platonici quam Stoici: alii ex atomis, alii ex numeris, qua Epicurus et Pythagoras'. 20
[LACTANTIUS de ira dei 10, 28 'concedamus tamen his, ut ex atomis fiant quae terrena sunt: num etiam caelestia? deos aiunt incorruptos aeternos beatos esse solisque dant immunitatem, ne concursu atomorum concreti esse uideantur. si enim dii quoque ex

2 *ut iam* ed. Ven. | 11 sequitur refutatio || 13 cf. Lucret. v 1161—1193. sed hoc modo dum Ep. explicat πόθεν ἐννοίαν ἔσχον θεῶν ἀνθρωποι, non omittit ueras distinguere et falsas opiniones admixtas, cf. Lucret. v 1194—1240 l 62 sqq. vi 50 sqq. cett. | κατὰ τοὺς ὕπνους] cf. Lucret. v 1169 *diuom mortalia saecula egregias animo facies uigilante uidebant, et magis in somnis mirando corporis auctu* vi 76 sq. || 19 cf. Zeller hist. phil. Gr. III 1^a p. 433 | 21 superioribus Leucippi sententias Lactantius explicuit refutauitque adsumptis simul Lucretianis, ut Epicurum inpugnari certum sit, cf. ib. 33 'Epicurum, in quem uanitas omnis de Leucippi fonte profluxit'. error Lactantii manifestus est sed uetus, ut conicere licet conl. Philodemo π. εὐσ. VH² II 81 p. 111 Gomp. (supra ad p. 125, 11) et Cic. de nat. deor. I 25, 71 (supra ad p. 234, 1). cf. fr. 283^a in spicilegio

illis constitissent, dissipabiles fierent seminibus aliquando resolutis atque in naturam suam reuertentibus. ergo si est aliquid, quod atomi non effecerint, cur non cetera eodem modo intellegamus? sed quaero, antequam mundum primordia ista generarent, cur sibi
 5 dii habitaculum non aedificauerint? uidelicet, nisi atomi coissent caelumque fecissent, adhuc dii per medium inane penderent'.]

355 SCHOLION Epicuri sent. I § 139 ἐν ἄλλοις δέ φησι τοὺς θεοὺς λόγῳ θεωρητοῦς, οὓς μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑφεστῶτας, οὓς δὲ κατὰ ὁμοειδεῖαν ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπιρρύσεως τῶν ὁμοίων εἰδώλων ἐπὶ
 10 τὸ αὐτὸ ἀποτετελεσμένους, ἀνθρωποειδεῖς.

AETIVS I 7, 34 p. 306 D. (Plut. I 7, 15 Stob. ecl. phys. 2, 29) Ἐπικούρου ἀνθρωποειδεῖς μὲν τοὺς θεοὺς, λόγῳ δὲ πάντας θεωρητοῦς διὰ τὴν λεπτομέρειαν τῆς τῶν εἰδώλων φύσεως.

356* οὐ γὰρ μᾶλλον εὐδαίμονας καὶ ἀδιαλύτους νοήσομεν
 15 μὴ φωνούντας [μη]δ' [ἀλ]λήλοις διαλεγομένους, ἀλλὰ τοῖς ἐνεοῖς ἀνθρώποις ὁμοίους.

PHILODEMVS de uictu deorum VH¹ VI c. 13 καὶ φ[ω]νῆι δὲ χρῆσθαι καὶ ὁμε[ι]λ[ί]αι τῇ πρὸς ἀλλήλους ῥ[η]τέον. οὐ γὰρ . . . νοήσομεν φησί μὴ . . . ὁμοίους. τῷ γὰρ ὄντι φωνῆ χρωμένων ἡμῶν
 20 κτλ. cf. c. 14 καὶ τῆς πρὸς τοὺς ὁμοίου[ς] τοῖς σπουδαίο[ις] κοινολογίας ἄφατον ἡδονὴν καταχεούσης. καὶ νῆ Δία γε τὴν Ἑλληνίδα νομιστέον ἔχειν αὐτοὺς διάλεκτον ἢ μὴ πόρρω — καὶ μόνο[ν] οἴδαμεν γεγονότας θ[ε]οὺς Ἑ(λλη)νίδι γλώττη χρωμένους.

357 SEXTVS emp. adu. dogm. III (math. IX) 178 τὸ μὲν οὖν λέγειν ἄφωνον τὸν θεὸν τελέως ἄτοπον καὶ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις
 25 μαχόμενον. εἰ δὲ φωνᾶν ἐστὶ, φωνῆ χρῆται καὶ ἔχει φωνητικὰ ὄργανα, καθά περ πνεύμονα καὶ τραχείαν ἀρτηρίαν γλώσσάν τε καὶ στόμα. τοῦτο δὲ ἄτοπον καὶ ἐγγὺς τῆς Ἐπικούρου μυθολογίας.

7—10 uide adn. ad p. 71, 8 sqq. || 12 ἀνθρωποειδεῖς cf. scr. inc. Epic. π. αἰσθήσεων VH¹ VI c. 10 sqq. | 13 consentit Io. Stobaeus etiam in additamento maleuoli hoc ὁ δ' αὐτὸς ἄλλας τέτταρας φύσεις κατὰ γένος ἀφθάρτους τάςδε, τὰ ἄτομα τὸ κενόν τὸ ἄπειρον τὰς ὁμοιότητας· αὐταὶ δὲ λέγονται ὁμοιομέρειαι καὶ στοιχεῖα | 14 hoc fr. dubito an Hermarchi sit, cuius in eadem scheda u. 20 fit mentio | ἀδιαλυτους charta || 24 sqq. cf. Zeller hist. philos. Gr. III 1³ p. 435

358 CICERO de nat. deor. I 10, 23 'qui uero mundum ipsum animantem sapientemque esse dixerunt, nullo modo uiderunt, animi natura intellegentis in quam figuram cadere posset . . . admirabor eorum tarditatem, qui animantem inmortalem et eundem beatum rotundum esse uelint, quod ea forma neget ullam esse pulchriorem 5 Plato. at mihi uel cylindri uel quadrati uel conii uel pyramidis uidetur esse formosior. quae uero uita tribuitur isti rotundo deo? nempe ut ea celeritate contorqueatur, cui par nulla ne cogitari quidem possit. in qua non uideo ubinam mens constans et uita beata possit insistere. quodque in nostro corpore, si minima ex parte car- 10 nificetur, molestum sit, cur hoc idem non habeatur molestum in deo? terra enim profecto quoniam mundi pars est, pars est etiam dei. atqui terrae maximas regiones inhabitabilis atque incultas uidemus, quod pars earum adpulsu solis exarserit, pars obriguerit niue pruinaque longinquo solis abscessu: quae, si mundus est deus, 15 quoniam mundi partes sunt, dei membra partim ardentia, partim refrigerata dicenda sunt'.

idem *ibid.* II 17, 46 'hic quam uolet Epicurus iocetur, homo non aptissimus ad iocandum minimeque resipiens patriam, et dicat se non posse intellegere, qualis sit uolubilis et rotundus deus: tamen 20 ex hoc, quod etiam ipse probat, numquam me mouebit. placet enim illi esse deos, quia necesse sit praestantem esse aliquam naturam, qua nihil sit melius'.

cf. scriptor incertus Epicureus π. αἰσθήσεων VH¹ VI c. 21 * αὐτὴν οἶαν οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι συνάπτουσιν. πάντως γὰρ ἂν εἶδαν τὸ 25 μὴ σφαιρῶν ἔχειν μορφὰς μηδὲ κρίσεις καὶ διαθέσει[ς] ὀργ[ί]λας καὶ μεικραιτίους, ἀλλὰ καὶ μορφὰς διανεστηκυίας εἰς ὕψος κα[ί] διαθέσεις παντὸς τοῦ ταπεινοῦ περιφρονούσας, ὅλας δὲ στρεφομέ[νας] περὶ τὴν ἑαυτῶν μακαριότητα καὶ ἀφθαρσίαν].

359 HIPPOLYTUS philosoph. 22, 3 p. 572, 5 Diels. τὸν δὲ θεὸν ὁμο- 30 λογῶν (Ἐπίκουρος) εἶναι αἰδῖον καὶ ἀφθαρτον φησὶ μηδενὸς προνοεῖν, καὶ ὅλως πρόνοιαν μὴ εἶναι μηδὲ εἰμαρμένην, ἀλλὰ πάντα αὐτοματισμῷ γίνεσθαι. καθῆσθαι γὰρ τὸν θεὸν ἐν τοῖς μετακο-

1 qui] Stoici scil. | cf. Lucr. v 126—145 || 2 cf. scr. inc. Epic. περὶ αἰσθήσεων VH¹ VI c. 16. 12 sq. | 5 Plato Tim. p. 33^b | 6 uid. id. p. 53^e sqq. cf. fr. 367 p. 245, 13 | 10 *parte significetur* libri | 12—17 cf. Lactantius diu. inst. vii 3, 7 sqq. | 29 cf. infra p. 241, 28

σμίοις οὕτω καλουμένοις ὑπ' αὐτοῦ· ἔξω γάρ τι τοῦ κόσμου οἰκη-
τήριον τοῦ θεοῦ ἔθετο εἶναι λεγόμενον τὰ μετακόσμια. ἤδεσθαι
δὲ καὶ ἡσυχάζειν ἐν τῇ ἀκροτάτῃ εὐφροσύνῃ, καὶ οὔτε αὐτὸν
πράγματα ἔχειν οὔτε ἄλλω παρέχειν.

5 DE VITA DEORVM BEATA

360 LACTANTIUS de ira dei 17, 1 'Deus, inquit Epicurus, nihil
curat. nullam igitur habet potestatem. curare enim necesse est
eum, qui habet potestatem, uel si habet et non utitur, quae tantae
neglegentiae causa est, ut ei non dicam nostrum genus, sed etiam
10 mundus ipse sit uilis? ideo, inquit, incorruptus est ac beatus,
quia semper quietus. cui ergo administratio tantarum rerum
cessit, si haec a deo neglegantur, quae uidemus ratione summa
gubernari? aut quietus esse quo modo potest qui uiuit et sentit?
nam quies aut somni res est aut mortis'.

15 idem diuin. instit. III 12, 15 'Epicurus deum beatum et incorruptum
uocat, quia sempiternus est. beatitudo enim perfecta esse debet,
ut nihil sit quod eam uexare aut imminuere aut immutare possit.
nec aliter quicquam existimari beatum potest, nisi fuerit incorruptum.
incorruptum autem nihil est nisi quod est immortale'.

361 ΑΤΤΙΚΟΣ Eusebii praep. eu. xv 5, 9 p. 800^a κατ' Ἐπίκουρον
τὸ τῆς προνοίας οἴχεται, καὶ τοι τῶν θεῶν κατ' αὐτὸν πᾶσαν κη-
δεμονίαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν οἰκείων ἀγαθῶν εἰσφερομένων.
cf. scriptor Epicureus [Plutarchi] de plac. philos. I 7, 7 p. 300 D.
κοινῶς οὖν ἀμαρτάνουσιν ἀμφοτέροι (Ἀναξαγόρας καὶ Πλάτων),
25 ὅτι τὸν θεὸν ἐποίησαν ἐπιστρεφόμενον τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τού-
του χάριν τὸν κόσμον κατασκευάζοντα. τὸ γὰρ μακάριον καὶ
ἄφθαρτον ζῶον, πεπληρωμένον τε πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ κακοῦ
παντὸς ἀδεκτον, ὅλον δὲν περὶ τὴν συνοχὴν τῆς ἰδίας εὐ-
δαιμονίας τε καὶ ἀφθαρσίας ἀνεπιστρεφές ἐστι τῶν ἀνθρω-
30 πίνων πραγμάτων· κακοδαίμων δ' ἂν εἴη ἐργάτου δίκην καὶ τέ-
κτονος ἀχθοφορῶν καὶ μεριμνῶν εἰς τὴν τοῦ κόσμου κατασκευήν.

362 ΑΤΤΙΚΟΣ Eusebii praep. eu. xv 5, 11 p. 800^b ἐκείνο δ' ἔμοι
κριτῆ καὶ αἰσχυντηλότερον ὁ Ἐπίκουρος δοκεῖ πεποιηκέναι· ὡς περ

2 ἤδεσθαί τε libri || 5 ad hunc locum cf. Philod. [Π]ερὶ [τ]ῆς
τῶν θεῶν εὐδαιμον[ος] διαγω[γῆς] VH¹ t. vi | 17 uexare aut cod.
Bonon. : uexare ac uolgo || 28 eiusdem sententiae uestigium certum
dedi supra p. 240, 28 cf. p. 235, 17 sq. || 33 αἰσχυντ. quam Aristot.

γὰρ ἀπογνοὺς δύνασθαι τοὺς θεοὺς ἀποσχέσθαι τῆς ἀνθρώπων κηδεμονίας εἰς ταῦτόν ἐλθόντας αὐτοῖς, καθά περ εἰς ἄλλοδαπὴν ἀψέκισε καὶ ἔξω που τοῦ κόσμου καθίδρυσε, τὸ ἀπάνθρωπον αὐτῶν τῇ ἀποστάσει καὶ τῇ πρὸς ἅπαντ' ἀκοινωνία παραιτούμενος.

363 PLUTARCHVS u. Pygri 20 τὸ δὲ θεῖον ἀπωτάτῳ χάριτος καὶ 5 ὀργῆς καὶ τοῦ μέλειν ἡμῶν εἰς ἀπράγμονα βίον καὶ μεστὸν εὐπαθειῶν ἀποικίζοντες.

LACTANTIUS de ira dei 2, 7 'aiunt enim quidam, nec gratificari (deum) cuiquam nec irasci, sed securum et quietum immortalitatis suae bonis perfrui'.

10

cf. Lucretius II 1093 'sancta deum tranquilla pectora pace, quae placidum degunt aeuom uitamque serenam'. V 82 'bene qui didicere deos securum agere aeuom'.

Horatius sat. I 5, 101 'deos didici securum agere aeuom, nec si quid miri faciat natura deos id tristis ex alto caeli demittere tecto'. 15 Dionysius episc. Eusebii praep. eu. XIV 27, 1 p. 781^a ἐργάζεσθαι δέ γε καὶ διοικεῖν καὶ εὐεργετεῖν τε καὶ προκῆδεσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς μὲν ἀργοῖς . . . καὶ κακούργοις ἴσως ἐπαχθῆ, οἷς ἐγκατέλεξεν ἑαυτὸν Ἐπίκουρος, τοιαῦτα φρονήσας περὶ τῶν θεῶν.

TERTULLIANVS apologet. 47 'Epicurei (deum adseuerant) otiosum et 20 inexercitum et ut ita dixerim, neminem humanis rebus'. id. ad nat. II 2. SALVIANVS de gubern. dei I 5 p. 3, 17 'Epicureorum . . . qui sicut uoluptatem cum uirtute, sic deum cum incuria ac torpore iunxerunt'.

364 SENECA de benef. IV 4, 1 "itaque non dat deus beneficia sed securus et negligens nostri, auersus a mundo aliud agit aut, quae 25 maxima Epicuro felicitas uidetur, nihil agit, nec magis illum beneficia quam iniuriae tangunt". Hoc qui dicit, non exaudit precantium uoces'. idem ibid. IV 19 'tu denique Epicure deum inermem facis, omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam et, ne cuiquam metuendus esset, proiecisti illum extra mundum. hunc igitur intersaeptum in- 30 genti quidem et inexplicabili muro diuisumque a contactu et a conspectu mortalium non habes quare uerearis. nulla illi nec tri-

3 de deorum sedibus cf. Lucret. V 146—155, supra p. 241, 1 et 234 Cicero de nat. deor. I 8, 18 'ex Epicuri intermundiis' Atticus l. s. p. 799^d τοῦ κόσμου τὸ θεῖον ἐξοικίσασθαι καὶ μηδεμίαν ἡμῖν πρὸς αὐτὸ κοινωνίαν ἀπολιπεῖν Alexander Aphr. de fato 37 p. 120 Or. θεοὺς κατ' Ἐπίκουρον ἐκτὸς ὄντας (τοῦ κόσμου) || 8 cf. Ep. ep. I 76 sq. II 97 p. 42, 11—14 III 123 sent. I

buendi nec nocendi materia est; in medio interuallo huius et alterius caeli desertus sine animali, sine homine, sine re ruinas mundorum supra se circaque se cadentium euitat non exaudiens uota nec nostri curiosus. atqui hunc uis uideri colere non aliter quam
 5 parentem, grato ut opinor animo; aut, si non uis gratus uideri, quia nullum habes illius beneficium, sed te atomi et istae micae tuae forte ac temere conglobauerunt, cur colis? Propter maiestatem, inquis, eius eximiam, singularem naturam’.

ib. VII 31, 3 ‘alius illis (dis) obicit neglegentiam nostri, alius inquitatem. alius illos extra mundum suum proicit et ignauos hebetesque sine luce, sine ullo opere destituit’.

cf. Dionysius episcopus περι φύσεως ap. Eusebium praep. eu. XIV 27, 8 p. 782^e τοὺς δὲ θεοὺς περι ὧν οἱ μὲν ποιηταὶ παρ’ αὐτοῖς ἄδουσι ‘δοτῆρες ἐάων’, οὗτοι δὲ οἱ φιλόσοφοι μετὰ τωθείας εὐφημοῦσι: ‘θεοὶ πάντων ἀγαθῶν ἀδωρήτοί τε καὶ ἀμέτοχοι’, τίνι καὶ τρόπῳ τεκμηριοῦνται [θεοὺς] εἶναι, μήτε παρόντας καὶ πράττοντάς τι ὀρῶντες . . . . μήτε τινὰ δημιουργίαν αὐτοῖς ἢ κατασκευὴν προσνέμοντες, ἴν’ ἐκ τοῦ θεῖναι τοῦτ’ ἔστι ποιῆσαι θεοποιήσωσιν αὐτούς, ... μήτε διοίκησιν ἢ κρίσιν ἢ χάριν αὐτῶν τινα πρὸς ἀνθρώπους ἐκτιθέμενοι, ἵνα φόβον ἢ τιμὴν ὀφλήσαντες προσκυνήσωμεν αὐτοῖς; ἢ τοῦ κόσμου προκύψας Ἐπίκουρος καὶ τὸν οὐράνιον ὑπερβάς περίβολον ἢ διὰ τινων κρυφίων ἄς μόνος οἶδεν ἐξελεθῶν πυλῶν τοὺς ἐν τῷ κενῷ κατεῖδε θεοὺς καὶ τὴν πολλὴν αὐτῶν ἐμακάρισε τρυφὴν κάκειθεν ἐπιθυμητῆς γενόμενος τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐν τῷ κενῷ ζηλωτῆς διαίτης οὕτω πάντας ἐπὶ τὴν τοῦ μακαρισμοῦ τούτου μετουσίαν ἐξομοιωθησομένους ἐκείνοις τοῖς θεοῖς παρακαλεῖ κτλ.

sic Cicero orat. in L. Pisonem 25, 59 haec uerba Pisoni Epicureo tribuit ‘quid est, Caesar, quod te supplicationes totiens iam decretae tot dierum tanto opere delectent? in quibus homines errore ducuntur, quas di neglegunt, qui, ut noster diuinus ille dixit Epicurus, neque propitii cuiquam esse solent neque irati’.

365 LACTANTIUS de ira dei 4, 1 ‘quod sequitur, de schola Epicuri est: sicut iram in deo non esse, ita ne gratiam quidem. nam cum

14 ἄδουσι Hom. Od. θ 325 Hesiod. theog. 111 al. | δοτῆρας libri | 16 τίνι καὶ] καὶ τίνι libri | 23 τοὺς Vigerus: οὗς libri || 34— p. 244, 4 Epicurum Epicurea regula Lactantius refutat l. s. 5, 17 ‘cum

putaret Epicurus alienum esse a deo male facere atque nocere, quod ex adfectu iracundiae plerumque nascitur, ademit ei etiam beneficentiam, quoniam uidebat consequens esse ut si habeat iram deus, habeat et gratiam. itaque ne illi uitium concederet, etiam uirtutis fecit expertem. ex hoc, inquit, beatus et incorruptus est, 5 quia nihil curat neque habet ipse negotium neque alteri exhibet'.

366 LACTANTIUS de ira dei 4, 11 'iam si non ira in (deo) nec gratia est, utique nec metus nec laetitia nec maeror nec misericordia. una est enim ratio cunctis adfectibus, una commotio, quae in deum cadere non potest. quod si nullus adfectus in deo est, 10 quia quicquid adficitur inbecillum est, ergo nec cura ullius rei nec prouidentia est in eo. Huc usque peruenit sapientis hominis disputatio, cetera quae secuntur obticuit. scilicet, quia nec cura sit in eo nec prouidentia, ergo nec cogitationem aliquam nec sensum in eo esse ullum: quo efficitur, ut non sit omnino. ita cum gradatim 15 descendisset, in extremo gradu restitit, quia iam praecipitium uidebat. sed quid prodest reticuisse ac periculum dissimulasse? necessitas illum uel inuitum cadere coegit'.

idem ibid. 15, 5 'cum igitur sint in rebus humanis bona et mala . . . , necesse est in utramque partem moueri deum, et ad gratiam cum 20 iusta fieri uidet, et ad iram cum cernit iniusta. sed occurrit nobis Epicurus ac dicit: si est in deo laetitiae adfectus ad gratiam et odii ad iram, necesse est habeat et timorem et libidinem et cupiditatem ceterosque adfectus, qui sunt inbecillitatis humanae. non est necesse ut timeat qui irascitur 25 aut maereat qui gaudet . . . . timoris adfectus habet in homine materiam, in deo non habet' etqs.

idem ibid. 16, 6 'inania ergo et falsa reperiuntur argumenta . . . . eorum, qui nullum animi motum esse in deo putant et quia sunt aliqui adfectus qui non cadunt in deum, ut libido timor auaritia 30 maeror inuidia, omni prorsus adfectu eum uacare dixerunt. his enim uacat, quia uitiorum adfectus sunt: eos autem, qui sunt uirtutis, id est ira in malos, caritas in bonos, miseratio in adfectos, quoniam diuina potestate sunt digna, proprios et iustos et ueros habet'.

autem magis sit ambiguum de ira, paene manifestum de gratia, absurdum est ex incerto certum uelle subuertere, cum sit promptius de certis incerta firmare' | 6 Ep. sent. I

DE RERVM CVRA ET REGIMINE

367* CICERO de nat. deor. I 8, 18 'Tum Velleius . . . Audite, inquit, non futtilis commenticiasque sententias: non opificem aedificatoremque mundi, Platonis de Timaeo deum: nec anum fatidicam, 5 Stoicorum πρόνοιαν, quam latine licet prouidentiam dicere: neque uero mundum ipsum animo et sensibus praeditum, rotundum ardentem uolubilem deum: portenta et miracula non disserentium philosophorum sed somniantium. quibus enim oculis intueri potuit uester (19) Plato fabricam illam tanti operis, qua construi a deo atque aedificari mundum facit? quae molitio, quae ferramenta, qui uectes, quae machinae, qui ministri tanti muneris fuerunt? quem ad modum autem oboedire et parere uoluntati architecti aer ignis aqua terra potuerunt? unde uero ortae illae quinque formae, e quibus reliqua formantur, apte cadentes ad animum afficiendum pariendosque sensus? 15 longum est ad omnia, quae talia sunt ut optata magis quam inuenta uideantur: sed illa palmaria, quod qui non modo natum mundum (20) introduxerit sed etiam manu paene factum, is eum dixerit fore sempiternum. hunc censes primis ut dicitur labris gustasse physiologiam, qui quicquam quod ortum sit putet aeternum esse posse? quae est 20 enim coagmentatio non dissolubilis? aut quid est, cuius principium aliquod sit, nihil sit extremum? Pronoea uero uestra, Lucili, eadem si est, eadem requiro quae paulo ante, ministros machinas, omnem totius operis designationem atque apparatus: sin alia est, cur mortalem fecerit mundum, non, quem ad modum Platonius deus, sempiternum. ab utroque autem sciscitor, cur mundi aedificatores re- c. 9 (21) pente exstiterint, innumerabilia saecula dormierint. non enim, si mundus nullus erat, saecula non erant. saecula nunc dico non ea quae dierum noctiumque numero annuis cursibus conficiuntur, nam fateor ea sine mundi conuersione effici non potuisse: sed fuit quaedam 30 ab infinito tempore aeternitas, quam nulla circumscriptio tem-

3 sqq. cf. Lucretius II 167—181. 1090—1104 | 8 *oculis animi intueri* libri: corr. Marsus | 13 sq. cf. Epic. π. φύσ. I. XIV VH³ VI 14—19 apud Gomperzium *zeitschr.* 1867 p. 211 sq., supra fr. 358 p. 240, 6 | 16 *palmaris* libri: corr. Dauisius | 18 *physiologiam id est naturae rationem qui* libri: Manutius glossema expulit | 21 *uero si uestra est lucili eadem* libri | 25 — p. 246, 4 cf. scriptor Epicureus [Plutarchi] de plac. philos. I 7, 8 sq. 300 D.

porum metiebatur; spatio tamen qualis ea fuerit, intellegi *qui* potest? quod ne in cogitationem quidem cadit, ut fuerit tempus aliquod, nullum cum tempus esset. isto igitur tam immenso spatio quaero, (22) Balbe, cur Pronoea uestra cessauerit. laboremne fugiebat? at iste nec attingit deum nec erat ullus, cum omnes naturae numini diuino, 5 caelum ignes terrae maria, parerent. quid autem erat quod concupisceret deus mundum signis et luminibus tamquam aedilis ornare? si ut deus ipse melius habitaret, antea uidelicet tempore infinito in tenebris tamquam in gurgustio habitauerat. post autem uarietate tene eum delectari putamus, qua caelum et terras exornatas uide- 10 mus? quae ista potest esse oblectatio deo? quae si esset, non ea tam diu carere potuisset. an haec, ut fere dicitis, hominum causa a (23) deo constituta sunt? sapientiumne? propter paucos igitur tanta est rerum facta molitio. an stultorum? at primum causa non fuit, cur de improbis bene mereretur; deinde quid est adsecutus? cum omnes 15 stulti sint sine dubio miserrimi, maxime quod stulti sunt: miserius enim stultitia quid possumus dicere? deinde quod ita multa sunt incommoda in uita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant, stulti nec uitare uenientia possint nec ferre praesentia'.

368 LVCIANVS bis accus. 2 ἀληθῆς εὐθύς ὁ Ἐπίκουρος ἀπρονοή- 20
τους ἡμᾶς (τοὺς θεοὺς) ἀποφαίνων τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων. ib. 20.
idem Icaromenipri 32 οἱ δὲ δὴ Ἐπικούρειοι . . μάλα δὴ καὶ ὕβρι-
σταὶ εἰσι καὶ οὐ μετρίως ἡμῶν (τῶν θεῶν) καθάπτονται, μήτε
ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀνθρωπίνων λέγοντες τοὺς θεοὺς μήτε ὄλως τὰ
γινόμενα ἐπισκοπεῖν. 25

ALEXANDER Aphrod. de fato c. 31 p. 100 Or. τὴν λεγομένην ὑπὸ
τῶν περὶ Ἐπίκουρον ἀπρονοησίαν.

ARRIANVS Epict. diss. 1 12, 1 Περὶ θεῶν οἱ μὲν τινὲς εἰσι λέγον-
τες μὴδ' εἶναι τὸ θεῖον· οἱ δ' εἶναι μὲν, ἀργὸν δὲ καὶ ἀμελές, καὶ
μὴ προνοεῖν μηδενός. 30

idem ibid. II 20, 23 λάβε τὰ ἐναντία, ὅτι θεοὶ οὐτ' εἰσίν, εἴ τε καὶ
εἰσίν, οὐκ ἐπιμελοῦνται ἀνθρώπων οὐδὲ κοινόν τι ἡμῖν ἐστι πρὸς
αὐτοὺς τὸ τ' εὐσεβές τοῦτο καὶ ὄσιον παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώ-
ποις λαλούμενον κατάψευσμά ἐστιν 'ἀλαζόνων ἀνθρώπων καὶ σο-

2 *quod* relatiuum est, non causalis coniunctio | 12 sqq. haec
supplentur fr. 371 || 20 cf. Dionysius episc. Euseb. praep. eu. XIV
25, 16 p. 777^a οὗτοι οἱ ἀπρονόητοι i. e. Epicurei | 34 cf. p. 218, 8

φιστῶν ἢ νῆ Δία νομοθετῶν εἰς φόβον καὶ ἐπίσχεσιν τῶν ἀδικούντων.

ΑΤΤΙΟΥΣ Eusebii praep. eu. xv 5, 9 p. 800^a (supra p. 241, 20).

ibid. 13 p. 800^c αὐτῶν (τῶν θεῶν Ἐπίκουρος) ἀφείλε τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐνέργειαν, ἐξ ἧς μόνῃς τὸ εἶναι τοὺς θεοὺς ἔμελλε τὴν δικαίαν πίστιν ἔξειν.

idem ibid. xv 5, 3 p. 799^a ὁ δὲ τὴν δαιμονίαν ταύτην φύσιν ἐκποδῶν ποιούμενος καὶ τὴν τε εἰς αὐθις ἐλπίδα τῆς ψυχῆς ἀποτέμνων τὴν τε ἐν τῷ παρόντι πρὸς τῶν κρείττωνων εὐλάβειαν ἀφαιρούμενος τίνα πρὸς Πλάτωνα ἔχει κοινωνίαν; ἢ πῶς ἂν ἐφ' ἃ βούλεται Πλάτων, παρακαλέσαι καὶ πιστώσαιοτο τὰ εἰρημένα; πᾶν γὰρ τοῦναντίον συνεργὸς ἂν οὗτός γε καὶ συναγωνιστὴς τῶν ἐθελόντων ἀδικεῖν φανείη. πᾶς γὰρ τις ἄνθρωπος ὦν καὶ ταῖς ἀνθρωπίναις ὀρέξεσι κατεσχημένος ἂν καταφρονήσῃ τῶν θεῶν καὶ μὴδὲν νομίσῃ πρὸς αὐτόν, ἅτε πόρρω μὲν αὐτῶν ἀπψικισμένος ἐν τῷ ζῆν, ἀποθανῶν δὲ οὐδὲ ἔτι ὦν, ἔτοιμος ἂν ἔλθοι πρὸς τὸ χαρίζεσθαι ταῖς ἐπιθυμίαις.

ibid. 5, 6 p. 799^c τὴν ἐκ θεῶν ἄδειαν παρασχόμενος.

CLEMENS Alex. protrept. 5 p. 20, 8 Sylb. Ἐπικούρου μὲν γὰρ μό-
νου καὶ ἐκῶν ἐκλήσομαι, ὅς οὐδὲν μέλειν οἶεται τῷ θεῷ, διὰ πάντων ἀσεβῶν.

PLOTINVS diss. 30 (enn. II 9), 15 Ἐπίκουρος τὴν πρόνοιαν ἀναιρῶν —.

LACTANTIUS diuin. instit. I 2, 1 'non putavi adeo necessarium ab illa quaestione principium sumere, quae uidetur prima esse natura, sitne prouidentia quae rebus omnibus consulat, an fortuito uel facta sint omnia uel gerantur: cuius sententiae auctor est Democritus, confirmator Epicurus'. II 8, 48 'nam diuina prouidentia effectum esse mundum . . . a primis illis septem sapientibus ad Socraten usque et Platonem pro confesso et indubitato habitum est, donec unus multis post saeculis exstitit delirus Epicurus, qui auderet negare id quod est euentissimum, studio scilicet inueniendi noua, ut nomine suo constitueret disciplinam. et quia nihil noui potuit reperire, ut tamen dissentire a ceteris uideretur, uetera uoluit euertere. in quo illum circumlatrantes philosophi omnes coarguerunt'. idem de ira dei 9, 4 'postea uero Epicurus deum quidem esse dixit, quia necesse sit esse aliquid in mundo praestans et eximium et

beatum, prouidentiam tamen nullam; itaque mundum ipsum nec ratione ulla nec arte nec fabrica instructum, sed naturam rerum quibusdam minutis seminibus et insecabilibus conglobatam'.

PLVTARCHVS adu. Coloten 27 p. 1123^a τίς οὖν κινεῖ τὰ πεπιστευμένα καὶ μάχεται τοῖς ἐναργέσιν; οἱ μαντικὴν ἀναιροῦντες καὶ 5 πρόνοιαν ὑπάρχειν θεῶν μὴ φάσκοντες. 30 p. 1124° πότε οὖν ἔσται θηριώδης καὶ ἄγριος καὶ ἄμικτος ἡμῶν ὁ βίος; ὅταν ἀναιρεθῶσι μὲν οἱ νόμοι, μένωσι δὲ οἱ πρὸς ἡδονὴν παρακαλοῦντες λόγοι, πρόνοια δὲ θεῶν μὴ νομιζῆται.

idem ibid. 8 p. 1111^b καὶ γὰρ τὴν πρόνοιαν ἀναιρῶν (Ἐπίκουρος) 10 εὐσέβειαν ἀπολιπεῖν λέγει. adu. Stoicos 32 p. 1075° (οἱ Στωικοὶ) πρὸς τὸν Ἐπίκουρον οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν πραγμάτων, Ἰοῦ Ἰοῦ φεῦ φεῦ βοῶντες, ὡς συγχέοντα τὴν τῶν θεῶν πρόληψιν, ἀναιρουμένης τῆς προνοίας. contra Epic. beatit. 20 p. 1100^o sqq.

cf. Theophilus ad Autolyicum III 2 p. 118^a III 7 p. 121^{a-c} (uid. Diels 15 ad Doxogr. p. 59) Origenes contra Celsum II 13 p. 69 Hoesch. [Iohannes Chrysost.] hom. in incarnationem domini t. VIII p. 220^d Montef. Nemesius de nat. hom. 44 p. 347 Matth. Quintilianus instit. V 7, 35 sq. Seruius in Verg. Aen. I 11. 227 II 515. 689 IV 379 commenta Lucani I 642 II 12 cett. fuit etiam Himerii declamatio (ecl. III) Ἐπίκουρος 20 πρόνοιαν οὐκ εἶναι λέγων ἀσεβείας φεύγει γραφήν, excerpta illa a Photio biblioth. c. 243 p. 355^b 31 sqq. Bekk., argumentum commendatum a Luciano bis acc. 20.

369 ORIGENES contra Celsum I 13 p. 12 Hoesch. Ἐπικουρείους δεισιδαιμονίαν ἐγκαλοῦντας τοῖς εἰσάγουσι πρόνοιαν καὶ θεὸν ἐφιστᾶσι 25 τοῖς ὄλοις.

cf. idem ibid. I 8 p. 8 (I 10 p. 10 III 75 p. 161 V 61 p. 279).

PLVTARCHVS contra Epicuri beatitud. 21 p. 1101° (οἱ Ἐπικούρειοι) 30 διαβάλλοντες τὴν πρόνοιαν ὡς περ παισὶν Ἐμπουσαν ἢ Ποινὴν ἀλιτηριώδη καὶ τραγικὴν ἐπικρεμαμένην.

370 LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 8 'uidebat Epicurus bonis aduersa semper accidere, paupertatem labores exsilia, carorum amis-

25 cf. fr. 394 μῦθον (τὴν πρόνοιαν) ἀποκαλοῦντες | 29 ἐπιππουσαν libri: corr. Reiskius | 30 ἐπιγεγραμμένην libri: corr. Maduigijs adu. I 674 || 31 sqq. cf. scriptor Epicureus [Plutarchi] plac. phil. I 7, 10 p. 301, 7 D. πῶς δὲ εἴ περ ὁ θεὸς ἔστι καὶ τῆ τούτου φροντίδι τὰ κατ' ἀνθρώπων οἰκονομεῖται, τὸ μὲν κίβδηλον

siones: malos contra beatos esse, augeri potentia, honoribus adfici. uidebat innocentiam minus tutam, scelera inpune committi. uidebat sine dilectu morum, sine ordine ac discrimine annorum saeuire mortem: sed alios ad senectutem peruenire, alios infantes rapi, alios
 5 iam robustos interire, alios in primo adulescentiae flore in maturis funeribus exstingui, in bellis potius meliores et uinci et perire. maxime autem commouebat, homines in primis religiosos grauioribus malis adfici, iis autem, qui aut deos omnino neglegerent aut non pie colerent, uel minora incommoda euenire uel nulla; ipsa
 10 etiam saepe templa fulminibus conflagrare . . . . . (16) cum haec igitur cogitaret Epicurus, earum rerum uelut iniquitate inductus — sic enim causam rationemque ignoranti uidebatur — existimauit nullam esse prouidentiam. quod cum sibi persuasisset, suscepit etiam defendendum. sic in errores inextricabiles se ipse coniecit. si enim
 15 prouidentia nulla est, quo modo tam ordinate, tam disposite mundus effectus est? Nulla, inquit, dispositio est. multa enim facta sunt aliter quam fieri debuerunt. et inuenit homo diuinus quae reprehenderet. quae singula si uacaret refellere, facile ostenderem nec sapientem hunc fuisse nec sanum. Item si nulla prouidentia est, quo modo animalium corpora tam prouidenter ordinata
 20 sunt, ut singula quaeque membra mirabili ratione disposita sua officia conseruent? nihil, inquit, in procreandis animalibus prouidentiae ratio molita est. nam neque oculi facti sunt ad uidendum neque aures ad audiendum neque lingua ad
 25 loquendum neque pedes ad ambulandum, quoniam prius haec nata sunt quam esset loqui audire uidere ambulare. itaque non haec ad usum nata sunt sed usus ex illis natus est. Si nulla prouidentia est, cur imbres cadunt, fruges oriuntur, arbusta frondescent? non, inquit semper, animantium causa

εὐτυχεῖ, τὸ δὲ ἀστεῖον τάναντία πάσχει; Himerius Photii bibl. c. 243 p. 357^a 23 'εὐτυχοῦσι γάρ' φησὶν 'οἱ κακοί'· καὶ τί κακίας μείζον δυστύχημα; 'δυστυχοῦσι γὰρ οἱ σοφοί'· εἶτα εὐτυχίαν ἄλλην ἀρετῆς ἢ βελτίονα; p. 357^b 11 τί οὖν ἐγκαλεῖς προνοίᾳ ὡς μὴ μεριζούσῃ κατ' ἀξίαν τὸ δίκαιον; Lucianus Iouis tragoedi c. 19—22 | 4 sed] *et* suadebat Buenemannus | 7—9 cf. Lact. diu. inst. v 10, 12 Lucr. II 1101—4 | 14 coniecit] *conclusit* alii | 16 sq. cf. Lucr. II 180 (v 198) 'nequaquam nobis diuinitus esse creatam naturam mundi: tanta stat praedita culpa' | 23 cf. fr. 373

ista fiunt, quoniam prouidentiae nihil prosunt: sed omnia sua sponte fieri necesse est. Vnde ergo nascuntur aut quo modo fiunt omnia quae geruntur? non est, inquit, prouidentiae opus. sunt enim semina per inane uolitantia, quibus inter se temere conglobatis uniuersa gignuntur atque 5 concresecunt'.

- 371 LACTANTIVS diuin. instit. VII 5, 3 'sicut ergo mundum non propter se deus fecit, quia commodis eius non indiget, sed propter hominem, qui eo utitur, ita ipsum hominem propter se. "quae utilitas deo in homine" inquit Epicurus, "ut eum propter se faceret?" 10 scilicet ut esset qui opera eius intellexeret, qui prouidentiam disponendi, rationem faciendi, uirtutem consummandi et sensu admirari et uoce proloqui posset: quorum omnium summa haec est, ut deum colat . . . (7) "Quid ergo" inquit "deo cultus hominis confert beato et nulla re indigenti? uel si tantum honoris homini habuit, ut ipsius 15 caussa mundum fabricaret, ut instrueret eum sapientia, ut dominum uiuentium faceret eumque diligeret tamquam filium, cur mortalem fragilemque constituit? cur omnibus malis quem diligebat obiecit? cum oporteret et beatum esse hominem tamquam coniunctum et proximum deo, et perpetuum, sicut est ipse, ad quem colendum et 20 contemplandum figuratus est"'.
cf. idem ibid. VII 3, 13 'Stoici "hominum" inquiunt "caussa mundus effectus est". audio. sed Epicurus ignorat, ipsos homines qua re aut quis effecerit'.

- 372 LACTANTIVS de opificio dei 2, 10 'unde ego philosophorum 25 qui Epicurum secuntur amentiam soleo mirari, qui naturae opera reprehendunt, ut ostendant nulla prouidentia instructum esse ac regi mundum, sed originem rerum insecabilibus ac solidis corporibus adsignant, quorum fortuitis concursionibus uniuersa nascantur et nata sint. praetereo quae ad ipsum mundum pertinentia uitio dant, in quo 30 ridicule insaniunt. id sumo, quod ad rem de qua nunc agimus pertinet. (c. 3) Queruntur hominem nimis inbecillum et fragilem nasci

6 pergit fr. 287 || 9 cf. Lucr. v 165—176 | 18 cf. fr. 372 | 23 uide Lucr. v 156—194 | 24 subiungit Lucreti testimonium v 156 sq. et 165—7 || 25 breuiter hunc locum Lucretius perstringit v 195—234, cuius Lactantius etsi memor est, tamen alio potissimum fonte usus est, fortasse Varronis Tuberone

quam cetera animalia nascuntur, quae ut sunt edita ex utero, protinus in pedes suos erigi et gestire discursibus statimque aeri tolerando idonea esse, quod in lucem naturalibus indumentis munita processerint: hominem contra nudum et inermem tamquam ex nau-
 5 fragio in huius uitae miserias proci et expelli, qui neque mouere se loco, ubi effusus est, possit nec alimentum lactis appetere nec iniuriam temporis ferre. itaque naturam non matrem esse humani generis, sed nouercam, quae cum mutis tam liberaliter se gesserit, hominem uero sic effuderit, ut inops et infirmus et omni auxilio
 10 indigens nihil aliud possit quam fragilitatis suae condicionem ploratu ac fletibus ominari, scilicet

cui tantum in uita restet transire malorum.

. . . . (3, 6) at hominis, inquiunt, educatio maximis laboribus constat. . . . (4, 1) iidem queruntur hominem morbis et in maturae morti
 15 esse subiectum. indignantur uidelicet non deos se esse natos. minime, inquiunt, sed ex hoc ostendimus hominem nulla prouidentia esse factum, quod aliter fieri debuit. . . . (4, 3) nempe nullum hominem mori uolunt, nisi cum centesimum aetatis compleuerit annum. . . . (4, 12) sed isti rationem sequentium non uident, quia semel
 20 errauerunt in ipsa summa. exclusa enim de rebus humanis diuina prouidentia necessario sequebatur, ut omnia sua sponte sint nata, hinc inuenerunt illas minorum seminum plagas et concursiones fortuitas, quia rerum originem non uidebant. in quas se angustias cum coniecissent, iam cogebat eos necessitas existimare, animas
 25 cum corporibus nasci et item cum corporibus exstingui. adsumpserant enim, nihil fieri mente diuina. quod ipsum non aliter probare poterant quam si ostenderent esse aliqua, in quibus uideretur prouidentiae ratio claudicare. reprehenderunt ergo ea, in quibus uel maxime diuinitas suam prouidentiam mirabiliter expressit, ut illa

4 ex naufragio] secundum Lucr. v 222 | 9 effuderit] cf. *pro-
 fudit* Lucr. v 225 | 12 Lucr. v 227 | 13 cf. Axiuchi p. 366° sq.
 Lucianus de parasito 13 | 17 sq. cf. Lucr. v 221 Lact. l. s. 4, 6
 'ut igitur homo indissolubilis sit ante id tempus, quod illi putant oportuisse constitui'. 4, 8 'stultissimi ergo sunt qui de morte in matura queruntur', 9 'sed putemus fieri posse, quem ad modum uolunt, ut homo non ea condicione nascatur, qua morbo mortuae subiectus sit, nisi peracto aetatis suae spatio ad ultimam processerit senectutem' | 19 sqq. cf. diu. instit. III 17, 8 sqq. (fr. 370)

quae rettuli de morbis et inmaturo morte, cum debuerint cogitare, his adsumptis quae necessario sequerentur'.

373 LACTANTIUS de opificio dei 6, 7 'uidebat igitur Epicurus in corporibus animalium diuinae rationis sollertiam. sed ut efficeret quod ante imprudenter adsumpserat, adiecit aliud deliramentum su- 5 periori congruens. dixit enim neque oculos ad uidendum esse natos neque aures ad audiendum neque pedes ad ambulandum, quoniam membra haec prius nata essent, quam esset usus uidendi et audiendi et ambulandi, sed horum omnium officia ex natis exstitisse . . . . quid ais, Epicure? non sunt ad uidendum oculi nati? cur igitur ui- 10 dent? Postea, inquit, usus eorum apparuit. Videndi ergo causa nati sunt, si quidem nihil possunt aliud quam uidere' etc.

GALENUS de usu partium I 21 t. III p. 74 K. νυνὶ δὲ ἄ περ ἤδη τινές τῶν ἀσπαζομένων τοὺς Ἐπικούρου τε τοῦ φιλοσόφου καὶ Ἀσκληπιάδου τοῦ ἱατροῦ λόγους ἀμφισβητοῦντες ὑπὲρ τῶν τοιού- 15 των λέγουσιν, ἄξιον μὴ παρελθεῖν . . . . δοκεῖ δὴ τοῦτοις τοῖς ἀνδράσιν οὐθ' ὅτι παχεῖς οἱ τένοντες ἐγένοντο, διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐνεργείας εἶναι αὐτῶν σφοδράς, οὐθ' ὅτι λεπτοί, διὰ τοῦτο ἀσθε- νεῖς, ἀλλὰ ταύτας μὲν ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν βίον χρειῶν ἀναγκάζε- σθαι τοίας ἢ τοίας γίνεσθαι, τοὺς δ' ὄγκους τῶν τεπόντων τῷ 20 ποσῷ τῆς κινήσεως ἔπεσθαι, τῶν μὲν γυμναζομένων ὡς τὸ εἰκὸς εὐεκτούντων τε καὶ παχυνομένων, τῶν δ' ἀργούντων ἀτροφούν- των τε καὶ κατισχνουμένων. οὐκ οὐκ ὅτι βέλτιον ἦν τῶν μὲν σφο- δρῶν ἐνεργειῶν ἰσχυροὺς καὶ παχεῖς εἶναι τοὺς τένοντας, τῶν δ' ἀσθενεστέρων ἰσχνοὺς καὶ ἀρρώστους, οὕτω διαπλασθῆναι φασὶ 25 πρὸς τῆς φύσεως — οὐ γὰρ ἂν καὶ πιθήκοις γενέσθαι τοιοῦτους δακτύλους —, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσαι τοῖς μὲν γυμναζομένοις τὴν παχύτητα, διότι τρέφονται καλῶς, τοῖς δ' ἀργούσι τὴν ἰσχνότητα, χεῖρον καὶ τοῦτοις τρεφομένοις.

374 LACTANTIUS de ira dei 13, 19 'uides ergo magis propter mala 30 opus nobis esse sapientia: quae nisi fuissent proposita, rationale

5 cf. 4, 14 'adsumpserant enim, nihil fieri mente diuina' | superior] 6, 1 omissum a me ut ex uno Lucr. v 837 sqq. petitum | 6 dixit] etiam Lucr. IV 822—857. cf. fr. 370 p. 249, 22 Galenus de usu partium I 2 sq. t. III p. 2 sqq., ib. 3 p. 5 οὐ γὰρ ὅτι χεῖρας ἔσχεν (ὁ ἄνθρωπος), διὰ τοῦτο σοφώτατον, ὡς Ἀναξαγόρας ἔλεγε, ἀλλ' ὅτι σοφώτατον ἦν, διὰ τοῦτο χεῖρας ἔσχεν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν ὀρθότατα γινώσκων | 8 nata sunt libri

animal non essemus. quod si haec ratio uera est quam Stoici posuerunt, dissoluitur etiam argumentum illud Epicuri. deus, inquit, aut uult tollere mala et non potest, aut potest et non uult, aut neque uult neque potest, aut et uult et potest. 5 si uult et non potest, inbecillus est, quod in deum non cadit. si potest et non uult, inuidus, quod aeque alienum a deo. si neque uult neque potest, et inuidus et inbecillus est, ideo nec deus. si et uult et potest, quod 10 solum deo conuenit, unde ergo sunt mala? aut cur illa non tollit? scio plerosque philosophorum qui prouidentiam defendunt, hoc argumento perturbari solere et inuitos paene adigi, ut deum nihil curare fateantur, quod maxime quaerit Epicurus. sed nos ratione perspecta formidulosum hoc argumentum facile dissoluimus . . . . itaque nisi prius malum agnouerimus, nec bonum poterimus agnoscere. sed hoc non uidit Epicurus nec alius quisquam, 15 si tollantur mala, tolli pariter sapientiam nec ulla in homine uirtutis remanere uestigia, cuius ratio in sustinenda et superanda malorum acerbitate consistit'.

375 AETIUS I 29, 5 p. 326, 3 D. (Stob. ecl. phys. 6, 17) Ἐπίκουρος
20 <πάντα> κατ' ἀνάγκην, κατὰ προαίρεσιν, κατὰ τύχην (γίνεσθαι).

376 CICERO Luculli c. 30, 97 'cum ab Epicuro, qui totam dialecticam et contemnit et inridet, non inpetrent ut uerum esse concedat quod ita effabimur "aut uiuet cras Hermarchus aut non uiuet", cum dialectici sic statuunt, omne quod ita disiunctum sit 25 quasi "aut etiam aut non" non modo uerum esse sed etiam necessarium, uide quam sit catus is quem isti tardum putant. si enim, inquit, alterutrum concessero necessarium esse, necesse erit cras Hermarchum aut uiuere aut non uiuere: nulla autem est in natura rerum talis necessitas. cum hoc igitur dialectici pugnent, id est Antiochus et Stoici: totam enim euertit dialecticam'. 30

idem de nat. deor. I 25, 70 'idem facit (Epicurus) contra dialecticos: a quibus cum traditum sit in omnibus diiunctionibus, in quibus "aut etiam aut non" poneretur, alterum utrum esse uerum, pertimuit ne si concessum esset huius modi aliquid "aut uiuet cras aut

1 cf. Lact. l. s. 13, 1 'quam uera sit sententia Stoicorum, qui aiunt nostra caussa mundum esse constructum' | posuerunt] *nullo modo uidere potuerunt* alii || 19 cf. Ep. ep. III 133 sq. p. 65, 6—17

non uiuet Epicurus", alterutrum fieret necessarium, totum hoc "aut etiam aut non" negauit esse necessarium. quo quid dici potuit obtusius?'

idem de fato 10, 21 'hic primum si mihi libeat adsentiri Epicuro et negare omnem enuntiationem aut ueram esse aut falsam, eam 5 plagam potius accipiam quam fato omnia fieri conprobem; illa enim sententia habet aliquid disputationis, haec uero non est tolerabilis. itaque contendit omnis neruos Chrysippus, ut persuadeat omne ἀξίωμα aut uerum esse aut falsum . . . Epicurus ueretur, ne si hoc concesserit, concedendum sit fato fieri quae cumque fiant: si enim 10 alterum utrum ex aeternitate uerum sit, esse id etiam certum, et si certum, etiam necessarium: ita et necessitatem et fatum confirmari putat'. cf. ib. 9, 19.

377* SIMPLICIUS ad Arist. phys. B 8 [p. 198^b 29] ὅπου μὲν οὖν ἅπαντα συνέβη ὡς περ κἄν εἰ ἕνεκά του ἐγίνετο, ταῦτα μὲν ἐσώθη 15 ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου συστάντα ἐπιτηδείως· ὅσα δὲ μὴ οὕτως, ἀπώλετο καὶ ἀπόλλυται, καθά περ Ἐμπεδοκλῆς λέγει τὰ 'βουγενῆ ἀνδρόπρωρα'] f. 84^a Ald. p. 372, 9 Diels. ταύτης δοκοῦσι τῆς δόξης τῶν μὲν ἀρχαίων φυσικῶν ὅσοι τὴν ὑλικὴν ἀνάγκην αἰτίαν εἶναι τῶν γινομένων φασί, τῶν δὲ ὑστέρων οἱ Ἐπικούρειοι. ἡ δὲ 20 πλάνη γέγονεν αὐτοῖς, ὡς φησιν Ἀλέξανδρος, ἀπὸ τοῦ ἡγεῖσθαι πάντα τὰ ἕνεκά του γινόμενα κατὰ προαίρεσιν γίνεσθαι καὶ λογισμόν, τὰ δὲ φύσει μὴ οὕτως ὄρᾶν γινόμενα.

378 PLUTARCHVS de Stoicorum repugn. 34 p. 1050^e καὶ τοι ὁ μὲν Ἐπικούρος ἀμῶς γέ πως στρέφεται καὶ φιλοτεχνεῖ τῆς αἰδίου κι- 25 νήσεως μηχανώμενος ἐλευθερῶσαι καὶ ἀπολύσαι τὸ ἐκούσιον ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλιπεῖν ἀνέγκλητον τὴν κακίαν.

379 CICERO de fato 10, 22 'Epicurus declinatione atomi uitari necessitatem fati putat . . . (23) hanc Epicurus rationem induxit ob eam rem, quod ueritus est ne, si semper atomus grauitate ferretur 30

16 sq. cf. Lucretius v 837 sqq. | 19 ἀνάγκην cf. Ep. supra p. 65, 9 π. φύσ. l. inc. ap. Gomperzium *Wiener studien* I p. 30 l. 84 τῆι τοῦ περιέχοντος καὶ ἐπεισιόντος κατὰ τὸ αὐτόματον ἀνάγκη, 79 τὰ ἐκ τοῦ [π]εριέχον[τ]ος κ[α]τ' ἀνάγκ[η]ν διὰ τοὺς πό[ρ]ους] εἰσρέο[ντ]α || 25 cf. fr. 379 cum adn. ad p. 255, 4 || 28 de declinatione cf. fr. 281 | 29 cf. Lucr. II 251 sqq.

naturali ac necessaria, nihil liberum nobis esset, cum ita moueretur animus, ut atomorum motu cogeretur. . . . Acutius Carneades, qui docebat posse Epicureos suam causam sine hac commenticia declinatione defendere. nam cum docerent esse posse quendam
 5 animi motum uoluntarium, id fuit defendi melius quam introducere declinationem . . . . cum enim concessissent motum nullum esse sine causa, non concederent omnia quae fierent fieri causis antecedentibus: uoluntatis enim nostrae non esse causas externas et antecedentis⁷.

380 AETIVS I 29, 6 p. 326 D. (Plut. I 29, 2 Stob. ecl. phys. 7, 9)

11 Ἐπίκουρος (τὴν τύχην λέγει) ἄστατον αἰτίαν προσώποις χρόνοις τόποις.

381 GALENVS de usu partium VII 14 t. III p. 571 sq. K. ὅπως οὖν

ἐπληρωθῶσατο τοῦθ' ἢ φύσις ἐξευροῦσα σοφὴν μηχανήν, ἐγὼ μὲν
 15 οὐκ ἂν ἐβουλόμην ἤδη μοι λέγεσθαι, πρὶν τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀσκληπιάδην τε καὶ τὸν Ἐπίκουρον ἐπιτρέψαι ζητῆσαι, τίνα τρόπον ἂν εἴ περ αὐτοὶ κατέστησαν ἐν χώρᾳ τοῦ διαπλάττοντος τὰ ζῷα, τοῖς εἰρημένους μυσὶν τῶν νεύρων μετέδοσαν. εἴωθα γὰρ οὕτω ποιεῖν ἐνίοτε καὶ συγχωρεῖν αὐτοῖς εἰς τὴν σκέψιν οὐχ ἡμερῶν μόνον
 20 ἀλλὰ καὶ μηνῶν ὅπόσον ἂν αὐτοὶ βουληθῶσιν ἀριθμόν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐγχαρεῖ πράττειν οὕτως ἐν γράμμασιν οὐδὲ τὴν ἐκείνων σοφίαν παραβάλλειν τῇ τῆς φύσεως ἀτεχνία καὶ δεικνύειν, ὅπως ἢ λοιδορουμένη πρὸς αὐτῶν ὡς ἀτεχνος φύσις εἰς τοσοῦτον εὐμηχανωτέρα φαίνεται τῆς σοφίας αὐτῶν, ὡστ' οὐδ' ἐπινοῆσαι
 25 δύνανται τῶν ἔργων αὐτῆς τὴν τέχνην, ἀναγκαῖον ἤδη μοι λέγειν τὰς μηχανὰς τῆς φύσεως.

idem de fetus formatione 6 t. IV p. 688 K. οὐ γὰρ δὴ τῆς ὀνομαζομένης φύσεως τὴν οὐσίαν, εἴ τ' ἀσώματος τις ἐστὶν εἴ τε σωματική, σοφίας εἰς ἄκρον ἤκειν ἐροῦσιν, ἦν γε μηδ' ὄλως ἔχειν
 30 φασίν, (οὐδ') οὕτω τεχνικῶς ἐνεργῆσαι περὶ τὴν τῶν ἐμβρύων διά-

4 cf. Ep. ep. III 133 p. 65, 10 τὸ δὲ παρ' ἡμᾶς ἀδέσποτον. extrinsecus (scil. animo simulacris pulsato) uoluntatem repetit Lucr. IV 881 sq. has sententias quo modo conciliauerit Epicurus, ex reliquiis incerti π. φύσεως libri (cf. Gomperzius *sitzungsber.* t. 83, 95 *Wiener studien* I p. 28 sqq.) iudicare licet || 11 cf. Ep. ep. III 133 p. 65, 10 τὴν δὲ τύχην ἄστατον | 12 τόποις] τρόποις Stob. || 20 ὀπόσων edunt

πλασιν οἶόν τε πεισθῆναι. τοῦτο γὰρ Ἐπικούρου τε καὶ τῶν ἀνευ
προνοίας ἅπαντα γίγνεσθαι νομιζόντων ἀκούοντες οὐ πειθόμεθα.

382 ΑἲΤΙΝΣ Π 3, 1 sq. p. 329 D. (Stob. ecl. ph. 21, 3 Plut. Π 3)
Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔμψυχον τὸν κόσμον καὶ προνοία διοικόμε-
νον· Λεύκιππος δὲ καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος οὐδέτερα τού- 5
των, φύσει δὲ ἀλόγῳ, ἐκ τῶν ἀτόμων συνεστῶτα.

GALENVS de usu partium XI 8 t. III p. 873 K. ἀλλὰ καὶ τὸ δῆσαι
συνδέσμοις ἰσχυροῖς (τοὺς ὀδόντας) πρὸς τὰ φατνία καὶ μάλιστα
κατὰ τὰς ρίζας, ἵνα περ καὶ τὰ νεῦρα καταφύεται, πῶς οὐ καὶ
τοῦτ' ἂν τις θαυμάζοι; καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ τύχης ἐστὶν ἀλλὰ μὴ 10
τέχνης ἔργον; ὁ δὲ δὴ πάντων μάλιστ' ἂν τις θαυμάσειε καὶ συγ-
χωρήσας ἅπασαν ταῖς Ἐπικουρείοις ἀτόμοις καὶ τοῖς Ἀσκληπια-
δείοις ὄγκοις τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην εὐτυχίαν, τοῦτ' οὐκ ἂν ἔτι
συγχωρήσειεν, ἀλλ' ἐπιστήσειέ τε καὶ τινος ἐπιστάτου δικαίου μᾶλ-
λον ἢ κινήσεως εὐτυχοῦς ἔργον εἶναι φήσειε, τὴν τῶν ὀδόντων 15
ἰσότητά. *ibid.* p. 874 δεδόσθω δ' ὁμῶς καὶ ταῦτα ταῖς εὐτυχε-
στάταις ἀτόμοις, ἃς ἀλόγως μὲν ἐκεῖνοι κινεῖσθαι φασί, κινδυ-
νεύουσι δὲ μᾶλλον Ἐπικούρου τε καὶ Ἀσκληπιάδου λελογισμένως
πάντα διαπράττεσθαι.

LACTANTIUS diuin. instit. VII 3, 23 'reddant ergo isti rationem si 20
possunt, cur (mundus) aut factus in principio sit aut postea resol-
uatur. quod quia docere non poterat Epicurus siue Democritus, sua
sponte natum esse dixit seminibus inter se passim coeuntibus, qui-
bus iterum resolutis discidium atque interitum secuturum. corrupti
ergo quod recte uiderat, et totam rationem penitus ignorantia ra- 25
tionis euertit redegitque mundum et omnia quae in eo geruntur ad
similitudinem cuiusdam uanissimi somnii, si quidem rebus humanis
ratio nulla subsistat'.

383 ΙΥΛΙΑΝΥΣ imp. orat. v p. 162^a Pet. 210, 6 Hertl. εἶναί τι λέγο-
μεν ὕλην, ἀλλὰ καὶ ἔνυλον εἶδος. ἀλλὰ τούτων εἰ μὴ τις αἰτία 30
προτέτακται, λανθάνοιμεν ἂν ἑαυτοὺς εἰσάγοντες τὴν Ἐπικουρείον
δόξαν· ἀρχαῖν γὰρ δυοῖν εἰ μηδὲν ἐστὶ πρεσβύτερον, αὐτόματος
πάντα φορὰ καὶ τύχη συνεκλήρωσεν.

DIONYSIUS episc. Eusebii praep. eu. XIV 24, 1 p. 773^d πῶς αὐτῶν

12 ἀπάσαις editur | 13 ἔμπροσθεν] praecipue c. 7 p. 865 sq. ||
33 πάντα] τις αὐτὰ libri

(τῶν περὶ Ἐπικούρου) ἀνασχόμεθα τυχηρὰ λεγόντων εἶναι συμπτώματα τὰ σοφὰ δὴ ταῦτα καὶ καλὰ δημιουργήματα;

PROCLUS in Plat. Tim. p. 80 med. τοῦτο δὲ τὸ ἀξίωμα τοῖς μὲν Ἐπικουρείοις καὶ πάντῃ προπεπηλάκισται τὸν ὄλον οὐρανὸν καὶ
5 τὰ θειώτατα τῶν φανερῶν ἀπὸ ταυτομάτου ποιούσι.

id. p. 81 inf. ἀποροῦσι δὲ τινες, ὅπως ὁ Πλάτων ἔλαβεν ὡς ὡμολογημένον τὸ δημιουργὸν εἶναι τοῦ παντὸς εἰς παράδειγμα βλέποντα, μὴ γὰρ εἶναι δημιουργὸν εἰς τὸ κατὰ ταῦτα ἔχον ὄρωντα. πολλοὶ γὰρ καὶ τούτου προεστᾶσι τοῦ λόγου τῶν παλαιῶν· οἱ μὲν
10 Ἐπικούρειοι καὶ πάντῃ τοῦ παντὸς αἴτιον οὐκ εἶναι φάσκοντες.

id. p. 82, 5 πόθεν δὲ τὸ κινεῖσθαι (τὸν κόσμον) ἐπ' ἄπειρον πεπερασμένον ὄντα; πᾶν γὰρ σῶμα πεπερασμένην ἔχει δύναμιν, ὡς φησι· πόθεν οὖν τὴν ἄπειρον ἔσχε ταύτην τοῦ εἶναι δύναμιν τὸ πᾶν, εἴ περ μὴ ἐκ ταυτομάτου κατὰ τὸν Ἐπικούρου;

15 cf. p. 108, 33 νοῦς γὰρ ὑπόκειται δημιουργὸς καὶ θεός, ἀλλ' οὐ τὸ αὐτόματον, ὡς περ τινές φασιν.

id. p. 19, 14 θᾶπτον γὰρ ἂν τὰς ἀτόμους Ἐπικούρου συνελθούσας ποιῆσαι κόσμον ἢ ὀνόματα ὡς ἔτυχε συγκείμενα καὶ ῥήματα λόγον κατωρθωμένον.

20 cf. Clemens Al. strom. v 14 p. 252, 41 Sylb. Ioannes Chrysost. in acta apost. hom. xxxviii 2 t. ix p. 288° Montef. Scholion Gregorii Naz. editum ab Aen. Piccolominio *Estratti inediti* p. 25 n. 153 Seruius in Verg. Aen. x 467 Boethius in Arist. π. ἔρμην. ed. II l. III 9 p. 239, 25 Meis. cl. 193, 24 al.

25 DE RELIGIONE

384 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 8 p. 1092^b ἐπεὶ δὲ τέλος ἦν τοῦ περὶ θεῶν λόγου (Ἐπικούρω) τὸ μὴ φοβεῖσθαι θεὸν ἀλλὰ παύσασθαι ταραττομένους, βεβαιότερον οἶμαι τοῦτο ὑπάρχειν τοῖς ὄλωις μὴ νοοῦσι θεὸν ἢ τοῖς νοεῖν μὴ βλά-
30 πτοντα μεμαθηκόσιν.

ib. p. 1091^f οὐδ' εἰ τὸ ἀλγεῖν καὶ φοβεῖσθαι τὰ θεῖα καὶ ταραττεσθαι τοῖς ἐν Ἄιδου κακόν, ἢ τούτων ἀποφυγὴ μακάριον καὶ ζηλωτόν.

385 ATTICVS Eusebii praep. eu. xv 5 p. 800^a ἤδη δὲ ταύτη γε καὶ

2 σοφὰ καὶ διὰ τοῦτο τὰ καλὰ libri, sed τὰ om DF | 10 αἴτιον] αἰωνίου Basil. | φασιν Bas. | 11 disputat contra Aristotelem | 13 φησι scil. Arist. | 17 habes quo simili Epicuri cosmogoniam refutare soliti sint, cf. Cic. de nat. deor. II 37, 93 Plut. de Pyth. or. 11 p. 399°

κατ' Ἐπίκουρον ὄνησις τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ θεῶν γίνεται· τὰς γοῦν βελτίονας ἀπορροίας αὐτῶν φασὶ τοῖς μετασχοῦσι μεγάλων ἀγαθῶν παραιτίας γίνεσθαι.

- 386 PHILODEMVS περὶ εὐσεβ. VH² II 76, 1 p. 106 Gomp. καὶ τὸ μέγισ[τόν] φησι καὶ οἰονεῖ [τι] καθ' ἡγεμονίαν [ὑπερ]έχον ἐκεῖν[ο] 5 εἶν[αι]· πάντα γὰρ σο[φόν] καθαρὰς καὶ ἀ[γν]ὰς δόξας ἔχειν [περὶ] τοῦ θεοῦ καὶ [μεγ]άλην τε καὶ σε[μν]ήν ὑπειληφέ[ναι] ταύτην τὴν φύσιν· ἐν δ[ὲ] ταῖς ἑορταῖς μ[ά]λιστ' ε[ἰ]ς ἐπίνοιαν αὐτῆς βαδίζοντα διὰ τὸ τοῦνομα πάντα ἀνά στόμ' ἔχειν π[ά]θει σφοδ[ρο]-τέρῳ κατα[σχεῖ]ν τῆ[ν] τῶν θεῶν ἀφ[θαρ]σίαν * * . 10
cf. idem de musica VH¹ I c. 4, 6 τὰ δὲ τοσαῦτα λεγέσθω καὶ νῦν, ὅτι τὸ δαιμόνιον μὲν οὐ προσδεῖ[τ]αί τινος τιμῆς, ἡμῖν δὲ φυσικόν ἐστὶν αὐτὸ τιμᾶν μάλιστα μέ[ν] ὁσίαις [ὑ]πολή[ψ]εσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὸ πάτριον παραδεδομένοις [ἐ]κάστωι τῶν κατὰ μέρος. idem de deorum uictu VH¹ VI col. 1 * * τοῖς θεοῖς καὶ θαυμάζει 15 τῆ[ν] φύσιν [αὐτῶν κ(αι)] τὴν διάθεσιν καὶ πειράται συνεγγί[ζ]ειν αὐτῇ καὶ καθαπερὶ γλίχεται θιγε[ῖν] καὶ συ[ν]εῖναι, καλεῖ τ[ε] καὶ τοὺς σοφοὺς τῶν [θεῶ]ν φίλους καὶ τοὺς θεοὺς τῶν σοφῶν.
- 387 ἡμ[εῖς] γοῦν] θύωμεν [ὁσί]ως καὶ καλῶς οὐ [καθ]ήκει, κα[ὶ] τ[ᾶ]λλα πάντα πράττωμεν [κα]τὰ τοὺς νόμους μ[η]- 20 θέ[ν] ταῖς δόξαις ἀ[ύ]τους ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρίστων κ[αἰ] σεμνοτάτων διαταράπτοντες· [ἔ]τι δὲ καὶ δίκαιο[ι ὦ]μεν ἀφ' ἧς ἔλε[γον] δό]ξης· οὕτω γὰρ [ἐ]νδέχεται φυσ[ικῶς] Ζῆν ὁμοίω[ς] . . . [ἐ]ν ἧι διάζειν [φαι]νεται.
PHILODEMVS π. εὐσεβ. VH² II 108, 9 p. 126 Gomp. πάλιν ἡμ[εῖς] 25 . . . . θύωμεν φησὶν . . . ως καὶ καλῶς κτλ.

I hoc testimonio inlustrantur uerba Ep. ep. III 124 p. 60, 10 sq. non recte a me in suspicionem uocata, cf. praef. || 5 ἐκεῖνο] εχειν Neap. in extremo uersu | 6 ἀγνὰς] α|..uc Neap. ἀ[κάκο]υς Buechelerus in Fleckeiseni ann. 1865 p. 538. sed adiectiuo in ος ὄν supplendo cum spatium uix sufficiat, Υ male lectum pro Α uidetur | 9 πι|.ει ut ante ε lunulae superioris uestigium appareat, charta | σφοδ . . . τερως charta. cetera plane incerta | 15 scil. ὁ σοφός || 19—22 cf. Buechelerus Fleck. ann. 1865 p. 539 sq. | 20 καὶ τᾶλλα Gomperzius: κα . . . αλω Neap. | 21 περὶ] περη Neap. | 22 διαταραττοντ . . . . et initio fenestreae sscr ε Neap., puto eceti correctum fuisse pro eceti | 24 Ζῆν] την Neap. | διάζειν conicias aut διαζῆν | sequitur fr. 12

- 388 Εἰ ταῖς τῶν ἀνθρώπων εὐχαῖς ὁ θεὸς κατηκολούθει, θάπτον ἂν ἀπώλλυντο πάντες ἄνθρωποι, συνεχῶς πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατ' ἀλλήλων εὐχόμενοι.
 ΓΝΟΜΟΛΟΓΙΟΝ cod. Parisini 1168 f. 115^r Γνώμαι ἐπικούρου ΜΑΧΙΜVS
 5 abb. gnomoI. 14 p. 180 Turic. t. II p. 578 Combef. Ἐπικούρου.
- 389 ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ἐπίσκοπος π. φύσεως ap. Eusebium praep. eu. XIV
 27, 10 p. 783^b καὶ δὴ καὶ κατ' ἐκείνων τῶν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς (θεῶν)
 ὄρκους τε καὶ ὄρκισμούς μύριους τοῖς ἑαυτοῦ βιβλίοις ἐγγράφει,
 ὁμνύς τε συνεχῶς μὰ Δία καὶ νῆ Δία ἔξορκῶν τε τοὺς ἐντυγχά-
 10 νοντας καὶ πρὸς οὓς διαλέγοιτο πρὸς τῶν θεῶν, οὐ τί που δε-
 διῶς αὐτὸς ἢ δεδιττόμενος ἐκείνους τὴν ἐπιορκίαν, κενὸν δὲ τοῦτο
 καὶ ψευδὲς καὶ ἄργον καὶ ἄσημον ἐπιφθεγγόμενος τοῖς λόγοις αὐ-
 τοῦ παράρτημα κτλ.
- 390 ΟΡΙΓΕΝΕΣ contra Celsum VII 66 p. 386 Hoesch. καὶ οὐ μόνον
 15 τὸ εὐχεσθαι τοῖς ἀγάμασιν ἡλίθιον ἐστίν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸ συμ-
 περιφερόμενον τοῖς πολλοῖς προσποιεῖσθαι τοῖς ἀγάμασιν εὐχε-
 σθαι, ὅποιον ποιούσιν οἱ τὰ ἀπὸ τοῦ περιπάτου φιλοσοφούντες
 καὶ οἱ τὰ Ἐπικούρου ἢ Δημοκρίτου ἀσπαζόμενοι. οὐδὲν γὰρ νόθον
 χρή ἐνυπάρχειν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀληθῶς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβοῦς.
- 391 ΛΑΕΡΤΙΟΥ ΔΙΟΓ. II 97 ἦν δὲ ὁ Θεόδωρος παντάπασιν ἀναι-
 21 ρῶν τὰς περὶ θεῶν δόξας· καὶ αὐτοῦ περιετύχομεν βιβλίῳ ἐπιγρα-
 φομένῳ Περὶ θεῶν οὐκ εὐκαταφρονήτῳ, ἐξ οὗ φασιν Ἐπίκουρον
 τὰ πλεῖστα λαβόντα εἰπεῖν.
 ΟΡΙΓΕΝΕΣ contra Celsum VIII 45 p. 419 Hoesch. ἀναπλάσματα μυ-
 25 θικά, οἷς οὐδ' Ἑλλήνων φιλόσοφοι αἰρέσεις πεπιστεύκασιν, ὡς περ
 ἢ Δημοκρίτου καὶ ἢ Ἐπικούρου καὶ ἢ Ἀριστοτέλους.
 cf. ibid. I 43 p. 33 εἰ μὲν ὁ ἀπιστῶν τῷ περὶ τοῦ εἶδους τῆς πε-
 ριστεράς φάσματι τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνεγέγραπτο Ἐπικούρειος
 εἶναι ἢ Δημοκρίτειος ἢ Περιπατητικός, χώραν ἂν εἶχεν ἀκόλουθον
 30 τῷ προσωποποιουμένῳ τὸ λεγόμενον.
- 392 ΡΙΝΤΑΡΧΟΥ adu. Coloten 22 p. 1119^d οὐκ ἄνθρωπον, ὡ Κω-
 λῶτα, μὴ λέγειν 'ἀγαθόν' οὐδὲ ἵππεῖς 'μύριους' δεινόν ἐστίν, ἀλλὰ

1 κατηκολούθη Par. | 2 ἂν om Par. | ἀπώλλοιτο Par. ἀπό-
 λοιτο Max. || 12 ψεῦδος ex libris Gaisfordus || 15 sq. cf. supra
 p. 103, 7 sqq. || 22 Ἐπίκουρον] Εὐήμερον FNietzsche mus. Rhen.
 t. xxv p. 231 turpi errore

τὸν θεὸν μὴ λέγειν θεὸν μηδὲ νομίζειν· ὃ πράττετε ὑμεῖς μήτε Δία γενέθλιον μήτε Δήμητρα θεομοφόρον εἶναι μήτε Ποσειδῶνα φυτάλμιον ὁμολογεῖν ἐθέλοντες· οὗτος ὁ χωρισμὸς τῶν ὀνομάτων πονηρός ἐστι καὶ τὸν βίον ἐμπίλησιν ὀλιγωρίας ἀθέου καὶ θρασύτητος, ὅταν τὰς συνεζευγμένας τοῖς θεοῖς προσηγορίας ἀποσπῶντες 5 συναναιρῆτε θυσίας μυστήρια πομπὰς ἑορτάς.

ARRIANVS Epict. dissert. II 20, 32 εὐχάριστοί γ' ἄνθρωποι καὶ αἰδήμονες, <οἱ> εἰ μηδὲν ἄλλο, καθ' ἡμέραν ἄρτους ἐσθίοντες τολμῶσι λέγειν, ὅτι οὐκ οἶδαμεν εἰ ἐστὶ τις Δημήτηρ ἢ Κόρη ἢ Πλούτων· ἵνα μὴ λέγω, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀπολαύοντες καὶ μετα- 10 βολῶν τοῦ ἔτους καὶ ἄστρον καὶ θαλάσσης καὶ γῆς καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων συνεργίας ὑπ' οὐδενὸς τούτων οὐδὲ κατὰ ποσὸν ἐπιστρέφονται, ἀλλὰ μόνον ἐξεμέσαι τὸ προβληματικὸν ζητοῦσι καὶ τὸν στόμαχον γυμνάσαντες ἀπελθεῖν ἐν βαλανείῳ.

393 AETIVS (Plut.) I 8 p. 307 D. Περὶ δαιμόνων καὶ ἡρώων. 15 . . . Ἐπικούρος δὲ οὐδὲν τούτων ἐγκρίνει.

ATTICVS Eusebii praep. eu. xv 5, 10 p. 800^a πρόνοιαν γὰρ ζητούμεν ἡμῖν διαφέρουσαν, ἥς οὐ μέτεστι τῷ μήτε δαίμονας μήτε ἡρώας μήτε ὄλως ἐπιδιαμένειν δύνασθαι τὰς ψυχὰς συγκεχωρηκότι. 20

394* PLVTARCHVS de defectu oracul. 19 p. 420^b Ἐπικουρείων δὲ χλευασμοὺς καὶ γέλωτας οὐ τι φοβητέον, οἷς τολμῶσι χρῆσθαι καὶ κατὰ τῆς προνοίας, μῦθον αὐτὴν ἀποκαλοῦντες. ἡμεῖς δὲ τὴν ἀπειρίαν μῦθον εἶναι φαμεν, ἐν κόσμοις τοσοῦτοις μηδένα λόγῳ 25 θείῳ κυβερνώμενον ἔχουσαν, ἀλλὰ πάντας ἐκ ταύτομάτου καὶ γεγονότας καὶ συνισταμένους. εἰ δὲ χρὴ γελᾶν ἐν φιλοσοφίᾳ, τὰ εἰδωλα γελαστέον τὰ κωφὰ καὶ τυφλὰ καὶ ἄψυχα, <ἃ> ποιμαίνουσιν ἀπλέτους ἐτῶν περιόδους ἐπιφαινόμενα καὶ περινοστοῦντα πάντη τὰ μὲν ἔτι ζώντων, τὰ δὲ πάλαι κατακαέντων ἢ καὶ κατασα- 30 πέντων ἀπορρύντα, φλεδόνας καὶ σκιάς ἔλκοντες εἰς φυσιολογίαν, ἃ γὰρ δὲ φῆ τις εἶναι δαίμονας οὐ φύσει μόνον ἀλλὰ καὶ λό-

15 de daemonibus cf. Plut. de def. orac. 20 p. 420^d (Bernaysius ad Theophr. de pietate p. 140) || 23 cf. fr. 369 | 27 ἃ ποιμαίνουσιν Wyttenbachius: ποῖ μένουσιν libri | 29 sq. cf. supra p. 164, 9 | 30 an ἀπορρύντα? | 31 cf. Cassius τοῖς Ἐπικούρου λόγοις χρώμενος ap. Plut. uit. Brutī 37 δαίμονας δ' οὐτ' εἶναι πιθανὸν οὐτ' ὄντας ἀνθρώπων ἔχειν εἶδος ἢ φωνὴν ἢ δύναμιν εἰς ἡμᾶς διήκουσαν

γοις καὶ τὸ σῶζεσθαι καὶ διαμένειν πολὺν χρόνον ἔχοντας, δυσκο-
λαίνοντες.

DE DIVINATIONE

395 LAERTIVS DIOG. X 135 μαντικὴν δ' ἅπασαν ἐν ἄλλοις ἀναι-
5 ρεῖ, ὡς καὶ ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ [fr. 27].

AETIVS (Plut.) V 1, 2 p. 415 D. Ξενοφάνης καὶ Ἐπικούρου ἀναι-
ροῦσι τὴν μαντικὴν.

CICERO de nat. deor. II 65, 162 'nihil tam inridet Epicurus quam
praedictionem rerum futurarum'.

10 cf. de diuin. I 3, 5 'reliqui omnes praeter Epicurum balbutientem
de natura deorum diuinationem probauerunt'.

ibid. II 17, 40 '(Epicurus) circumitione quadam deos tollens recte
non dubitat diuinationem tollere . . . illius enim deus nihil habens
nec sui nec alieni negoti non potest hominibus diuinationem in-

15 pertire'. cf. ibid. I 39, 87. 49, 109. II 17, 39. 23, 51.

SCHOLION Aeschylī Prometh. 624 Ἐπικούρειόν ἐστι δόγμα ἀναιροῦν
τὴν μαντικὴν· εἰμαρμένης γάρ, φησί, πάντα κρατούσης πρὸ και-
ροῦ λελύπηκας (εἰπὼν τὴν συμφορὰν), ἢ χρηστόν τι εἰπὼν τὴν
ἡδονὴν ἐξέλυσας. λέγουσι δὲ ὅτι καὶ 'ἂ δεῖ γενέσθαι, ταῦτα καὶ
20 γενήσεται'.

ORIGENES contra Celsum VII 3 p. 343 Hoesch. λέγομεν οὖν περὶ
τῶν κατειλεγμένων χρηστηρίων, ὅτι δυνατόν μὲν ἡμῖν συνάγου-
σιν ἀπὸ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν τὰ τοῦ περιπάτου φιλοσοφησάν-
των οὐκ ὀλίγα εἰπεῖν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ περὶ τῆς Πυθίας καὶ
25 τῶν λοιπῶν χρηστηρίων λόγου· δυνατόν δὲ καὶ τὰ λελεγμένα τῷ
Ἐπικούρῳ καὶ τοῖς ἀσπαζομένοις αὐτοῦ τὸν λόγον περὶ τῶν αὐ-
τῶν παραθέμενον δεῖξαι, ὅτι καὶ Ἑλλήνων τινὲς ἀνατρέπουσι τὰς
νομιζόμενας καὶ τεθραυμασμένας ἐν πάσῃ Ἑλλάδι θεοπροπίας.

cf. Lucianus Alexandri c. 17 ὥστε πάνυ τὸ μηχανήμα ἐδεῖτο Δη-
30 μοκρίτου τινὸς ἢ καὶ αὐτοῦ Ἐπικούρου ἢ Μητροδώρου ἢ τινος
ἄλλου ἀδαμαντίνην πρὸς τὰ τοιαῦτα τὴν γνώμην ἔχοντος, ὡς
ἀπιστῆσαι καὶ ὁ περ ἦν εἰκάσαι, καὶ εἰ μὴ εὔρεῖν τὸν τρόπον

I δυσκολαίνοντας uolgabatur || 4 cf. Plut. adu. Col. 27 p. 1123^a
(p. 248, 5) Diogenianus Eusebii praep. eu. IV 3, 6 p. 137^d cf. Euseb.
I. s. 2, 13 p. 136^b 3, 14 p. 139^b al. | 18 εἰπὼν τὴν συμφορὰν ad-
dunt scholia Byzantina | 21 λέγωμεν uolgo | 24 τοῦ Spencerus:
τὴν τοῦ ceteri | 28 θεοπροπείας edunt

ἐδύνατο, ἐκεῖνο γοῦν προπεπεισμένου, ὅτι λέληθε μὲν αὐτὸν ὁ τρόπος τῆς μαγανείας, τὸ δ' οὖν πᾶν ψευδὸς ἐστὶ καὶ γενέσθαι ἀδύνατον.

ib. 25 ὅλως δὲ ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος αὐτῷ ὁ πόλεμος πρὸς Ἐπίκουρον ἦν. καὶ μάλα εἰκότως· τίτι γὰρ ἂν ἄλλω δικαιότερον 5 προσεπολέμει γόης ἄνθρωπος καὶ τερατεία φίλος, ἀληθεία δὲ ἔχθιστος ἢ Ἐπικούρω ἀνδρὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καθεωρακότι καὶ μόνῳ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν εἰδότι; . . . ὁ δὲ ἄτεγκτος Ἐπίκουρος — οὕτω γὰρ αὐτὸν ὠνόμαζεν — ἔχθιστος δικαίως, πάντα ταῦτα ἐν γέλῳ καὶ παιδιᾷ τιθέμενος. 10

ib. 61 ταῦτα, ὦ (Κέλσε) . . . γράψαι ἠξίωσα . . . Ἐπικούρω τιμωρῶν ἀνδρὶ ὡς ἀληθῶς ἱερῷ καὶ θεσπεσίῳ τὴν φύσιν καὶ μόνῳ μετ' ἀληθείας τὰ καλὰ ἐγνωκότι καὶ παραδεδωκότι καὶ ἐλευθερωτῇ τῶν ὁμιλησάντων αὐτῷ γενομένῳ.

Plutarchus de defectu oraculorum 45 p. 434^d de Pythiae oraculis 15 7 p. 397^c (cf. 5 p. 396^c).

[adde quam de arte magica sententiam non Epicuri sed Epicureorum testatur Origenes contra Celsum I 24 p. 18 Hoesch.]

IV ETHICA

396

LVCRETIVS VI 9

‘nam cum uidit hic (Epicurus) ad uictum quae flagitat usus
 (10) omnia iam ferme mortalibus esse parata
 et pro quam posset uitam consistere tutam,
 5 diuitiis homines et honore et laude potentis
 affluere atque bona gnatorum excellere fama,
 nec minus esse domi cuiquam tamen anxia corda
 (15) atque animi ingratis uitam uexare *timore*
 passimque infestis cogei saeuire querellis:
 10 intellegit ibi uitium uas efficere ipsum
 omniaque illius uitio corrumpier intus,
 quae conlata foris et commoda cumque uenirent,
 (20) partim quod fluxum pertusumque esse uidebat,
 ut nulla posset ratione explerier umquam,
 15 partim quod taetro quasi conspurcare sapore
 omnia cernebat quae cumque receperat intus.
 ueridicis igitur purgauit pectora dictis
 (25) et finem statuit cuppedinis atque timoris
 exposuitque bonum summum, quo tendimus omnes,
 20 quid foret, atque uiam monstrauit, tramite paruo
 qua possemus ad id recto contendere cursu . . . .’

cf. Horatius epist. 1 2, 54

‘sincerum est nisi uas, quod cumque infundis acescit.
 sperne uoluptates: nocet empta dolore uoluptas.
 25 semper auarus eget: certum uoto pete finem’.

8 *timore* Bernaysius: *querellis* libri ex proximo uersu intru-
 sum | 10 similitudinem uasis statuo ab ipso Epicuro usurpatam,
 fortasse ex Bione sublatam: cuius quasi commentario uti licet uer-
 bis Arriani Epictetei a Gellio XVII 19, 3 seruatis ἀνθρωπε, ποῦ βάλ-
 λεις; σκέψαι, εἰ κεκάθαρται τὸ ἀγγεῖον. ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν
 αὐτὰ βάλῃς [βάλλης uolgo], ἀπώλετο ἦν σαπῆ, οὖρον ἢ ὄξος ἐγέ-
 νετο [γένεοιτο uolgo] ἢ εἴ τι τούτων χεῖρον. cf. infra p. 285, 4 |
 13 sq. cf. Lucr. III 1008 sq. 936 sq. | 15 sq. cf. Horati uersus supra
 adscripti itemque Arrianus ad u. 10 | 20 non recte interpretatur
 Lachmannus p. 350, tu cf. sent. XXI. XV et fr. 417 p. 281, 23 sq.

397 CICERO de finibus I 9, 29 'Primum sic agam, ut ipsi auctori huius disciplinae placet: constituam, quid et quale sit id de quo quaerimus . . . ., ut ratione et uia procedat oratio. quaerimus igitur quid sit extremum et ultimum bonorum. quod omnium philosophorum sententia tale debet esse, ut ad id omnia referri oporteat, ipsum autem nusquam. hoc Epicurus in uoluptate ponit, quod summum bonum esse uult, summumque malum dolorem. idque instituit docere sic.

Omne animal simul atque natum sit, uoluptatem appetere eaque (30) gaudere ut summo bono, dolorem aspernari ut summum malum et 10 quantum possit a se repellere: idque facere nondum deprauatum,

I ut exiles librorum περί τέλους et π. αἰρέσεων reliquias supplerem, grauissima capita sermonis a L. Manlio Torquato habiti excerpta esse putauī, quibus ethicae Epicureae summam se accuratius solito referre Cicero ipse indicat l. s. I 5, 13 'prima ueniat in medium Epicuri ratio, quae plerisque notissima est. quam a nobis sic intelleges expositam, ut ab ipsis qui eam disciplinam probant non soleat accuratius explicari' et quasi excusat his uerbis continuo subiunctis 'uerum enim inuenire uolumus, non tamquam aduersarium aliquem conuincere'. nimirum epitomam dogmatum ab amico aliquo Epicureo sibi scriptam inpetrauerat (cf. adn. p. 270, 12 et 271, 6). adnectit commentariolum fortasse eiusdem de amicitia (I 20, 65—70), quo opus erat propter grauem Antiochi disputationem II 24, 78—27, 85 expressam. de Epicureo illo coniecturam Hirzelius *unters. zu Cic. philos. schr.* II p. 687 sqq. protulit | 5 ἐφ' ὃ πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ πραττόμενα καθηκόντως τὴν ἀναφορὰν λαμβάνει, αὐτὸ δ' ἐπ' οὐδέν, ut est apud Arium Didymum Stobaei ecl. eth. p. 46, 8 Wachsm., similes definitiones idem dat p. 46, 5. 7 et 131, 3. cf. Aristot. met. α 2 p. 994^b 9, infra 267, 10. aliter Epicurei teste Ario Didymo Stobaei ecl. eth. p. 46, 18 ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων Περιπατητικῶν τῶν ἀπὸ Κριτολάου (τέλος λέγεται) 'τὸ ἐκ πάντων τῶν ἀγαθῶν συμπληρωμένον' . . . . κρείττον οὖν ἦν εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ 'συμπληρούμενον' 'ἐνεργούμενον', ἵνα τὸ χρηστικὸν τῆς ἀρετῆς ἐμφαίνηται. τοῦτο δ' οἱ κατ' Ἐπίκουρον φιλοσοφοῦντες οὐ προσδέχονται λέγειν 'ἐνεργούμενον' διὰ τὸ παθητικὸν ὑποτίθεσθαι τὸ τέλος, οὐ πρακτικόν· ἡδονὴ γάρ. ὅθεν καὶ τὴν ἔννοιαν ἀποδιδοῦσι τοῦ τέλους 'τὸ οἰκείως διατιθέναι ἕξ ἑαυτοῦ πρὸς αὐτὸ χωρὶς τῆς ἐπ' ἄλλο τι ἀπάσης ἐπιβολῆς' | 9 sqq. uid. fr. 66 et 398. praeiuerat Epicuro Eudoxus cf. Aristot. eth. Nic. K 2 p. 1172^b 9 sqq. de Cyrenaicis uide Laert. Diog. II 88

ipsa natura incorrupte atque integre iudicante. itaque negat opus esse ratione neque disputatione, quam ob rem uoluptas expetenda, fugiendus dolor sit: sentiri haec putat, ut calere ignem, niuem esse albam, mel dulce: quorum nihil oportere exquisitis rationibus con-

5 firmare, tantum esse satis admonere . . . . . Etenim quoniam de-

tractis de homine sensibus reliqui nihil est, necesse est, quid aut ad naturam aut contra sit, a natura ipsa iudicari. ea quid percipit aut quid iudicat quo aut petat aut fugiat aliquid, praeter uoluptatem et dolorem? . . . . .

- (32) Sed ut perspiciatis unde omnis iste natus error sit uoluptatem c. 10
 11 accusantium doloremque laudantium, totam rem aperiam eaque ipsa
 quae ab illo inuentore ueritatis et quasi architecto beatae uitae
 dicta sunt explicabo. nemo enim ipsam uoluptatem, quia uoluptas
 sit, aspernatur aut odit aut fugit, sed quia consequuntur magni do-
 15 lores eos qui ratione uoluptatem sequi nesciunt. neque porro quis-
 quam est qui dolorem ipsum, quia dolor sit, amet consectetur adi-
 pisci uelit, sed quia non numquam eius modi tempora incidunt, ut
 labore et dolore magnam aliquam quaerat uoluptatem. ut enim ad
 minima ueniam, quis nostrum exercitationem ullam corporis susci-
 20 pit laboriosam nisi ut aliquid ex ea commodi consequatur? quis
 autem uel eum iure reprehenderit, qui in ea uoluptate uelit esse
 quam nihil molestiae consequatur, uel illum, qui dolorem eum fu-
 (33) giat quo uoluptas nulla pariat? at uero eos et accusamus et iusto
 odio dignissimos ducimus, qui blanditiis praesentium uoluptatum
 25 deleniti atque corrupti, quos dolores et quas molestias excepturi
 sint, obcaecati cupiditate non prouident; similique sunt in culpa
 qui officia deserunt mollitia animi, id est laborum et dolorum fuga.
 et harum quidem rerum facilis est et expedita distinctio. nam libero
 tempore, cum soluta nobis est eligendi optio cumque nihil inpedi-
 30 quo minus id quod maxime placeat facere possimus, omnis uolup-
 tas assumenda est, omnis dolor repellendus. temporibus autem qui-
 busdam et aut officiis debitis aut rerum necessitatibus saepe eueniet,
 ut et uoluptates repudiandae sint et molestiae non recusandae. ita-
 que earum rerum hic tenetur a sapiente dilectus, ut aut reiciendis
 35 uoluptatibus maiores alias consequatur aut perferendis doloribus
 asperiores repellat. . . . .

5 locum integrum dedi fr. 256 | 10 error] cf. Ep. ep. III 131
 p. 64, 8 | 31 *depellendus* A

- c. 11 Nunc autem explicabo, uoluptas ipsa quae qualisque sit . . . non (37)
 enim hanc solam sequimur, quae suauitate aliqua naturam ipsam
 mouet et cum iucunditate quadam percipitur sensibus, sed maximam
 uoluptatem illam habemus, quae percipitur omni dolore detracto.
 nam quoniam, cum priuamur dolore, ipsa liberatione et uacuitate 5
 omnis molestiae gaudemus, omne autem id quo gaudemus uoluptas
 est, ut omne quo offendimur dolor, doloris omnis priuatio recte
 nominata est uoluptas. ut enim, cum cibo et potione fames sitis-
 que depulsa est, ipsa detractio molestiae consecutionem affert uo-
 luptatis, sic in omni re doloris amotio successionem efficit uolup- 10
 tatis. itaque non placuit Epicuro medium esse quiddam inter dolorem (38)
 et uoluptatem. illud enim ipsum quod quibusdam medium uideretur,
 cum omni dolore careret, non modo uoluptatem esse, uerum etiam
 summam uoluptatem. quisquis enim sentit, quem ad modum sit af-
 fectus, eum necesse est aut in uoluptate esse aut in dolore. omnis 15
 autem priuatione doloris putat Epicurus terminari summam uolup-
 tatem, ut postea uariari uoluptas distinguique possit, augeri ampli-
 ficarique non possit. . . . .
- c. 12 Extremum autem esse bonorum uoluptatem ex hoc facillime per- (40)
 spici potest. constituamus aliquem magnis multis perpetuis fruentem 20
 et animo et corpore uoluptatibus, nullo dolore nec inpediente nec
 inpediente, quem tandem hoc statu praestabiliorem aut magis ex-
 petendum possimus dicere? inesse enim necesse est in eo qui ita
 sit adfectus et firmitatem animi nec mortem nec dolorem timentis,
 quod mors sensu careat, dolor in longinquitate leuis, in grauitate 25
 breuis soleat esse, ut eius magnitudinem celeritas, diurnitatem
 alleuatio consoletur. ad ea cum accedit ut neque diuinum numen (41)
 horreat nec praeteritas uoluptates effluere patiatur earumque assidua
 recordatione laetetur, quid est quod huc possit, quo melius sit, ac-
 cedere? statue contra aliquem confectum tantis animi corporisque 30
 doloribus, quanti in hominem maximi cadere possunt, nulla spe
 proposita fore leuius aliquando, nulla praeterea neque praesenti
 nec exspectata uoluptate, quid eo miserius dici aut fingi potest?
 quod si uita doloribus referta maxime fugienda est, summum pro-

11 cf. fr. 420 sq. | 12 *uidetur* libri: corr. Maduigijs. eandem
 sententiam nouit et oppugnat Plato Philebi p. 43^c—44^a | 15 *omni*
 libri: em. Morelius | 25 sq. cf. Ep. sent. IV | 29 *quo* Muellerus:
quod libri

fecto malum est uiuere cum dolore: cui sententiae consentaneum est ultimum esse bonorum cum uoluptate uiuere. nec enim habet nostra mens quicquam ubi consistat tamquam in extremo. omnes
 4 que et metus et aegritudines ad dolorem referuntur, nec praeterea
 (42) est res ulla quae sua natura aut sollicitare possit aut angere. praeterea et appetendi et refugiendi et omnino rerum gerendarum initia proficiscuntur aut a uoluptate aut a dolore. quod cum ita sit, perspicuum est omnis rectas res atque laudabilis eo referri, ut cum uoluptate uiuatur. quoniam autem id est uel summum uel ultimum
 10 uel extremum bonorum (quod Graeci τέλος nominant), quod ipsum nullam ad aliam rem, ad id autem res referuntur omnes, fatendum est summum esse bonum iucunde uiuere.

id qui in una uirtute ponunt et splendore nominis capti, quid c. 13
 natura postulet, non intellegunt, errore maximo, si Epicurum audire
 15 uoluerint, liberabuntur. istae enim uestrae eximiae pulchraeque uirtutes nisi uoluptatem efficerent, quis eas aut laudabilis aut expetendas arbitraretur? ut enim medicorum scientiam non ipsius artis sed bonae ualetudinis causa probamus, et gubernatoris ars quia bene nauigandi rationem habet, utilitate, non arte laudatur, sic
 20 sapientia, quae ars uiuendi putanda est, non expeteretur, si nihil efficeret. nunc expetitur, quod est tamquam artifex conquirendae et
 (43) comparandae uoluptatis . . . . nam cum ignoratione rerum bonarum et malarum maxime hominum uita uexetur ob eumque errorem et uoluptatibus maximis saepe priuentur et durissimis animi doloribus
 25 torqueantur, sapientia est adhibenda, quae et terroribus cupiditatibusque detractis et omnium falsarum opinionum temeritate derepta certissimam se nobis ducem praebeat ad uoluptatem. sapientia enim est una quae maestitiam pellat ex animis, quae nos exhorrescere metu non sinat, qua praeceptrice in tranquillitate uiui potest omnium
 30 cupiditatum ardore restincto. cupiditates enim sunt insatiabiles. quae non modo singulos homines sed uniuersas familias euertunt, totam
 (44) etiam labefactant saepe rem publicam. ex cupiditatibus odia discidia discordiae seditiones bella nascuntur, nec eae se foris solum iactant

3 hiat disputatio, Ciceronis culpa an librariorum, mihi non liquet. de sententia cf. supra p. 264, 4 sq. 265, 6 sq. Arist. met. a 2 p. 994^b 9 sqq. | 5 aut *tangere* libri: corr. Victorius | 10 cf. p. 264, 5 | 17—19 sumpta haec inductio ex Plat. rei p. I 15 p. 341^c—342^e. cf. fr. 504 | 20 uid. fr. 219

nec tantum in alios caeco impetu incurrunt, sed intus etiam in animis inclusae inter se dissident atque discordant, ex quo uitam amarissimam necesse est effici, ut sapiens solum amputata circumcisaque inanitate omni et errore, naturae finibus contentus sine aegritudine 4 possit et sine metu uiuere. Quae est enim aut utilior aut ad bene (45) uiuendum aptior partitio quam illa qua est usus Epicurus? qui unum genus posuit earum cupiditatum, quae essent et naturales et necessariae; alterum, quae naturales essent nec tamen necessariae; tertium, quae nec naturales nec necessariae. quarum ea ratio est, ut necessariae nec opera multa nec inpensa expleantur * * . ne na- 10 turales quidem multa desiderant propterea quod ipsa natura diuitias quibus contenta sit et parabiles et terminatas habet, inanium c. 14 autem cupiditatum nec modus ullus nec finis inueniri potest. quod si (46) uitam omnem perturbari uidemus errore et inscientia sapientiamque esse solam, quae nos a libidinum impetu et a formidinum terrore 15 uindicet et ipsius fortunae modice ferre doceat iniurias et omnis monstret uias quae ad quietem et tranquillitatem ferant, quid est cur dubitemus dicere et sapientiam propter uoluptates expetendam et insipientiam propter molestias esse fugiendam?

eademque ratione ne temperantiam quidem propter se expetendam (47) esse dicemus, sed quia pacem animis afferat et eos quasi concordia quadam placet ac leniat. temperantia est enim quae in rebus aut expetendis aut fugiendis ut rationem sequamur monet. nec enim satis est iudicare quid faciendum non faciendumue sit, sed stare etiam oportet in eo quod sit iudicatum. plerique autem quod te- 25 nere atque seruare id quod ipsi statuerunt non possunt, uicti et debilitati obiecta specie uoluptatis tradunt se libidinibus constringendos nec quid euenturum sit prouident ob eamque causam propter uoluptatem et paruam et non necessariam et quae uel aliter pararetur et qua etiam carere possent sine dolore, tum in morbos gra- 30 uis, tum in damna, tum in dedecora incurrunt, saepe etiam legum iudiciorumque poenis obligantur. qui autem ita frui uolunt uolup- (48) tatibus, ut nulli propter eas consequantur dolores, et qui suum iudicium retinent, ne uoluptate uicti faciant id quod sentiant non esse faciendum, ii uoluptatem maximam adipiscuntur praetermittenda 35

1 sq. cf. p. 272, 15 sqq. | 10 intercidit colon, quo cupiditates naturales nec necessariae definitae erant

uoluptate; idem etiam dolorem saepe perpetiuntur, ne si id non faciant, incidant in maiorem. ex quo intellegitur nec intemperantiam propter se esse fugiendam temperantiamque expetendam, non
4 quia uoluptates fugiat, sed quia maiores consequatur.

(49) eadem fortitudinis ratio reperietur. nam neque laborum perfunctio c. 15
neque perpressio dolorum per se ipsa allicit nec patientia nec assiduitas nec uigiliae nec ipsa quae laudatur industria, ne fortitudo quidem: sed ista sequimur, ut sine cura metuque uiuamus animumque et corpus, quantum efficere possimus, molestia liberemus. ut
10 enim mortis metu omnis quietae uitae status perturbatur, et ut succumbere doloribus eosque humili animo imbecilloque ferre miserum est, ob eamque debilitatem animi multi parentes, multi amicos, non nulli patriam, plerique autem se ipsos penitus perdiderunt, sic robustus animus et excelsus omni est liber cura et angore, cum et
15 mortem contemnit, qua qui adfecti sunt in eadem causa sunt qua ante quam nati, et ad dolores ita paratus est, ut meminerit maximos morte finire, paruos multa habere interualla requietis, mediocrium nos esse dominos, ut si tolerabiles sint, feramus, si minus, animo aequo e uita, cum ea non placeat, tamquam e theatro exeamus.
20 quibus rebus intellegitur nec timiditatem ignauiamque uituperari nec fortitudinem patientiamque laudari suo nomine, sed illas reici quia dolorem pariant, has optari quia uoluptatem.

(50) iustitia restat, ut de omni uirtute sit dictum, sed similia fere c. 16
dici possunt. ut enim sapientiam temperantiam fortitudinem copulatas esse docui cum uoluptate, ut ab ea nullo modo nec dielli
25 nec distrahi possint, sic de iustitia iudicandum est, quae non modo numquam nocet cuiquam, sed contra semper *impertit* aliquid cum sua ui atque natura quod tranquillet animos, tum spe, nihil earum rerum defuturum, quas natura non deprauata desideret. *et* quem ad
30 modum temeritas et libido et ignauia semper animum excruciant et semper sollicitant turbulentaque sunt, sic *inprobitas si* cuius in

15 cf. fr. 495 | 19 cf. Philodemus de morte VH¹ IX fr. IV (Buechel. mus. Rhen. xv 291 sq.) [ὡς]πε[ρ θ]εάματος ἀπιέναι μεστόν, floril. Epicteteum Wachsmuthii *studien z. d. gr. floril.* p. 185 n. 114 Ἐκ τῆς εὐτυχίας ὡςπερ ἐκ θεάτρου πολλοὺς ἐξανέστησεν ἡ Τύχη. aliam similitudinem habes fr. 499 | 27 *impertit* suppleuit Muellerus | 29 *et* restituit Lambinus | 31 *inprobitas si* inseruit Maduigijs

mente consedit, hoc ipso quod adest turbulenta est. si uero molita quippiam est, quamuis occulte fecerit, numquam tamen id confidet fore semper occultum. plerumque improborum facta primo suspicio insequitur, dein sermo atque fama, tum accusator, tum iudex. 4
 . . . quod si qui satis sibi contra hominum conscientiam saepti (51) esse et muniti uidentur, deorum tamen horrent easque ipsas sollicitudines, quibus eorum animi 'noctisque diesque' exeduntur, a dis immortalibus supplici causa inportari putant. quae autem tanta ex improbis factis ad minuendas uitae molestias accessio potest fieri quanta ad augendas cum conscientia factorum tum poena legum 10 odioque ciuium? . . . . inuitat igitur uera ratio bene sanos ad iustitiam aequitatem fidem. [neque homini infanti aut inpotenti iniuste facta conducunt, qui nec facile efficere possit quod conetur nec obtinere, si effecerit, et opes uel fortunae uel ingeni liberalitati magis conueniunt.] qua qui utuntur, beniuolentiam sibi conciliant 15 et, quod aptissimum est ad quiete uiuendum, caritatem, praesertim cum omnino nulla sit causa peccandi. quae enim cupiditates a natura proficiscuntur, facile explentur sine ulla iniuria: quae autem inanes sunt, iis parendum non est. nihil enim desiderabile concupiscunt, plusque in ipsa iniuria detrimenti est quam in iis rebus 20 emolumentum, quae pariuntur iniuria. itaque ne iustitiam quidem recte quis dixerit per se ipsam optabilem, sed quia iucunditatis uel plurimum adferat. nam diligi et carum esse iucundum est propterea, quia tutiorem uitam et uoluptatum pleniorum efficit. itaque non ob ea solum incommoda, quae eueniunt improbis, fugiendam improbitatem 25 putamus, sed multo etiam magis, quod cuius in animo uersatur, numquam sinit eum respirare, numquam acquiescere.
 quod si ne ipsarum quidem uirtutum laus, in qua maxime cetero- (54)

4 *index* A | 7 colorem Cic. ab Ennio ann. 338 Vahl. mutuatur | 12 *neque* . . . 15 *conueniunt* inclusi non quod pro spuriis haberem, sed quod non suo sunt loco posita. ita ea pertinent ad superiora § 51, ut sequentia l. 15 sq. ad liberalitatem (l. 15) nequeunt, debent ad iustitiam (l. 12) referri, cf. l. 17. uidetur igitur Cicero additamentum ex margine epitomae arripuisse et inscite interposuisse. nam unde traiectionem librorum culpa existimemus, locum frustra circumspecteris | 15 sq. cf. Plato rei p. I p. 351^d ἡ δὲ δικαιοσύνη ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν (παρέχει) | 23 sq. cf. Ep. sent. XXVII sq. XXXIX | 24 *uoluptatem* libri: corr. Muellerus

rum philosophorum exsultat oratio, reperire exitum potest, nisi derigatur ad uoluptatem, uoluptas autem est sola, quae nos uocet ad se et alliciat suapte natura, non potest esse dubium, quin id sit summum atque extremum bonorum omnium beateque uiuere nihil
5 aliud sit nisi cum uoluptate uiuere.

(55) Huic certae stabilique sententiae quae sint coniuncta, explicabo c. 17 breui. Nullus in ipsis error est finibus bonorum et malorum, id est in uoluptate aut in dolore, sed in iis rebus peccant, cum e quibus haec efficiantur ignorant.

10 animi autem uoluptates et dolores nasci fatemur e corporis uoluptatibus et doloribus. . . . quamquam autem et laetitiam nobis uoluptas animi et molestiam dolor adferat, eorum tamen utrumque et ortum esse e corpore et ad corpus referri,

nec ob eam causam non multo maiores esse et uoluptates et do-
15 lores animi quam corporis. nam corpore nihil nisi praesens et quod adest sentire possumus, animo autem et praeterita et futura. ut enim aequae doleamus, cum corpore dolemus, fieri tamen permagna accessio potest, si aliquid aeternum et infinitum inpendere malum nobis opinemur. quod idem licet transferre in uoluptatem, ut ea
(56) maior sit, si nihil tale metuamus. iam illud quidem perspicuum est,
21 animi maximam aut uoluptatem aut molestiam plus aut ad beatam aut ad miseram uitam adferre momenti quam eorum utrumuis, si aequae diu sit in corpore.

6 — p. 272, 12 magnae inscitiae specimen hic Cic. dedit, dum appendicem disputationi de finibus in illa epitoma similiter atque in summario Laertii Diog. x 136 sq. subiunctam exprimit non intellectam. uersantur enim haec omnia in Epicuri cum Cyrenaicis controuersia, id quod Hirzelium *unters.* II p. 675 sqq. non latuit. at latuit Ciceronem adeo ut non uideam qui rationem consiliumque argumentorum potuisset non nosse, si plenam scriptoris Epicurei disputationem ante oculos habuisset. sequitur ut epitoma usus sit, in qua capita quinque Cyrenaicos inpugnantium grauissima breuiter ut scienti indicata essent | 7 uel prima sententia contra Aristip-
peos uertitur, cf. Laert. Diog. II 89 δύνασθαι δέ φασι καὶ τὴν ἡδονὴν τινὰς μὴ αἰρεῖσθαι κατὰ διαστροφὴν | 10 de secundo argumento cf. fr. 451 | 14 tertium argumentum, quode cf. fr. 452, Cicero inepte cum secundo copulauit | 17 *aeque doleamus animo cum* libri: glossema detexit Maduigijs

non placet autem detracta uoluptate aegritudinem statim consequi, nisi in uoluptatis locum dolor forte successerit: at contra gaudere nosmet omittendis doloribus etiam si uoluptas ea, quae sensum moueat, nulla successerit. eoque intellegi potest, quanta uoluptas sit non dolere. 5

sed ut iis bonis erigimur quae exspectamus, sic laetamur iis quae (57) recordamur. stulti autem malorum memoria torquentur, sapientes bona praeterita grata recordatione renouata delectant. est autem situm in nobis, ut et aduersa quasi perpetua obliuione obruamus et secunda iucunde ac suauiter meminerimus. sed cum ea quae prae- 10 terierunt acri animo et attento intuemur, tum fit ut aegritudo sequatur, si illa mala sint, laetitia si bona. . . . .

- c. 18 Clamat Epicurus . . . . non posse iucunde uiui, nisi sapienter honeste iusteque uiuatur, nec sapienter honeste iuste, nisi iucunde. neque enim ciuitas in seditione beata esse potest nec in discordia (58) dominorum domus: quo minus animus a se ipse dissidens secum- 16 que discordans gustare partem ullam liquidae uoluptatis et liberae potest. atqui pugnantibus et contrariis studiis consiliisque semper utens nihil quieti uidere, nihil tranquilli potest. quod si corporis (59) grauioribus morbis uitae iucunditas impeditur, quanto magis animi 20 morbis impediti necesse est. animi autem morbi sunt cupiditates immensae et inanes diuitiarum gloriae dominationis, libidinosarum etiam uoluptatum; accedunt aegritudines molestiae maerores, qui exedunt animos conficiuntque curis hominum non intellegentium nihil dolendum esse animo, quod sit a dolore corporis praesenti 25 futuroe seiunctum. nec uero quisquam stultus non horum morborum aliquo laborat, nemo igitur *stultus* non miser. accedit etiam (60) mors quae quasi saxum Tantalos semper inpendet, tum superstitio, qua qui est imbutus quietus esse numquam potest. praeterea bona praeterita non meminerunt, praesentibus non fruuntur: futura modo 30 exspectant: quae quia certa esse non possunt, conficiuntur et angore et metu maximeque cruciantur, cum sero sentiunt frustra se aut pecuniae studuisse aut imperiis aut opibus aut gloriae. nullas enim consecuntur uoluptates, quarum potiendi spe inflammati multos la-

1 de quarto argumento ad uoluptatem stabilem euincendam longe grauissimo uide fr. 450 cf. fr. 424 | 6 de quinto capite cf. fr. 453 | 15 sq. iterum Platonem exprimit rei p. I 23 p. 352^a cf. IX p. 590^d | 27 *stultus* Baiteus: *est* libri

(61) bores magnosque susceperant. ecce autem alii minuti et angusti
 et omnia semper desperantes aut maleuoli inuidi, difficiles lucifugi,
 maledici monstruosi, alii autem etiam amatorii leuitatibus dediti, alii
 petulantes, alii audaces proterui, idem intemperantes et ignaui, num-
 5 quam in sententia permanentes: quas ob causas in eorum uita nulla
 est intercapedo molestiae. igitur neque stultorum quisquam beatus
 (62) neque sapientum non beatus . . . . sic enim ab Epicuro sapiens c. 19
 semper beatus inducitur: finitas habet cupiditates, neclegit mortem,
 de dis immortalibus sine ullo metu uera sentit, non dubitat, si ita
 10 melius sit, migrare de uita. his rebus instructus semper est in uo-
 luptate. neque enim tempus est ullum, quo non plus uoluptatum
 habeat quam dolorum. nam et praeterita grate meminit et praesen-
 tibus ita potitur, ut animaduertat quanta sint ea quamque iucunda,
 neque pendet ex futuris sed exspectat illa, fruitur praesentibus, ab
 15 iisque uitiiis, quae paulo ante conlegi, abest plurimum, et cum stul-
 torum uitam cum sua comparat, magna adficitur uoluptate. dolores
 autem si qui incurrunt, numquam uim tantam habent, ut non plus
 habeat sapiens quod gaudeat quam quod angatur'.

DE SVMMO BONO ET MALO

20 AVGVSTINVS contra academicos III 16 t. I p. 281^b (ed. Ven. 1719)
 'ergo Zeno uel Chrysippus si interrogetur, quis sit sapiens, respon-
 debit eum esse quem ipse descriperit. contra Epicurus uel quis
 alius aduersariorum negabit suumque potius peritissimum uolupta-
 tis aucupem sapientem esse contendet. inde ad iurgium. clamat Zeno
 25 et tota illa porticus tumultuatur, hominem natum ad nihil esse aliud
 quam honestatem, ipsam suo splendore in se animos ducere, nullo
 prorsus commodo extrinsecus posito et quasi lenocinante mercede,
 uoluptatemque illam Epicuri solis inter se pecoribus esse commu-
 nem: in quorum societatem et hominem et sapientem trudere nefas

2 et omnia Nonius p. 345 u. 'minutum': aut (ut Erl.) omnia
 libri | 3 monstruosi Nonius ut testatur exemplar Ciceronis de diuin.
 II 32, 69 et 71, 146 Appulei metam. v 16 VII 9. 22 x 15 ceterique
 nisi fallor omnes praeter Lucanum Petronium Suetonium: *monstrosi*
 hoc loco libri *morosi* Lambinus. illud Hirzelius scite defendit *unters.*
 II p. 682 sqq., nisi quod de uoce graeca dubito rectene senserit |
 14 cf. Ep. ep. III 127 p. 62, 4 fr. 490 || 21 lepidam scaenam Ciceroni
 debet Aug., ut ipse tradit p. 281^e | *interrogentur* ed. Ven. | 28 pe-
 coribus] cf. adn. p. 274, 23

esse. contra ille conuocata de hortulis in auxilium quasi libera turba temulentorum, quaerentium tamen quem incomptis unguibus bacchantes asperoque ore discerpant, uoluptatis nomen, suauitatem, quietem teste populo exaggerans instat acriter, ut nisi ea beatus nemo esse posse uideatur'. 5

cf. idem serm. CL 5 sqq. t. V p. 713 sq.

398 CICERO de finibus II 10, 31 'A primo, ut opinor, animantium ortu petitur origo summi boni. simul atque natum animal est, gaudet uoluptate et eam adpetit ut bonum, aspernatur dolorem ut malum. de malis autem et bonis ab iis animalibus, quae nondum de- 10 prauata sint, ait optime iudicari . . . nec tamen argumentum hoc (33) Epicurus a paruis petiuit aut etiam a bestiis, quae putat esse specula naturae, ut diceret ab iis duce natura hanc uoluptatem expeti nihil dolendi. neque enim haec mouere potest adpetitum animi nec ullum habet ictum quo pellat animum status hic non dolendi. 15 . . . at ille pellit, qui permulcet sensum uoluptate. itaque Epicurus semper hoc utitur, ut probet uoluptatem natura expeti, quod ea uoluptas, quae in motu sit, et paruos ad se adliciat et bestias, non illa stabilis, in qua tantum inest nihil dolere'.

cf. 33, 109 'uoluptatem bestiis concedamus, quibus uos de summo 20 bono testibus uti soletis'.

idem Acad. poster. I 2, 6 'de uita et moribus et de expetendis fugiendisque rebus illi (Epicurei) simpliciter: pecudis enim et hominis idem bonum esse censent'.

SEXTVS empir. hypotyp. III 194 ὁθεν καὶ οἱ Ἐπικουρείοι δεικνύουσι 25 νομίζουσι φύσει αἰρετὴν εἶναι τὴν ἡδονήν· τὰ γὰρ ζῶα φασὶν ἅμα τῷ γενέσθαι ἀδιάστροφα ὄντα ὁρμᾶν μὲν ἐπὶ τὴν ἡδονήν, ἐκκλίνειν δὲ ἀλγηδόνας.

idem empir. adu. dogmat. V (math. XI) 96 ἀλλ' εἰώθασί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἐπικουρίου αἰρέσεως πρὸς τὰς τοιαύτας ἀπορίας ὑπαν- 30 τῶντες λέγειν ὅτι φυσικῶς καὶ ἀδιδάκτως τὸ ζῶον φεύγει μὲν τὴν ἀλγηδόνα, διώκει δὲ τὴν ἡδονήν· γεννηθὲν γοῦν καὶ μηδέπω τοῖς

7 uid. p. 264, 9 cum adn. cf. Hirzelius *unters.* II p. 671 sq. | 23 solebant hoc Epicuro obiectare Stoici maxime, cf. supra p. 273, 28 Cicero Tusc. disp. V 26, 73 Plutarchus contra Epic. beatit. 7 p. 1091^e 11 p. 1094^a Cleomedes II 1 p. 113, 9 Bak., ut patres ecclesiasticos (specimen habes supra p. 227, 13) taceam: quae contra disseruerint Epicurei, uideas ex Maximi Tyrii diss. III 4 p. 33 sq. R.

κατὰ δόξαν δουλεύον ἄμα τῷ ῥηπισθῆναι ἀσυνήθει ἀέρος φύξει
 ἔκλαυσε τε καὶ ἐκώκυσεν. εἰ δὲ φυσικῶς ὄρμη μὲν πρὸς ἡδονήν,
 ἐκκλίνει δὲ τὸν πόνον, φύσει φευκτόν τέ ἐστιν αὐτῷ ὁ πόνος καὶ
 αἰρετὸν ἢ ἡδονή.

5 MAXIMVS Tyrius diss. III 2 sq. p. 30 sq. Reisk.

VARRO de philosophia ap. Augustinum de ciuitate dei XIX 1 'quat-
 tuor esse quaedam quae homines sine magistro, sine ullo doctrinae
 adminiculo, sine industria uel arte uiuendi . . . uelut naturaliter
 appetunt, aut uoluptatem qua delectabiliter mouetur corporis sen-
 15 sus, aut quietem qua fit ut nullam molestiam corporis quisque pa-
 tiatur, aut utramque quam tamen uno nomine uoluptatis Epicurus
 appellat, aut uniuersaliter prima naturae'. cf. Galenus de Hippocra-
 tis et Platonis dogmatis V 5 t. V p. 460 K. 438, 16 Muell. Ἐπίκουρος
 μὲν τὴν τοῦ χειρίστου μορίου τῆς ψυχῆς οἰκείωσιν ἐθεάσατο μόνην.
 20 [oblocuti sunt Stoici, cf. Laert. Diog. VII 86 ὁ δὲ λέγουσιν τινες,
 πρὸς ἡδονὴν γίνεσθαι τὴν πρώτην ὄρμην τοῖς ζῴοις, ψεῦδος
 ἀποφαίνουσιν (οἱ Στωικοί)· ἐπιγέννημα γάρ φασιν, εἰ ἄρα ἐστίν,
 ἡδονὴν εἶναι, ὅταν αὐτὴν καθ' αὐτὴν ἢ φύσις ἐπιζητήσασα τὰ
 ἐναρμόζοντα τῇ συστάσει ἀπολάβῃ, ὃν τρόπον ἀφιλαρύνεται τὰ
 25 ζῴα καὶ θάλλει τὰ φυτά. Clemens Alex. Strom. II 20 p. 177, 23
 καθόλου γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον τὸ τῆς ἡδονῆς πάθος, ἐπακολούθημα
 δὲ χρεῖαις τισὶ φυσικαῖς, πείνη δίψει βίγει γάμψ. Cicero de fin.
 III 5, 17. II 11, 33 sq.]

CICERO de finibus V 25, 74 'quin etiam ipsi uoluptarii deuerticula
 25 quaerunt et uirtutes habent in ore totos dies uoluptatemque primo
 dumtaxat expeti dicunt, deinde consuetudine quasi alteram quan-
 dam naturam effici, qua impulsus multa faciant nullam quaerentes uo-
 luptatem'.

ALEXANDER Aphrod. de anima II 19 f. 154^r τοῖς δὲ περὶ Ἐπίκου-
 30 ρον ἡδονὴ πρὸ πρώτον οἰκείον ἔδοξεν εἶναι ἀπλῶς, προϊόντων δὲ
 διαθροῦσθαι ταύτην τὴν ἡδονὴν φασιν.

399 CICERO de finibus III 1, 3 'ipse etiam dicit Epicurus ne ar-
 gumentandum quidem esse de uoluptate, quod sit positum iudi-

I ῥηπισθῆναι libri | 4 sequitur § 97. 98 refutatio | 22 cf.
 fr. 200 | 25 haec posteriorum esse sententia Epicureorum potest,
 inter quos fuere qui simillime de amicitia iudicarent ut cum uolup-
 tate honestum iungerent cf. de fin. I 20, 69 et II 26, 82 ('numquam
 dictum ab ipso illo, quod sciam' h. e. Epicuro) || 32 cf. p. 265, I fr. 256

cium eius in sensibus, ut commoneri nos satis sit, nihil attineat doceri'.

idem *ibid.* II 12, 36 'ait sensibus ipsis iudicari uoluptatem bonum esse, dolorem malum'.

- 400 CICERO Luculli 46, 140 'audi contra illos, qui nomen honestatis a se ne intellegi quidem dicant, nisi forte quod gloriosum sit in uolguis, id honestum uelimus dicere: fontem omnium bonorum in corpore esse, hanc normam, hanc regulam, hanc praescriptionem esse naturae, a qua qui aberrauisset, eum numquam quid in uita sequeretur, habiturum'.

idem *or. in L. Pisonem* 28, 68 'audistis profecto dici philosophos Epicureos omnis res quae sint homini expetendae uoluptate metiri'.

- 401 CICERO Tusc. disp. II 6, 15 'Aristippus non dubitauit summum malum dolorem dicere: deinde ad hanc eneruatam muliebremque sententiam satis docilem se Epicurus praebuit'.

ibid. V 9, 26 'cum dolorem non modo maximum malum, sed solum malum etiam dixerit'. cf. *ibid.* II 12, 28. 19, 44. 45. V 10, 31.

LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 33 'quin potius efficit, ne dolor malum sit? omnium inquit (Epicurus) malorum maximum est'.

ibid. III 17, 5 'inpatienti ac delicato dolorem esse omnium malorum maximum dicitur (ab Epicuro): forti, etiam in tormentis beatum esse sapientem'.

SEXTUS emp. hypot. III 195 ἀλγηδών ἢ ἐστὶ κατ' αὐτοῦς φύσει κακόν.

- 402 LUCIANVS bis accus. 21 (Epicurus loquitur) πρὸς δὲ τὴν ἡδονὴν ἄσμενος ἐδραπέτευσεν (Διονύσιος ὁ μεταθέμενος) ὡς περ δεσμά τινα διακόψας τὰς τῶν λόγων πλεκτάνας, ἀνθρώπινα καὶ οὐ βλακῶδη φρονήσας καὶ τὸν μὲν πόνον, ὃ περ ἐστὶ, πονηρόν, ἡδεῖαν δὲ τὴν ἡδονὴν οἰηθεὶς — .

ibid. 22 ΣΤΟΑ Κακόν ἡγεῖ τὸν πόνον; EPICVRS Ναί. ΣΤ. Τὴν ἡδονὴν δὲ ἀγαθόν; EP. Πάνυ μὲν οὖν.

- 403 PLOTINVS diss. 30 (enp. II 9), 15 δεῖν γὰρ οὐσῶν αἰρέσεων τοῦ τυχεῖν τοῦ τέλους, μιᾶς μὲν τῆς ἡδονῆς τὴν τοῦ σώματος τέλος τιθεμένης, ἑτέρας δὲ τῆς τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετὴν αἰρουμένης . . . ὁ μὲν Ἐπίκουρος τὴν πρόνοιαν ἀναιρῶν τὴν ἡδονὴν καὶ τὸ ἡδεσθαι, ὃ περ ἦν λοιπόν, τοῦτο διώκειν παρακελεύεται.
- [PARADOXOGRAPHVS codicis Barocciani 219 in Crameri anecdotis Oxon.

III p. 413, 2 Οἱ Ἐπικούρειοι μόνην ἡδονὴν ἐσέβοντο ἄθεοι ὄντες.
cf. schol. Luciani Bis accus. 20 (t. IV p. 209 Iac.) ὅτι οἱ Ἐπικού-
ρειοι ἄθεοι ὄντες ἡδονὴν μόνην ἐπρέσβευον.]

- 404 ALEXANDER in Arist. top. p. 9 οὐδ' ἐν οἷς μὴ τὸ οἰκείον συμ-
ε πέρασμα ἐπιφέρεται, ἄλλο δέ τι ἐπόμενον ἐκείνῳ ἢ συμβεβηκός,
οὐδ' οὔτοι συλλογισμοί, οὐ γὰρ διὰ τῶν κειμένων· οἷον εἰ λαβῶν
τις τὴν ἡδονὴν κατὰ φύσιν καὶ τὸ κατὰ φύσιν αἰρετὸν συμπεραί-
νοιτο τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι. οὐ γὰρ τοῦτο δείκνυται ἐκ τῶν
κειμένων, εἰ καὶ ἔπεται ἐξ ἀνάγκης τῷ συναγομένῳ.
- 10 GALENVS de Hippocratis et Platonis dogmatis IV 4 t. V p. 388 K.
p. 359, 14 Muell. τὸ γοῦν οἰηθῆναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, καθά
περ ὁ Ἐπίκουρος, ἡμαρτημένος τε λόγος ἐστὶ καὶ ψευδής.
- 405 PLVTARCHVS contra Epicuri beatit. 2 p. 1087^b δοκεῖς οὖν μοι
μὴ τὸ ἡδὺ ἐξαιρεῖν, ὡς φασιν, ἀλλὰ τὸ ζῆν ἀφαιρεῖσθαι τοὺς
15 ἄνδρας, εἰ τὸ ζῆν ἡδέως μὴ ἀπολείψεις αὐτοῖς.
- 406 (ANTIOTCHVS Ascal.) Clementis Alex. strom. II 21 p. 178, 46
Αἰρετὸν δέ εἶναι φησιν (Ἐπίκουρος) ὃ πρῶτον ἐξ ἑαυτοῦ ἐφ'
ἑαυτὸ ἐπισπάται, πάντως δηλονότι ἐν κινήσει ὑπάρχον.
- 407 LAERTIVS DIOG. X 121 τὴν εὐδαιμονίαν διχῆ νοεῖσθαι, τὴν
20 τε ἀκροτάτην, οἷα ἐστὶ περὶ τὸν θεόν, ἐπίτασιν οὐκ ἔχουσιν· καὶ
τὴν <κατὰ τὴν> προσθήκην καὶ ἀφαιρέσιν ἡδονῶν.
cf. Augustinus confess. VI 26 'et disputabam cum amicis meis Aly-
pio et Nebridio de finibus bonorum et malorum, Epicurum acceptu-
rum fuisse palmam in animo meo, nisi ego credidissem post mortem
25 restare animae uitam et tractus meritorum, quod Epicurus credere
noluit. et quaerebam, si essemus immortales et in perpetua corporis
uoluptate sine ullo amissionis terrore uiueremus, cur non essemus
beati aut quid aliud quaereremus?.

DE VOLVPTATE MOVENTE

- 408 ARRIANVS Epict. dissert. I 20, 17 ἂν οὖν ἐλθῶν Ἐπίκουρος
31 εἶπη ὅτι ἐν σαρκὶ εἶναι δεῖ τὸ ἀγαθόν, πάλιν μακρὸν γίνεται καὶ
ἀνάγκη ἀκοῦσαι, τί τὸ προηγούμενόν ἐστιν ἐφ' ἡμῶν, τί τὸ ὑπο-
στατικόν καὶ οὐσιώδες. ὅτι τὸ κοιλίου ἀγαθόν οὐκ εἰκὸς εἶναι ἐν

1 ἐσεύοντο codex || 6 εἰ λάβη Aldus || 18 ὑπάρχων codex:
corr. Heruetus || 20 ἐπίτασιν <καὶ ἀνεσιν> οὐκ Gassendus

τῷ κεύφει, τὸ οὖν τοῦ ἀνθρώπου εἰκός; σὺ δ' αὐτός τι κυριώ-
τερον ἔχεις, Ἐπίκουρε. τί ἐστὶν ἐν σοὶ τὸ βουλευόμενον, τὸ ἐπι-
σκεπτόμενον ἕκαστα, τὸ περὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς, ὅτι τὸ προηγου-
μένον ἐστὶν, ἐπικρίνον;

cf. I 23, 1 Ἐπίκουρος . . . ἐν τῷ κεύφει θείς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν. 5
idem *ibid.* II 23, 20 εἶτα (ἢ προαίρεσις) τηλικαύτη δύναμις οὔσα
καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐπιτεταγμένη, παρελθοῦσα ἡμῖν λεγέτω κρά-
τιστον εἶναι τῶν ὄντων τὴν σάρκα. οὐδ' εἰ αὐτὴ ἢ σὰρξ ἑαυτὴν
ἔλεγεν εἶναι κράτιστον, ἠνέσχετ' ἂν τις αὐτῆς.

- 409 ἀρχὴ καὶ ρίζα παντὸς ἀγαθοῦ ἢ τῆς γαστρὸς ἡδονή· 10
καὶ τὰ σοφὰ καὶ τὰ περιττὰ ἐπὶ ταύτην ἔχει τὴν ἀναφορὰν.
ATHENAEVS XII p. 546^f καὶ ὁ Ἐπίκουρος δέ φησιν· ἀρχὴ . . . ἀνα-
φορὰν. idem VII p. 280^a Ἐπίκουρος γὰρ ἦν ὁ τούτων διδάσκα-
λος, ὃς καὶ βοῶν ἔλεγεν ἀρχὴ . . . ἀναφορὰν.
METRODORVS *epist. ad Timocratem fratrem* (fr. XIII p. 51 Duen.) ap. 15
Plutarchum *contra Epicuri beatit.* 16 p. 1098^d ὡς καὶ ἐχάρην καὶ
ἔθραυσνάμην, ὅτι ἔμαθον παρ' Ἐπικούρου ὀρθῶς γαστρὶ χαρίζεσθαι.
cf. Plutarchus *adu. Coloten* 30 p. 1125^a οἱ περὶ γαστέρα τὰγαθὸν
ἠγούμενοι καὶ τοὺς ἄλλους πόρους δι' ὧν ἡδονὴ παραγίνεται.
ibid. 2 p. 1108^c οἱ περὶ γαστέρα τὰγαθὸν εἶναι βοῶντες — 20
idem *contra Epic. beatit.* 17 p. 1098^d οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡδονῆς τὸ
μέγεθος καθὰ περ κέντρῳ καὶ διαστήματι τῆ γαστρὶ περιγράφουσι.
CICERO *or. in L. Pisonem* 27, 66 'solet enim in disputationibus suis
oculorum et aurium delectationi abdominis uoluptates anteferre'.
cf. Plutarchus *contra Epicuri beatit.* 2 p. 1087^b παπαί, εἶπον ἔγωγε 25

4 ἐστὶν] ἐστὶ τὸ libri | sequentia habes p. 87, 11 | 9 quod
sequitur habes p. 105, 4 et 144, 24 || 10 cf. Metrodorus fr. VI p. 47
Duen. περὶ γαστέρα γάρ, ὡ φυσιολόγε Τιμόκρατες, τὸ ἀγαθὸν καὶ
καλὸν et VII p. 48 περὶ γαστέρα ὁ κατὰ φύσιν βαδίζων λόγος τὴν
ἅπασαν ἔχει σπουδὴν. unde Timoni *sill. fr. LVI* p. 70 Wachsm. Epi-
curus dicitur γαστρὶ χαριζόμενος. cf. comicus Sotionis ap. Athen. XIII
p. 336^f (Com. t. III p. 395) τύρβαζε, Μανῆ· γαστρὸς οὐδὲν ἥδιον |
11 cf. Plut. *adu. Col.* 30 p. 1125^b ὁ σοφὸς Μητρόδωρος λέγων [fr. XII
p. 50 Duen.] τὰ καλὰ πάντα καὶ σοφὰ καὶ περιττὰ τῆς ψυχῆς ἐξ-
ευρήματα τῆς κατὰ σάρκα ἡδονῆς ἔνεκα καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς ὑπὲρ
ταύτης συνεστάναι, καὶ πᾶν εἶναι κενὸν ἔργον ὃ μὴ εἰς τοῦτο κα-
τατείνει | καὶ post σοφὰ om Ath. XII | περισσὰ *ibid.* | ἐπι] εἰς Ath.
VII | 22 κέντρῳ καὶ διαστήματι] cf. Plut. *de cupid. diuit.* 4 p. 524^f all.

γελάσας, εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐναλείσθαι καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν ἐπάξειν ἀφαιρούμενος ἡδονήν.

HEGESIPPVS Athenaei VII p. 279^d (Com. IV p. 481).

- 410 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 9 p. 1092^d τὰς μὲν
 5 γὰρ ἐπὶ σαρκὶ καὶ σαρκὸς εὐπαθείᾳ τῆς ψυχῆς διαχύσεις, ἐὰν
 ὦσι μέτρια, μηδὲν ἐχούσας μέγα μηδ' ἀξιόλογον, ἂν δ' ὑπερβάλ-
 λωσι, πρὸς τῷ κενῷ καὶ ἀβεβαίῳ φορτικὰς φαινομένας καὶ θρα-
 σείας, οὐδὲ ψυχικὰς ἂν τις οὐδὲ χαράς, ἀλλὰ σωματικαῖς ἡδοναῖς
 οἶον ἐπιμειδιάσεις καὶ συνεπιθρύψεις προσείποι τῆς ψυχῆς.
- 10 GALENVS de Hippocratis et Platonis dogmatis IV 2 t. V p. 367 K.
 p. 337, 6 Muell. ἐν μέντοι δὴ τούτοις τοῖς ὄροις ὁρμὰς καὶ δόξας
 καὶ κρίσεις ὑπάρχειν οἶεται (Χρῦσιππος) τὰ πάθη, κατὰ δὲ τινὰς
 τῶν ἐφεξῆς Ἐπικούρῳ καὶ Ζήνωνι μᾶλλον ἢ τοῖς ἑαυτοῦ δόγμασιν
 ἀκόλουθα γράφει. τὴν τε γὰρ λύπην ὀριζόμενος μείωσιν εἶναι φη-
 15 σιν ἐπὶ φρεκτῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν, τὴν θ' ἡδονὴν ἔπαρσιν ἐφ'
 αἰρετῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν. καὶ γὰρ αἱ μειώσεις καὶ αἱ ἐπάρσεις,
 καὶ αἱ συστολαὶ καὶ αἱ διαχύσεις — καὶ γὰρ τούτων ἐνίοτε
 μέμνηται — τῆς ἀλόγου δυνάμεώς ἐστι παθήματα ταῖς δόξαις ἐπι-
 γινόμενα· τοιαύτην δὲ τινα τὴν οὐσίαν τῶν παθῶν Ἐπίκουρος καὶ
 20 Ζήνων, οὐκ αὐτὸς ὑπολαμβάνει.
- 411 PLVTARCHVS adu. Coloten 27 p. 1122° ἄνευ διδασκάλου
 γὰρ αὐτὰ προκαλεῖται τὰ καλὰ ταῦτα καὶ λεία καὶ προσ-
 ηνῆ κινήματα τῆς σαρκός, ὡς αὐτοὶ φασιν οὗτοι, καὶ τὸν
 πάνυ μὴ φάσκοντα μηδὲ ὁμολογοῦντα κάμπτεσθαι καὶ μαλάσσε-
 25 σθαι τούτοις.
 cf. idem An seni sit gerenda res publ. 5 p. 786° ἄρ' οὐκ ἐπινοοῦμεν,
 ἡλικίας ἡδονὰς αἱ ἀρεταὶ τοῖς χρωμένοις . . . παρασκευάζουσιν;

2 τὸν] cf. Zenob. IV 85 || 5 εὐσταθείᾳ Bakius ad Cleom. p. 428
 falso | ἐὰν <μὲν> Reiskius | 8 χάριτας libri: corr. Reiskius. opponit
 Plut. ἃς δ' ἄξιον καὶ δίκαιον εὐφροσύνας καὶ χαρὰς νομίζεσθαι, cf.
 p. 286, 10 | σωματικὰς ἡδονὰς libri ἐπὶ (aut ἐν) σωματικαῖς ἡδοναῖς
 Maduigi adu. I 673. cf. Plut. l. s. 14 p. 1096^d (τὴν ψυχὴν) τοῖς τοῦ
 σώματος πάθεσιν ἐπιμειδιώσαν καὶ συνηδομένην καὶ συγχαίρου-
 σαν | 15 τὴν δ' libri: corr. Muellerus || 21 cf. l. s. 1122^d Co-
 lotis ni fallor καὶ μὴν αὐτὸ γε τοῦτο [αὐτῶν γε τούτων libri], ὡς
 'αἰσθησὶν ἔχειν δεῖ καὶ σάρκινον εἶναι, καὶ φανεῖται ἡδονὴ ἀγαθόν',
 supra p. 275, 6. 265, 1 sq. | 22 καλὰ] μαλακὰ con. Wyttenbachius
 non recte. καλὰ Pl. dicit quae Epicuro terpnà sunt

〈αἴ γ'〉 οὐ κνῶσιν οὐδὲ θρύπτουσιν ὡςπερ αἱ κατὰ σάρκα λείαι
καὶ προσηνεῖς γινόμεναι κινήσεις, ἀλλ' αὐταὶ μὲν οἰστρώδες
καὶ ἀβέβαιον καὶ μειγμένον σφυγμῷ τὸ γαργαλίζον ἔχουσιν.
idem c. Epic. beat. 3 p. 1087e τὸ κινούμενον λείως καὶ προσηνῶς.
CICERO Tusc. disp. v 26, 73 (u. fr. 604) 'neque quicquam ad nos 5
pertinere, nisi quod aut leue aut asperum in corpore sentiatur'.

- 412 PLUTARCHVS de occulte uiuendo 4 p. 1129^b ἀν . . μέλλω . . .
'τῷ καλῷ προσπύειν' καὶ τὰ γαθὸν ἐν σαρκὶ καὶ γαργαλι-
σμοῖς τίθεσθαι, ταῦτα δεῖται σκότους τὰ τέλη, ταῦτα νυκτός, ἐπι
ταῦτα τὴν λήθην καὶ τὴν ἀγνοίαν. 10
cf. Seneca epist. 92, 6 'alterum illud, uoluptas, bonum pecoris est.
adicimus rationali inrationale, honesto inhonestum. at beatum fa-
cit titillatio corporis: quid ergo dubitas dicere bene esse ho-
mini, si palato bene est? et hunc tu non dico inter uiros numeras
sed inter homines, cuius summum bonum saporibus et coloribus 15
sonisque constat?'

- 413 ATHENAEVS XII p. 546^e τὴν κατὰ κίνησιν ἡδονὴν ἡσπάζοντο . . .
καὶ Ἐπίκουρος καὶ οἱ ἀπὸ τούτου. καὶ ἵνα μὴ τοὺς καταιγισμοὺς
λέγω καὶ τὰ ἐπεντρῶματα, ἃ περὶ πολλάκις προφέρεται ὁ Ἐπί-
κουρος, καὶ τοὺς γαργαλισμοὺς καὶ τὰ νύγματα — . 20
cf. Plutarchus contra Epic. beat. 5 p. 1090^b οὕτως ἐν σώματι ψυ-
χὴν εὐσταθοῦντι καὶ ταῖς περὶ σώματος ἐλπίσι τὰ γαθὸν θεμένην
οὐκ ἔστιν ἀφοβὸν καὶ ἄκυμον διεξαγαγεῖν· οὐ γὰρ ἔξωθεν μόνον
ὡςπερ ἡ θάλασσα χειμῶνας ἴσχει καὶ καταιγισμοὺς τὸ σῶμα,
πλείονας δὲ ταραχὰς ἔξ ἑαυτοῦ καὶ μείζονας ἀναδίδωσιν. 25
PHILO legis allegor. III 48 t. I p. 115 M. ἱκανός γὰρ (ὁ προκόπτων)
οὐκ ἔστι πᾶσαν ἡδονὴν διώσασθαι, ἀγαπητὸν δὲ ἔαν τὰ ἐγκοίλια
αὐτῆς, τουτέστι τὰ ἐπεντρῶματα, ἃ φασιν οἱ φιλήδονοι ἐπι-
δόσεις εἶναι τινὰς τῶν προηγουμένων ἡδονῶν, ἃ γίνεται ὄψαρ-
τυτῶν καὶ σιτοπόνων λίχνων περιεργία. 30

I κνῶσαι οὐδὲ θρύπτουσαι libri | κατὰ] εἰς libri || 8 τῷ καλῷ
πρ. fr. 512 | γαργαλισμοῖς cf. Cicero de nat. deor. I 40, 113 (infra
p. 288, 33), Bakius ad Cleomedem p. 431. uoluptati definiendae uocem
adhibuit iam Plato Philebi p. 46^a cf. 47^a | 12 at beatum] *magneui-
tam* A *magno uitam* B *ad hanc uitam* Buechelerus | 15 sq. cf. fr. 67 ||
19 ἐπεντρῶματα cf. Eustathius in Od. φ 291 p. 1910, 39: ἐπικεντρῶ-
ματα conī. Meinekīus anal. cr. ad Athen. p. 250 sq. | 20 γαργαλισμοὺς cf.
fr. 412. sequitur fr. 67 | 21 sq. spectat ad fr. 68 | 28 ἐπιδύσεις ed. Richt.

414 CLEOMEDES II 1 p. 112 Bak. (supra p. 89, 20) καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῷ διεφθορότα ἐστὶ ... λέγοντι ... καὶ ἱερὰ ἀνακραυγὰσματα καὶ γαργαλισμοὺς σώματος καὶ ληκῆματα καὶ ἄλλας τοιαύτας κακὰς ἄτας.

5 id. p. 113 οὐ καὶ σὺ οὖν, ὦ θρασυτάτῃ καὶ ἀναισχυνοτάτῃ κεφαλῇ, ἐκ φιλοσοφίας ἀποφθαρεὶς οἰχῆσῃ ἐπὶ Λεόντιον καὶ Φιλαινίδα καὶ τὰς ἄλλας ἐταίρας καὶ τὰ ἱερὰ ἀνακραυγὰσματα μετὰ Μινδυρίδου, μετὰ Σαρδαναπάλου καὶ μετὰ πάντων τῶν σεαυτοῦ θιασωτῶν;

415 CICERO de finibus II 21, 68 'at cum tuis cum disseras (Tor-
10 quate), multa sunt audienda etiam de obscaenis uoluptatibus, de quibus ab Epicuro saepissime dicitur'.

DE VOLVPTATE STABILI VERAQVE

416 OLYMPIODORVS in Plat. Philebum p. 274 Stallb. καὶ ὁ Ἐπίκουρος λέγει τὴν κατὰ φύσιν ἡδονὴν, καταστηματικὴν αὐτὴν λέγων.

15 PHILO legis alleg. III 54 t. I p. 118 Mang. τοῖς λέγουσι καταστηματικὴν εἶναι τὴν ἡδονὴν.

417 ΠΛΥΤΑΡΧΟΥS contra Epicuri beatitudinem 3 p. 1088^c καὶ πέ-
ρας (ταῖς ἡδοναῖς) κοινὸν Ἐπίκουρος τὴν παντὸς τοῦ ἀλγοῦν-
τος ὑπεξαίρεσιν ἐπιτέθεικεν, ὡς τῆς φύσεως ἄχρι τοῦ
20 λῦσαι τὸ ἀλγεινὸν ἀξούσης τὸ ἡδύ, περαιτέρῳ δὲ προελθεῖν οὐκ ἐώσης κατὰ μέγεθος, ἀλλὰ ποικιλμοὺς
τινας οὐκ ἀναγκαίους, ὅταν γοῦν ἐν τῷ μὴ πονεῖν γέ-
νηται, δεχομένης· ἢ δ' ἐπὶ τοῦτο μετ' ὀρέξεως πορεία,
μέτρον ἡδονῆς οὔσα, κομιδῇ βραχεῖα καὶ σύντομος. ὅθεν
25 αἰσθόμενοι τῆς ἐνταῦθα γλισχρότητος ὡσπερ ἐκ χωρίου λυπροῦ
τοῦ σώματος μεταφέρουσι τὸ τέλος εἰς τὴν ψυχὴν, ὡς ἐκεῖ νομᾶς
καὶ λειμῶνας ἀμφιλαφεῖς ἡδονῶν ἔξοντες.

ibid. 4 εἶτ' οὐ καλῶς δοκοῦσί σοι ποιεῖν οἱ ἄνδρες ἀρχόμενοι μὲν
ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ πρῶτον ἐφάνη γένεσις, ἐπὶ δὲ τὴν ψυ-
30 χὴν ὡς βεβαιότεραν <μεταίροντες τὴν ἡδονὴν ἔδραν> καὶ τὸ πᾶν
ἐν αὐτῇ τελειοῦντες;

2 ἀνακραυγὰσματα uereor ne Casaubonus ad Laert. Diog. x 5
non recte interpretatus sit: cf. Ouidius art. am. II 689 | 3 γαργα-
λισμοὺς cf. fr. 412 sq. || 11 cf. fr. 67, Cicero Tusc. disp. v 33, 94
(infra p. 288, 25) || 14 cf. fr. 1 sq. David in Ar. categ. p. 22^b 35 Br. ||
18 cf. Ep. sent. III | 21 cf. sent. XVIII | 22 γοῦν] οὐκ libri, deletat
Maduigijs adu. I 672 | 25 sq. cf. fr. 429, 431 | 30 suppleui exempli
caussa, μεταβαίνοντες Wyttenbachius

- 418 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 31 p. 1107^b τοιαύ-
την χώραν ἡδονῶν τοσούτων Ἐπίκουρος ἐκτέμνεται καὶ <ἐπὶ> ταῖς
ἐκ θεῶν ἐλπίσιν, ὡς περ εἴρηται, καὶ χάρισιν ἀναιρεθείσαις ἔτι τοῦ
θεωρητικοῦ τὸ φιλομαθές καὶ τοῦ πρακτικοῦ τὸ φιλότιμον ἀπο-
τυφλώσας εἰς στενόν τι κομιδῇ καὶ οὐδὲ καθαρὸν τὸ ἐπὶ τῇ 5
σαρκὶ τῆς ψυχῆς χαῖρον συνέστειλε καὶ κατέβαλε τὴν φύσιν
ὡς μείζον ἀγαθὸν τοῦ τὸ κακὸν φεύγειν οὐδὲν ἔχουσαν.
- 419 CICERO Tusc. disp. III 20, 47 'idem ait non crescere uolup-
tatem dolore detracto summamque esse uoluptatem nihil dolere'.
ibidem 'nunc autem summam uoluptatem esse dolore carere'. 10
de fin. II 9, 28 'ut neget accedere quicquam posse ad uoluptatem ni-
hil dolentis'. cf. II 13, 41 'Hieronymus, cui summum bonum est idem,
quod uos interdum uel potius nimium saepe dicitis, nihil dolere'.
PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 7 p. 1091^b φεῖ τῆς μεγά-
λης ἡδονῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ μακαριότητος, ἣν καρποῦνται χαίρον- 15
τες ἐπὶ τῷ μὴ κακοπαθεῖν μηδὲ λυπεῖσθαι μηδ' ἀλγεῖν. ἀρ' οὖν
ἄξιόν ἐστιν ἐπὶ τούτοις μέγα φρονεῖν καὶ λέγειν ἢ λέγουσιν, ἀφθάρ-
τους καὶ ἰσοθέους ἀποκαλοῦντες αὐτούς καὶ δι' ὑπερβολᾶς καὶ ἀκρό-
τητας ἀγαθῶν εἰς βρόμους καὶ ὀλολυγμοὺς ἐμβακχεύοντες ὑφ'
ἡδονῆς, ὅτι τῶν ἄλλων περιφρονοῦντες ἐξευρήκασιν μόνοι θεῖον 20
ἀγαθὸν καὶ μέγα τὸ μῆθὲν ἔχειν κακόν;
LACTANTIUS diuin. instit. III 8, 10 'priuationem doloris summum
bonum putare non plane Peripateticorum ac Stoicorum, sed clini-
corum philosophorum est. quis enim non intellegat ab aegrotis et
in aliquo dolore positis esse hoc disputatum? quid tam ridiculum 25
quam id habere pro summo bono, quod medicus possit dare?'
- 420 PLVTARCHVS adu. Coloten 27 p. 1123^a τὸ δὲ πόνου καὶ ἡδο-
νῆς μηδὲν εἶναι μέσον οὐκ ἀποφαίνεσθε παρὰ τὴν πάντων αἰσθη-
σιν, ἥδεσθαι τὸ μὴ ἀλγεῖν καὶ πονεῖν τὸ μὴ <ἥδεσθαι> λέγοντες;
- 421 OLYMPIODORVS in Platonis Philebum p. 275 Stallb. ὅτι ὁ 30

2 ἐπὶ suppleuit Maduigijs adu. I 675 | 3 ἔτι] ἐπὶ libri, del.
Maduigijs || 16 οὖν] οὐκ libri | 17 μέγα] καὶ libri | ἀφθάρτους] ut
supra p. 145, 6 | 21 conicias μέγιστον τὸ | 23 cynicorum ante Ianum
Gulielmum legebatur. acumen Tullij, nisi ipsius Antiochi Ascal., cu-
ius certe est partitio^o sententiarum de summo bono, quam L. l. s. 7, 7 sq.
proponit | 24 philosophorum deleuit Buenemannus || 27 sq. cf. fr. 397
p. 266, 11 | 29 πονεῖν] πάσχειν libri | ἥδεσθαι suppleuit Wyttenb.

Ἐπίκουρος οὐκ οἶεται μίγνυσθαι λύπην ἡδονῇ, μηδὲ γὰρ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

- 422 τότε χρείαν ἔχομεν τῆς ἡδονῆς, ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρ-
εἶναι αὐτὴν ἀλγῶμεν· ὅταν δὲ τοῦτο μὴ πάσχωμεν ἐν
5 αἰσθήσει καθεστῶτες, τότε οὐδεμία χρεία τῆς ἡδονῆς· οὐ
γὰρ ἢ τῆς φύσεως ἔνδεια τὴν ἀδικίαν ποιεῖ ἕξωθεν, ἀλλ'
ἢ περὶ τὰς κενὰς δόξας ὄρεξις.

IOANNES STOBÆVS flor. XVII 35 Τοῦ αὐτοῦ (post fr. 181).

- 423 τὸ γὰρ ποιοῦν ἀνυπέρβλητον γῆθος τὸ πάραυτα πε-
10 φυγμένον μέγα κακόν· καὶ αὕτη φύσις ἀγαθοῦ, ἂν τις
ὀρθῶς ἐπιβάλλῃ, ἔπειτα σταθῇ, καὶ μὴ κενῶς περιπατῇ
περὶ ἀγαθοῦ θρυλῶν.

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 7 p. 1091^a οὐ μόνον τοί-
νυν ἄπιστον καὶ ἀβέβαιον ἀρχὴν λαμβάνουσι τοῦ ἡδέως ζῆν, ἀλλὰ
15 καὶ παντάπασιν εὐκαταφρόνητον καὶ μικράν, εἴ περ αὐτοῖς κα-
κῶν ἀποφυγὴ τὸ χαρτόν ἐστι καὶ τὰγαθόν, ἄλλο δ' οὐδὲν
διανοεῖσθαι φασιν, οὐδ' ὄλωσ τὴν φύσιν ἔχειν ὅποι τεθήσεται τὰ-
γαθὸν εἰ μὴ μόνον ὅθεν ἔξελαύνεται τὸ κακόν αὐτοῖς . . . . ὁμοια
δὲ καὶ τὰ Ἐπικούρου λέγοντος τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ἐξ αὐ-
20 τῆς τῆς φυγῆς τοῦ κακοῦ καὶ τῆς μνήμης καὶ ἐπιλογί-
σεως καὶ χάριτος, ὅτι τοῦτο συμβέβηκεν αὐτῷ, γεννᾶ-
σθαι. τὸ γὰρ ποιοῦν φησὶν ἀνυπέρβλητον . . . . θρυλῶν.
idem ibid. 8 p. 1091° Ἐπίκουρος — καὶ Μητρόδωρος οὐσίαν τὰγα-
θοῦ καὶ ἀκρότητα τὴν τοῦ κακοῦ φυγὴν τιθέμενοι.

- 424 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitud. 5 p. 1090^a ἀλλ' ἀξιοῦ-
26 μεν αὐτοὺς . . . . μὴ λαμβάνειν χαρᾶς ἀρχὴν ἀπάσης <τὴν> τῆς
• σαρκὸς εὐστάθειαν.

I repugnant quae de luctu Ep. dixit fr. 186 cf. 120 et 213. sed uide fr. 420 || 3 cf. Ep. ep. III 128 | 6 ἔνδεια] ἡδονὴ libri ex superioribus inlapsum. hoc dicit Epicurus: non quod natura non suppeditet largiter quae necessaria nobis sint, sed quod ipsi uanis opinionibus abrepti plura cupimus, eo fit ut male uiuamus || 9 sq. cf. fr. 397 p. 266, 3. 272, 1 | παρ' αὐτὸ libri παρ' αὐτοῦ Reiskius | πεφυγμένον] πεφευγέναι γενόμενον ci. Wyttenbachius | 11 ἐπιβάλλη libri | 18 αὐτῆς libri | intercedit Metrodori fr. IV p. 44 Duen. ὥστε τοῦτ' αὐτὸ τὰγαθόν ἐστι τὸ φυγεῖν τὸ κακόν κτέ. | 22 sequitur fr. 419 p. 282, 14 || 25 integrum locum habes fr. 600 | 26 τὴν addidi

- 425   EPICUREVS (fr. 52) Stobaei floril. vi 50 τί ποτ' οὖν ἡ ψυχὴ
ἐπὶ μὲν τοῖς τοῦ σώματος ἀγαθοῖς μικροτέροις οὔσι χαίρει καὶ
γαληνιᾷ, ὡς φησιν Ἐπίκουρος, ἐπὶ δὲ τοῖς αὐτῆς ἀγαθοῖς μεγί-
στοις οὔσιν οὐχ ἡδέται;
CICERO Tusc. disp. v 6, 16 'ut maris igitur tranquillitas intellegitur 5
nulla ne minima quidem aura fluctus commouente, sic animi quietus
et placatus status cernitur, cum perturbatio nulla est qua moueri queat'.
- 426   PLVTARCHVS de Stoicorum repugn. 2 p. 1033^c ἦν Ἐπίκουρος
ἡσυχίαν ἐπαινεῖ καὶ ἱερώνυμος. cf. quaestt. conuiu. III 6, 4 p. 655^e
τὴν Ἐπικούρου σχολὴν καὶ ῥαστώνην. philosoph. esse cum prin- 10
cipibus 3 p. 778^d (fr. 544).
SENECA ep. 68, 10 'otium, inquis, Seneca, commendas mihi? ad
Epicureas uoces delaberis'.
TERTVLLIANVS de spectaculis c. 28 'philosophi quidam hoc nomen
(uoluptatis) quieti et tranquillitati dederunt; in ea gaudent, in ea 15
uocantur, in ea etiam gloriantur'.
HORATIVS carm. II 16, 1 sqq. 'Otium . . . non gemmis neque purpura ue-
|nale neque auro. | non enim gazae neque consularis | submouet lictor
miseros tumultus | mentis et curas laqueata circum | tecta uolantis'.
- 427   BATON comicus (t. IV p. 502 Mein.) Athenaei III p. 103^e VII p. 279^a 20
ὁ γοῦν Ἐπίκουρός φησιν εἶναι τἀγαθὸν
τὴν ἡδονὴν δῆπουθεν· οὐκ ἔστιν δ' ἔχειν
ταύτην ἐτέρωθεν, ἐκ δὲ τοῦ ζῆν δὴ καλῶς
εὔσως ἅπαντας ἂν τυχεῖν δώσεις ἐμοί.
- 428   LAERTIVS DIOG. x 120 καὶ τὴν ὑγίειαν τισὶ μὲν ἀγαθόν, τισὶ 25
δὲ ἀδιάφορον (εἶναι).
AVGVSTINVS de ciuitate dei v 20 'ne per inmoderationem noxium
aliquid ualetudinem turbet et uoluptas, quam etiam in corporis sa-
nitate Epicurei maximam ponunt, grauiter offendatur'.

DE ANIMI VOLVPTATE

30

- 429   PLVTARCHVS contra Epicuri beatitud. 4 p. 1088^e εἰ δ' ἀκούεις
αὐτῶν μαρτυρομένων καὶ βοώντων, ὡς ἐπ' οὐδενὶ ψυχὴ τῶν δν-

3 ad Epicurum prius tantum colon pertinet. cf. γαληνίζειν p. 285, 1
et gloss. || 16 auocantur libri || 23 ζῆν παγκάλως Ath. VII | 24 ἂν
τυχεῖν] ἢ τυχόν libri εὐτυχεῖν Emperius || 25 ὑγίαν B ὑγείαν Ff |
τισί] sc. hominibus pro uario uitae instituto. ceterum cf. Porphyrius
de abstin. I 53 p. 77, 13 sq. N. || 32 μαρτυρουμένων libri: corr. Reisk.

των πέφυκε χαίρειν καὶ γαληνίζειν πλὴν ἐπὶ σώματος ἡδοναῖς παρούσαις ἢ προσδοκωμέναις, καὶ τοῦτο αὐτῆς τὰγαθὸν ἐστίν, ἄρ' οὐ δοκοῦσί σοι διεράματι τοῦ σώματος χρῆσθαι τῇ ψυχῇ <καὶ> καθά περ οἶνον ἐκ πονηροῦ καὶ μὴ στέγοντος ἀγγείου τὴν ἡδονὴν διαχέοντες ἐνταῦθα καὶ παλαιούντες οἶεσθαι σεμνότερόν τι ποιεῖν καὶ τιμιώτερον;

cf. idem ibid. 14 p. 1096^c κατατείναντες δὲ τὸ θεωρητικὸν εἰς τὸ σῶμα καὶ κατασπάσαντες ὡςπερ μολυβδίσι ταῖς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαις οὐδὲν ἀπολείπουσιν ἵπποκόμων ἢ ποιμένων χόρτον ἢ καλάμην ἢ τινα πόαν προβαλλόντων, ὡς τὰῦτα βόσκεισθαι καὶ τρώγειν προσήκον αὐτῶν τοῖς θρέμμασιν. ἢ γὰρ οὐχ οὕτως ἀξιοῦσι τὴν ψυχὴν ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς κατασβωτεῖν, ὅσον ἐλπῖσαι τι περὶ σαρκὸς ἢ παθεῖν ἢ μνημονεῦσαι χαίρουσαν, οἰκείον δὲ μηδὲν ἡδὺ μηδὲ τερπνὸν ἔξ αὐτῆς λαμβάνειν μηδὲ ζητεῖν ἐώντες;

430 CICERO de finibus II 30, 98 'est autem a te (Epicure) semper dictum nec gaudere quemquam nisi propter corpus nec dolere . . . . negas animi ullum esse gaudium quod non referatur ad corpus'.

cf. 33, 107 'dicitis omnis animi et uoluptates et dolores ad corporis uoluptates ac dolores pertinere'.

20 32, 106 'falsum est omnis animi uoluptates esse e corporis societate'.

ARRIANVS Epict. dissert. III 7, 7 sq. ἐπὶ τίνι οὖν ἡσθησόμεθα ταύτην τὴν ψυχικὴν ἡδονήν; εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ψυχικοῖς, <ἐν τοῖς ψυχικοῖς> εὑρηται ἢ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. οὐ γὰρ δύναται . . . . τοῦ προηγούμενου μὴ ὄντος ἀγαθοῦ τὸ ἐπιγέννημα ἀγαθὸν εἶναι. . . . ἀλλ' οὐ μὴ εἶπητε φρένας ἔχοντες· ἀνακόλουθα γὰρ ἐρεῖτε καὶ Ἐπικούρω καὶ τοῖς ἄλλοις ὑμῶν δόγμασιν. ὑπολείπεται λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς ἡδεσθαι τὴν κατὰ ψυχὴν ἡδονήν πάλιν, ἵν' ἐκεῖνα γένηται προηγούμενα καὶ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ.

431 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 5 p. 1089^d ὄρα δὴ πρῶτον μὲν οἶα ποιοῦσιν τὴν εἶτε ἡδονὴν ταύτην εἶτε ἀπονίαν ἢ εὐστάθειαν ἄνω καὶ κάτω μεταίροντες ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὴν ψυχὴν, εἶτα πάλιν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνο, τῷ μὴ στέγειν ἀπορρεύουσαν καὶ περιολισθάνουσαν ἀναγκαζόμενοι τῇ ἀρχῇ συνάπτειν

3 καὶ suppleuit Wyttenbachius | 5 cf. Athen. I p. 27^a ὁ Καίκουβος (οἶνος) πληκτικὸς εὐτονος, παλαιούται δὲ μετὰ ἱκανὰ ἔτη 27^b παλαιωθεὶς δὲ (ὁ Σιγνίνος) πολὺ χρησιμώτερος || 29—32 u. supra p. 122, 3 | 31 cf. fr. 417 | 32 στέγειν] u. supra u. 4

καὶ τὸ μὲν ἡδόμενον, ὡς φησι, τῆς σαρκὸς τῷ χαίροντι τῆς ψυχῆς ὑπερείδοντες, αὐθις δ' ἐκ τοῦ χαίροντος εἰς τὸ ἡδόμενον τῇ ἐλπίδι τελευτῶντες.

- 432 ALCIPHRO epist. III 55, 8 Ζηνοκράτης δὲ ὁ Ἐπικούρειος τὴν ψάλτριαν ἐνηγκαλίζετο τακερὸν καὶ ὑγρὸν προσβλέπων ὑπομεμυ- 5
κόσι τοῖς ὄμμασι, λέγων τουτί εἶναι τὸ τῆς σαρκὸς ἀόχλητον καὶ τὴν καταπύκνωσιν τοῦ ἡδομένου.
- 433 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitud. 2 p. 1087^b ἀνθρώπων βούωντων. . . . 'ἀεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη' καὶ πᾶσα διὰ σαρκὸς ἐπιτερπῆς κίνησις ἐφ' ἡδονὴν τινα καὶ χαρὰν ψυχῆς 10
ἀναπεμπομένη.
- 434 SENECA epist. 66, 45 'apud Epicurum duo bona sunt, ex quibus summum illud beatumque conponitur, ut corpus sine dolore sit, animus sine perturbatione. haec bona non crescunt si plena sunt: quo enim crescet quod plenum est? dolore corpus caret: 15
quid ad hanc accedere indolentiam potest? animus constat sibi et placidus est: quid accedere ad hanc tranquillitatem potest? Quem ad modum serenitas caeli non recipit maiorem adhuc claritatem in sincerissimum nitorem repurgata, sic hominis corpus animumque curantis et bonum suum ex utroque neccentis perfectus est status 20
et summam uoti sui inuenit, si nec aestus animo est nec dolor corpori. si qua extra blandimenta contingunt, non augent summum bonum, sed ut ita dicam condiunt et oblectant. absolutum enim illud humanae naturae bonum corporis et animi pace contentum est'.
cf. scriptor Epicureus incertus VH² X 75 c. VIII [ὦ]ι δ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν πέρατι κατακέκλειται τὰγαθὸν κ(αι) τὸ κα[κ]όν, τούτῳ πᾶ-
[σ]α αἰῶρα ψυχῆς [ἐ]κπέφευκται.
- 435 SENECA de benef. III 4, 1 'hoc loco reddendum est Epicuro testimonium, qui adsidue queritur, quod aduersus praeterita simus ingrati, quod quaecumque percepimus bona, non reducamus nec in- 30

2 δ' ἐκ Reiskius: δὲ libri || 5 ψάλτριαν] ψάλτριαν ὡς αὐτὸν libri: corr. Hercherus | 6 cf. Lucianus infra ad I. 12 | 7 cf. Ep. sent. IX p. 73, 10 || 9 Od. θ 248 | 11 ἀναπεμπομένης libri: corr. Reiskius || 12—14 cf. Lucianus de parasito 11 ἔγωγε ἡγοῦμαι τὸ ἡδὺ πρῶτον μὲν τὸ τῆς σαρκὸς ἀόχλητον, ἔπειτα τὸ μὴ θορύβου καὶ ταραχῆς τὴν ψυχὴν ἐμπεπλήσθαι | 17 sq. cf. fr. 425 | 21 *summa* M | *corporis* Mp | 22 *sic* p | 27 διωραψυχῆς | .επεφευκται apogr.

ter uoluptates numeremus, cum certior nulla sit uoluptas quam quae iam eripi non potest'.

436 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitud. 18 p. 1099^d ὡςπερ λέγουσι, τὸ μὲνῆσθαι τῶν προτέρων ἀγαθῶν μέγιστόν ἐστι πρὸς
5 τὸ ἡδέως ζῆν. Cicero de fin. II 32, 106 init.

[PLVTARCHVS contra Epicuri beatitud. 4 p. 1089^e οὔτε τοὺς μετρίους καὶ σώφρονας εἰκὸς ἐνδιατρίβειν τῇ ἐπινοίᾳ τῶν τοιούτων οὐδὲ
ἄ περ ἔσκωπτεν αὐτὸν Καρνεάδης πράττοντα, οἷον ἐξ ἐφημερίδων ἀναλέγεσθαι, ποσάκις Ἑδεῖα καὶ Λεοντίῳ συνῆλθον ἢ ποῦ Θάσιον
10 ἔπιον <ἦ> πόσας εἰκάδας ἐδείπνησα πολυτελέστατα.]

437 HIERONYMVS comm. in Iesaiam l. XI c. 38 t. IV p. 473^e Vall.
'unde stulta Epicuri sententia est, qui asserit recordatione praeteritorum bonorum mala praesentia mitigari'.

id. ib. XVIII c. 65 p. 788^e 'eo quod in angustiis constituti nequaquam
15 uoluptatibus pristinis iuxta errorem Epicuri animo perfruantur'.

AVGVSTINVS serm. CCCXLVIII 3 t. V p. 1344^a ed. Ven. 1719 'nam et hi fortissimos se iactant et nihil omnino timere se dicunt, quia nec quidquam deum res humanas curare arbitrantur et consumpta ista uita nullam postea credunt futuram, et si quid eis aduersitatis in
20 hac ipsa contingit, eo se munitos existimant, quia corporis uoluptatem, cum eam in ipso corpore tenere non possunt, possunt tamen animo cogitare et ea cogitatione sese oblectando corporalis uoluptatis beatitudinem etiam contra corporalis doloris impetum custodire. numquid non et apud istos dilectio foras mittit timorem? sed di-
25 lectio sordidissimae uoluptatis, immo dilectio turpissimae uanitatis. nam cum ipsam uoluptatem de membris corporis irruens dolor excluderit, per falsam eius imaginem in animo uanitas remanebit. quae uanitas tantum amatur, ut cum eam uanus homo totis uiribus cordis amplectitur, etiam doloris saeuitia mitigetur'.

438 CICERO de finibus II 32, 104 'illud quale tandem est, bona
31 praeterita non effluere sapienti, mala meminisse non oportere?'

5 continuatur p. 144, 20 | 6 his iocis Carneades Epicurum perstringebat, quod ex recordatione bonorum uoluptatem repeteret |
7 τοιούτων i. e. uoluptatum perceptarum et praeteritarum | 8 ἔσκωπτε τὸν κορνιαδῆν (καρνεάδην Ven. 1) libri: corr. Wytttenbachius |
10 ἔπιον ποίας libri || 12 cf. Cicero Tusc. disp. V 26, 74 supra p. 140, 1.
144, 22 | 21 fort. eam ipso | 27 uanitatis fertur || 30 cf. fr. 397 p. 272, 9

439 CICERO Tusc. disp. v 34, 95 'totumque hoc de uoluptate sic ille praecipit, ut uoluptatem ipsam per se, quia uoluptas sit, semper optandam expetendamque putet, eademque ratione dolorem ob id ipsum, quia dolor sit, semper esse fugiendum, itaque hac usu-
rum compensatione sapientem, ut et uoluptatem fugiat, si ea maio- 5
rem dolorem effectura sit, et dolorem suscipiat maiorem efficientem uoluptatem, omniaque iucunda, quamquam sensu corporis iudicentur, ad animum referri tamen; quo circa corpus gaudere tam diu, dum praesentem sentiret uoluptatem, animum et praesentem percipere pariter cum corpore et prospicere uenientem nec praeteritam 10
praeterfluere sinere: ita perpetuas et contextas uoluptates in sapiente fore semper, cum expectatio speratarum uoluptatum *cum* perceptarum memoria iungeretur?'

DE VOLVPTATE ET DOLORE RECTE AESTIMANDIS

440 CICERO Tusc. disp. III 20, 46 'tu Epicurum existimas ista uo- 15
luisse aut libidinosas eius fuisse sententias? ego uero minime. uideo enim ab eo dici multa seuerē, multa praeclare. itaque ut saepe dixi, de acumine agitur eius, non de moribus. quamuis spernat uoluptates eas quas modo laudauit, ego tamen meminero quod uideatur ei summum bonum'. 20
idem de finibus II 10, 30 'hanc in motu uoluptatem . . . . interdum ita extenuat, ut M'. Curium putes loqui'.
idem Tusc. disp. v 33, 94 'hoc loco multa ab Epicureis disputantur caeque uoluptates singillatim extenuantur, quarum genera contemnunt, quaerunt tamen copiam. nam et obscaenas uoluptates, de 25
quibus multa ab illis habetur oratio, facilis, communis, in medietas esse dicunt, easque si natura requirat, non genere aut loco aut ordine, sed forma aetate figura metiendas putant, ab iisque abstinere minime esse difficile, si aut ualetudo aut officium aut fama postulet, omninoque genus hoc uoluptatum optabile esse, si non 30
obsit, prodesse numquam'.
idem de nat. deor. I 40, 113 'at has leuiiores ducis uoluptates, quibus quasi titillatio (Epicuri enim hoc uerbum est) adhibetur sensi-

19 modo laudauit] fr. 67 | 21 in motu] cf. adn. p. 91, 4 |
23 hoc loco] cf. fr. 456 | 24 genera Maduigijs ad Cic. de fin. I
13, 46: genera non libri | 25 cf. fr. 415. 535 | 33 titillatio] γαργα-
λισμός fr. 412 sq.

bus. quo usque ludis? nam etiam Philo noster ferre non poterat, aspernari Epicureos mollis et delicatas uoluptates: summa enim memoria pronuntiabat plurimas Epicuri sententias his ipsis uerbis, quibus erant scriptae'.

441 CICERO de finibus IV 12, 29 'quod dicit Epicurus etiam de uo-
6 luptate, quae minimae sint uoluptates, eas obscurari saepe et obrui'.
GALENVS scripsit Περὶ τῆς κατ' Ἐπικούρου ἀμαυροῦ ἡδονῆς β
(de libris suis c. 17 t. XIX p. 48 K.).

442 ἄμεινόν ἐστιν ὑπομείναι τούσδε τινὰς τοὺς πόνους,
10 ὅπως ἡσθῶμεν ἡδονὰς μείζους.

συμφέρι τῶνδὲ τινῶν ἀπέχεσθαι τῶν ἡδονῶν, ἵνα
μὴ ἀλγῶμεν ἀλγηδόνας χαλεπωτέρας.

ARISTOCLES Eusebii praep. euang. XIV 21, 3 p. 769^a αὐτοὶ γέ τοι
(οἱ περὶ τὸν Ἐπικούρου) φασὶν οὐ πᾶσαν ἡδονὴν ἀσπάζεσθαι
15 καὶ πάντα πόνον ἐκτρέπεσθαι. τοῦτο δὲ συμβέβηκε καὶ μάλα
εἰκότως. τὰ μὲν γὰρ κριτήρια καὶ ἑαυτὰ δείκνυσι καὶ τὰ κρινό-
μενα, τὸ μὲντοι πάθος ἑαυτὸ μόνον. ὅτι δ' οὕτως ἔχει, μαρτυροῦ-
σιν αὐτοί. καὶ περὶ γὰρ ἀξιοῦντες ἅπασαν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι
καὶ πᾶσαν ἀλγηδόνα κακόν, ὅμως οὐκ ἀεὶ φασὶ δεῖν τὴν μὲν
20 αἰρεῖσθαι, τὴν δὲ φεύγειν, μετρεῖσθαι γὰρ αὐτὰ τῷ πο-
σῷ καὶ οὐ τῷ ποιῷ. δῆλον οὖν ὡς τό γε ποσὸν οὐδὲν ἄλλ' ἢ ὁ
λόγος κρίνει· τὸ γὰρ 'ἄμεινον ... μείζους' καὶ τὸ 'συμφέρι
... χαλεπωτέρας' καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα λόγος ὁ κρίνων ἐστίν.
SENECA ad Serenum de otio c. 7, 3 'ita et haec ipsa uoluptaria
25 secta in actu est. quidni? cum ipse dicat Epicurus aliquando se re-
cessurum a uoluptate, dolorem etiam adpetiturum, si aut uoluptati
imminebit paenitentia aut dolor minor pro grauiore sumetur'.

443* MAXIMVS TYRIVS diss. III 3 p. 32 Reisk. φαῦλόν τι χρῆμα
ἡδονή; οὐκ ἂν ἦν ξύμφυτον οὐδὲ τῶν σφζόντων ἡμᾶς τὸ πρεσβύ-

6 credas ex ipso Epicuro repeti quod contra eum uertitur a
Plutarcho contra Ep. beatit. 17 p. 1099^d ἀλλ' ὡςπερ φησὶν Ἴππο-
κράτης [aphor. 2, 46], δυοῖν πόνων τὸν ἥττονα ὑπὸ τοῦ μείζονος
ἀμαυροῦσθαι || 9—12 ipsa uerba Epicurine sint concedo dubitari
posse | 10 ἡσθειῆμεν fertur | 14 cf. Ep. ep. III 129 p. 63, 6 fr. 397
p. 265, 17. 439 p. 288, 5 | 15 fort. καὶ (οὐ) πάντα || 29 ξύμφυ-
τον] cf. Ep. ep. III 129 p. 63, 5

τατον. τὰ δὲ ὑπὸ τῶν σοφιστῶν θρυλούμενα ἐς αὐτήν, ἡ Σαρδαναπάλου τρυφή καὶ ἡ Μηδικὴ χλιδὴ καὶ ἡ Ἴωνικὴ ἀβρότης καὶ τράπεζαι Σικελικαὶ καὶ ὀρχήσεις Συβαριτικαὶ καὶ ἑταῖραι Κορίνθιοι, ταῦτα ἀθρόα καὶ ὅσα τούτων ποικιλώτερα οὐχ ἡδονῆς ἔργα ἀλλὰ τέχνης καὶ λόγου, παρανομησάντων τῶν ἀνθρώπων εἰς ἡδονὰς δι' εὐπορίαν τῶν τεχνῶν ὀψέ τοῦ χρόνου. ὥσπερ δὲ οὐδεὶς λοιδορεῖται τῷ λόγῳ, ὡς οὐκ ἔστι καλὸν τῇ φύσει, κἂν ἀπάγη τις αὐτοῦ τὴν χρεῖαν ἐπὶ τὸ μὴ φύσει καλόν, οὕτως οὐδὲ τῇ ἡδονῇ λοιδορητέον ἀλλὰ τοῖς χρωμένοις ἡδονῇ κακῶς. δύο δὲ ὄντων τούτων ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ, ἡδονῆς καὶ λόγου, λόγῳ μὲν 10 ἡδονὴ κραθεῖσα μηδὲν ἀφελούσα τοῦ ἀναγκαίου προσέθηκεν αὐτῷ τὸ ἀγρωγότερον, λόγος δὲ ἡδοναῖς προσγεγόμενος αὐξήσας αὐτῶν δι' εὐπορίας τὸ μέτριον ἀφείλε τοῦ φύσει τερπνοῦ τὸ ἀναγκαῖον.

- 444 CICERO Tusc. disp. III 13, 28 'Epicuro placet opinionem mali aegritudinem esse, ea natura ut quicumque intueatur in aliquod ma- 15 ius malum, si id sibi accidisse opinetur, sit continuo in aegritudine'. ibid. 15, 32 '(Epicurus) censet necesse esse omnis in aegritudine esse, qui se in malis esse arbitrentur, siue illa ante prouisa et expectata sint siue inueterauerint. nam neque uetustate minui mala nec fieri praemeditata leuiores, stultamque etiam esse meditationem 20 futuri mali aut fortasse ne futuri quidem. satis esse odiosum malum omne, cum uenisset. qui autem semper cogitauisset accidere posse aliquid aduersi, ei fieri illud sempiternum malum; si uero ne futurum quidem sit, frustra suscipi miseriam uoluntariam: ita semper angere aut accipiendo aut cogitando malo. leuationem autem aegritudinis in duabus rebus ponit, auocatione a cogitanda molestia 26

1—4 cf. Maximus diss. I 5 p. 16 Cicero Tusc. disp. V 35, 100 sq. Cleomedes p. 112 sq. Bak. | 3 ὀρχήσεις] εὐωχ(αι) conicias. sed cf. Maximus diss. xxxvii 4 p. 204 Athen. xii p. 520^e | 6 ὀψέ] cf. fr. 599 (Cicero Tusc. disp. V 40, 116) cum adn. | 8 sqq. cf. Ep. ep. III 132 || 14 cf. Ep. ep. III p. 64, 17 | 15 ea inserui. *opinionem mali . . . (non) natura* PManutius ediderat cl. Tusc. III 15, 31 'iudico malum illud opinionis esse, non naturae' 33, 80 'quicquid esset in aegritudine mali, id non naturale esse, sed uoluntario iudicio et opinionis errore contractum' 34, 82 | 25 sq. cf. Cicero I. s. 16, 35 'iubes me bona cogitare, obliuisci malorum' 17, 37 'obliuiscor etiam malorum, ut iubes . . . sed traducis cogitationes meas ad uoluptates' 31, 76 'sunt qui abducant a malis ad bona, ut Epicurus'

et reuocatione ad contemplandas uoluptates: parere enim censet animum rationi posse et quo illa ducat sequi. uetat igitur ratio intueri molestias, abstrahit ab acerbis cogitationibus, hebetem *facit* aciem ad miserias contemplandas, a quibus cum cecinit receptui, inpellit rursum et incitat ad conspiciendas totaque mente contrectandas uarias uoluptates, quibus ille et praeteritarum memoria et spe consequentium sapientis uitam refertam putat. Haec nostro more nos diximus, Epicurii dicunt suo; sed quae dicant uideamus: quo modo, neglegamus'.

445 μηδὲ αἰτιώμεθα τὴν σάρκα ὡς τῶν μεγάλων κακῶν
10 αἰτίαν μηδ' εἰς τὰ πράγματα τρέπωμεν τὰς δυσφορίας,
ἐν δὲ τῇ ψυχῇ τὰς τούτων αἰτίας μᾶλλον ζητῶμεν καὶ ἀπορρή-
ξαντες πᾶσαν ματαίαν τῶν ἐφημέρων ὄρεξιν καὶ ἐλπίδα ὅλοι γε-
νώμεθα ἑαυτῶν.

PORPHYRIUS ad Marcellam 29 p. 208, 25 Nauck.

446 CICERO Tusc. disp. II 19, 44 'uenit Epicurus homo minime
16 malus uel potius uir optimus: tantum monet quantum intellegit.
Neglege, inquit, dolorem. quis hoc dicit? idem qui dolorem sum-
mum malum. uix satis constanter. audiamus. "Si summus dolor est"
inquit, "breuem necesse est esse. . . . summum (dico) quo nihil sit
20 superius, breue quo nihil breuius. contemno magnitudinem doloris,
a qua me breuitas temporis uindicabit ante paene quam uenerit . . .
dolor diuturnus habet laetitiae plus quam molestiae".

idem de officiis III 33, 117 'quamuis enim multis locis dicat Epicurus, sicuti dicit, satis fortiter de dolore, tamen non id spectan-
25 dum est quid dicat, sed quid consentaneum sit ei dicere, qui bona uoluptate terminauerit, mala dolore'.

TERTULLIANVS apologet. 45 'sic et Epicurus omnem cruciatum doloremque depretiat, modicum quidem contemptibilem pronuntiando, magnum uero non diuturnum'.

30 cf. Zeno Epic. ap. Cic. Tusc. disp. III 17, 38 'eum esse beatum qui praesentibus uoluptatibus frueretur confideretque se fruiturum . . . dolore non interueniente, aut si interueniret, si summus foret, futurum breuem, sin productior, plus habiturum iucundi quam mali'.
SENECA epist. 78, 7 'magnos cruciatus habet morbus. sed hos tole-

11 ἐν δὲ κτλ. sententias Epicuri, uerba Porphyrii esse apparet | ἀπορρίψαντες ci. Nauckius || 18 sq. cf. fr. 397 p. 266, 25 | 34 omnino haec epistula multum habet ingenii Epicurei inde a uer-

rabiles interualla faciunt, nam summi doloris intentio inuenit finem. nemo potest ualde dolere et diu: sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem aut breuem faceret'.

447 οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. 5

PLUTARCHVS de roetis audiendis c. 14 p. 36^b ἐπιρρητέον δὲ καὶ τῷ τοῦ Αἰσχύλου 'θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον', ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ παρ' Ἐπικούρου θρυλούμενον, ὡς οἱ . . . ἔχουσιν. ὦν τὸ μὲν εἶρηκεν ὁ Αἰσχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ τῷ εἰρημένῳ παρακείμενόν ἐστιν. εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σύντονος οὐ παραμένει πόνος, 10 οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων οὐδὲ δυσκαρτέρητος.

M. AVRELIVS VII 33 περὶ πόνου· τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει, τὸ δὲ χρονίζον φορητόν. *ibidem* 64 ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοι βοηθείτω, ὅτι οὔτε ἀφόρητον οὔτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὄρων μνημονεύης καὶ μὴ προσδοξάζης. 15

448 ὁ γὰρ πόνος ὁ ὑπερβάλλων συνάψει θανάτῳ.

PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 23 p. 1103^d οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ Ἐπικούρειος λόγος ἐν νόσοις δειναῖς καὶ πόνοις ὑπερβάλλουσιν· ἐλπίζεις τι χρηστόν παρὰ θεῶν δι' εὐσέβειαν; τετυφωσαι, 'τὸ γὰρ μακάριον καὶ ἀφθαρτον οὔτ' ὄργαις οὔτε χάρισι 20 συνέχεται' [sent. I]. βέλτιόν τι τῶν ἐν τῷ βίῳ μετὰ τὸν βίον ἐπινοεῖς; ἐξηπάτησαι, 'τὸ γὰρ λυθὲν ἀναισθητεῖ, τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς' [sent. II]. πῶς οὖν ἀνθρωπε φαγεῖν με καὶ χαίρειν κελεύεις; ὅτι νῆ Δία χειμαζομένῳ τὸ ναυάγιον ἐγγύς ἐστιν· ὁ γὰρ . . . θανάτῳ. 25

449 SENECA epist. 66, 47 'dabo apud Epicurum tibi etiam nunc simillimam huic nostrae diuisionem bonorum. alia enim sunt apud illum quae malit contingere sibi, ut corporis quietem ab omni incommodo liberam et animi remissionem bonorum suorum contemplatione gaudentis. alia sunt quae quamuis nolit accidere, nihilo 30 minus laudat et conprobat, tamquam illam quam paulo ante dicebam, malae ualetudinis et dolorum grauissimorum perpersionem, in qua Epicurus fuit illo summo ac fortunatissimo die suo . . . ergo

bis § 6 'tria haec in omni morbo grauia sunt: metus mortis, dolor corporis, intermissio uoluptatum' || 4 cf. Ep. sent. IV | 7 Aesch. fr. 342 N. || 16 cf. fr. 499 || 26 antecedit fr. 434 | 32 sqq. cf. fr. 138 p. 143, 26 sq.

et apud Epicurum sunt haec bona, quae malles non experiri, sed quia ita res tulit, et amplexanda et laudanda et exaequanda summis sunt¹.

CVM ARISTIPPEIS CONTROVERSIA

5 EVSEBIVS praepar. eu. xiv 18, 31 p. 763^d Σωκράτους δ' ἑταῖρος Ἀρίστιππος ἦν ὁ τὴν καλουμένην Κυρηναϊκὴν συστησάμενος αἴρεσιν, ἀφ' ἧς τὰς ἀφορμὰς Ἐπικούρου πρὸς τὴν τοῦ τέλους ἔκθεσιν εἴληφεν.

cf. ibid. 20, 13 p. 768^e. Plutarchus contra Epic. beatit. 4 p. 1089^a
10 οἱ Κυρηναῖκοι — ἐκ μιᾶς οἰνοχόης Ἐπικούρω πεπωκότες. Lucianus uitarum auct. 19. Athenaeus xii p. 546^e conl. 544^a.

450 LAERTIVS DIOG. x 136: uid. fr. 1.

idem II 87 ἡδονὴν μέντοι (φασιν οἱ Κυρηναῖκοι) τὴν τοῦ σώματος, ἦν καὶ τέλος εἶναι, καθά φησι καὶ Παναίτιος ἐν τῷ Περὶ τῶν αἰ-
15 ρέσεων, οὐ τὴν καταστηματικὴν ἡδονὴν τὴν ἐπ' ἀναιρέσει ἀλγηδόνων καὶ οἶον ἀνοχλησίαν, ἦν ὁ Ἐπίκουρος ἀποδέχεται, τέλος εἶναι φασιν.

idem II 89 ἡ δὲ τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις, ὡς εἴρηται παρ' Ἐπικούρω, δοκεῖ αὐτοῖς μὴ εἶναι ἡδονὴ οὐδ' ἡ ἀηδονία ἀλγηδῶν
20 — ἐν κινήσει γὰρ εἶναι ἀμφότερα —, μὴ οὔσης τῆς ἀπονίας ἢ τῆς ἀηδονίας κινήσεως, ἐπεὶ ἡ ἀπονία οἶονεὶ καθεύδοντός ἐστι κατάστασις.

(ANTIOCHVS Ascal.) Clementis Alex. strom. II 21 p. 178, 43 τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ἀρχομένων τούς τε Κυρηναῖκούς εἶναι καὶ τὸν
25 Ἐπίκουρον· τούτους γὰρ τέλος εἶναι λέγειν διαρρήδην τὸ ἡδέως ζῆν, τέλειον δὲ ἀγαθὸν μόνον τὴν ἡδονὴν. ὁ δὲ Ἐπίκουρος καὶ τὴν τῆς ἀλγηδόνος ὑπεξαίρεσιν ἡδονὴν εἶναι λέγει.

451 (ANTIOCHVS Ascal.) Clementis Alex. strom. II 21 p. 179, 36 οὗτοι οἱ Κυρηναῖκοι τὸν ὄρον τῆς ἡδονῆς Ἐπικούρου, τοῦτ' ἔστι
30 τὴν τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσιν ἀθετοῦσι, νεκροῦ κατάστασιν ἀποκαλοῦντες· χαίρειν γὰρ ἡμᾶς μὴ μόνον ἐπὶ ἡδοναῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὁμιλίαις καὶ ἐπὶ φιλοτιμίαις. ὁ δὲ Ἐπίκουρος πᾶσαν χαρὰν τῆς ψυχῆς οἶεται ἐπὶ πρωτοπαθούσῃ τῇ σαρκὶ γενέσθαι.

LAERTIVS DIOG. II 89 οὐ πάσας μέντοι τὰς ψυχικὰς ἡδονὰς καὶ

1 et om p | non om M | 2 res tulit p²: rettulit p¹ retulit M ||
21 cf. fr. 397 p. 272, 1 sq. 451 | 27 sequitur fr. 406 || 29 cf. p. 271, 10

ἀλγηδόνας (λέγουσιν οἱ Κυρηναῖκοι) ἐπὶ σωματικαῖς ἡδοναῖς καὶ ἀλγηδόσι γίνεσθαι· καὶ γὰρ ἐπὶ ψιλῇ τῇ τῆς πατρίδος εὐημερίᾳ ἢ περ τῇ ἰδίᾳ χαρὰν ἐγγίνεσθαι.

- 452 LAERTIUS DIOG. x 137 ἔτι πρὸς τοὺς Κυρηναϊκοὺς· οἱ μὲν γὰρ χεῖρους τὰς σωματικὰς ἀλγηδόνας τῶν ψυχικῶν, κολάζεσθαι 5 γοῦν τοὺς ἀμαρτάνοντας σώματι· ὁ δὲ τὰς ψυχικὰς· τὴν γοῦν σάρκα τὸ παρὸν μόνον χειμάζειν, τὴν δὲ ψυχὴν καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον· οὕτως οὖν καὶ μείζονας ἡδονὰς εἶναι τῆς ψυχῆς.
- idem II 90 πολὺ μέντοι τῶν ψυχικῶν (ἡδονῶν λέγουσιν οἱ Κυρη- 10 ναῖκοι) τὰς σωματικὰς ἀμείνους εἶναι, καὶ τὰς ὀχλήσεις χεῖρους τὰς σωματικὰς· ὅθεν καὶ ταύταις κολάζεσθαι μᾶλλον τοὺς ἀμαρτάνοντας.
- cf. Lactantius diuin. instit. III 7, 7 'Epicurus summum bonum in uoluptate animi esse censet, Aristippus in uoluptate corporis'. 15
- ibid. 8, 5 'sapiens ergo non fuit qui summum bonum credidit animi uoluptatem, quoniam illa, siue securitas siue gaudium est, communis est omnibus'.

- 453 LAERTIUS DIOG. II 89 ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ μνήμην τῶν ἀγαθῶν ἢ προσδοκίαν ἡδονὴν φασιν (οἱ Κυρηναῖκοι) ἀποτελεῖσθαι, 20 ὁ περ ἤρεσκεν Ἐπικούρω. ἐκλύεσθαι γὰρ τῷ χρόνῳ τὸ τῆς ψυχῆς κίνημα.

DE CVPIDITATIBVS FINIENDIS

- 454 CICERO de finibus II 9, 27 'illud ipsum non nimium probo et tantum patior, philosophum loqui de cupiditatibus finien- 25 dis. an potest cupiditas finiri? . . . [28] sed haec quidem liberius ab eo dicuntur et saepius. quod equidem non reprehendo, est enim tanti philosophi tamque nobilis audacter sua decreta defendere'.
- 455 SENECA dial. VII ad Gallionem de uita beata 13, 4 'qui uoluptatem sequitur, uidetur . . . peruenturus in turpia, nisi aliquis 30

4 Κυρηναϊκοὺς <διαφέρεται> Meibom. | cf. fr. 397 p. 271, 14 sq. | 9 exspectes τὰς τῆς || 19 cf. fr. 397 p. 272, 6 sq. | 21 ἐκλύεται libri: corr. Casaubonus. quod sequitur apud Laertium § 90 λέγουσι δὲ μὴδὲ κατὰ ψιλὴν τὴν ὄρασιν ἢ τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι ἡδονὰς· τῶν γοῦν μιμουμένων θρήνους ἡδέως ἀκούομεν, τῶν δὲ κατὰ ἀληθῆαιαν ἀηδῶς ne contra Epicurum intendi credas, obstat fr. 599

V Aristippus
1140
1141
1142
1143
1144

distinxerit illi uoluptates, ut sciat, quae ex eis intra naturale desiderium desistant, quae praecepta ferantur infinitaeque sint et quo magis implentur, eo magis inexplebiles'.

456 CICERO Tusc. disp. v 33, 93 'uides, credo, ut Epicurus cupiditatum genera diuiserit, non nimis fortasse subtiliter, utiliter tamen: 5 partim esse naturalis et necessarias, partim naturalis et non necessarias, partim neutrum. necessarias satiari posse paene nihilo, diuitias enim naturae esse parabilis; secundum autem genus cupiditatum nec ad potiendum difficile esse censet nec uero ad carendum; 10 tias, quod essent plane inanes neque necessitatem modo, sed ne naturam quidem attingerent, funditus eiciendas putauit'.

SCHOLIUM in Arist. eth. Nicom. III 13 (p. 1118^b 8) f. 48^u Ald. 'Ἐπίκουρος καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ οὕτω διαιροῦσι· τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν 5 τινες ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ μὲν οὐκ ἀναγκαῖαι δέ, αἱ δὲ οὔτε 15 ἀναγκαῖαι οὔτε φυσικαὶ ἀλλὰ κατὰ κενὴν γινόμεναι δόξαν. ἡ μὲν οὖν τῆς τροφῆς ἐπιθυμία καὶ τῆς ἐσθῆτος ἀναγκαῖα· ἡ δὲ τῶν ἀφροδισίων φυσικὴ μὲν οὐκ ἀναγκαῖα δέ· ἡ δὲ τῶν τοιῶνδε σιτίων ἢ τοιᾶσδε ἐσθῆτος ἢ τοιῶνδε ἀφροδισίων οὔτε φυσικὴ οὔτε ἀναγκαῖα.

20 PLUTARCHVS Grylli c. 6 p. 989^b ἡ μὲν οὖν σωφροσύνη βραχύτης τίς ἐστὶν ἐπιθυμιῶν καὶ τάξεις, ἀναιρούσα μὲν τὰς ἐπεισάκτους καὶ περιττάς, καιρῷ δὲ καὶ μετριότητι κοσμοῦσα τὰς ἀναγκαῖας. ταῖς δ' ἐπιθυμίαις ἐνορᾷς που μυρίαν διαφορὰν· <αἱ μὲν γὰρ περὶ τὴν βρώσιν> καὶ τὴν πόσιν ἅμα τῷ φυσικῷ καὶ τὸ ἀναγκαῖον 25 ἔχουσιν· ἄλλαις δέ, αἷς ἀρχὰς ἢ φύσις ἐνδίδωσιν, ἔστι δὴ που καὶ μὴ χρώμενον ἔχειν ἱκανῶς ἀπαλλαγέντα· φυσικαὶ μὲν οὖν, οὐκ ἀναγκαῖαι δ' ἐκλήθησαν. τὸ δὲ τῶν μῆτ' ἀναγκαίων μῆτε φυσικῶν ἀλλ' ἔξωθεν ὑπὸ δόξης κενῆς δι' ἀπειροκαλίαν ἐπικεχυμένων γένος ὑμῶν μὲν ὀλίγου δεῖν τὰς φυσικὰς ἀπέκρυσεν ὑπὸ πλήθους ἀπά-

5 cf. Ep. sent. xxix cum scholio p. 78, 18 Athenaeus xii p. 511^d, ubi scribendum ὅτι τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι <φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ> φυσικαὶ μὲν κτλ. | 6 cupiditates naturales et necessariae quo modo nascantur, explicat Lucretius iv 858—876 | 7 cf. Ep. ep. III 130 sent. xv Cic. l. s. 34, 97. 35, 102 | 8 sq. cf. Cic. l. s. § 94 (p. 288, 23) | 13 τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν ἡδονῶν αἱ Aldus: deleui glossema | 14 τινες] φυσικαὶ καὶ Gassendus p. 1738 | 15 καινὴν γενόμεναι Aldus | 23 ἐφορᾷς libri | 25 ἔχουσαν· αἱ δὲ τῶν ἀφροδισίων αἷς libri, deleui glossema

σας, ἔχει δὲ καθά περ ξένων ὄχλος ἔπηλος ἐν δήμῳ καὶ βιαζόμενος πρὸς τοὺς ἐγγενεῖς πολίτας.

cf. Porphyrius de abstin. I 49 τὸ δὲ λοιπὸν ὅσον εἰς πολυτέλειαν πέπτωκεν, οὐκ ἀναγκαίαν ἔχειν φασὶ τὴν ὄρεξιν οὐδ' ἀπ' ἀλγοῦντος τινος ἀναγκαίως γιγνομένην, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ ἢ λυποῦντος ἢ νύττοντος μόνον ἐν τῷ μὴ παρεῖναι, τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ χαίροντος, τὴν δὲ ὅλως ἀπὸ τῶν κενῶν καὶ διεψευσμένων δογμάτων, ἢ εἰς οὐδὲν φυσικὸν ἀνάγεται ἔλλειμμα οὐδ' εἰς τὸ διαλοῦν τὴν σύστασιν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι. ἱκανὰ γὰρ καὶ τὰ τυχόντα διακρατῆσαι ταῦτα ἦν, ὧν ἀναγκαίως δεῖται ἡ φύσις. ταῦτα δὲ καὶ διὰ τὴν λιτότητα καὶ διὰ τὴν ὀλιγότητά ἐστιν εὐπόριστα.

457 ἔρωτι φιλοσοφίας ἀληθινῆς πᾶσα ταραχώδης καὶ ἐπιπνονος ἐπιθυμία ἐκλύεται.

Porphyrius ad Marcellam 31 p. 209, 21.

458 Porphyrius de abstin. I 54 παρὰ δὲ τὰς τοιαύτας καὶ τὰς ὁμογενεῖς αἰτίας καὶ ἡ τοῦ ζῆν ἄπληστος ὄρεξις γίγνεται καὶ πλούτου καὶ χρημάτων καὶ δόξης τῷ συναυξήσειν τε νομίζειν τὸ πᾶν ἀγαθὸν σὺν αὐτοῖς διὰ τοῦ πλείονος χρόνου καὶ τὸ κατὰ τὸν θάνατον δεινὸν ὡς ἀπέραντον φοβεῖσθαι. ἡδονὴ δὲ ἡ διὰ πολυτελείας οὐδὲ ἐγγὺς τείνει τῆς δι' αὐταρκειᾶς τῷ πεπειραμένῳ γιγνομένης· πολὺ γὰρ τὸ ἡδὺ ἐν τῷ κατανοεῖν ὅσων αὐτὸς χρειαν ἔχει. ἀρθείσης γὰρ πολυτελείας, ἀρθείσης τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια πτοίας, * τῆς ἔξω φιλοτιμίας τίς λοιπὸν χρειὰ πλούτου ἀργοῦ εἰς μηδὲν ἡμῖν χρησιμεύοντος ἀλλὰ μόνον βαρήσοντος; * * ἕως τὸ πεπληρῶσθαι γίγνεται καὶ ἡ ἐκ τοῦ τοιούτου κόρου ἡδονὴ ἀκραιφνῆς. 25 δεῖ δὲ καὶ τὸ σῶμα ἀπεθίζειν ὡς οἶόν τε τῆς τοῦ κόρου ἡδονῆς διὰ τῆς κατὰ τὴν πείναν πλησμονῆς καταγεύεσθαι, ἵνα <εὐ ἔχων>

I δήμῳ καταβιαζόμενος libri | 5 ἀναγκαίως debebat Gomperzius *zeitschr. f. oesterr. gymn.* 1866 p. 708 | 6 χαίροντος si uerum est non bene dicitur | 7 ὅλως ante 6 ἀπὸ τοῦ libri, traiecit Reiskius | δογμάτων] immo δοξῶν || 12 ἔρωτι γὰρ φιλοσοφίας ἀληθινῆς uerba uix Epicurea | de re cf. Porph. de abst. I 50 (infra fr. 481) Ep. ep. III 122 cet., Horatius sat. II 7, 83—88 || 16 πλούτων libri | 17 τῷ] τοῦ libri | 22 ἀρθείσης <δὲ> τῆς Nauckius | 23 ἀρθείσης ante τῆς supplebant recte, sed ἔξω sanum non est: an latet ἐξώλους? | 24 χρησιμεύοντος conii. Nauckius | βαρήσοντος, ὡς τὸ libri | 26 sq. de sententia cf. fr. 158 | 27 διὰ] οὐ libri | πείναν Felicianus: πένιαν libri | πλησμονῆς καὶ γεύεσθαι libri | post ἵνα fenestra est in libris

διὰ πάντων διέλθη, καὶ ὄρον θεῖναι τὸ ἀναγκαῖον, μὴ τὸ ἀόριστον. οὕτω γὰρ καὶ τοῦτο εἰληφέναι τὸ ἐνδεχόμενον ἀγαθὸν ἐνέσται διὰ τῆς αὐταρκείας καὶ ὁμοιώσεως τῷ θεῷ· οὕτως οὐδ' αὐτὸ ἐπὶ πλεόν ποθήσει οὐδὲ τὸν χρόνον ὡς προσθήσοντα αὐτῷ μείζον
 5 ἀγαθόν· οὕτως δ' αὖ ἀληθινῶς πλουτήσει τῷ φυσικῷ ὄρω τὸν πλοῦτον μετρῶν, οὐ δόξαις κεναῖς· οὕτως οὐκ ἐπ' ἐλπίδι κρεμήσεται μεγίστης ἡδονῆς πίστιν οὐκ ἐχούση τοῦ γενέσθαι (θορυβωδεσάτη γὰρ αὕτη), ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ τοῦ παρόντος καὶ γεγονότος ἤδη μενεῖ οὐδὲ ἀγωνιάσει μὴ τὸν πλείονα χρόνον παραμένῃ.

459 CICERO Tusc. disp. v 34, 97 'his similia ad uictum etiam trans-
 11 feruntur, extenuaturque magnificentia et sumptus epularum, quod paruo cultu natura contenta sit. etenim quis hoc non uidet, desideriiis omnia ista condiri? . . . . (99) quamquam si quaedam etiam suauiora natura desideret, quam multa ex terra arboribusque gignun-
 15 tur cum copia facili tum suauiate praestanti. adde siccitatem quae consequitur hanc continentiam in uictu, adde integritatem ualetudinis: confer sudantis ructantis refertos epulis tamquam opimos bouis: tum intelleges, qui uoluptatem maxime sequantur, eos minime consequi, iucunditatemque uictus esse in desiderio, non in satietate . . .
 20 (35, 102) dies deficiat, si uelim paupertatis causam defendere. aperta enim res est et cotidie nos ipsa natura admonet, quam paruis rebus egeat, quam uilibus'.
 id. ibid. v 9, 26 'laudat tenuem uictum (Epicurus): philosophi id quidem, sed si Socrates aut Antisthenes diceret, non is qui finem
 25 bonorum uoluptatem esse dixerit'. III 20, 49 '(Epicurus) tenuem uictum antefert copioso'.

cf. Ioannes Stob. floril. xvii 43 ἀπαξ δέ ποτε (Μουσώνιος) τῶν ἄλλων ἀφέμενος λόγων οὐς ἐκάστοτε διεξήει τοιάδε τινὰ εἶπεν,

1 μὴ] ἢ libri, quod frustra in hac quidem sententia Rhoerius tuebatur | 2 τούτω libri | 3 immo ὁμοίωσιν | τοῦ θεοῦ libri. cf. fr. 602 | 6 ἐλπίσι libri | 7 ἐχούσης libri | an γενήσεσθαι? | 9 παραμένειν libri || 10 his] u. fr. 439 | 11 sqq. cf. Horatius sat. II 2, 70—88 | 17 sq. cf. Ep. ep. III 132. Cic. de fin. II 8, 23 'nolim enim mihi fingere asotos, ut soletis, qui in mensam uomant et qui de conuiuuiis auferantur crudique postridie se rursus ingurgitent, qui solem ut aiunt nec occidentem umquam uiderint nec orientem' | 18 sq. cf. Ep. ep. III 130 p. 63, 19 | 20—22 cf. fr. 200

ὡς χρή καθά περ τὴν εὐτελεῆ τῆς πολυτελοῦς τροφῆν προτιμᾶν καὶ τὴν εὐπόριστον τῆς δυσπορίστου, οὕτω καὶ τὴν σύμφυλον ἀνθρώπῳ τῆς <μῆ> τοιαύτης.

460 SENECA dial. VII ad Gallionem de uita beata c. 13, 1 'in ea quidem ipsa sententia sum — inuitis hoc nostris popularibus dicam —, sancta Epicurum et recta praecipere et, si propius accesseris, tristitia: uoluptas enim illa ad paruum et exile reuocatur, et quam nos uirtuti legem dicimus, eam ille dicit uoluptati: iubet illam parere naturae. paruum est autem luxuriae quod naturae satis est . . . . itaque non dicam quod plerique nostrorum, sectam Epicuri flagitiorum ministram esse, sed illud dico: male audit, infamis est, et inmerito'.

cf. idem ibid. 12, 4 'uitiis dediti . . . . eo concurrunt ubi audiant laudari uoluptatem; nec aestimant, uoluptas illa Epicuri — ita enim mehercules sentio — quam sobria ac sicca sit, sed ad nomen ipsum aduolant quaerentes libidinibus suis patrocinium aliquod ac uelamentum'.

461 ΠΟΡΡΗΥΡΙΟΥΣ de abstin. I 50 sq. σὺν φιλοσοφίᾳ τοίνυν ἀπτεόν τούτων, καὶ εὐθὺς προσπεσεῖται ὅτι πολλῶν κρεῖττον τὸ ἐν αὐτοῖς μεταδιώκειν ἐλάχιστον τε καὶ λιτόν καὶ κοῦφον· ἐλάχιστον γὰρ καὶ τὸ ὀχληρόν ἐκ τοῦ ἐλαχίστου. ὧν δ' ἂν συνεφελκύσῃται ἢ παρασκευὴ ἐμπόδια ἐκ τῆς τοῦ σώματος βαρύτητος ἢ ἐκ τῆς τῶν παρασκευαζομένων πραγματείας ἢ ἐκ τοῦ κωλύειν τὴν περὶ τῶν κυριωτάτων λογισμῶν ἐνέργειαν εἶναι συνεχῆ ἢ ἐκ τινος ἄλλης αἰτίας, εὐθὺς ἀλυσιτελής γίνεται καὶ οὐκ ἀντάλλακτος πρὸς τὰς συνακολουθούσας ὀχλήσεις.

462 ΠΟΡΡΗΥΡΙΟΥΣ de abstin. I 51 ἔτι καὶ τὸ ἀλγεινὸν τὸ δι' ἐνδεΐας πολλῆς ἠπιότητος ἢ τὸ διὰ πληρώσεως μετέχει, ἐὰν μὴ τις ταῖς κεναῖς δόξαις ἑαυτὸν ἀπατᾷ.

463 ΠΟΡΡΗΥΡΙΟΥΣ de abstin. I 51 ἢ τε ποικιλία τῶν τροφῶν οὐχ ὅπως τὰς ταραχὰς τῆς ψυχῆς ἐκλύει, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐν τῇ σαρκὶ ἡδονὴν συνεπαύξει· πέρασ γὰρ ἔχει καὶ αὕτη ἅμα τῇ τῆς ἀλγηδόνος ὑπεξαιρέσει.

2 σύμφυλον] cf. Plutarchus Grylli c. 8 p. 991^b || 18 praecedit fr. 481 | 21 ὧν] ἃ libri | 26 sequitur fr. 470 || 28 πολλῆς] πολλῶν πλείονος Reiskius, sed cf. Rhoerius ad Porph. p. 126 | 29 continuatur fr. 463

464 PORPHYRIUS de abstin. I 51 sq. ὡς τό γε τῆς σαρκοφαγίας οὐτ' ἔλυεν τι ὀχληρόν τῆς φύσεως οὐθ' ὁ μὴ συντελούμενον ἐπ' ἀλγηδόνα ἠνύετο, τὴν δὲ χάριν βιαίαν εἶχε καὶ ταχὺ τῷ ἐναντίῳ μιγνυμένην. οὐ γὰρ πρὸς ζωῆς συμμονήν, πρὸς δὲ ποικιλίαν ἡδονῶν συνεβάλλετο, εἰκόσ ἀφροδισίοις ἢ ξενικῶν οἴνων πόσεσιν, ὧν καὶ χωρὶς διαμένειν δύναται ἢ φύσις. ὧν δὲ χωρὶς οὐκ ἂν ὑπομείνειεν, βραχέα παντάπασιν ἐστι καὶ δυνάμενα ῥαδίως καὶ μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας, ἡσυχίας τε καὶ πολλῆς ῥαστώνης πορίζεσθαι. ἐτι δὲ οὐδὲ πρὸς ὑγείαν τὰ κρέα συντελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ὑγείᾳ ἐμποδίζει. δι' ὧν γὰρ ὑγεία ἀνακτᾶται, διὰ τούτων καὶ διαμένει· ἀνακτᾶται δὲ διὰ τῆς λιτοτάτης καὶ ἀσάρκου διαίτης, ὥστε καὶ ταύτη ἂν συμμείνειεν.

465 PORPHYRIUS de abstin. I 53 καθόλου δὲ ὀρθῶς ὁ Ἐπίκουρος ἔφασκεν εὐλαβητέον εἶναι τροφήν, ἣν ἀπολαῦσαι μὲν ποθοῦμεν καὶ διώκομεν, συντελεσθεῖσαν δ' ἐν ἀχαρίστῳ τίθεμεν. τοιαύτη δὲ πᾶσα ἢ δαψιλῆς καὶ παχεῖα. καὶ τοῦτο πάσχουσιν οἱ περὶ ταύτην ἐπτοημένοι, ἢ ἀναλώμασιν ἢ νόσοις ἢ πλησμονῇ ἢ ἀσχολίαις περιπίπτοντες. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν λιτῶν φυλακτέον τὸ πλήσμιον, καὶ πανταχοῦ σκεπτέον, τί διὰ τῆς ἀπολαύσεως ἢ κτήσεως γίγνεται καὶ πηλίκον ἔχει μέγεθος καὶ τίνος ὀχληροῦ λυτικόν, σαρκὸς ἢ ψυχῆς, μὴ διὰ <κενήν> χάριν ἢ περὶ ἐκάστου <πράγματος> ἔντασις γίγνηται, ὥσπερ ὁ τῷ <ν πολλῶν> βίος κεκύηται. ἀοριστεῖν γὰρ οὐδαμοῦ δεῖ, ἀλλ' ἔχεσθαι ὄρου καὶ μέτρου τοῦ ἐν τοῖς τοιούτοις.

466 PORPHYRIUS de abstin. I 48 τῶν γὰρ Ἐπικουρείων οἱ πλείους ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κορυφαίου ἀρξάμενοι μάζη καὶ τοῖς ἀκροδρῦοις ἀρκούμενοι φαίνονται τὰ τε συγγράμματα ἐμπεπλήκασιν τὸ ὀλιγοδεές τῆς φύσεως ἀφηγούμενοι καὶ τὸ ἐκ τῶν λιτῶν καὶ εὐπορίστων ἰκανῶς αὐτῆς τὸ ἀναγκαῖον ἰώμενον παριστάντες . . . . . (c. 49) τὸ γὰρ κατ' ἐνδειαν ἐνοχλοῦν τὴν σάρκα ἐξαιρεῖται καλῶς καὶ αὐτάρκως τὰ εὐπόριστα, ἀπλήν ἔχοντα φύσιν ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν. HIERONYMVS adu. Iovin. II 11 t. II p. 340^e Vall. 'Epicurus uolup-

1 praecedit fr. 463. de re cf. Porph. l. s. I 54 | 2 οὐδ' et οὐδ' ὁ libri | 3 ἠνύετο] fort. ἀνήγετο cf. fr. 456 p. 296, 8 | δὲ βιαίαν χάριν εἶχε libri || 21 μηδὲ διὰ libri | 21 sq. fenestras librorum expleui | 22 γίγνεται libri | an ὁ περ? || 25 ἀκροδρῦοις cf. fr. 182^a in spicilegio | 29 intercedit Ep. sent. xv | 30 sequitur fr. 456 p. 296, 3

tatis assertor omnes libros suos repleuit oleribus et pomis, et uilibus cibis dicit esse uiuendum, quia carnes et exquisitae epulae ingenti cura ac miseria praeparantur maioremque poenam habeant in quaerendo quam uoluptatem in abutendo. corpora autem nostra cibo tantum et potu indigere. ubi aqua et panis sit et cetera his similia, 5 ibi naturae satis factum. quidquid supra fuerit, non ad uitae necessitatem spectare sed ad uitium uoluptatis. bibere et comedere non deliciarum ardorem sed sitim famemque restinguere. qui carnibus uescantur, indigere etiam iis quae non sunt carniū; qui autem simplici uictu abutantur, eos carnes non requirere. sapientiae quo- 10 que operam dare non possumus, si mensae abundantiam cogitemus, quae labore nimio et cura indiget: cito expletur naturae necessitas, frigus et fames simplici uestitu et cibo expelli potest'.

- 467 LACTANTIUS diuin. inst. III 17, 5 'qui nimium parcus est, discit (ab Epicuro) aqua et polenta uitam posse tolerari'. 15
cf. Plutarchus contra Epic. beatitud. 16 p. 1097^d ὅτι μὲν οὖν καὶ πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς ἢ φύσις δεῖται χορηγίας πολυτελοῦς καὶ οὐκ ἔστιν ἐν μάζῃ καὶ φακῇ τὸ ἡδιστόν, ἀλλ' ὄψα καὶ θάσια καὶ μύρα . . . Ζητοῦσιν αἱ τῶν ἀπολαυστικῶν ὀρέξεις . . . , ἀφῶμεν. 20

- 468 sapientem locupletat ipsa Natura.
CICERO de fin. II 28, 90 'age' inquit 'ista parua sunt. sapientem . . . natura, cuius diuitias Epicurus parabilis esse docuit'. ibid. 91 'naturalis diuitias dixit parabilis esse, quod paruo esset natura contenta'. 25

- 469 χάρις τῇ μακαρίᾳ Φύσει, ὅτι τὰ ἀναγκαῖα ἐποίησεν εὐπόριστα, τὰ δὲ δυσπόριστα οὐκ ἀναγκαῖα.
IOANNES Stob. floril. XVII 23. GNOMOLOGION codicis Parisini n. 1168 f. 129. MAXIMVS abb. 48 t. II p. 649 Combef. ANTONIVS Melissae I 45 p. 52: omnes indicato auctore Ἐπικούρου. 30

15 cf. Ep. ep. III 131 p. 64, 1 et fr. 181. idem praeceptum fuisse Diogenis Cynici testatur Dio Chrys. or. VI 12 p. 202 R. al., etiam Zeno Stoicus, ut ait Philemo in Meinekii Com. gr. IV p. 29, πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει· εἰς ἄρτος, ὄψον ἰσχάς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ || 19 Θάσια i. e. κάρυα cf. Athen. XIV p. 647 extr. || 21 cf. fr. 202 p. 161, 25 | 22 ista] Epic. sent. XVI | 23 et 24 sent. XV ep. III 130 p. 63, 21 || 26 Φύσει Bernaysius ad Theophr. de pietate p. 146: φύσει edebant

470 ΠΟΡΦΥΡΙΟΥS de abstin. I 51 δεῖ μέντοι τῷ φιλοσόφῳ καὶ τὴν
 ἐλπίδα τοῦ μηδὲν ὑπολείπειν παρῆναι διὰ βίου· ταύτην δὲ τὰ μὲν
 εὐπόριστα ἱκανῶς διασψῆζει, τὰ δὲ πολυτελῆ ποιεῖ δυσέλπιστον. οἱ
 γοῦν πολλοὶ διὰ τοῦτο καὶ περ πολλὰ κεκτημένοι ὡς ὑπολειψόν-
 5 των ἀνήνυτα μοχθοῦσιν. ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς εὐπορίστοις καὶ λιτο-
 τάτοις ποιεῖ τὸ μνημονεύειν ὅτι πρὸς μὲν <τὸ> τῆς ψυχῆς ἀξιό-
 λογον ταραχὴν λύειν οὐθὲν ἰσχύειν πέφυκεν οὐδ' ὁ πᾶς πλοῦτος
 συναχθεὶς, τὸ δὲ τῆς σαρκὸς ὀχληρὸν ἔξαιρει καὶ τὰ πάνυ μέτρια
 καὶ τυχόντα πᾶσάν τε εὐποριστίαν κεκτημένα· ὑπολείποντα δὲ
 10 καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ ταραττεῖ τὸν ἀποθνήσκειν μελετῶντα.

471 σπάνιόν γε εὐρεῖν ἄνθρωπον <πένητα> πρὸς τὸ τῆς
 φύσεως τέλος καὶ πλούσιον πρὸς τὰς κενὰς δόξας. οὐδεὶς
 γὰρ τῶν ἀφρόνων οἷς ἔχει ἀρκεῖται, μᾶλλον δὲ οἷς οὐκ
 ἔχει ὀδυνᾶται. ὥσπερ οὖν οἱ πυρέττοντες διὰ κακοήθειαν
 15 τῆς νόσου ἀεὶ διψῶσι καὶ τῶν ἐναντιωτάτων ἐπιθυμοῦσιν,
 οὕτω καὶ οἱ τὴν ψυχὴν κακῶς ἔχοντες διακειμένην πένον-
 ται πάντων ἀεὶ καὶ εἰς πολυτρόπους ἐπιθυμίας ὑπὸ λαι-
 μαργίας ἐμπίπτουσιν.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥS ad Marcellam 27 p. 208, 2 Nauck.

20 ΑΘΗΝΑΙΕΥS Laertii Diogenis x 12

τὰς φύσιος δ' ὁ πλοῦτος ὄρον τινὰ βαιὸν ἐπίσχει,
 αἱ δὲ κεναὶ κρίσιες τὰν ἀπέραντον ὁδόν.

ΠΛΥΤΑΡΧΟΥS de cupiditate diuitiarum 4 p. 524^f τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν
 ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὠρισταὶ καὶ τὸ τέρμα πάρεστι τῆς χρείας
 25 καθὰ περ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενον.

ΓΝΟΜΟΛΟΓΙΟΝ Byzantinum Wachsmuthii *studien z. d. griech. florile-
 giem* p. 197 n. 189 Ὁ κατὰ φύσιν πλοῦτος ἄρτῳ καὶ ὕδατι καὶ τῇ
 τυχούσῃ τοῦ σώματος σκέπη συμπεπλήρωται· ὁ δὲ περιττὸς κατὰ
 ψυχὴν ἀπέραντον ἔχει καὶ τὴν τῆς ἐπιθυμίας βάσανον.

1 antecedit fr. 461 | 7 ταραχῆς λύσιν libri | 10 τοσαῦτα
 libri: corr. Nauckius | sequitur fr. 462 || 11 πένητα inserui |
 12 τέλος πλούσιον καὶ . . . δόξας <πένητα> Maius | 14 πυρέσσον-
 τες Porphyrius | 15 νόσου in uacuo spatio om codex, suppleuit
 Maius | 16 διακειμένην adiecisse Porphyrius uidetur | 27 est
 sententia non ab Epicuro scripta sed secundum eum facta

- IVVENALIS sat. 14, 316 'mensura tamen quae
sufficiat census, si quis me consulat, edam:
in quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in hortis,
(320) quantum Socratici ceperunt ante penates. 5
numquam aliud natura, aliud sapientia dicit'.
id. 13, 122 'Epicurum . . . exigui laetum plantaribus horti'.
HORATIVS epist. I 12, 3 'tolle querellas:
pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
si uentri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil 10
diuitiae poterunt regales addere maius'.
cf. Manilius IV 6—11.
- 472 CICERO Tusc. disp. V 32, 89 'hic uero ipse quam paruo est contentus. nemo de tenui uictu plura dixit. etenim quae res pecuniae cupiditatem adferunt, ut amor, ut ambitioni, ut cotidianis sumptibus copiae suppetant, cum procul ab his omnibus rebus absit, cur pecuniam magno opere desideret uel potius cur curet omnino?'
id. ibid. V 31, 89 'an ad cetera quae mala putantur, non et Epicurus et reliqui philosophi satis parati uidentur? quis non paupertatem extimescit? neque tamen quisquam philosophorum'. 20
HORATIVS epist. I 10, 32
'fuge magna. licet sub paupere tecto
reges et regum uita praecurrere amicos'.
- 473 Ψ ὀλίγον οὐχ ἱκανόν, ἀλλὰ τούτῳ γε οὐδὲν ἱκανόν.
AELIANVS uar. hist. IV 13 (Stob. flor. XVII 30) 'Ἐπίκουρος ὁ Γαρ- 25
ρήττιος ἐκεκράγει λέγων· Ψ ὀλίγον . . . ἱκανόν.
cf. Horatius epist. I 2, 46
'quod satis est cui contingit, nihil amplius optet'.
- 474 si cui sua non uidentur amplissima, licet totius mundi
dominus sit, tamen miser est. 30
SENECA epist. 9, 20 'et ipse Stilponis obiurgator Epicurus similem illi uocem emisit, quam tu boni consule, etiamsi hunc diem iam expunxi: si cui inquit sua . . . est. uel si hoc modo tibi melius

1—6 ob oculos uersatum poetae est fr. 200 || 24 ἀλλὰ om Stobaeus | 26 ἐκέκραγε λέγων Stob. ἔλεγε libri Aeliani | 26 sequitur fr. 602 || 29 cf. Cic. Tusc. V 32, 92 cet. | 31 stilbonis libri

enuntiari uidetur (id enim agendum est ut non uerbis seruiamus sed sensibus): miser est qui se non beatissimum iudicat, licet imperet mundo⁷.

4 cf. Horatius epist. I 10, 44 'laetus sorte tua uiues sapienter'.

475 honesta res est laeta paupertas.

SENECA epist. 2, 5 'hodiernum hoc est quod apud Epicurum nactus sum: soleo enim et in aliena castra transire non tamquam transfuga sed tamquam explorator. honesta inquit res . . . paupertas. illa uero non est paupertas, si laeta est. non qui parum habet sed qui plus cupit pauper est'.

cf. Horatius carm. II 16, 13 (infra p. 304, 8).

476 Πλουσιώτατον αὐτάρκεια πάντων.

CLEMENS Alex. strom. VI 2 p. 266, 38 ἀλλ' Εὐριπίδου γράφοντος 'ἐπεὶ τὰ γ' ἀρκούνθ' ἱκανὰ τοῖς γε σώφροσιν' Ἐπίκουρος ἀντικρὺς φησι Πλουσιώτατον κτλ.

RODHPHYRIVS ad Marcellam 28 p. 208, 19 Nauck. διό φασιν οἱ φιλόσοφοι οὐδὲν οὕτως ἀναγκαῖον ὡς τὸ γινώσκειν καλῶς τὸ μὴ ἀναγκαῖον, πλουσιωτάτην δὲ εἶναι πάντων τὴν αὐτάρκειαν καὶ σεμνὸν τὸ μηδενὸς δεῖσθαι λαμβάνονται.

20 AVGVSTINVS de utilitate credendi c. 4, 10 t. VIII p. 52^a ed. Ven. 1729 '... si quis Epicurum lecto eius in libris aliquo loco, ubi continentiam laudat, in uirtute illum summum bonum posuisse asseueret et ideo non esse culpandum'.

477 magnae diuitiae sunt lege naturae composita paupertas.

25 SENECA epist. 4, 10 'sed ut finem epistulae imponam, accipe quod mihi hodierno die placuit. et hoc quoque ex alienis hortulis sumptum est: magnae . . . paupertas. lex autem illa naturae scis quos nobis terminos statuatur? non esurire, non sitire, non algere . . . parabile est quod natura desiderat et adpositum. ad superuacua sudatur'.

id. 27, 9 'sed accipe iam quod debeo et uale: "diuitiae sunt ad

1 *enuntiari* Mp *enuntiare* P | *est* M: om pP || 5 *est* om fragmentum Bernense || 12 cf. fr. 202 p. 161, 25 Plutarchus de cupid. diuit. 2 p. 523^f ἐπεὶ τῶν γε ἀρκούντων οὐδεὶς πένης ἐστίν, quam sententiam ex Epicuro sumptam esse scite Gassendus p. 1765 conicit | 13 Eurip. Phoen. 554 || 26 cf. supra l. 7 | 27—29 cf. fr. 200

legem naturae composita paupertas". hoc saepe dicit Epicurus aliter atque aliter, sed numquam nimis dicitur quod numquam satis discitur'.

cf. Lucretius v 1117

'quod si quis uera uitam ratione gubernet, 5
diuitiae grandes homini sunt uiuere parce
aequo animo, neque enim est umquam penuria parui'.

Horatius carm. II 16, 13 'uiuatur paruo bene'.

idem epist. I 10, 39

'qui pauperiem ueritus potiore metallis 10
libertate caret, dominum uehet inprobis atque
seruiet aeternum, quia paruo nesciet uti'.

idem sat. II 2, 1 'Quae uirtus et quanta, boni, sit uiuere paruo
. . . discite'.

478 φοβούμενος ὁ πολὺς τὸ λιτὸν τῆς διαίτης διὰ τὸν 15
φόβον ἐπὶ πράξει πορεύεται τὰς μάλιστ' ἂν τοῦτον παρα-
σκευαζούσας.

PORPHYRIUS ad Marcellam 28 p. 208, 15 Nauck.

479 πολλοὶ τοῦ πλούτου τυχόντες οὐ τιν' ἀπαλλαγὴν τῶν 20
κακῶν εὖρον ἀλλὰ μεταβολὴν μειζόνων.

PORPHYRIUS ad Marcellam 28 p. 208, 17 Nauck.

SENECA epist. 17, 11 'tibi uale dicere non licet gratis. quid istic?
ab Epicuro mutuum sumam: "multis parasse diuitias non finis
miseriarum fuit, sed mutatio".

480 ἔξ ἐργασίας θηριώδους οὐσίας μὲν πλῆθος σωρεύεται, 25
βίος δὲ ταλαίπωρος συνίσταται.

PORPHYRIUS ad Marcellam 29 p. 209, 5.

481 PORPHYRIUS ad Marcellam 28 p. 208, 23 διὸ καὶ μελετᾶν
(οἱ φιλόσοφοι) παρακελεύονται οὐχ ὅπως τι ποριστέον ἀναγ-
καῖον, ἀλλ' ὅπως μᾶλλον θαρρήσομεν μὴ πορισθέντος. 30
cf. idem de abstin. I 50 δεῖ δέ, φασὶν (οἱ Ἐπικούρειοι), οὐχ ἔτοι-

16 μάλιστα τ. cod. | τοῦτον sc. φόβον: πλοῦτον Maius | 17 sequi-
tur fr. 476 || 19 οὐ τὴν codex || 25 θηριώδους codex: corr. Nauckius.
cf. Philod. VH² VII 179 fr. XXIV ἀπὸ γὰρ ἀνημ[έρου καὶ] θηριώδους
ἐρ[γασίας ἢ δι]αθέσεως τότ[ε] * * φεύγεται || 29 fort. ποριούμεθα |
30 ἀλλὰ πῶς codex: corr. Nauckius

μασάμενον τὰ ἀναγκαῖα προσθήκη τῇ φιλοσοφίᾳ χρῆσθαι, ἀλλὰ παρασκευασάμενον τὸ θαρρεῖν τῇ ψυχῇ γνησίως, οὕτως ἀντέχεσθαι τῶν καθ' ἡμέραν. κακῶ γὰρ φροντιστῇ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέφομεν, ἄνευ φιλοσοφίας τὸ ἀναγκαῖον συµμετρούμενοι τῆς φύσεως καὶ παρασκευάζοντες.

482 **ARRIANVS** Epictet. dissert. III 7, 15 Epicurea inridens: ὁ πλοῦτος δ' ἀγαθόν, καὶ τὸ ποιητικώτατόν γε τῶν ἡδονῶν. διὰ τί μὴ περιποιήσῃ αὐτόν;

483 **HERMIAS** in Plat. Phaedrum p. 76 οἱ μὲν γὰρ ὑπέλαβον ἀπλῶς φαῦλον τὸ ἐρᾶν, ὡς Ἐπίκουρος ὀρισάμενος αὐτόν (τὸν ἔρωτα) σύντονον ὄρεξιν ἀφροδισίων μετὰ οἴστρου καὶ ἀδημονίας. **ALEXANDER** Aphrod. in Arist. top. p. 75 (Suidas u. ἔρωσ p. 535, 14 Bernh.) τὸ ὅτι οὐδεὶς ἔρωσ ἀστεῖος πρόβλημα καθόλου ὄν ἀποφατικὸν ἀνασκευάσομεν, ὅτι μὴ πᾶς ἔρωσ φαῦλος, διελόντες τὸν ἔρωτα εἰς τε σύντονον ὄρεξιν ἀφροδισίων, ὡς Ἐπίκουρος λέγει, ὄν οὐχ οἷόν τε ἀστεῖον εἶναι, καὶ εἰς ἐπιβολὴν φιλοποιίας διὰ κάλλος ἐμφαινόμενον, ὡς οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς κτλ.

cf. schol. Dionysii Thr. BAG p. 667, 13 τὸν ἔρωτα οἱ μὲν Ἐπικούρειοί φασι εἶναι σύντονον ἀφροδισίων ὄρεξιν.

20 **CICERO** Tusc. disp. IV 33, 70 'ad magistros uirtutis philosophos ueniamus, qui amorem negant stupri esse et in eo litigant cum Epicuro non multum, ut opinio mea fert, mentiente. quis enim est iste amor amicitiae? cur neque deformem adulescentem quisquam amat nec formosum senem?'

484 inmodica ira gignit insaniam.

26 **SENECA** epist. 18, 14 'sed iam incipiamus epistulam complicare. Prius, inquis, redde quod debes. Delegabo te ad Epicurum. ab illo fiet numeratio: inmodica . . . insaniam. hoc quam uerum sit, necesse est scias, cum habueris et seruum et inimicum' etqs.

30 cf. Horatius epist. I 2, 62 'ira furor breuis est: animum rege'.

Apollonius Stobaei flor. XX 49 τῆς δευθυμίας τὸ ἄνθος μανία.

DE VITAE RATIONIBVS

485 ἦ γὰρ διὰ φόβον τις κακοδαιμονεῖ ἢ δι' ἀόριστον καὶ

2 sq. cf. Horat. sat. II 2, 107—111 || 9 sqq. cf. fr. 62. 61 p. 117, 19.

456 | 17 Stoicam definitionem habes ap. Laertium Diog. VII 113 extr. al., cf. Hirzel *unters.* II p. 388 sqq. || 28 *quam sit uerum* M

κενήν ἐπιθυμίαν· ἅ τις χαλινῶν δύναται τὸν μακάριον
ἑαυτῷ περιποιῆσαι λογισμόν.

PORPHYRIUS ad Marcellam 29 p. 208, 30 Nauck.

- 486 οὐκ ἀπορεῖν τούτων πόνος ἐστίν, ἀλλὰ φέρειν μᾶλ-
λον τὸν ἀνόνητον ἐκ τῶν κενῶν δοξῶν πόνον. 5

PORPHYRIUS ad Marcellam 31 p. 209, 19 N.

- 487 malum est in necessitate uiuere, sed in necessitate
uiuere necessitas nulla est.
SENECA epist. 12, 10 'quid enim hac uoce praeclarius, quam illi
(epistulae) trado ad te perferendam? malum . . . . nulla est. 10
quidni nulla sit? patent undique ad libertatem uiae multae breues,
faciles . . . . Epicurus, inquit, dixit; quid tibi cum alieno? Quod
uerum est, meum est. perseuerabo Epicurum tibi ingerere, ut isti
qui in uerba iurant nec quid dicatur aestimant sed a quo, sciant
quae optima sunt, esse communia'. 15
cf. Maximus Tyrius diss. III 10 p. 45 Reisk. τί δὲ ἀνάγκης ἐπι-
πονώτερον;

- 488 ἡ ταπεινὴ ψυχὴ τοῖς μὲν εὐημερήμασιν ἐχαυνώθη,
ταῖς δὲ συμφοραῖς καθηρέθη.
GNOMOLOGION cod. Parisini 1168 f. 115 Γνώμαι ἐπικούρου MAXIMVS 20
abbas gnomol. 18 p. 184 Tur. t. II p. 590 Combef. Ἐπικούρου AR-
SENIVS in Paroemiogr. Gotting. t. II p. 451, 18 (subscr. Ἐπικούρου).

- 489 καὶ τὰ παρὰ τῆς τύχης μικρότερα (ἢ φύσις) διδάσκει
νομίζειν, καὶ εὐτυχοῦντας μὲν γινώσκειν ἀτυχεῖν, δυστυ-
χοῦντας δὲ μὴ παρὰ μέγα τίθεσθαι ὄν τὸ εὐτυχεῖν, καὶ 25

1 χαλινῶν non dubito quin non sit Epicuri | 2 περιποιεῖσθαι
ci. Nauckius || 4 τούτων] antecedit τὸ τῶν πολλῶν ἀγαθόν | πόνος]
fort. κακόν | 5 τῶν κενოდόξων codex: corr. Nauckius || 13 meum]
mecum MpP | iungere MpP | 14 iurarent Mp | nequid MP | aesti-
mant P: aestiment Mp | sciantque que optima MpP: corr. Erasmus ||
23 τὰ περὶ τῆς ψυχῆς codex | διδάσκειν cod. | 25 μὴ περὶ cod.
cf. Philodemus VH² VII 177 τὸ δὲ μηθὲν εἶναι παρὰ μέγα τῶν
ἔξωθεν εἴ περ ὀρθῶς λέγεται καὶ τὸ μυρίωι μείζονα τὰ ψυχικὰ
τῶν ἄλλων ὑπάρχειν, μόνην ἔστι τὴν φιλοσοφίαν εὐεργέτιν λέγειν
τῶν προσπελαζόντων τὰ πράγματ' ἀγαθὰ παρασκευάζουσιν | ὄν]
ὦν codex. nescio an rectius desit

δέχεσθαι μὲν ἀθορύβως τὰ παρὰ τῆς τύχης ἀγαθὰ, παρα-
τετάχθαι δὲ πρὸς τὰ παρ' αὐτῆς δοκοῦντα εἶναι κακά·
καὶ ὡς ἐφήμερον μὲν πᾶν τὸ τῶν πολλῶν ἀγαθόν ἐστι
καὶ κακόν, σοφία δὲ οὐδαμῶς τύχῃ κοινωνεῖ.

5 PORPHYRIUS ad Marcellam 30 p. 209, 12 Nauck.

cf. Cicero Tusc. disp. v 26, 73 (fr. 604) 'huic ergo . . . obliuisci lice-
bit sui et tum fortunam contemnere, cum sit omne et bonum eius
et malum in potestate fortunae'.

490 ὁ τῆς αὔριον ἥκιστα δεόμενος ἥδιστα πρόσεισι πρὸς
10 τὴν αὔριον.

PLUTARCHVS de tranqu. animi 16 p. 474^e οὐ γὰρ μόνον ὁ τῆς . . .
δεόμενος, ὡς φησιν Ἐπίκουρος, ἥδιστα . . . αὔριον, ἀλλὰ καὶ
πλοῦτος εὐφραίνει καὶ δόξα καὶ δύναμις καὶ ἀρχὴ καὶ μάλιστα
τοὺς ἥκιστα τάναντία ταρβοῦντας.

15 cf. Horatius epist. I 4, 13

'omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
grata superueniet quae non sperabitur hora'.

I 11, 22 sq. carm. I 9, 13 sq.

491 stulta uita ingrata est et trepida: tota in futurum fertur.

20 SENECA epist. 15, 10 'ecce insigne praeceptum: stulta . . . fertur.
Quis hoc, inquis, dicit? Idem qui supra'.

cf. Horatius epist. I 18, 110 'neu fluitem dubiae spe pendulus horae'.
carm. II 16, 25 'laetus in praesens animus quod ultrast

oderit curare et amara lento

25 temperet risu'.

I 11, 8 'carpe diem, quam minimum credula postero'.

1 δέχεσθαι . . . 4 κοινωνεῖ prodit in gnomologio Byzantino
Wachsmuthii *studien z. d. griech. florilegien* p. 184 n. 111 Μάθε
δέχεσθαι κτλ. | ἀγαθὰ] δοκοῦντα ἀγαθὰ gnomol. | παρατετάχθαι δὲ]
cf. fr. 584 ἀντιτάξεσθαι: καὶ πεφράχθαι gnomol. | 2 δοκοῦντα εἶναι
om gnomol. | 3 καὶ . . . πολλῶν] ἐφήμερον γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον
gnomol. | 4 καὶ κακόν om Porph. | δὲ] δὲ καὶ ἐπιστήμη Porph. |
τύχης Porph. cf. Ep. ep. III 134 sq. sent. XVI || 9 ἥκιστα — ἥδιστα
eodem uerborum acumine utitur Ep. p. 63, 19 || 19 cf. Lucretius
III 957 sq. | *est et p: est M ceteri* | 21 *hoc Mp²: om ceteri* | supra]
cum in hac epistula nullus afferatur auctor, referendum hoc ad Epi-
curum in superioribus epistulis adhibitum

Horatius *carm.* II 16, 17 'quid breui fortes iaculamur aevo multa?'
I 4, 15 'uitae summa brevis spes nos uetat incohare longam'.

LACTANTIUS *diuin. instit.* III 17, 38 *carpendi Epicuri caussa* 'uoluptatibus igitur quoquo modo possumus seruiamus. breui enim tempore nulli erimus omnino. ergo nullum diem, nullum denique temporis punctum fluere nobis sine uoluptate patiamur, ne quia ipsi quandoque perituri sumus, id ipsum quod uiuimus pereat. hoc ille etiamsi non dicit uerbo, re tamen ipsa docet'.

492   SCRIPTOR INCERTVS VH² x 74 col. VI * * ἀνθρώπ[ω]ν ἀποθνήσκόντων, οὐδείς ἐσ[τιν] δὲ δ[ύ]νατα[ι] φυγεῖν θάνατον· καὶ μὴν 10
ἐκάστου, καθὰ περ φησὶν Ἐπίκουρος, ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως
πρό(ς) τινα χρόνον [ἐ]ν(σ)τάντος . . . εὖ πληναι * .

493   *molestum est semper uitam incohare.*

SENECA *epist.* 23, 9 'possum enim tibi uocem Epicuri tui reddere et hanc epistulam liberare: molestum . . . incohare. aut si hoc 15
modo magis sensus potest exprimi: male uiuunt qui semper uiuere incipiunt. Quare? inquis, desiderat enim explanationem ista uox. Quia semper illis imperfecta uita est'.

494   *inter cetera mala hoc quoque habet stultitia: semper incipit uiuere.* 20

SENECA *epist.* 13, 16 'sed iam finem epistulae faciam, si illi signum suum inpressero, id est aliquam magnificam uocem perferendam ad te mandauero. Inter . . . uiuere. considera quid uox ista significet . . . et intelleges, quam foeda sit hominum leuitas cotidie noua uitae fundamenta ponentium, nouas spes etiam in exitu incohantium. . . . Non adicerem auctorem uoci, nisi esset secretior nec inter uolgata Epicuri dicta, quae mihi et laudare et adoptare permisi'.

1 graece στοχαζόμεθα, temperatum imagine etiam philosophis graecis trita (cf. Cic. *de fin.* III 6, 22 Panaetius ap. Arium Stobaei *ecl. eth.* p. 64, 3 Wachsm.) | 7 *uiximus* libri. cf. Seneca *epist.* 99, 31 'hoc quod uiuimus proximum nihilo est'. graece αὐτὸ τὸ ζῆν || 10 an οὐδείς ἐς [τέλος? | 11 φησιν charta | 12 προτη|να charta || 13 cf. fr. 494 || 19 ad sententiam cf. Horatius *epist.* I 1, 97 sqq. Manilius IV 4 'nullo uotorum fine beati uicturos agimus semper nec uiuimus umquam' | 26 *uoci* p: *huic uoci* MP

495 nemo non ita exit e uita, tamquam modo intrauerit.

SENECA epist. 22, 13 'occurrit mihi ecce (uox) nescio utrum uerior an eloquentior. Cuius? inquis. Epicuri, adhuc enim alienis sarcinas adorno: nemo . . . . intrauerit. Quem cumque uis occupa, adu-

5 lescentem senem medium: inuenies aequae timidum mortis, aequae inscium uitae. nemo quicquam habet facti, in futurum enim nostra distulimus. Nihil me magis in ista uoce delectat quam quod exprobratur senibus infantia: "nemo" inquit "aliter quam qui modo natus est, exit e uita". falsum est, peiores morimur quam nascimur'.

10 cf. scriptor Axiochi p. 365^d συνάπτεις γάρ, ὦ Ἀξίοχε, . . . ἀνεπιλογίστως τῇ ἀναισθησίᾳ αἰσθησιν καὶ σεαυτῷ ὑπεναντία καὶ ποιεῖς καὶ λέγεις, οὐκ ἐπιλογιζόμενος ὅτι ἅμα μὲν ὀδύρει τὴν ἀναισθησίαν, ἅμα δὲ ἀλγείς ἐπὶ σήψεσι καὶ στερήσει τῶν ἡδέων ὡς περ εἰς ἕτερον ζῆν ἀποθανοῦμενος, ἀλλ' οὐκ εἰς παντελεῖ μεταβα-

15 λῶν ἀναισθησίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῇ πρὸ τῆς γενέσεως. ὡς οὖν ἐπὶ τῆς Δράκοντος ἢ Κλεισθένους πολιτείας οὐδὲν περὶ σέ κακὸν ἦν (ἀρχὴν γάρ οὐκ ἦς, περὶ δὲ ἂν ἦν), οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν τελευτὴν γενήσεται· σὺ γὰρ οὐκ ἔσει, περὶ δὲ ἔσται.

[Plutarchus] consol. ad Apollonium 15 p. 109^e εἰς τὴν αὐτὴν οὖν

20 τάξιν οἱ τελευτήσαντες καθίστανται τῇ πρὸ τῆς γενέσεως. ὡς περ οὖν οὐδὲν ἦν ἡμῖν πρὸ τῆς γενέσεως οὔτ' ἀγαθὸν οὔτε κακόν, οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν τελευτὴν. καὶ καθὰ περ τὰ πρὸ ἡμῶν οὐδὲν ἦν πρὸς ἡμᾶς, οὕτως οὐδὲ τὰ μεθ' ἡμᾶς οὐδὲν ἔσται πρὸς ἡμᾶς. . . . ἢ γὰρ αὐτὴ κατὰστασις ἐστὶ τῇ πρὸ τῆς γενέσεως

25 ἢ μετὰ τὴν τελευτὴν.

496 ridiculum est currere ad mortem taedio uitae, cum genere uitae, ut currendum ad mortem esset, effeceris.

SENECA epist. 24, 22 'obiurgat Epicurus non minus eos qui mortem concupiscunt, quam eos qui timent, et ait: ridiculum . . . .

30 effeceris'.

1 cf. supra p. 269, 15 Lucretius III 972—5 | 3 *alienas libri* | 4 *adorno* Erasmus: *adoro* MP alii *adhorō* p¹? *adfero* p² (quae manus nullius est pretii). conicias etiam *adparo* | 8 *qui modo* P Wolters in Exercitat. gramm. speciminibus p. 35: *quomodo* libri. cf. Cic. de fin. III 14, 48 'quam is qui modo est natus' | 10 sq. cf. id. p. 369^e || 26 sq. cf. proxima, Manilius IV 3 'aeternisque senes curis dum quae-
rimus aeuom perdimus' | 26 *est om* M

- 497 tantam hominum imprudentiam esse, immo dementiam,
ut quidam timore mortis cogantur ad mortem.
SENECA epist. 24, 23 'obiurgat Epicurus non minus eos qui mortem
concupiscunt quam eos qui timent, et ait . . . . [fr. 496 et 498]. his
adicias et illud eiusdem notae licet: tantam . . . . mortem'. 5
cf. [Plutarchus] consol. ad Apollonium 15 p. 110^a τῷ γὰρ ὄντι πολ-
λοι διὰ τὴν οὐδένειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον διαβολὴν ἀπο-
θνήσκουσιν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι.
- 498 quid tam ridiculum quam adpetere mortem, cum ui-
tam inquietam tibi feceris metu mortis? 10
SENECA epist. 24, 23 'Epicurus . . . ait . . . . [fr. 496]. item alio
loco dicit: quid . . . . mortis?'
- 499 CICERO Tusc. disp. v 40, 117 'congerantur in unum omnia, ut
idem oculis et auribus captus sit, prematur etiam doloribus acer-
rumis corporis. qui primum per se ipsi plerumque conficiunt ho- 15
minem. sin forte longinquitate producti uehementius tamen tor-
quent quam ut causa sit cur ferantur, quid est tandem, di boni,
quod laboremus? portus enim praesto est, aeternum nihil sentiendi
receptaculum. . . . (41, 118) mihi quidem in uita seruanda uidetur
illa lex, quae in Graecorum conuiuuiis optinetur. "aut bibat" inquit 20
"aut abeat", et recte. aut enim fruatur aliquis pariter cum aliis
uoluptate potandi aut, ne sobrius in uiolentiam uinulentorum inci-
dat, ante discedat. sic iniurias fortunae, quas ferre nequeas, defu-

1 cf. Lucretius III 79—82 Ouidius metam. VII 604 'mortisque
timorem morte fugant'. colorem fortasse sumpsit Ep. ab Antiphane
Stob. flor. 53, 9 (Com. III p. 150) τί δ'; οὐχὶ Θανάτου μισθοφορῶν,
ὦ φιλάττη, ὃς ἔνεκα τοῦ ζῆν ἔρχεται ἀποθανοῦμενος; | 5 *nota* i. e.
praescriptum auctoris nomen, ut uini origo et annus in doliis no-
tatur || 10 *metu mortis* om p || 16 cf. fr. 446—8 | 18 est] *est quo-*
niam mors ibidem est libri: glossema Bentleius notauit. cf. p. 311, 8
scriptor π. ὕψους 9, 7 ἡμῖν μὲν δυσδαιμονοῦσιν ἀπόκειται λιμὴν κα-
κῶν ὁ θάνατος | 19 sqq. cf. Lucr. III 935—943 Horat. sat. I 1, 117 sq.
[Plut.] consol. ad Apollonium 34 p. 120^b, quibus omnibus nec minus
ipsi Epicuro haud scio an fons fuerit Bio, cf. Teles Stobaei flor. v 67
p. 161 Gaisf. de ipso praecepto cf. fr. 397 p. 269, 19 et 273, 9. nota est
Stoicorum sententia, cf. Arius Did. Io. Stob. ecl. eth. p. 110, 9 sq. cum
Wachsmuthii adnotatione, similis Peripateticorum Aii Did. p. 126, 2

giendo relinquant. Haec eadem quae Epicurus totidem uerbis dicit Hieronymus'.

500 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 23 p. 1103° τὸ πάνσοφον τοῦτο δόγμα καὶ θεῖον — , ὅτι τοῦ κακῶς πράττειν πέρας
5 ἔστιν αὐτῇ (τῇ ψυχῇ) τὸ ἀπολέσθαι καὶ φθαρῆναι καὶ μηδὲν εἶναι.
ibid. p. 1103° οἱ δ' ἄλλως ἔχοντες τῆς μὲν εὐτυχίας τὸ ἥδιστον
κολούουσι, ταῖς δὲ δυστυχίαις ἀποστροφὴν οὐκ ἀπολείπουσιν, ἀλλ'
εἰς μίαν καταφυγὴν καὶ λιμένα πράττοντες κακῶς τὴν διάλυσιν
καὶ τὴν ἀναισθησίαν ἀποβλέπουσιν.

10 ib. 27 p. 1105^a τὸ γὰρ ἀναισθητεῖν τὸ διαλυθὲν καὶ μηδὲν
εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναισθητοῦν οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τοῦ θανάτου
δέος, ἀλλ' ὡςπερ ἀπόδειξιν αὐτοῦ προστίθησιν (αὐτὸ γὰρ
τοῦτό ἐστιν ὃ δέδοικεν ἡ φύσις

‘ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε’)

15 τὴν εἰς τὸ μὴ φρονοῦν μηδ' αἰσθανόμενον διάλυσιν τῆς ψυχῆς,
ἦν Ἐπικούρου εἰς κενὸν καὶ ἀτόμους διασπορὰν ποιῶν ἔτι μᾶλλον
ἐκκόπτει τὴν ἐλπίδα τῆς ἀφθαρσίας.

ib. 29 p. 1106^b οἷς δὲ ὁ βίος εἰς ἀναισθησίαν περαίνει καὶ διάλυσιν.

ib. p. 1106° ὁ Ἐπικούρου λόγος τοῖς μὲν ἀθλίως ζῶσιν οὐκ εὐτυχῇ
20 τελευτὴν ἐπαγγέλλεται τὴν ἀναίρεσιν καὶ διάλυσιν τῆς ψυχῆς· τῶν
δὲ φρονίμων καὶ σοφῶν καὶ βρυόντων ἀγαθοῖς παντάπασιν κολοῦει
τὸ εὐθυμον, ἐκ τοῦ ζῆν μακαρίως εἰς τὸ μὴ ζῆν μηδ' εἶναι κα-
ταστρέφων.

AVGVSTINVS ad Nectarium epist. CIV 3 t. II p. 290° ed. Ven. 1729

25 'hoc enim potius in illis litteris legi, quoniam uita ipsa qua fruimur
breuis est, in qua tu arbitraris et frequentatum in litteris iam
mones aeternam esse posse calamitatem: mortem autem malorum
omnium esse finem habent quidem uestrae litterae, sed nec ipsae
omnes: Epicureorum est quippe ista sententia et si qui alii morta-
30 lem animam putant'.

501 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 30 p. 1106^d οὐ μὴν

7 κωλύουσι libri: corr. Meziriacus | 10 antecedit fr. 204 | ἀναίσθητον καὶ λυθὲν libri: corr. Gatakerus ad M. Aurelium VI 10, nisi quod non uidit in καὶ uoce latere τὸ δια-. respicitur sent. II | 14 Hom. H 99 | 19 εὐτυχῇ τοῖς δὲ κακῶς πράσσουσι τελευτὴν libri: corr. Maduigijs adu. I 675 | 21 κωλύει libri: em. Wyttenbachius | 22 καταστρέφον ferebatur

ἀλλὰ καὶ λέγουσιν αὐτοῖς κακῶν ἀπαύστων καὶ ἀορίστων λυθείσαν ὑποψίαν ἀγαθῶν βεβαιότατον καὶ ἥδιστον ἀπολιπεῖν τὴν ἐπίνοιαν τοῦ λελύσθαι, καὶ τοῦτο ποιεῖν τὸν Ἐπικούρου λόγον ἰστάντα τοῦ θανάτου τὸ δέος ἐν τῇ διαλύσει τῆς ψυχῆς.

502 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 30 p. 1107* εἰ δὲ δὴ 5 καὶ μετ' ἀληθόνος, ὥσπερ Ἐπίκουρος οἴεται, τοῖς πλείστοις ἀπόλλυσθαι συμβαίνει, παντάπασιν ἀπαρηγόρητός ἐστιν ὁ τοῦ θανάτου φόβος εἰς ἀγαθῶν στέρησιν διὰ κακῶν ἄγοντος.

503* SENECA epist. 30, 14 'dicebat quidem ille (homo mihi carus) Epicuri praeceptis obsequens: primum sperare se nullum dolorem 10 esse in illo extremo anhelitu: si tamen esset, habere aliquantum in ipsa breuitate solacii: nullum enim dolorem longum esse qui magnus est. ceterum succursurum sibi etiam in ipsa distractione animae corporisque, si cum cruciatu id fieret, post illum dolorem se dolere non posse. non dubitare autem se, quin senilis anima in primis la- 15 bris esset nec magna ui distraheretur a corpore. ignis qui ualentem materiam occupauit, aqua et interdum ruina exstinguendus est: ille qui alimentis deficitur, sua sponte subsidit. . . . (16) illud quidem aiebat tormentum nostra nos sentire opera, quod tunc trepidamus, cum prope a nobis esse credimus mortem. a quo enim non prope 20 est, parata omnibus locis omnibusque momentis? sed consideremus, inquit, tunc cum aliqua causa moriendi uidetur accedere, quanto aliae propiores sint quae non timentur. hostis alicui mortem minabatur: hanc cruditas occupauit'.

DE VIRTVTIBVS

25

504 LAERTIVS DIOG. x 138 διὰ δὲ τὴν ἡδονὴν καὶ τὰς ἀρετὰς αἰρεῖσθαι, οὐ δι' αὐτάς, ὥσπερ τὴν ἰατρικὴν διὰ τὴν ὑγίειαν, καθά φησι καὶ Διογένης ἐν τῇ κ τῶν Ἐπιλέκτων.
SENECA dial. VII ad Gallionem de uita beata 9, 1 "sed tu quoque" inquit (Epicurus) "uirtutem non ob aliud colis quam quia ali- 30 quam ex illa speras uoluptatem". primum non, si uoluptatem praestatura uirtus est, ideo propter hanc petitur. non enim hanc

6 inepte igitur contra Epicurum Lactantius argumentatur diuin. institut. III 17, 31—33 || 11 *haberet* Mp | 19 *tunc* om p | 20 *enim prope non est* M || 26 cf. fr. 67. 69. 70 | 27 de exemplo cf. p. 267, 17 cum adn.

praestat sed et hanc, nec huic laborat sed labor eius quamuis aliud petat, hoc quoque adsequetur'.

ALEXANDER Aphr. in Ar. top. p. 12 ἔστι δὲ ἐν τούτοις ἐνδοξον πρῶτον μὲν τὸ πᾶσι δοκοῦν τοῖς σοφοῖς . . . . . ἢ τὸ τοῖς πλείστοις αὐτῶν, ὡς τὸ τὴν ἀρετὴν δι' αὐτὴν αἰρετὴν εἶναι, εἰ καὶ μὴ Ἐπικούρω δοκεῖ, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ὑπ' ἀρετῆς γίνεσθαι.

505* MAXIMVS TYRIVS dissert. III 5 p. 34 Reisk. ἐπεὶ δὲ ἀρετῆς πρὸς ἡδονὴν ἢ ἐξέτασις γίγνεται, . . . τοσοῦτον λέγω, ὡς εἰ τῆς ἀρετῆς ἀφαιρήσει τις τὸ ἡδύ, καὶ τὸ δυνατόν αὐτῆς προσαφῆρη-
 10 κεν· οὐδὲν γὰρ τῶν καλῶν αἰρετόν ἀπογενομένης ἡδονῆς· καὶ γὰρ ὁ κατ' ἀρετὴν πονῶν ἐκὼν φιλία ἡδονῆς πονεῖ παρούσης ἢ προσδοκωμένης . . . ἀμέλει κἂν ταῖς τῶν πόνων ὁμιλίαις οὐδεὶς πονεῖ πόνου ἐρῶν (ἢ γὰρ ἂν εἶη ὁ δυσεραστότατος), ἀλλάττεται δὲ τοὺς παρόντας πόνους, ὡς μὲν εἶποι ἂν τις τῶν ἀγροικωτέρων,
 15 τοῦ καλοῦ, ὡς δὲ τις τῶν ἀληθεστέρων, ἡδονῆς· κἂν γὰρ τὸ καλὸν εἴπῃς, ἡδονὴν λέγεις· σχολῇ γὰρ ἂν εἶη τὸ κάλλος κάλλος, εἰ μὴ ἡδιστον εἶη . . . . . (6) κἂν ταῖς πράξεσιν ἀντίδοσις γίνεται πρὸς ἡδονὰς πόνων· ἦν σὺ μὲν ἀρετὴν καλεῖς, ἐγὼ δὲ τὴν μὲν ἀρετὴν δίδωμι, ἐρήσομαι δὲ σε, εἰ ἄνευ τῆς πρὸς αὐτὴν φιλίας
 20 τὴν ἀρετὴν ἢ ψυχὴ εἶλετο· ἔαν γὰρ τὴν φιλίαν δῶς, ἡδονὴν δίδως. ibid. 10 p. 44 σμικρῶν πόνων μεγάλας ἡδονὰς ἀντεισάγεις.

506 LAERTIVS DIOG. x 138 ὁ δ' Ἐπίκουρος καὶ ἀχώριστόν φησι τῆς ἡδονῆς τὴν ἀρετὴν μόνην, τὰ δ' ἄλλα χωρίζεσθαι, οἷον βρωτά. CICERO Tusc. disp. III 20, 49 'negat Epicurus iucunde posse uiui
 25 nisi cum uirtute uiuatur'.

SENECA dial. VII ad Gallionem de uita beata 6, 3 'negant posse uoluptatem a uirtute diduci et aiunt nec honeste quemquam uiuere ut non iucunde uiuat, nec iucunde ut non honeste quoque'. id. ibid. 9, 4 sq. 'quid mihi uoluptatem nominas? hominis bonum
 30 quaero, non uentris qui pecudibus ac beluis laxior est. "Dissimulas" inquit (Epicurus), "quid a me dicatur. ego enim nego quemquam posse iucunde uiuere, nisi simul et honeste uiuit. quod non potest mutis contingere animalibus nec bonum suum cibo metientibus.

13 δυσεραστότερος libri: corr. H. Stephanus | 20 uide reliqua apud Maximum § 7—10 || 22 ὁ δ' Ἐπίκουρος . . . 23 βρωτά omissa in marg. supplet F | 23 βρωτά FH | 24 cf. Ep. ep. III 132 p. 64, 21 et sent. v cum testimoniis | 30 uentris] cf. fr. 409

clare" inquit "ac palam testor hanc uitam quam ego iucundam uoco non sine adiecta uirtute contingere".

12, 3 'ille effusus in uoluptates ructabundus semper atque ebrius quia scit se cum uoluptate uiuere, credit et cum uirtute. audit enim uoluptatem separari a uirtute non posse. deinde uitis suis 5 sapientiam inscribit et abscondenda profitetur'.

507 CICERO Tusc. disp. III 20, 48 'ille a uirtute summum bonum separauit. at laudat saepe uirtutem'.

508 SENECA epist. 85, 18 'Epicurus quoque iudicat, cum uirtutem habeat, beatum esse, sed ipsam uirtutem non satis esse ad beatam 10 uitam, quia beatam efficiat uoluptas, quae ex uirtute est, non ipsa uirtus . . . . idem negat umquam uirtutem esse sine uoluptate'.

509 CLEMENS Alex. strom. II 21 p. 178, 51 Sylb. 'Ἐπίκουρος μὲν οὖν καὶ οἱ Κυρηναῖκοι τὸ πρῶτον οικεῖόν φασιν ἡδονὴν εἶναι· ἔνεκα γὰρ ἡδονῆς παρελθοῦσα, φασίν, ἡ ἀρετὴ ἡδονὴν 15 ἐνεποίησε.

510 CICERO de diuin. I 39, 87 'Epicurus . . . . nullam censet gratuitam esse uirtutem'.

511 CICERO Tusc. disput. V 26, 73 'Epicuro qui . . . haec nostra honesta turpia inrideat dicatque nos in uocibus occupatos inanis 20 sonos fundere'.

ibid. V 41, 119 'ii philosophi, quorum ea sententia est, ut uirtus per se ipsa nihil ualeat omneque quod honestum nos et laudabile esse dicimus, id illi cassum quiddam et inani uocis sono decoratum esse dicant, ei tamen semper beatum censent esse sapientem'. 25 idem de finibus II 15, 48 (fr. 69 p. 123, 3). II 16, 51 'cum diceres clamare Epicurum non posse iucunde uiui nisi honeste . . . [sent. V], tu ipse mihi gloriari uidebare: tanta uis inerat in uerbis . . . ., ut nos intuens quasi testificarere laudari honestatem et iustitiam aliquando ab Epicuro. quam te decebat iis uerbis uti . . . . istorum 30 enim uerborum amore, quae perraro appellantur ab Epicuro, sapientiae fortitudinis iustitiae temperantiae, praestantissimis ingeniis homines se ad philosophiae studium contulerunt'.

idem Laeli 23, 86 'a multis uirtus ipsa contemnitur et uenditatio quaedam atque ostentatio esse dicitur'.

8 separauit] fr. 69 || 20 cf. κενούς φθόγγους Epicuri, *uoces inanis* fr. 69 p. 122, 26

POPPHYRIO ad Horat. ep. I 17, 41 'aut uirtus nomen inane est] nomen inane uanumque esse uirtutem Epicurus dixit ad uoluptatem referens uniuersa quae facimus'.

COMMENTA LVCANI IX 563 p. 304, 2 'Epicurei sine substantia uirtutem esse dicunt uanumque ei nomen, et ideo neminem posse ex praecepto Stoicorum sapientem fieri, sed tantum polliceri'.

LVCIANVS bis accus. 21 ubi Epicurus ipse Dionysii Metathemeni caussam agit: τὴν παρὰ ταύτης (τῆς Στοᾶς) ἀηδίαν μυσσασθεὶς καὶ ἦν φησιν ἐπὶ κεφαλαίῳ τῶν πόνων εὐδαιμονίαν παραγίγνεσθαι
10 λῆρον οἰηθεὶς.

ARRIANVS Epict. dissert. II 20, 25 λάβε νῦν, πῶς ἡ δικαιοσύνη οὐδέν ἐστι, πῶς ἡ αἰδώς μωρία ἐστὶ, πῶς πατήρ οὐδέν ἐστι, πῶς ὁ υἱός οὐδέν ἐστιν.

HIMERIVS Photii bibl. cod. 243 p. 356^a 13 οἴχεται μὲν ἀρετὴ πᾶσα
15 τοῖς Ἐπικούρου λόγοις καὶ δόγμασιν, οἴχεται δὲ δικαστήρια καὶ κρίσεις, καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν αἰ τιμαί, τῶν δὲ ἐναντίων τὸ τίμημα.

512 προσπτύω τῷ καλῷ καὶ τοῖς κενῶς αὐτὸ θαυμάζουσιν, ὅταν μηδεμίαν ἡδονὴν ποιῇ.

ATHENAEVS XII p. 547^a κὰν τῷ Περὶ τέλους δὲ πάλιν φησὶ . . . .
20 [fr. 70]. κὰν ἄλλοις δὲ φησι προσπτύω . . . . ποιῇ.

PLUTARCHVS adu. Coloten 30 p. 1124^e ὅταν . . . . σοφοὺς ἡγῶνται τοὺς τῷ καλῷ προσπτύοντας, ἂν ἡδονὴ μὴ προσῆ.

idem de occulte uiuendo 4 p. 1129^b Λεοντίῳ συγκαταζῆν καὶ τῷ καλῷ προσπτύειν καὶ τάγαθὸν ἐν σαρκὶ καὶ γαργαλισμοῖς τί-
25 θεσθαι.

adu. Coloten 2 p. 1108^e οἱ περὶ γαστέρα τάγαθὸν εἶναι βοῶντες, οὐκ ἂν δὲ τὰς ἀρετὰς ὁμοῦ πάσας τετρημένου χαλκοῦ πριάμενοι, δίχα τῆς ἡδονῆς πάσας πανταχόθεν ἐξελαθείσας.

contra Epicuri beatitud. 13 p. 1095^f οὐχ ὁμολογοῦσι δὲ τῷ καλῷ
30 πολεμεῖν τὸν ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πόλεμον; εἰ δὲ μὴ ἡδονὴ πρόσεστι, τί σεμνὸν καὶ καθάριον ἀσπάζονται καὶ ἀγαπῶσιν;

513 ARRIANVS Epict. diss. II 22, 21 τοῦτο γὰρ μοι συνοίσει, τηρεῖν τὸν πιστόν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ἀνεκτικόν, τὸν ἀφεκτικόν καὶ συνεργητικόν, φυλάσσειν τὰς σχέσεις. ἂν δ' ἄλλαχού μὲν ἑμαυτὸν

17 cf. fr. 70 | 21 uide fr. 368 p. 248, 7 | 28 πάσης — ἐξελαθείσης libri

θῶ, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ καλόν, οὕτως ἰσχυρὸς γίνεται ὁ Ἐπικούρου λόγος ἀποφαίνων ἢ μηδὲν εἶναι τὸ καλὸν ἢ <εἰ> ἄρα, τὸ ἔνδοξον.

CICERO de finibus II 15, 48 (supra p. 123, 6). ibid. 49 'philosophus nobilis, a quo non solum Graecia et Italia sed etiam omnis 5 barbaria commota est, honestum quid sit, si id non sit in uoluptate, negat se intellegere, nisi forte illud quod multitudinis rumore laudetur'.

idem Luculli 46, 140 (supra fr. 400 p. 276, 6).

- 514 CICERO de officiis III 33, 117 'si (Epicurum) audiam de con- 10
tinentia et temperantia, dicit ille quidem multa multis locis, sed
aqua haeret, ut aiunt. nam qui potest temperantiam laudare is, qui
ponat summum bonum in uoluptate? . . . . Atque in his tamen
tribus generibus, quoquo modo possunt, non incallide tergiuer-
santur. prudentiam introducunt scientiam suppeditantem uoluptates, 15
depellentem dolores. fortitudinem quoque aliquo modo expediunt,
cum tradunt rationem neglegendae mortis, perpetiendi doloris. etiam
temperantiam inducunt, non facillime illi quidem, sed tamen quo-
quo modo possunt: dicunt enim uoluptatis magnitudinem doloris
detractione finiri. iustitia uaccillat uel iacet potius omnesque eae 20
uirtutes quae in communitate cernuntur et in societate generis hu-
mani. neque enim bonitas nec liberalitas nec comitas esse potest,
non plus quam amicitia, si haec non per se expetantur, sed ad uolup-
tatem utilitatemue referantur'.
- idem de finibus II 12, 37 'uirtutibus, quas ratio rerum omnium 25
dominas, tu uoluptatum satellites et ministras esse uoluisti'.
- cf. Seneca dial. VII ad Gallionem de uita beata 13, 5 'uirtutem
quidem, excelsissimam omnium, uoluptati tradere ancillam nihil
magnum animo capientis est'.

- 515 PLUTARCHVS de Stoic. repugn. 26 p. 1046° εἰ μὲν οὖν τὴν 30
φρόνησιν ἡγεῖτο (Χρῦσιππος) ποιητικὸν εἶναι τῆς εὐδαιμονίας τι
ἀγαθόν, ὥςπερ ὁ Ἐπίκουρος — .

2 εἰ inseruit Schweighaeuserus || 25 sq. sic Cleanthes uirtutes Epicuri imagine illa repraesentauerat cuius Cicero meminit de fin. II 21, 69 (cf. Augustinus ciu. dei V 20); uid. etiam p. 123, 14 || 31 τῆ] τὸ libri, delebat Reiskius. opponitur ἐπεὶ δὲ ἡ φρόνησις οὐχ ἕτερόν ἐστι τῆς εὐδαιμονίας κατ' αὐτὸν ἀλλ' εὐδαιμονία, πῶς κτλ.

ALEXANDER Aphr. de anima II 22 f. 156^a 9 (ή ἀρετή) περί τήν ἐκ-
λογήν ἐστι τῶν ἡδέων κατ' Ἐπικούρου.

516 ORIGENES contra Celsum v 47 p. 270 Hoesch. οὕτω δέ και
ἄλλη μὲν ἢ Ἐπικούρου ἀνδρεία ὑπομένοντος πόνους διὰ φυγήν
5 πόνων πλειόνων, ἄλλη δ' ἢ τοῦ ἀπὸ τῆς στοᾶς δι' αὐτήν αἰρου-
μένου πᾶσαν ἀρετήν κτλ.

517 LAERTIUS DIOG. x 120 τήν δέ ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι,
λογισμῶ δέ τοῦ συμφέροντος.

518 ORIGENES contra Celsum v 47 p. 270 Hoesch. ἤδη δέ ἀπο-
10 δείκνυται ἄλλη μὲν ἢ κατ' Ἐπικούρου δικαιοσύνη * * , ἄλλη δέ ἢ
κατὰ τοὺς Στωικούς ἀρνούμενους τὸ τριμερές τῆς ψυχῆς, ἄλλη δέ
κατὰ τοὺς ἀπὸ Πλάτωνος ἰδιοπραγίαν τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς φά-
σκοντας εἶναι τήν δικαιοσύνην.

AUGUSTINVS serm. CCCXLVIII 3 t. v p. 1343 sq. ed. Ven. 1729

15 'qua propter inridendi sunt huius mundi philosophi, non solum
Epicurei, qui etiam ipsam iustitiam uenalem habent carnalis pretio
uoluptatis. dicunt enim propterea sapientem iustum esse debere, ut
uel adquirat uel teneat ex corpore uoluptatem'.

519 Δικαιοσύνης καρπὸς μέγιστος ἀταραξία.

20 CLEMENS Alex. strom. VI 2 p. 266, 39 αὐθίς τε Ἀριστοφάνους γρά-
φοντος 'βέβαιον ἔξεις τὸν βίον δίκαιος ὢν, χωρὶς τε θορύβου και
φόβου Ζήσεις καλῶς' ὁ Ἐπικούρος λέγει· Δικαιοσύνης . .
ἀταραξία.

520* PLUTARCHVS de uirtute et uitio 3 p. 101^b ποῦ τοίνυν τὸ ἡδὺ
25 τῆς κακίας ἐστίν, εἰ μηδαμοῦ τὸ ἀμέριμον και τὸ ἄλυπον μηδ'
αὐτάρκεια μηδ' ἀταραξία μηδ' ἡσυχία; ταῖς μὲν γὰρ τῆς σαρκὸς

7 ἀνδρείαν HPQ ἀνδρείαν f | 8 δέ] δέ και H¹. cf. Plutarchus
Gryllo, qui dialogus refertus est sententiis uerbisque Epicuri, c. 4
p. 988^b δῆλόν ἐστιν ὅτι τοῖς ἀνδράσιν οὐ φύσει μέτεστι τῆς ἀν-
δρείας, μετῆν γὰρ ἀν ὁμοίως και ταῖς γυναῖξιν ἀλκῆς, μοx δουλεύ-
ουσαν ἔθεσι και φόγοις, και δόξαις ἐπήλυσι και λόγοις πλαττομένην
μελετᾶτε ἀνδρείαν και τοὺς πόνους ὑφίστασθε και τοὺς κινδύνους
οὐ πρὸς ταῦτα θαρροῦντες ἀλλὰ τῷ ἔτερα μᾶλλον τούτων δειδιέναι ||
10 hiatus hausta est definitio Epicurea, quam falso Spencerus repe-
tebat ex fr. 312 | 12 fort. τῶν τριῶν μερῶν | 18 reliqua habes supra
p. 287, 16 || 20 Aristoph. fr. inc. 19 in Com. Mein. II p. 1181 ||
24 Plutarchum Epicurea praecepta exprimere manifestum est

ἡδοναῖς ἢ τοῦ σώματος εὐκрасία καὶ ὑγίεια χῶραν δίδωσι· τῇ δὲ ψυχῇ οὐκ ἔστιν ἐγγενέσθαι γῆθος οὐδὲ χαρὰν βέβαιον, ἂν μὴ τὸ εὐθυμον καὶ ἄφοβον καὶ θαρραλέον ὡςπερ ἔδραν ἢ γαλήνην ἄκλυστον ὑποβάληται, ἀλλὰ κἂν ὑπομειδιάσῃ τις ἐλπίς ἢ τέρψις, αὕτη ταχὺ φροντίδος ἐκραγείσης ὡςπερ ἐν εὐδία σπιλάδος συνεχύθη 5 καὶ συνεταράχθη.

521 LAERTIVS DIOG. X 120 * * ἀμαρτήματα ἄνισα εἶναι.

HORATIVS sat. I 3, 96

'quis paria esse fere placuit peccata, laborant
cum uentum ad uerum est. sensus moresque repugnant 10
atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi'.

522 initium est salutis notitia peccati.

SENECA epist. 28, 9 'tempus est desinere, sed si prius portorium soluero. Initium . . . peccati. egregie mihi hoc dixisse uidetur Epicurus. nam qui peccare se nescit, corrigi non uolt: deprehen- 15 das te oportet, antequam emendes'.

cf. Horatius epist. I 1, 41

'uirtus est uitium fugere et sapientia prima
stultitia caruisse'.

DE SOCIETATE HVMANA

20

523 LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 42 'dicit Epicurus . . . . . nullam esse humanam societatem: sibi quemque consulere'.

cf. Cicero epist. ad Atticum VII 2, 4 'prudenter (Carneades) quam Lucius noster et Patron, qui cum omnia ad se referant, *numquam* quicquam alterius causa fieri putent et cum ea re bonum uirum 25 oportere esse dicant, ne malum habeat, non quo id natura rectum sit, non intellegant se de callido homine loqui, non de bono uiro'.

ARRIANVS Epict. diss. II 20, 6 οὕτω καὶ Ἐπίκουρος ὅταν ἀναιρεῖν θέλῃ τὴν φυσικὴν κοινωνίαν ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους, αὐτῷ τῷ ἀναιρουμένῳ συγχρηται. τί γὰρ λέγει; μὴ ἔξαπατᾶσθε, ἄνθρωποι, 30

7 τὰ ἀμαρτήματα Cobetus. debebat saltem τὰ τε κατορθώματα καὶ τὰ supplere. sed quis dixerit, quantum interciderit? | 10 significantur grauissimae caussae quibus paradoxon Stoicorum Epicurei inpu gnabant. adde Horat. l. s. 67 sqq. 115 sqq. | 11 cf. fr. 524 || 13 *portarium* M¹p *potarium* M² | 16 *oportet* om p | 21 cf. fr. 581 | 22 cf. infra p. 327, 9 | 23 antecedit fr. 528 p. 320, 20

μηδὲ παράγεσθε μηδὲ διαπίπτετε· οὐκ ἔστι φυσικὴ κοινωνία τοῖς
 λόγικοις πρὸς ἀλλήλους, πιστεύσατέ μοι· οἱ δὲ τὰ ἕτερα λέγοντες
 ἔξαπατῶσιν ὑμᾶς καὶ παραλογίζονται.

ibid. 20, 20 οὕτω καὶ Ἐπίκουρος τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀπεκόψατο
 5 καὶ τὰ οἰκοδεσπότητος καὶ πολίτου καὶ φίλου, τὰς δὲ προθυμίας τὰς
 ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο, οὐ γὰρ ἠδύνατο.

524 HORATIUS sat. I 3, 98 'ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi'.

PLUTARCHVS de occulte uiuendo 4 p. 1129^b ἂν δέ τις ἐν μὲν φυ-
 σικοῖς θεὸν ὑμνῆ καὶ δίκην καὶ πρόνοιαν, ἐν δὲ ἠθικοῖς νόμον
 10 καὶ κοινωνίαν καὶ πολιτείαν, ἐν δὲ πολιτείᾳ τὸ καλὸν ἀλλὰ μὴ
 τὴν χρεῖαν, διὰ τί λάθῃ βιώσας;

525 ARRIANVS Epict. dissert. I 23, 1 ἐπινοεῖ καὶ Ἐπίκουρος, ὅτι

φύσει ἐσμὲν κοινωνικοί· ἀλλ' ἅπαξ ἐν τῷ κελύφει θεῖς τὸ
 ἀγαθὸν ἡμῶν οὐκέτι δύναται ἄλλο οὐδὲν εἰπεῖν· πάλιν γὰρ ἐκεί-
 15 νου λίαν κρατεῖ, ὅτι οὐ δεῖ ἀπεσπασμένον οὐδὲν τῆς τοῦ ἀγαθοῦ
 οὐσίας οὔτε θαυμάζειν οὔτ' ἀποδέχεσθαι, καὶ καλῶς αὐτοῦ κρατεῖ·
 πῶς οὖν ὑπονοητικοί ἐσμεν, οἷς μὴ φυσικὴ ἔστι πρὸς τὰ ἔκγονα
 φιλοστοργία; διὰ τί ἀποσυμβουλεύεις τῷ σοφῷ τεκνοτρο-
 φεῖν; τί φοβῆ μὴ διὰ ταῦτα εἰς λύπας ἐμπέσῃ; . . . . (5) ἀλλ'
 20 οἶδεν ὅτι ἂν ἅπαξ γένηται παιδίον, οὐκέτι ἐφ' ἡμῖν ἔστι μὴ στέρ-
 γειν μηδὲ φροντίζειν ἐπ' αὐτῷ. διὰ τοῦτό φησιν οὐδὲ πολιτεύ-
 σεσθαι τὸν νοῦν ἔχοντα. . . . . (7) ἀλλ' ὁ μὲν εἰδῶς ταῦτα
 τολμᾷ λέγειν, ὅτι μὴ ἀναιρῶμεθα τέκνα.

idem ibid. IV 11, 1 ἀμφισβητοῦσί τινες, εἰ ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀν-
 25 θρώπου περιέχεται τὸ κοινωνικόν.

ibid. III 7, 19 τὸν θεὸν σοι, ἐπινοεῖς Ἐπικουρείων πόλιν; Ἐγὼ οὐ
 γαμῶ. Οὐδ' ἐγὼ· οὐ γὰρ γαμητέον. Ἄλλ' οὐδὲ παιδοποιητέον, ἀλλ'
 οὐδὲ πολιτευτέον. Τί οὖν γένηται; πόθεν οἱ πολῖται; τίς αὐτοὺς
 παιδεύσει . . . ; τί δὲ καὶ παιδεύσει αὐτούς;

526 CLEMENS Alex. strom. II 23 p. 181, 25 Δημόκριτος δὲ γάμον

31 καὶ παιδοποιίαν παραιτεῖται διὰ τὰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀηδίας τε
 καὶ ἀφορκὰς ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτέρων. συγκατατάττεται δὲ αὐτῷ

3 in ampla et inutili refutatione leguntur quae p. 87, 13 ap-
 posui || 7 credo ipsum Epicurum dixisse ἢ χρεῖα ὡς περ μήτηρ
 ἔστι τοῦ δικαίου. alibi συμφέρον dixit, ut sent. XXXI. XXXVI sq. ||
 18 sqq. cf. Maximus Tyrius diss. III 9 p. 43 Reisk.

καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὅσοι ἐν ἡδονῇ καὶ ἀοχλησίᾳ, ἔτι δὲ καὶ ἀλυπία τάγαθὸν τίθενται.

hinc Theodoretus cur. Graec. errorum XII p. 176, 17 Syllb. 479 Gaisf. LACTANTIVS diuin. instit. III 17, 5 'qui odit uxorem, huic enumerantur (ab Epicuro) caelibatus bona; habenti malos liberos orbitas 5 praedicatur'.

- 527 PLUTARCHVS de amore proles 2 p. 495^a εἶτα ταῦτα οἰόμεθα
 <τὰ> πάθη τούτοις (τοῖς ζῷοις) ἐνειργάσθαι τὴν φύσιν ἀλεκτορί-
 δων ἐπιγονῆς καὶ κυνῶν καὶ ἄρκτων προνοοῦσαν, ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς
 δυσωποῦσαν καὶ τιτρώσκουσαν ἐπιλογιζομένους, ὅτι ταῦτα παρα- 10
 δείγματα τοῖς ἐπομένοις, τοῖς δὲ ἀναλήτοις ὄνειδη περίεστι τῆς
 ἀπαθείας δι' ὧν κατηγοροῦσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μόνης
 μὴ προῖκα τὸ στέργειν ἐχούσης μὴδ' ἐπισταμένης φι-
 λεῖν ἄνευ χρείας. θαυμάζεται γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις ὁ εἰπὼν
 'μισθοῦ γὰρ ἄνθρωπον τίς ἀνθρώπων φιλεῖ;', 15
 <εἰ> κατ' Ἐπίκουρον ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, <ἢ> μήτηρ τὸ τέκνον, οἱ
 παῖδες τοὺς τεκόντας.

- 528 PLUTARCHVS adu. Coloten 27 p. 1123^a τὸ δὲ φύσει περιέχε-
 σθαι τὰ τεκόντα τῶν γειναμένων οὐχὶ πᾶσι φαινόμενον ἀναιρεῖτε;
 CICERO ep. ad Att. VII 2, 4 'filiola tua te delectari laetor et probari 20
 tibi φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα. etenim si haec non est,
 nulla potest homini esse ad hominem naturae adiunctio, qua sub-
 lata uitae societas tollitur. "bene eueniat" inquit Carneades. spurce,
 sed tamen prudentius quam Lucius noster et Patron' . . .

- 529 LACTANTIVS diuin. instit. III 17, 5 'aduersus parentes in pio 25
 nullum esse uinculum naturae (ab Epicuro dicitur)'.

- 530 οἱ νόμοι χάριν τῶν σοφῶν κείνται, οὐχ ὅπως μὴ
 ἀδικῶσιν ἀλλ' ὅπως μὴ ἀδικῶνται.

IOANNES STOBAEVS flor. 43, 139 Ἐπικούρου.

10 τιτρώσκουσαν cf. Plut. de recta rat. aud. 16 p. 46^f 47^a |
 14 com. inc. t. v p. 122 Mein. uersus contra meretricem intenditur |
 15 ἀνθρώπου τις ἄνθρωπον dedit Wytttenbachius, ἀνθρώπων τις ἄν-
 θρωπον uolgatur || 21 supple aut φιλοστοργίαν aut οἰκείωσιν |
 24 sequentia adpronuntur p. 318, 23 || 25 *in pios* libri: corr. Buene-
 mannus || 27 de legibus cf. Porphyrius de abstin. I 7 sq. Lucretius
 v 1143—1150

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥS ad Marcellam c. 27 οί γάρ ἔγγραφοι νόμοι χάριν τῶν μετρίων κείνται, οὐχ ὅπως μὴ ἀδικῶσιν ἀλλ' ὅπως μὴ ἀδικῶνται.

- 531 SENECA epist. 97, 15 'illic dissentiamus cum Epicuro, ubi dicit nihil iustum esse natura et crimina uitanda esse, quia uitari metus non posse: hic consentiamus, mala facinora conscientia flagellari et plurimum illi tormentorum esse eo quod perpetua illam sollicitudo urget ac uerberat, quod sponsoribus securitatis suae non potest credere. hoc enim ipsum argumentum est Epicure, natura nos a scelere abhorrere, quod nulli non etiam inter tuta timor est'.

HORATIUS sat. I 3, 113

'nec natura potest iusto secernere iniquom,
diuidit ut bona diuersis, fugienda petendis'.

- 532 ΠΛΥΤΑΡΧΟΥS contra Epicuri beatitudinem 6 p. 1090^c ὅτι δὲ ὅλως μοχθηρὰ τὰ πράγματα πρὸς βίον ἄλυπὸν ἐστὶν αὐτοῖς, σκόπει καὶ ἀφ' ὧν πρὸς ἐτέρους λέγουσι· τοὺς γὰρ ἀδικοῦντας καὶ παρανομοῦντας ἀθλίως φασὶ καὶ περιφόβως ζῆν τὸν πάντα χρόνον, ὅτι κἂν λαθεῖν δύνωνται, πίστιν περὶ τοῦ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύνατόν ἐστιν· ὅθεν ὁ <περὶ> τοῦ μέλλοντος ἀεὶ φόβος ἐγκείμενος οὐκ ἔῃ χαίρειν οὐδὲ θαρρεῖν ἐπὶ τοῖς παρούσι.

potest nocenti contingere ut lateat, latendi fides non potest.

- SENECA epist. 97, 13 'elegantèr itaque ab Epicuro dictum puto: potest . . . potest, aut si hoc modo melius hunc explicari posse iudicas sensum: ideo non prodest latere peccantibus, quia latendi etiamsi felicitatem habent, fiduciam non habent. Ita est, tuta scelera esse possunt, secreta non possunt'.

- cf. Atticus Eusebii praep. eu. xv 5, 5 p. 799^b πίστιν γὰρ λαβεῖν περὶ τοῦ λαθεῖν ἀδικοῦντα οὐκ ἀδύνατον, ἂν γε ἀνθρώπους δὲ λανθάνειν· οὐ μὴν ἀναγκαῖον ἐκ παντὸς λαθεῖν ζητεῖν, ὅπου γέ τις τῶν πεφωρακότων κρατεῖν δυνατός ἐστιν. ὥστε ἔτοιμόν τι χρῆμα πρὸς ἀδικίαν ἢ τῆς προνοίας ἀπόγνωσις. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ πάνυ χρηστός ἐστίν, ὅς τις τὴν ἡδονὴν ἡμῖν προτείνας ὡς ἀγαθὸν καὶ τὴν ἐκ θεῶν ἄδειαν παρασχόμενος ἔτι μηχανὴν πρὸς τὸ μὴ ἀδικεῖν πορίζειν οἶεται, ὁμοίον τι ποιῶν ἰατρῷ τὴν μὲν

4 cf. sent. xxxiii sq. || 18 cf. sent. xxxv et fr. 582 cum adn.

ἔτι ζῶντος τοῦ κάμνοντος βοήθειαν παρέντι, μετὰ θάνατον δὲ πλέκειν τινὰς μηχανὰς πειρωμένῳ πρὸς σωτηρίαν τοῦ τεθνεῶτος. Arrianus Epictet. dissert. III 7, 11 ἀφρόνως δὲ ποιεῖ καὶ εἰ ἀπέχεται τῶν ἀλλοτρίων δικαστῆς ὧν καὶ δυνάμενος λαμβάνειν. ἀλλ' ἂν σοι δόξη, ἐκεῖνο μόνον σκεπτώμεθα, ἵνα κεκρυμμένως, ἵνα 5 ἀσφαλῶς, ἵνα μὴ τις γνῶ. τὸ γὰρ κλέψαι οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἐπίκουρος ἀποφαίνει κακόν, ἀλλὰ τὸ ἐμπεσεῖν· καὶ ὅτι πίστιν περὶ τοῦ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύνατον, διὰ τοῦτο λέγει Μὴ κλέπτετε.

Lucretius V 1152

'circum retit enim uis atque iniuria quemque 10
atque unde exortast, ad eum plerumque reuertit,
nec facilest placidam ac pacatam degere uitam
(1155) qui uiolat factis communia foedera pacis:
etsi fallit enim diuom genus humanumque,
perpetuo tamen id fore clam diffidere debet'. 15

533 οὐ παρόντος οὐδενὸς ὁ κεκτημένος [τὸ τοῦ] γένους
τέ[λ]ος [πα]ρα[πλησίω]ς ἐστὶν ἀγαθ[ός].

SCRIPTOR EPICVREVS INCERTVS VH² VII 21 col. xxviii * δὲ τέλος
ἀγαθῶν καὶ τὸ οὐ παρόντος . . . ἀγαθ[ός].

534 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 25 p. 1104^b οὐ γὰρ 20
Ἐπίκουρος ἄλλῃ τινὶ τῆς ἀδικίας οἴεται δεῖν ἀπείργειν ἢ φόβῳ
κολάσεων.

535 ORIGENES contra Celsum VII 63 p. 385 Hoesch. ἐκκλίνουσι τὸ
μοιχεύειν οἱ τὰ τοῦ Κιτιέως Ζήνωνος φιλοσοφούντες, ἀλλὰ καὶ οἱ
τὰ Ἐπικούρου, τινὲς δὲ καὶ τῶν παντελῶς ἰδιωτῶν. ἀλλ' ὄρα ὅση 25
διαφωνία ἐστὶ περὶ τῆς τοῦ μοιχεύειν ἐκκλίσεως τῶν τοιούτων.
οἱ μὲν διὰ τὸ κοινωνικὸν καὶ <διὰ τὸ> παρὰ φύσιν εἶναι τῷ λο-
γικῷ ζῆψι νοθεύειν τὴν ὑπὸ τῶν νόμων ἐτέρῳ προκαταληφθεῖσαν
γυναῖκα καὶ φθείρειν τὸν ἄλλου ἀνθρώπου οἶκον· οἱ δὲ ἀπὸ Ἐπι-
κούρου οὐ διὰ τοῦτο οὐ μοιχεύουσιν, ὅτε ἀπέχονται τοῦ μοιχεύειν, 30
ἀλλὰ διὰ τὸ νενομικένοι τέλος τὴν ἡδονήν, πολλὰ δ' ἀπαντᾶν κω-
λυτικά τῆς ἡδονῆς τῷ εἴξαντι μιᾷ τῇ τοῦ μοιχεύειν ἡδονῇ καὶ

18 recensentur sententiae Epicuri || 27 διὰ τὸ suppleui. nam
διὰ τὸ κοινωνικὸν absolute positum ut VII 59 p. 382 τοῦ κοινωνικοῦ
ἔνεκεν, VIII 50 p. 422 al. | 29 sqq. inlustrat Horatius sat. I 2, 28 sqq.
cf. fr. 440 p. 288, 25 sqq.

ἔσθ' ὅτε φυλακὰς ἢ φυγὰς ἢ θανάτους, πολλάκις δὲ πρὸ τούτων
καὶ κινδύνους κατὰ τὸ ἐπιτηρεῖν τὴν τοῦ ἀνδρός ἔξοδον ἀπὸ τῆς
οἰκίας καὶ τῶν τὰ ἐκείνου φρονούντων, ὡς εἰ καθ' ὑπόθεσιν μοι-
χεύοντα οἷόν τ' ἦν λαθεῖν καὶ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς καὶ τοὺς
5 οἰκείους πάντας αὐτοῦ καὶ τοὺς παρ' οἷς τις ἐκ τοῦ μοιχεύειν
ἀδοξεῖ, κἄν ἐμοίχευσε διὰ τὴν ἡδονὴν ὁ Ἐπικούρειος.

[THEOPHILVS ad Autolyicum III 6 p. 120^b Ἐπικούρος δὲ καὶ αὐτὸς
σὺν τῷ ἀθεότητι διδάσκειν συμβουλεύει καὶ μητράσι καὶ ἀδελφαῖς
συμμίγνυσθαι, καὶ πέρα τῶν νόμων τῶν τότε κωλύοντων.

10 id. ib. p. 120^e πρὸς τί οὖν Ἐπικούρος καὶ οἱ Στωικοὶ δογματίζου-
σιν ἀδελφοκοιτίας καὶ ἀρρενοβασίας ἐπιτελεῖσθαι, ἐξ ὧν διδασκα-
λιῶν μεστὰς βιβλιοθήκας πεποιήκασιν; εἰς τὸ ἐκ παίδων μανθά-
νειν τὴν ἀθεσμον κοινωνίαν.

cf. Iustinus martyr apol. II 12 p. 50^e Διὸς δὲ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν
15 μιμηταὶ γενόμενοι ἐν τῷ ἀνδροβατεῖν καὶ γυναιξὶν ἀδεῶς μίγνυ-
σθαι, Ἐπικούρου νόμον καὶ τὰ τῶν ποιητῶν συγγράμματα ἀπο-
λογίαν φέροντες.]

DE SECVRITATE EX HOMINIBVS PARANDA

536 LAERTIVS DIOG. X 117 βλάβας ἐξ ἀνθρώπων ἢ διὰ μῖσος ἢ
20 διὰ φθόνον ἢ διὰ καταφρόνησιν γίνεσθαι· ὧν τὸν σοφὸν λογισμῷ
περιγίνεσθαι.

537 Οὐκ ἔστιν ἄφοβον εἶναι φοβερὸν φαινόμενον.

GNOMOLOGION codicis Parisini 1168 f. 115^a inter Γνώμας ἐπικούρου
nouissimam exhibet MAXIMVS abbas gnomol. 24 p. 189 Tur. t. II
25 p. 606 Combef. Ἐπικούρου ARSENIVS in Paroemiogr. Gotting. t. II
p. 584, 13 (subscr. Ἐπικούρου).

7—17 inclusi ut falsa. posita talia erant in Zenonis Citiensis
re publica itemque Diogenis Cynici, occultata et excusata a Stoicis,
arrepata et inrisa ab aduersariis, etiam Epicureis, cf. Philodemus π[ερὶ]
τῶν φιλοσόφων (VH¹ VIII) c. 8 sqq. Epicurus neque umquam ne ab
acerbissimis quidem obtrectatoribus hoc crimine petitus est et ipse
contraria profitebatur cf. fr. 583. ecclesiae demum patres uoluptatis
patronum Stoicis admiscuerunt | 16 νόμον] μὲν libri || 20 cf. fr.
585 sq. || 22 cf. [Aristot.] Antonii Mel. II 1 p. 78 Maximi abb. 9
p. 174 (p. 608 fr. 4 V. Rosei) Ὁ πολλοῖς φοβερὸς ὧν πολλοὺς φο-
βεῖται et gnomol. Byzant. Wachsmuthii studien z. d. griech. floril.
p. 179 n. 77 ὃν γὰρ πάντες φοβοῦνται, πάντας φοβεῖται'

- 538 CICERO de finibus II 26, 84 'odium autem et inuidiam facile uitabis: ad eas enim res ab Epicuro praecepta dantur'.
- 539 CICERO de finibus I 20, 65 'de amicitia . . . Epicurus quidem ita dicit, omnium rerum quas ad beate uiuendum sapientia conparauerit nihil esse maius amicitia, nihil uberius, nihil iucundius. 5 nec uero hoc oratione solum, sed multo magis uita et factis et moribus conprobauit'.
cf. II 25, 80 'praecepta quae didicisti . . funditus euertunt amicitiam, quamuis eam Epicurus, ut facit, in caelum efferat laudibus'. 26, 84 'licet hic rursus ea commemorares, quae optimis uerbis ab 10 Epicuro de laude amicitiae dicta sunt'.
- 540 LAERTIUS DIOG. X 120 καὶ τὴν φιλίαν διὰ τὰς χρείας (γίνεσθαι Ἐπικούρω δοκεῖ)· δεῖν μέντοι προκατάρχεσθαι, καὶ γὰρ τὴν γῆν σπεύρομεν· συνίστασθαι δὲ αὐτὴν κατὰ κοινωνίαν μεγίσταις ἡδοναῖς ἐκπεπληρωμ(ένην). 15
LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 42 'dicit Epicurus . . . . neminem esse, qui alterum diligat nisi sua causa'.
- 541 CICERO de finibus II 26, 82 'illa uideamus quae a te de amicitia dicta sunt. e quibus unum mihi uidebar ab ipso Epicuro dictum cognoscere, amicitiam a uoluptate non posse diuelli ob 20 eamque rem colendam esse, quod si sine ea tuto et sine metu uiui non posset, ne iucunde quidem posset'.
cf. 26, 84 'utilitatis causa amicitia est quaesita . . . . praesidium amicorum'.
- 542 ante circumspicendum est cum quibus edas et bibas, 25 quam quid edas et bibas. nam sine amico uisceratio leonis ac lupi uita est.
SENECA epist. 19, 10 'ab Epicuro uersura facienda est. ante inquit circumspicendum . . . . est. hoc non continget tibi, nisi secesseris: alioquin habebis conuiuas quos ex turba salutantium 30 nomenclator digesserit. errat autem qui amicum in atrio quaerit, in conuiuio probat'.
- 13 γὰρ om F | 14 μεγίσταις] ἐν τοῖς ταῖς BP¹Q: ἐν ταῖς FP²Hf | 15 ἐκπεπληρωμ P¹Q ἐκπεπληρῶν B ἐκπληρῶν mg H: om FP²Hf. si recte coniecī, participium pertinet ad u. κοινωνίαν || 19—22 cf. Cic. de fin. I 20, 66 sq. Seneca epist. 48, 1 sq. || 26 quid] quicquid M¹

543 LAERTIUS *Diog.* x 11 τόν τε Ἐπίκουρον (Διοκλῆς φησι) μὴ ἀξιοῦν εἰς τὸ κοινὸν κατατίθεσθαι τὰς οὐσίας, καθά περ τὸν Πυθαγόραν κοινὰ τὰ φίλων λέγοντα· ἀπιστούντων γὰρ εἶναι τὸ τοιούτον· εἰ δ' ἀπιστούντων, οὐδὲ φίλων.

5 CICERO *ep. ad fam.* VII 12 'indicavit mihi Pansa meus Epicureum te esse factum. . . . quod ius statues COMMUNI DIVIDENDO, cum commune nihil possit esse apud eos, qui omnia uoluptate sua metiuntur?'

544 PLUTARCHVS philosophandum esse cum principibus 3 p. 778^c Ἐπίκουρος τάγαθὸν ἐν τῷ βαθυτάτῳ τῆς ἡσυχίας ὡσπερ ἐν 10 ἀκλύστῳ λιμένι καὶ κωφῷ τιθέμενος, τοῦ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναι φησι. χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτω γόνιμόν ἐστιν ὡς χάρις.

idem contra Epicuri beatitudinem 15 p. 1097^a αὐτοὶ δὲ δὴ που (οἱ Ἐπικούρειοι) λέγουσιν ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ἐστι τοῦ πά- 15 σχειν. εὖ δὲ ποιεῖν ἐστι μὲν ἀμέλει καὶ διὰ λόγων, τὸ δὲ πλεῖστον ἐν πράξει καὶ μέγιστον, ὡς τοῦνομα τῆς εὐεργεσίας ὑφηγεῖται καὶ μαρτυροῦσιν αὐτοί.

545 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v, 2 fr. LV παρρησίαι τὰ π[ε]ρὶ αὐτοῦς ἐπὶ τῶν κατασκευαζομένων τίθεσθ[αι] 20 παρ' Ἐπικούρῳ καὶ χάριν διορθώσεως. οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τῳ φίλον, λεγέσθῳ διότι τῶν [μὲν ἐ]ξ ἀφροσύνης ἀμαρτημάτων χάριν διορθώσεως ὁ παντὸς ἀγ[ν]εύων οὐ δᾶν οὐδ' ἐν ᾧ προσενέγκ[αιτο] *.

546 PLUTARCHVS *adu. Coloten* 8 p. 1111^b καὶ τῆς ἡδονῆς ἕνεκα τὴν φιλίαν αἰρούμενος (λέγει Ἐπίκουρος) ὑπὲρ τῶν φίλων τὰς 25 μεγίστας ἀλγηδόνας ἀναδέχεσθαι.

547 PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v, 2 fr. XLV κα[ί] τὸ συνέχον καὶ κ[υρι]ώτ[α]τον Ἐπικού[ρ]ῳ καθ' ὃν ζῆν ἡρή- 30 μ[ε]θα πειθα[ρ]χῆσομεν· [δ]ς καὶ παρ[ή]νει * *.

DE HONORE ET GLORIA

548 τὸ εὐδαιμον καὶ μακάριον οὐ χρημάτων πλῆθος οὐδὲ 31 πραγμάτων ὄγκος οὐδ' ἀρχαί τινες ἔχουσιν οὐδὲ δυνάμεις, ἀλλ' ἀλυπία καὶ πραότης παθῶν καὶ διάθεσις ψυχῆς τὸ κατὰ φύσιν ὀρίζουσα.

PLUTARCHVS *de audiendis poetis* c. 14 p. 37^a προακηκοότες γὰρ ἐν

τοῖς ποιήμασι καὶ προανεγνωκότες . . . . ἤττον ταραττονται καὶ
 δυσκολαίνουσι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀκούοντες ὡς . . . . [Epic.
 sent. II. XV] καὶ τὸ εὐδαιμον . . . . ὀρίζουσα.

imitatur haec, ut uidit Gassendus p. 1709, Ioannes Chrysostomus in
 epist. ad Romanos hom. I t. IX p. 435^d Montef. εὐθυμίαν γὰρ καὶ 5
 χαρὰν οὐκ ἀρχῆς μέγεθος, οὐ χρημάτων πλῆθος, οὐ δυναστείας
 ὄγκος, οὐκ ἰσχύς σώματος, οὐ πολυτέλεια τραπέζης, οὐχ ἱματίων
 κόσμος, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων ποιεῖν εἴωθεν ἀλλ' ἢ κατόρ-
 θωμα μόνον πνευματικὸν καὶ συνειδὸς ἀγαθόν· καὶ ὁ τοῦτο κεκα-
 θαρμένον ἔχων κἂν ῥάκια περικείμενος ἢ καὶ λιμῶ παλαίων, τῶν 10
 σφόδρα τρυφώντων ἐστὶν εὐθυμότερος.

549 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 18 p. 1100^a καὶ μὴν
 ἀπὸ δόξης γίνεσθαι τινὰς ἡδονὰς Ἐπικούρου ὠμολόγει.

550 CICERO Tuscul. disp. II 12, 28 'roga hoc idem Epicurum:
 maius dicet esse malum mediocre dolorem quam maxumum dede- 15
 cus: in ipso enim dedecore mali nihil esse, nisi sequantur dolores.
 quis igitur Epicurum sequitur dolor, cum hoc ipsum dicit, summum
 malum esse dolorem? quo dedecus maius a philosopho nullum
 exspecto'.

idem orat. in L. Pisonem 27, 65 'dolor enim est malum, ut tu 20
 disputas: existimatio, dedecus, infamia, turpitudine uerba atque in-
 eptiae'.

551 Λάθε βιώσας.

PLVTARCHVS Εἰ καλῶς εἴρηται τὸ Λάθε βιώσας p. 1128 sqq. cf. prae-
 cipue c. 3 sq. p. 1128^f sq. 25

IVLIANVS imp. ad Themistium p. 471 Pet. 330, 15 Hertl. ἄρ' οἶει
 τούτων ἀκούσαντα τῶν λόγων ἐκείνον . . . οὐχὶ . . . σοφὸν ἀπο-
 φανεῖν τὸν τοῦ Νεοκλέους, ὃς κελεύει λαθεῖν βιώσαντα; καὶ σὺ
 δὲ ἔοικας τοῦτο καταμαθῶν προκαταλαμβάνειν ἡμᾶς ταῖς εἰς τὸν

13 δόξης i. e. fama. cf. Ep. sent. VII | τινὰς] τὰς ex cod. Har-
 leiano Wyttenbachius falso || 15 sq. cf. idem ib. II 6, 16 | 21 h. e.
 κενὰ φωναὶ καὶ λῆροι || 23 debebat inter epistularum fragmenta
 poni. ceterum Suidas t. II 1 p. 956, 14 Bernh. auctor est ὅτι Νεο-
 κλέους (fratrem dicit Epicuri) ἐστὶ τὸ Λάθε βιώσας. Pythagorae
 praeceptum dicit Marinus uit. Procli 15 p. 36 Fabr., cf. Damascius
 Suidae u. Σαραπίων t. II 2 p. 675, 16 | 27 ἀποφαίνειν libri: corr.
 Petauius | 28 τὸ τοῦ libri: corr. Cobetus

Ἐπίκουρον λοιδορίαις καὶ προεξαιρεῖν τὴν τοιαύτην γνώμην· φῆς γάρ που σχολὴν ἐπαινεῖν ἀπράγμονα καὶ διαλέξεις ἐν περιπάτοις προσήκειν ἐκείνῳ. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν οὐ καλῶς Ἐπικούρῳ ταῦτα ἐδόκει, πάλαι καὶ σφόδρα πείθομαι.

5 *idem ibidem* p. 478 Pet. 335, 19 Hertl. τὴν Ἐπικούρειον θαυμάζειν ἀπραγμοσύνην καὶ τοὺς κήπους — .

THEMISTIVS orat. xxvi p. 390, 21 Dind. ἐξελαύνειν Ἐπίκουρον τὸν Νεοκλέους καὶ ἐκβάλλειν τοῦ καταλόγου, ὅτι Ἐπίκουρος λάθρα βιώσας ἐπηνείτο καὶ ἔθετο δόγμα μὴ φύσει εἶναι τὸν ἄνθρωπον
10 κοινωνικόν τε καὶ ἡμερον.

cf. Philostratus vit. Apollonii viii 28 p. 368 πάντα τὸν χρόνον δὲν ἐβίω (Ἀπολλώνιος) λέγεται θαμὰ ἐπιφθέγγεσθαι· Ἄλαθε βιώσας· εἰ δὲ μὴ δύναιο, λάθε ἀποβιώσας·

Horatius epist. i 18, 102

15 *quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum
an secretum iter et fallentis semita uitae.*

ibid. i 17, 10 *nec uixit male qui natus moriensque fefellit.*

Ouidius trist. iii 4, 25 *crede mihi, bene qui latuit, bene uixit.*

Seneca Thyest. 393—403.

552 *PLVTARCHVS* vit. Pygri 20 πολιτείαν δὲ φεύγοντες ὡς βλάβην
21 καὶ σύγχυσιν τοῦ μακαρίου.

AVGVSTINVS contra Academicos iii 35 t. i p. 290^f ed. Ven. 1729
*nam si ex alieno probabili uiuimus, nec tu debuisti administrare
rem publicam, quia Epicuro uisum est non esse faciendum.*

25 *PLVTARCHVS* contra Epicuri beatitudinem 2 p. 1087^b . . . ἀνθρώπων
βούντων· Ὅυ γὰρ πυγμαῖοι εἰμὲν ἀμύμονες· οὐδὲ ῥήτορες οὐδὲ
προστάται δῆμων οὐδ' ἄρχοντες, ἄει δ' ἡμῖν δαῖς τε φίλη· καὶ
πᾶσα διὰ σαρκὸς ἐπιτερπῆς κίνησις ἐφ' ἡδονὴν τινα καὶ χαρὰν
ψυχῆς ἀναπεμπομένη.

30 *LVCRETIVS* v 1127

*ut satius multo iam sit parere quietum
quam regere imperio res uelle et regna tenere.*

8 καταλόγου] cf. *id.* or. 20 p. 289, 7 Ἐπίκουρον — ὡς τάχιστα
ἀπέπεμπεν ἐκ τοῦ καταλόγου | 9 cf. fr. 523 | 15 h. e. τί τὴν
εἰλικρινεστάτην γαλήνην παρασκευάζει. cf. sent. xiv || 20 cf. fr. 8. 9
Cicero de orat. iii 17, 63 sq. | 26 Hom. θ 246 | 27 *id.* θ 248 |
29 ἀναπεμπομένης libri: corr. Reiskius

comicus Sotionis ap. Athen. VIII p. 336^f (Com. t. III p. 395)

ἄρχαι δὲ πρεσβεΐαι τε καὶ στρατηγίαι
κόμποι κενοὶ ψοφοῦσιν ἀντ' ὄνειράτων.

cf. Philodemus VH² VII 176 εἰ γὰρ θελήσειέ τις ἅπαντ' ἐπεξιῶν
διασκοπεῖν τί φιλίας ἐστὶν πολεμιώτατον καὶ δυσμενείας ἀπεργα- 5
σ[τι]κώτατον, πολιτείαν ἂν εὖροι διὰ τε τὸν φθόνον τὸν πρὸς
τοὺς ἀλειφομένους ἐπὶ ταῦτα καὶ τὴν σύντροφον τοῖς τοιοῦτοις
φιλοπρωτίαν καὶ τὴν ἐκάστοτε διαφωνίαν ἐν τοῖς εἰσηγουμένοις.

553 LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 3 'Epicuri disciplina . . . .
apposita singulis quibusque moribus loquitur . . . . auarum populari 10
largitione liberat, ignauum prohibet accedere ad rem publicam,
pigrum exerceri, timidum militare'.

554 λέγειν δεῖ πῶς ἄριστα τὸ τῆς φύσεως τέλος συντη-
ρήσει, καὶ πῶς τις ἐκῶν εἶναι μὴ πρόσσεισιν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ
τὰς τῶν πληθῶν ἀρχάς. 15
PLUTARCHVS adu. Coloten 31 p. 1125^c (post ea quae fr. 556 adposita
sunt) καὶ γράφοντες αὐταῖς λέξεσιν, ὅτι λέγειν . . . . ἀρχάς.

555 PLUTARCHVS de tranquillitate animi 2 p. 465^f (Io. Stob. flor.
29, 79) οὐδὲ Ἐπίκουρος οἶεται δεῖν ἡσυχάζειν ἀλλὰ τῆ φύσει χρῆ-
σθαι πολιτευομένους καὶ πράσσοντας τὰ κοινὰ τοὺς φιλοτίμους 20
καὶ φιλοδόξους, ὡς μᾶλλον ὑπ' ἀπραγμοσύνης ταραττεσθαι καὶ
κακοῦσθαι πεφυκότας, ἂν ὦν ὀρέγονται μὴ τυγχάνωσιν.

556 PLUTARCHVS adu. Coloten 31 p. 1125^c ἀλλὰ τίνες εἰσὶν οἱ
(πολιτείας καὶ ἀρχάς καὶ νόμων διάταξιν) συγχέοντες καὶ κατα-
λύοντες καὶ ἄρῃην ἀναιροῦντες; οὐχ οἱ πολιτείας ἀπιστάντες αὐτοὺς 25
καὶ τοὺς πλησιάζοντας; οὐχ οἱ τὸν τῆς ἀταραξίας στέφανον
ἀσύμβλητον εἶναι ταῖς μεγάλαις ἡγεμονίαις λέγοντες; οὐχ
οἱ τὸ βασιλεύειν ἁμαρτίαν καὶ διάπτωσιν ἀποφαίνοντες;

2 ἀρχαὶ Iacobsius: ἀρεταὶ libri || 12 *exercere* libri. uetuit Ep.
γυμνάζεσθαι || 13—17 subicitur his a Plutarcho fragmentum Metro-
dori (cf. contra Epicuri beatitud. c. 16 p. 1098^c). hinc ego contra quam
Duening de Metrod. p. 55 iudicat colligo praemitti uerba magistri |
14 contra ambitionem uide quae Lucretius disserit v 1120—1132.
sed cf. Ep. sent. VII et fr. 549 || 19 cf. adn. ad u. 13 || 25 sq. cf.
fr. 8. 552

- 557 LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 6 'qui claritati ac potentiae studet, huic (ab Epicuro) praecipitur reges colere: qui molestiam ferre non potest, huic regiam fugere'.
- 558 PLUTARCHVS adu. Coloten 34 p. 1127^d τοὺς δὲ πρώτους καὶ
5 σοφωτάτους τῶν νομοθετῶν κακῶς λέγοντες (Ἐπικούροσ καὶ Μη-
τρόδωροσ).
idem ibid. 21 p. 1119^e ταῦτα γὰρ ὁ τυφῶν ἐστίν, ὃν πολὺν ὑμῖν
ἐνεποίησεν ὁ καθηγεμῶν, καὶ θεοῖσ πολεμῶν καὶ θείοισ ἀνδράσι.
imitatur comicus Sotionis ap. Athen. VIII p. 336^f (Com. III p. 395)
10 ἔξεισ δ' ὄσ' ἂν φάγησ τε καὶ πίησ μόνα·
σποδὸσ δὲ τᾶλλα, Περικλέησ Κόδροσ Κίμων.
- 559 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 15 p. 1097^e ἀλλὰ
τὴν ἀτοπίαν οὐδὲ βουλόμενον ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου παρελθεῖν, τὰσ
μὲν Θεμιστοκλέουσ καὶ Μιλτιάδου πράξεισ ὑπὸ πόδασ τιθεμένου
15 καὶ κατευτελίζοντοσ, ὑπὲρ αὐτοῦ δὲ . . . γράφοντοσ [fr. 183] κτλ.
- 560* PLUTARCHVS adu. Coloten 33 p. 1127^a τοὺς δὲ πολιτικοὺσ
ἀνδρασ ἐπὶ γέλωτι καὶ καταλύσει τῆσ δόξησ ὀνομάζουσι μόνον,
τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἐσχηκέναι τι λέγοντεσ ἀγαθὸν καὶ τοῦτο δὲ
μικκόν, οὕτωσὶ τῷ ῥήματι φράζοντεσ, αὐτὸν δὲ σιδηροῦν
20 σπλάγχνον ἀποκαλοῦντεσ καὶ πυνθανόμενοι, τί παθῶν ἐβάδιζε
διὰ τῆσ Πελοποννήσου μέσησ καὶ οὐ πιλίδιον ἔχων οἴκοι καθῆτο,
δηλαδὴ περὶ τὴν τῆσ γαστροσ ἐπιμέλειαν ὄλοσ καθεστώσ.

2 prius praeceptum non potuit nisi in epistula aliqua dari: alterum cum ex epistulis (cf. fr. 132 sq.) tum ex libro περὶ βασιλείας (cf. fr. 6) tolli potuit, sed cf. etiam fr. 577 || 5 Metrodori de Lycurgo et Solone dicta seruauit Plut. c. 33 p. 1127^{b, c} (fr. xviii sq. p. 54 Duen.) | 8 ἐποίησεν libri: corr. Reiskius || 14 non igitur plane uerum est Ciceronis de fin. II 21, 67 testimonium 'in uestris disputationibus historia muta est. numquam audiui in Epicuri schola Lycurgum Solonem [cf. fr. 558], Miltiadem Themistoclem Epaminondam [fr. 560] nominari, qui in ore sunt ceterorum omnium philosophorum': *laudari* dictum oportuit, non *nominari*; uerius Plutarchi supra u. 17 || 16 uerba Epicuri referrī eo certum est quod p. 1127^b op-
ponuntur ἂ δὲ Μητρόδωροσ . . . γέγραφεν | 17 ὀνόμασι μόνοισ
τὸν libri: corr. Amiotus

CHRYSIPPVS Ioannis Stob. flor. LXIII 31 εἰπόντος τινός 'οὐκ ἐρασθήσεται ὁ σοφός' μαρτυρεῖ γοῦν Μενέδημος 'Ἐπίκουρος 'Ἀλεξίνος' 'τῇ αὐτῇ' ἔφη 'χρήσομαι ἀποδείξει' ἢ γὰρ 'Ἀλεξίνος ὁ ἀνάγωγος καὶ 'Ἐπίκουρος ὁ ἀναίσθητος καὶ Μενέδημος <ὁ λῆρος> οὐ φασιν; ἐρασθήσεται ἄρα'.

5

575 LAERTIVS DIOG. X 121 εἰκόνας τε ἀναθήσειν (τὸν σοφὸν 'Ἐπικούρω δοκεῖ).

576 idem X 119 καὶ δικάσεσθαι.

577 idem X 121 καὶ μόναρχον ἐν καιρῷ θεραπεύσειν.

578 εἰ σοφὸς ἀνὴρ ταφῆς φροντιεῖ 10

SCRIPTOR EPICVREVS INCERTVS VH² VII 15 c. XIX * * [νομίσει]εν ἄν τις 'εἰ σοφὸς ἀνὴρ [τρ]οφῆς φροντιεῖ' καὶ τοι [τοι]ο[ύ]τως ἔχουσιν 'εἰ σοφὸς ἀνὴρ ταφῆς φροντιεῖ', τάχα περιπεσῶν ἀν[τιγρ]άφοις ἐν οἷς ἐκτετρῶγ[μένο]υ τοῦ ἄλφα * * .

LAERTIVS DIOG. X 118 οὐδὲ ταφῆς φροντιεῖν (τὸν σοφὸν 'Ἐπικούρω δοκεῖ).

QVO ANIMO SAPIENS SIT

579 PLVTARCHVS contra Epicuri beatitud. 4 p. 1089^a οἱ δὲ τούτῳ μάλιστα τὸν σοφὸν ἡγούμενοι διαφέρειν, τῷ μνημονεύειν ἐναργῶς καὶ συνέχειν ἐν αὐτῷ τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς φάσματα καὶ πάθη καὶ 20 κινήσεις, ὅτι μὲν οὐδὲν ἄξιον σοφίας παρεγγυῶσιν ὡς περ σαρώματ' ἐν οἰκίᾳ τῇ ψυχῇ τοῦ σοφοῦ τὰ τῆς ἡδονῆς ἐκκλύσματα μέ-

3 ἦ] εἰ libri | 4 μενέδημος οὐ φησιν libri: corr. Cobetus uar. lect. p. 10 conl. Laertio Diog. II 140, praeiuerat Gesnerus in uersione et Iacobsius lect. Stob. p. 103 || 6 cf. supra p. 78, 22 || 8 δικάσασθαι libri: corr. f | supple hic et fr. 577 idem quod fr. 575 || 9 contrarium praecipit fr. 6, ac dissuasit sane Idomeneo fr. 133. suadebant Peripatetici (cf. Arius p. 144, I W.) et Stoici (cf. Arius p. 111, 4). cf. fr. 557 || 10—14 cf. Gomperzius *zeitschr.* 1866 p. 708 | 11 supple tale quid καὶ 'Ἐπικούρου διαπορίαν (cf. p. 97 sq.) νομίσειεν κτλ. | 13 τάχα Gomperzius ex arographo Oxoniensi: αταχα Neapolitanum | 14 αλ|φατ . . . . . θενον . . | ω * Neap. ἄλφα τ[ε] κ[αὶ] το[ύ] ρ[ῶ] * Gomperzius | 15 eodem modo Stoici Seneca ep. 92, 34 sq. et Lucanus VII 809 sq., humanius Peripatetici Didymi Arii p. 144, 13 W. || 17 huc pertinent fr. 222—3. 225 | 21 ὅτι] εἰ libri | ὡς περ σωμαίων οἰκία libri

νειν ἐὼντες, μὴ λέγωμεν· ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ἀπὸ τούτων ἡδέως Ζῆν, αὐτόθεν πρόδηλον.

580* CICERO or. pro P. Sestio 10, 23 '(philosophos P. Clodius) eos laudabat maxime, qui dicuntur praeter ceteros esse auctores et
5 laudatores uoluptatis . . . . eosdemque praeclare dicere aiebat, sapientis omnia sua causa facere, rem publicam capessere hominem bene sanum non oportere; nihil esse praestabilius otiosa uita plena et conferta uoluptatibus: eos autem, qui dicerent dignitati esse seruiendum, rei publicae consulendum, officii rationem in omni uita,
10 non commodi esse ducendam, adeunda pro patria pericula, uolnera excipienda, mortem oppetendam, uaticinari atque insanire dicebat'.

581 LACTANTIUS diuin. instit. III 17, 39 'cum disputat (Epicurus) omnia sapientem sua caussa facere, ad utilitatem suam refert omnia quae agit'.

15 ibid. 17, 4 'inhumanus et suis commodis seruiens iubetur (ab Epicuro) nihil cuiquam tribuere, omnia enim sua caussa facere sapientem'.

582 CLEMENS Alex. strom. IV 22 p. 228, 7 Sylb. καὶ ὁ γε Ἐπίκουρος ἀδικεῖν ἐπὶ κέρδει τιμὴ (μὴ) βούλεσθαι φησι τὸν κατ' αὐτὸν σοφόν· πίστιν γὰρ λαβεῖν περὶ τοῦ λαθεῖν οὐ δύνασθαι. ὥστε εἰ
20 πεισθήσεται λήσειν, ἀδικήσει κατ' αὐτόν.

583 LAERTIUS DIOG. X 118 γυναικί τε (δοκεῖ Ἐπικούρῳ) οὐ μιγήσεσθαι τὸν σοφὸν ἢ οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν, ὡς φησι Διογένης ἐν τῇ Ἐπιτομῇ τῶν Ἐπικούρου ἠθικῶν δογμάτων.

584 LAERTIUS DIOG. X 120 τύχη τε (τὸν σοφὸν Ἐπικούρῳ δοκεῖ)
25 ἀντιτάξεσθαι· φίλην γὰρ οὐδένα κτήσεσθαι.

CICERO Tusc. disp. III 20, 49 'negat (Epicurus) ullam in sapientem uim esse fortunae'. cf. V 26, 73 (supra p. 307, 7).

585 SENECA dial. II ad Serenum de constantia sapientis c. 16, 1 'quod si Epicurus quoque, qui corpori plurimum indulsit, aduersus iniu-

13 cf. fr. 523 || 17 particulam negatiuam necessariam esse uidit Lowthius. de re cf. fr. 532, Cicero de finibus II 9, 28 de officiis III 9, 39 | 19 sq. cf. fr. 18 | 20 πιστήσεται fertur || 22 ἦ] η P¹ ἦ B οἶ F. de re cf. fr. 535 cum adn., Arrianus Epict. diss. II 4. ib. 10, 18 et cum inrisione Epicuri III 7, 16 || 24 cf. Ep. sent. XVI cum subsidio interpr., fr. 489 | 25 ἀντιτάξεσθαι H²f: ἀντιτάξασθαι ceteri | φίλον BPQH φίλων Ff | γάρ] τε libri | οὐδέν Ff. cf. sent. XXXIX

rias exurgit, *qui id* apud nos incredibile uideri potest aut supra humanae naturae mensuram? ille ait iniurias tolerabiles esse sapienti, nos iniurias non esse'.

- 586* CICERO Tusc. disp. v 36, 103 'num igitur ignobilitas aut humilitas aut etiam popularis offensio sapientem beatum esse prohibebit? . . . . intellegendum est igitur, nec gloriam popularem (104) ipsam per sese expetendam nec ignobilitatem extimescendam. "ueni Athenas" inquit Democritus "neque me quisquam ibi adgnouit". constantem hominem et grauem, qui gloriatur a gloria se afuisse. an tibicines iique qui fidibus utuntur suo, non multitudinis arbitrio 10 cantus numerosque moderantur: uir sapiens multo arte maiore praeditus non quid uerissimum sit, sed quid uelit uolgens exquiret? an quicquam stultius quam quos singulos sicut operarios barbarosque contemnas, eos aliquid putare esse uniuersos? ille uero nostras ambitiones leuitatesque contemnet honoresque populi etiam ultro 15 delatos repudiabit . . . . quantis igitur molestiis uacant qui nihil (105) omnino cum populo contrahunt. quid est enim dulcius otio litterato? iis dico litteris, quibus infinitatem rerum atque naturae et in hoc ipso mundo caelum terras maria cognoscimus? contempto igitur (106) honore, contempta etiam pecunia quid relinquitur quod extimescendum sit? exilium, credo, quod in maxumis malis ducitur. . . . ad (108) omnis casus facillima ratio est eorum, qui ad uoluptatem ea referunt quae secuntur in uita, ut quo cumque haec loco suppeditetur, ibi beate queant uiuere. itaque ad omnem rationem Teucris uox accommodari potest: "patria est ubi cumque est bene". 25

- 587 LAERTIUS DIOG. X 117 (Ἐπικούρω δοκεῖ) * * οὐκ ἂν ἐμποδίσαι πρὸς τὴν σοφίαν.

- 588 idem X 121 * * εἰ ἔχοι, ἀδιαφόρως ἂν σχοίη (ὁ σοφὸς κατ' Ἐπικούρου).

2 cf. fr. 536. Stoici adeo τὸν σοφὸν ἀνύβριστον εἶναι dicebant cf. Arius Did. p. 110, 16 W. || 7 cf. Laert. Diog. IX 36. Epicuri de gloria sua dicta habes fr. 187 sq. | 24 nobile aequi animi exemplum de philosophorum scholis sumpsit Horatius carm. I 7, 21 sq. || 26 principium coli interit, fort. τὰς τοῦ βίου περιστάσεις || 28 praecedat fr. 575. intercidit accusatiuus uelut δόξαν uel πλοῦτον | σχοίης libri: corr. Kuehnus

- 589 LAERTIVS DIOG. x 118 μόνον τε χάριν ἔξειν τὸν σοφόν, καὶ ἐπὶ φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως διὰ τε λόγου * * .
cf. Seneca epist. 81, 11 'nemo ergo scit praeter sapientem referre gratiam? . . . . ne nobis fiat invidia, scito idem dicere Epicurum, 5 Metrodorus certe ait solum sapientem referre gratiam scire'.
- 590 LAERTIVS DIOG. x 121 καὶ ὑπὲρ φίλου ποτὲ τεθνήξεσθαι (τὸν σοφὸν Ἐπικούρῳ δοκεῖ).
- 591 idem x 119 καὶ διατραπήσεσθαι τινὰς (τὸν σοφὸν Ἐπικούρῳ 9 δοκεῖ).
- 592 idem x 121 καὶ ἐπιχαρήσεσθαι τινὶ ἐπὶ τῷ διορθώματι (τὸν σοφὸν Ἐπικούρῳ δοκεῖ).
- 593 idem x 120 μᾶλλον τε εὐφρανθήσεσθαι (τὸν σοφὸν) τῶν ἄλλων ἐν ταῖς θεωρίαις.
- 594 idem x 118 (τὸν σοφὸν Ἐπικούρῳ δοκεῖ) οὐδὲ κολάσειν τοὺς 15 οἰκέτας, ἐλεήσειν μέντοι καὶ συγγνώμην τινὶ ἔξειν τῶν σπουδαίων.
- 595 idem x 121 καὶ καθ' ὕπνου δὲ ὁμοιον ἔσεσθαι (τὸν σοφόν).
- 596 idem x 117 πάθει μᾶλλον συσχεθήσεσθαι (τὸν σοφόν).
- 597 idem x 119 καὶ λυπήσεσθαι δὲ τὸν σοφόν (Ἐπικούρῳ δοκεῖ), 20 ὡς Διογένης ἐν τῇ ε̄ τῶν Ἐπιλέκτων.

1 ἔχειν F | καὶ ἐπὶ om Q deleuit H² | 2 λόγου] ὁδοῦ B¹(P¹)Q
ὁ δ' οὐχ B² ὁδοῦ FP²Hf | supplendum puto καὶ διὰ πράξεως ἵεναι ||
6 cf. fr. 546 || 8 cf. VH² x 80 c. XIX τὸ ἐν τοῖς πάσχουσιν ἐλεύθερον συναγωνίζεται τῇ διατροπῇ [π]ρὸς τὸ καταγωνίσασθαι τὰ αἰσχρὰ τῶν παθῶν. ib. 74 c. VII καὶ δια(σ)τροφή φόβῳ μὲν ἐπ[ι] δούλ[ω]ν, διατροπῇ δὲ ἐπ' ἐλευθέρων, πρὸς δὲ τούτω[ι] ἐπιθυμία ποτὲ καὶ περισπα[σμ]ῶι. Plut. de uirt. mor. 4 p. 442^f τὸ σῶμα τῇ δόξῃ συνδιατρεπόμενον καὶ ἀναπιμπλάμενον ἔμετοι καὶ διατροπαὶ ναυτιώδεις ἴσχουσι. de structura cf. Epictetus (fr. 86) Stob. flor. 46, 86. sententiam intelleges conl. fr. 210 sq. || 10 exspectes κατορθώματι. pertinet fort. ad id quod praecedit de regibus pro tempore colendis fr. 577 || 12 cf. supra p. 98, 18 || 15 ἐλεῆσαι Ff | τῶν σπουδαίων Ff: τὸν σπουδαῖον ceteri || 17 cf. Ep. ep. III 135 p. 66, 7 et fr. 222^a || 18 μᾶλλον] fort. μὴν: antecedit fr. 222^a p. 169, 23 || 19 λυπηθήσεσθαι FP²Hf | 20 ὡς . . . ἐπιλ. om F | ε̄ B πέμπτη f: ιε̄ PQH | de sententia cf. adn. p. 164, 6 Crantor [Plutarchi] consol. ad Apoll. 3 p. 102^d et Ciceronis Tusc. disp. III 6, 12. consentiebant

- 598 LAERTIUS DIOG. x 118 ὅτε μέντοι στρεβλοῦται (ὁ σοφός),
ἐνθα καὶ μύζει καὶ οἰμῶζει.
- 599 CICERO Tusc. disp. v 38, 110 'motus animi, sollicitudines aegritudinesque obliuione leniuntur traductis animis ad uoluptatem. non sine causa igitur Epicurus ausus est dicere semper in pluribus 5 bonis esse sapientem, quia semper sit in uoluptatibus: ex quo effici putat ille . . . , ut sapiens semper beatus sit. "etiamne si sensibus (111) carebit oculorum, si aurium?" etiam, nam ista ipsa contemnit. primum enim horribilis ista caecitas quibus tandem caret uoluptatibus? cum quidam etiam disputent ceteras uoluptates in ipsis habitare 10 sensibus, quae autem aspectu percipiuntur, ea non uersari in oculorum ulla iucunditate, ut ea quae gustemus olfaciamus tractemus, in ea ipsa ubi sentimus parte uersentur: in oculis tale nil fit, animus accipit quae uidemus. animo autem multis modis uariisque delectari licet, etiam si non adhibeatur aspectus: loquor enim de 15 docto homine et erudito, cui uiuere est cogitare, sapientis autem cogitatio non ferme ad inuestigandum adhibet oculos aduocatos. etenim si nox non adimit uitam beatam, cur dies nocti similis adimat? (112) . . . . (39, 114) Democritus luminibus amissis alba scilicet discernere et atra non poterat: at uero bona mala, aequa iniqua, honesta 20 turpia, utilia inutilia, magna parua poterat, et sine uarietate colorum licebat uiuere beate, sine notione rerum non licebat. atque hic uir inpediri etiam animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur et cum alii saepe quod ante pedes esset non uiderent, ille in infinitatem

Cyrenaici cf. Laert. Diog. II 91 λυπήσασθαι μέντοι καὶ φοβήσασθαι (τὸν σοφόν), φυσικῶς γὰρ γίνεσθαι

1 opponitur fragmento 601, praecedit fr. 589 | μέν τις f | 2 μύζει FP²H²f | οἰμῶζει FP²QHf || 12 *tractemus audiamus* in libri | 19 quod Cic. primum subiungit Antipatri Cyrenaici (cf. Laert. Diog. II 86) apophthegma in primario fonte relatam esse potuit | fabulosam Democriti caecitatem fuere qui in maius auferent, quod uituperat Plutarchus de curios. 12 p. 521^d neque Antiochus sine dubitatione memorauerat, ut uides ap. Ciceronem de finibus v 29, 87. itaque hoc loco Cicero suspectum illud, Abderitam se ipsum oculis priuauisse, omisit, retinuit caecitatem. hanc uero si non ab ipso Epicuro, saltem a uetustiore scriptore Epicureo traditam fuisse fidem facit hic locus | 22 fort. *notatione* | 24 sq. haec ad Epicurum ipsum translata habes apud Lucretium I 72—4 cf. III 14 sqq.

omnem peregrinabatur, ut nulla in extremitate consisteret . . . . .
 (40, 116) In surditate uero quidnam est mali? . . . omnes . . nos
 in iis linguis quas non intellegimus, quae sunt innumerabiles, surdi
 profecto sumus. "at uocem citharoedi non audiunt". ne stridorem
 5 quidem serrae tum cum acuitur, aut grunditum cum iugulatur suis
 nec cum quiescere uolunt, fremitum murmurantis maris. et si cantus
 eos forte delectant, primum cogitare debent, ante quam hi sint in-
 uenti, multos beate uixisse sapientis, deinde multo maiorem percipi
 (117) posse legendis his quam audiendis uoluptatem. tum, ut paullo ante
 10 caecos ad aurium traducebamus uoluptatem, sic licet surdos ad ocu-
 lorum: etenim qui secum loqui poterit, sermonem alterius non
 requirit'.

600 ΠΛΥΤΑΡΧΟΥΣ contra Epicuri beatitudinem 3 p. 1088^b τὸ δὲ
 ἡδέως ζῆν * * ἂν ἄπτωνται, πλείονα περὶ τούτου λέγειν οὐκ ἐψώ-
 15 σιν ἡμᾶς, ὁμολογοῦντες αὐτοὶ μικρὸν εἶναι τὸ τῆς σαρκὸς ἡδύ,
 μᾶλλον δ' ἀκαρέες, εἴ γε δὴ μὴ κενολογοῦσι μηδ' ἀλαζονεύονται.
 . . . Ἐπίκουρος δὲ καὶ γελᾶν φησι ταῖς ὑπερβολαῖς τοῦ περὶ
 τὸ σῶμα νοσήματος πολλάκις κάμνοντα τὸν σοφόν.
 idem ibid. 5 p. 1090^a ἀλλ' ἀξιοῦμεν αὐτούς, εἰ τοῖς πάθεσι βού-
 20 λονται τοῖς ἑαυτῶν ὁμολογεῖν καὶ μὴ 'κεναῖς φωναῖς' θρασυνόμε-
 νοὶ καὶ δημαγωγοῦντες ἀλαζονείαν προσοφλισκάνειν, ἢ μὴ λαμβά-
 νειν χαρᾶς ἀρχὴν ἀπάσης <τὴν> τῆς 'σαρκὸς εὐστάθειαν' ἢ μὴ
 φάναι χαίρειν καὶ βρυάζειν τοὺς ἐν πόνοις ὑπερβάλλουσι
 καὶ νόσοις <δειναῖς> γινομένους.

1 extremitate] cf. p. 236, 17—20 | 7 sq. cf. Lucr. v 1379 sqq.
 primum sententiae auctorem indicat Philodemus de mus. VH¹ I c. 36, 29
 Δημόκριτος μὲν τοίνυν ἀν[ήρ] οὐ φυσιολογ[ώ]τατος μόν[ον] τῶν
 ἀρχαίων ἀλλ[ὰ] καὶ τῶν ἱστορουμένων οὐδενό[ς] ἤτ[τον] πολυ-
 πράγμων μου[σ]ικήν φησι νεωτ[έ]ραν εἶναι, καὶ τὴν αἰτίαν [ἀπ]ο-
 δίδωσι λέγων μὴ ἀποκρίν[αι] τὰναγκαῖον, [ἀ]λλὰ ἐκ τοῦ πε[ρ]ιεῦν-
 τος ἤδη [γε]νέσθαι | 9 Philodemi de musica liber IV totus hac
 sententia nititur μηδὲ ἐν πρὸς σεμνότητα καὶ λογιστικὴν ἔ[μφ]ασιν
 ποι[εῖ]ν τὸ μέλος δια[τ]ορώτε[ρ]ον, ἀλλὰ τέρψιν ἀκοῆς προστι[θ]έναι
 μόνον, ut dicit c. 10, 15. cf. c. 3, 11—25 al. || 14 hiatum cod. Harl.
 indicat, si Wytttenbachii testimonium recte interpretor. frustra in
 uocibus ἂν ἄπτωνται desudarunt | 17 intercedit Metrodori fr. XVI
 p. 53 Duen. | 22 uid. fr. 424 cf. 68 | 23 βρυάζειν Maduigijs adu. I
 673: ὑβρίζειν libri. cf. fr. 181. 605 | 24 δειναῖς inserui cf. supra
 p. 292, 18 | secuntur quae dedi p. 122, 6

- 601 LAERTIUS DIOG. x 118 κἀν στρεβλωθῆ δ' ὁ σοφός, εἶναι αὐ-
τὸν εὐδαίμονα.
- CICERO Tusc. disp. II 7, 17 'Epicurus uero ea dicit, ut mihi quidem
risus captare uideatur. adfirmat enim quodam loco, si uratur sa-
piens, si crucietur — exspectas fortasse dum dicat: patietur, per- 5
feret, non succumbet: magna me Hercule laus et eo ipso per quem
iurauī digna. sed Epicuro homini aspero et duro non est hoc satis.
in Phalaridis tauro si erit, dicet: quam suaue est, quam
hoc non curo . . . . . At id quidem illi ipsi qui dolorem malum
esse negant, non solent dicere, cuiquam suaue esse cruciari: asperum 10
difficile odiosum contra naturam dicunt, nec tamen malum. hic qui
solum hoc malum dicit et malorum omnium extremum, sapientem
censet id suaue dicturum. ego a te non postulo, ut dolorem eis-
dem uerbis adfcias quibus Epicurus, homo ut scis uoluptarius.
ille dixerit sane idem in Phalaridis tauro, quod si esset in lectulo: 15
ego tantam uim non tribuo sapientiae contra dolorem'.
ibid. v 10, 31 'Epicurus exoritur, cui etiam, si dis placet, uidetur
semper sapiens beatus. hic dignitate huius sententiae capitur, sed
numquam id diceret, si ipse se audiret. quid est enim quod minus
conueniat quam ut is, qui uel summum uel solum malum dolorem 20
esse dicat, idem censeat "quam hoc suaue est" tum cum dolore
crucietur dicturum esse sapientem?'
ibid. v 26, 75 'me quidem auctore etiam Peripatetici ueteresque
Academici balbutire aliquando desinant aperteque et clara uoce au-
deant dicere beatam uitam in Phalaridis taurum descensuram'. 25
de finibus II 27, 88 '(dolorem) nihili facit; ait enim se, si uratur,
"quam hoc suaue" dicturum'.
v 28, 85 'sitne tantum in uirtute, ut ea praediti uel in Phalaridis
tauro beati sint'.
or. in Pisonem 18, 42 'sed dicunt isti ipsi, qui mala dolore, bona 30
uoluptate definiunt, sapientem etiam si in Phalaridis tauro inclusus
succensis ignibus torreatur, dicturum tamen suaue illud esse seque
ne tantulum quidem commoueri: tantam uirtutis uim esse uoluerunt,
ut non posset esse umquam uir bonus non beatus'.
SENECA epist. 66, 18 'Epicurus quoque ait sapientem, si in Phala- 35

7 iurauī hercule digna libri: glossema deleuit Bakius | 14 epi-
curus uoluptatem homo libri: glossema expunxit Bentleius

ridis tauro peruratur, exclamaturum: dulce est et ad me nihil pertinet. quid miraris, si ego paria bona dico unius in conuiuio iacentis, alterius inter tormenta fortissime stantis? cum quod incredibilius est, dicat Epicurus, dulce esse torreri'.

5 idem ep. 67, 15 'torqueor, sed fortiter: bene est. occidior, sed fortiter: bene est. audi Epicurum, dicet et dulce est. ego tam honestae rei ac seuerae numquam molle nomen inponam'.

LACTANTIUS diuin. instit. III 27, 5 'Epicurus multo fortius sapiens inquit semper beatus est et uel inclusus in Phalaridis
10 tauro hanc uocem emittet "suaue est et nihil curo". quis eum non inriserit, maxime quod homo uoluptarius personam sibi uiri fortis inposuit et quidem supra modum?'

idem III 17, 42 'mortem non esse metuendam forti uiro nec ullum dolorem: qui etiam si torqueatur, si uratur, nihil se curare dicat'.

15 idem III 17, 5 (supra p. 276, 21).

602 AELIANVS uar. hist. IV 13 (Io. Stob. flor. XVII 30) ó αὐτὸς ἔλεγεν ἐτοίμως ἔχειν καὶ τῷ Διὶ ὑπὲρ εὐδαιμονίας διαγωνίζεσθαι μᾶζαν ἔχων καὶ ὕδωρ.

CLEMENS Alex. strom. II 21 p. 178, 41 Ἐπίκουρος δὲ ἐν τῷ μὴ
20 πεινῆν μηδὲ διψῆν μηδὲ ῥιγοῦν τὴν εὐδαιμονίαν τιθέμενος τὴν

1 nihil Mp | 2 unius . . iacentis P²: om Mp | 3 cum quod] quod cum M quocum p | 4 torreri Haase: terroris libri || 16 praecedat fr. 473 | ó αὐτὸς om Stob. | 17 ἔλεγε δ' Stob. | cf. Ep. ep. III 131 fr. 181. 467. sapientem cum deo conlatum habes etiam ep. III 135 extr. praeiuerant Cynici, cf. Dio Chrysost. or. VI 31 p. 208 R. καὶ μάλιστα ἐμιμείτο (Διογένης) τῶν θεῶν τὸν βίον· ἐκείνους γὰρ μόνους φησὶν Ὀμηρος ῥαδίως ζῆν, ὡς τῶν ἀνθρώπων ἐπιπόνως καὶ χαλεπῶς βιούντων. Stoici quoque beatitudinem suam dis comparabant (cf. Lipsius manuduct. III 14 Bernaysius de Heracliti q. f. epistulis p. 135 sq.), notum illud Horatianum ep. I 1, 106 'sapiens uno minor est Ioue', cf. Arius Didymus Stobaei ecl. eth. p. 98, 19 — 99, 2 Wachsm.; Epicureo colore Attalus Stoicus Senecae ep. 110, 18 'disce paruo esse contentus et illam uocem . . . exclama: habemus aquam, habemus polentam, Ioui ipsi controuersiam de felicitate faciamus' et 20 'nihil desideres oportet, si uis Iouem prouocare nihil desiderantem', cf. id. quaest. nat. VI 32, 5 'si uolumus tranquille degere et ipsis dis de felicitate controuersiam agere' || 19 sq. cf. fr. 200 | 20 μήτε ῥιγοῦν codex

ἰσόθεον ἐπεφώνησε φωνήν, ἀσεβῶς εἰπὼν ἐν τούτοις κἀν Διὶ πατρὶ μάχεσθαι, ὡς περ ὑῶν σκατοφάγων καὶ οὐχὶ τῶν λογικῶν καὶ φιλοσόφων τὴν μακαρίαν νικᾶν δογματίζων.

cf. Theodoretus curat. Graec. errorum XI p. 154, 2 Sylb. 420 Gaisf. IULIANVS imp. or. VI p. 366 Pet. 253, 2 Hertl. ἀρά σοι μικρὰ φαί- 5 νεται ἀνὴρ 'ἀπολις ἄδικος πατρίδος ἐστερημένος' οὐκ ὀβολόν, οὐ δραχμὴν, οὐκ οἰκέτην ἔχων, ἀλλ' οὐδὲ μᾶζαν; ἦς 'Ἐπίκουρος εὐπορῶν οὐδὲ τῶν θεῶν φησιν εἰς εὐδαιμονίας λόγον ἐλαττοῦσθαι, πρὸς μὲν τοὺς θεοὺς οὐκ ἐρίζων, τοῦ δοκοῦντος δὲ τοῖς ἀνθρώ- 10 ποις εὐδαιμονεστάτου (εὐδαιμονέστερον) ζῶν καὶ ἔλεγε ζῆν εὐ- δαιμονέστερον.

CICERO de finibus II 27, 88 'uoluptatem non optabiliorem diuturnitas facit? quid est igitur cur ita semper deum appellet Epicurus beatum et aeternum? dempta enim aeternitate nihilo beatior Iupiter quam Epicurus, uterque enim summo bono fruitur id est uoluptate. 15 . . . . . qua igitur re ab deo uincitur, si aeternitate non uincitur? in qua quid est boni praeter summam uoluptatem et eam sempiternam?' SENECA ep. 25, 4 'ad legem naturae reuertamur: diuitiae paratae sunt. aut gratuitum est quo egemus aut uile: panem et aquam natura desiderat. nemo ad haec pauper est. intra quae quisquis 20 desiderium suum clusit, cum ipso Ioue de felicitate contendat, ut ait Epicurus'. cf. ep. 119, 7.

603 CICERO de finibus V 31, 93 'isti ipsi qui uoluptate et dolore omnia metiuntur, nonne clamant sapienti plus semper adesse quod uelit quam quod nolit? cum tantum igitur in uirtute po- 25 nant ii qui fatentur se uirtutis causa, nisi ea uoluptatem crearet, ne manum quidem uersuros fuisse, quid facere nos oportet . . . .?'

604 CICERO Tusc. disp. V 26, 73 'an Epicuro, qui tantum modo induit personam philosophi et sibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit . . . . nullum sapienti esse tempus, etiam si uratur torqueatur 30 secetur, quin possit exclamare "Quam pro nihilo puto", cum praesertim omne malum dolore definiat, bonum uoluptate, haec nostra

3 μακαρίαν abstractum non temptauerim | νίκην cod. | 6 fr. trag. adesp. 107 p. 671 Nauck. | 9 τοῦ] τοῦτο ante Hertleinius | 10 εὐδαιμονέστερον suppleuit Reiskius | 19 quod agemus Mp | 20 nemo ad haec pauper est] graeca dat Clemens Al. paedag. II 1 p. 64, 19 (i. e. Musonius) οὐδεὶς δ' ἐστὶ πένης εἰς τἀναγκαῖα cf. Plut. in adn. p. 303, 12 || 32 sq. fr. 69. 512

honesta turpia inrideat dicatque nos in uocibus occupatos inanis sonos fundere, neque quicquam ad nos pertinere nisi quod aut leue aut asperum in corpore sentiatur. huic ergo . . . . . obliuisci licebit sui et tum fortunam contemnere, cum sit omne et bonum eius et
 5 malum in potestate fortunae, tum dicere se beatum in summo cruciatu atque tormentis, cum constituerit non modo summum malum esse dolorem sed etiam solum?' 26, 75 'cum is dicat semper beatum esse sapientem'. 41, 119 (supra fr. 511 p. 314, 25).

ibid. III 20, 49 'negat ullum esse tempus, quo sapiens non beatus sit'.

10 ibid. V 10, 31 (supra p. 338, 17).

de finibus V 27, 80 'dixerit hoc idem Epicurus, semper beatum esse sapientem: quod quidem solet ebullire non numquam: quem quidem, cum summis doloribus conficiatur, ait dicturum: quam suaue est, quam nihil curo'.

605 PLUTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 16 p. 1098^b ἀλλ' ἡδέως τε βεβιωκέναι καὶ βρυάζειν καὶ καθυμνεῖν τὸν αὐτῶν βίον ἐκκραυγάζοντες λέγουσι.

606 PHILODEMVS VH² I 158 ἀλλὰ δυνάμεθα μὲν, οὐ βουλόμεθα δέ, καθά περ ἔλεγέ τις περὶ ἐμοῦ τάχα μωκώμενος, καὶ πως ἔφη·
 20 μῶν ὑπαρκτὸν ἐσ[τ]ιν ὃ φησιν Ἐπίκουρος ἀδιανόητον εἶναι τὸ τάγαθὰ καὶ . . . . . τὰ βλε[πόμενα] * * .

607 APOLLONIVS DYSC. de aduerb. p. 566, 3 Bekk. καὶ ἔτι παρὰ Ἐπίκουρον τὸ ἀμῶς γέ πως, σημαῖνον κατὰ τινα τρόπον, ἀπὸ ὀξύτονου τοῦ ἀμός.

1 cf. fr. 511 | 2 sq. fr. 411 | 4 sent. XVI fr. 489 | 12 *ebullire* inridet Epicurum eodem uerbo (ἐκβράσαι?) usum fr. 69 p. 122, 27 || 16 βρυάζειν fr. 181 et 600 p. 337, 23 βρυασμόν Plut. ibid. 30 p. 1107^a; βρυαζόντων supra p. 311, 21 scribendum erat. idem uerbum haud scio an Aristophani restituendum sit equ. 526 πολλῶ βρυάσας ποτ' ἐπαίνῳ pro ρεύσας.

SPICILEGIUM

FRAGMENTORVM ET TESTIMONIORVM

TESTIMONIIS ADDATVR

- p. 2 LAERTIVS DIOGENES x 31 λέγει δὲ καὶ ἐν τῇ Πρὸς Ἡρόδοτον
ἐπιτομῇ (uide p. 70). 5
- 70 PLVTARCHVS de Pythiae orac. 11 p. 399° ἐπεὶ τί κωλύει εἰπεῖν ἕτε-
ρον, ὡς οὐκ ἔγραψε τὰς Κυρίας ὑμῖν Ἐπίκουρος, ὦ Βόηθε, δόξας,
ἀλλ' ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως οὕτω πρὸς ἀλληλα τῶν γραμμα-
των συμπεσόντων ἀπετελέσθη τὸ βιβλίον;
SCHOLION in Clementis Al. Paedag. II 10 (Ep. fr. 62 p. 118, 22) 10
t. IV p. 126 Klotz. Ἐπίκουρος οὗτος ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ Κύριαι
δόξαι ἦτοι Ἐπικούρου φωναί ταῦτα καὶ ἕτερα λέγει τοιαῦτα.
- 87, 9 de Chrysippe cf. Galenus de Hippocratis et Platonis dogmatis III 4
t. v p. 314 sq. K. 281 Muell. ἐμπλήσας ὁ Χρύσιππος ὄλον τὸ βι-
βλίον ἐπῶν Ὀμηρικῶν καὶ Ἡσιοδείων καὶ Στησιχορείων Ἐμπεδο- 15
κλείων τε καὶ Ὀρφικῶν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐκ τῆς τραγωδίας
καὶ παρὰ Τυρταίου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν οὐκ ὀλίγα παραθέμε-
νος, εἶτα μόνον οὐ συνείς τῆς θαυμαστῆς δὴ ταύτης ἀπεραντολο-
γίας (τοῦτο γὰρ αὐτῇ μᾶλλον ἡγοῦμαι προσήκειν τοῦνομα) ταῦτα
κατὰ λέξιν ἐπιφέρει· 'ταυτὶ μὲν φήσουσιν ἀδολεσχίαν εἶναι γραῶ- 20
δη, τυχὸν δὲ καὶ γραμμάτων διδασκάλου βουλομένου στίχους ὃ τι
πλείστους ὑπὸ τὸ αὐτὸ διανόημα τάξαι'. καλῶς εἶπες, ὦ Χρύσιππε,
ταῦτα· κάλλιον δὲ ἦν, εἰ μὴ μόνον εἶπες ἀλλὰ καὶ παντάπασιν
ἐφυλάξω τὴν γραῶδη ταύτην ἀδολεσχίαν.
- 87, 17 PHILO de prouidentia I 50 p. 23 Auch. 'dicat mihi Epicurus, quot- 25
quot ipse scriptiones edidit, utrum ex prouidentia sapientiaque
scripserit an sine sapientia. si enim sine prouidentia sapientiaque
scripsit, anne sibi gloriae tribuet, quae scripsit, huius modi esse, ut
sapientia et disciplina destituta esse uideantur? quodsi sapienter

7 ὑμῖν] ἡμῖν libri | de sententia cf. p. 257, 17 cum adn. || 18
μόνον οὐ] μὴ libri, deletbat Muellerus

scripsit atque prudenter, quo modo sapiens erit quod non est ex sapientia, aut prouidum quod non est ex prouidentia?’

- 88, 23 sq. cf. Philodemus de rhet. iv 1 (VH¹ t. xi) c. 16 ἄνευ δὲ ἐπιτη-
 δεύσεως ἀσάφεια γίνεται παρά τὸ μὴ κρατεῖν τῶν πραγμάτων ἢ
 5 μὴ διειλημμένως ἢ παρά τὸ μὴ φιληδεῖν μὴ προσκαρτερεῖν τῇ
 περιωδευμένῃ προφορᾷ καὶ γραφῇ καὶ κοινῶς τε παρά τὸ μὴ
 καλῶς ἐλληνίζειν ἐπίστασθαι (καὶ γὰρ σολοικισμοὶ ποιοὶ καὶ βαρ-
 βαρισμοὶ πολλὴν ἀσάφειαν ἐν τοῖς λόγοις ἀποτελοῦσι) καὶ παρά τὸ
 σύμφ[υτα] τὰ ῥήματα τοῖ[ς] π[ράγμ]α[σι ν]ομίζειν.
- 89, 9 ‘sibi repugnantia et contraria’ dixisse Epicurum arguit Lactantius
 11 diu. inst. v 3, 1.
- 89, 31 PLVTARCHVS adu. Coloten 16 p. 1116° cum acerba irrisione: τοῖς
 ἀκριβέστερον (Πλάτωνος) ἐλληνίζουσι τούτοις καὶ καθαρώτερον
 διαλεγόμενοις.

15 FRAGMENTIS ADDATVR

5 inridet Plutarchus l. s. p. 1095^d sq.

18 adn. p. 97, 28 add.: Lactantius diu. inst. III 17, 35—43.

20 inridet Plutarchus l. s. p. 1095^d sq.

21 cf. Plut. contra Epic. beatit. 12 p. 1095^a οὐ γὰρ ἂν ἐπήλθεν αὐ-
 20 τοῖς εἰς νοῦν βαλέσθαι τὰς τυφλὰς ἐκείνας καὶ νωδὰς ψηλαφή-
 σεις καὶ ἐπιπηδήσεις τοῦ ἀκολάστου μεμαθηκόσιν, εἰ μὴδὲν ἄλλο,
 γράφειν περὶ Ὀμήρου καὶ περὶ Εὐριπίδου, ὡς Ἀριστοτέλης καὶ
 Ἡρακλείδης καὶ Δικαίαρχος. ἀλλ’ οἶμαι τοιούτων ἐφοδίων μὴ φρον-
 τίσαντες . . . ἦδεσθαι πάντως ἐθέλοντες, τοῦ δὲ σώματος ἀπαγο-
 25 ρεύοντος αἰσχρὰ καὶ ἄωρα πράττειν ὁμολογοῦσι, τῶν τε προτέρων
 ἡδονῶν ἀναμιμνήσκοντες ἑαυτοὺς καὶ χρώμενοι ταῖς παλαιαῖς ἀπο-
 ρία προσφάτων ὡς περ τεταριχευμέναις καὶ νεκρὰς ἄλλας πάλιν καὶ
 τεθνηκυίας οἷον ἐν τέφρᾳ ψυχρᾷ τῇ σαρκὶ κινουντες παρά φύσιν
 καὶ ἀναζωπυροῦντες, ἅτε δὴ μὴδὲν οἰκτεῖον ἢδὲ μὴδὲ χαρᾶς ἄξιον
 30 ἔχοντες ἐν τῇ ψυχῇ παρεσκευασμένον.

adn. ad p. 98, 23 add. Plutarchus An seni res p. gerenda sit 5
 p. 786^c. cf. Iuncus Stobaei flor. cxv 26 p. 72, 17 Mein.

55 p. 114, 19 add. ix 50 [ὡς Ἐπί]κουρος ἐν τῷ Περὶ [ῥητορικῆς?] γέγραπεν ix 116 Ἐ]πίκουρον.

ὅ μὴ ante προσκ.] an ἦ? || 27 νεκραῖς libri: corr. Maduigijs
 adu. I 673

- 57^a PLVTARCHVS contra Epicuri beatit. 13 p. 1095°: supra fr. 20
p. 98, 19 sq. cf. fr. 569 cum adn.
- 62^a GNOMOLOGION Monacense 194, codicis Paris. 1310 ed. Boissonadius Anecd. Gr. II p. 467 Ἐπίκουρος ὁ φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς, πότε χρῆ γυναικὶ προσομιλεῖν, ἔφη· Ὅταν σαυτοῦ ἀσθενέστερος 5
θέλης γενέσθαι.
- 63 cf. Philo de plantatione Noe 35 p. 350 Mang. ἐσπουδάσθη δὲ παρὰ πολλοῖς τῶν φιλοσόφων ἢ σκέψις οὐ μετρίως, προτείνεται δὲ οὕτως· Εἰ μεθυσθήσεται ὁ σοφός; ἔστι τοίνυν τὸ μεθύειν διττόν, ἐν μὲν ἴσον τι τῷ οἰνοῦσθαι, ἕτερον δὲ ἴσον τῷ ληρεῖν ἐν οἴνῳ· τῶν 10
δὲ ἐπιχειρησάντων τῇ προτάσει οἱ μὲν ἔφασαν μῆτε ἀκράτῳ πλείονι χρῆσεσθαι τὸν σοφὸν μῆτε ληρήσειν· τὸ μὲν γὰρ ἀμάρτημα, τὸ δὲ ἀμαρτήματος εἶναι ποιητικόν, ἐκάτερον δὲ ἀλλότριον κατορθού-
τος. οἱ δὲ τὸ μὲν οἰνοῦσθαι καὶ σπουδαίῳ προσῆκον ἀπεφήναντο, τὸ δὲ ληρεῖν ἀνοίκειον· τὴν γὰρ ἐν αὐτῷ φρόνησιν ἰκανὴν εἶναι 15
τοῖς βλάπτειν ἐπιχειροῦσιν ἀντιστατῆσαι καὶ τὸν ἐπὶ τῇ ψυχῇ νεω-
τερισμὸν αὐτῶν καθελεῖν, δύναμιν δὲ περιβεβλησθαι φρόνησιν πα-
θῶν σβεστήριον κτέ.
- p. 119, 21 testimoniis libri Περί τέλους add.
LVCIANVS de parasito 11 καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ τέλους ἀεὶ πολεμῶν 20
(Epicurus) καὶ διαφερόμενος πρὸς τινὰς —.
VITRUVIUS VII 1, 2 p. 155, 15 Ros. 'quasque Socrates Platon Aristoteles Zenon Epicurus aliique philosophi hominibus agenda uitae terminationes finissent'.
- 66 ad p. 119, 25 adn.: cf. Cicero Tusc. disp. II 7, 18 sqq. 25
- 67 p. 121, 31 add. CICERO Acad. poster. I 2, 7 'illud uerum et simplex bonum, quod non possit ab honestate seiungi: quod bonum quale sit negat omnino Epicurus sine uoluptatibus sensum mouentibus se ne suspicari *quidem*'.
- 68 p. 122, 16 sqq. add. Clemens Al. strom. II 20 p. 177, 29 (ἡ ἡδονή) 30

4 ὁ φιλόσοφος om. Monac. | 5 χρῆ] δεῖ Mon. | προσομ. γυν. Mon. | σαυτὸν ἀσθενέστερον θέλεις (θέλης Mon.) libri. forma sententiae non Epicurea est sed Pythagorea cf. Laert. Diog. VIII 9 extr. || 8 de Stoicis cf. Seneca epist. 83, 9 sqq. Didymus Arius Stobaei ecl. eth. p. 109, 5 Wachsm., de Peripateticis ibid. p. 144, 10 | 12 χρῆσθαι et ληρήσει fertur || 28 se ne] nec libri | 29 *quidem* suppleuit Durandus

ἐπιθυμίαν γεννᾶ ἔφασιν καὶ ὀρεῖν οὖσαν ἄλογον τοῦ κεχαρισμένου αὐτῆ, <ῆ> καὶ τὸν Ἐπίκουρον τέλος εἶναι τοῦ φιλοσόφου ἀνέπεισε θέσθαι τὴν ἡδονήν· θειάζει γοῦν σαρκὸς εὐσταθὲς κατάστημα καὶ τὸ περὶ ταύτης πιστὸν ἔλπισμα.

5 p. 122, 23 cf. Metrodorus Clementis Al. strom. II 21 p. 179, 40 Ἄγαθὸν ψυχῆς τί ἄλλο ἢ τὸ σαρκὸς εὐσταθὲς κατάστημα καὶ τὸ περὶ ταύτης πιστὸν ἔλπισμα (fr. x et ix Duen.).

p. 124, 18 testimoniis librorum Περὶ φύσεως add.

LVCIANVS de parasito c. 11 ὁ γὰρ Ζητῶν (Epicurus) περὶ σχήματος
10 γῆς καὶ κόσμων ἀπειρίας καὶ μεγέθους ἡλίου καὶ ἀποστημάτων καὶ
πρώτων στοιχείων καὶ περὶ θεῶν εἴ τε εἰσὶν ἢ οὐκ εἰσὶν . . . οὐ
μόνον ἐν ἀνθρωπίναις ἀλλὰ καὶ ἐν κοσμικαῖς ἐστὶν ἐνοχλήσεις.

76 cf. Plutarchus adu. Col. 16 p. 1116^d σοφώτερος δὲ τοῦ Πλάτωνος
ὁ Ἐπίκουρος, ἢ πάντα ὁμοίως ὄντα προσαγορεύει, τὸ ἀναφές
15 κενόν, τὸ ἀντερεῖδον σῶμα, τὰς ἀρχάς, τὰ συγκρίματα, κοι-
νῆς ναὶ μὰ Δί' ἡγούμενος οὐσίας μετέχειν τὸ αἰδῖον τῷ γινομένῳ,
τὸ ἀνώλεθρον τῷ φθειρομένῳ, τὰς ἀπαθείς καὶ διαρκεῖς καὶ ἀμε-
ταβλήτους καὶ μηδέποτε τοῦ εἶναι δυναμένας ἐκπεσεῖν φύσεις ταύ-
ταις ὧν ἐν τῷ πάσχειν καὶ μεταβάλλειν τὸ εἶναι, ταῖς μηδένα χρό-
20 νον ὡσαύτως ἐχούσαις.

adn. p. 125, 11 add. Epicurus π. φύσ. I. inc. VH¹ x col. 9 (Gom-
perz *Wiener studien* I p. 28, 13) εἶτα τὸ κοινὸν ἑαυτῆς (ἢ ψυχῆ)
ἐπεθεώ[ρ]ησε πάθος, ὡς οὐδὲ διανοηθῆναι ἄλλα δύναται παρέ[κ]
τούτων, ἂν τε σώματα [φῶ]μεν ἂν τε καὶ τὸν τ[όπο]ν, πρὸς
25 ἀναλογίαν.

81^a SCHOLION EPICVR. ep. I 73 p. 26, 9: infra fr. 348.

92^a EPICVRVS περὶ φύσεως I. κῆ VH² vi 46 *ἀλλὰ δι' ἀ[λλ]ας αὐ-
[τ]ῶμ πλάνας ἄς λέ[γο]μεν ἐν το[ῖ]ς περὶ ἀμ[φ]ιβολίας ἡμῖν ἀνα-
γεγραμμένο[ι]ς.

135^a ἐζηλώσαμεν τὴν αὐτάρκειαν οὐχ ὅπως τοῖς εὐτελέσι
31 καὶ λιτοῖς πάντως χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως θαρρῶμεν πρὸς
αὐτά.

IOANNES STOBÆVS floril. xvii 14 Ἀπολλώνιος Εἰδομένη.

2 ἢ addidi, i. e. ἐπιθυμία || 30 sq. sententia paene conuenit cum
Ep. ep. III 130 p. 63, 16 | 31 πάντως B: πάντων AV | θαρρῶμεν]
cf. fr. 481 || 33 in Εἰδομένη latere Ἴδομενεῖ quis non uiderit? Apol-

- 140^a PLVTARCHVS adu. Coloten 1 p. 1107^d Κωλώτης, δν Ἐπίκουρος εἰώθει Κωλωτάραν ὑποκορίζεσθαι καὶ Κωλωτάριον —.
- PROCLVS comm. in Platonis Rem publicam p. 61, 1 Schoellii καλῶς μὲν καὶ ὁ Πορφύριος αὐτὸν (Κωλώτην) ἐπερράπισεν ὡς ἀγευστον λογογραφικῆς καὶ σοφιστικῆς χάριτος καὶ μούσης Ἀττικῆς, ὁμοῦ δὲ 5 ὄνειδίσας αὐτῷ καὶ ὅτι Κωλωτάριον αὐτὸν ὁ διδάσκαλος ἐκάλει θαμὰ καὶ οὐκ ὀρθῶς ἤκουεν ὑποκοριζομένου τοῦ Ἐπικούρου τὸν Κωλώτην.
- 141 adn. p. 145, 4 Colotis uerbis subice Lucretiana III 1043 sq. *Epicurus . . . qui genus humanum ingenio superauit et omnis restinxit, 10 stellas exortus ut aetherius sol*, Tulliana Tusc. disp. I 21, 48.
- 158 p. 149, 16 sq. adn.: cf. Seneca epist. 18, 6 'qui omnibus mensibus paupertatem imitati prope ad inopiam accesserunt, ne umquam expauescerent quod saepe didicissent'.
- 161^a PHILODEMVS schol. Zenon. de libertate dicendi VH¹ v 2 fr. VI 15 διὸ καὶ Ἐπ[ίκο]υρος λέ[γει] ὡς διὰ Πυθοκλέα Τύ[χη]ν θεώ[σει], παρ[εἰς] τὸ '[εἰ] θέμ[ις]' ἐπε[ι]πείν. [ο]ἶμαι μ(έν) οὖν, ὡς πρὸς Μ[ῦ]ν γράφει κτλ.
- 181 p. 156, 7 AMBROSIVS epist. (classis I) LXIII 19 t. II p. 1027^e ed. Maurin. 'suo solo et pane [uel aqua] qui libenter utitur, despuit deliciarum epulas, quia multae ex his generantur molestiae'.
- 182^a LVCIANVS uitarum auction. 19 τὸ δεῖνα δέ, τίσι χαίρει (Ἐπίκουρος) τῶν ἐδεσμάτων; — τὰ γλυκέα σιτεῖται καὶ τὰ μελιτώδη καὶ μάλιστα γὰρ τὰς ἰσχάδας. — χαλεπὸν οὐδέν· ὠνησόμεθα γὰρ αὐτῷ 25 παλάθας τῶν Καρικῶν.
cf. idem bis accus. 20 τὸ ἡδὺ ἀνδραποδωδῶς προαιρουμένους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ζητοῦντας ἐν τῷ μέλιτι καὶ ταῖς ἰσχάσι.
- 184^a PLVTARCHVS contra Epicuri beatitudinem 15 p. 1097^b ἰδίᾳ μὲν

Ionii igitur nomen ex proxima ecloga 15 Ἀπολλώνιος τοῖς γνωρίμοις, ceteroqui sententia simillima neque indigna Epicuro, huc tractum est || 16 Τύχην θεώσει dedit Octavianus | 17 ἐπειπεῖν audacius scripsi: με . . . v apographon || 18 reliqua habes fr. 152 || 24 fons cauillationis sine dubio locus epistulae alicuius simillimus ei quem fr. 182 dedi. etiam Zenoni Stoico ὄψον ἰσχάς probari dicitur a Philomone supra ad p. 300, 15

γὰρ ὄσοις (Πλάτων Ἀριστοτέλης Θεόφραστος) ἐβοήθησαν ἀνδρά-
σιν, οὐ πυροῦς διαπέμποντες οὐδ' ἀλφίτων μεδίμνους, ὡς
Ἐπίκουρος ἐνίοις ἐπεμψεν, ἀλλὰ φεύγοντας διαπραξάμενοι κατελ-
θεῖν καὶ δεδεμένους λυθῆναι καὶ τέκνα <καὶ> γυναῖκας ἐστερημένους
5 ἀπολαβεῖν, τί ἂν λέγοι τις ὑμῖν ἀκριβῶς εἰδόσιν;

200 PLUTARCHVS adu. Coloten 30 p. 1125^b καὶ ταῦτα τὰ πάθη καὶ τὰ
δόγματα λόγων καὶ γραμμάτων ἀπορία τὰ θηρία βρυχήμασι καὶ
χρεμετισμοῖς καὶ <μυκήμασι δηλοῖ>, καὶ πᾶσα φωνὴ γαστρούς
ἐστὶν αὐτοῖς καὶ σαρκὸς ἡδονὴν ἀσπαζομένη καὶ σαίνουσα παρ-
10 οὔσαν ἢ μέλλουσαν.

cf. LUCRETIVS II 17

'nil aliud sibi naturam latrare nisi ut, cui
corpore seiunctus dolor absit, menti' fruatur
iucundo sensu, cura semotu' metuque?

15 ergo corpoream ad naturam pauca uidemus
esse opus omnino, quae demant cumque dolorem'.

SENECA epist. CXIX 7 "At parum habet, qui tantum non alget, non
esurit, non sitit". Plus Iuppiter non habet. numquam parum est
quod satis est; et numquam multum est, quod satis non est'.

20 IUVENALIS sat. XIV 318 (supra p. 302, 3).

207 p. 163, 6 cf. Lucretius II 35 sq.

210 adn.: Cf. dictum Zenonis in Iohannis Stob. ecl. eth. 31, 81 p. 215, 13
Wachsm.

211 adn.: cf. dictum Cleanthis in Iohannis Stob. ecl. eth. 31, 63 p. 212, 19.

217 p. 167, 1. 4 adn.: LAERTIVS DIOG. X 23 καὶ αὐτὸς Ἐπίκουρος ἐν
26 ταῖς προειρημέναις διαθήκαις ὡς προαποθανόντος αὐτοῦ (Μητρο-
δώρου) δηλονότι ἐπισκῆπτει περὶ τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ τῶν παίδων.

222^a p. 169, 23 cf. Celsus Origenis c. Cels. I 8 p. 8 Hoesch.: 'καὶ οὐ
τοῦτο λέγω, ὡς χρὴ τὸν ἀγαθοῦ δόγματος περιεχόμενον, εἰ μέλ-
30 λει δι' αὐτὸ κινδυνεύειν παρ' ἀνθρώποις, ἀποστῆναι τοῦ δόγμα-
τος ἢ πλάσασθαι ὡς ἀφέστηκεν ἢ ἔξαρνον γενέσθαι'.

225 adn. p. 170, 11 add. Plinius epist. I 10, 4 'ut enim de pictore scalp-
tore fictore nisi artifex iudicare, ita nisi sapiens non potest perspi-
cere sapientem'.

- 228 (p. 172) adn. p. 171, 31 add. Athenaeus XII p. 513^a. alia habet Sextus emp. adu. mathem. I 273 sq. et 283.
- 229 p. 172, 23 add.: cf. Sextus emp. adu. math. I 298.
- 229^a p. 173, 2 add.: cf. Cicero de fin. I 6, 20.
- 231 adn. p. 173, 21 add.: eodem modo Stoici τὸ εἰρωνεύεσθαι φαύλων 5 εἶναι φασιν, οὐδένα γὰρ ἐλεύθερον καὶ σπουδαῖον εἰρωνεύεσθαι, ut auctor est Arius Didymus Stobaei ecl. eth. p. 222 H. 108, 12 Wachsm. atque in Apollonio Tyanensi laudat Philostratus uit. Ap. I 17 p. 21 extr. quod οὐδὲ εἰρωνευομένου τις ἤκουσεν ἢ περιπατοῦντος ἐς τοὺς ἀκρωμένους. 10
- 237sq. Epicurum imitatur comicus Sotionis ap. Athen. VIII p. 336^a (Com. III p. 394) τί ταῦτα ληρεῖς, φληναφῶν ἄνω κάτω Λύκειον Ἀκαδήμειαν Ῥιδαίου πύλας, λήρους σοφιστῶν; οὐδὲ ἐν τούτων καλόν.
- 239 adn.: Arcesilai ab Epicuro in pugna uestigia seruauit Lucretius IV 469 sqq. cf. sent. XXIII. 15
- 244^a IOHANNES SICVLVS ad Hermogenem Rhet. Walzii t. VI p. 202 Οἱ Περιπατητικοὶ... λέγουσιν· ἐπὶ παντὸς πράγματος ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις χωρίζει τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος· εἰ μὲν γὰρ ἡ κατάφασις ψευδής, ἢ ἀπόφασις ἀληθής· εἰ δὲ αὕτη ψευδής, ἐκείνη πάντως ἀληθής, εἰ ἔστι προσδιωρισμένη, τουτέστιν εἰ ἔχει 20 τὸν πᾶς προσδιορισμὸν ἢ τὸν οὐ πᾶς ἢ τὸν τίς ἢ τὸν οὐδεὶς· οἷον "πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστι" ψευδής ἐστίν, "οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστίν" ἀληθής ἐστίν... καὶ μερίζουσι τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος κατὰ τὸν ῥηθέντα κανόνα... Τούτων οὕτω διηκρινημένων ἀντίσταται Πλάτωνι ὁ Ἐπίκουρος φάσκων· ψευδός ἐστὶ τὸ 25 εἶναι πᾶν πρᾶγμα κατὰ τὴν κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν ἀληθές ἢ ψευδές· ἰδοὺ γὰρ εἰσὶ τινὰ τῶν ὄντων, ἐφ' ὧν ἀπροσδιόριστοι τουτέστιν αἱ μὴ ἔχουσαι τῶν προρηθέντων προσδιορισμῶν τινὰ οὔτε ἀληθεύουσιν οὔτε ψεύδονται ἀλλὰ καὶ τὰ ἀμφοτέρω πασχουσιν· ἢ γὰρ νυκτερὶς ὄρνις μὲν ἐστὶ διότι ἵπταται, οὐκ ὄρνις δὲ διότι ζωο- 30 τοκεῖ καὶ θηλάζει, ἀλλ' οὐκ ψοτοκεῖ οὐδ' ἐπιάζει· ὁ δὲ νάρθηξ εὐλον διότι καίεται καὶ θάμνος ἐστίν, οὐ εὐλον δὲ διότι σομφώδης ἐστίν· οὕτω καὶ ἡ κισσηρὶς λίθος καὶ οὐ λίθος, τὸ μὲν ὅτι λίθου

24 non recte olim (cf. adn. p. 179, 8) haec reieci. quo spectent, intellegas conl. fr. 376 | 28 τινὰ ἃ οὔτε ferebatur. subiectum intellege προτάσεις | 31 οὐδὲ πιάζει ferebatur | 32 σομφώδης editur

ἔστιν εἶδος καὶ ἀπὸ κρημνῶν, τὸ δὲ ὅτι τὰ τοῦ λίθου οὐ σφύζει. Ταῦτα μὲν Ἐπίκουρος ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν τοῦ Πλάτωνος, ἃ εἰς μέτρον οἱ ἀστειότεροι συνθέντες ἔπαιζον τὸν Ἐπίκουρον.

- 247 p. 182, 33 add. ARISTOCLES Eusebii praep. eu. xiv 20, 9 p. 767^e ἐπεὶ
 5 δ' ἔτι νῦν εἰσὶ τινες οἱ πᾶσαν αἰσθησιν καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ λέγοντες εἶναι, μικρὰ καὶ περὶ τούτων εἶπωμεν. εἰκόασι γὰρ οὗτοί γε δεδοικέναι, μὴ ποτε εἰ ψευδεῖς εἶποιεν αἰσθήσεις εἶναι τινας, οὐκ ἂν σχοίεν τὸ κριτήριον καὶ τὸν κανόνα βέβαιον οὐδ' ἐχέγγυον· οὐχ ὀρώσι δὲ ὡς οὐκ ἂν φθάνοιεν οὕτω γε καὶ τὰς δόξας ἀπάσας
 10 ἀληθεῖς ἀποφαίνοντες (πολλὰ γὰρ δὴ καὶ ταύταις πεφύκαμεν κρίνειν), καὶ οὐδὲν ἦττον ἀξιούσιν αὐτῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς εἶναι, τὰς δὲ ψευδεῖς. ἔπειτα δὲ σκοπῶν ἴδοι τις ἂν οὐδὲ τῶν ἄλλων κριτηρίων ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς ἀψευδὲς οὐδὲν, οἷον λέγω Ζυγὸν ἢ Τόρνον ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν ὠδὶ μὲν ἔχον ὑγιές ἐστιν,
 15 ὠδὶ δὲ μοχθηρόν, καὶ τουτονὶ μὲν χρώμενον τὸν τρόπον ἀληθεύει, τουτονὶ δὲ ψεύδεται. καὶ μὴν εἴ γε πᾶσα αἰσθησις ἀληθῆς ἦν, οὐκ ἔδει τοσοῦτον διαφέρειν αὐτάς· ἄλλαι γὰρ εἰσιν ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν, καὶ νοσοῦντων καὶ ἔρρωμένων, καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀτέχνων, καὶ φρονίμων καὶ ἀφρόνων. τὰς δὲ δὴ τῶν μεμνηνόντων παντάπασι
 20 σιν ἂν εἴη ἄτοπον λέγειν ἀληθεῖς εἶναι καὶ τὰς τῶν παρορώντων καὶ παρακούοντων· εὐθες γὰρ ἂν ἦν τὸ λεγόμενον, ὡς ὁ παρορών ἦτοι ὀρθῆ ἢ οὐχ ὀρθῆ· φαίη γὰρ ἂν τις ὅτι ὀρθῆ μὲν ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς. ὁπότεν μέντοι φῶσιν ὡς ἡ μὲν αἰσθησις οὔσα ἄλογος οὐδὲν προστίθησιν οὐδ' ἀφαιρεῖ, φαίνονται τὰμποδῶν οὐχ ὀρώντες·
 25 ἐπὶ γὰρ τοῦ ἔρετμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι κάπτι τῶν γραφῶν καὶ μυρίων ἄλλων ἢ αἰσθησίς ἐστιν ἢ ἀπατώσα· διὸ καὶ μεμφόμεθα πάντες ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ τὸν νοῦν ἡμῶν ἀλλὰ τὴν φαντασίαν. ἐλέγχει γὰρ ὁ λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν ἀξιῶν ἅπασαν ἀληθῆ φαντασίαν εἶναι· τὴν γὰρ ἡμετέραν, δι' ἣν οὐκ οἰόμεθα πᾶσαν εἶναι τοιαύτην,
 30 ψευδῆ πάντως ἀποφαίνει. συμβαίνει τοίνυν αὐτοῖς ἅπασαν φαντασίαν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ λέγειν εἶναι. καθόλου δὲ ἁμαρτάνουσιν ἀξιούντες ὅποια ἂν ἡμῖν φαίνηται τὰ πράγματα, τοιαῦτα καὶ εἶναι. τούναντίον γὰρ ὅποια πέφυκε, τοιαῦτα φαίνεται, καὶ οὐχ

2 sq. uetus Iohanni in mente est Iusus Panarcis cf. Athen. x p. 452^e, iam Platonis aetate (cf. rei p. v p. 479^e) pueris decantatus, seruatus in scholiis Plat. I. s. || 4 Epicureorum de sensibus doctrinam ab Aristocle oppugnari etsi luce clarius est, tamen Eusebius non perspexit, ut docet eis quae subiungit p. 768^e

ἡμεῖς αὐτὰ ποιοῦμεν οὕτως ἔχειν ἀλλ' ὑπ' ἐκείνων αὐτοὶ διατιθέμεθα πῶς. ἐπεὶ καὶ γελοῖον εἶη ἄν, εἰ διανοηθεῖημεν ἡμεῖς ὡςπερ οἱ ζωγράφοι καὶ πλάσται σκύλακας ἢ χιμαίρας, ἀξιοῦν εὐθὺς εἶναι ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο φαντάζεσθαι καθά περ εὐτρεπῆ παρεστῶτα.

252 add. AVGVSTINVS contra Academicos III 11, 26 t. I p. 286* ed. Ven. 5
1729 'age si dicat Epicureus quispiam: nihil habeo quod de sensibus conquerar. iniustum est enim ab eis exigere plus quam possunt. quidquid autem possunt uidere oculi, uerum uident. ergone uerum est quod de remo in aqua uident? prorsus uerum. nam caussa accedente quare ita uideretur, si demersus unda remus rectus appa- 10
reret, magis oculos meos falsae renuntiationis arguerem. non enim uiderent quod talibus existentibus caussis uidendum fuit. quid multis opus est? hoc de turrium motu, hoc de pinnulis auium, hoc de ceteris innumerabilibus dici potest'.

IOHANNES SICVLVS ad Hermogenem Rhet. Walzii t. VI p. 86, 22 15
Ἐμπειρικοὺς οἱ φιλόσοφοι καλοῦσιν εἰκότως τοὺς μὴ τὰς αἰτίας τῶν ἑαυτῶν ἀποτελεσμάτων εἰδότας. αἰσθήσει δὲ μόνῃ τὴν ἀληθινὴν κρίσιν ἐπιτρέπουσι τῶν ἐπιστημῶν, ἢ κατὰ πολὺ προσπταίει τοῖς πράγμασιν ἐπιβάλλουσα· οἷον τὸν πύργον ὀρώσα πόρρωθεν 20
κυλινδροειδῆ τετράγωνον ὄντα τυχόν, καὶ τῷ ὕδατι κεκλασμένην τὴν κώπην καὶ πηχυαῖον τὸν ἥλιον καὶ κύκλον ὑπάρχοντα σφαιρικόν τὸν οὐρανόν· ὥστε εἰ δυσχερῶς οἱ φύσει ταχεῖς τῆς ἀκριβείας ἀντιλαμβάνονται, ταῖς αἰσθήσεσι τὸ ἀκριβές ἐπιτρέψαντες, πολλῷ 25
μᾶλλον οἱ νωθεῖς τε καὶ ῥάθυμοι.

254 cf. Cicero de diuin. II 67, 136—139. 25

256 ad p. 188, 36 sq. adn.: cf. uel Posidonius Galeni de dogm. Hippocr. et Plat. v 7 t. v p. 502 K. 487, 8 Muell. οὐ μακρῶν λόγων οὐδὲ ἀποδείξεων ἀκριβεστέρων δεόμενα, μόνῃς δὲ ἀναμνήσεως ὧν ἑκάστοτε πάσχομεν, ὡς καὶ Ποσειδώνιος εἶπεν.

271 SEXTVS emp. adu. mathem. x (dogmat. IV) 2 κατὰ τὸν Ἐπίκουρον 30
τῆς ἀναφοῦς καλουμένης φύσεως τὸ μὲν τι ὀνομάζεται κενόν, τὸ δὲ τόπος, τὸ δὲ χώρα, μεταλαμβανομένων κατὰ διαφόρους

15—24 haec in Epicurum intendi ex sequentibus p. 88, 27 (supra p. 183, 21) apparet | 19 πράγμασι καὶ ἐπιβάλλουσα ferebatur || 27 hinc liquido constat Ciceronem de fin. I 9, 30 (supra p. 188, 33) non *ratione* sed *oratione* scripsisse || 30 sqq. cf. I. Bernaysius opusc. t. II p. 35

ἐπιβολὰς τῶν ὀνομάτων, ἐπεὶ περ ἡ αὐτὴ φύσις ἔρημος μὲν καθε-
στηκυῖα παντός σώματος κενὸν προσαγορεύεται, καταλαμβανομένη
δὲ ὑπὸ σώματος τόπος καλεῖται, χωρούντων δὲ δι' αὐτῆς σωμα-
των χώρα γίνεται. κοινῶς μέντοι φύσις ἀναφῆς εἴρηται παρὰ
5 τῷ Ἐπικούρῳ διὰ τὸ ἐστερηῆσθαι τῆς κατ' ἀντίβασιν ἀφῆς.
cf. Aetius I, 20, 1.

273^a SEXTVS emp. adu. math. III 98 εἶτα, καθὼς καὶ οἱ Ἐπικού-
ρειοὶ φασιν, ἡ τοῦ κενοῦ εὐθειᾶ εὐθειᾶ μὲν ἔστιν, οὐ στρέφεται
δὲ διὰ τὸ καὶ αὐτὸ τὸ κενὸν μήτε ὄλον μήτε κατὰ μέρος κίνησιν
10 ἐπιδέχεσθαι.

281 p. 201, 21 add. PLVTARCHVS de sollertia anim. 7 p. 964^c οὐδὲ γάρ
αὐτοὶ (οἱ ἀπὸ τῆς Στωᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου) τῷ Ἐπικούρῳ διδά-
σιν ὑπὲρ τῶν μεγίστων σμικρὸν οὕτω πρᾶγμα καὶ φαῦλον, οἶμαι,
ἄτομον παρεγκλίνας μίαν ἐπὶ τοῦλάχιστον, ὅπως ἄστρα καὶ
15 Ζῶα καὶ τύχη παρεισέλθη καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν μὴ ἀπόληται·
δεικνύναι δὲ τὸ ἀδηλον ἢ λαμβάνειν τι τῶν προδήλων (κελεύουσι).
cf. Lucretius II 251—293 Galenus de Hippocr. et Plat. dogm. IV 4
t. V p. 389 K. 361, 14 Muell.

282 cf. Clement. recogn. VIII 16 sq. 'si mundi conditor deus esse tam
20 euidenter ostenditur, qui erit Epicuro locus introducendi atomos et
adserendi quod ex corpusculis insensibilibus non solum sensibilia
corpora, sed et mentes intellectuales ac rationales fiant? Sed dices,
ut Epicuro uisum est, continuatione atomorum indesinenti cursu ue-
nientium, per immensa et sine fine tempora miscentium se atque in
25 unum conglobantium corpora solida efficiuntur . . . aiunt enim cor-
puscula ipsa quae atomos appellant, diuersis esse qualitibus, et
alia quidem umida et ob hoc grauiā ac deorsum tendentia, alia
uero arida et terrena atque ob hoc nihilo minus grauiā, alia autem
igneā et ob hoc sursum semper nitentia, alia uero frigida et ob hoc
30 pigra et semper media'.

283^a IVSTINVS de resurrectione c. 6 (t. II p. 230 sq. ed. Otto) καὶ
κατὰ τὸν Ἐπίκουρον δὲ τῶν ἀτόμων ἀφθάρτων οὐσῶν καὶ τοῦ
κενοῦ παρὰ τὴν ποιὰν τάξιν καὶ θέσιν τῶν ἀτόμων συντεθειμένων

7 ualde dubium ab ipsone Epicuro haec dicta sint || 14 ὅπως
εἰς τὴν Ζωὴν ἢ τύχη Gassendus || 15 τὸ ἐφ' ἡμῖν] cf. fr. 378 sq. ||
23 continuationes edunt || 26 sqq. non accurate scriptor refert cf.
fr. 287 sq.

γίνεται τά τε ἄλλα συγκρίματα καὶ τὸ σῶμα, χρόνῳ δὲ διαλυόμενον διαλύεται πάλιν εἰς τὰς ἀτόμους, ἔξ ὧν καὶ ἐγένετο. τούτων μενουσῶν ἀφθάρτων οὐδὲν ἀδύνατόν ἐστι συνελθουσῶν πάλιν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ θέσιν λαβουσῶν ποιῆσαι ὁ πρότερον ἐγεγόνει ἔξ αὐτῶν σῶμα καὶ ὁμοιον· ὡςπερ εἴ τις ψηφοθέτης ἐκ ψηφίδων 5 ποιήσει ζψου μορφήν, ἔπειτα τούτων ὑπὸ χρόνου διαλυθέντων ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος τὰς αὐτὰς ἔχων ψήφους, ἐσκορπισμένας συναγαγών, οὐκ ἀδυνατήσει συλλέξας αὐτὰς καὶ διαθείς ὁμοίως ποιῆσαι τὸ αὐτὸ εἶδος τοῦ ζψου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ episc. Eusebii praep. eu. xiv 25, 9 p. 775^a τίνα δὲ τρό- 10 πον, μιᾶς οὔσης καὶ τῆς αὐτῆς ἀπασῶν οὐσίας καὶ τῆς αὐτῆς ἀφθάρτου φύσεως πλὴν τῶν μεγεθῶν, ὡς φασι, καὶ τῶν σχημάτων, τὰ μὲν ἐστὶ θεῖα καὶ ἀκήρατα καὶ αἰώνια, ὡς αὐτοὶ φῆσαιεν ἄν, σώματα, ἢ μακραίωνά γε κατὰ τὸν οὕτως ὀνομάσαντα, φαινόμενά τε καὶ ἀφανῆ, φαινόμενα μὲν ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες 15 γῆ τε καὶ ὕδωρ, ἀφανῆ δὲ θεοὶ τε καὶ δαίμονες καὶ ψυχαί; ταῦτα γὰρ οὐδὲ θέλοντες ὑπάρχειν ἀρνήσασθαι δύνανται. τὰ δὲ μακροβιώτατα ζῶα τε καὶ φυτά; . . . . τὰ δὲ πλείστα τῶν τε φυομένων καὶ τῶν γεννωμένων ἐστὶν ὑκύμορα καὶ βραχυτελῆ, ὧν ἐστὶ καὶ ὁ ἄνθρωπος . . . ἀλλὰ τοὺς συνδέσμους φήσουσι τῶν ἀτόμων δια- 20 λάττοντας αἰτίους γίνεσθαι τῆς περὶ τὴν διαμονὴν διαφορᾶς· τὰ μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν πεπυκνώσθαι καὶ κατεσφίγχθαι, ὡστ' αὐτὰ παντελῶς δυσπαλάλλακτα γεγονέναι πιλήματα, τὰ δὲ μανοτέραν καὶ χαλῶσαν τὴν συνάφειαν τῶν ἀτόμων ἐπ' ἔλαττον ἢ πλέον ἐσχηκέναι, ὡς ἢ θάττον ἢ μὴ μετὰ πολὺ τῆς κολλήσεως αὐτῶν ἀφί- 25 στασθαι, καὶ τὰ μὲν ἐκ τοιῶνδε καὶ ὠδέ πως ἐσχηματισμένων, τὰ δὲ ἔξ ἑτεροίων ἑτεροίως διακειμένων συμμεμίχθαι.

286 p. 203, 22 add.: cf. Plutarchus de facie in orbe lunae 4 p. 921^a πληγὰς τινὰς καὶ ἀποπηδήσεις, οἷας ἔπλαττε τῶν ἀτόμων Ἐπίκουρος. p. 203, 29 add.: cf. Dionysius episc. Eusebii praep. eu. xiv 25, 12 30 —26, 13 p. 775^d—780^d.

294 SEXTVS EMP. adu. mathem. x (dogm. iv) 181 δοκεῖ δὲ καὶ εἰς τοὺς

1 δὲ A (Coislin. 276): μὲν B (Claramontanus) | 3 μὲν οὐσῶν A | 4 θέσιν καὶ τάξιν B | λαβόντες A | 5 sqq. cf. Epic. ep. i 55 p. 15, 4. de similitudine uid. [Alex. Aphr.] in Ar. met. p. 805, 33 sq. Bon. | ψηφίδων A: ψήφων (B) uolgo | 6 ἀπὸ fertur | 8 συνάγων A συναγάγη (B) uolgo || 22 ὡστ'] λέγειν ὡστ' libri | 27 ἔξ ἑτέρων libri

περὶ Ἐπικούρου καὶ Δημόκριτον φυσικοὺς τοιαύτη τις ἀναφέρεσθαι τοῦ χρόνου νόησις Χρόνος ἐστὶν ἡμεροειδὲς καὶ νυκτοειδὲς φάντασμα, καθ' ἣν πάλιν ἄπορός ἐστιν ἢ τοῦ χρόνου φύσις.

301 p. 213, 28 add. Cicero de nat. deor. I 34, 96 'cur igitur non sescenta
5 milia esse mundorum sed innumerabilia ausus es dicere? Ratio docuit'.

AVGVSTINVS de ciu. dei XI 5 'cogitent extra mundum infinita spatia locorum, in quibus si quisquam dicat non potuisse uacare omnipotentem, nonne consequens erit, ut innumerabiles mundos cum Epicuro somnare cogantur, ea tantum differentia, quod eos ille fortuitis
10 motibus atomorum gigni asserit et resolui, isti autem opere dei factos dicturi sunt?'

301^a adn. p. 214, 6: cf. Democritus Hippolyti philos. 13, 3 p. 565, 11 Diels. εἶναι δὲ τῶν κόσμων ἄνισα τὰ διαστήματα καὶ τῇ μὲν
15 πλείους, τῇ δὲ ἐλάττους.

301^b ACHILLES introd. 9 p. 132^a Pet. οἱ δὲ Ἐπικούρειοί φασι μένειν τὸν κόσμον ἀνακοπτόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος τοῦ ἐν τοῖς μετακοσμίοις. μετακόσμια δὲ ἐστὶ τὰ μεταξὺ τῶν κόσμων διαστήματα.

302 CICERO de nat. deor. II 18, 48 'nec enim hunc ipsum mundum pro
20 certo rotundum esse dicitis. nam posse fieri ut sit alia figura, innumerabilesque mundos alios aliarum esse figurarum'.

311 IAMBlichVS de anima Ioh. Stobaei ecl. phys. p. 860 Heer. 363, 11 Wachsm. Τινὲς εἰς τὰς τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀρχὰς τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἐπαναφέρουσιν. εἶναι μὲν γὰρ τὰ πρῶτα σώματα ἀτομα, πρὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων στοιχειωδέστερα· εἰλικρινῆ δ' ὄντα καὶ πεπληρωμένα πάντη καθαρὰς πρώτης οὐσίας μὴ δέχεσθαι
25 μηδ' ὅπωςιοῦν εἰς αὐτὰ διαίρεσιν. ταῦτα τοίνυν ἄπειρα ἔχειν σχήματα, ἐν δὲ αὐτῶν εἶναι τὸ σφαιροειδές, ἀπὸ δὲ τῶν σφαιροειδῶν ἀτόμων εἶναι τὴν ψυχὴν.

318 NEMESISVS de nat. hom. 7 p. 179 Matth. οἱ δὲ Ἐπικούρειοι εἶδωλα
31 τῶν φαινομένων προσπίπτειν τοῖς ὀφθαλμοῖς.

321 cf. Gellius n. A. v 15, 8 'Democritus ac deinde Epicurus ex indiuiduis corporibus uocem constare dicunt eamque, ut ipsis eorum uerbis utar, ῥεῦμα ἀτόμων appellant'.

2 cf. refutationem Sexti 181—188 | 22 Epicuri certe sunt quattuor animae elementa, non est ἀπειρία σχημάτων l. 27

346** ΔΙΟΔΟΡΟΣ ΣΙΟ. ΧVII 7, 4 ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον συμβαίνει γίνεσθαι περὶ τοῦτο τὸ ὄρος (Ἴδην τῆς Τρωάδος). κατὰ γὰρ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν ἐπ' ἄκρας τῆς κορυφῆς διὰ τὴν νηνεμίαν τοῦ περιέχοντος ἀέρος ὑπερπετῆ γίνεσθαι τὴν ἄκραν τῆς τῶν ἀνέμων πνοῆς, ὁρᾶσθαι δὲ τὸν ἥλιον ἔτι νυκτὸς οὔσης ἀνατέλλοντα, τὰς 5 ἀκτῖνας οὐκ ἐν κυκλοτερεῖ σχήματι πέμποντα, ἀλλὰ τὴν φλόγα κατὰ πολλοὺς τόπους ἔχοντα διεσπαρμένην, ὥστε δοκεῖν πυρὰ πλείω θιγγάνειν τοῦ τῆς γῆς ὀρίζοντος· μετ' ὀλίγον δὲ συνάγεται ταῦτα πρὸς ἓν μέγεθος, ἕως ἂν γένηται τρίπλεθρον διάστημα· καὶ τότε ἤδη τῆς ἡμέρας ἐπιλαβούσης τὸ φαινόμενον τοῦ ἡλίου μέ- 10 γεθος πληρωθὲν τὴν τῆς ἡμέρας διάθεσιν κατασκευάζει.

346b ΚΛΕΟΜΕΔΕΣ II 1 p. 107 sqq. Bak. καίτοι πρὸς ἅπασιν τοῖς εἰρη-
p. 108 μένοις ἀτοπωτάτοις οὖσιν ἔτι καὶ τὰ ἄστρα ἀπεφήνατο | ἀνα-
τέλλοντα μὲν ἐξάπτεσθαι, δυόμενα δὲ σβέννυσθαι· ὁ
περ ὁμοιότατόν ἐστιν ὡς εἴ τις ὀρωμένους μὲν τοὺς ἀνθρώπους 15
εἶναι λέγει, μὴ ὀρωμένους δὲ ἀποθνήσκειν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
ὅποσα ἐστὶν ὁρατά, τὸν ὁμοιον λόγον ποιοῖτο. οὕτω δὲ ἄρα συνε-
τὸς καὶ δαιμόνιος ὁ ἀνὴρ ἐστίν, ὡστ' οὐδ' ἐκεῖνο ἐπῆει αὐτῷ, ὅτι
τῆς γῆς σφαιρικῷ τῷ σχήματι κεχρημένης ἄλλοτε παρ' ἄλλοις ἕκα-
στα αὐτῶν καὶ δύεται καὶ ἀνατέλλει, καὶ τούτου ἕνεκα δεήσει ἅμα 20
καὶ σβέννυσθαι αὐτὰ καὶ ἐξάπτεσθαι καὶ κατὰ πάσας τὰς τῶν ὀρι-
ζόντων μεταπτώσεις ἐν παραπλησίοις ἀναλογίαις γίνεσθαι ἀπλέτους
109 φορὰς φθειρομένων τε καὶ πάλιν ἐξαπτομένων . . . . ὧν οὐδ' ἂν
ἐπινοηθεῖν μόνον ἀνοητότερα καὶ πᾶσαν ἰδέαν καὶ ἀμαθίας καὶ
προπετείας ἐμφανίζοντα· οὐς γε οὐδ' οἱ τῆς σελήνης φωτισμοὶ 25
φανερώτατοι ὄντες ἐπέχουσι τοῦ μὴ οὕτω καταγέλαστα ἀποφαίνε-
σθαι . . . ἀλλὰ γὰρ μυθαρίῳ γραῶδει πιστεύσας ὡς τῶν Ἰβήρων
ἱστοροῦντων ἐμπίπτοντα τὸν ἥλιον τῷ ὠκεανῷ ψόφον
110 ἐμποιεῖν | σβεννύμενον ὡς διάπυρον σίδηρον ἐν ὕδατι,
ἐπὶ ταύτην ἦλθε τὴν δόξαν ὁ μόνος καὶ πρῶτος ἀνθρώπων τὴν ἀλή- 30

I haec Epicuro Diodorum ut alia debere fidem facit Lucretius v 663 *quod genus Idaeis fama est e montibus altis Dispersos ignis orienti lumine cerni, Inde coire globum quasi in unum et conficere orbem.* firmabat his Ep. ueterem de solis natura et ortu opinionem, cf. ep. II 92 p. 39, 17 || 16 λέγει libri: corr. Bakius | 23 φορὰς libri | 27 cf. Posidonius Strabonis III p. 138 Statius silu. II 7, 24 sq. Iuuenalis sat. XIV 280 cum scholio, Ausonius epist. 19, 2 Florus I 33 p. 53, 14 O. Iahn., al.

- θειαν ἔξευρών. καὶ οὐδ' ἐκείνο συνήκεν ὅτι πᾶν μέρος τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἴσον ἀπέχει τῆς γῆς, ἀλλ' εἰς τὴν θάλασσαν αὐτὸν καταδύεσθαι ὑπέλαβε καὶ πάλιν ἐκ τῆς ἀνατολικῆς θαλάσσης ἀνατέλλειν, καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ἀνατολικοῦ ὕδατος ἐξάπτεσθαι, ὁ ὑπὸ δὲ τοῦ πρὸς τῇ δύσει σβέννυσθαι. ταῦτα ἡ ἱερά 'Επικούρου σοφία ἐξεύρεν.
- 355 p. 239, 13 ΣΕΚΤΥΣ emp. hypot. Pyrr. III 218 καὶ τῶν εἶναι θεοὺς ἀποφηναμένων οἳ μὲν τοὺς πατέρας νομίζουσι θεοὺς, . . . 'Επίκουρος δὲ ἀνθρωπόμορφον (θεόν).
- 368 p. 248, 20 add. scholion Gregorii Naz. in A. Mai Spicilegio Rom. II t. II 2 p. 227.
- 369 cf. Clem. recogn. X 50 'quid illi humanum genus iuuerunt qui dixerunt non esse deum, sed casu omnia et fortuito agi? nonne ut haec audientes homines et arbitantes nullum esse iudicem, nullum prouidensorem rerum ad omne facinus, quod uel furor uel auaritia uel libido dictasset, neminem uerendo praecipites agerentur?'
- 370 PHILO de prouidentia I 37 p. 17 sq. Auch. t. VIII p. 22 Richt. 'superest autem inanis quaedam sententia a quibusdam excogitata, nempe improuidentiam euidenter constare . . . ac primum mala mundo inesse dicuntur. huius modi sunt improuisi aquarum illapsus ex imbrium copia super materiam anima carentem, qui nunc excedunt modum, nunc deficient; grandinis super germen et terram uirentem decidens impetus, quae corruptio est exitiosa. consumi uidentur omnes, impii ac iusti, aequali calamitate poenam sustinentes et aequaliter mortem subeuntes saeuiente pugna, peste et fame; probi uiri paupertate pressi, impii ditescuntibus et uitam feliciter traducentibus'.
- 383 p. 256, 33 ΠΛΥΤΑΡΧΟΥ de Pythiae oraculis 8 p. 398^b εἶτα τύχη σοι δοκεῖ καὶ αὐτομάτῳ τῶν τοιούτων ἕκαστον εἰκέναι, καὶ πιθανόν ἐστι τὰς ἀτόμους ἐξολισθεῖν καὶ διαλυθῆναι καὶ παρεγκλίνειν μήτε πρότερον μήτε ὕστερον, ἀλλὰ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τῶν ἀναθέντων ἕκαστος ἢ χεῖρον ἔμελλε πράξειν ἢ βέλτιον; καὶ σὲ μὲν 'Επίκουρος ὠφελεῖ νῦν, ὡς εἰκεν, ἀφ' ᾧν εἶπεν ἡ ἔγραψε

ὁ ἀπὸ δὲ libri || 17 Epicurea se referre Philo l. s. I 50 p. 23 profitetur in media refutatione Epicurum conpellans | 19 cf. ἀπρονοησίαν p. 246, 27 | 22 omissum, id quod ex refutatione suppleas 38 p. 18 'fulmina missa in ligna ac saxa' || 29 fort. διαχυθῆναι

πρὸ ἐτῶν τριακοσίων· ὁ θεὸς δὲ εἰ μὴ συνείρξειε φέρων ἑαυτὸν εἰς ἅπαντα μηδὲ ἀνακερασθεῖη πᾶσιν, οὐκ ἂν σοὶ δοκεῖ κινήσεως ἀρχὴν καὶ πάθους αἰτίαν παρασχεῖν οὐδενὶ τῶν ὄντων;

p. 257, 23 adde Hilarii Pictaviensis locos ab I. Zingerle indicatos *Sitzungsberr. d. Wiener akad.* 1885 vol. CVIII p. 969. 5

- 385* AMBROSIVS epist. (classis I) LXIII 13 t. II p. 1026^a ed. Maur. 'atque hic (Epicurus) quam alienus a uero sit, etiam hinc deprehenditur, quod uoluptatem in homine deo auctore creatam adserit principaliter, sicut Philominus eius sectator in epitomis suis disputat, et huius allegat Stoicos esse auctores sententiae. sed hoc diuina scrip- 10 tura redarguit' cett.
- 409 p. 278, 19 add. PLVTARCHVS contra Epicuri beatit. 3 p. 1087^e περὶ γαστέρα τάγαθὸν εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους πόρους τῆς σαρκὸς ἅπαντας, δι' ὧν ἡδονὴ καὶ μὴ ἀλγηδῶν ἐπεισέρχεται.
- 416 PHILO legis alleg. III 54 t. I p. 118 Mang. ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐκ ἔστι 15 τῶν ἡρεμούντων καὶ ἰσταμένων, ἀλλὰ τῶν κινουμένων καὶ ταραχῆς γεμόντων· ὥσπερ γὰρ ἡ φλόξ ἐν κινήσει, οὕτω φλογμοῦ τινα τρόπον τὸ πάθος ἐν ψυχῇ κινούμενον ἡρεμεῖν αὐτὴν οὐκ ἔα. διὸ καὶ τοῖς λέγουσι κατασθηματικὴν εἶναι τὴν ἡδονὴν οὐ συμφέρεται· ἡρεμία γὰρ λίθω μὲν καὶ ξύλῳ καὶ παντὶ ἀψύχῳ οἰκείον, ἀλλότριον δὲ ἡδο- 20 νῆ· γαργαλισμοῦ γὰρ καὶ σπασμῶδους ἐφίεται, καὶ ἐπ' ἐνίων οὐκ ἡρεμίας ἀλλὰ συντόνου καὶ σφοδρᾶς αἰκίσσεως ἔστι χρεία. cf. scholion Gregorii Naz. in A. Mai Spicilegio Rom. t. II 2 p. 227 οὗτος (Epicurus) δὲ τέλος παντὸς ἀγαθοῦ τὴν ἡδονὴν ἐτίθετο· καὶ οἱ μὲν νῦν ἐξηγῆται λέγουσι τίθεσθαι τὴν ἡδονὴν οὐ τὴν ἀκάθαρ- 25 τον ἀλλὰ τὴν φυσικωτάτην κατάστασιν.
- 428* PORPHYRIVS de abstin. I 53 τηρεῖν τε χρὴ τὴν ὑγίαν οὐ φόβῳ θανάτου, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὰ ἀγαθὰ τὰ

1 συνείρξει B | 2 ἀνακερασθεῖη BE: ἀνακραθείη uolgo | 3 αἰτίαν uolgo: ἔστιαν BE || 8 sententiam Epicuri apparet male exceptam esse nec tam de origine omnis uoluptatis quam de illa uoluptate dictam fuisse quam homo deorum simulacris perceptis sentiret, cf. fr. 385 et 386 | 9 *filominus* aut *fluminus* libri *Philuminaris* uetus editio *Philomarus* editur: *Philodemus* latere perspexerunt editores Maurini || 15 non particula p. 281, 15 sed integer locus adferendus erat | 22 αἰκίσσεως] ἀσκήσεως coni. I. Bernaysius conl. Ruhnkenio ad Timaeum p. 19

ἐκ τῆς θεωρίας. διατηρητικὸν δὲ αὐτῆς μάλιστα μὲν ἢ τῆς ψυχῆς ἀτάραχος κατάστασις . . . . , πολὺ γὰρ τὸ ἄχρι σώματος ἐντεῦθεν ἀφικνούμενον . . . . . συμβάλλεται δὲ ὡς ἐπὶ πλείστον καὶ ἢ τῆς τροφῆς ἐλάττωσις.

- 456 cf. Isidorus Basilidis gnostici filius fr. ap. Clem. Al. strom. III 1
6 p. 183, 33 et Eriphan. haer. 32, 4 t. II p. 194, 15 Dind. ἢ δὲ ἀν-
θρωπότης ἔχει τινὰ ἀναγκαῖα καὶ φυσικὰ μόνα· ἔχει τὸ περιβάλ-
λεσθαι ἀναγκαῖον καὶ φυσικόν. φυσικόν δὲ τὸ τῶν ἀφροδισίων,
οὐκ ἀναγκαῖον δέ.
- 469 cf. Clem. recogn. IX 6 'quantus enim sumptus est aqua et pane
11 utentibus?'
- 471 adn. p. 301, 11 add. : cf. Clemens Al. in adn. p. 340, 20 Plutarchus
in adn. p. 303, 12.
- 476* Ambrosius epist. (classis I) 63, 19 t. II p. 1027° ed. Maur.
15 'etiam alibi dicunt: Non immoderatae epulae, non potatio-
nes uoluptatis suauitatem generant sed continens uita'.
480 adn. p. 304, 25 add. Plutarchus de cupid. diuit 6 p. 525° καὶ ταῦ-
τα πρὸς τὴν ὀνώδη καὶ μυρμηκώδη λέγω ταύτην φιλοπλουτίαν.
ἐτέρα δὲ ἐστὶν ἢ θηριώδης, συκοφαντοῦσα καὶ κληρονομοῦσα καὶ
20 παραλογοζομένη καὶ πολυπραγμονοῦσα καὶ φροντίζουσα καὶ ἀρι-
θμοῦσα τῶν φίλων ἔτι πόσοι ζῶσιν, εἶτα πρὸς μηδὲν ἀπολαύουσα
τῶν πανταχόθεν προσποριζομένων.
- 502* PHILODEMVS uol. Hercul. 1013 fr. 8 (ed. W. Scott Fragm.
Hercul. p. 309) κἄτοπον τὸ λέγε[ιν] ὡς Ἐπ[ί]κουρος ἀποθνήσκειν
25 οὐ παραμ[υθε]ῖται. τὸ γὰρ δεινὸν [ἦ] διὰ τ[ὸ] ἐκλιπόμ[ε]νον [ὅ]
πέρ ἐστὶν τὸ τεθνάν[αι], ἢ διὰ τὸ παρεπόμενον, ὃ περ ἀλγ[ηδ]ῶν
[ἐ]στ[ι] παρεπομένη τῷ ἀ[π]οθνήσκει[ν]**.
cf. Plutarchus consol. ad uxorem 10 p. 611^d καὶ μὴν ἂ τῶν ἄλλων
ἀκούεις, οἱ πείθουσι πολλοὺς λέγοντες ὡς οὐδὲν οὐδαμῆ τῷ δια-
30 λυθέντι κακὸν οὐδὲ λυπηρὸν ἐστὶν, οἶδα ὅτι κωλύει σε πιστεύειν ὁ
πάτριος λόγος καὶ τὰ μυστικά σύμβολα τῶν περὶ τὸν Διόνυσον
ὁγιασμῶν, ἃ σύνισμεν ἀλλήλοις οἱ κοινωνοῦντες.

2 et 3 additamenta Porphyrii omisi | 4 sequitur fr. 465 || 7 μόνα]
fort. λήματα || 14 antea Ambrosius locos duos epistulae III Epicureae
rettulerat cf praef. || 25 ἐκλητομ+νον charta

- 306 cf. Plutarchus contra Epicurum deinde lib. p. 1096^a τῆς δ' ἀγωγῆς αὐτῶν πρῶτατος ἀεὶ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ὡς περ αὐτοὶ τὴν ἀρετὴν λέγουσιν, οὐδὲν —.
- 307 cf. Vit. Hercl. coll. ad. vii l. 3^a c. 37. 4 οὐδὲν δὲ τὴν ἀρετὴν διώκεν ὅτι οὐδὲν ὁ ἀνθρώπος, εἰς συμπέρον. 5
- 321 cf. Cicero de fin. iv 19, 55 'sensus enim cuiusque et natura rerum atque ipsa veritas clamabat quodam modo non posse adduci, ut inter eas res quas Zeno elaequaret nihil interesset .
- 322 add. Cicero de orat. iii 17, 53 sq. 'in hortulis quiescet suis (sectator Epicuri), ubi vult, ubi etiam recubans molinet et delicate nos auocat a Rostris, a iudiciis, a curia . . . . Qua re istos sine ulla contumelia dimittamus — sunt enim boni viri et, quoniam sibi ita videntur, beati —, tantumque eos admoneamus ut illud, etiamsi est verissimum, tacitum tamen tamquam mysterium teneant, quod negant uersari in re publica esse sapientis. nam si hoc nobis atque optimo 15 cuique persuaserint, non poterunt ipsi esse, id quod maxime cupiunt, otiosi'.

VITA EPICVRI
EX LAERTIO DIOGENE L. X

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

- 1 Ἐπίκουρος Νεοκλέους καὶ Χαιρεστράτης, Ἀθηναῖος, τῶν δῆ-
μων Γαργήτιος, γένους τοῦ τῶν Φιλαϊδῶν, ὡς φησι Μητρόδωρος
ἐν τῷ Περὶ εὐγενείας. τοῦτον φασὶν ἄλλοι τε καὶ Ἡρακλείδης ἐν
τῇ Σωτίωνος ἐπιτομῇ κληρουχησάντων Ἀθηναίων τὴν Σάμον ἐκεῖθι 5
τραφῆναι· ὀκτωκαιδεκέτη δ' ἔλθειν εἰς Ἀθήνας, Ξενοκράτους μὲν
ἐν Ἀκαδημείᾳ, Ἀριστοτέλους δ' ἐν Χαλκίδι διατρίβοντος. τελευτή-
σαντος δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐκπε-
σόντων ὑπὸ Περδίκκου μετελθεῖν εἰς Κολοφῶνα πρὸς τὸν πατέρα.
2 χρόνον δὲ τινα διατρίψαντα αὐτόθι καὶ μαθητὰς ἀθροίσαντα πάλιν 10
ἐπανελθεῖν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ Ἀναξικράτους· καὶ μέχρι μὲν τινὸς κατ'
ἐπιμειξίαν τοῖς ἄλλοις φιλοσοφεῖν, ἔπειτα ἰδίᾳ ἀπο(φαίνεσθαι) τὴν
ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν αἴρεσιν συστήσαντα. ἐφάπασθαι δὲ φιλοσο-
φίας αὐτὸς φησὶν ἔτη γεγονῶς τετταρεσκαίδεκα. Ἀπολλόδωρος δ'
ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τοῦ Ἐπικούρου βίου φησὶν ἐλ- 15

1 Praescribunt Λαερτίου διογένους (βίων φιλοσόφων add. G)
τῶν εἰς ἰ τὸ δέκατον FG λαερτίου διογένους βίων φιλοσόφων
τὸ δέκατον P²H. titulum Ἐπίκουρος dant BP¹Q, mg F ἐπίκουρος
ἀθηναῖος H || 2 Ἐπίκουρος νεοκλέους in rasura B Νεοκλέους (sed

ἐπίκουρος ut lemma in marg) F | χαιρεκρά F χερεκράτου f | τῶν
δῆμων B¹FPQH: τὸν δῆμον B²f || 3 γαργίτιος F χαργήτιος H |
φιλαϊδῶν B²FP²f φιλεδῶν B¹: φιλλίδων PQ φιλίδων H || 5 ἐκεῖθι
FPQH ἐκεῖθι B: ἐκεῖ f || 6 ὀκτωκαιδεκέτ(η) P ὀκτωκαιδεκάτ(η) Q
ὀκτωκαιδεκαέτη Hf ὀκτωκαιδεκαετῆ B² ὀκτῶ καὶ δέκα ἔτη B¹ ὀκ-
τωκαίδεκα ἔτη F | δ' ἔλθειν PQ δελθεῖν B: διελθεῖν B² δ[ι'] ἔλθειν
cum ras H ἐλθειν F δὲ ἐλθειν f || 7 ἀκαδημία libri || 9 περδίκου f ||
12 ἀπο (cum fenestra) τὴν et in marg λείπει B ἀποστὴν Q: πῶς
τὴν Ff [πως]τὴν cum ras P², H || 13 συστήσαντα sed eadem manu
F συστήσασθαι Cobetus | δὲ] τε libri nisi quod erasit P² om H ||
14 τετταρεσκαίδεκα B, P (sed hic quidem εσ in ras.), QH: ἰδ F τέτ-
ταρα καὶ δέκα f || 15 ὁ om f | ἐπικούριος B | βίου om F

θείν αὐτὸν ἐπὶ φιλοσοφίαν καταγνόντα τῶν γραμματιστῶν, ἐπειδὴ
 μὴ ἐδυνήθησαν ἐρμηνεύσαι αὐτῷ τὰ περὶ τοῦ παρ' Ἡσιόδῳ χάους.
 φησὶ δ' Ἑρμιππος γραμματοδιδάσκαλον αὐτὸν γεγενῆσθαι, ἔπειτα
 μέντοι περιτυχόντα τοῖς Δημοκρίτου βιβλίοις, ἐπὶ φιλοσοφίαν ᾗξει·
 5 διὸ καὶ τὸν Τίμωνα φάσκειν περὶ αὐτοῦ 3
 ὕστατος αὖ φυσικῶν καὶ κύντατος, ἐκ Σάμου ἐλθὼν
 γραμμαδιδασκαλίδης, ἀναγωγότατος ζώντων.
 συνεφιλοσόφουν δ' αὐτῷ προτρεψαμένῳ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τρεῖς ὄν-
 τες, Νεοκλῆς Χαιρέδημος Ἀριστόβουλος, καθά φησι Φιλόδημος ὁ
 10 Ἐπικούρειος ἐν τῷ δεκάτῃ τῆς τῶν φιλοσόφων συντάξεως. ἀλλὰ
 καὶ δοῦλος Μῦς ὄνομα, καθά φησι Μυρωνιανὸς ἐν Ὀμοίοις ἱστορι-
 κοῖς κεφαλαίοις.
 Διότιμος δ' ὁ Στωϊκὸς δυσμενῶς ἔχων πρὸς αὐτὸν πικρό-
 τατα αὐτὸν διαβέβληκεν, ἐπιστολὰς φέρων πεντήκοντα ἀσελγεῖς
 15 ὡς Ἐπικούρου· καὶ ὁ τὰ εἰς Χρῦσιππον ἀναφερόμενα ἐπιστόλια
 ὡς Ἐπικούρου συντάξας. ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ Ποσειδώνιον τὸν Στωϊ- 4
 κὸν καὶ Νικόλαος καὶ Σωτίων ἐν τοῖς δώδεκα τῶν ἐπιγραφομένων
 Διοκλείων ἐλέγχων, ἃ ἔστι περὶ τῆς εἰκάδος, καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλι-
 καρνασσεύς. καὶ γὰρ σὺν τῇ μητρὶ περιόντα αὐτὸν ἐς τὰ οἰκίδια
 20 καθαρμῶδες ἀναγινώσκειν, καὶ σὺν τῷ πατρὶ γράμματα διδάσκειν
 λυπροῦ τινος μισθαρίου. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν ἕνα προαγωγέειν,
 καὶ Λεοντίῳ συνεῖναι τῇ ἑταίρᾳ· τὰ δὲ Δημοκρίτου περὶ τῶν ἀτό-

1 αὐτὸν om F | καταγνώντα B καταγοντα H | τῶν BFPQH¹:
 τῶν σοφιστῶν καὶ H^{2f} || 2 ἐδυνήθη Q non intellecto compendio
 codicis P | ἐρμηνεύσαι ἐδυνήθησαν B | αὐτῷ om F (non f) | ἡσιό-
 δου f || 3 δὲ f | πράγματι (sine acc. B) διδάσκαλον BF || 4 περιτυχῶ
 B | ᾗξει B ἀίξει FPQHf: uerum uidit Huebnerus || 6 φυσικὸς f ||
 7 γραμμαδιδασκαλίδης F¹: γραμμοδιδασκαλίδης BF²PQf γραμοδ- H |
 ἀναγωγότατος f || 8 δ' B²PQH om B¹: δὲ Ff | προτρεψαμένου F ||
 10 ἐπικούριος B | φιλοσόφων τάξεως F || 11 μῦσ* P¹ μῦσ P² | ἐν
 νόμοις libri cum f: corr Huebnerus cf. Muellerei FHG IV p. 455 ||
 13 Διότιμος] Θεότιμος traditur Athen. xiii p. 611^b | δ' PQH: δὲ
 BFf | αὐτὸν] αὐτὴν Q || 15 καὶ ὁ] καὶ f || 16 συντάξεις P¹ | Ποσει-
 δώνιον τὸν om f || 17 τοῖς δώδεκα (δωδεκατω B) τῶν BFPQHf:
 τῷ δωδεκάτῃ τῶν Gassendus || 18 ἃ sic libri | τῆς f: τοῖς BFPQH |
 εἰκάδος Huebnerus, cf. Nietzsche mus. Rhen. xxiii p. 639: kd libri |
 ἀλικαρνασσεύς FPQHf || 19 ἐς τὰ οἰκίδια f || 21 προαγεύειν B¹ προ-
 αγορεύειν Ff || 22 καὶ λεοντίῳ B²P¹Q καὶ λεοντία B¹: λεοντίῳ τε
 H² λεοντία τε FP²H¹, f | ἑτέρα F¹

μων και Ἀριστίππου περί τῆς ἡδονῆς ὡς ἴδια λέγειν. μὴ εἶναί τε
 γνησίως ἀστόν, ὡς Τιμοκράτης φησὶ και Ἡρόδοτος ἐν τῷ Περὶ
 Ἐπικούρου ἐφηβείας. Μίθρην τε αἰσχροῦς κολακεύειν τὸν Λυσι-
 μάχου διοικητὴν, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς Παιᾶνα και ἄνακτα κα-
 5 λούντα. ἀλλὰ και Ἰδομενέα και Ἡρόδοτον και Τιμοκράτην τοὺς 5
 ἔκπυστα αὐτοῦ τὰ κρύφια ποιήσαντας ἐγκωμιάζειν και κολακεύειν
 αὐτὸ τοῦτο. ἐν τε ταῖς ἐπιστολαῖς πρὸς μὲν Λεόντιον Παιᾶν
 ἄναξ, φίλον Λεοντάριον, οἴου κροτοθορύβου ἡμᾶς ἐνέ-
 πλησας ἀναγνόντας σου τὸ ἐπιστόλιον· πρὸς δὲ Θεμίستان
 τὴν Λεοντέως γυναῖκα Οἶός τε φησὶν εἰμί, ἐὰν μὴ ὑμεῖς πρὸς 10
 με ἀφίκησθε, αὐτὸς τρικύλιστος, ὅπου ἂν ὑμεῖς και Θε-
 μίστα παρακαλῆτε, ὡθεῖσθαι. πρὸς δὲ Πυθοκλέα ὠραῖον ὄντα
 Καθεδοῦμαι φησὶ προσδοκῶν τὴν ἡμερτὴν και ἰσόθεόν
 σου εἴσοδον. και πάλιν πρὸς Θεμίستان γράφων νομίζει αὐτῇ
 παραινεῖν, καθὰ φησι Θεόδωρος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Πρὸς Ἐπί- 15
 6 κουρον. και ἄλλαις δὲ πολλαῖς ἐταίραις γράφειν, και μάλιστα Λεον-
 τίῳ, ἧς και Μητροδωρον ἐρασθῆναι. ἐν τε τῷ Περὶ τέλους γρά-
 φειν οὕτως Οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τί νοήσω τάγαθόν, ἀφαι-
 ρῶν μὲν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονάς, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι'
 ἀφροδισίων και τὰς δι' ἀκροαμάτων και τὰς διὰ μορ- 20

7 fr. 143 | 10 fr. 125 | 12 fr. 165 | 14 fr. 126 | 17 fr. 67

1 περί τῆς om F τῆς om f || 2 ἀστόν BPHf: αὐτόν FQ, mg
 H || 3 μίθρην FPQf μείθρην B μίθρον H | λυσμάχου Q || 5 ἰδομε-
 νέα B || 6—7 κολακεύειν αὐτῷ τούτῳ. F, f || 7 τοῦτο... Λεόντιον
 om Q | λεόντιον H²: λεοντίαν BFPH¹f | 8 ἡ[μ]εῖς cum recenti litura
 B | ἐνέπλησας Suidas u. κροτοθορύβου: ἐνέπλησε B ἐνέπλησεν ce-
 teri cum f || 9 ἀναγνόντας σου PQH ἀναγνόντας σοὶ f: ἀναγνόντι
 σοὶ F, Suidae libri ἀναγνόντι* et suprascr σοὶ B² | δὲ om f || 10
 λέοντος libri: corr Gassendus | οἶός τε libri: οἶος Cobetus | πρὸς με
 libri: πρὸς ἐμέ Cobetus || 11 ἀφίκησθαι H | ὅπου libri: ὅποι Co-
 betus | θέμιστα BPHf || 12 παρακαλ[ῆ]τε cum rec litura B παρα-
 καλεῖται f || 13 καθαιδοῦμαι B¹Q || 14 πρὸς] ὡς f | νομίζει αὐτῇ
 παραινεῖν BFPQH νομίζειν αὐτὴν παραινεῖν f. fort. ὀνομάζει αὐ-
 τὴν Ἀριάγνην (paulo longius abest quod edidi ἐταίραν) || 15 θεό-
 δωρος libri: θεόδοτος ὡς f || 16 λεοντίῳ B²P¹Q λεοντείῳ H: λεον-
 τία B¹FP², f || 17 τῷ] τῶν H¹ || 18 νοῆσαι F || 19 χειλῶν Q | δὲ
 και τὰς Meibomius | διαφοδισί(ας) F || 20 κροαμάτων B¹ | μορφῆς
 Athenaeus: μορφᾶς Pf et ex μορφᾶς corr B¹ μορφᾶς QH μορφῶν F

φῆς. ἐν τε τῇ πρὸς Πυθοκλέα ἐπιστολῇ γράφειν Παιδείαν δὲ
 πᾶσαν, μακάριε, φεῦγε τὰκάτιον ἀράμενος. Ἐπίκτητός
 τε κιναιδολόγον αὐτὸν καλεῖ καὶ τὰ μάλιστα λοιδορεῖ. καὶ μὴν καὶ
 Τιμοκράτης ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις Εὐφραντοῖς ὁ Μητροδώρου μὲν
 5 ἀδελφός, μαθητῆς δὲ αὐτοῦ τῆς σχολῆς ἐκφοιτήσας φησὶ δις αὐ-
 τὸν τῆς ἡμέρας ἐμὲν ἀπὸ τρυφῆς, ἑαυτὸν τε διηγείται μόγις ἐκ-
 φυγεῖν ἰσχύσαι τὰς νυκτερινὰς ἐκεῖνας φιλοσοφίας καὶ τὴν μυστι-
 κὴν ἐκείνην συνδιαγωγὴν· τὸν τε Ἐπίκουρον πολλὰ κατὰ τὸν λόγον 7
 ἠγνοηκέναι καὶ πολὺ μᾶλλον κατὰ τὸν βίον, τό τε σῶμα ἐλεεινῶς
 10 διακεῖσθαι, ὡς πολλῶν ἐτῶν μὴ δύνασθαι ἀπὸ τοῦ φορείου διανα-
 στήναι· μνᾶν τε ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς τὴν τράπεζαν, ὡς αὐτὸς
 ἐν τῇ πρὸς Λεόντιον ἐπιστολῇ γράφει καὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἐν
 Μυτιλήνῃ φιλοσόφους. συνεῖναί τε αὐτῷ τε καὶ Μητροδώρῳ ἐταί-
 ρας καὶ ἄλλας, Μαμμάριον καὶ Ἡδεῖαν καὶ Ἐρώτιον καὶ Νικίδιον.
 15 καὶ ἐν ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα βίβλοις ταῖς Περί φύσεως τὰ πλεί-
 οστα ταῦτά <τε> λέγειν καὶ ἀντιγράφειν ἐν αὐταῖς ἄλλοις τε καὶ Ναυ-

1 fr. 163

1 παιδείαν F¹f, mg P²: παιδιάν BF²PQH || 2 μακάριε BRQH:
 μακάριοι F μάκριοι f | φευγετε (φεύγε corr m. II) κατιδιαραμεν B
 φεύγε τε κατι δι· έ ραμεν (in mg ·/. αι m I) P φεύγετε κατι
 διέραμεν QH φεύγετε F¹f sed in mg καταδ' ιέρα addidit F²:
 emendavit Gassendus || 3 κ[ινα]ιδολόγον cum rasura B κιναιδό-
 λοιγον mg P² || 4 τιμοκράτης B | εὐφραντοῖς FP²Hf εὐφράντοις
 suprascr. H²: εὐφαντοῖς B εὐφάντοις PQ. uerborum ordo arguit
 quae de Metrodoro memorantur a Laertio huc esse translata ex
 § 23, ubi τὸν προειρημένον idem inseruit || 5 τῇ σχολῆς H | δις]
 δὲ f | αὐτὸν δις Meibomio auctore uolgatur || 6 ἀπὸ] ὑπὸ Meibo-
 mius || 7 ἰσχύσαι f || 8 συνδιαγωγὴν PQ sed P ita ut συν m. I supra
 uersum addiderit: συναγωγὴν BFf διαγωγὴν H || 9 ἠγνοηκέναι B |
 βίον om B || 10 φορείου B || 12 λεοντίαν FP² λεοντία f | ταῖς] τῇ
 Menagius cf. adn. p. 136, 11 | τοὺς ἐν om F || 13 μυτιλήνη libri |
 φίλους infra § 136 | τε αὐτῷ καὶ (alterum τε om) Ff || 14 μαρμάριον
 BRQHf μαρμάρειον F: ex Philodemo VH² I f. 149 emendavit Spen-
 gelius Philol. suppl. t. II p. 534 | ἠδεῖαν F ἰδεῖαν ex ἰδιάν corr B² |
 νικήδιον BF || 15 ἑπτὰ καὶ λ F | φύσεως ταῦτα τὰ πλείστα Ff ||
 16 ταῦτα libri: corr Kuehnius, addidit τε | λέγειν καὶ ἀντιγράφειν
 BRQH: γράφειν καὶ ἀντιλέγειν mg γρ P² ἀντιγράφειν καὶ ἀντιλέ-
 γειν Ff | ἄλλοις f: ἄλλαις BFPQH | ναυσιφάνει BFf et P²: ναυσι-
 φά(νει) P¹ ναυσιφάνης QH

σιφάνει [τὰ πλείστα], καὶ αὐτῇ λέξει φάσκειν οὕτως Ἄλλ' ἴτῳσαν· εἶχε γὰρ ἐκεῖνος ὠδίνων τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καύχησιν τὴν σοφιστικὴν, καθά περ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀνδραπόδων. καὶ αὐτὸν Ἐπίκουρον ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς περὶ Νausiphάνους λέγειν Ταῦτα ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἔκστασιν τοιαύτην, ὥστε μοι λοιδορεῖσθαι καὶ ἀποκαλεῖν διδάσκαλον. πλεύμονά τε αὐτὸν ἐκάλει καὶ ἀγράμματον καὶ ἀπατεῶνα καὶ πόρνην· τοὺς τε περὶ Πλάτωνα Διονυσοκόλακας καὶ αὐτὸν Πλάτωνα χρυσοῦν, καὶ Ἀριστοτέλη ἄσῳτον, <δν> καταφαγόντα τὴν πατρῴαν οὐσίαν στρατεύεσθαι καὶ φαρμακοπωλεῖν· 5 φορμοφόρον τε Πρωταγόραν καὶ γραφέα Δημοκρίτου καὶ ἐν κύμαις γράμματα διδάσκειν· Ἡράκλειτόν τε κυκητὴν· καὶ Δημόκριτον Ληρόκριτον· καὶ Ἀντίδωρον Σαννίδωρον· τοὺς τε Κυνηκοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος· καὶ τοὺς διαλεκτικοὺς πολυφθόρους· Πύρρωνα δὲ ἀμαθῆ καὶ ἀπαιδεύτον. 15

1 fr. 98 | 5 fr. 113 | 7 fr. 236 | 8—15 fr. 238. 172

1 καὶ αὐτῇ λέξει φάσκειν τὰ πλείστα F τὰ πλείστα (ceteris omissis) f | ἄλλ' εἴτως· ἄλλ' B ἀλλειτως· ἄλλ' Q ἀλλειτω· ἄλλ' P¹ ἄλλ' ἦτω ἄλλ' P² ἄλλ' ἦ τω ἄλλ' H ἀ[λλ' ἦ τω] ἄλλ' cum rasura F ἄλλ' f ἄλλ' εἴ τις ἄλλος Stephanus || 2 εἶχε γὰρ (haec uox in litura B) κείνος libri et f εἶχε κἀκεῖνος Stephanus | ὠδ[ίν]ων cum ras. B. Cf. Iulianus epist. 59 p. 568, 21 Hertl. νυνὶ δ' ὥσπερ ὠδίνων τὴν καθ' ἡμῶν λοιδορίαν ἀθρόαν ἐξέχεας || 4 ταῖς om BFf || 5 λέγειν ταῦτα· ἤγαγεν FHf || 6 μοι] μὴ FHf | διδάσκαλον si uerum esset, non Epicurum γραμματοδιδάσκαλον (ut uoluit Hirzelius *unters.* I p. 109), sed ipsum Nausiphane[m] praeceptorem Epicuri notaret. προπονο δύσκολον || 7 πλεύμωνα B et ut uidetur P¹ | ἀπαταιῶνα BF || 8 καὶ πόρνην om Ff | πόρνην BPQ: πόρν[ο]ν cum litura H πόρνον s. cf. Crates Laertii Diog. vi 85 οὔτε λίχνος πόρνης ἐπαγαλλόμενος πυγῆσιν || 9 ἀριστοτέλη BP¹QH: ἀριστοτέλην (F)P²f | δν suppleuit C. F. Hermannus *zeitschr. f. d. alterthumswo.* 1834 p. 110 || 10 πατρῶαν F | στρατεύεσθαι] immo τερατεύεσθαι || 11 δημοκρίτου BP¹QH: δημόκριτον FP²f || 12 κύμαις καὶ γράμματα H¹ | ἠράκλητον F || 13 σαννίδωρον libri: Σαινίδωρον Hadr. Iunius ad Hesychium Miles. p. 78 ed. Meurs. | τοὺς τε FPQf τοὺς δὲ (B? H?) Nuernberger | 14 κυζικηνοὺς libri: corr. Reinesius uar. lect. III 2 p. 332 Κυρηναίκοις Gassendus | πολυφθονερούς BQf πολὺ φθονερούς FPH: corr. Bakius ad Cleomedem p. 431 || 15 πύρωνα P¹Q

Μεμήνασι δ' οὔτοι. τῷ γὰρ ἀνδρὶ μάρτυρες ἱκανοὶ τῆς ἀνυ- 9
 περβλήτου πρὸς πάντας εὐγνωμοσύνης ἢ τε πατρίς χαλκαῖς εἰκόσι
 τιμήσασα, οἳ τε φίλοι τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὡς μὴδ' ἂν πόλεσιν
 ὄλαις μετρεῖσθαι δύνασθαι, οἳ τε γνῶριμοὶ πάντες ταῖς δογματικαῖς
 5 αὐτοῦ σειρήσι προσκατασχεθέντες, πλὴν Μητροδώρου τοῦ Στρα-
 τονικέως πρὸς Καρνεάδην ἀποχωρήσαντος, τάχα βαρυνθέντος ταῖς
 ἀνυπερβλήτοις αὐτοῦ χρηστότησιν· ἢ τε διαδοχῇ, πασῶν σχεδὸν
 ἐκλειπουσῶν τῶν ἄλλων, ἐς αἰεὶ διαμένουσα καὶ νηρίθμους ἀρχὰς
 ἀπολύουσα ἄλλην ἔξ ἄλλης τῶν γνωρίμων· ἢ τε πρὸς τοὺς γονέας 10
 10 εὐχαριστία, καὶ ἢ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εὐποιία, πρὸς τε τοὺς οἰ-
 κέτας ἡμερότης, ὡς δῆλον κάκ τῶν διαθηκῶν αὐτοῦ καὶ ὅτι αὐ-
 τοὶ συνεφιλοσόφουν αὐτῷ, ὧν ἦν ἐνδοξότατος ὁ προειρημένος Μῦς·
 καθόλου τε ἢ πρὸς πάντας αὐτοῦ φιλανθρωπία. τῆς μὲν γὰρ πρὸς
 θεοῦς ὁσιότητος καὶ πρὸς πατρίδα φιλίας ἄλεκτος ἢ διάθεσις.
 15 ὑπερβολῇ γὰρ ἐπεικειάς οὐδὲ πολιτείας ἤψατο. καὶ χαλεπωτάτων
 δὲ καιρῶν κατασχόντων τηνικάδε τὴν Ἑλλάδα αὐτόθι καταβιῶναι,
 δις ἢ τρίς τοὺς περὶ τὴν Ἰωνίαν τόπους πρὸς τοὺς φίλους δια-
 δραμόντα· οἳ καὶ πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν ἀφικνοῦντο, καὶ συνε-
 βίου αὐτῷ ἐν τῷ κήπῳ — καθά φησι καὶ Ἀπολλόδωρος· ὃν καὶ
 20 ὀγδοήκοντα μῶν πρίασθαι· Διοκλῆς δὲ ἐν τῇ τρίτῃ τῆς ἐπιδρο- 11
 μῆς φησιν — εὐτελέστατα καὶ λιτότατα διαιτῶμενοι· κοτύλη γούν,
 φησίν, οἰνιδίου ἤρκοῦντο· τὸ δὲ πᾶν ὕδωρ ἦν αὐτοῖς ποτόν. τόν

1 δὲ Ff | τῶν γὰρ ἀνδρῶν libri sed γρ τοῦ ἀνδρός mg B:
 corr Gassendus || 3 πολ[ε]σιν cum ras B | πόλεσι τούτους ὄλαις F ||
 5 σειρ[ή]σι cum ras rec B | προσκατασχεθέντες BP¹Q: προκατασχ-
 FP²Hf || 6 ἀποχωρίσαντος f || 7 ἢ τε . . . σχεδὸν in rasura, supra ul-
 timam litteram remansit ω F || 8 ἐκλειπουσῶν F | διαμενούσα ex δια-
 μενούσας corr P¹ | νηρίθμους BF¹PQH¹f: ἀνηρίθμους F²H² || 9 ἀπο-
 λύουσα libri et f | γονέους F || 12 μύς P² || 13 καθόλου τε BPQ:
 καθόλου δὲ F(H?)f || 14 πρὸς geminat F | πατρίδας BFP² | ἄλεκτος
 FH || 15 ὑπερβολῇ B ὑπερ . . . βολῇ cum fenestra F || 16 δέ] τέ t |
 κατασχόντων τηνικάδε F, PQHf: κατα sine lacunae indicio, in marg
 σχόντων τηνικαῦτα supplet B | καταβειῶναι (ω supra uersum) F ||
 17 ἢ libri: ἢ καὶ f | τρεῖς B | τοὺς f: εἰς τοὺς BPQFH | πρὸς τοὺς
 φίλους om F, post διαδραμόντα traicit f || 18 ἀφικνοῦντα Q ἀφι-
 κνοῦντες f || 19 φησι καὶ] φη(σι) F φησιν f || 20 δὲ delebat Roesperus
 Philol. I p. 660 | τῷ τρίτῳ H | 21 λιτώτατα B²F | διαιτόμενοι F ||
 22 φη(σίν) in ras P² om Q | οἰνιδίου F | fort. τὸ δὲ λοιπόν

τε Ἐπίκουρον μὴ ἀξιοῦν εἰς τὸ κοινὸν κατατίθεσθαι τὰς οὐσίας, καθὰ περ τὸν Πυθαγόραν κοινὰ τὰ φίλων λέγοντα· ἀπιστούντων γὰρ εἶναι τὸ τοιοῦτον· εἰ δ' ἀπίστων, οὐδὲ φίλων. αὐτὸς τε φησὶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, ὕδατι μόνον ἀρκεῖσθαι καὶ ἄρτω λιτῶ. καὶ Πέμψον μοι τυροῦ φησὶ κυθριδίου, ἵν' ὅταν βούλωμαι πο- 5
λυτελεύσασθαι δύνωμαι. τοιοῦτος ἦν ὁ τὴν ἡδονὴν εἶναι τέλος δογματίζων. ὃν καὶ Ἀθηναῖος δι' ἐπιγράμματος οὕτως ὑμνεῖ

12 Ἄνθρωποι μοχθεῖτε τὰ χεῖρονα, καὶ διὰ κέρδος
ἄπληστοι νεικέων ἄρχετε καὶ πολέμων·
τὰς φύσιος δ' ὁ πλοῦτος ὄρον τινὰ βαιὸν ἐπίσχει· 10
αἱ δὲ κεναὶ κρίσιες τὰν ἀπέραντον ὁδόν.
τοῦτο Νεοκλήος πινυτὸν τέκος ἢ παρὰ Μουσέων
ἔκλυεν ἢ Πυθοῦς ἐξ ἱερῶν τριπόδων.

εἰσόμεθα δὲ καὶ μᾶλλον προϊόντες ἕκ τε τῶν δογμάτων ἕκ τε τῶν ῥητῶν αὐτοῦ. 15

Μάλιστα δ' ἀπεδέχετο, φησὶ Διοκλῆς, τῶν ἀρχαίων Ἀναξαγόραν, καίτοι ἐν τισὶν ἀντειρηκῶς αὐτῷ, καὶ Ἀρχέλαον τὸν Σωκράτους διδάσκαλον. ἐγύμναζε δὲ, φησὶ, τοὺς γνωρίμους καὶ διὰ 13
μνήμης ἔχειν τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα. Τοῦτον Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς Ναυσιφάνους ἀκοῦσαί φησι καὶ Πραξιφάνους· αὐτὸς δὲ 20
οὐ φησιν, ἀλλ' ἑαυτοῦ, ἐν τῇ πρὸς Εὐρύλοχον ἐπιστολῇ. ἀλλ' οὐδὲ

4 fr. 181 | 5 fr. 182

2 τὰ libri: τὰ τῶν Meibomius || 3 τοιοῦτον B²FP²Hf τοιοῦτο BP¹Q | εἰ δ' ἀπίστων circumponendo del P² om Hf || 4 [λι]τῶ primis litteris in fenestra suppletis B² || 5 κυθριδίου libri κυθριδίων f: Κυθνίου Menagius | πολυτελεύσασθαι BP¹Q: πολυτελέσασθαι FP²Hf Lobeckius ad Phryn. p. 67 || 7 ὃν suppleuit B² | ἀθηναῖος BP¹ || 8 μοχθητε F | τὰ libri: τί f | χεῖρωνα F | κέρκος sed in marg correctum H || 9 ἄπληστοι] ἀπλειστον F ἀπληστον ceteri | νεικέων FPQHf νεικῶν (^ ex corr.) B νεικῶν s | ἄρχεται f || 10 τῆς f || 11 τὰν om B¹ || 12 τοῦτον F | τέκος ex τέλος corr F | μουσέων P¹Q μουσεύων F μουσ[ῶν] cum ras B μουσάων P²Hf μουσάν mg H || 13 πυθοῦς F | ἐξιερώων H || 14 εἰσόμεθα F || 15 ῥητῶν BP¹Q mg H: ῥημάτων FP²Hf || 16 δ' (B?)Ff: δὲ PQH | τὸν ἀρχαῖον f || 17 ἀντειρηκῶς f || 19 τὰ ἑαυτοῦ ἔχειν συγγρ. F || 20 ναυσιφάνους BPQHs: λυσιφάνους Ff, γρ P² || 21 πρὸς[ς] cum ras B | εὐρόλοκον P¹Q εὐρύδοκον BFP²H εὐρύδικον f: corr Menagius conl. § 28 (supra p. 86, 9) H

Λεύκιππὸν τινα γεγενῆσθαί φησι φιλόσοφον, οὔτε αὐτὸς οὔτε Ἐρμαρχος, ὃν ἔνιοί φασι καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Ἐπικούρειος διδάσκαλον Δημοκρίτου γεγενῆσθαι. Δημήτριος δὲ φησιν ὁ Μάγνης καὶ Ξενοκράτους αὐτὸν ἀκοῦσαι.

- 5 Κέχρηται δὲ λέξει κυρία κατὰ τῶν πραγμάτων, ἦν ὅτι ἰδιω-
 τότη ἐστίν, Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς αἰτιάται. σαφῆς δ' ἦν
 οὕτως, ὡς καὶ ἐν τῷ Περὶ ῥητορικῆς ἀξιοῖ μηδὲν ἄλλο ἢ σαφή-
 νειαν ἀπαιτεῖν. καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀντὶ τοῦ Χαίρειν Εὐ πρᾶτ- 14
 τειν καὶ Σπουδαίως Ζῆν.
- 10 Ἄντίγονος δὲ φησιν ἐν τῷ Ἐπικούρου βίῳ τὸν Κανόνα γρά-
 ψαι αὐτὸν ἐκ τοῦ Ναυσιφάνους Τρίποδος, οὐ καὶ ἀκοῦσαί φησιν
 αὐτόν, ἀλλὰ καὶ Παμφίλου τοῦ Πλατωνικοῦ ἐν Σάμῳ. ἄρξασθαι
 τε φιλοσοφεῖν ἐτῶν ὑπάρχοντα δυοκαίδεκα, ἀφηγήσασθαι δὲ τῆς
 σχολῆς ἐτῶν ὄντα δύο πρὸς τοῖς τριάκοντα.
- 15 Ἐγενήθη δὲ, φησιν Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς, κατὰ τὸ τρί-
 τον ἔτος τῆς ἐνάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος ἐπὶ Σωσιγένους
 ἄρχοντος μηνὸς γαμηλιῶνος ἑβδόμη, ἔτεσιν ὕστερον τῆς Πλάτωνος
 τελευτῆς ἐπτὰ. ὑπάρχοντα δ' αὐτὸν ἐτῶν δύο καὶ τριάκοντα πρῶ- 15
 τον ἐν Μυτιλήνῃ καὶ Λαμψάκῳ συστήσασθαι σχολὴν ἐπὶ ἔτη πέν-
 20 τε· ἔπειθ' οὕτως εἰς Ἀθήνας μετελθεῖν, καὶ τελευτῆσαι κατὰ τὸ

1 φιλόσοφῃ sic i. e. φιλόσο[φον] φη(σι) F φιλόσοφον sine
 φησί f | οὔτ' αὐτὸς Ff | ἔρμαρχος BP ἔρμαρχος F ἔρμαχος QHf ||
 2 ὁ ἐπικούρου B | διδάσκαλον ex -λος corr B¹ || 5 ἰδιωτότη libri
 ἰδιοτᾶτη f: ἰδιωτικωτᾶτη Menagius ἰδιωτικῆ Bakius ad Cleomedem
 p. 426 || 6 δὲ ἦν B || 7 περὶ BFP¹Q: περὶ τῆς P²Hf || 8 ἀπαιτεῖν
 libri et f: ἀσκεῖν dedit Cobetus. conicias ἀπαιτῶν | post χαίρειν
 deest γράφει || 9 σπουδαία f || 10 Ἄντίγονος ausus sum: ἄριστον· οἱ
 libri. latere scriptoris nomen Cobetus perspexit isque Ἄριστων
 dedit, cuius περὶ Ἡρακλείτου librum semel Laertius Diog. ix 5 me-
 morat auctore Sotione. possis etiam Καρύστιος conicere | φησιν Co-
 betus, cf. u. 11: φασιν libri cum f || 11 φησιν libri cum f || 13 δύο
 καὶ δέκα P¹ δύο καίδεκα F | δὲ om F || 14 τοῖς λ̄ F || 15 ἐγενήθη
 B | ἐν χρονικοῖς om Ff || 16 ἐνάτης] θ̄ Ff | σωσιγένους F || 17 inter
 μηνὸς et τῆς uacuum spatium unius et quod excedit uersus relique-
 rat B¹ παπυλεῶνος ἑβδόμη . . . ἔτεσιν ὕστερον suppleuit B² | ἑβδόμη
 B²: ἑβδόμης FPQHf || 18 δ'] δὲ Ff | β̄ καὶ λ̄ F | πρῶτον ἐν BPQH:
 ἐν Ff qui πρῶτον post Λαμψάκῳ traiciunt | 19 μυτιλήνῃ libri | συ-
 στήσασθε F || 20 ἔπειθ' οὕτω BPQH: εἰθ' οὕτως F, f mg γρ P²

- δεύτερον ἔτος τῆς ἑβδόμης καὶ εἰκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος ἐπὶ Πυθαράτου ἕτη βιώσαντα δύο πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα· τὴν τε σχολὴν διαδέξασθαι Ἑρμαρχὸν Ἀγεμόρτου Μυτιληναῖον. τελευτήσαι δ' αὐτὸν λίθῳ τῶν οὖρων ἐπισχεθέντων, ὡς φησὶ καὶ Ἑρμαρχος ἐν ἐπιστολαῖς, ἡμέρας νοσήσαντα τετταρεσκαίδεκα. ὅτε καὶ φησιν Ἑρμιππος ἐμβάντα αὐτὸν εἰς πύelon χαλκὴν κεκραμένην
 16 ὕδατι θερμῷ καὶ αἰτήσαντα ἄκρατον ῥοφήσαι· τοῖς τε φίλοις παραγγείλαντα τῶν δογμάτων μεμνήσθαι, οὕτω τελευτήσαι. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν οὕτω
 Χαίρετε, καὶ μέμνησθε τὰ δόγματα. τοῦτ' Ἐπίκουρος 10
 ὕστατον εἶπε φίλοις τοῦπος ἀποφθίμενος.
 θερμὴν ἐς πύelon γὰρ ἐληλύθειεν καὶ ἄκρατον
 ἔσπασεν, εἶτ' Ἀΐδην ψυχρὸν ἐπεσπάσατο.
 Οὗτος μὲν ὁ βίος τάνδρός, ἥδε <δὲ> ἡ τελευτή.
 Καὶ διέθετο ὧδε· Κατὰ τὰδε... ἐλευθερίᾳ. 15
 22 Ἦδη δὲ τελευτῶν γράφει πρὸς Ἰδομενέα τήνδε ἐπιστολήν·
 Τὴν μακαρίαν.. Μητροδώρου. Καὶ διέθετο μὲν ὧδε.
 Μαθητὰς δὲ ἔσχε πολλοὺς μὲν, σφόδρα δὲ ἔλλογίμους Μη-

15 fr. 217 | 16 fr. 138

1 εἰκοστῆς καὶ om Ff || 2 ἕτη βιώσαντα FP²Hf: ἐπιβιώσαντα BP¹Q || 3 ἔρμαρχον (B?)FPQ: ἔρμαχον (H?)f | ἀγεμόρτου BFP¹: ἀγεμάρχου corr P¹, QH²f ἀγεμάρχου H¹ | μυτιληναῖον F μυτιληναῖον ceteri || 4 δ'] δὲ Ff | οὖρων] θυρῶν Ff | ἔρμαρχος (B?)PQ ἔρμαρχος F ἔρμαχος (H)f || 5 τετταρεσκαίδεκα B(P¹?) τεσσαρεσκ. Q τέτταρακαίδεκα F, P²f τετταρασκ. H || 6 φησιν Ἑρμιππος om F | ἐνβάντα H | χαλκὴν F || 7 θερμῷ in ras F | αἰτήσαντα] αἰτήσαι Ff γρ αἰτήσαι (sic) P² sscr || 10—13 receptum in Anthol. Palat. vii 106 || 10 ἐπίκουρος FPQHf: ἐπικούρου B et ante correcturam codex anthologiae || 11 ὕστερον F γρ P² | τοῦπος] πρῶτος BFH πρῶτον PQ: οἷσιν f, anthologia | ἀποθίμενος F ἀποφήμενος Q || 12 πύelon F | ἐληλύθειεν] ἐσλύθηθεν ex ἐσλύθηθεν corr B ἐσήλυθεν PQH et cod. anthologiae ἐσήλυθε F εἰσήλυθεν f | καὶ BPQH et cod. anthologiae: καὶ τὸν Ff uitiose | ἄκρατον libri et f: ἄκρητον anthologia || 13 ἔσπασε F | εἶτ' B² | ἀπεσπάσατο B || 14 δὲ suppleuit Stephanus || 16 ἰδομενέα F | τὴν δὲ F || 17 διέθετο Stephanus: ἔθετο libri cum f || 18 sq. μητρόδωρον ἀθηναῖον ἢ BFPQH μητρόδωρον ἀθηναῖον, καὶ f: patris nomen inuestigauit Duening De Metod. p. 7 sq. cf. Gomperzius Hermae t. v p. 387

τρόδωρον Ἀθηναίου ἢ Τιμοκράτους καὶ Σάνδης Λαμψακηνόν· δς
 ἀπ' οὗ τὸν ἄνδρα ἔγνω, οὐκ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ πλὴν ἔξ μηνῶν
 εἰς τὴν οἰκίαν, ἔπειτα ἐπανήλθε. γέγονε δὲ ἀγαθὸς πάντα, καθά
 καὶ Ἐπίκουρος ἐν προηγουμέναις γραφαῖς μαρτυρεῖ καὶ ἐν τῷ τρίτῳ 23
 5 Τιμοκράτους. τοιοῦτος δ' ὢν καὶ τὴν ἀδελφὴν Βατίδα ἐξέδοτο
 Ἰδομενεῖ, καὶ Λεόντιον τὴν Ἀττικὴν ἑταίραν ἀναλαβὼν εἶχε παλλα-
 κὴν. ἦν δὲ καὶ ἀκατάπληκτος πρὸς τε τὰς ὀχλήσεις καὶ τὸν θάνα-
 τον, ὡς Ἐπίκουρος ἐν τῷ πρώτῳ Μητροδώρου φησί. φασὶ δὲ καὶ
 πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν αὐτοῦ τελευτῆσαι πεντηκοστὸν τρίτον ἔτος ἄγοντα,
 10 καὶ αὐτὸς Ἐπίκουρος ἐν ταῖς προειρημέναις διαθήκαις, ὡς προα-
 πεληλυθὸς αὐτοῦ δηλονότι, ἐπισκῆπτει περὶ τῆς ἐπιμελείας αὐ-
 τοῦ τῶν παιδῶν. ἔσχε δὲ καὶ τὸν προειρημένον εἰκαῖόν τινα ἀδελ-
 φὸν τοῦ Μητροδώρου Τιμοκράτην. βιβλία δὲ ἔστι τοῦ Μητροδώρου
 τὰδε· Πρὸς τοὺς ἰατροὺς τρία. Περὶ αἰσθήσεων. Πρὸς Τιμοκράτην. 24
 15 Περὶ μεγαλοψυχίας. Περὶ τῆς Ἐπικούρου ἀρρωστίας. Πρὸς τοὺς

τ/

1 τιμοκρα FPQ τιμοκράτην BHf | καὶ σάνδην libri: matris
 nomen dedi quale a librorum testimonio proxime aberat: Κασσάν-
 δρας ci Gomperzius l. s. || 2 ἀπ' om P¹QH || 3 οἰκίαν libri: corr.
 Cobetus | ἐπανήλθεν. H | πάντα BFP¹Qf: κατὰ πάντα P²Hs | καθά
 ... 5 Τιμοκράτους om F | κ[α]θὰ cum litura B || 4 γραφαῖς] γρά-
 φει libri. cf. adn. p. 176, 25 | καὶ libri: δὲ καὶ Stephanus interpro-

τ/

lauit || 5 τιμοκρα Q: τιμοκράτης BPf τιμοκράτει H | δ'] δὲ Ff | βατί-
 δην H || 6 λέοντιον BP¹Q: λεοντίαν Ff et terminatione on supra scripta
 I²H | παλακὴν F || 7 ἀκατάπληκτος Ff: ἀκατάληπτος BPQH || 8
 μητροδώρω libri | φησίν. H | φασὶ ex φησί corr H || 9 πρὸ ἐπτὰ
 ἐτῶν h. e. ut testatur uolumen Hercul. n. 176 col. 19 apud Gom-
 perzium Hermae t v p. 387 sq., ἐπὶ Δημοκλέους ol. 125, 3 a. 277;
 natus erat ol. 112, 3 a. 330/29 | ἄγοντος PQHf ἄγον(τες) ut uidetur B
 ἄγῶ i. e. ἄγων F: corr. Casaubonus secundum Ambrosium Camal-
 dulensem || 10 καὶ BFf: καὶ ἃ PQH | προαπεληλυθὸς BPQH nisi
 quod προαποελ- pr B: προαποθανόντος Ff mg γρ P² sed deletum ||
 11 δηλῶ νότι B δὴ deletum et in mg δηλονότι H || 12 τὸν προει-
 ρημένον § 6 p. 362, 4 | εἰκαῖον BFPQHf: οἰκεῖ(ον) supra scr m rec
 B οἰκεῖον s || 13 τοῦ] τὸν F | τοῦ Μητροδώρου ut glossema
 damnabat Kuehnius | τιμοκράτην B | δ' FHf | ἔστι F | τ[οῦ] cum
 ras H || 14 τὰδε] ταῦτα B | τρία] γ̄ Ff | αἰσθήσεως B || 15 ἀρρω-
 στείας B

διαλεκτικούς. Πρὸς τοὺς σοφιστὰς ἑννέα. Περὶ τῆς ἐπὶ σοφίαν πορείας. Περὶ τῆς μεταβολῆς. Περὶ πλούτου. Πρὸς Δημόκριτον Περὶ εὐγενείας.

ἦν καὶ Πολύαινος Ἀθηνοδώρα Λαμψακηνός, ἐπεικῆς καὶ φιλικός, ὡς οἱ περὶ Φιλόδημόν φασι. 5

καὶ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Ἑρμαρχὸς Ἀγεμόρτου Μυτιληναῖος, ἀνὴρ πατρὸς μὲν πένητος, τὰς δ' ἀρχὰς προσέχων ῥητορικός. φέ-
25 ρεται καὶ τούτου βιβλία κάλλιστα τάδε· Ἐπιστολικά περὶ Ἐμπεδοκλέους εἰκοσι καὶ δύο. Περὶ τῶν μαθημάτων. Πρὸς Πλάτωνα. Πρὸς Ἀριστοτέλην. ἐτελεύτα δὲ παραλύσει, γενόμενος ἰκανὸς ἀνὴρ. 10

Λεοντεύς τε Λαμψακηνός ὁμοίως καὶ ἡ τούτου γυνὴ Θεμίστα, πρὸς ἣν καὶ γέγραφεν ὁ Ἐπίκουρος.

ἔτι τε Κωλώτης καὶ Ἰδομενεύς, καὶ αὐτοὶ Λαμψακηνοί. καὶ οὗτοι μὲν ἐλλόγιμοι. ὧν ἦν καὶ Πολύστρατος ὁ διαδεξάμενος Ἑρμαρχὸν· ὃν διεδέξατο Διονύσιος· ὃν Βασιλείδης. καὶ Ἀπολλόδωρος 15
δ' ὁ Κηποτύραννος γέγονεν ἐλλόγιμος, ὃς ὑπὲρ τετρακόσια συνέγραψε βιβλία. δύο τε Πτολεμαῖοι Ἀλεξανδρεῖς, ὃ τε μέλας καὶ ὁ λευκός· Ζήνων τε ὁ Σιδώνιος, ἀκροατῆς Ἀπολλοδώρου, πολυγράφος ἀνὴρ· καὶ Δημήτριος ὁ ἐπικληθεὶς Λάκων· Διογένης τε ὁ Ταρσεύς ὁ τὰς ἐπιλέκτους σχολὰς συγγράψας· καὶ Ὠρίων, καὶ ἄλλοι 20
οὓς οἱ γνήσιοι Ἐπικούρειοι σοφιστὰς ἀποκαλοῦσιν.

5 οἱ περὶ Φιλόδημον supra fr. 156

1 ἑννέα om Ff || 2 πλούτου πρὸς H || 4 φίλικος P² φίλικος F φίλικος Cobetus || 5 οἱ περὶ] ἐπὶ F | φασι om F || 6 ἔρμαρχος BPQ ἔρμαρχος F: ἔρμαχος Hf | ἀγεμόρτου BFP² ἀγαιμόρτου P¹Q ἀγαιμήρτει H: ἀγεμάρχου mg H, f | μυτιληναῖος libri || 7 δ'] δὲ Ff || 8 καλλιστάδε B¹ | Ἐπιστολικά. Περὶ Ἐμπ. Bernaysius ad Theophr. de pietate p. 139 sq. cf. Gomperzius *zeitschr.* 1865 p. 825. at ἐπιστολικά uocantur, non ἐπιστολαί | 9 εἴκοσι καὶ δύο BPQH: κβ Ff | μαθητῶν libri: corr. Casaubonus | 10 παραλύσει Menagio praeeunte Kuehnius: παρὰ λυσία libri || 12 γέγραφεν] terminationi γρας supra scr P² || 13 κωλώτης PQ κωλοτής F κωλωτής f: κολώτης H κολωτής B | ἰδομενεύς B || 14 ἔρμαρχον BPQ ἔρμαρχον F: ἔρμαχον Hf || 15 ὃν βασιλ. omissa in marg supplet F | βασιλείδης FPQH: βασιλίδης (B?)f || 16 δ'] δὲ Ff | ὑπὲρ libri: ὑπὲρ τὰ Cobetus || 18 ἀκροατοῦ F ἀκροατ[ῆς] cum litura H | ἀπολλόδωρος H || 19 τέ B, FP²Hf: δὲ P¹Q || 20 συ[γγρ]άψας cum litura (ex συνγ-?) B² || 21 ἐπικούριοι BFf | ἀποκαλοῦσι BF

Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι Ἐπικούριοι τρεῖς· ὁ τε Λεοντέως υἱὸς καὶ Θεμίστας· ἕτερος Μάγνης· τέταρτος ὄπλομάχος.

Γέγονε δὲ πολυγραφώτατος . . . Ἐπιστολαί.

Ἄ δὲ αὐτῷ δοκεῖ ἐν αὐτοῖς, ἐκθέσθαι πειράσομαι τρεῖς ἐπι- 28
 5 στολάς αὐτοῦ παραθέμενος, ἐν αἷς πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ φιλοσοφίαν ἐπιτέμνηται. θήσομεν δὲ καὶ τὰς Κυρίας αὐτοῦ δόξας καὶ εἴ τι 29
 ἔδοξεν ἐκλογῆς ἀξίως ἀνεφθέγγθαι, ὥστε σὲ πανταχόθεν καταμα-
 θεῖν τὸν ἄνδρα κἂν κρίνειν εἰδέναι. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐπιστο-
 λὴν γράφει πρὸς Ἡρόδοτον (ἢ τις ἐστὶ περὶ τῶν φυσικῶν· τὴν
 10 δὲ δευτέραν πρὸς Πυθοκλέα), ἢ τις ἐστὶ περὶ μεταρσιῶν· τὴν τρί-
 τὴν πρὸς Μενοικέα, ἔστι δ' ἐν αὐτῇ τὰ περὶ βίων. ἀρκτέον δὴ
 ἀπὸ τῆς πρώτης, ὀλίγα προειπόντα περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς κατ'
 αὐτὸν φιλοσοφίας.

Διαιρεῖται τοίνυν εἰς τρία, τὸ τε κανονικὸν καὶ φυσικὸν καὶ 30
 15 ἠθικόν. τὸ μὲν οὖν κανονικὸν ἐφόδους ἐπὶ τὴν πραγματείαν ἔχει, 30
 καὶ ἔστιν ἐν ἐνὶ τῷ ἐπιγραφομένῳ Κανῶν. τὸ δὲ φυσικὸν τὴν
 περὶ φύσεως θεωρίαν πᾶσαν, καὶ ἔστιν ἐν ταῖς Περὶ φύσεως βί-
 βλοῖς λζ καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς κατὰ στοιχείον. τὸ δὲ ἠθικόν τὰ περὶ
 αἰρέσεως καὶ φυγῆς· ἔστι δὲ ἐν ταῖς Περὶ βίων βίβλοῖς καὶ ἐπιστο-
 20 λαῖς καὶ τῷ Περὶ τέλους. Εἰώθασι μέντοι τὸ κανονικὸν ὁμοῦ τῷ
 φυσικῷ τάττειν. καλοῦσι δ' αὐτὸ περὶ κριτηρίου καὶ ἀρχῆς, καὶ

3 uide p. 85 sq. | 4—13 cf. p. 2 | 15—p. 372, 5 uide fr. 36. 35

1 ἐπικούριοι F || 2 τέταρτος libri: τρίτος Cobetus ut scilicet uestigium Demetrii oblitteraret || 4 ἄ] μίαν libri | αὐτῷ· B¹ αὐτῶ[ν] B² αὐτῶν ceteri | δοκεῖ ἐν αὐτοῖς BP¹QH: εἰ δοκεῖ αὐτοῖς F εἰ δοκεῖ f γρ· τῶν εἰ δοκεῖ ἐν αὐτοῖς mg P² || 6 ἐπέτεμε Ff γρ mg P² || 7 ἀνεκφθέγγθαι corr B κ supra e scripto, et fortasse P¹ ἀναφθέγγθαι Q | σὲ om H || 8 κἂν] κἀμὲ libri | κρίνειν εἰδέναι FP²Hf κρίνειν εἰδέναι κρίνειν. BP¹QH² || 9 ἢ . . . 10 Πυθοκλέα om libri: περὶ τῶν φυσικῶν. δευτέραν πρὸς πυθοκλέα f || 10 ἢ τις H || 11 δὴ] δὲ P¹ || 12 περὶ] ἀπὸ f || 14 τρία] γ F | τό τε] τὸ F || 16 ἐνὶ ///τῷ P | τὴν—17 θεωρίαν Ff: τῆς—θεωρίας BP¹Q τὰ—θεωρίαν P² τ[ῆς] θεωρίαν cum ras H || 17 πᾶσαν om F solus || 18 ταῖς] ἐν ταῖς Meibomius | κατὰ στοιχείον] fort. κατεστοιχειωμένον || 19 δὲ] δὲ καὶ f | βίων] φύσεως sed in marg βίων corr F | καὶ] om F καὶ ἐν Meibomius || 20 καὶ τῷ F, f: καὶ τὸ BPQH καὶ ἐν τῷ Meibomius || 21 τάττειν BP¹Q: συντάττειν FP²(H)f | δ'] δὲ Ff

στοιχειωτικόν· τὸ δὲ φυσικὸν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, καὶ περὶ φύσεως· τὸ δὲ ἠθικὸν περὶ αἰρετῶν καὶ φευκτῶν, καὶ περὶ βίων καὶ τέλους.

- 31 Τὴν διαλεκτικὴν ὡς παρέλκουσαν ἀποδοκιμάζουσιν. ἀρκεῖν γὰρ τοὺς φυσικοὺς χωρεῖν κατὰ τοὺς τῶν πραγμάτων φθόγγους. 5 ἐν τοίνυν τῷ Κανόνι λέγων ἔστιν ὁ Ἐπίκουρος κριτήρια τῆς ἀληθείας εἶναι τὰς αἰσθήσεις καὶ προλήψεις καὶ τὰ πάθη· οἱ δ' Ἐπικούρειοι καὶ τὰς φανταστικὰς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας. λέγει δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον ἐπιτομῇ καὶ ἐν ταῖς Κυρίαις δόξαις. πᾶσα γὰρ, φησὶν, αἴσθησις ἄλογός ἐστι καὶ μνήμης οὐδεμιᾶς δεκτικὴ· 10 οὔτε γὰρ ὑφ' αὐτῆς κινεῖται, οὔτε ὑφ' ἑτέρου κινήσεισα δύναται τι προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν. οὐδὲ ἔστι τὸ δυνάμενον αὐτὰς διελέξει·
- 32 οὔτε γὰρ ἡ ὁμογένεια αἰσθήσεις τὴν ὁμογενῆ διὰ τὴν ἰσοσθένειαν· οὔθ' ἡ ἀνομογένεια τὴν ἀνομογένειαν, οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν εἰσι κριτικά· οὔτε μὴν λόγος, πᾶς γὰρ λόγος ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἤρτη- 15 ται· οὔθ' ἡ ἑτέρα τὴν ἑτέραν, πάσαις γὰρ προσέχομεν. καὶ τὸ τὰ ἐπαισθήματα δ' ὑφ' ἐστάναι πιστοῦται τὴν τῶν αἰσθήσεων ἀλήθειαν. ὑφέστηκε δὲ τό τε ὄραν ἡμᾶς καὶ ἀκούειν, ὥσπερ τὸ ἀλγεῖν. 20 θεν

1 καὶ περὶ φύσεως om F || 3 καὶ ante τέλους omissum in marg supplet F || 4 δὲ ante διαλεκτικὴν Gassendus inseruit, post eandem uocem Meibomius || 6 τοίνυν] τίνι f | λέγων ἔστιν FP²H: ἔστιν BQ ἔστιν P¹ λέγει οὖν f | κριτήρια ex κριτήα B² || 7 καὶ τὰς προλήψεις Gassendus | ἐπικούριοι Bf || 8 καὶ ante τὰς om F | fort. λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ἐν || 10 γ[ὰρ] cum ras rec B | φησιν sine accentu PHf | αἰσθήσεις B¹ | ἔστιν Q | οὐδὲ μιᾶς H οὐδὲ μιᾶς ἔστι F || 11 ὑφ' αὐτῆς F, f ὑπ' αὐτῆς P²: ἀπ' αὐτῆς BP¹QH | κινεῖται om Ff | δύναται Gassendus: ἀδυνατεῖ libri cum f || 12 προσθεῖναι B | οὐδέ] οὐδέν F οὐδ' f || 13 γὰρ ἢ BFP²f: γὰρ P¹QH | ὁμογένεια libri cum f: ὁμοιογενῆς Gassendus eadem forma similiter etiam in proximis inlata | αἴσθησις . . . 14 ἀνομογένεια omissa supplet mg F | αἰσθήσεις B¹ | ὁμογενῆ BFP¹Q: ὁμογένειαν P²Hf || 14 ἀνομογένεια BFQHf ἀνο|μογένεια (o erasum) ex paroxytono P | τὴν ἀνομογένειαν B²FQHf ex paroxytono P om B¹ | εἰσι κριτικά FP²Hf: εἰς κριτικὸν P¹Q εἰς κριτικῶν B || 15 μὴν ὁ λόγος Meibomius | ἤρτηται Aldobrandinus: εἴρηται libri || 16 οὔθ' ἢ . . . προσέχομεν post 14 κριτικά traiecit Gassendus | τῆς ἑτέρας B | προσέχομεν ex corr. Q || 17 ἐπαισθήματα B(P¹)Q mg H: ἀνεπαίσθητα FP²Hf | δ' (P¹)Q: δὲ B om FP²Hf | ὑφ' ἐστάναι F ὑφέστάναι f

καὶ περὶ τῶν ἀδήλων ἀπὸ τῶν φαινομένων χρῆ σημαίεσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἐπίνοιαί πᾶσαι ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων γέγονασι κατὰ τε περιπτώσιν καὶ ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα καὶ σύνθεσιν, συμβαλλομένου τι καὶ τοῦ λογισμοῦ. τὰ τε τῶν μαινομένων φαντάσματα καὶ <τὰ>
 5 κατ' ὄναρ ἀληθῆ, κινεῖ γάρ· τὸ δὲ μὴ ὄν οὐ κινεῖ.

τὴν δὲ πρόληψιν λέγουσιν οἰοῦναι κατάληψιν ἢ δόξαν ὀρθὴν 33
 ἢ ἔννοϊαν ἢ καθολικὴν νόησιν ἐναποκειμένην, τουτέστι μνήμην τοῦ
 πολλάκις ἔξωθεν φανέντος, οἷον τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ἄνθρωπος· ἅμα
 γὰρ τῷ ῥηθῆναι ἄνθρωπος εὐθύς κατὰ πρόληψιν καὶ ὁ τύπος
 10 αὐτοῦ νοεῖται προηγουμένων τῶν αἰσθήσεων. παντὶ οὖν ὀνόματι
 τὸ πρῶτως ὑποτεταγμένον ἐναργές ἐστι. καὶ οὐκ ἂν ἐζητήσαμεν
 τὸ ζητούμενον, εἰ μὴ πρότερον ἐγνώκειμεν αὐτό· οἷον τὸ πόρρω
 ἐστὼς ἵππος ἐστὶν ἢ βοὺς· δεῖ γὰρ κατὰ πρόληψιν ἐγνώκειναι ποτὲ
 ἵππου καὶ βοῦς μορφήν. οὐδ' ἂν ὀνομάσαμεν τι μὴ πρότερον αὐ-
 15 τοῦ κατὰ πρόληψιν τὸν τύπον μαθόντες. ἐναργεῖς οὖν εἰσὶν αἱ
 προλήψεις.

καὶ τὸ δοξαστὸν ἀπὸ προτέρου τινὸς ἐναργοῦς ἤρτηται, ἐφ'
 ὃ ἀναφέροντες λέγομεν· οἷον Πόθεν ἴσμεν εἰ τοῦτό ἐστιν ἄνθρω-
 πος; τὴν δὲ δόξαν καὶ ὑπόληψιν λέγουσιν, ἀληθῆ τέ φασι καὶ 34
 20 ψευδῆ· ἂν μὲν γὰρ ἐπιμαρτυρῆται ἢ μὴ ἀντιμαρτυρῆται, ἀληθῆ
 εἶναι· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιμαρτυρῆται ἢ ἀντιμαρτυρῆται, ψευδῆ τυγχά-
 νειν. ὅθεν <τὸ> προσμένον εἰσῆχθη· οἷον τὸ προσμεῖναι καὶ ἐγγὺς
 γενέσθαι τῷ πύργῳ καὶ μαθεῖν ὅποιος ἐγγὺς φαίνεται.

1 τῶν post περὶ om f | χρῆ B || 2 γὰρ καὶ BPQH: γὰρ Ff.
 γὰρ αἱ Cobetus | (ἐπίνοι)αν supra scr F² || 3 ἐμβαλομένου F || 4 [φ]·αι-
 νομένων (φ ex μ corr?) F | τὰ suppleuit Casaubonus || 6 λέγουσιν
 οἰοῦναι κατάληψιν om B | δόξαν ἀνορθεῖν F, in mg ἐπιστολὴ ἐπι-
 κούρου m II || 7 τουτέστιν F || 8 ἔξωθεν φανέντος om F¹f, in mg
 supplet F² || 9 γὰρ τὸ F | πρόσληψιν F² || 11 ἐπιτεταγμένον libri: corr.
 Gassendus || 12 ἐγνώκοιμεν B || 13 ἐστὼς FPQf: ἐστός (B? H?) ||
 14 ὀνομάσαμεν f | μὴ om F, εἰ μὴ ante αὐτοῦ supra scr F² || 15
 κατὰ πρόσληψιν H κατάληψιν f || 16 προσλήψεις F² || 17 ἐναργῶς
 F || 18 ὦ H || 20 ψευδῆ τυγχάνειν F uerbis ἂν μὲν ... 21 τυγχάνειν
 omissis et in mg m II suppletis | ἐπιμαρτῦρηται et ἀντιμαρτῦρηται
 constanter FPQ | ἢ μὴ ἀντιμαρτῦρηται omissa supplet mg H | ἢ μὴ]
 ἢ F | ἀληθῆ ... 21 ἀντιμαρτυρῆται om Hf || 21 ἐὰν] ἂν F || 22 τὸ
 suppleuit Gassendus | προσμένον B²f προσμένων B¹: πρὸς μὲν ὄν
 FPQH || 23 φαίνεσθαι F¹

Πάθη δὲ λέγουσιν εἶναι δύο, ἡδονὴν καὶ ἀλγηδόνα, ἰστάμενα
περὶ πᾶν ζῶον, καὶ τὴν μὲν οἰκείον, τὴν δὲ ἀλλότριον· δι' ὧν
κρίνεσθαι τὰς αἰρέσεις καὶ φυγὰς. τῶν τε ζητήσεων εἶναι τὰς μὲν
περὶ τῶν πραγμάτων, τὰς δὲ περὶ ψιλὴν τὴν φωνήν. καὶ ταῦτα
δὲ περὶ τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ κριτηρίου στοιχειωδῶς. 5

Ἄνιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν.

SVIDAE VITA EPICVRI

Ἐπίκουρος Νεοκλέους Ἀθηναῖος, Γαργήτιος τῶν δῆμων, μη-
τρὸς Χαιρεστράτης· ἀδελφοὶ δὲ αὐτοῦ Νεοκλῆς Χαιρέδημος Ἀρι-
στόβουλος ἢ Ἀριστόδημος. φιλοσοφίας δὲ ἤρξατο ἀπὸ ἐνιαυτῶν 10
ιβ, καὶ οἰκείαν αἴρεσιν εἰσηγήσατο, πρῶτον μὲν ἐν Σάμῳ διατρίψας
σὺν τοῖς γονεῦσιν, εἶτα σχολαρχήσας ἐν Μυτιλήνῃ ἐνιαυτῶν ὧν
λβ, εἶτ' ἐν Λαμψάκῳ καὶ οὕτως ἐν Ἀθήναις ἐν ἰδίῳ κήπῳ, ἀκού-
σας δὲ Ναυσιφάνους τοῦ Δημοκριτείου καὶ Παμφίλου τοῦ Πλάτω-
νος μαθητοῦ. γέγονε δὲ ἐπὶ τῆς ρθ ὀλυμπιάδος μετὰ ἑπτὰ ἐνιαυ- 15
τοὺς τῆς Πλάτωνος τελευτῆς, καὶ παρέτεινεν ἐπὶ τῶν διαδόχων
καὶ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ. καὶ διέμεινεν ἢ αὐτοῦ σχολὴ ἕως Καί-
σαρος τοῦ πρώτου ἔτη σκζ, ἐν οἷς διάδοχοι αὐτῆς ἐγένοντο ἰδ.
συγγράμματα δὲ αὐτοῦ πλεῖστα.

1 εἶναι δύο om F | δύο circumprunxit P² om H¹f || 2 [δι'] ὧν
cum ras B || 5 δὲ] fort. δὴ | αἰρέσεως F² || 5—6 στοιχειωδῶς ἄν.
ἰτέον δὲ B || 10 Ἀριστόβουλος ἢ Ἀριστόδημος ob homoeoteleuton
omissa in BE edd. uolgatis Kusterus ex A suppleuit || 12 ἐνιαυτῶν
ὧν ἦν libri ἐνιαυτὸν ἕνα Kusterus et Menagius ad Laert. x 15,
correxerit Gaisfordus qui quod numerum κῆ proposuit, eo ferri nequit
quod Antigonus (?) quoque, quem ab Hesychii auctore exprimi con-
stat, annorum xxxii testis est supra p. 366, 14 || 18 annos ducit ab
excessu Epicuri. auctor Hesychio fuit aut Philodemus aut Antisthe-
nes Peripateticus (cf. Phlego mirab. 3 qui quae ex Ant. tradit, Zel-
lerus *sitzungsber. d. Berl. akad.* 1883 p. 1071 sq. perspexit ante
tempora Mithridatis fingi non potuisse, idem ad rerum scriptorem
Rhodium non recte rettulit), successionum scriptor Demetrio Mag-
nesio fortasse (cf. Nietzsche mus. Rhen. xxiv p. 203 sq.) aetate
paullo inferior, cui rei conuenit quod Diogenem Apolloniatam disci-
pulum Anaximenis fecit (Laert. ix 57) | αὐτοῖς AV.

SVBSIDIUM INTERPRETATIONIS
Argumenta librorum Epicureorum
cum testimoniis et fragmentis conlata

EPISTVLAE I AD HERODOTVM

Prooemium § 35—37

I *Canonica*

qua uia ac ratione iudicandum sit 37 sq. p. 4, 14

1 *de anticipatione* (προλήψει) p. 4, 14: fr. 255. interpretatur Diogenianus Eusebii praep. eu. IV 3, 6 p. 138^a (754, 38 ed. Gercke, in supplem. ann. Fleckeis. t. XIV).

2 *de eis quae in sensus cadunt* p. 5, 6: fr. 36. 246—254. 260 sq. Lucretius IV 478—521.

II *De rebus quae extra sensus sunt positae*
capita grauissima

1 *nihil de nihilo gigni* 38 p. 5, 13: Lucr. I 150—214 Plut. strom. 8 (Euseb. pr. eu. I 8, 8 p. 24^b) in Doxographis p. 581, 18 Seruius in Verg. georg. II 49. κοινήν δόξαν τῶν φυσικῶν dicit Aristoteles phys. A 4 p. 187^a 27 cf. 35 Plut. de uitando aere alieno 5 p. 829^c.

2 *nihil ad nihilum interire* 39 p. 5, 15: Lucr. I 215—264. uulgata haec duo axiomata cf. [Philo] de incorr. mundi 2 p. 220, 14—221, 1 Bern. cum Bernaysii commentatione p. 12 sqq. Cicero de diuin. II 16, 37 Persius sat. 3, 83 sq. Iustinus de resurrectione c. 6 (t. II p. 228 Ott.)

3 *eandem semper uniuersi naturam esse* 39 p. 6, 1: fr. 296 Lucr. II 294—307 (inmotum esse uniuersum ib. 308—332). 67—79 cf. V 359—363. priora reddit Plut. strom. I. s. p. 581, 18 cf. 20.

4 *corpora et inane esse naturam rerum* 39 sq. p. 6, 5: fr. 76. 74 sq. ep. II 86 p. 36, 7 Lucr. I 419—429 Iustinus de resurrectione 6 (II p. 228) Seruius in Verg. ecl. 6, 31 cett. dixit idem Plut. strom. l. s. p. 581, 20 sic restituendus ὅτι <τὸ> πᾶν ἐστὶ σῶμα<τα καὶ κενόν>, καὶ οὐ μόνον ἀμετάβλητον ἀλλὰ καὶ ἄπειρον.

corpora cur sint 39 p. 6, 5: Lucr. I 422—5. 269—328.

inane cur sit 40 p. 6, 8: fr. 272 Lucr. I 426—9. 329—397. eadem usi erant argumentatione Leucippus et Democritus cf. Arist. phys. IV 6 p. 213^b 4.

tertiam naturam nullam esse rerum p. 6, 11: Lucr. I 430—482 (6, 14 συμβεβηκότα et συμπτώματα: Lucr. I 449 sqq., infra c. V) cf. Epic. fr. p. 345, 23.

5 *corpora aut esse concreta aut unde illa concrecant* p. 6, 14: fr. 77. 275. 282 Lucr. I 483 sq. *et ea quidem, unde res concrecant* (principia), *esse indiuidua ac solida* 40 sq. p. 6, 14: fr. 267. 282—4. 288 (205, 26). 78 Lucr. I 485—634 Seruius in Verg. ecl. 6, 31.

6 *uniuersum esse infinitum* demonstratur ex definitione eius quod summum est 41 p. 7, 6: fr. 297 Lucr. I 951—1007 II 1048—1051. contra disputat Alexander quaest. III 12. *esse autem infinitum et corporum multitudine et spatii (inanis) magnitudine* 41 sq. p. 7, 9: fr. 267 (p. 191, 13). 269. 295 sq. 352 (p. 236, 17—23) Lucr. I 1008—1051 II 1052—5 Sextus adu. math. IX 333 Plut. strom. 8 l. s. p. 581, 21.

7 *de figuris atomorum* 42 p. 7, 17. *principiorum figuras esse summa uarietate*: fr. 270 Lucr. II 333—477 Cicero de nat. deor. I 24, 66, *non infinitas eas quidem sed non definiendas*: fr. 270 cf. 269. 275 Lucr. II 478—521 Alexander ap. Ioh. Philoponum in Ar. π. γεν. καὶ φθορᾶς II 1 f. 3 7, *cum corpora unius cuiusque figurae numero sint infinita* Lucr. II 522—568. quam distinctionem Epicurus nouauit cf. Arist. π. γεν. καὶ φθ. I 1 p. 314^a 22 Theophrastus fr. 8 in Doxogr. p. 484, 11—13.

8 *de motu corpusculorum sempiterno ac de eorum conlisione* 43 sq. p. 8, 1: fr. 280. 276 sq. 281 (200, 31) Lucr. II 80—250. epilogus huius capituli 45 p. 9, 1.

II *De rebus sensui subiectis et de sensibus*

1 *mundos esse numero infinitos et similes et dissimiles* 45 p. 9, 4: fr. 301. 302—7. 352 (236, 13) infra § 73 p. 25, 11 ep. II 89 Lucr. II 1052—1089. cf. Metrodorus Aetii I 5, 4 p. 292 D.

2 *de simulacris* 46—48 p. 9, 12

a *qualia sint et cur solui de corporum superficie probabile sit* 46 p. 9, 12: fr. 317 Lucr. IV 29—109. contra disputat Alexander in Ar. π. αἰσθ. p. 117, 10—122, 10 Thur.

b *de celeritate simulacrorum* 46 p. 10, 3: Ep. π. φύσ. II c. 1 sqq. Lucr. IV 176—229.

c *de tenuitate eorum* 47 p. 10, 14: Ep. π. φύσ. II c. 1, 5. 9, 1 Lucr. IV 110—126*.

d *de ortu eorum* 48 p. 11, 2: *gigni ἄμα νοήματι* p. 11, 3: Lucr. IV 143—167. *non solum a corporibus solidis affluere simulacra* p. 11, 3, *sed etiam in aere et aliis modis facile conflare* p. 11, 7: Lucr. IV *127—140. 722—821 cf. Ep. π. φύσ. VH² VI f. 86 sq. et quae secundum Epicureum aliquem Diodorus III 50, 4 sq. disputat.

3 *de uisu* 49—52 p. 11, 14: Lucr. IV 230—468. 706—721

a *uisum fieri influentibus in oculos rerum simulacris* p. 11, 14: fr. 318 sq. Lucr. IV 234 sqq. cf. Cic. ep. ad Att. II 3, 2 *itemque cogitationem* (p. 11, 15. 12, 2. 8. 14 sq.): fr. 317 cf. 352 (234, 5 sqq.) cum Cic. de nat. deor. I 37, 105—39, 109 Lucr. IV 722 sqq. Cic. ep. ad fam. XV 16, 1 [de coloribus fr. 29 sq. cum Seruio in Verg. Aen. VI 272 Lucr. II 795—833. 418—421].

in his carpit p. 11, 17 sq. Aristotelem, si quidem ἄερα pinguius dicere uidetur quod ille τὸ διαφανές (de an. II 7 p. 418 sq. de sens. 2 p. 438_b 3. 3 p. 439^a 21), fortasse etiam Stoicos, quos Alexander de an. II p. 130, 14 sq. Br. in-pugnat; deinde p. 11, 18 sq. Platonem (Tim. p. 45^c 46^a 67^c sq.), ad quem etiam ρεύματα referre licet cf. Simplic. in Ar. de an. p. 133, 33 Hayd. τὸ τῆς ὄψεως ρεῦμα.

b *errorem non in uisu inesse* p. 12, 10: fr. 36. 247—254 Lucr. IV 353—521, *sed in opinione*: fr. 248. 247 (181, 6 sq.)

Lucr. IV 462—8. *uera esse etiam quae in somnis et simili modo uideantur* p. 12, 15: fr. 36 (106, 1). 253 sq. 326—8
 Lucr. IV 723—826. *sensuum ueritatem qui in dubitationem uocet, cum omnes uitae rationes perturbare* p. 13, 6: sent. 23 sq. fr. 251 Lucr. IV 507—521.

4 *de auditu* 52 sq. p. 13, 10: f. 321—3 Lucr. IV 524—614
 II 410—3 Gellius n. A. V 15, 8

uocis flumen in aequales partes diuidi p. 13, 13: Lucr. IV 563—7; *quae cum seruent proprietatem uocis, et audiri et intellegi* p. 13, 14: Lucr. IV 553—6, *sin minus, sonitum tantum audiri* p. 13, 17: Lucr. IV 557—562.

carpit p. 14, 2—5 Peripateticum (Arist. probl. XI 23 p. 901^b 16 = 51 p. 904^b 27), Stratonem opinor.

5 *de olfactu* 53 p. 14, 8: Lucr. IV 673—705 II 414—417.

[*de gustu* fr. 324 Lucr. IV 615—670 II 398—407. *de tactu* Lucr. II 434—441 IV 230—6 cet.]

III *de atomis*

1 *corpusculorum esse figuram* (cf. supra § 42 fr. 270. 287 p. 204, 11 Lucr. II 333—521 III 185—202) *pondus* (cf. fr. 276 Lucr. II 184—215 I 358—367) *magnitudinem* 54 p. 14, 14: fr. 275; *non esse qualitatem, cum oporteat esse immutabilia* 54 p. 14, 17: fr. 288 sq. fragm. ethicum Comparettii (VH² XI f. 32) c. 13, 19 (cf. praef.) Sextus adu. math. IX 335 [nullum eis esse colorem: fr. 29. 30. 289 Lucr. II 730—841, nec odorem: Lucr. II 846—855, nec saporem sonitum teporem frigus Lucr. II 856—9, nullam omnino qualitatem mutabilem 859—864. nec inesse uim animalem 865—1022. omnem diuersitatem fieri ordine positura motu figuris atomorum 1007 sq. 1013—22 cet. fr. 287—292].

qualitas autem cum mutetur, quoniam oporteat relinqui aliquid immutabile, mutationem omnem fieri translatione atomorum p. 14, 17: fr. 291. 289 (p. 206, 25) Lucr. I 782—829. 684—9. 908—914 II 660—729. 894—901. 1015—1022. Cf. de Democrito Aristot. metaph. A 4 p. 985^b 13 H 2 p. 1042^b 11 de gener. et inter. I 2 p. 315^b 6 sqq.

2 *de magnitudine atomorum* 55—59 p. 15, 12: Lucr. IV 111—126* I 599—627.

Democritum p. 15, 12 (πάν μέγεθος) et 15, 16 sq. carpi indicio sunt quae licet exaggerata (cf. Diels ad Doxogr. p. 219) Dionysius Eusebii pr. eu. XIV 23, 3 p. 773^b et Aetius I 12, 6 p. 311, 21 tradunt.

de similitudine minimi sensibilis § 58 sq. cf. Lucr. IV 111 sqq. II 114—124.

3 *non esse in spatio infinito summum aut infimum, sed sursum et deorsum motionem in infinitum* 60 p. 18, 3: Lucr. I 958 sqq. maxime 965—7. 992—7 II 90—94.

4 *atomos aequali esse celeritate non minus singulas* 61 p. 18, 15: cf. Sextus adu. math. X 129, *quam iunctas et concretas* 62 p. 19, 4: Lucr. II 225—242 cf. Sextus l. s. X 142 sqq. fr. 278. 277. *quanta sint celeritate* p. 19, 3: Lucr. II 142—164.

IV *de anima* 63—68 p. 19, 15: Lucr. l. III

1 *animam corpoream esse* (Lucr. III 161—176) et quidem *corpore tenuissimo* 63 p. 19, 15: Lucr. III 177—230, *similimo aurae uapore mixtae* Lucr. III 231—257 *et tenuitate uel hanc superante* cf. Lucr. III 243 sq. 273. 425—8: fr. 311. 315. 314.

2 *animae naturam corpus continere* 63 p. 20, 4: Lucr. III 323—349.

3 *animae plurimam partem esse in sentiendo* 63 sq. p. 20, 7: Lucr. III 333—6. 350—369. *eandem tamen corpore carere non posse* 64 p. 20, 8 sq.: Lucr. III 546—557. 624—633. 788—799 V 132 sqq. *sensus quomodo in corpus cadat* 64 p. 20, 18—66 extr.: Lucr. III 396—416 cf. 333—6. 524—545.

4 *anima quando seruetur, quando intereat* 65 p. 21, 1: Lucr. III 396—416 cf. 119—127. 339—347. 526—547. 634—663 Plut. Grylli c. 4 p. 987^d Seruius in Verg. Aen. X 487. *corpore soluto etiam animam dissolui sensuque omni priuari* 65 sq. p. 21, 8: Lucr. III 425—444. 548—579.

5 *incorporeum non esse nisi inane* 67 p. 21, 14.

falli igitur qui animam corpoream esse negent p. 22, 5 h. e. non solum Pythagoreos a Platone Phaedon. p. 85^e

—95^a Aristotele in Eudemo dialogo (cf. Bernays *dial. d. Arist.* p. 26) et π. ψυχ. I 4 p. 407^b 30—408^a 29 Lucretio III 98—135 refutatos et Aristoxenum (cf. Cic. Tusc. I 10, 19, 18, 41), sed omnes omnino qui inmortalem animam censuerunt (cf. Lucr. III 417 sqq.).

V *de eis quae corporibus accidunt*

1 'coniuncta' corpori (συμβεβηκότα) esse figuram colorem magnitudinem pondus talia 68 sq. p. 22, 13: Lucr. I 551—4. ad definitionem p. 23, 3—9 Gassendus p. 603 apte Porphyrium contulit introd. 2 p. 2^b 48 ἄτομα δὲ λέγεται τὰ τοιαῦτα, ὅτι ἐξ ἰδιοτήτων συνέστηκεν ἕκαστον, ὧν τὸ ἄθροισμα οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλου τινός ποτε τὸ αὐτὸ γένοιτο τῶν κατὰ μέρος· αἱ γὰρ Σωκράτους ιδιότητες οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλου τινός τῶν κατὰ μέρος γένοιοντ' ἂν αἱ αὐταί.

2 esse porro 'euenta' corpori (συμπτώματα) uelut motum quietem affectum 70 sq. p. 23, 13: Lucr. I 455—8. 464—482.

3 *tempus in quo genere rerum sit* 72 sq. p. 24, 12: fr. 79. 294 Lucr. I 459—463 Sextus adu. math. X 181—188 cf. Plotinus diss. XL (enn. III 7) 10. pugnat primum p. 24, 17 sq. contra illos qui aliis uocabulis tempus definiabant h. e. qui motus mensuram (ut Xenocrates Aetii I 22, 2 μέτρον τῶν γενητῶν κατὰ κίνησιν αἰδίων, Strato ibid. 4 τῶν ἐν κινήσει καὶ ἡρεμῷ ποσόν cf. Sextus hypot. III 137, Stoici [Philonis] de incorr. mundi 10 p. 238, 6 Bern. et Sexti adu. math. X 170 διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως) uel numerum (ut Aristot. phys. IV 11 p. 219^b 2 ἀριθμὸν κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον) dicebant; deinde p. 25, 1 contra illos qui ipsum motum caeli (cf. Arist. phys. IV 10 p. 218^a 33; sic Eudemo Theophrastoque auctoribus Plato cf. Simplicius in Ar. phys. t. I p. 700, 17. 702, 25 Diels., et Hestiaeus Platonius Aetii I 22, 3) adeoque ipsum caelum (cf. Arist. l. s. p. 218^b 1: Pythagoreos fuisse testatur Simplicius l. s. p. 700, 19 cf. Aetius I 21, 1) tempus esse autumabant. quibus rationibus Ep. usus sit, tum cl. Sexto adu. math. X 169 sqq. tum ex Aristotele l. s. IV 10 p. 218^b 4 et Simplicio p. 701, 30 uideas.

VI *de mundis*

73 sq. p. 25, 11: fr. 301—8 Lucr. II 1023 sqq.

1 *mundos ex infinito ortos esse* 73 p. 25, 11: Lucr. II 1048 — 1089 supra § 45 p. 9, 4 ep. II 89 cf. VH² VIII 27, 32 sqq. (quo modo nascantur p. 25, 14: fr. 308 Lucr. V 416 sqq. Minucius Fel. 5, 7—9 persona Epicurei adsumpta, cf. Verg. georg. II 323—342), *et interire* 73 p. 25, 15: Lucr. II 1105—1174 I 1102—1113 comm. Lucani I 72. 81. de ortu et interitu mundorum cf. fr. 304. 305. 301 (213, 23—8) 352 (236, 11—25) Lucr. V 91—145. 235—415 (partes mundi, igitur etiam mundum et natum esse et interire), Minucius Fel. 34, 3.

2 *mundos diuersis esse figuris* 74 p. 25, 17: fr. 82. 302 sq. ep. II 88 Cicero de nat. deor. II 18, 48 (supra p. 353, 19).

3 *animalia plantas cetera omni mundo inesse* 74 p. 26, 2: Lucr. II 1067—1076 cf. fr. 381. corrigit in hac re Democritum Hippolyti philos. 13 p. 565, 14 D.

4 *de generis humani perfectione artiumque initiis* 75 p. 26, 7: fr. 333. Lucr. V 925 — extr. Lactant. inst. II 10, 16. 11, 1 sqq. cf. Hermarchus Porphyrii de abst. I 7 sqq. Horatius sat. I 3, 99—112 Diodorus Sic. I 8 (de quibus rebus post Gasendum p. 652 Woltjerus dixit Lucr. phil. p. 141 sqq.).

de loquellae origine 75 sq. p. 27, 4: fr. 334 sq. Lucr. V 1028—1090 Vol. Herc. coll. alt. VII 26 col. 37, 6 et 38, cf. Horatius art. poet. 108—111 in hac quoque re Epicureus, et Nigidius Gellii n. A. X 4.

VII *de rebus caelestibus*

76—82 p. 27, 17: Lucr. V 55—VI

1 *corpora caelestia neque deo operante moueri* 76 sq. p. 27, 17 (contra religionem uolgi): fr. 352 (236, 26—36). 367—383 Lucr. V 81—90 cf. Cicero de nat. deor. I 8, 18—9, 22 [Plut.] plac. I 7, 5—10, *neque corpora animata ac diuina esse* 77 p. 28, 6 (contra Platonem et Platonicos cf. Bernaysius comment. de [Phil.] π. ἀφθ. κόσμου *Abh. d. Berl. akad.* 1882 p. 45 sq., add. Philippus Op. Epin. 8 p. 984^d): fr. 342

Lucr. V 78—80. 122—145 Plut. adu. Coloten 27 p. 11²³^a, *sed atomorum inde ab initio motum causam esse ut et sint et moueantur* 77 p. 28, 12: Lucr. II 677—9 V 156—194 cf. epist. II 90 (p. 38, 12—39, 2). 92 (40, 3—7). 93 (40, 13). 113 (53, 3—5).

2 *seruari enim deorum numinibus omnem beatitudinem oportere* 77 p. 28, 8 (cf. 3—6): sent. I ep. III 123 sq. fr. 352 (p. 232, 20—233, 9. 235, 16—236, 10) Lucr. II 646—651. 1090—1104 VI 50—78.

3 *haec quae de deorum natura et de rebus grauissimis praecipuntur certa esse* 78 p. 28, 15. 29, 2: Lucr. V 110 sqq. cf. ep. III 123 (p. 59, 15) fr. 352 (232, 20—25) testim. p. 68 sq. *sed quae in caelo obseruantur incerta esse ac dubia, acquiescendumque si pluribus modis eadem fieri posse intellegamus* 79 sq. p. 29, 6: ep. II 86 sq. (p. 36, 4—37, 6) 94 (41, 3—8) 113 sq. (53, 10. 20) cett. π. φύσ. XI c. 10 (VH² VI f. 12) fr. 351 (231, 9—12) Lucr. V 526—533.

4 *grauissimos errores et uitae perturbationes nasci ex praua de dis perceptione* 81 sq. p. 30, 8: Lucr. I 62—148 VI 50—91 cf. fr. eth. Comparettii (VH² XI 26 sq.) c. 7—10. *igitur sensibus utendum, ut causas errorum perspiciamus et remoueamus* 82 p. 31, 3: cf. ep. II 86—8 (p. 36, 13—37, 6).

Epilogus 82 sq. p. 31, 11.

ARGUMENTVM

EPISTVLAE II AD PYTHOCLEM

Prooemium 84 sq.

qua ratione de rebus sublimibus quaerendum sit 85—88 p. 36, 2: uide supra ep. I argum. VII 3. ad p. 36, 13—16 cf. Polystratus π. ἀλ. καταφρ. c. IV^b 8—VII, ad 36, 15 fr. 220.

I *de mundis* 88—90 p. 37, 7

definitur mundus p. 37, 7: cf. fr. 300. ἀποτομήν ἀπὸ τοῦ ἀπείρου (l. 8) praeiuit Leucippus Laertii Diog. IX 31, ut monet H. Diels.

de forma mundi p. 37, 9: u. ep. I argum. VI 2.

innumerabiles mundos esse 89 p. 37, 13: u. ep. I argum. II 1. *quomodo nascantur* p. 37, 14: fr. 308. uide ep. I argum. VI 1. perstringitur p. 37, 17 sq. Leucippus, p. 38, 7—11 Democritus, cf. adn.

de intermundiis (37, 15. 38, 2) cf. fr. 301 *a b* p. 214 et 353 Hippolytus philos. 22, 3 p. 572, 7—9 D. Cicero de diuin. I 17, 40 (adn. p. 234, 1) Seneca de benef. IV 19 (p. 243, 1) et glossarium u. μετακόσμιον.

II *de siderum*

1 *origine* 90 p. 38, 12: Lucr. V 452—479, qui quae de terra dicit V 546—9 adhibe ad p. 38, 12—14, Diodorus Sic. I 7, 1. de materia siderum p. 38, 15 sq. cf. Aetius II 13, 16 p. 343, 15 D., de sole fr. 343 sq. [de luna Plut. adu. Coloten 15 p. 1116^a]. uide ep. I argum. VII 1.

2 *magnitudine* 91: Ep. π. φύσ. ap. Gomperzium *zeitschr. f. d. Oesterr. gymn.* 1867 p. 208 fr. 81. 345 Lucr. V 564—595 Philodemus π. σημ. c. 10, 35—11, 8 uol. Herc. 1013 fr. 11 in Scotti fragm. Hercul. p. 311 Cleomedes II 1 p. 81 sqq. Bak. (ueterem Stoicorum litem Epicuro intendens cf. Laert. Diog. VII 132), Cicero Luculli 26, 82. 39, 123 de fin. I 6, 20 Tertull. ad nat. II 4 (229, 4). cf. Aristoteles meteor. I 3 p. 339^b 34 Maduigi ad Cic. de fin. I 6, 20 Lachmannus ad Lucret. p. 301.

3 *ortu et occasu* uel de die et nocte 92 p. 39, 10: Lucr. V 650—679

posse haec fieri aut incensione et exstinctione (quae fuit opinio Heracliti fr. 32 Byw., Xenophanis cf. Aetius II 13, 14 p. 343 D. 20, 3 p. 348 sq. Hippol. phil. I 14 p. 565, 27 D., Metrodori Chii ap. Plut. strom. 11 p. 582, 25 D.) p. 39, 12: fr. 346 p. 230, 8 et 354, 1 Lucr. V 660—679. 651—3 Minucius Felix 5, 9

aut apparitione supra terram et (alius corporis siue caelestis siue terreni, uelut montis) *obstructione* (usi erant hac ratione Anaximenes cf. Hippol. 7, 5 sq. p. 561, 9—11.

7 Aet. II 13, 10 p. 342^b 17 et Anaxagoras Hippol. 8 p. 562, 22. 15 cf. infra 6 a, γ. 7 b) p. 40, 1: Lucr. V 658 sq. 654 sq. ceterum alias quoque rationes Epicurus non exclusit cf. Aetius II 13, 16 p. 343 Lucretius V 597—613, ubi u. 597—603 Anaximandri (cf. Aetius II 13, 7. 20, 1. 25, 1. 29, 1 Hippol. 6 p. 560, 1 Diels ad Doxogr. p. 25 sq. Neuhaeuser de Anaxim. p. 356 sqq.) aut Diogenis (cf. Aetius II 13, 5 p. 341) uestigia agnoscas.

4 *motibus* 92 sq. p. 40, 3: Lucr. V 509—533

plures posse modos esse, a ut cum ipso caelo sidera uertantur (quae iam Diogenis opinio fuit cf. Aetius II 13, 5 et Anaximenis ib. 14, 3) p. 40, 4: Lucr. V 510—6

b ut caelum stet, sidera uertantur p. 40, 5: Lucr. V 517 sq. cf. infra IV 2 a. *idque euenire posse*

α impetu primitus ingenito (quae sententia Democritea est cf. Laert. Diog. IX 44) p. 49, 5: cf. fr. 308 (216, 3—6). eadem ratio alibi quoque adsciscitur uelut 93 p. 40, 13 et Lucr. V 677—9. [β aestu aetheris incluso agente (quod uidetur ex Anaximandro sublatum esse cf. Hippol. 6, 4 p. 559, 25 sq. et supra n. 3) Lucr. V 519—521] [γ aere extrinsecus agente (quod Anaxagorae fuit cf. Hippol. 8 p. 562, 15. 25) Lucr. V 522 sq.] δ *ipsis sideribus pabulationem euntibus* (ut non solum ueteres Heraclitus cf. Aet. II 17, 4 et Diogenis sectator inter Hippocratea de flat. t. I p. 572 Kuehn., apertissime Antipho Aetii II 20, 15 sed etiam Stoici statuere ut Cleanthes ap. Cic. de nat. deor. III 14, 37 cf. Zeller hist. phil. gr. III 1 p. 189, 4) 40, 7: Lucr. V 523—5. cf. Aristoteles meteor. II 2 p. 354^b 33—355^a 21.

5 *de tropicis solis lunaeque* 93 p. 40, 9: Lucr. V 614—649. *eius rei posse quattuor causas esse*

a *obliquitatem caeli* (cf. Aetius II 23, 6) 40, 10

b *aeris impulsionem* (praeiuerat Anaximenes et Anaxagoras cf. Aet. II 23, 1. 2 Hippol. 8, 9 p. 562, 24 D.) 40, 11: Lucr. V 637—649

c *pabulationem siderum* (ita Stoici cf. Aet. II 23, 5 sine dubio Heraclitum secuti) 40, 11—12: cf. supra 4 b, δ

d *uertiginem primitus ingenitam* (secundum Democritum cf. Aet. II 23, 7) 40, 13 sq. cf. supra 4 b, α et fortasse Lucr. V 621—636.

6 *de luna* 94—96 p. 40, 20

a *auctum et deminutionem* 94 p. 40, 20 *fieri posse*

α *lunae conuersione* 41, 1 cf. Lucr. V 713 sq. 720—6. conuersionem etsi iam Heraclitus aliique apud Aetium II 29, 3 p. 359 praeiuerant, tamen ut Schneiderus Saxo ad Ep. ep. p. 111 itemque Dielsius obseruarunt, Lucreti uersibus efficitur ut Chaldaeorum rationem, quae infra b, γ adhibetur, hoc quoque loco respici statuamus. β *aeris conformatione* (fortasse Xenophanem sequitur cf. Aet. II 25, 4) 41, 2

γ *officiente alio corpore* (qua in re sequitur Anaximenes cf. Hippol. 7 p. 561, 7 Aet. II 13, 10 et Anaxagoram cf. Hippol. 8 p. 562, 16) 41, 2: Lucr. V 717—9. postremo carpit astronomos, in primis Philippum Opuntium, cf. Boeckhius *Vierj. sonnenkr.* p. 36. 38, neque alios infra p. 41, 12—16. 42, 14—43, 5. 9. id quod aperte indicat p. 53, 10—14.

b *unde lumen habeat* 94 sq. p. 41, 8: Lucr. V 705—750. *posse fieri*

α *ut ipsa proprio lumine niteat* (ita Anaximander Xenophanes alii Aet. II 28, 1 cf. Cleomedes II 4 p. 123, 13 sq. et infra γ δ) 41, 9: Lucr. V 715—9 β *ut a sole lumen accipiat* (cf. Aetius II 28, 5 Cleomedes p. 123 sq. cett.) 41, 9: Lucr. V 705—714 [γ ut tamquam pila uersa diuersas ostendat figuras (quae ratio Berosi et Chaldaeorum fuit cf. Vitruuius IX 4 p. 224, 22 sqq. Ros., Aet. II 29, 2. 25, 12 Cleomedes II 4 p. 122 Diels ad Doxogr. p. 200) Lucr. V 720—730] [δ ut quotidie noua gignatur (quod Heraclitus opinabatur cf. Aet. II 28, 6 supra 3) Lucr. 731—750.]

c *faciem in orbe lunae* 95 p. 41, 16 (omisit hoc caput Lucretius) *fieri posse*

α *uarietate partium* ut explicabat Anaxagoras Aet. II 30, 2; eodem pertinere potest Democriti ratio ibid. 3. cf. Plut. de facie in orbe lunae 21 p. 935 β *officiente alio corpore* ut potuit Anaximenes censere cf. supra a, γ.

7 *de defectu solis lunaeque* 96 p. 42, 4: fr. 347 Lucr. V 751—770. *eum fieri posse*

a *extinctione* (secundum Xenophanem cf. Aetius II 25, 4. 29, 5 et Metrodorum cf. Plut. strom. 11 p. 582, 25) 42, 5: Lucr. V 758—761. 768—70

b *aliorum corporum obstructione* (sic statuit Anaximenes cf. Aetius II 13, 10 Hippol. 7 p. 561, 7 et Anaxagoras cf. Hippol. 8 p. 562, 16. 23 D. et Aetius II 29, 7. uide etiam Arist. de caelo II 13 p. 293^b 21—25) 42, 6 (uide praef.): Lucr. V 753—7. 762—7.

8 *de periodis siderum mouentium* 97. explicatio eadem est quam Lucretius lunae (6 b, δ) adhibet V 731—750.

9 *de diei noctisque uaria magnitudine* 98 p. 43, 6: Lucr. V 680—704. *effici hanc uarietatem posse*

a *cursu solis citato aut tardato* 43, 7

[b diuersa longitudine itineris: Lucr. V 682—695]

[c aeris crassitate diuersa: id. 696—700]

[d pabuli ignei copia diuersa: id. 701—704].

10 *de signis tempestatis* 98 sq. p. 43, 12: uide infra 115 (IV 5). cf. Aetius II 19.

III *de meteoris*

1 *de nubibus* 99 p. 43, 3: fr. 349 Lucr. VI 451—494. *nasci posse*

a *aeris conglobatione* (ut statuebat Anaximenes cf. Aetius III 4, 1 et Hippol. 7, 7 p. 561, 13) 44, 4: Lucr. 459—469.

b *atomorum idonearum complexionibus* (Democrito auctore cf. Aetius III 3, 11 p. 369) 44, 4: Lucr. VI 451—8 et 483—494.

c *uaporibus terrae et aquarum conlectis* (secundum Xenophanem Aetii III 4, 4): Lucr. VI 470—482.

2 *de pluuia* 99 sq. p. 44, 8: Lucr. VI 495—523. *fundi eam posse*

a *nubibus pressis et sic mutatis* (ita iam Anaximenes cf. supra 1 a, de mutatione Hippol. p. 561, 14) 44, 8: Lucr. VI 497—512 qui tamen u. 510—2 pro mutatione 'ipsam copiam nimborum' memorat

b *atomorum conglomeratarum inundatione uentorum ui conflata* (Democriteum? cf. supra 1, b) 44, 10: quae ratio inlustratur Lucretii loco VI 483—494.

3 *de tonitru* 100 p. 44, 13: Lucr. VI 96—159 cf. Sextus emp. adu. math. VI 19 sq. *feri*

a *spiritu cauis nubium intorto* (cf. Seneca quaest. nat. II 27, 2): Lucr. VI 121—131. 189—200

b *ignis in spiritum soluti sonitu* aptam huic sententiae similitudinem Aristoteles praebet meteor. II 9 p. 369^a 29—32; conferri potest Leucippus Aetii III 3, 10 de quo cf. Diels in actis conuentus philol. Stetinensis a. 1880 p. 97, 7

c *nubium discissione* (Anaximander Aetii III 3, 1): Lucr. VI 137—141 cf. 108—112

d *nubium in uitri modum compactarum affricu et tono* Lucr. VI 116—120. tertia et quarta ratione etiam Stoici usi cf. Laert. Diog. VII 153.

alias rationes proponit Lucr. VI 132—6. 142—4. 145—155. cf. 114 sq.

4 *de fulgure* 101 sq p. 45, 4: Lucr. VI 160—218

a *corpusculorum coniectum ignis efficientem affricu et conflictu nubium elabi* (Democrito auctore cf. Aetius III 3, 11 p. 369, 15—18; Stoici ibid. 12 p. 369, 30 ἀστραπήν ἔξαψιν ἐκ παρατρίψεως cf. Laert. Diog. VII 153 Cicero de diuin. II 19, 44): Lucr. 160—3

b *eundem ex nubibus ui uenti suscitari* (cf. Metrodorus Aetii III 3, 3) 45, 7: Lucr. 185—203

aut c *elidi nubibus siue altera ab altera siue uento pressis* 45, 9 cf. Anaximander Aetii III 3, 1 et Anaxagoras Senecae quaest. nat. VI 9, 1

d *lumen stellare nubibus comprehensum et conflatum excidere* (cf. Anaxagoras Senecae qu. nat. II 12, 3 et Aristotelis meteor. II 9 p. 369^b 14, Empedocles Arist. l. s. ^b 12; pendet hinc etiam mira Plinii ratio nat. hist. II 82) 45, 10: Lucr. 204—213 cf. 271—3

e *tenuissimi luminis per nubes percolati motione* (auctore Democrito, cuius est τὰ γεννητικὰ τοῦ πυρός . . . διηθεΐται ap. Aet. p. 369, 19 cf. a) 45, 14: cf. Lucr. 214—218. 273

f *spiritus inflammatione* (sic Aristoteles met. II 9 p. 369^a 12—24. ^b 4—7) 45, 15: Lucr. 175—182 cf. 278—280

g *nubibus discissis excidere atomos igneas* 46, 1 (πυρὸς ἀποτελεστικῶν ἀτόμων ut Democritus Aetii III 3, 11 p. 369, 16. 22 τὰ γεννητικὰ τοῦ πυρός) cf. Lucr. 214—218. mira oscitantia haec ad Clidemum Aristotelis meteor. II 9 p. 370^a 11 rettulit L. Ideler ad l. s. t. I p. 618.

5 *cur fulgur praecedat, sequatur tonitru* 102—103 init. p. 46, 6

a *una cum uento incidente corpuscula fulgurantia extrudi, dein uenti intra nubes contorsione sonitum tonitrus effici* cf. Lucr. VI 194 sqq.

b *posse etiam simul utrumque nubibus emitti, ut lamen tonitru posterius auribus accidat*: Lucr. VI 164—172 cf. 183 sq.

6 *de fulmine* 103 sq. p. 46, 13: Lucr. VI 219—422

a *spirituum collectione contorsione inflammatione nubem scindi* (cf. praef) *et uehementiorem eruptionem deorsum fieri*: Lucr. 246—284 scholia Veron. in Verg. Aen. II 649 p. 89, 9 K.

b *ignem condensatum et spirabilem factum erumpere per tenuem nubis partem* cf. 3b.

alias rationes addit Lucr. 295 sq. 300 sq. 309—322.

7 *de turbinibus* (πρηστήρες : στρόβιλοι, δῖνοι) 104 sq. p. 47, 7: Lucr. VI 423—450. *fieri*

a *nube columnae instar detrusa et in gyrum circumacta*: Lucr. 426—442

b *uento in gyrum acto et desuper pulso*

c *magna ui uenti propter densitatem aeris propinqui prohibita ne in obliquum dilabatur.*

8 *de terrae motu* 105 sq. p. 47, 17: fr. 350. 351 Lucr. VI 535—607. *fieri eum*

a *uento intra terram intercepto siue extrinsecus adlato* (secundum Anaxagoram Aristotelis meteor. II 7 p. 365^a 19 Senecae qu. nat. VI 9, 1 Hippolyti phil. 8, 12 p. 563, 5 D. Aetii III 15, 4 et Archelaum Senecae qu. n. VI 12) *siue ruina cauernarum* (sec. Anaximenem Aristotelis l. s. p. 365^b 6

Senecae qu. nat. VI 10 cf. 9, 2) *excitato*: fr. 351 p. 231, 15—20 Lucr. VI 535—56. 577 sqq.

b *etiam ipso motu* (aeris aut aquae), *qui magnis ruinis excitatur, propagato donec firmiteribus terrae partibus repulsetur* (Democritum sequi uidetur cf. Seneca qu. n. VI 20): Lucr. 557—576.

adhaeret locus 106 p. 48, 11—15 de *flatibus* (uentis), cuius exilitatem Gassendus scite compleuit adposito Plinio n. h. II 114 cf. Lucr. VI 685 I 271—294 (de Democrito uide Senecae qu. nat. V 2).

9 *grandinem* 106 sq. p. 48, 16 (praeterit Lucretius VI 529) *feri*

a *congelatorum diremtione* (itidem Stoici cf. Laert. Diog. VII 153 Seneca qu. n. IV 3): cf. Lucr. VI 156—9

b *elementis aquosis particulatim gelatis* (sequi uidetur Anaximenem Aetii III 4, 1 et Anaxagoran ib. 2).

rotundum autem grandinem feri aut extremitatibus deliquescentibus (cf. Aristot. meteor. I 12 p. 348^a 34 et Seneca qu. nat. IV 3, 5) *aut aequabili elementorum concreione* (cf. Seneca IV 3, 3) 107: fr. 349.

10 *niuem* 107 sq. p. 49, 9 (praeterit Lucr. VI 529) *gigni*

a *guttis pluuiiae, dum per inferiora ac frigidiora loca feruntur, gelatis* (secundum Anaximenem Aet. III 4, 1 cf. Seneca qu. n. IV 12)

b *posse etiam ex ipsis nubibus fundi siue c nubium congelatorum affricu.*

11 *de rore* 108 p. 50, 4 (non tetigit Lucr.)

posse nasci aut elementis umidis consistentibus aut umore ex locis umidis aducto et demisso cf. Arist. meteor. I 10 p. 347^a 15. 30.

11^a *de pruina* 109 p. 50, 11 (praeterit Lucr. VI 529) cf. Arist. l. s.

12 *glaciem* 109 p. 50, 15 (praeterit Lucr. VI 530 sq.)

nasci aquae elementis rotundis eliminatis, angulosis conciliatis aut huius modi elementis extrinsecus adgregatis.

13 *arcum in caelo* (iridem) 109 sq. p. 51, 1: *Lucr. VI 524—6 fieri aut sole aerem umidum inluminante secundum Anaximenem Aetii III 5, 10 et Hippol. 7, 8 p. 561, 18 D. aut idonea quadam luminis aerisque mixtione* cf. *Plinius n. h. II 150.*

rotundum eum esse aut quod aequabilem undique distantem oculi percipiant aut ipsis atomis in hanc formam compactis 110 p. 51, 6.

14 *coronam lunae* 110 sq. p. 51, 12 (non tangit *Lucr.*)

fieri aere undique ad lunam adlato aut effluvia lunae aut aerem lunae uicinum aequabiliter cogente.

IV *Iterum de corporibus caelestibus*

1 *de cometis* 111 p. 52, 4

esse aut ignem interdum in caelo consistentem (cf. *Epi- genes Senecae qu. nat. VII 4 sqq. Arrianus Stobaei ecl. phys. 28, 2 p. 229, 11 W.*) *aut sidera siue caeli motu rarius prodita siue ipsa proprio motu prodeuntia* (secundum *Pythagoreos Aristotelis meteor. I 6 p. 342^b 30 Aetii III 2, 1* et fortasse *Diogenem Aetii III 2, 8* cf. *Chaldaei Stobaei ecl. ph. 28, 1 p. 228, 15* et *Senecae qu. nat. VII 4, 1. 17*).

2 *de stellis fixis* 112 p. 52, 12

a posse eam mundi partem stare, circa quam reliqua uertantur (cf. *supra II 4 b*). *Pythagoreos dicit p. 52, 14* qui et *medium et extremum fixum esse uolebant* cf. *Philolaus Aetii II 7, 7* cum *Boeckhio de Phil. p. 94 sqq.*, nec puto *τὸ μέρος τοῦτο polum haberi.*

b posse uertigine aeris circumfusi illas stellas quominus moueantur impediri

c posse illas pabuli copia suis locis retineri cf. *supra II 4 b, d. 5 c. 9 d.*

3 *de siderum aequabili et inaequabili motu* 112 sq. p. 53, 1. *causam posse esse*

a primitiuum motionis impulsum cf. *supra II 4 b, a. 5 d*

b naturam aeris circumfusi cf. *supra II 5 b. 9 c.*

3^a *cur sidera alia ab aliis relinqui in cursu uideantur* 114 p. 53, 14. *causam posse esse*

- a *maiores aut minores celeritates motus* cf. s. II 9 a
 b *uertiginem illa ex orbita distrahentem*
 c *spatii percurrendi magnitudinem diuersam* cf. s. II 9 b.
 4 *stellas cadentes posse esse*
 a *ignem nubibus adfrictis excidentem*
 b *elementorum igneorum concretionem*
 c *spiritus conlecti inflammationem* 114 sq. p. 54, 1.
 5 *signa tempestatis in animalibus non inesse* 115 sq. p. 54, 13.
 Epilogus 116 p. 55, 1.

ARGUMENTVM

EPISTVLAE III AD MENOECEVM

(de dispositione cf. supra 69)

Prooemium: *philosophandum esse et adulescenti et seni*
 122. exscripsit p. 59, 2—10 Clemens Al. strom. IV 8 p. 215, 7
 Sylb. cf. Horatius ep. I 2, 37—43. 33. 67 sqq. I 1, 26 Per-
 sius sat. 5, 64 sqq. Philo Quod omnis probus liber c. 2 p. 447
 Mang. de necessitate philosophiae cf. fr. eth. Comparettii
 (VH² XI 32) c. 13, 6; uocem senioris philosophiam re-
 spuentis habes ibid. c. 17, 6.

I *De dis recte sentiendum esse*

123 sq. p. 59, 16. cf. fr. 38 Philodemus περὶ εὐσεβείας

deum inmortalem et beatum esse: sent. I ep. I 76 p. 28, 2
 fr. 359 sqq. cum adn. p. 241, 5; *hanc esse notionem commu-*
nem: fr. 352 p. 232, 10—25. 353 cf. Lucr. V 1169—1182.
alienum quicquam deo adfingi fas non esse 60, 1: sent. I
 ep. I 77 p. 28, 3—6. *esse enim deos manifestum esse* 60, 4.
sed uolgi de dis opiniones prauas esse et impias 60, 5: cf.
 fr. 38 Lucr. V 1183—1240 I 80—101 (sententiam p. 60, 7
 —8 uariat Porphyrius ad Marc. 17 p. 285, 26 Nauck.) Phi-
 lodemus Περὶ θεῶν ed. W. Scott Fragm. Hercul. p. 207 sqq.
summum damnum malis, bonis utilitatem maximam ex dis re-
dundare 60, 10: cf. fr. 385 Lucr. VI 68 sq. (uide praef.).

II *De morte non timenda*

124—7 p. 60, 15: cf. fr. 204 sq. 336 sqq. 496—503 fr. eth. Comparetiii (VH² XI 35 sq.) c. 16—23 Philodemus π. θανάτου VH¹ IX editus a S. Meklero *Sitzungsberr. d. Wiener akad.* 1884 t. CX p. 305 sqq. id. π. θεῶν c. 19 sqq. ed. G. Scott *Fragm. Herc.* p. 226 sqq. *Lucr.* III 788—1094. 37—93
I 107—135

mortem nil ad nos pertinere, esse enim sensus priuationem 60, 15: ep. I 65 sq. p. 21, 8—14 sent. II fr. 500 cf. dial. Axiochi p. 369^e sq. [Plut.] *consol. ad Apoll.* 15 p. 109^e. *qua re perspecta uitam uitalem fieri* 60, 17: fr. 205. 501 cf. Lactantius *inst. diu.* III 17, 38, *finito tempore circumscriptam* sent. XIX sq. *Lucr.* III 931—977. 1078—94 [Plut.] *cons. ad Apoll.* 31 p. 117^e cf. Seneca ep. 77, 11 sq. Plinius *nat. hist.* VII 188—190, *nec quicquam in uita relinqui timendum* 60, 20: fr. 501. *non recte imminentem mortem timeri* (ὁ λέγων fort. Epicharmus est cf. Cic. *Tusc.* I 8, 15 cum 7, 14 extr.), *quae si adsit, non eam sentiri* 61, 2: cf. Arcesilaus ap. [Plut.] *consol.* 15 p. 110^a (Axioch. 365^c. 369^d) Cicero *Tusc. disp.* I 7, 14 sq. Seneca ep. 30, 5 sq. Lactant. III 17, 31. *dum nos simus, mortem abesse; cum adsit, nos non esse* 61, 5: uertit Lactantius *diu. inst.* III 17, 30 cf. ib. 33 VII 12, 1; conflata cum scholio uetere ad sent. II (cf. Plut. Gellii II 8, 2) exhibet Sextus *emp. hypot.* III 229 (ubi scribendum erat φησί, non φασί); eadem alio modo dicit Hermarchus *Ioh. Stob. flor.* CXVIII 31 cf. sent. II *Lucr.* III 830 sqq. *ergo mortem neque ad uiuos neque ad mortuos pertinere* 61, 8: paene eisdem uerbis Axioch. p. 369^b cuius scriptor Prodicti nomine Epicurea occultat, Cicero *Tusc. disp.* I 38, 91 extr. *Plerosque sane mortem modo ut summum malum auersari modo ut finem malorum expectere* 61, 10: cf. fr. 496—8 cum adn. Seneca dial. VII de uita beata 19, 1 [Plut.] *consol.* 13 p. 108^e: *sapientem neque uitam aspernari neque mortem timere* 61, 12: cf. sent. XIX sq. fr. 499, *ac uitae tempore non diutissime sed suauissime frui uelle* 61, 15: explicat [Plut.] *cons. ad Apoll.* 17 p. 111^{a-d} cf. Seneca ep.

74, 26 sq. 70, 4 sq. *eandem esse meditationem bonae uitae ac mortis* 61, 17: cf. fr. 205 Metrodorus Stob. flor. CXVI 42 (fr. 15 Duen.). *pessime Theognidem de pretio uitae ac mortis iudicasse* (de re cf. Aristot. fr. 44 ed. III Ros.) 61, 21. *tempus futurum neque certum nobis esse neque plane alienum* 62, 4: fr. 397 p. 273, 14. fr. 204. 490 sq. 435 cf. 444 p. 290, 20—25.

III *De cupiditatibus finiendis et uita recte instituenda* 127—135 p. 62, 8.

cupiditates alias esse naturales, alias uanas, ac naturales partim esse necessarias tum ad corporis indolentiam tum ad ipsam uitam 62, 8: fr. 454 sq. cf. Horat. sat. I 2, 111—113. *de partitione uid. sent. XXIX fr. 456. omnem adpetitum fugamque referenda esse ad corporis sanitatem et animae tranquillitatem* 62, 12: sent. XXVI. XXV. XXX fr. 434. *in quibus summam uitae beatae inesse* 62, 14: fr. 434. *omnia nobis eo agi consilio, ut neque doleamus neque timeamus* 62, 14: fr. 397 p. 265, 7. 267, 6. *quod si adsecuti simus, nulla iam re nos indigere* 62, 17: sent. III. XVIII fr. 417. 419. 397 p. 266, 5—10. *tunc uoluptate opus nobis esse, cum eo quod absit uoluptas doleamus; cum non doleamus, uoluptate non iam opus esse* 62, 20: fr. 422. 397 p. 266, 1—18. *qua re uoluptatem initium et finem uitae beatae esse* 62, 23: sent. XXV fr. 398—404. 397 p. 264, 4. 266, 19—267, 12. *hanc primum et cognatum bonum esse, hinc de rebus adpetendis et fugiendis decerni, ad hanc tamquam regulam omnia iudicari* 63, 1: fr. 66. 260. 398—400. 397 p. 264, 4—265, 9 cf. Maximus Tyr. diss. III 3 p. 32 R. *non omnem uoluptatem eligi* 63, 5: fr. 442. 181. 397 p. 265, 23. 31 sq. cf. Metrodorus (fr. XVI p. 53 Duen.) Plutarchi adu. Epic. beatit. 3 p. 1088^d, *et multos dolores uoluptatibus praeferrere* 63, 8: fr. 397 p. 268, 27 cf. Cic. de fin. II 17, 56. *omnem uoluptatem bonum esse, non omnem eligendam* (63, 10: sent. VIII), *item dolorem omnem malum* (sent. X p. 73, 19), *non omnem fugiendum* (63, 12): fr. 443. 439. 397 p. 265, 13 sq. cf. fr. eth. Comparettii (VH² XI 23) c. 4, 10 sqq. *sed ponderatis*

commodis et incommodis haec iudicanda esse 63, 13: fr. 439—442. 397 p. 265, 10—36. *frugalitatem cur magni faciat* 63, 16: fr. 135^a (p. 345, 30). 458—478. 200—202. 207 cf. Horat. sat. II 2. *opulentia suauiissime frui qui minime indigeant* 63, 19: uertit Seneca epist. 14, 17 et Ambrosius epist. (class. I) 63, 19 t. II p. 1027^c ed. Maur. (similiter dictum est fr. 490). *naturalia omnia facile, uana difficile parari* 63, 21: sent. XV. XXI fr. 469 sq. cf. Cic. de fin. II 28, 90 sq. *etiam uilissimum cibum indigenti summam ferre uoluptatem* 63, 22: fr. 466. 158. 181. 602 cf. Cic. de fin. II 28, 90—92. *adsuescendum igitur tenui uictui* 64, 3: fr. 458. 158. *qua re quod uoluptas finis statuatur, non delicias luxuriae praedicari* (cf. Cic. de fin. II 4, 12), *sed indolentiam corporis et tranquillitatem animi* 64, 8: fr. 424—428. his maxime Stoicorum contumelias defendere Ep. uidetur. *neque enim istis uitam suauem deberi sed sanae rationi* 64, 12 uertit Ambrosius epist. (class. I) 63, 19 t. II p. 1027^d ed. Maur. commentatur Metrodorus Stobaei ecl. eth. p. 213, 10 Wachsm.: fr. 444 sq. cf. 460 p. 298, 15 (exceperunt haec Pythagorei posteriores uelut Perictione Stobaei flor. 85, 19 p. 184 sq. Gaisf.). *igitur maximum bonum esse prudentiam, matrem omnium uirtutum* 64, 18: cf. fr. 457. 397 p. 272, 20—273, 6 Polystratus ἀλ. καταφρ. fr. 9^b 4. *quam docere, non posse suauiter uiui sine prudentia honestate iustitia, nec uice uersa* 64, 21: sent. V fr. 397 p. 272, 13. *a quibus suauem uitam separari non posse* 64, 23: fr. 397 p. 272, 13—273, 7; adhibenda huic sententiae fr. 67—70. 116. 504 sqq.

cetera praecepta transitionis formula usus cum *laude sapientis* coniungit § 133 sq. cf. sent. XI sq. fr. 586. 599. 603. 397 p. 273, 7 sqq. (similiter Vergilius georg. II 490—2 et stoicus Seneca ep. 75, 17 sq.). iteratis capitulis tribus superioribus 65, 1 subiungit *summum bonum facile expleri et parari* 65, 4: sent. XV fr. 468 sq.; *summum malum aut tempore aut dolore exiguum esse* 65, 5 Cic. de fin. II 7, 22. 29, 94 sq.: sent. IV fr. 446—8. 600 sq. (uid. 122. 138) cf. Zeno Epic. ap. Cic. Tusc. disp. II 17, 38 fr. eth. Comparettili (VH² XI 23) c. 4 (cf. praef.) Cicero Lael. 27, 104 ad fin. breuiter perstringit

necessitatem Democriti et Stoicorum 65, 6. 12: fr. 281. 375—7. 352 p. 236, 29—33 (ad 65, 6 cf. Gellius n. A. VII 2, 5) uid. Diogeniani Epic. Περὶ εἰμαρμένης fragm. ab A. Gerckio collecta in Fleckeiseni ann. supplem. XIV p. 748 sqq.; *libertatem agendi* 65, 10: fr. 378 sq. 281. 326 p. 224, 25 frr. Περὶ φύσεως a Gomperzio edita *Wiener stud.* t. I p. 27 sqq. et Lucret. II 251—293 VH² VIII f. 33; denique *fortunam* (τύχην) 65, 10. 15: sent. XVI fr. 380 (contra 161^a p. 346, 16) cf. fr. eth. Comparettili (VH² XI 34) c. 15.

in epilogo sapientem deo exaequat 66, 5: fr. 602 (141 cum adn.) cf. Lucr. v 43—54.

SENTENTIARVM SELECTARVM

TESTIMONIA *

I Philodemus π. ὀργῆς p. 143 Gomp. (supra p. 68) Seneca apocoloc. 8 schol. Vict. Hom. Ω 526 Nemesius de nat. hom. 44 p. 347 Matth. (additur ὀργὴ γὰρ θεῶν ἀλλότριον ἐπὶ γὰρ ἀβουλήτου γίνεται θεῶ δὲ οὐδὲν ἀβούλητον) Plut. contra Epic. beatit. 23 p. 1103^d cf. adu. Coloten 31 (s. p. 70) 2 p. 1108^c Sextus emp. hypot. Pyrr. III 219 cf. III 5 Clemens Al. paedag. I 10, 93 p. 57, 36 Sylb. Maximus Tyrius diss. X 9 p. 184 R. Hippol. philos. 22 p. 572, 10 D. Theodoretus curat. VI p. 86, 8 Sylb. (232 Gaisf.) Cicero de nat. deor. I 17, 45. 30, 85 (s. p. 69). 36, 102. 43, 121. 44, 122. 124 de diuin. II 17, 40. 50, 104 de leg. I 7, 21 (s. p. 69) de offic. III 28, 102 Ausonius epigr. 116 Lactant. de ira dei 8, 5 cf. 4, 1. 12 (fr. 365 sq.) inst. diu. III 17, 4. 42. v 10, 12. 20, 14. Cf. Epic. ep. I 76 sq. III 123 cett. Lucr. II 646—651 v 82. 160 sqq. Horatius sat. I 5, 101 sq. Seneca de benef. IV 4, 1 Tertullianus apolog. 47 = ad nat. II 2 adu. Marcionem I 25 II 16 IV 15 v 9 Clement. recogn. X 48. 50.

---

* adposui etiam, ubi res ferebat, locos similes; eos solita formula *cf.* distinxī a testimoniis, quibus nullum uerbum praeponitur.

II (testes multos composuere Menagius ad Laert. Diog. X 124 et I. A. Fabricius ad Sextum p. 185) Plutarchus ap. Gellium II 8, 1 de aud. poetis 14 p. 37^a contra Epic. beatit. 23 p. 1103^d 27 p. 1105^a (f. 500 p. 311, 10) adu. Col. 2 p. 1108^c Sextus emp. hypot. III 229 cf. adu. math. I 273. 284 sq. Alexander Aphr. in Arist. anal. pr. f. 117^r in top. p. 9 sq. Iohannes Stob. floril. CXVIII 30 Cicero de fin. II 31, 100 (f. 338) Tusc. disp. V 31, 88 cf. I 34, 82 Lael. 4, 13 sq. de fin. I 12, 40 Tertullianus de anima 42 (Lactant. instt. III 17, 30 sqq.) Ambrosius epist. (cl. I) 63, 17 t. II p. 1027^b ed. Maur. Hieronymus adu. Iovin. II 6 t. II p. 333^d Vall. comm. in Iesaiæ c. 22, 14 t. IV p. 317^a [Augustinus] enarr. psalm. 73, 25 t. IV p. 781^c (ed. Ven. 1719) Seruius in Verg. Aen. IV 34 v 81 comm. Lucani IX 1. 568. Cf. Ep. ep. III 124 sq. ibique adnotata p. 391.

III Plutarchus Gellii n. A. II 9, 2 symposiac. II 2 p. 635^a Gellius n. A. II 6, 12 (Macrobius saturn. VI 7, 15) Sextus emp. adu. mathem. I 273. 283 Laert. Diog. II 89 (s. p. 293, 18) Nemesius 18 p. 225 Matth. cf. Ep. sent. XVIII fr. 154. 463. 417 (p. 281, 17). 422 Cicero de fin. I 11, 37 sq. II 3, 9. Vide Plat. Phileb. p. 43^d sq.

IV extremam partem p. 72, 8 sq. uertit Cicero Tusc. disp. II 19, 44 (s. p. 291, 22). Cf. Ep. ep. III 133 p. 65, 5 fr. 447. 446. 503. 397 p. 266, 25. 269, 16—19 cum Cicero de fin. II 7, 22. 28, 93—29, 95 Tusc. disp. V 31, 88 Seneca epist. 78, 7—10. 94, 7.

V ut epist. III 132 p. 64, 21 Cicero de fin. I 18, 57 (fr. 397 p. 272, 13) et fr. 506 Plutarchus adu. Epic. beatit. 2 p. 1087^c Cicero de fin. II 15, 49. 16, 51. 22, 70 Tusc. disp. V 9, 26 cum III 20, 49. neglegentius refert Cassius in Cic. ep. ad fam. XV 19, 2.

VI cf. Cicero de fin. I 10, 35 'laudem et caritatem, quae sunt uitae sine metu degendae praesidia firmissima' Ep. sent. VII. XIV. XXVIII. XXXIX VH² VIII f. 28.

VII cf. fr. 548—556 Lucretius V 1120 sqq.

VIII cf. Ep. ep. III 129 p. 63, 10 cum adnotatis supra p. 392.

IX contra Cyrenaicos dici, quorum erat sententia μή διαφέρειν ἡδονὴν ἡδονῆς μηδὲ ἡδιόν τι εἶναι (Laert. Diog. II 87), uidit Gassendus.

X uertit Cicero de fin. II 7, 20 sq. cf. 8, 23. 10, 30. 22, 70 Ambrosius epist. (class. I) 63, 15 t. II p. 1025^f Maur., testatur Athenaeus VII p. 278^f (supra p. 120, 13).

XI in breuius contractam dat Plutarchus adu. Epic. beatit. 8 p. 1092^b. cf. Ep. ep. I 76—82 II 85 p. 36, 1. 87 p. 36, 14 Lucretius I 102—135 Cicero de fin. I 19, 64 IV 5, 11 Seneca quaest. nat. VI 32, 5.

XII cf. Ep. ep. I 78. 81 sq. et adnotata ad sent. XI Polystratus π. ἀλ. καταφρ. fr. 9^b sq. c. v^b 7—VI. X^a XX^a 5 sq.

XIII sententiam edisserit Lucretius II 37—61.

XIV cf. frr. 551 sqq. 132—4.

XV Plutarchus de aud. poetis 14 p. 37^a initium adponit, sententiam paullum inmutatam dat Porphyrius de abstin. I 49 init. et ad Marcellam 27 p. 291, 17 ed. II Nauck. (cf. Bernaysius ad Theophr. de pietate p. 145 sq.). Cf. Ep. ep. III 130 p. 63, 21 frr. 468—477. 485 sq. 201 sq. 397 p. 268, 11 Lucretius V 1118 sq. Seneca epist. 16, 9. 4, 10 (supra p. 303, 29). 17, 9. 25, 4. 60, 3.

XVI Iohannes Stob. ecl. eth. 8, 28 p. 159, 17 Wachsm. uertunt Cicero de fin. I 19, 63 II 27, 89 Tusc. disp. V 9, 26 (supra p. 139, 25) cf. 26, 73 Vitruuius VI praef. 3 Seneca dial. II ad Serenum de iniuria 15, 4. Cf. Ep. ep. III 134 p. 65, 15 sq. fr. 489. 584 Metrodorus (fr. XXVI p. 60 Duen.) Plutarchi de tranqu. animi 18 p. 476^c, Seneca ep. 82, 5 sq. Democriteam sententiam βαιὰ γὰρ φρονήσι τύχη μάχεται, τὰ δὲ πλείστα ἐν βίῳ εὐξύνετος ὄξυτερκίη (sic, non casu instrumentali) κατιθύνει (Ioh. Stob. ecl. eth. 8, 16 p. 156, 10 W.) Epicurus expressit, Epicuream fortasse Horatius sat. II 7, 88 '(sapiens) *in quem* (sic libri recte) *manca ruit semper fortuna*', dum βραχεῖα legit non βραχέα.

XVII Diodorus XXV fr. 1 Dind. Cf. Ep. fr. 519. 397 p. 269, 23 sqq. Seneca ep. 97, 15. rationibus plus quam Epicureis iustitiam suadet Diogenes nescio quis (an Smyrnaeus? de quo cf. Menagius ad Laert. IX 58) apud Ioh. Stob. flor. IX 49.

XVIII Plutarchus contra Epic. beatit. 3 p. 1088^c (s. p. 281, 19) Cic. de fin. I 11, 38 (fr. 397 p. 266, 16 sq.) II 3, 10 cf. fr. 419 p. 282, 11.

XIX Cicero de fin. I 19, 63 II 27, 87 sq. Similiter Chrysippus Plutarchi de repugn. Stoic. 26 p. 1046^c.

XX cf. superior sententia, Ep. ep. III 126. 132 p. 64, 15 fr. 490 sq. 494 Lucretius III 931—971. 1076 sqq. Seneca dial. X ad Paulinum de breuitate uitae.

XXI cf. supra sent. XV cum adnotatis, Lucretius V 1117 sqq. 1430 sq. Porphyrius de abst. I 55 p. 130, 6—17 ed. II Nauck.

XXII cf. sent. XXV ep. I 82 p. 31, 3—10 Polystratus π. ἀλ. καταφρ. c. XXIII^a 7—13.

XXIII cf. proxima sententia. Contra Arcesilaum disputat Epicurus, cf. Lucretius IV 469—485.

XXIV testatur Laertius Diog. X 31 (supra p. 70). Cf. Ep. ep. I 50 sq. p. 12, 7—13, 9 fr. 36. 247. 250 (p. 184, 26 sq.). 251 VH² VII f. 22 col. XXX Lucretius IV 507—521. 462—6.

XXV cf. fr. eth. Comparettii (VH² XI 32) c. 13.

XXVI cf. sent. XXX fr. 462—5. 456 p. 296, 8 Lucretius VI 9 sqq. (fr. 396) III 1003—1010.

XXVII uertit Cicero de fin. I 20, 65 (fr. 539 p. 324, 4), respicit Seneca epist. 9, 15. Cf. fr. 540—542.

XXVIII uertit Cicero de fin. I 20, 68. Cf. ad priorem partem sent. II et IV, ad alteram sent. XXVII; coniunctas inlustrat Cicero Lael. 7, 23 cf. sent. XL.

XXIX Cicero de fin. I 13, 45 II 9, 26 testes fr. 456 cf. Nemesius de nat. hom. 18 p. 221 Matth., Olympiodorus in Plat. Phaedon. p. 16, 29 sq. Finckh. diuersa partitione Epicurus utitur ep. III 127 p. 62, 8.

XXX exprimere uidetur Seneca epist. 16, 9. Cf. sent. XXVI cum adnotatis.

XXXI cf. sent. XXXIII. XXXVI fr. 531 Lucretius V 1141—1150.

XXXII cf. Hermarchus Porphyrii de abst. I 7—12, in primis 12 p. 95, 16 sqq. ed. II Nauck., Carneades Sexti emp. adu. mathem. IX 127—131 et Ciceronis de re p. III 11, 19.

XXXIII cf. Hermarchus Porphyrii de abst. I 8 Lucretius V 1019 sqq. 1143—50. similia Aristippus (cf. Laert. Diog. II 93 μηδέν τε εἶναι φύσει δίκαιον ἢ καλὸν ἢ αἰσχρόν, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει) et Carneades (ap. Ciceronem de re p. III 8, 13 sqq. de leg. I 13, 39 cf. Sextus emp. hypot. I 146. 148 sq.) et antea sophistae ab Aristotele in-pugnati eth. Nic. V 10 p. 1134^b 24 sqq. et polit. III 9, ubi eorum opinio sic definitur p. 1280^b 8 γίνεται γὰρ ἡ κοινωνία συμμαχία τῶν ἄλλων τόπῳ διαφέρουσα μόνον [τῶν ἄπρωθεν συμμαχῶν], καὶ ὁ νόμος συνθήκη καὶ καθάπερ ἔφη Λυκόφρων ὁ σοφιστής, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τῶν δικαίων.

XXXIV cf. fr. 534. 18 Hermarchus Porphyrii de abst. I 8 sq. p. 90, 23 sq. Lucretius V 1151.

XXXV cf. fr. 532. 582. 18. 397 p. 270, 1—4 Lucretius V 1152—60 Cicero de off. III 9, 39 de leg. I 14, 40 sq.

XXXVI cf. Hermarchus Porphyrii de abstin. I 12 p. 94, 27 sq. Eadem sententia est Aristotelis eth. Nic. V 10 p. 1134^b 29—1135^a 5. contrarias consuetudines et leges comparare sceptici solebant cf. Laertius Diog. IX 83 sq. Sextus hypot. I 148 sq. III 199 sqq.

XXXVII et XXXVIII cf. Hermarchus l. s. p. 95, 1—16. Praeiuerat Protagoras cf. Plato Theact. p. 167^c 172^{ab} 177^{cd}. similis est argumentatio apud Ciceronem de inuent. I 38, 68.

XL cf. sent. XXVIII, ad alteram partem sententiae (p. 81, 6 sq.) cf. Apollonius Ioh. Stobaei floril. CXXI 34.

INDEX NOMINVM

Ἄβδηρῖται: *auspicandum mihi est a loco uere cardinali et historiae pernecessario Clementis Al. strom. II 21 p. 179, 29 i. e. Antiochi Ascalonitae*: ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄβδηρῖται τέλος ὑπάρχειν διδάσκουσι Δημόκριτος μὲν ἐν τῷ Περὶ τέλους τὴν εὐθυμίαν, ἦν καὶ εὐεστῶ προσηγόρευσεν, καὶ πολλάκις ἐπιλέγει 'Τέρψις γὰρ καὶ ἀτερπὴ οὖρος τῶν περιηκμακότων', 'Ἐκαταῖος δὲ αὐτάρκειαν, καὶ δὴ Ἀπολλόδοτος ὁ Κυζικηνός (cf. Laert. IX 38) τὴν ψυχαγωγίαν, καθά περ Νασιφάνης τὴν κατάπληξιν (ἀκαταπληξίαν corr. Gassendus), ταύτην γὰρ ἔφη ὑπὸ Δημοκρίτου ἀθαμβίην λέγεσθαι· ἔτι πρὸς τούτοις Διότιμος (cf. Stobaeus ecl. phys. p. 206, 9 Wachsm. Sextus emp. adu. mathem. VII 140) τὴν παντέλειαν τῶν ἀγαθῶν, ἦν εὐεστῶ προσαγορεύεσθαι, τέλος ἀπέφηνεν cf. Hirzel Hermae t. 17, 327 sq.

Ἀγέμορτος Mytilenaeus pater Hermarchi 165, 6. 367, 3. 369, 6. *nominis formam ex dissona librorum memoria eruerunt Ahrensius dial. dor. p. 497 sq. C. Keilius Vindic. onomatol. p. 13 sq. Schneidewinus zeitschr. f. d. alterthumsw. 1844 p. 159*

Ἀγαθόβουλος 144, 19 *inter amicos Epicuri molesto morbo mortuos memoratur, si recte nomina ad morbos ibi memoratos refero, hydrope mortuus. qui uix dubium quin idem sit atque Ἀριστόβουλος*

Ἀθηναῖοι 156, 1. 359, 6. 11. 366, 20. 373, 13. cf. Philod. VH¹ VIII c. 1 το[ῖς] Ἀθή[νησι φιλο-

σόφ[οις] id. de rhet. VH² VII 163, 3 πολλοὺς δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐντεθουσιακὸς καὶ τρέφον ἀμυθήτους κατέσχε ποικίλῃ σειρῇ καὶ τῶν ἀκροάσεων καὶ τῶν ἐκεῖ διαδοχῶν (seqq. u. sub u. Ἀλεξάνδρεια)

Ἀθηναίων κληρουχισάντων τὴν Σάμον (a. 352/1 cf. Philochorus Dionysii de Din. 13 p. 665, 1) 359, 1 τῶν Ἀθ. ἐκπεσόντων (sc. Σάμου) ὑπὸ Περδίκκου (a. 322 cf. Diod. XVIII 18, 9) 359, 8. cf. Philodemus VH¹ VIII c. 3, 3 Ἀθηναῖοι πρὸς τὸν Μακεδόν[α VH² X 68 (cf. III 27) καὶ Ἀθηναῖοι], φησὶν, οἱ δοκοῦντες καὶ φιλορήτορες ἤδη προσκόπτουσι ταῖς περιόδοις, καὶ τοῖς τεχνίταις καὶ (I. ἐκ) διδασκαλείου ῥητορικοῦ προσβάλλουσιν

Ἀθηναῖος pater Metrodori 368, 1 *epistulae ad eum datae fr. 115 cf. Gomperz Hermae t. V 387. alius Ἀθ. ὁ ἐπιγραμματοποιός (Laert. VI 14 VII 30), cuius simul et Stoicorum (I. s.) laudationem et Epicuri (365, 7) Laertius seruauit, cf. Iacobsius animadu. in epigr. anth. gr. III 3 p. 865*

Ἀθηνόδωρος Lampsacenus Polyaei pater 369, 4 cf. fr. 115

Αἰγεύς curam Metrodori librorum acturus 154, 28

Αἴγυπτος erant epistulae Ep. πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ φίλους 135, 27 (f. 106)

Ἀκαδήμεια 366, 7. 348, 12

Ἀκτοφίδης frater Metrodori et Timocratis natu maximus: Philod. π. ὄργ. c. 12, 16 p. 48 Gomp. (u. Τιμοκράτης) cf. Buecheler zeitschr. f. d. Oesterr. gymn.

1864 p. 581 sq. Duening de Metrod. p. 9

Ἀλεξάνδρεια Philod. rhet. VH² vii 163, 8 ἐνίους δὲ (sc. philosophos) καὶ δυναστευτικαὶ πόλεις καὶ χῶραι κατέσχον ὡς περ Ἀλεξάνδρεια καὶ Ῥώμη τοῦτο μὲν ἀνάγκαις τοῦτο δὲ μεγάλαις ἑαυτῶν τε καὶ πατρίδων χρεῖαις καὶ ταῦτα μὲν ἐγὼ λέγω περὶ τῶν φιλοσόφων αὐτῶν ἀπολ[ογ]οῦμενος· ἕτερος δ' ἴσω[ς ἀγρ]οικότερος κἂν εὔξα[ιτο] τῶν ῥητόρων πολλοὺς ἐπὶ ζ[ώ]νῃς ἀναγκάζεσθαι καταβιοῦν (i. e. militare), ὡς βέλτιο[ν] οὕτω διαξουσῶν τῶν ὄθεν εἰσὶ πόλεων ἢ καθ' ἧς ἂν [ἀν]αστρέφονται

Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδῶν 359, 8

Ἀμυνόμαχος Φιλοκράτους Βατῆθεν heres Epicuri 165, 2 cf. 165, 10. 15. 166, 3. 167, 1. 7. 15. 168, 5

Ἀναξαγόρας ex ueteribus philosophis maxime probatus Epicuro, etsi non numquam impugnatus f. 240 (365, 16). adhiberi uidetur ep. ii 92 (p. 40, 1) 93 (40, 11) 94 (41, 2) 95 (41, 17) 96 (42, 6) 101 (45, 9. 10) 105 (47, 17) 106 (49, 1). An. coram iudicibus VH² viii 169 (u. Πυθαγόρας)

Ἀνάξαρχος: extat epistulae ad eum datae fr. 116, qua finem bonorum ab Ep. explicari aliisque philosophis opponi apparet. tempora uirum celeberrimum eius nominis (de quo cf. Bernaysius opusc. i p. 123 sq. et Gomperzius in commentt. philol. in hon. Mommseni p. 471 sq.) excludunt ἐπὶ Ἀναξικράτους mag. Athen. a. 307:359, 11

Ἀναξίμανδρος f. 306. adhiberi uidetur ep. ii 94 (p. 41, 9) 100 (44, 16) 101 (45, 9) Lucr. v 597 cf. p. 383

Ἀναξιμένης rhetor: eius nomine Ep. librum insigniuit 92, 1 sine dubio uirum inlustrem Lam-

psacenum honore affecturus cf. u. Λάμψακος. Cf. Philod. rhet. VH¹ iv c. 2 (uid. quaestt. Anaxim. p. 29 Gomperzius *zeitschr.* 1865 p. 826 sq.) id. rhet. iv 2 (VH¹ xi) c. 35, 23 VH² vii 183, 23 λείπε[ι] οὖν ἀπόδε[ιξις] δι' ἧς Ἀναξιμένης* VH² x 5, 1 scr. de poematis VH² vi 174 (cf. F. Koepf de Gigantomachia p. 65)

— Milesius phil. adhiberi uidetur ep. ii 92 (p. 40, 1) 93 (40, 11) 94 (41, 2) 95 (41, 18) 96 (42, 6) 99 (44, 4. 8) 105 (48, 4) 106 (49, 1) 107 (49, 9) 109 (51, 1)

Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς rex Macedonum 373, 17 Stoicos ab eo in regiam c. a. 276 (cf. mus. Rhen. 29, 42) arcessitos memorat Ep. f. 119. cf. Philod. π. τῶν φιλοσόφων VH¹ viii c. 3, 10

Ἀντίδωρος philosophus nescio cuius sectae, et ab Ep. duobus libris impugnatus et a Colote 92, 13. Σαννίδωρον uocat Ep. 92, 22 (176, 11)

ἐπ' [Ἀντι]μάχου? mag. Athen. f. 103

Ἀντίπατρος Macedo VH² iii 152

Antiphanes comicus fort. colorem suppeditauit Epicuro f. 497. Philodemus de deorum uictu VH¹ vi c. 13 (W. Scott Frr. Herc. p. 173 cf. 117 fr. 38 et 132 fr. 75) quem memorat Antiphanem Scottii (p. 182) caussa moneo esse medicum Delium, Epicureis eo acceptum quod omnes morbos a ciborum uarietate repetebat cf. Fabricii bibl. Gr. xiii p. 64

Ἀντιφάτης mag. Ath. a. 297/6:128, 24

ἀνώνυμοι u. *incerti scriptores*

Ἀπελλῆς discipulus Ep., epistulae ad eum fr. 117

Ἀπολλόδωρος ὁ Κηποτύραννος . . . δς ὑπὲρ τετρακόσια συνέγραψε βιβλία inter nobiles Epicureos 369, 16 ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τοῦ Ἐπ. βίου

359, 14 cf. 364, 19. 366, 2 ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν δογμάτων 87, 4. Ἄπ. ὁ [Ἐπικ]οῦρειος ἐν δυοῖ β[υβλίοις]* Philod. de Stoicis p. 29 Comp. eius auditor Ζήνων ὁ Σιδώνιος 369, 18. cf. Buecheler ad ind. Hercul. p. 14 sq.

Ἀπολλόδωρος grammaticus Athen. ἐν Χρονικοῖς 140, 8 (365, 19). de Epicuri temporibus 366, 15—367, 5

Ἀπολλοφάνης rhetor? scr. inc. (puto stoicus) VH² IV 208 οἱ μὲν ὥστε θαυμαστῶς προβή[ναι] τὴν Ἀπολλοφάνους [ἐπι] ἀν ἐκ τοῦ βήματος τύρ[σιν] ἐζήλωσαν, οἱ δὲ (Epicurei) καὶ καταπλεύσαντες εἰς τὸν λιμένα καὶ παρασχόντες ἐλπίδας ὡς αὐτοὺς 'οὐδ' ἂν τὸ σεμν[όν] πῦρ εἰργάθοι Διὸς τὸ μ[ὴ] οὐ κατ' ἄκρων περ[γ]άμων ἐ[λ]εῖν' (Eurip. Phoen. 1175 sq.) τὸν εὐ[δ]αίμονα βίον εὐθὺς *. Philod. de sensibus c. 15 ap. Scottium Fr. Herc. p. 271 cf. Gomperzius *zeitschr.* 1865 p. 704 sq. Mekler ad Phil. de morte c. 7, 8 p. 313

Ἀπολλωνίδης ad eum epistulae fr. 118

Ἀρίστιππος principia ethices Epicuro praeiuisse fertur 361, 1. 293, 7 fr. 401. impugnatur eius schola ab Ep. de fine bonorum et malorum f. 450—3. 397 (p. 271, 6 sq.) cum adn., Laert. Diog. x 136 sq. II 87 sqq. cf. VH² III 138

Ἀριστόβουλος (ἢ Ἀριστόδημος addit Suidas 373, 10) frater Epicuri eique συμφιλοσοφῶν 360, 9. de mortis genere cf. u. Ἀγαθόβουλος, Νεοκλῆς. multa illi uiuo uolumina E. inscripserat 87, 25 aegrotantem curauit, mortuum laudatione celebrauit p. 92 sq. epistulae ad eum fr. 119 (unde liquet hunc fratrem non multis ante Epicurum annis, post a. 276 cf. u. Ἀντίγονος, mortuum esse) et fort. p. 138, 12

Ἀριστοφάνης gramm. de

sermone Epicuri 88, 2. cf. VH² VII 8. 13

ἐπ' ἄρχον[τος] Ἀριστοφάνους a. 331 natus Cleanthes: Philod. de Stoicis p. 58 Comp.

Ἀριστοτέλους ἐν Χαλκίδι διατρίβοντος (a. 323/2 cf. Apollodorus Dionysii ep. I ad Amm. 5 p. 728) 359, 7. infestus ei Ep. 170, 23 Ἀριστοτέλην uexauit contumeliosissime' 175, 12: qualia extant f. 171 cf. 237 (p. 176, 4), Πρὸς Ἀριστοτέλην scripsit Hermarchus 369, 10. notatur Arist. ep. I 49 (11, 17) 72 (24, 17). idem adhibetur ep. II 101 (45, 15); etiam ex Leucippi Democritique refutatione Aristotelica fructum percepisse uidetur Ep. f. 268. Aristotelis de Isocrate dictum tractat Philodemus rhet. VH² VII 62—65 de libris politicis idem VH² V 147 (u. Gomperzius *zeitschr.* 1865 p. 816, 2) cf. 151 idemque VH² I 143, 3 καὶ Ἀ[ρι]στοτέ[λους] τὰ Ἀναλυτικά καὶ [Περὶ φύσεως, ἃ περ [ἐγκρίν?]ομεν VH² III 170 τὰς τέχνας τὰς] Ἀριστοτέλους 185 τοῦτο δὲ μόνον (hoc caput) ὡς οὐ προσήκον ἑαυτοῖς ο[ὐκ] ἐνχειρῆσαι τοὺς ῥήτορας ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους μετενεγκεῖν, τὰ λοιπὰ μετενηνοχότας cf. VII 62. 154 x 46 Philod. rhet. IV 2 c. 35, 21

Ἀρίστων a (Philodemo) impugnatus de rhet. VH² III 168 εἰ καὶ μεμήκυντ[αι] τὸ βιβλίον τ'Αρίστωνος (discip. Critolai?)

ἐπ' Ἀρίστωνύμου mag. Athen. anno non definito 134, 10 f. 169

Ἀρκεσίλαος obiurgatur f. 239 impugnatur sent. XXIII cf. p. 348, 14

Ἀρχέλαος Socratis qui fertur magister, praeter Anaxagoran ex ueteribus physiologis Epicuro maxime probatus f. 240 (365, 17) cf. p. 177, 19 exprimitur ep. II 105 (47, 17)

Ἀσία: erant Epicuri epistulae πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ φίλους f. 107

Ἀσκληπιάδης medicus sec-
tator Epicuri f. 285 et p. 203, 3.
209, 1. 252, 15. 255, 15. 256, 12.
18 cf. C. Sprengelii hist. medic.
t. II³ p. 6 sqq. et gloss. u. ὄγκος,
ἀναρμος, πόρος

ἀστρολόγοι: τὰς ἀνδραπο-
δώδεις ἀστρολόγων τεχνιτείας
ep. II 93 (p. 40, 19) cf. 113 (53, 12)
τῶν τὴν ματαίαν ἀστρολογίαν
ἐζηλωκότων; uide de hac re ep.
I 79 sq. cf. Platonici, Berosus

Βασιλείδης quartus Epicuri
successor 369, 15

Βατίς Lampsacena, soror Me-
trodori, nupsit Idomeneo 368, 5

Berosi de luna sententiam
exprimit Ep. ep. II 94 cf. p. 384
et praef.

Bionis Borysthenitae lepores
et colores iam Epicurum in usum
suum uertisse indicia sunt cf. adn.
p. 263, 10. 269, 19. 310, 19. ad-
uersus eum scripsit Colotes 92, 16.
cf. scr. inc. VH¹ VI c. 15 (W.
Scott Fragm. Herc. p. 250) VH²
VIII 141 fr. VII τὰ τοῦ Βίωνος
Philodemus rhet. VH² VII 64 cum
Gomperzio *zeitschr.* 1872 p. 26 sq.

Βοῖδιον meretrix cf. Plut. adu.
Ep. beatit. 16 p. 1097^a εὐπρεπεῖς
καὶ νέας γυναῖκας, οἶαι (οἶα libri,
corr. Maduigi adu. I 674) Λεόν-
τιον καὶ Βοῖδιον καὶ Ἡδεΐα καὶ
Νικίδιον ἐνέμοντο περὶ τὸν κή-
πον

Βρόμιος Epicureus adn. p. 110,
16 Philod. π. σημ. c. 19, 9 (cf.
20, 10) cf. Gomperzius *zeitschr.*
1866 p. 706 sq.

Γαργήτιος Epicurus 359, 3.
373, 8

Δημηλάτα? amata ab Her-
marcho cf. Philodemus VH² I 149
θ]ρυλῶν ὅτι Λ[ε]όντιον [κ]αὶ
[έ]τέρα τις ἐπὶ πραγματεῖαι μνη-
μο[ν]εύεται, καὶ Νικίδιον [ἦ]ν
Ἰδομενέως ἐρωμέ[ν]η, Λεοντέως
δὲ Μαμμά[ρι]ον, Ἐρμάρχου

δὲ Δημηλάτα (?). τοῖος ἦν
Πυθο[κλ]έους π[αιδα]γωγὸς Πο-
λύ[αινος]

Δημήτριος ὁ ἐπικληθεὶς Λά-
κων inter nobiles Epicureos re-
censetur 369, 19 τῶν κατὰ τὴν
Ἐπικούρειον αἴρεσιν ἐπιφανῶν
Sextus emp. adu. math. VIII 348.
de temporis definitione 126, 12.
211, 5. extat uol. Herc. Δημη-
τρίου περὶ τινῶν συζητηθέντων
δίαιτα (?) VH² VI 121 sq. cf. Scott
Fragm. Herc. p. 27, uol. 1061 Δη-
μητρίου περὶ γεωμετρίας cf. Scott
I. s. p. 36 sq.

Δημήτριος Ποτάμιος pater
Timocratis heredis ab Ep. insti-
tuti 165, 3

Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν
[τ]ῶ[ι] Περί ῥητορικῆς VH² III
145 cf. 152. ib. 198 δυνά[σ]ται
καὶ συνανα[στ]ρεφομένους ἐ[λ]ε-
οῦσιν, οὐ μόνον θαυμάζουσι, καὶ
δήμων μάλλον, ὡς Πύθωνα Φί-
λιππος καὶ τὸν Φαληρέα Δημή-
τριον Πτολεμαῖος καὶ πολλοὶ
πλείονας [ἀ]λλους VIII 90 Philod.
rhet. IV 2 c. 17, 11. 42, 6—43, 4
ἐπὶ Δημοκλέους mag. Ath.
a. 278/7: adn. 368, 9

Democriti 97, 16 cf. Ἀβδη-
ρίται, Ναυσιφάνης

Δημόκριτος Abderita: ab
eo totus pendet Ep. 174, 15—20.
191, 8. 360, 4. 22 cf. adn. 174, 25
fuitque cum Democriteum se ipse
diceret teste Leonteo adn. 175, 7.
exprimit Democritum ep. II 92
(p. 40, 5) 93 (40, 13) 101 (45, 7),
fortasse ib. 95 (41, 17) 99 (44, 4)
100 (44, 10) 101 (45, 14) 105
(48, 6); porro fr. 301^a (cf. p. 353,
13). 321 (cf. p. 353, 32). 322. sen-
tentiam Democriti adponit 118, 19
recusam dat sent. XVI (cf. p. 396)
et fort. f. 188 (cf. 187) conl.
p. 334, 7. cf. f. 526. idem aucto-
rem uituperat f. 234. 17 et p. 97, 6
'in Democritum ingratus' 175, 6.
15 Ἀηρόκριτον dixit 176, 11 prae-
cipue in libris περὶ φύσεως simul
pleraque ex illo adsumit et eidem

(ἄλλοις) aduersatur 362, 16: carpit eum ep. I 55 (p. 15, 12) II 90 (38, 7 cf. adn.), mutat Democritea (cf. f. 234) ep. I 42. 55 sq. 74 f. 268. 270. 275 (196, 1). 281. 288. 290. 326. 333. 352 (237, 28); libro peculiari eum in pugnavit 97, 1 item Metrodorus 369, 2. de Protagora Democriti scriba f. 172 de Democriti caecitate adn. 336, 19 de Canone uide u. Ναυσιφάνης et 104, 17. fragm. in adn. 337, 7. cf. VH² VIII 58 fr. 2 al.

Διαγόρας impietatis ab Ep. postulatur 127, 28 cf. Philodemus π. εὐσεβ. p. 85, 7 Gomp.

διαλεκτικοί ab Ep. uexantur 176, 13 uolumine Metrodori in pugnati 368, 15 cf. 371, 4. etiam ex his castris Epicuro aduersarii extiterunt, ut Ἡρακλείδης teste Laertio Diog. v 94 διαλεκτικός Βαργυλιήτης κατ' Ἐπικούρου γεγραφώς. latent sub hoc nomine fort. non solum Megarici sed etiam Stoici, quibus exprobrat Cicero de diuin. II 5, 104 'hoc uos dialectici non facitis'

Diogenes Apolloniata adhiberi uidetur ep. II 92 (p. 40, 4) 93 (40, 7), fort. 111 (52, 6)

Διογένης Babylonius: (Philod.) rhet. VH² III 144 τῆς Διογένους καὶ τῶν ὁμοίων ἐπαγγελίας ὑπὲρ τοῦ ῥήτο[ρ]α κα(ι) μόνον εἶναι τὸν σοφόν ib. 157. 161. 165, 10? v 85 x 17. 40 libris π. μουσικῆς eum Philodemus refutat cf. Kemke p. VII. fuit etiam Epicureus Diog. ἐκ Σελευκείας τῆς ἐν Βαβυλῶνι (Athen. v p. 211^a) propter linguae intemperantiam Antiochi v iussu interfectus (Ath. 211^a)

Διογένης ὁ Ταρσεύς Epicureus ὁ τὰς Ἐπιλέκτους σχολὰς συγγράψας 369, 19 ἐν τῇ ε' τῶν Ἐπιλέκτων 335, 20 ἐν τῇ κ' τῶν Ἐπιλέκτων 312, 28 ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Ἐπικούρου ἠθικῶν δογμάτων 333, 23 cf. 331, 15

Laert. D. VI 81 πέμπτος (Diog.) Ταρσεύς, γεγραφώς περὶ ποιητικῶν Ζητημάτων ἃ λύειν ἐπιχειρεῖ cf. Strabo XIV p. 675

Διόδωρος Epicuro mortuo liberis Metrodori prospiciet 154, 28. Senecae tempore Diodorus Epicureus 'sibi gulam praesecuit' Sen. dial. VII ad Gallionem de uita beata c. 19, 1

Διοκλῆς ἐν τῇ τρίτῃ τῆς ἐπιδρομῆς 364, 20 φησὶ Δ. 365, 16 cf. Σωτίων

Διονύσιος tertius Epicuri successor 369, 15. ὁ μεταθέμενος 276, 25. 315, 7

ἐπὶ Διοτίμου mag. Athen. a. 287 epistulae ab Ep. scriptae 133, 15

Διότιμος ὁ Στωικός epistulas Epicuro maligne supposuit 360, 13 (135, 4) cf. Athen. XIII p. 611^b Διότιμος δ' ὁ γράψας τὰ κατ' Ἐπικούρου βιβλία ὑπὸ Ζήνωνος τοῦ Ἐπικουρείου ἐξαιτηθεὶς ἀνηρέθη, ὡς φησὶ Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς Ὀμωνύμοις

Δωσίθεος pater Hegesianactis et Phyrsonis f. 120

Εἰρηναῖος Epicureus Philodemi tempore VH² VII 29 [τῶν] φιλοπονῶντατα φιλοσοφήσαντι καὶ τῆς καλῆς Μ(ι)λήτου μὴ ἀποστάντι διὰ παντὸς Εἰρηναίωι cf. W. Scott Fr. Herc. p. 30

Ἑλλάς 364, 16 *illa nobilis Graecia* 158, 14 μόνους φιλοσοφῆσαι Ἑλληνας δύνασθαι 170, 13 cf. 239, 23 ubi σοφοὺς pro θεοὺς corrigendum

Ἐμπεδοκλῆς oppugnatur ab Epicuro et discipulis 175, 10 inridetur 187, 19 fortasse exprimitur ep. II 101 p. 45, 10 Ἐπιστολικά περὶ Ἐμπεδοκλέους κῶ scripsit Hermarchus 369, 8

Ἐπαμεινώνδας perstringitur f. 560

Ἐπικούρειοι 90, 3. 109, 3. 371, 6 cet. οἱ γνήσιοι 369, 21.

Philod. VH² I 145 ὁμολογῶ τοῖ-
[νυ]ν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς ἔφην,
τὸ τῶν [δο]γματιζόντων τινὰς
'Ἐπικουρείων πολλὰ μὲν συμ-
φορητὰ καὶ λέγειν καὶ γράφειν,
πολλὰ δ' αὐτῶν ἰδίαί τοις κατὰ
τὴν πραγματείαν ἀσύμφωνα,
[τ]ινὰ δ' ἐκείθεν ἐσπαραγμένα
φλοιωδῶς καὶ ταχέως χωρὶς ω.
quo modo aduersus ceteros phi-
losophos pugnare soliti sint, Plu-
tarchus libro adu. Coloten docet
cf. Cic. de nat. deor. II 29, 73
'uestra enim solum legitis, uestra
amatis, ceteros caussa incognita
damnatis'. Clemens Al. strom. V
9 p. 245, 40 ἀλλὰ καὶ οἱ Ἐπι-
κούρειοί φασι τινα καὶ παρ' αὐ-
τοῖς ἀπόρρητα εἶναι καὶ μὴ πᾶ-
σιν ἐπιτρέπειν ἐντυγχάνειν τού-
τοις τοῖς γράμμασιν (qualis Stoi-
cis Res publica Zenonis fuit, Epi-
cureis fort. liber magistri περὶ
τέλους). Philod. π. σημ. c. 38, 23
τὰ εἰρημένα τοῖς ἡμετέροις 7, 7
[οἱ πα]ρ' ἡμῶν VH² II 183 εἰ
μὲν [τ]οῦς περὶ τὸν Ἐπίκουρον
[ῆν]ίττο[ν]τ[ο]σ, φ[λ]υαρο[θ]σιν IV²
73 (Ox. II 81) et 78 (Ox. II 86)
τῶν περὶ τὸν Ἐπίκουρον cf. 86(94)

Ἐπίκουρος Νεοκλέους καὶ
Χαιρεστράτης, Ἀθηναῖος, τῶν
δήμων Γαργήττιος, γένους τοῦ
τῶν Φιλαῖδων 359, 2 cf. 373, 8
κατὰ Δημόκριτον φιλοσοφῆσας
additur 191, 8. eius uitam atti-
gerunt iam Herodotus 361, 2 et
Metrodorus 359, 3. 368, 15 ma-
lignepersinxit Timocrates 361, 2.
362, 4 Theodorus 361, 15 Dio-
timus Stoicus ceterique 360, 13 sq.
memorati, scripserunt Apollodo-
rus Ep. Hermippus Antigonus (ex
coni.) Sotion eiusque compiler
Heraclides Apollodorus in chro-
nicis Demetrius Magnes Diocles,
defendit Philodemus cum π. εὐ-
σεβ. p. 93 sqq. Gomp. tum libris
περὶ Ἐπικούρου aliisque a W.
Scottio Fr. Herc. p. 65—68 con-
positis, quorum summam Laertius
Diog. refert 364, 1—365, 7. De

temporibus Epicuri tantum fere
constat:

- a. 341 ineunte ἐπὶ Σωσιγένους
ἀρχοντος μηνὸς γαμη-
λιῶνος ἑβδόμη (diem x
dicit Ep. testam. 166, 7)
natus est (Sami cf. u.
Νεοκλής) 366, 16. 373, 15
327 ἔτη γεγονώς ἰδ ad phi-
losophiam accedere coe-
pit, ut ipse testatur f. 179
(359, 13. annos XII natus,
ut Antigonus 366, 13 cf.
373, 10)
323 studiis Sami inchoatis
adulescens XVIII anno-
rum Athenas se contulit,
cum academiae Xenocra-
tes praesesset, Aristoteles
Chalcide ageret 359, 6
322 extr. colonis Atheniensi-
bus Samo a Perdicca ex-
pulsis ad patrem Colopho-
nem reuersus est 359, 9
310 philosophiam docere coe-
pit XXXII annum agens
366, 14. 18. 373, 12 pri-
mum Mytilenae dein
Lampsaci (cf. Strabo XIII
p. 589 u. Λαμψακηνοί)
ἐπὶ ἔτη πέντε 366, 19
cf. 359, 10 χρόνον δέ τινα
διατρίψαντα αὐτόθι i. e.
in Asia, non Colophone
306 ἐπὶ Ἀναξικράτους (a. 307
—6) Athenas rediit cum
discipulis 359, 10 ibique
mox scholam aperuit
300/299 [ἐφ' Ἡγ]εμάχου li-
brum περὶ φύσεως XV
scripsit 128, 18
296/5 ἐπὶ Νικίου librum π.
φύσεως XXVIII scripsit
128, 24
294 mag. Nicostrato (de tem-
pore cf. Wilamowitzius
de Antigono p. 237 sq.)
cum Athenienses a De-
metrio obsessi fame ur-
guerentur, τότε καὶ τὸν
φιλόσοφον Ἐπίκουρον
ἱστοροῦσι διαθρέψαι τοῦς

συνήθεις κυάμους πρὸς ἀριθμὸν μετ' αὐτῶν διανεμόμενον Plut. u. Demetrii 34

270 ol. 127, 2 ἐπὶ Πυθαράτου peractis annis LXXII mortuus est 367, 1 (de annis aetatis cf. Plut. u. Μητρόδωρος) cf. 373, 16

de epistularum temporibus uide p. 132 sq. De puerili et adulescente aetate Sami Tei Athenis acta cf. Strabo XIV p. 638 (u. Νεοκλής). Fratres Neocles Chaeredemus Aristobulus (373, 9 cf. Aelianus infra u. Νεοκλής) eius disciplinae se addixerunt 360, 8 quibus et uiuis (364, 10) et mortuis amorem seruauit 93, 5. 166, 11 cf. de Neocle f. 186. Itinera Asiana bis aut ter Athenis fecit 364, 17 comitibus Pythocle Hermarcho Ctesippo Lampsacum uenit f. 176 eo nauigans paene naufragium fecit f. 189 cf. u. Μ0ς. Victus parcus tenuisque f. 158. 181 sq. mentitur Timocrates f. 145 p. 147, 1 (362, 11). rei familiaris cura f. 216 amici aere conlato annuo ipsum et scholam sustentabant adn. 141, 9 (cf. u. Ἰδομενεύς) etiam frumentum et alia ad uictum mittebant f. 182 sq. Leontio eum abusum aduersarii tradebant 360, 22 cum aliis meretricibus consuetudinem exprobrarunt 362, 13 cf. 360, 13 Alciphro II 1. Discipulis omni modo prospicit f. 197 amicos indigentes ipse sustentat 347, 2. eius morum sinceritas 364, 1 sqq. Morbos ei Timocrates exprobrat 146, 26 (362, 9) refutatus a Metrodoro 368, 15 cf. Aelianus fr. 39 Herch. (Suidae u. Ἐπίκουρος) ὁ γε μὴν Ἐπ. ἔτι νέος ὦν αὐτὸς οὐ ῥαδίως ἀπὸ τῆς κλίνης οἶός τε ἦν κατιέναι, ἀμβλυώττων τε καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου αἴγλην δειλὸς ὦν... καὶ μέντοι καὶ τὴν τοῦ πυρὸς αὐγὴν ἀπεστρέφετο, αἰμά τε αὐτῷ διὰ τῶν πόρων ἀπεκρίνετο

τῶν κάτω. τοσαύτη δὲ ἄρα ἡ σύντηξις ἢ τοῦ σώματος ἦν αὐτῷ ὡς ἀδυνατεῖν καὶ τὴν τῶν ἱματίων φέρειν ἐπιβολήν. hydrope laborauit 158, 21 postremum urinae difficultate et torminibus 139, 7. 143, 17. 154, 23. moriens scripsit ad Hermarchum f. 122 Idomeneum f. 138 alios f. 177 cf. adn. 139, 5. de morte 366, 20—367, 14. Testamentum f. 217. diem decimum gamelionis m. ut natalicium (τὴν εἰθισμένην ἄγεσθαι γενέθλιον ἡμέραν: an Ep. die VII natus quod d. x susceptus erat, hunc potius diem celebrabat?) et uicensimum cuiusque mensis in memoriam suam celebrari iubet 166, 6. de sapientia sua quo modo senserit f. 146. 180. 187 sq. discipuli et sectatores eum praeunte Colote (f. 141) tamquam deum (Solem) uenerati sunt adn. 145, 4 et p. 346, 9. 146, 21 eiusque sapientiam omnibus praetulerunt cf. Philod. VH² II 192 καὶ χ[ρ]ηστότ[ητ]α τὴν Φωκί[ωνο]ς κα[ὶ] σοφίαν τὴν Ἐπι[κ]ούρου καὶ πολιτικὴν μὲν τὴν Περικλέους, ζωγραφίαν δὲ τὴν Ἀπελλέους καὶ περὶ τῶν ἄλλω[ν ὁμοίως] Lucianus Alexandri c. 25. 61 Plin. n. h. xxxv 5 Ἐpicurios uoltus per cubicula gestant ac circumferunt secum, natali eius sacrificant feriasque omni mense custodiunt uicesima luna quas icadas uocant, hi maxime qui [cf. f. 551] se ne uiuentes quidem nosci uolunt' cf. Philod. u. Πολύαινος: 'philosophum nobilem' praedicat Cicero academicus 316, 4 ut 'porcum' contempserunt Stoici et patres ecclesiae 227, 13 adn. 274, 23 cf. Horatianum *Epicuri de grege porcum*. eius 'imaginem non modo in tabulis nostri familiares sed etiam in poculis et in anulis habent' Cic. de fin. v 1, 3 cf. Plinius I. adposito; multa hodieque exstant simulacra, nomine notata Hercu-

lanense aeneum, Capitolinum marmoreum cf. Visconti *Iconogr. gr.* I p. 210 sqq. t. xxv *Mus. Pio-Clem.* VI t. 34 Comparetti et de Petra *La villa Ercolanese* tab. XII 5—7 al. Libri Epicuri p. 85 sq. spissa uolumina 87, 18 assiduitas scribendi 85, 1. 4. 87, 2 sqq. 342, 25 sermo ac stilus 88sq. 343 libertas dicendi 131, 15. spurii libri 34 maledicus Ep. in philosophos f. 235—9. 171 sq. al., in uiros rebus gestis claros f. 558 sq. contra ipsi inertia deserendi exprobratur p. 88, 32—89, 9. 343, 9 cf. Philod. VH¹ VIII c. 17, 4 ἀλλ' ὡσπερ Ἐπίκουρος, φασίν, ἐν τοῖς λ[ογι]κοῖς λεγόμενος ἀμαρτάνειν οὐκ ἄξιός κρινεται κατηγο[ρεῖν]. de libellis seruatis uide praefationem. epistulae maligne suppositae 135, 4 quid epistulis praescripserit f. 95 ad paruulos quoque scripsit f. 176 cf. adn. p. 154, 17. Ἐπικούρου φωναί 342, 12 cf. 85, 4. 9, 1 ἀντίγραφα 332, 14 et adn. 72, 1

Ἐπίκουρος filius Metrodori 167, 1 alius filius Leontei et Themistae 370, 1 alius ὄπλομάχος 370, 2 uid. u. Μάγνης

Epicharmus fortasse notatur ep. III 125 p. 61, 2

Ἐρμαρχος Ἀγεμόρτου Μυτιληναῖος scholae successor 369, 6. 367, 3 et rerum curator ab Epicuro testamento institutus 165, 6. 166, 1. 4. 167, 3 etc. ueram nominis formam (olim Ἐρμαχος plerumque ferebatur, ap. Ambrosium *Demarchus*) ex titulo hermae Herculaniensis et uoll. Herc. docuit Villoiso anecd. Gr. II p. 159, ab Ahrensi dial. dor. p. 498 conamine defendit Schneidewinus *zeitschr. f. d. alterthumsw.* 1844 p. 159. profectus a studiis eloquentiae 369, 7 ab adolescentulo philosophiae Epicureae deditus 139, 11 Epicuri in itinere Asiae comes 154, 12 τοῦ συγγεγραφέως ἡμῖν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ

καταλειμμένου ἡγεμόνος τῶν συμφιλοσοφούντων ἡμῖν 167, 12 magistri de eo iudicium 159, 11 Metrodori liberos ut curet, moriens ei Ep. commendat 139, 12. 167, 1 sqq. magistri mortui curam agit cf. Philod. de morte VII¹ IX c. 9 (27 p. 34 ed. Mekler) διότι δὲ λαμπρότερο[ν] εἰς δόξαν εἶχεν ὡς κα[ι] τούτοις καὶ Λεοντεῖ καὶ Μητροδώρῳ θε[ρ]απειούμενοις ὑπ' ἀλλήλων καὶ θεραπεύουσι πᾶσιν Ἐπίκου[ρο]ν, Ἐρμάρχῳ δὲ κα[ι] περιστέλλαντι καὶ τοῖς λειψάνοις ἐφεδρεύοντι, πᾶς ἂν τ[ις] εὖ φρονῶν ὁμολογήσειεν. bybliotheacam Epicuri totam accipit 168, 3. inter auctores sectae refertur cf. u. Πολύαιος. de amoribus u. Δημηλάτα. exemplo est 253, 23. exstat simulacrum Herculanei repertum cf. Comparetti et de Petra *La villa Ercolanese* p. 263 tab. XII 8 P. Wolters *archaeol. zeit.* t. XLII p. 153sq. librorum tabula 369, 8. libros spurios memorat Philod. VH² I 152, 17 (u. Μητρόδωρος). ἐν ἐπιστολαῖς 367, 5. epistularum epitome 132, 4 ep. ad Theophriden cf. u. Θεοφείδης. Pythagoram Platonem Empedoclem oppugnat 175, 9 cf. 365, 8 item Aristotelem 369, 10. negat fuisse Leucippum 174, 1 (366, 1). sententias Epicuri ex ep. III refert ap. Ambrosium (cf. praef.). de rhetorica 111, 4

Ἐρμιππος Callimacheus de Epicuri studiis 360, 3 (Timonis iocos sequitur), de morte 367, 6

Ἐρώτιον meretrix in contubernio Epicureo 362, 14

ἐταῖραι Epicureorum uid. Δημηλάτα. ad multas exstabant epistulae Epicuri 140, 5. cf. Βοῖδιον Ἐρώτιον Ἡδεῖα Λεόντιον Μαμάριον Νικίδιον

Εὔβουλος 134, 25 uidetur homo aulicus fuisse

Εὔδημος discipulus Epicuri f. 195 et p. 135, 1

ἐπ' Εὐθείου mag. Ath. a. 285 litterae ab Ep. datae 133, 24

Εὐρύλοχος uolumine ad Metrodorum scripto ab Ep. laudatus 100, 8 epistulae ad eum fr. 123. est sine dubio Eurylochus Pyrrhonis discipulus de quo uide Laert. Diog. ix 68 sq.

Εὐφραντος Philod. VH¹ vπi c. 6 init. ὁ μὲν [Ἰερ?]ώνυμός τε μαρτυρεῖ [καὶ ὁ] Χαλκιδεὺς Εὐφραντος sine dubio Olynthius Antigoni, opinor Gonatae, praeceptor quode cf. Laert. Diog. ii 110. ad quem si quis memoriam obscuram 362, 4 Τιμοκράτης ἐν τοῖς ἐπιγρ. Εὐφραντοῖς referre uoluerit, ut pro εὐφραντος (sic BPQ) scribatur Εὐφραντεῖοις, non refragabor, cum rerum scriptor (cf. Muellieri FHG III p. 19) a dialectico Eubulidis discipulo, Stilponis aemulo, Theophrasti aequali (Laert. ii 113) necessario sit distinguendus, nisi Athen. vi p. 151^d (fr. 2) Πτολεμαίου φησὶ τοῦ πρώτου corrigatur pro τρίτου

Ζηνοκράτης ὁ Ἐπικούρειος 286, 4 Alciphronē teste

Ζήνων (ὁ Κιτιεύς) Antigono regi ipsum arcessenti Persaeum et Philonidem mittit f. 119. a Zenone Stoici Ζηνώνειοι dicti ab Ep. f. 198. de Zenonis uita et libris rei publicae tractat Philod. π. τῶν φιλοσόφων VH¹ viii cf. adn. 323, 7

Ζήνων ὁ Σιδώνιος ἀκροατῆς Ἀπολλοδώρου πολυγράφος ἀνὴρ inter nobiles Epicureos 369, 18. de rhetorica 112, 2 cf. VH² iv 94 (Ox. ii 102) 107 (Ox. ii 115). ὁ φίλτατος Ζήνων VH² vii 16 c. 21, 2 ἡμῖν διαλεγόμενος ὁ Ζήνων Philod. π. σημ. c. 19, 5. cf. VH² i 155, 6 vii 28 c. 42, 8 cett. etiam de geometria scripsit a Posidonio refutatus cf. Proclus in Eucl. p. 199, 15. 214 sqq. Fr. extant Philodemi reliquiae Περὶ

ἠθῶν καὶ βίων ἐκ τῶν Ζήνωνος σχολῶν VH¹ v cf. W. Scott Frr. Herc. p. 40. ad hunc probabiliter simulacra referuntur Vaticanum (Visconti *Mus. Pio-Clem.* vi t. 33) et Herculaneense (Comparetti et de Petra *villa Ercol.* t. xii 9)

ἐπ' Ἡγ]εμάχου mag. Ath. a. 300/299 Epicuri Περὶ φύσεως l. xv scriptus est 128, 18

Ἡγησιάνναξ Dosithei filius, Colophonius an Colossensis etsi non liquet, tamen illud unum probabile (cf. 359, 9), frater Phyrsonis, discipulus Epicuri, praematura morte abreptus f. 120. 168 sq. cf. adn. 151, 3 ab Ep. peculiari uolumine celebratus p. 100, 23

Ἡδεῖα meretrix, ut fama erat, ne Epicuro quidem aliena 362, 14. 287, 9 cf. u. Βοῖδιον Plut. de occulte uiuendo 4 p. 1129^b (Ep. loquens inducitur) ἀν μεθ' Ἡδεῖας βιοῦν μέλλω τῆς ἐταίρας καὶ Λεοντίω συγκαταζῆν. uidetur Cyzicena fuisse eaque Polyaei concubina cf. u. Πολύαινος

Ἡρακλείδης Ponticus ab Ep. in pugnat 97, 12 contumeliose tractatur 176, 5. num latet VH² iv 161 c. 60, 4? — fuit hoc nomine etiam aduersarius Epicuri Bargyleta cf. u. διαλεκτικοί

Ἡρακλείδης ἐν τῇ Σωτίωνος ἐπιτομῇ 359, 4

Ἡράκλειτος Ephesus κυκητῆς 176, 10 adhiberi uidetur ep. ii 92 (p. 39, 12) 93 (40, 7. 11)

Ἡρακλεόδωρος Philod. de poem. VH² ii 182 τὰς Ἡρακλεο[δ]ώρου καὶ τῶν ὁμοίων δό[ξα]ς VH² vii 100 κεινὴ γὰρ οὐ τὰ ἀπόητα, ἀλλὰ τὰ πεποημένα. διανοήματα δὲ καὶ ταῦτ' ἔστιν Ἡρακλεοδώρου νομίζοντος ὅπως νόημα μὴ κεινὴν, ἀλλ' οὐ μόνον τὸ ἀπόητον, ὥστε [κα]ταγελάστω[ς] ἐπιφέρει τὸ* ib. 103, 11 xi 148

Ἡρόδοτος ep. i 35. 37. 82.

inter primos discipulos oportet eum fuisse, qui quod eius arcana uolgasset, laudabatur ab Ep. f. 124. ad eum Ep. epistulam I de rebus naturalibus scripsit, ἐπιτομὴν τῆς ὄλης πραγματείας ut ipse p. 3, 4 dicit, (μικρὰν) ἐπιτομὴν πρὸς Ἡρόδοτον ut ueteres p. 2 et 342, 4. Ἡρόδοτος ἐν τῷ Περὶ Ἐπικούρου ἐφηβείας 361, 2 fort. idem: quem Timocratis Timonis aliorum aduersariorum siue mendacia siue fabulae maledicae commouere poterant ut magistrum defenderet, sicut fecit Metrodorus libro Περὶ τῆς Ἐπ. ἀρρωστίας 368, 15

Ἡσιόδου: τὰ περὶ τοῦ παρ' Ἡσιόδου χάους 360, 2

Θεμίστα Leontei Lampsaceni uxor 140, 18 (369, 11), docta mulier et magni ab Ep. aestimata: Clemens Al. strom. IV 19 p. 224, 15 καὶ Θεμιστῶ (sic) ἡ Ζωίλου ἡ Λαμψακηνῆ ἢ Λεοντέως θυγὴ τοῦ Λαμψακηνοῦ τὰ Ἐπικούρεια ἐφιλοσόφει Lactantius inst. III 25, 15 'nullas umquam mulieres philosophari docuerunt praeter unam ex omni memoria Themisten' cf. supra 102, 8. eius de uanitate gloriae sententia 101, 21. eam ceterosque amicos Lampsaci uisit Ep. f. 176 (p. 154, 13). eius filius Epicurus uocatus est u. Ἐπικούρου. epistularum ad eam fr. 125 sq. ei inscripsit Neoclis laudationem 106, 17 ampla in eius laudem uolumina edidit Ep. 101, 13

Θεμιστοκλῆς eius rebus gestis detrahebat Ep. f. 559

Theognis Megarensis u. 425 sq. reprehenditur epist. III 126 p. 61, 21

Θεόδοτος Phyrsonis (et Hesianactis) ciuis 151, 13

Θεόδωρος Cyrenaeus Epicuro sententias de dis fertur suppeditasse f. 391

Θεόδωρος (Stoicus?) ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Πρὸς Ἐπικούρου 361, 15

Θεοφείδης Hermarchi adeum epistulae fr. adfert Philod. rhet. VH² IV 94 = Ox. II 102 uid. Gomperzius *zeitschr.* 1865 p. 825

Θεόφραστος contumeliis ab Ep. adpersus 176, 5 pluribus (minimum duobus) uoluminibus ab eo impugnatus, quae fama erat a Leontio meretrice scripta esse 101, 29. cf. praef. (de epist. II) VH² V 147 VIII 97 X 59, 7 Philod. de mus. fr. 37, 13 p. 37 ed. Kemke

Ἰάσων: [ἐπ' ἄρχοντος] Ἰάσωνος Cleanthes mortuus: Philod. de Stoicis p. 57 Compar.

Ἰβηρες 354, 27

Ἰδη mons Troadis 354, 2

Ἰδομενεύς Lampsacenus 369, 13 nobili genere 136, 1 (infra u. Λάμψακος) ab adolescentia Epicuro deditus f. 131. 138 (p. 143, 21) inter primos discipulos Lampsacenos fuisse uidetur f. 124 (cf. supra u. Ἡρόδοτος) cf. VH² IV 206 (uid. Ναυσιφάνης) τὸν θ' αὐτῶν Ἰδομενέα μαθητὴν παρεισάγουσιν ἐν τοῖς χα[ρύν?]οις οὕτω περιγινόμε[ενον]. amauit Nicidion meretricem cf. u. Δημηλάτα, in matrimonium Βατίδα sororem Metrodori duxit 368, 6. uersatus in aula Lysimachi, reuocatur a uitae ciuilibis turbis f. 132—4 Pythocli confert f. 135 magistrum liberaliter sustentabat f. 130 unde natum opprobrium Athenaei VII p. 279^f ταύτης γὰρ (τῆς γαστρὸς) ἔνεκεν ὁ ἀνήρ (Epicurus) καὶ τῆς ἄλλης τῆς κατὰ σάρκα ἡδονῆς ἐκολάκευεν καὶ Ἰδομενέα καὶ Μητροδώρον. moriens ei Ep. scribit et Metrodori liberos commendat f. 138. epistularum ad eum fr. 128 sqq. 135_a (p. 345, 30). Cf. Muellerus FHG II p. 489 sqq. et qui de consiliis Idomenei miro modo errat Luzacius lectt. Att. p. 113 sq. 160

[Ἰερ]ώνυμος? rerum scriptor

uide u. Εὐφαντος, Philod. rhet. iv 2 c. 17, 13

incerti scriptores: sui saeculi scriptorem si quis ueterum in pugnat, nomine notare non solebat. norunt hoc qui Isocratem Platonem Aristotelem attigerunt; testatur Plutarchus quoque, adu. Coloten 24 p. 1120° γεγόμενος δ' οὖν ὁ Κωλώτης ἀπὸ τῶν παλαιῶν τρέπεται πρὸς τοὺς καθ' ἑαυτὸν φιλοσόφους οὐδενὸς τιθείς ὄνομα· καίτοι καλῶς εἶχε καὶ τούτους ἐλέγχειν ἐπ' ὀνόματος ἢ μὴδὲ τοὺς παλαιούς· δὲ δὲ τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Παρμενίδην τσαυτάκις θέμενος ὑπὸ τὸ γραφεῖον δηλὸς ἐστὶν ἀποδειλιάσας πρὸς τοὺς ζῶντας, οὐ μετριάσας ὑπ' αἰδοῦς, ἦν τοῖς κρείττοσιν οὐκ ἐνειμε. etiam seueriorem Ep. sibi legem in eis epistulis scripsit quas Laertius seruauit, ut ne mortuum quidem nominatim carperet sed incerta notatione scientibus indicaret: ὁ λέγων (fort. Epicharmus) ep. III 125 (p. 61, 2) item (Theognis) ib. 126 (61, 22) οἱ λέγοντες (Pythagorei maxime) I 67 (22, 5) ὁ παραγγέλλων (sophista aliquis?) III 126 (61, 17); καθά περ τινές φασιν (Leucirrus) II 89 (38, 1) item (Pythagorei) ib. 112 (52, 14) καθά περ τῶν φυσικῶν καλουμένων φησὶ τις (Democritus) II 90 (38, 10) καὶ γὰρ τοῦτο ποιούσι τινες (Platonici) I 72 (25, 3) καθά περ τισὶν ἤδη ἐγένετο (astronomis maxime Platonici) II 97 (42, 15) οἱ δὲ τὸ ἐν λαμβάνοντες (astronomi) II 98 (43, 9) τὴν ὑπὸ τινῶν δεσπότην εἰσαγομένην πάντων sc. εἰμαρμένην (Stoicos non magis carpit quam Democritum cf. φυσικοί) III 133 (65, 6) ὡς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες ἢ κακῶς ἐκδεχόμενοι νομίζουσιν (praecipue Stoici) III 131 (64, 10). sed non abstinere ab aduersariis aperte perstringendis in com-

mentariis π. φύσεως et in epistulis familiaribus

Ἰπποκλείδης Valerius Max. I 8 ext. 17 'Polystratus et Hippoclidus philosophi eodem die nati, eiusdem praecceptoris Epicuri secutam secuti, patrimonii etiam possidendi alendaeque scholae communione coniuncti eodemque momento temporis ultima senectute extincti'

ἐπ' Ἰσαίου mag. Athen. a. 286/5: 133, 23

Ἰσοκράτης cf. VH² XI 96 καὶ λέγουσι [τὸ]ν Ἰσοκράτην καὶ τὸν [Γο]ργίαν καὶ τὸν Λυσίαν [ὁ]μολογεῖν οὐκ ἔχειν ἐπιστήμην· ἀπιθάνως [δ]ὲ λέγεται καὶ ἀδυνά[τ]ως. ἐπειδὴ τεχνίται γε [ἐπ]ηγγέλλον[το] εἶναι καὶ [δι]δάξαι ἄλλους καθά[π]ερ καὶ παρὰ Πλάτωνι [Γο]ργίας, δὲ δὲ Ἰσοκράτην [κα]ὶ τέχνας καταλ[ιπεῖν] + Philod. rhet. iv 2 c. 16, 1. 17, 9 sqq. VH² VII 62. 64. 66 v 45 XI 126 fort. VIII 157

οἱ καθηγεμόνες auctores sectae 108, 20 epistularum ab illis scriptarum epitome 132, 3. cf. Philod. rhet. VH² IV 73, 22 (Ox. II 81) τῆς κρίσεως τῶν καθηγεμόνων διαπεπτῶκασιν

Καλλιστόλας (?) nomen libro Epicuri praescriptum 104, 11

Καρνεάδης Epicurum inrisit 287, 8. 320, 23 de Epicuri et Chrysippi libris 85, 5 cf. 87

Καρνεῖσκος Epicureus natione Dorius memoratus a Philodemo VH² I 118 scripsit Philistae amici laudationem, cuius extant reliquiae libri II (B non K testatur apographon Oxon., cf. Scott Frr. Herc. p. 34) 93, 13

κῆπος Epicuri 364, 19 sq. 373, 13. 156, 10. 165, 13 τὴν ἐν τῷ κήπῳ διατριβὴν 165, 10 cf. 139, 2. 302, 4. 358, 9 Cic. de fin. v 1, 3 u. Βοῖδιον Alciphro II 2, 1 cett. Phantias anth. Pal. VI 307, 6 Ἐπικούρου — κη-

πολόγου, Apollodorus ὁ κηπο-
τύραννος

Κλέων fingitur a scriptore epistulae II 84 litteras Pythoclis ad Epicurum attulisse

Κολοφών: hic a. 322 Neocles pater Epicuri Samo expulsus sedem posuit ibique filius Athenis redux aliquantum temporis uixit 359, 9

Κρατερός f. 139 cf. adn. 144, 27. est Crateri ducis et Philae filius Antigonique ex Demetrio et Phila nati frater uterinus et adiutor, de quo cf. Plut. de frat. am. 15 p. 486^a de mul. uirt. 15 p. 253^a cl. 250^f Polyaeus II 29 Droysen *gesch. d. Hellenismus* t. III 1 p. 239 uide u. Κράτιππος

Κράτης Mallota VH² XI 147 ὡ[ς] καὶ τὰ περὶ τῆς σφαιροποιίας ὁ Κράτης spectat opinor ad commentarium Arati

Κράτιππος an Κρατερός incertum Philod. VH² I 119, 1 ἐλθῶν Κρ* in fragmento fortasse epistulae

Κριτίας impietatis arguitur 127, 28

Κριτόλαος (Philod.) VH² IX 60 τ[ὸν] γὰρ Δημοσθένην π[ά]ντες κεκράγασιν οἱ κατ' αὐτὸν τεχνί[την] εἶναι καὶ Κριτόλα[ος] διατείνεται cf. III 5. 10, 1 VIII 88 (Sext. math. II 12 Quint. II 15, 23)

Κτήσιππος discipulus Epicuri ex urbe in qua plures Epicuri sectatores fuisse patet (Lampsaco?) f. 184 p. 157, 9 comes Epicuri in itinere Asiano f. 176 p. 154, 12

Κυζικηνή ἑταῖρα Plut. adu. Epicuri beatit. 16 p. 1098^b uide u. Πολύαινος

κυνικοί carpuntur 176, 12 (363, 14) cf. 96, 16 Polystratus π. ἀλ. καταφρ. c. XII^a 8 ἢ τῶν ἀπαθείς καὶ κυνικούς αὐτοῦς προσαγορευσάντων αἴρεσις, Philod. de uitiiis IX c. 12 p. 49, 27 Goettlingii

Κυρηναῖκοί 91, 3. 293, 10. 314, 14 cet. cf. Ἀρίστιππος

Κωλώτης Lampsacenus inter discipulos ac familiares Epicuri clarus 369, 13 cf. Laert. VI 102 Μενέδημος (cynicus) Κωλώτου τοῦ Λαμψακηνοῦ μαθητής. ab Ep. iocose Κωλωτάρας aut Κωλωτάριον dictus f. 140^a (p. 346, 1). Epicuri ad eum epist. fr. 140 sqq. et p. 346, 1. quasi deum quendam magistrum uenerari coepit f. 141 cf. eius dictum adn. 145, 4. aliud fr. adn. 279, 21. paulo minus proteruo sermone usus quam magister et Metrodorus 175, 21. omnino adeundi Plutarchi adu. Coloten et contra Epicuri beatitudinem libelli. extant reliquiae Κωλώτο[υ] Πρὸς [τὸν] Πλάτωνος] Εὐθύδημον VH² VI 96—105 et Κωλώτου πρὸς τὸν Πλάτωνος Λύσιν ibid. 112—120 (cf. adu. Euthyd. f. 103 τὸ πρὸς τὸν Πλάτωνος Λύσιν γεγραμμένον). de libris spuriiis VH² I 152, 12 (u. Μητρόδωρος)

Λάμψακος: Ep. πρῶτον ἐν Μυτιλήνῃ καὶ Λαμψάκῃ συνεστήσατο σχολήν 366, 19. 373, 13 ἀφείγμεθα εἰς Λάμψακον ὑγιαίνοντες 154, 11 cf. f. 189. erant epistulae Ep. πρὸς τοὺς ἐν Λαμψάκῃ φίλους 135, 29. cf. Strabo XIII p. 589 extr. ἐκ Λαμψάκου δέ... Ἀναξιμένης ὁ ῥήτωρ καὶ Μητρόδωρος ὁ τοῦ Ἐπικούρου ἑταῖρος. καὶ αὐτὸς δ' Ἐπικούρος τρόπον τινὰ Λαμψακηνὸς ὑπῆρξε, διατρίψας ἐν Λαμψάκῃ καὶ φίλοις χρησάμενος τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, τοῖς περὶ Ἰδομενέα καὶ Λεοντέα: adde Coloten, Polyaeon, Themistam, fortasse Ctesippum

Λεοντεὺς Λαμψακηνὸς καὶ ἡ τοῦτου γυνὴ Θεμίστα 140, 18 (369, 11). amica eius Μαμά[ριον] Philod. VH² I 149 u. Δημηλάτα. Plut. adu. Col. 3 p. 1108° (adn. 175, 7) Λ. εἰς τῶν ἐπ' ἄκρον

Ἐπικούρου μαθητῶν, πρὸς Λυκόφρονα γράφων. filium Epicurum uocauit u. Ἐπίκουρος. de amicitia eius et Metrodori Epicurique uide u. Ἐρμαρχος, de cura mortuo impensa Philod. infra u. Πολύαινος

Λεόντιον (Λεοντάριον 146, 13) meretrix Attica (cf. Alciphro π 2, 4) intra contubernium Epicureorum uersata 360, 22. 362, 13 cf. u. Βοϊδίων et infra Phylarchus. qua uti Epicurus ferebatur 287, 9 cf. 281, 6 et u. Ἡδεΐα, Alciphro π 2. Metrodori concubina 368, 6 uel uxor, ut Seneca ait in Ep. f. 19 (98, 8) cf. 361, 16 Λεοντίω ἥς καὶ Μητρόδωρον ἐρασθῆναι. ab amoribus eam ipsa philosophia reuocare non potuit f. 121, responsum non pudicum refert Athen. XIII p. 585^d, de aliis amoribus uide u. Τίμαρχος. Phylarchus fr. 23 (FHG I 339) Athenaei XIII p. 593^c ἡ πάρεδρος τῆς Λαοδίκης Δανάη πιστευομένη ὑπ' αὐτῆς τὰ πάντα, Λεοντίου δ' οὔσα τῆς μετ' Ἐπικούρου τοῦ φυσικοῦ σχολασάσης θυγάτηρ, Σώφρονος δὲ (τοῦ Ἐφεσίου scil.) γεγνηκυῖα πρότερον ἐρωμένη (ἐταιριζομένη καὶ αὐτῇ Athen.). Famosa erat ut docta mulier, adeo ut Epicuri aduersus Theophrastum libri ab ea scripti crederentur 101, 30—102, 9 cf. f. 140. Epicuri ad eam epistulae crebrae 361, 16 fr. 143 sq., eius ad Ep. epistulae 147, 10. 'Leontion Epicuri' pinxit Aristides Thebanus auctore Plinio n. h. XXXV 99, Theorus 'cogitantem' 102, 9 cf. H. Brunnii hist. artif. gr. II p. 255

Λεύκιππος διδάσκαλος Δημοκρίτου 366, 2 cf. 205, 29 cett. eum fuisse negabant Epicurus et Hermarchus, non Apollodorus Epicureus f. 232 (366, 1) cf. adn. 173, 23. at eundem Ep. non solum exprimit ep. II 88 (37, 8) 100 (44, 15), sed etiam ita perstringit

ep. II 89 (37, 17 cf. adn.) ut a Democrito statim post 90 (38, 10 cf. adn.) uituperato distinguat

Λύκειον 348, 12

πρὸς Λυκόφρονα γράφων Leonteus: Plut. adu. Col. 3 p. 1108^e (adn. 175, 7)

Λύκων seruus Epicuri, testamento manu missus 168, 11

Λυσίμαχος rex 147, 28 cf. Μιθρήης Ἰδομενεύς Πυθάρατος

[τῷ Μάγ]νητ[ι nescio cui una cum Metrodoro Epicurus librum xxviii π. φύσεως inscripsit 128, 28. fuit etiam Ἐπίκουρος Μάγνης 370, 2 fortasse et ipse a patre Epicuri sectatore in honorem magistri appellatus, ut fecere Metrodorus et Leonteus

Μακεδών: κατα[λ]ύει[ν] Μακεδόνας] 133, 22 cf. Philod. VH¹ VIII c. 3, 3 Ἀθηναῖοι πρὸς τὸν Μακεδόν[α]

Μαμμάριον (cf. μαμμάριον Luciano restitutum a Cobeto Var. lect. p. 204) meretrix in contubernio Epicureo 362, 14 amica Leontei u. Δημηλάτα

Μάρκου Ὀκταουίου subscibitur libro inc. π. φύσεως 129, 15. Marcum i. e. Pompidium Andronicum VH² VII 11 et 18. latere Gomperzius *Wiener stud.* 2, 139 coniecit

Μάτρων Epicureus f. 99 (p. 132, 23) Athenis degit f. 176 (154, 15) cf. Gomperzius *Hermiae* 5, 394 πρὸς τοὺς μεγάλους erant epistulae Epicuri 134, 17

Μεγαρικοί in pugna ab Ep. uolumine peculiari 106, 4 cf. Στίλων διαλεκτικοί

Μελίτη pagus Athenarum: τὴν οἰκίαν τὴν ἐν Μελίτῃ ab heredibus Hermarcho dum uiuat eiusque sodalibus domicilium concedi Ep. iubet testam. 165, 14

Μενέδημος perstringitur a Colote VH² VI 118 sq.

Μενέστρατος ad scholam Epicuream reuocatur a Metrodo-

ro (fr. III p. 43 Duen.) Clementis Al. strom. v 12 p. 261, 31

Μενοικεύς discipulus Epicuri (cf. 59, 14), cui inscribitur ep. III moralis cf. testimonia p. 58

Μητρόδωρος Ἀθηναῖος ἢ Τιμοκράτους καὶ Σάνδης (?) Λαμψακηνός 368, 1 cf. Gomperzius Hermae t. v p. 387. uir omni modo egregius f. 73 = 241 (368, 3). eius uita 368, 1—369, 3. natus erat a. 330/29, mortuus a. 277 annum agens LIII: adn. 368, 9 cf. Plut. de def. orac. 20 p. 420^d οὕτω γὰρ (si summam annorum spectes) Ἐπικούρος τε χείρων Γοργίου φανείται τοῦ σοφιστοῦ καὶ Μητρόδωρος Ἀλέξιδος τοῦ κωμωδοποιοῦ· διπλάσιον γὰρ οὗτος ἔζησε τοῦ Μητροδώρου, Ἐπικούρου δ' ἐκεῖνος πλεόν ἢ ἐπίτριτον (cf. Ioh. Frei Mus. Rhen. VII p. 538 sq.). iam Lampsaci Epicuro insinuatus una cum eo Athenas (a. 307) migravit cf. f. 115, dein exceptis sex mensibus nunquam a magistro discessit 368, 2 amicus sincerissimus Epicuroque dilectissimus 93, 1 cf. Philod. u. Ἐρμαρχος. Epicuri de eo iudicia f. 146, 188, 192; multa ad eum scripsit Ep. 87, 25 (106, 9) et prooemiis eum laudauit f. 241: quod constat de libro Eurylocho 100, 8 et l. XXVIII π. φύσεως 128, 28 cf. 176, 25 c. adn., amicum defunctum Ep. laudauit quinque uoluminibus 106, 6 uicesimum diem cuiusque mensis (εἰκάδας) suae Metrodori memoriae consecrauit 166, 10 cf. 168, 15 itaque Metr. inter auctores primarios scholae habitus 108, 20, 132, 3 Seneca ep. 6, 6 (u. Πολύαινος) cet. Timarchum Metr. scholae Epicureae conciliat, Menestratum eodem reuocat (u. nomina), Mithren adiuuit f. 194, pro magistro pugnat aduersus Timocratem fratrem 124, 18 cf. 368, 14. Frater ei praeter Timocratem Actorides (u. nomen); sororem Βατίδα Ido-

meneo in matrimonio collocauit 368, 5 ipse Leontio olim meretrice usus concubina 368, 6 quam eius uxorem Seneca dicit supra 98, 8 cf. Plut. contra Ep. beatit. 16 p. 1098^b τὴν μὲν γὰρ Μητροδώρου μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ὡς ὑπερέχαιρον ἐπὶ τοῖς γάμοις αὐτοῦ καὶ ταῖς πρὸς τὸν ἀδελφὸν (Timocr.) ἀντιγραφαῖς, ἐκ τῶν βιβλίων δὴ που δῆλόν ἐστιν maleuoli amores licentiores obiciebant 361, 17 aliarumque meretricum consuetudinem 362, 13. tenuis uictus f. 158 cura rei familiaris f. 216 παρρησία 131, 15. Laborauerat hydrope cf. Celsus III 21 p. 126 ed. Targae et de morte Aelianus Suidae u. Ἐπικούρος p. 418, 9 B.; mortuo superstites fuere filius Epicurus nomine et filia (Δανάη? cf. Phylarchus u. Λεόντιον), sine dubio ex Leontio nati, quorum curam ut agant Ep. moriens et testamento heredibus cum Hermarcho commendat 167, 1. 4. 7 sq. 14. 168, 3—8, et epistulis amicos hortatur Hermarchum f. 122 Idomeneum f. 138 alios f. 177 cf. Philod. infra u. Πολύαινος. de simulacris eius seruatis cf. Visconti *Iconogr. gr.* I p. 214 sq. t. xxv 4 Comparetti et de Petra *villa Ercolanese* p. 263 t. XII 2.

librorum tabulae 368, 13 adde Περὶ ποιημάτων (plures libri cf. Gomperzius *zeitschr.* 1885 p. 825 Duening p. 32), Πρὸς τοὺς ἀπὸ φυσιολογίας λέγοντας ἀγαθοὺς εἶναι ῥήτορας (puto contra sodales sectae) 95, 31 cf. VH² v f. 58. spuriorum mentionem incit Philod. VH² I 152, 9 ὑποψ[ί]αν τιν[ἀ] λα]μβάν[ει]ν, ὡς περὶ . . . (u. supra p. 34) τῶν εἰς Μητρόδωρον ἀναφερομένων Ὑποθηκῶν καὶ τῶν Μαρτυριῶν, καὶ εἰς Κωλώτ[ην] (καιμαλλον ἀρογρ.) τοῦ Πρὸς τὸν Πλάτωνα[ς] Γοργίαν δευτέρου, καὶ εἰς Πολύαι[ν]ον το[ῦ] Πρὸς τοὺς ῥήτορας καὶ τοῦ Περὶ σελήνης, καὶ τῶν εἰς Ἐρ-

μαρχον. epistularum epitome 132, 3 cf. praef., ep. ad sororem consolatoriae fr. adn. 164, 6 ad eum Ep. epp. f. 146 sq. De diuitiis sententiae 108, 18 cf. VH² III f. 88, 92 (Gomperzius *zeitschr.* 1866 p. 692 sq.) de rhetorica 111, 4 rei publicae administrationem dissuadet 95, 3 contra legum latores f. 558. fragmenta adponuntur 345, 5 adn. 278, 10. 11. Cf. 261, 30 VH² III 45 v 56. 58 IV 103 (Ox. II 111) VII 60 c. 32, 1 sqq. Etiam Galenus scripsit Περὶ τῶν Πρὸς τοὺς σοφιστὰς ἑννέα Μητροδώρου (369, 1) de libris suis 17 (t. XIX p. 48 K.) ex palmari Ionsii De scr. hist. philos. p. 128 emendatione. Vid. H. Duening De Metrodori Epicurei uita et scriptis Lips. 1870

Μητροδώρου τοῦ Στρατονικέως πρὸς Καρνεάδην ἀποχωρήσαντος, τάχα βαρυνθέντος ταῖς ἀνυπερβλήτοις αὐτοῦ (i. e. τοῦ διδασκάλου, probabiliter Apollodori τοῦ κηποτυράννου cf. Buecheler ad ind. Hercul. p. 14 sq., socordia compilatoris non mutatum ut nunc ad Epicurum referri oporteat) χρηστότησιν 364, 5

Μητροδώρος ὁ Χίος 195, 25. 211, 16 magister Epicuri audit 213, 20 cf. Diels ad Doxogr. p. 22, exprimitur fortasse ep. II 92 (p. 39, 12) 96 (42, 5) 101 (45, 7)

Μητρώον 165, 4

Μιθρήσ (declinatur gen. Μιθρέους 133, 26 cf. tituli Asiani *bull. de corr. hellén.* 1883 t. VII p. 138 n. 22 et 275, Τιλλέους ibid. p. 137, 19 Ἀπελλέους VH² II 192 dat. Μιθρεῖ 148, 8 sec. Philodemum, Μιθρηῖ 159, 17. 24 ap. Plut. acc. Μιθρήν f. 102. 148 igitur nom. Μιθρήσ cf. 'C. Curtius Mithres' Ciceronis epp. fam. XIII 69, 1 uid. Duening de Metrod. p. 12 Gomperzius Hermae t. V p. 394 sq.) ὁ Λυσιμάχου διοικητής 147, 25 Laert. Diog. II 102. idem nomen Athen. XIV 614^f, ubi Phylarchus

satellites Lysimachi Βίθου et Πάριν memorat, sub priore latere Kuehnius ad Laert. X 4 coniecerat: Marcianus cod. βίθου i. e. Βίθου testatur de quo homine constat ex CIA II 320 (cf. Wilamowitzius de Antigono p. 246). in Piraeo captus Metrodoro iuante liberatur f. 194. Epicurum eiusque scholam et ipse stipendiis sustentat f. 151 etiam apud Lysimachum illi profuit f. 149 quam ob rem ab Ep. laude inmodica afficitur f. 148 scripsit Ep. περὶ νότων (νόσων Gass.) δόξας πρὸς Μιθρήν 106, 19. epp. ad eum frr. 148 sqq.

Μίλητος: VH² VII 29 τῆς καλῆς Μιλήτου u. Εἰρηναῖος

Μιλτιάδης eius rebus gestis detrahebat Ep. f. 559

τὸ Μουσεῖ[ον] Athen. Philod. VH¹ VIII c. 3, 9

Μῦς seruus Epicuri idemque sectator 360, 11. 364, 12 testamento manu missus 168, 11. erant Epicuri ad eum cum aliae epistulae (f. 152 sqq.) tum λαμπρά uocata f. 152 cf. 153, qua illum, dum ipse in Asia peregrinatur, domo arcessiuit; uenit ad Ep. eique de studiis singulorum, qui Athenis relictis erant, rettulit f. 195

Μυτιλήνη: πρῶτον ἐν Μυτιλήνῃ — συστήσασθαι (Ep.) σχολήν 366, 19. 373, 12. ac Mytilenaeus fuit Hermarchus successor eiusque pater Agemortus. celeberrima fuit Epicuri πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φιλοσόφους (φίλους libri fr. 1) epistula, qua Nausiphane negauit magistrum sibi fuisse 136, 11 fortasse iam Lampasaco data aut certe non multo post a. 307

Ναυσιφάνης Τήσιος. οὐ φασί τινες ἀκοῦσαι Ἐπίκουρον, auditor Pyrrhonis Elei Laert. Diog. IX 69 cf. 64. 102 Clem. Al. Strom. I 14 p. 130, 14 Sylb. Sextus adu. math. I 2, re uera 'Democriteus' 174,

13. 373, 14 VH² IV f. 206, 9 (infra) cf. Laert. Diog. prooem. 15 et supra u. Ἀβδηρίται, uir de doctrina Democritea promouenda et propaganda meritissimus, longe ille alienus a scepsi Pyrrhonea (ut ipse aperte indicat Laert. IX 64), immo logices empiricae uel a sensibus deductae auctor primarius: quam artem 'Tripode' (104, 23) suo praeiuerat cum Epicuro tum medicis empiricis (cf. Galenus hypotyp. empir. ed. M. Bonneti p. 63, 13 οὐ μὰ Δί' ἐρωτῶν τὸν διὰ τριῶν λόγον ὡς περ Σεραπίων οὐδὲ τρίπου καθά περ Γλαυκίας: iam Democriti fuerat Κανῶν tripartitus Laert. D. IX 47 cf. B. ten Brink Philol. t. XXIX p. 613 sqq.). de cuius schola cf. Sextus adu. math. I 2 πολλοὺς γὰρ τῶν νέων συνέιχε καὶ τῶν μαθημάτων σπουδαίως ἐπεμελεῖτο, μάλιστα δὲ ῥητορικῆς; quod egregie illustrat inuectiua in Epicureos seruata VH² IV f. 206 μετὰ ταῦ[τα] πρὸς τὴν τέχνην [τί δ]ὴ λέγουσιν ἄλλ' ἢ "[φιλ]όσοφος ἀνὴρ [οὐ πολ]ειτεύσεται"; δι' [δ δὴ] ἄρχονται μακρῶς ἢ πρὸς τὸν Δημοκρίτ[ει]ον Νausιφάνην διαμάχονται, πρὸς δὲ τούτοις μάλα πιστῶς μειρακισκεύονται τὸν θ' αὐτῶν ἰδομενέα μαθητὴν παρεισάγουσιν ἐν τοῖς χα[ρ]ύν[ο]ις οὕτω περιγεινόμ[ενον]*. Hic igitur praecceptor fuit Epicuri adulescentis (μειρακίου 136, 20 Colophonem, uel potius Tei) 365, 20. 366, 11. 373, 14 quod frustra Ep. negabat f. 113 sq. 123, firmabat Nausiphanes cf. Laert. D. IX 64 u. Πύρρων: 'quem cum a se non neget auditum (f. 114), uexat tamen omnibus contumeliis' (Ep.) 174, 14 ut facit f. 93. 113 sq. 236. ex Tripode Nausiphanis Canonem facit Ep. 104, 23 in libris π. φύσεως eundem et compilauit et impugnauit 362, 15 sq. cf. etiam VH² III 53 v 123

Νεοκλής Epicuri pater, Chae-

restratae coniux, Gargettius 359, 2. 373, 8 cf. 191, 8. 365, 12. de uita 174, 9—11. 359, 5. 8 sq. 373, 11 Strabo XIV p. 638 ὕστερον δὲ καὶ κληρῶν ἐπέμψαν (εἰς Σάμον οἱ Ἀθηναῖοι) διςχιλίους ἔξ ἑαυτῶν, ὧν ἦν καὶ Νεοκλῆς ὁ Ἐπικούρου τοῦ φιλοσόφου πατήρ, γραμματοδιδάσκαλος, ὡς φασὶ καὶ δὴ καὶ τραφήναι φασιν ἐνθάδε καὶ ἐν Τέω καὶ ἐφηβεῦσαι Ἀθήνησι, γενέσθαι δ' αὐτῷ συνέφησον Μένανδρον τὸν κωμικόν. qua re Timoni 360, 7 Epicurus γραμμαδιδασκαλίδης est h. e. filius ludimagistri cf. R. Hirzelius *untersuch.* I p. 110. alii patris opificium maleuole ad filium transtulere (360, 20 ut Hermippus 360, 3) et alia quoque adfinxerunt 360, 19 Demosthenis in Aeschinem conuicia or. Ctesiph. 258 sqq. secuti. Neoclem inter colonos a. Aristodemo ol. 107, 1 (352) Simum deductos (u. Ἀθηναῖοι) fuisse apparet. hinc expulsus a. 322 (u. Ἀθηναῖοι) Colophonem migravit (359, 9)

Νεοκλής Ἀθηναῖος φιλόσοφος ἀδελφὸς Ἐπικούρου. Ὑπὲρ τῆς ἰδίας αἰρέσεως SVIDAS cf. 373, 9 συμφιλοσοφεῖ fratři 360, 9 futurae sapientiae uates Epicuro fuit f. 178. hydrope mortuum indicat Plut. 144, 19 cf. Aelianus fr. 39 in. Herch. Suidae u. Ἐπικούρος p. 417, 16 Bernh. ἀδελφοὶ δὲ ἦσαν τρεῖς, οἱ μυρίοις ἀρρωστήμασι περιπλακέντες ἀπέθανον οἴκτιστα. hunc, non patrem lugere f. 186 et peculiari libro ad Themistam dato laudasse Ep. uidetur 106, 17 cf. 93, 5. sententiam f. 551 est qui Neocli, non Neoclis filio tribuat cf. adn. 326, 23

Νικάνωρ Epicuri sectator usque ad senectutem, ab Ep. sustentatus heredumque curae commendatus testam. 167, 17

Νικασικράτης a Philodemo impugnatus de ira p. 125, 5. 126, 34 Gomp., de deorum uictu fr.

65, 7 apud Scottium Fragn. Herc. p. 129

ἐπὶ Νικίου τοῦ μετ' Ἀντιφάτην mag. Ath. a. 296/5 Epicurus π. φύσ. I. xxviii scripsit 128, 24

Νικίας seruus Epicuri testamento manu missus 168, 11

Νικίδιον meretrix in contubernio Epicureo 362, 14 cf. u. Βοΐδιον, fuit Idomeneo amata cf. u. Δημηλάτα

Ξενοκράτους ἐν Ἀκαδημείᾳ διατρίβοντος 359, 6 eum auditum esse ab Ep. Demetrius Magnes dicit 366, 3 audiri potuisse cautius Cicero academicus 174, 7. Cf. Philod. VH² III 152 παρὰ Ξενοκράτει μονωτάτους καὶ λέγειν εἰδέναι, ταῦτο γὰρ ἐκότερον εἶναι· τίνοι προσέχο[ν]τες [δὴ] πρὸς θεῶν ἢ τῷ Ξενοκράτην οὕτως ἐπ' Ἀντιπά[τ]ρου καὶ τῶν συνέδρων διαλεχθῆνα[ι λέγον?]-τι... Φαληρεῦς·

Ξενοφάνης exprimi uidetur ep. II 92 (p. 39, 12) 94 (41, 2. 9) 96 (42, 5) 99 (44, 5) cf. f. 395 p. 261, 6 VH² VIII 199

Ὀκτάουιος uid. Μάρκος ἐπ' Ὀλυμπιοδώρου mag. Ath. a. 294 litterae Epicuri 133, 7. fort. VH² I 130, 4 τῶν στρατηγῶν παρ' Ὀλυμ[πιοδώρου]·

Ὀμήρου μωρολογήματα sine pudore Ep. insectatur 172, 1 damnauit Homeri ceterorumque poetarum carmina f. 229. grammatici quomodo uindicias petiuerint uide adn. 171, 31 cum p. 348, 1

Πάμφιλος philosophiam Platoniam Sami professus, ab Ep. auditus sed contemptus 366, 12. 373, 14. 174, 8

Πεισιανάκτειος στοά uide u. στοά

Περδίκκας: τῶν Ἀθηναίων (ex insula Samo) ἐκπεσόντων ὑπὸ Περδίκκα (a. 322) 359, 9

peripateticus aliquis (Stra-

to?) notatur ep. I 53 (p. 14, 2), item 72 (24, 17) cf. u. Ἀριστοτέλης

Περσαῖος Stoicus in aula Antigoni f. 119 cf. Ζήνων. VH² VII 146 διὸ (δια charta) δὴ κἄν (παν ch.) τά[χ' ἐ]πίσημοι τύχωσιν ὄν[τες] ἀφ' ἧς δὴ ποτ' αἰτίας, οὐκ ἂν ἐνπιστεύοι τις αὐτ[οῖς] ἀρχήν· ἐὰν δέ ποτε παραλογισθέντες ἢ δ[ιὰ δυ]νάστην ἀναγκασθέν[τες] ἐνχειρίσωσι, τοιαῦτα πᾶσιν [οἷ]α διὰ Περσαῖον κ[αὶ Εὐ?]δημ[ον] κτλ.

Πλάτων: ἔτεσιν ὕστερον τῆς Πλάτωνος τελευτῆς (347) ἑπτὰ Ep. natus 366, 17 ἀναπεπταμένου τοῦ Πλάτωνος περιπάτου sic Epic. f. 171 (p. 152, 13 cf. 26). infesto in eum animo Ep. fuit 170, 22 χρυσοῦν uocat (cf. Bonnetus ad Galeni subfig. p. 63, 20: nomen ex blanditiis meretricularum arreptum) Platonis Dionysii mensas Siculas exprobrat f. 238. expressit Platonem 267, 17 (312, 27). 270, 15. 272, 15 secutus est f. 264 (Plat. Phaedr. p. 237^{bc}) notauit ep. I 49 (p. 11, 18) 72 (25, 1 cf. p. 379) 77 (28, 6), perstrinxit f. 358. 367, de elementis opiniones in Timaeo Pl. propositas refutauit I. XIV π. φύσ. 128, 12. contra Platonem disputauit ut Ep. ita Metrodorus 175, 10 πρὸς Πλάτωνα scripsit Hermarchus 369, 9 cf. Κωλώτης

Platonici perstringuntur ep. I 77 (p. 28, 6) et identidem ep. II 87 (36, 19) 94 (41, 5) cet. cf. p. 384. uid. ἀστρολόγοι Ξενοκράτης Πάμφιλος

οἱ πολλοί ep. III 123 (p. 60, 5) 125 (61, 10) 134 (65, 16) τοὺς τῶν πολλῶν θεοὺς 123 (60, 7) τὰς τῶν πολλῶν δόξας ibid. (60, 8) cf. 60, 9 f. 187 cett.

Πολύαινος Ἀθηνοδώρου Λαμψακηνός 369, 4 Epicurum Athenas non comitatus ut Metrodorus, sed paullo post secutus f. 115 (cf. Gomperzius Hermae t. V p. 387) cum magistro intima

amicitia coniunctus 93, 1 ingenio amabili ut uel aduersarios sibi conciliaret f. 156 cf. p. 369, 4. a studiis mathematicis profectus 172, 31 sq. cf. Cic. de fin. I 6, 20 'si a Polyaeno familiari suo geometrica discere maluisset quam illum etiam ipsum dedocere'. Pythocli idem custos et amator fuisse ferebatur VH² I 149, 17 (u. Δημηλάτα). de alterius sexus amoribus Plutarchus c. Epic. beatit. 16 p. 1098^b (Epicurum) κοινή μετά τοῦ Πολυαίνου παιδοποιούμενον ἐκ τῆς Κυζικηνῆς ἐταίρας: cum praeter Leontion, quam concubinam fecerat Metrodorus, una Hedia accubuisse Epicuro feratur (cf. u. Ἡδεΐα), fieri nequit quin Ἡδεΐα sit Cyzicena illa meretrix. Circe nomen amicae fuisse G. Knaackius Hermae t. XVIII p. 33 coniecit conl. Petron. 127 'nec sine causa Polyaenon Circe amat, semper inter haec nomina magna fax surgit' immemor πολυαίνου Vlixis (A 430 I 673 K 544 μ 184). tabe mortuus 144, 19 (cf. Aelianus Suidae u. Ἐπίκουρος p. 418, 9 B.) filium reliquit, cuius tutelam et curam Ep. heredibus et Hermarcho commendat testam. 167, 2. cf. Philod. de morte c. 23, 3 p. 331 Mekleri τίς ἔτυχεν [κη]-δεμόνων οἴων Πολύ[α]ινος καὶ Μη[τρό]δωρος κα[ὶ] Λεοντε[ύ]ς καὶ Ἐπίκουρος αὐ[τ]ὸς ἀπὸ τῆς τελευταίας ἄχρι καὶ νῦ[ν]; fortasse huic librum XIV π. φύσ. Ep. inscripsit 128, 10 personam Conuiuii sui fecit 116, 4 diem m. metagitnionis Polyaeno sacrum et ipse habuit et a sectatoribus haberi uoluit 166, 12 cf. 168, 16 et adn. 166, 13. inter auctores sectae P. habitus 132, 4 Seneca ep. 6, 6 'Metrodorum et Hermarchum et Polyaenum magnos uiros non schola Epicuri sed contubernium fecit'. Metrodori de eo iudicium Philod. VH¹ v 1 c. 6. Libros eius Περὶ φιλοσοφίας memorat Philod.

π. εὐσ. p. 98, 20 Gomp., τὰ πρὸς τὸν Ἀρίστωνα ibid. 140, 10; spruios Πρὸς τοὺς ῥήτορας et Περὶ σελήνης id. VH² I 152, 15 (u. Μητρόδωρος) cf. VH² IV 73, 7 (Ox. II 81) τὸ δὲ Πολυαίνο[υ] λεγόμενο[ν] Περὶ ῥητορικῆς [ο]ὔ[χ] ὑπ[άρ]χον Πολυαί[ν]ου, καθά περ ἐνεφανίσασμεν καὶ [ῆ]-δ[η] τὸ ἀ[πὸ] τῶν παρατεθειμένων ἐπισσο[υ]ρμένον [πα]ρίστησιν. extat uol. Herc. 1429 Δημητρίου πρὸς τὰς Πολυαίνου ἀπορίας ε' cf. Scott Frr. Herc. p. 46. dictum eius 108, 29. epistularum epitome 132, 4 cf. praef., ad eum Epicuri epp. f. 156 sqq. 105

Πολυκράτη τὸν Σάμου τύραννον f. 136

Πολυμήδης uir mihi ignotus, cuius nomine Ep. librum notauit 109, 8

Πολύστρατος ὁ διαδεξάμενος Ἐρμαρχον 369, 14 cf. u. Ἴπποκλείδης. seruiatur tractatus Περὶ ἀλόγου καταφρονήσεως VH¹ IV et a Gomperzio Hermae t. XI p. 402 sqq. editus, exilia fragmenta libri Περὶ φιλοσοφίας α' VH² v 196 sqq.

Ποσειδώννακτος τοῦ Βίτωνος subscribitur Philodemi de rhet. uolumini VH¹ IV c. 16 cf. Gomperzium *zeitschr.* 1867 p. 672

Πραξιφάνης (Διονυσσοφάνους Μυτιληναῖος Clem.) peripateticus, magister Epicuri, ut testatur Apollodorus chron., Epicurus negabat f. 123 (365, 20). a Carneisco uituperatus 93, 19. Πρ. ἐν τῷ π[έ]μ[π]τῳ Περὶ ποιη[μ]ά[τ]ων (de uirtute poetae) Philod. VH² II 170, 28

Πρόδικος sophista impietatis ab Ep. arguitur 127, 28

Πρωταγόρας sophista: fabulas de eo malignas narrat Ep. f. 172, uelut olim baiulum dein scribam Democriti fuisse (unde διαδοχῶν scriptores Protagoram Democriti discipulum rettulerunt cf. Laert. Diog. IX 50 Clem. Al.

strom. I 14 p. 130, 12: nouit Dem. Protagoran et memorauit cf. Laert. IX 42); ὀψιμαθῆ uocat f. 173 contumeliose tractat p. 176, 5. Μεγάλου λόγου Protagorei fr. p. 153, 15

Πτολεμαῖοι (δύο) Ἀλεξανδρεῖς ὁ τε μέλας καὶ ὁ λευκός inter Epicureos nobiles 369, 17

Πυθαγόρας Samius: ei conuiciatur Ep. 176, 5 eum in pugnat 175, 9 eius de bonis inter amicos communibus sententiam reprehendit f. 543. de fatiis VH² VIII 169 Ἀναξαγόρας [δς] . . . ἐπεδείκνυεν τοῖς δικασταῖς, καὶ Πυθαγόρας, ὦνι Κύλων ὁ Κροτωνιάτας ἐπαγαγῶν [σ]ύ[ρ]ματα τῆς πόλεως ἐξέβαλε, τοῦ[ς] δὲ μαθητὰς ἀθρόους ἐνέ[πρη]σε, καὶ Σω[κρά]της ὦνι κτλ. Pythagorei notantur ep. I 67 (p. 22, 5) et fort. 72 (25, 1). exprimuntur ep. II 111 (52, 6) 112 (52, 13)

Πυθάρατος fortasse homo aulicus Lysimachi regis, saltem inter Mithren et Epicurum nuntius f. 150

ἐπὶ Πυθαράτου mag. Athen. ol. 127, 2 = 271/70 Epicurus mortuus 367, 2 epistulae ab Ep. scriptae 134, 5

Πυθοκλῆς adolescens XVIII annos natus miris laudibus efferatur ab Ep. f. 161 et 161^a (346, 15) quasi quidam Alcibiades ei est f. 162. a studiis liberalibus ab Ep. et amicis reuocatur f. 163 sq. Polyaeus ei custos (παιδαγωγός) cf. u. Πολύαινος et Δημηλάτα, ab Idomeneo pecunia adiuuatur f. 135 comes Epicuri Lampsacum proficiscentis 154, 11. ad hunc data fingitur ep. II de meteoris cf. praeter inscriptionem 116 (55, 1) Πυθόκλεις. epistularum ad eum Ep. fr. 161—5, Metrodori ap. Philod. de morte cap. 12, 32 p. 319 Mekleri. cf. Schneider Saxo ad Epicuri epp. p. 98

Πύρρων Eleus ab Ep. obiurgatus 176, 13 olim ab adolescente

magni aestimatus cf. Laert. Diog. IX 64 ἐλεγέ τε (Nausiphanes) πολλάκις καὶ Ἐπίκουρον θαυμάζοντα τὴν Πύρρωνος ἀναστροφὴν συνεχές αὐτοῦ πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ

Πύρρων 138, 24 u. Φύρρων

Ῥόδιοι Philod. rhet. VH² IV 102 (Ox. II 110) sq. = v 40 ἐνιοὶ δὲ τῶν ν[ῦν] ἐ[ν] τ[ῆ]ι Ῥόδω διατριβ[όντων] γράφουσιν κτέ. de controuersia Rhodios inter et Coos rhetores acta

Ῥωμαῖοι . . . . . ἀνευ τῆς διατριβῆς τῆς ῥητορικῆς καὶ τὰ περ[ὶ] τῶν συμβολαίων οικονομ[ου]σιν, περὶ τῶν δημοσίων [δεδώ]κασι γὰρ τὸν ῥήτορα Philod. rhet. VH² IX 41. de Roma philosphorum sede u. Ἀλεξάνδρεια

Σάμος insula 174, 9. 359, 5. 360, 6. 366, 12. 373, 11 u. Νεοκλῆς

scriptores incerti u. incerti σοφισταί artem eloquentiae professi: οἱ σοφισταῖς ἀργύριον ἀναλίσκοντες 112, 22 cf. 113, 19. 25 VH² IV 65 (Ox. II 73), ἐν ταῖς πανηγύρεσι καὶ δεῖξεισι τῶν σοφιστῶν 113, 3 τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καύχησιν τὴν σοφιστικὴν (Nausiphanis) 130, 4. cf. Philod. rhet. VH² IV 93 (Ox. II 101) τῶν ῥητορικῶν [σο]φιστῶν VII 56, 6 τί γὰρ τηλ[ικοῦ]τον παρεν. . . . . δο (fort. παρεγ[νοί]ας ὕπνοι [προο]σ[ί]ν, ὅτε καὶ φρονῆσαι τὰ κυριώτατα [ο]ὐκ ἐκώλυσαν, ὡς κὰν αὐτοὶ φήσαιεν κατὰ τὴν οἴησιν τὴν ἑαυτῶν οἱ τοῦ[ς] Νόμους καὶ τὰ[ς] Πολιτεία[ς] γράφοντ[ες] τῶν σοφιστῶν); sed latius uis nominis patebat: ἄλλοι (sectatores Epicuri) οὐδὲ οἱ γνήσιοι Ἐπικούρειοι σοφιστὰς ἀποκαλοῦσιν 369, 21 quod uereor ut a R. Hirzelio *unters.* I p. 180 sqq. recte explicetur, Metrodorum qui Πρὸς τοὺς σοφιστὰς nouem uolumina scripsit (369, 1) hoc no-

mine etiam Cyrenaios inrugnare uidere licet ex fragmento illinc seruato IV p. 44 Duen. et sic Eudemus Simplicii in Ar. phys. t. I p. 98, 1 D. πραγμάτων ὧν νόνοι σοφισταί (sc. λύουσι τὰς ἀπορίας) καταφεύγοντες ὡς περ ἐπὶ τὰ εἶδη (fort. eristici), Timone apud Laert. D. IX 69 teste Eurylochus ἦν πολεμιώτατος τοῖς σοφισταῖς, Arcesilaus suo tempore δεινός σοφιστής audiebat (Numenius Eusebii pr. eu. XIV 6, 1 p. 730^b conl. Wilamowitzio Hermae t. XI p. 303), idem Bioni Borysthenitae haeret nomen ut supra 92, 16 et saepius. cf. Alciphro supra 147, 9 παρά τοῖς ἄλλοις σοφισταῖς i. e. philosophis

Sophocles Trach. 787 sq. : 119, 25

Στίλπων (*Stilbon* codd. Senecae ac Στίλβων VH² VIII 58 Στίλβωνος ibid. 174): fuit epistula Ep. contra Stilponis praeceptum, sapientem se ipso esse contentum f. 174 sq.

στοὰ ποικίλη siue Πεισιανάκτειος 160, 19

Στράτων Lampsacenus 193, 25 eum sequitur Ep. f. 276 p. 196, 27. 197, 3 fortasse castigat ep. I 53 (p. 14, 2) cf. p. 377

Στωϊκοί unde nomen acceperint f. 198 inrignantur ep. III 131 (p. 64, 8—17). 133 et 134 (65, 6. 13) f. 367. scripsit de eis Ep. ad Polyaenum f. 156 (149, 11). cf. διαλεκτικοί, Ζηνώνιοι. allegoricae interpretationis lepida specimen exhibet (Philod.?) VH² VII 90 (τὸν ποιητὴν λέγειν νομιζόντες [καὶ] περὶ γῆς [καὶ] ἀστρῶν καὶ περὶ] νόμων] καὶ ἐθισμῶν τῶν] παρ'] ἀνθρώπων]. καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα μὲν αἰθέρα εἶναι. τὸν Ἄχιλλέα δ' ἥλιον. τὴν Ἑλένην δὲ γῆν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον αἶρα. τὸν Ἐκτοῖραν δὲ σελήνην. καὶ τοὺς ἀλλοῖς ἀναλόγως ἰσχυρίζεσθαι] τούτοις· τῶν δὲ θεῶν [τὴν] Δι-

μητρα μὲν ἠπ[αρ, τὸν Διό]νυσον δὲ σπλή[να, τὸν Ἀ]πόλλωι δὲ χολή[ν. VH² X 65 κατὰ τὰς φορὰς τῶν Στωϊκῶν πρὸς τοὺς λόγους ἀπαντᾶν

Σωκράτης contumeliose tractatur 176, 4 ironiam ei Ep. exprubat f. 231 cf. p. 348, 5. eum quibus modis Colotes tractauerit Plut. refert adu. Col. 17—21 (specimen habes f. 314 et adn. 173, 21) cf. 2 p. 1108^b. Ἀρχέλαον τὸν Σωκράτους διδάσκαλον Diocles dicit 365, 17

ἐπὶ Σωσιγένους ἀρχοντος Ath. a. 342/1 natus Ep. 366, 16

Σωτίωνος ἐπιτομή 359, 5. recentior Σωτίων ἐν τοῖς δώδεκα τῶν ἐπιγραφομένων Διοκλείων ἐλέγχων 360, 17

ἐπὶ Τηλεκλέους mag. Ath. anni non definiti 134, 11 f. 154

Τίμαρχος Atheniensis a Metrodoro ad sectam Ep. uocatus cf. Plut. adu. Col. 17 p. 1117^b. Leontion Alciphro scribentem facit II 2, 4 Τίμαρχον τὸν καλὸν οἶσθα τὸν Κηφισιάθεν· οὐκ ἀρνοῦμαι πρὸς τὸν νεανίσκον οἰκειώς ἔχειν ἐκ πολλοῦ et inter alia οὗτος γάρ με διεπαρθένυσεν ἐκ γειτόνων οἰκοῦσαν, 7 δι' ἐμὲ ἠνάγκασται ὁ νεανίσκος... μετ' αὐτοῦ (Epic.) ζῆν καὶ κολακεύειν αὐτὸν καὶ καθυμνεῖν τὰς ὑπηνέμους αὐτοῦ δόξας

Τιμοκράτης Δημητρίου Ποτάμιος cum Amynomacho heres Epicuri testamento f. 217 institutus 165, 3 cf. 10. 15. 166, 3. 167, 1. 8. 15. 168, 6

Τιμοκράτης frater Metrodori Lampsacenus 362, 4. 368, 12. 123, 20 homo iracundior cf. Philod. π. ὄργ. c. 12, 12 οὐ γὰρ ἐστὶ διακρίνειν ὁ θυμὸς, ὡς καὶ Τιμοκράτην φησὶν ὁ Μητρόδωρος τῆς πρεσβυτάτης τῶν ἀδελφῶν Ἀκτορίδης, κάπειτα τῆς προπετείας πικρὰ κομίζονται τὰ πύγαιρα. transfuga scholae Ep. 362, 5 sq.

fratrem Metrodorum offenderat 123, 24 eius de Metrodoro dictum adn. 124, 2 Epicurum acerbissime calumniatus est f. 145 p. 147, 7. 361, 2. 362, 4 sqq. διακωμῶδει Epicurum παρὰ τοῖς ἄλλοις σοφισταῖς Alciphro II 2, 10 (s. 147, 8): igitur tribus eum uoluminibus Timocratis nomine insignitis concidit Ep. 123, 18 (175, 13), etiam Metrodorus Πρὸς Τιμοκράτην scripsit 368, 14. cum Tim. regem Asiae (puto Lysimachum) adiisset, Ep. eo misit qui fidem illi detraherent 123, 22. quod uolgauerat magistri arcana, ab eo laudatur f. 124. fuit etiam Epicuri liber Περὶ παθῶν δόξαι πρὸς Τιμοκράτην 108, 11. incerta mentio 160, 9 VH² III 201. Τιμ. ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις Εὐφραντοῖς (horreo quodam inuectiuarum in Ep.) 362, 4 cf. u. Εὐφραντος Τίμων Philius de Ep. 360, 5 τινές, τις uide u. incerti

κἄν ἐν Ὑπερβορείοις ὦσιν f. 184 p. 157, 6

Φαίδριον serua Epicuri testamenti manu missa 168, 11

'Phaedoni Socratico turpissime maledixit' Ep. 175, 12

Phalaridis laurus f. 601

Φιλαῖδῶν gens: ex ea Ep. erat teste Metrodoro 359, 3

Φιλαίνης Samia (de qua post Ez. Spanhemium De praestantia et usu numism. t. II p. 522 sq. Luzacius dixit lect. Att. p. 154 sqq.) 281, 6 a Cleomede cum Leontio composita uereor ne Epicuri non magis amica fuerit quam discipulus Smindyrides Sybarita aut Sardanapalus. sed odium ut auget, mulieris lasciuiae Stoicorum scholis decantatae (cf. Athen. VIII p. 335^b Χρῦσιππον... Ἀρχέστρατον αἰεὶ ποτε μετὰ Φιλαίνιδος κατατάττοντα) nomen Cleomedes admisit secutus Posidonio auctore Chrysippum Epicureis secundum

illud Hieroclis (ap. Gellium IX 5, 8) ἡδονὴ τέλος πόρνης δόγμα conuiciatum. etiam doctiores hanc quoque inter philosophos si displicet contubernii Epicurei recensuerunt

ἐπὶ Φιλίππου mag. Ath. a. 292 epistulae ab Ep. datae 133, 11

Φιλίστας a Carneisco libris minimum duobus laudatus 93, 13 cf. u. Καρνεῖσκος

Φιλόδημος ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς τῶν φιλοσόφων συντάξεως 360, 9 *Philomnius in epitomis* 356, 9 οἱ περὶ Φιλόδημον 369, 5. qui quod saepius libros propter amplitudinem nimiam in bina uolumina partitus est uelut quartum l. π. ῥητορικῆς (δ' τῶν εἰς δύο τὸ πρότερον et τὸ δεύτερον cf. Scottus Frr. Herc. p. 83) et περὶ ποιημάτων τοῦ ε' τῶν εἰς δύο τὸ β' (cf. idem p. 75), idem in medicis empiricis notatur a Galeno hypot. emp. p. 63, 14 Bonneti οὐδὲ βυβλία γράφων (sc. Hippocrates sic ut empirici) μυρίων ἐπῶν, εἴτ' αὐτὸς πάλιν διαιρῶν αὐτὰ ἀνά δύο ὡσθ' ἑκάτερον εἶναι καθ' αὐτό cf. Th. Birt *d. ant. buchwesen* p. 316 sqq.

Φιλοκράτης Βατῆθεν pater Amynomachi heredis ab Ep. instituti 165, 2

Φιλωνίδης ὁ Θηβαῖος Stoicus in aula Antigoni f. 119

Φύρσων (Πύρσων est 138, 24) Colophonius, uir summa auctoritate, frater Hegesianactis discipuli Ep.: epistularum ad eum Epicuri fr. 167 sq. cf. adn. 151, 3 et u. Ἠγησιάνναξ

τῶν φυσικῶν καλουμένων τις i. e. Democritus ep. II 90 (p. 38, 10) τῆ τῶν φυσικῶν εἰμαρμένη ep. III 134 (65, 13): hic quoque non tam Stoicos notat quam Democritum cf. 200, 26. 12 cum 38, 9 ac Cicero de diuin. II 13, 30 'Democritum non inscite nugatur, ut physicus, quo ge-

nere nihil adrogantius', 'Επιτομή τῶν Πρὸς τοὺς φυσικοὺς inter libros Ep. memorata 130, 8. sed hoc nomen Ep. etiam sibi suisque tamquam proprium uindicabat 189, 8 cf. Cicero de fin. II 31, 102 'physici praesertim, quem se ille esse uolt' I 6, 17 'in physicis quibus maxime gloriatur' ib. 19, 63 item Phylarchus fr. 23 (supra u. Λεόντιον) 'Επικούρου τοῦ φυσικοῦ. itaque amat hoc nomine Cicero Epicurum notare de fin. I 6, 19 sq. de nat. deor. I 27, 77. 30, 83 II 18, 48 cf. Tusc. disp. I 21, 48 (conl. cum f. 141) Sextus supra 182, 28. 207, 28. 353, 1

Χαιρέδημος frater Epicuri eique συμφιλοσοφῶν 360, 9 cf. 373, 9 de morte cf. Aelianus u. Νεοκλής. ei non pauca uolumina uiuo Ep. inscripserat 87, 26 mortuum libro singulari laudauit 130, 11

Χαιρεστράτη mater Epicuri 359, 2. 373, 9 cf. 155, 9. 23

Chaldaei cf. Berosus. Philod. rhet. VH² IV 68 (Ox. II 68) [βελτίους ἀναδιδόναι, χάριν [ἀ]πάτης τῶν ἐ[ν]τυγχανόντων, ὡς οἱ Καλδαῖοι καὶ μάντις

Χαλκίς: Ἀριστοτέλους ἐν Χαλκίδι διατρίβοντος (a. 323 et 322) 359, 7

Χαρικλῆς Philod. VH² I 142 fr. 19, 8 τὸ[ν γὰρ] Χαρικλέ[α κ]ρίνομεν τῶν βελτίσ[τας] μετὰ τὴν Ερ— (?) τελευταίην συντά[ξι]εις ἐγ[δ]εδωκότων

ἐπὶ Χαρίνου mag. Ath. a. 308/7 epistulae Ep. scriptae 132, 10

Χαρμίδης Cicero de fin. v 31, 94 '(Arcesilaus) cum arderet podagrae doloribus uisitassetque hominem Charmides (sic cod. B Palat., ceteri *Carneades*) Epicurius perfamiliaris et tristis exiret, Mane quaeso, inquit, Charmide noster, nihil illinc huc peruenit: ostendit pedes et pectus'. extat ad eum ep. f. 170

Χρῦσιππος Epicurum feracitate librorum aemulatus esse fertur a Carneade 85, 4 cf. 87 et 342, 14. ὁ τὰ εἰς Χρῦσιππον ἀναφερόμενα ἐπιστόλια ὡς Ἐπικούρου συντάξας 360, 15 (135, 6)

᾽Ωιδείου πύλας 348, 13

᾽Ωρίων nobilis Epicureus 369, 20.

INDEX FONTIVM

- Achilles isag. 3 p. 125^a Pet. : ad fr. 267 p. 191, 18
 5 p. 130^b : ad f. 301 p. 213, 19
 8 p. 131^c : ad f. 301 p. 213, 17
 9 p. 132^a : f. 301^b p. 353, 16
 13 p. 133^d : p. 2 (ad p. 26, 2. 28, 6 sq.)
 19 p. 138^e : ad f. 343 p. 229, 31
- Aelianus uar. hist. iv 13 : f. 473 p. 302, 24
 : f. 602 p. 339, 16
 de prouidentia fr. 39 : f. 218 p. 168, 12
 fr. 61 : p. 70
- Aëtius doxographus I 3, 18 p. 285 Diels. : f. 267 p. 191, 7
 I 7, 34 p. 306 : p. 239, 11 II 21, 5 p. 351 : f. 345 p. 230, 5
 8 p. 307 : f. 393 p. 260, 15 22, 6 p. 352 : f. 344 p. 230, 1
 12, 5 p. 311 : f. 275 p. 195, 28 III 4, 5 p. 371 : f. 349 p. 230, 28
 : f. 280 p. 199, 18 15, 11 p. 381 : f. 350 p. 230, 32
 15, 9 p. 314 : f. 29 p. 102, 11 IV 3, 11 p. 388 : f. 315 p. 218, 20
 18, 3 p. 316 : f. 295 p. 211, 15 4, 6 p. 390 : f. 312 p. 217, 8
 20, 1 p. 317 : ad f. 271 add. 5, 5 p. 391 : p. 217, 12
 p. 351, 6 7, 4 p. 393 : f. 336 p. 226, 22
 20, 2 p. 318 : f. 271 p. 192, 30 8, 2 p. 394 : f. 249 p. 183, 30
 : adn. ad p. 125, 11 10 p. 395 : f. 317 p. 219, 30
 22, 5 p. 318, 19 : p. 211, 11 9, 5 p. 396 : f. 248 p. 183, 25
 23, 4 p. 319 : p. 199, 21 11 p. 397 : f. 261 p. 190, 12
 29, 5 p. 326 : f. 375 p. 253, 19 19 p. 398 : f. 225 p. 170, 10
 6 p. 326 : f. 380 p. 255, 10 13, 1 p. 403 : f. 318 p. 220, 15
 II 1, 3 p. 327 : p. 213, 14 14, 2 p. 405 : f. 320 p. 221, 18
 1, 8 p. 329^b 3 : f. 301^a 19, 2 p. 408 : f. 321 p. 221, 29
 p. 214, 5 23, 2 p. 414 : p. 220, 11
 2, 3 p. 329, 5 : f. 302 v 1, 2 p. 415 : p. 261, 6
 p. 214, 7 3, 5 p. 417 : f. 329 p. 225, 16
 3, 1 p. 329 : f. 382 p. 256, 3 5, 1 p. 418 : f. 330 p. 225, 18
 4, 10 p. 331 : f. 305 p. 215, 1 16, 1 p. 426 : f. 332 p. 225, 27
 7, 3 p. 336 : f. 303 p. 214, 10 20, 2 p. 432 : f. 342 p. 229, 5
 13, 16 p. 343 : ep. II 90 p. 38, 15 26, 3 p. 438 : f. 309 p. 216, 17
 20, 14 p. 350 : f. 343 p. 229, 28
- Alciphro epistularum
 II 2 : p. 146, 6 II 2, 7 : p. 70
 2, 2 : p. 70 10 : p. 147, 5
 3 : p. 146, 9 III 55, 8 : f. 432 p. 286, 4
 : f. 162 p. 150, 8
- Alexander Aphrod. de anima I 8 f. 127^v : ad f. 315 p. 218, 29
 II 13 f. 150^r : ad f. 319 p. 220, 29

- Alexander Aphrod. de anima II 19 f. 154^r : ad f. 398 p. 275, 29
 22 f. 156^v : ad f. 515 p. 317, 1
 de fato 31 p. 100 Or. : ad f. 368 p. 246, 26
 37 p. 120 : adn. ad p. 242, 3
 de mixtione f. 140^v : f. 290 p. 207, 13
 quaestt. I 13 p. 52 Speng. : f. 289 p. 206, 30
 III 12 p. 199, 20 : ad f. 301 p. 213, 34
 200, 20 : ad f. 297 p. 212, 12
 in Arist. anal. pr. f. 117^r : sent. II
 metaph. p. 428, 19 : ad f. 247 p. 182, 34
 de sens. p. 51, 3 Thur. : f. 319 p. 220, 22
 topica p. 9 Ald. : f. 404 p. 277, 4
 9 sq. : sent. II
 12 : ad f. 504 p. 313, 3
 75 : ad f. 483 p. 305, 12
- Ambrosius epist. (cl. I) 63, 13 : f. 385^a p. 356, 6
 15 : sent. x
 17 : sent. II
 19 : ep. III 132 p. 64, 12. 130 p. 63, 19
 : ad f. 181 add. p. 346, 19
 : f. 476^a p. 357, 21 (cf. p. XLIII)
- Ammianus Marcellinus xxx 4, 3 : f. 51 p. 112, 10
- Anecdota graeca Bekkeri p. 1168 : ad f. 322 p. 222, 10
 uid. Apollonius, schol. Dionys. Thr.
 Boissonadii uid. Gnomologion
 Cramerii Oxoniensia u. Meletius, schol. Dionys. Thr.
 Parisina I 171 : f. 173 p. 153, 14
- Anthologia Palatina u. Lucillus
- Antiochus Ascalonita u. Clemens Al. strom. II 21
- Antonius mon. Melissae I 29 p. 37 : f. 214 p. 164, 16
 I 45 p. 52 : f. 469 p. 300, 26
 II 1 p. 78 : adn. ad p. 323, 22
 54 p. 123 : f. 215 p. 164, 21
- Apollonius Dysc. de aduerb. p. 566, 3 : f. 607 p. 341, 22
- Apostolius prou. 15, 9 : f. 136 p. 143, 7
- Appuleius apol. de magia 15 : ad f. 320 p. 221, 22
- Aristocles Eusebii praep. eu. XIV 20, 9 p. 767^e sq. : ad f. 247 add. p. 349, 4
 21, 1 p. 768^d sq. : ad f. 260 p. 190, 7
 21, 3 p. 769^a : f. 442 p. 289, 9
 xv 2, 1 p. 791^a : ad f. 171 p. 152, 22
- Arrianus Epictet. diss. I 12, 1 : ad f. 368 p. 264, 28
 I 20, 17 : f. 408 p. 277, 30
 19 : p. 87, 11
 23, 1—7 : f. 525 p. 319, 12
 23, 1 : ad f. 408 p. 278, 5
 33, 3. 6 : f. 13 p. 98, 3
 II 20, 6 : ad f. 523 p. 318, 28
 20, 20 : ad f. 523 p. 319, 4
 25 : ad f. 511 p. 315, 11
 32 : ad f. 392 p. 260, 7
 33 : ad f. 368 p. 246, 31
 II 22, 21 : f. 513 p. 315, 32
 23, 20 : ad f. 408 p. 278, 6
 23, 21 : p. 105, 4
 : ad f. 138 p. 144, 23
 III 7, 7 sq. : ad f. 430 p. 285, 21
 7, 11 : ad f. 532 p. 322, 3
 7, 15 : f. 482 p. 305, 6
 7, 19 : ad f. 525 p. 319, 26
 IV 11, 1 : ad f. 525 p. 319, 24
- Arsenius indicatur p. 142, 25. 143, 7. 162, 9. 306, 18. 323, 25

- Athenaeus Laertii Diog. x 12 : ad f. 471 p. 301, 20
 Athenaeus deipnosophiston
 v p. 177^b : p. 115, 16
 179^d : p. 115, 18
 182^a : p. 115, 23
 186^e : p. 115, 6
 187^b : p. 115, 12
 187^e : f. 57 p. 115, 27
       : test. p. 89, 16
       : ad f. 228 p. 172, 2
 vii p. 278^f : f. 67 p. 120, 10 sent. x
 (279^a) : ad f. 409 p. 279, 3
 279^f : ad f. 130 p. 141, 15
 280^a : f. 409 p. 278, 10
       : f. 67 p. 120, 9
 280^b : f. 70 p. 123, 15
 viii p. 336^e : ad f. 237—8 add.
       p. 348, 11
       336^f : adn. ad p. 278, 10
 Atticus in Eusebii praeparatione euang. xv 5
 p. 799^a : ad f. 368 p. 247, 7
 799^b : ad f. 532 p. 321, 28
 799^c : ad f. 368 p. 247, 18
 799^d : adn. ad p. 242, 3
 800^a : f. 385 p. 257, 33
 Augustinus confession. vi 26 : ad f. 407 p. 277, 22
       contra Academicos iii 16 : p. 273, 20
           23 : ad f. 281 p. 201, 24
           26 : ad f. 252 add. p. 350, 5
           35 : ad f. 552 p. 327, 22
       contra Cresconium i 13, 16 : ad f. 242 p. 177, 11
       de ciuitate dei v 20 : ad f. 428 p. 284, 27
           viii 7 : ad f. 247 p. 183, 12
           xi 5 : ad f. 301 add. p. 353, 7
           xviii 41 : ad f. 342 p. 229, 18
           xix 1 : uid. Varro
       de utilitate credendi 4, 10 : ad f. 476 p. 303, 20
           6, 13 : ad f. 229^a p. 172, 26
       epistula civ ad Nectarium 3 : ad f. 500 p. 311, 24
       cxviii ad Dioscorum 27 : ad f. 317 p. 220, 6
           27 sq. : ad f. 352 p. 237, 10
           29 : ad f. 247 p. 183, 16
       sermon. (150, 5) : p. 274, 6
           348, 3 : ad f. 518 p. 317, 14
               : ad f. 437 p. 287, 16
               : ad f. 336 p. 227, 17
           enarrat. psalmi 73 : ad f. 336 p. 227, 9
 M. Aurelius Antoninus vii 33. 64 : f. 447 p. 292, 12. 13
       ix 41 : f. 191 p. 158, 25
 Ausonius epigr. 116 : sent. i
 Bato comicus Athenaei iii p. 104^e } f. 427 p. 284, 20
       vii p. 279^a }

- Boethius in Arist. π. έρμ. ed. II I. III 9 : ad f. 383 p. 257, 23
 Carneiscus in Philista VH² v 191. 192. 195 : p. 93
 Censorinus de die nat. 4, 9 : f. 333 p. 225, 32
     5, 4 : ad f. 330 p. 225, 21
     6, 2 : f. 331 p. 225, 24
 Chrysippus Iohannis Stob. flor. LXIII 31 : ad f. 574 p. 332, 1
 Cicero Academic. post.
   I 2, 6 : ad f. 398 p. 274, 22
     7 : ad f. 67 add. p. 344, 26
 Acad. prior. : uid. Lucullus
 Bruti 35, 131 : p. 90, 8
     85, 292 : f. 231 p. 173, 17
 de diuinatione
   I 3, 5 : ad f. 395 p. 261, 10
     30, 62 : ad f. 328 p. 225, 4
     39, 87 : f. 510 p. 314, 17
       (ad f. 395 p. 261, 15)
     44, 49 : ad f. 328 p. 225, 6
     (44, 109) : ad f. 395 p. 261, 15
   II (17, 39) : ad f. 395 p. 261, 15
     17, 40 : adn. ad p. 234, 1
       : ad f. 395 p. 261, 12
     (23, 51) : ad f. 395 p. 261, 15
     27, 59 : p. 101, 2
     50, 103 : f. 297 p. 211, 22
       : p. 89, 5
 de fato
   9, 18 : ad f. 281 p. 201, 9
   (9, 19) : ad f. 376 p. 254, 13
   10, 21 : ad f. 376 p. 254, 4
   22 sq. : f. 379 p. 254, 28
   22-23 : ad f. 281 p. 200, 14
   20, 46 : ad f. 281 p. 200, 29
 de finibus
   I 5, 14 sq. : p. 88
     6, 17. 21 : f. 234 p. 174, 24
       18-20 : f. 281 p. 199, 25
       21 : ad f. 317 p. 219, 34
       : ad f. 301 p. 213, 26
       7, 22 : ad f. 243 p. 178, 22
   9, 29-19, 62 : f. 397 p. 264, 1
     9, 30 : f. 256 p. 188, 33
     11, 38 : sent. XVIII
     12, 40 : sent. II
     13, 45 : sent. XXIX
     18, 57 : sent. v ep. III 132
       p. 64, 21
     19, 63 : sent. XVI. XIX
       : p. 104, 25
     63-64 : f. 243 p. 178, 3
     20, 65 : f. 539 p. 324, 3
       sent. XXVII
   de finibus
   I 20, 65 : p. 131, 8
     68 : sent. XXVIII
   21, 71 sq. : ad f. 227 p. 170, 26
   II 1, 3 sq. : f. 264 p. 190, 22
     2, 6 : f. 257 p. 189, 5
     3, 7 : f. 67 p. 121, 9
       9 : ad def. 1 adn. p. 91, 4
     10 : sent. XVIII
     4, 12 : p. 88, 19
       : ad f. 227 p. 170, 24
     5, 13 : adn. ad p. 264, 1
   14 sq. : p. 89, 5
     15 : p. 89, 21
     16 : adn. p. 91, 4
   6, 18 : p. 89, 32
   7, 20 : ad f. 67 p. 121, 13
     : p. 119, 19
     : p. 69
   21 : sent. X
   22 : ep. III 133 p. 65, 5
   8, 23 : adn. ad p. 297, 17
     : ad f. 67 p. 121, 17
   9, 26 : sent. XXIX
   27 : p. 89, 3
   27 sq. : f. 454 p. 294, 24
   28 : ad f. 18 p. 97, 26
     : ad f. 419 p. 282, 11
   10, 29 : ad f. 67 p. 121, 19
   30 : ad f. 440 p. 288, 21
     : ad f. 67 p. 121, 22
   31 sq. : f. 398 p. 274, 7
   31 : adn. ad p. 91, 4
   12, 36 : ad f. 399 p. 276, 3
   37 : ad f. 514 p. 316, 25
   13, 41 : ad f. 419 p. 282, 12
   15, 48 : ad f. 69 p. 122, 34
   49 : ad f. 513 p. 316, 4
   16, 51 : ad f. 511 p. 314, 26
   17, 55 : p. 108, 24
   20, 64 : ad f. 67 p. 121, 24
   21, 67 sq. : p. 101, 9 adn. ad
     p. 329, 14
     68 : f. 415 p. 281, 9
   23, 75 : adn. ad p. 91, 4

Cicero de finibus

- II 25, 80 : ad f. 539 p. 324, 8
 26, 82 : f. 541 p. 324, 18
     : adn. ad p. 275, 25
 26, 84 : ad f. 539 p. 324, 10
     : ad f. 541 p. 324, 23
     : f. 538 p. 324, 1
 27, 87 sq. : sent. XIX
     88 : ad f. 602 p. 340, 12
     : ad f. 601 p. 338, 26
     89 : sent. XVI
     28, 90 : f. 468 p. 300, 21
     91 : ad f. 468 p. 300, 23
 29, 94 sq. : ep. III 133 p. 65, 5
 30, 96 : f. 122 f. 139, 5
     98 : f. 430 p. 285, 15
     : ad f. 122 p. 139, 18.
     140, 3
 31, 100 : f. 338 p. 227, 29
     sent. II
 101 sq. : ad f. 217 p. 166, 2
     102 : adn. ad p. 174, 25
 32, 104 : f. 438 p. 287, 30
     106 : ad f. 430 p. 285, 20
 33, 107 : ad f. 430 p. 285, 18
     109 : ad f. 398 p. 274, 20
 III 1, 3 : f. 399 p. 275, 32
 IV 12, 29 : f. 441 p. 289, 5
     19, 55 : ad f. 521 add.
     p. 358, 13
 V 25, 74 : ad f. 398 p. 275, 24
     27, 80 : ad f. 604 p. 341, 11
     28, 85 : ad f. 601 p. 338, 28
     31, 93 : f. 603 p. 340, 23
 de legibus
 I 7, 21 : p. 69
     13, 39 : ad f. 8 p. 94, 28
 de natura deorum
 18, 18-9, 23 : f. 367 p. 245, 2
     10, 23 : f. 358 p. 240, 1
 16, 43-20, 56 : f. 352 p. 232, 10
     16, 43 : ad f. 255 p. 188, 15
     : p. 104, 27
     17, 44 : ad f. 255 p. 188, 21
     45 : sent. I
     23, 62 : adn. ad p. 232, 12
     24, 67 : ad f. 301 p. 213, 23
     68 : adn. ad p. 232, 25
     25, 69 : ad f. 281 p. 201, 15
     70 : ad f. 376 p. 253, 31
     : ad f. 251 p. 185, 8
     71 : adn. ad p. 234, 1

Cic. de natura deorum

- I 26, 72 : f. 233 p. 174, 4
 27, 75 : adn. ad p. 235, 1 sq.
     : adn. ad p. 234, 1
     76 : adn. ad p. 233, 10
 30, 84 : adn. ad p. 235, 12
     85 : p. 69
 31, 85 : p. 88, 29
     87 : adn. ad p. 233, 22
     89 : adn. ad p. 233, 21
 33, 93 : f. 235 p. 175, 8
     : p. 101, 30
     : p. 123, 19
 34, 95 : ad f. 352 p. 237, 5
     : adn. ad p. 232, 25
     96 : p. 353, 4
     35, 98 : adn. ad p. 234, 1
 36, 100 : adn. ad p. 232, 11
     102 : sent. I
 37, 105 sq. : adn. ad p. 234, 5
 38, 107. 108 : ad f. 317 p. 220, 3
     108 : adn. ad p. 235, 1
 39, 109 : adn. ad p. 234, 5
     : adn. ad p. 235, 8
 40, 111 : adn. ad p. 235, 16
     : ad f. 67 p. 121, 26
     113 : ad f. 440 p. 288, 32
 41, 114 : adn. ad p. 235, 3
     115 : p. 100, 11. 106, 27
     116 : adn. ad p. 233, 4
 42, 117 : adn. ad p. 237, 1
 43, 120 : adn. ad p. 174, 25
     121 sq. : sent. I
 44, 123 : p. 100, 19. 90, 1
     : adn. ad p. 234, 1
     124 : sent. I
 II 17, 46 : p. 240, 18. 89, 32
     18, 48 : p. 353, 19
     23, 59 : adn. ad p. 234, 1
     32, 82 : ad f. 75 p. 125, 8
     65, 162 : ad f. 395 p. 261, 8
 de officiis
 III 28, 102 : sent. I
     33, 117 : ad f. 446 p. 291, 23
     117 sq. : f. 514 p. 316, 10
 de oratore
 III 17, 63 sq. : p. 358, 16
 Hortensi f. 22 ap. Seruium in
 Verg. Aen.
 I 330 : ad f. 301 p. 213, 21
 Laeli 4, 13 : sent. II
     23, 68 : ad f. 511 p. 314, 34

Cicero Luculli

- 6, 17 : adn. ad p. 178, 24
 7, 19 : f. 252 p. 185, 24
 14, 45 : f. 223 p. 169, 25
 25, 79 : f. 251 p. 185, 4
 26, 82 : ad f. 247 p. 183, 3
 83 : ad f. 251 p. 185, 15
 30, 97 : f. 376 p. 253, 21
 32, 101 : ad f. 251 p. 185, 10
 33, 106 : ad f. 229^a p. 172, 31
 36, 115 : p. 131, 11
 46, 140 : f. 400 p. 276, 5
 142 : f. 245 p. 179, 12

Tusculan. disputat.

- I 6, 11 : adn. ad p. 228, 12
 21, 48 : p. 346, 11
 34, 82 : f. 17 p. 97, 13
- II 3, 8 : p. 87, 29
 6, 15 : f. 401 p. 276, 13
 7, 17 : p. 338, 3
 12, 28 : f. 550 p. 326, 14
 19, 44 : f. 446 p. 291, 15
 sent. IV
 45 : ad f. 122 p. 139, 30
- III 13, 28 : f. 444 p. 290, 14
 15, 32 sq. : ad f. 444 p. 290, 17
 17, 38 : ad f. 446 p. 291, 30
 18, 41 : f. 67 p. 120, 18
 41 sq. : p. 119, 16
 42 : f. 69 p. 122, 24
 19, 44 : p. 119, 18
 20, 46 : f. 440 p. 288, 15
 : ad f. 67 p. 121, 5
 47 : f. 419 p. 282, 8
 48 : f. 507 p. 314, 7
 49 : ad f. 506 p. 313, 24
 : ad f. 584 p. 333, 26
 : ad f. 459 p. 297, 25
- IV 33, 70 : ad f. 483 p. 305, 20
- V 6, 16 : ad f. 425 p. 284, 5
 9, 26 : p. 89, 7
 : ad f. 459 p. 297, 23
 : sent. XVI. ad f. 122
 p. 139, 25. ad f. 401
 p. 276, 16
 10, 31 : ad f. 601 p. 338, 17
 26, 73 : f. 604 p. 340, 28. f.
 511 p. 314, 19. ad
 f. 411 p. 280, 5. ad
 f. 489 p. 307, 6
 74 : ad f. 122 p. 139, 32
 75 : ad f. 604 p. 341, 7

Cic. Tusculan. disputat.

- V 26, 75 : ad f. 601 p. 338, 23
 31, 88 : ad f. 122 p. 139, 20
 : sent. II
 89 : ad f. 472 p. 302, 18
 32, 89 : f. 472 p. 302, 13
 33, 93 : f. 456 p. 295, 4
 94 : ad f. 440 p. 288, 23
 34, 95 : f. 439 p. 288, 1
 97, 99 : f. 459 p. 297, 10
 35, 102 : ad f. 439 p. 297, 20.
 ad f. 200 p. 161, 17
 36, 103-108 : f. 586 p. 334, 4
 38, 110-40, 116 : f. 599 p. 336, 3
 40, 117 sq. : f. 499 p. 310, 13
 41, 119 : ad f. 511 p. 314, 22
- epistul. ad Atticum
 VII 2, 4 : ad f. 523 p. 318, 23
 XIV 20, 5 : ad f. 8 p. 94, 23
- ep. ad famil.
 VII 12 : ad f. 543 p. 325, 5
 : ad f. 8 p. 94, 25
 26, 1 : ad f. 138 p. 144, 12
- orat. in Pisonem
 18, 42 : ad f. 601 p. 338, 30
 25, 59 : ad f. 364 p. 243, 28
 25, 60. 26, 62. 27, 65 : ad f. 28
 p. 101, 21. 16. 26
 27, 65 : ad f. 550 p. 326, 20
 28, 68 : ad f. 400 p. 278, 11
 69 : ad f. 67 p. 121, 32
- or. pro Sestio
 10, 21 : f. 580 p. 333, 3
- Clemens Al. protr. 5 p. 20, 8 Sylb. :
 ad f. 368 p. 247, 19
- paedagogi
 I 10, 93 p. 57, 36 : sent. I
- stromateon
 I 15 p. 130, 37 : f. 226 p. 170, 12
 II 4 p. 157, 44 : f. 255 p. 187, 30
 20 p. 177, 23 : p. 275, 20
 177, 29 : p. 344, 30
 21 p. 178, 41 : ad f. 602 p. 339,
 19. ad f. 200 p. 161, 15
 p. 178, 43 : p. 293, 23
 46 : f. 406 p. 277, 16
 51 : f. 509 p. 314, 13
 p. 179, 36 : f. 451 p. 293, 28
 40 (Metrod.) : p. 345, 5
 23 p. 181, 25 : f. 526 p. 319, 30
 (27) : p. 98, 14
- IV 22 p. 228, 7 : f. 582 p. 333, 17

- Clemens strom.
 v 14(p. 252, 41) : p. 257, 20
     257, 52 : p. 172, 3
 vi 2 p. 266, 38 : f. 476 p. 303, 12
     39 : f. 519 p. 317, 19
- Clementis Rom. recognitionum
 viii 16 sq. : ad fr. 282 p. 351, 19
 ix 6 : ad f. 469 p. 357, 10
 x 50 : ad f. 369 p. 355, 12
- Cleomedes II 1
 p. 107 sq. Bak. : f. 346^b p. 354, 12
     112 : p. 89, 18. ad
     f. 68 p. 122, 16
     112 sq. : fr. 414 p. 281, 1
- Commenta Lucani
 (1642 et II 12) : ad f. 368 p. 248, 19
     II 380 : f. 8 p. 95, 16
     vi 696 : ad f. 301 p. 213, 33
     vii 1 : ad f. 304 p. 214, 19
     8 : fr. 327 p. 224, 29
     ix 563 : ad f. 511 p. 315, 4
- Damoxenus comicus Athenaei
 III p. 112^b : p. 104, 15
- Didymus Arius Io. Stobaei ecl. eth.
 p. 46, 18 W. : adn. ad p. 264, 5
- Diodorus Siculus
 xvii 7, 4-7 : f. 346^a p. 354, 1
 xxv fr. 1 Dind. : p. 69 sent. xvii
- Diogenes Laertius : uid. Laertius
- Dionysius episcop. Eus. praep. eu.
 xiv 23, 2 p. 773^a : p. 213, 29
     24, 1 p. 773^d : p. 256, 34
     25, 9 p. 775^a : p. 362, 10
     16 p. 777^a : adn. p. 246, 20
     26, 2 p. 779^a : p. 155, 21
     14 p. 781^a : p. 213, 30
     27, 1 p. 781^a : p. 242, 16
     8 p. 782^c : p. 243, 12
     10 p. 783^b : f. 389 (259, 6)
     783^c : adn. p. 234, 1
- Dionysius Hal. de comp. uerb. 24
 p. 188 R. : p. 90, 3 et f. 230 p. 173, 12
- Epictetus fr. 52 Stobaei flor.
 6, 50 : f. 425 p. 284, 1
- Epicurei incerti : uid. scriptores inc.
 [Epicuri] epist. II 91 : p. 126, 34
- Epicurus π. φύσεως l. xxviii
 VH² VI 46 : f. 92^a p. 345, 27
 π. φύσ. l. inc.
 VH¹ X c. 9 : p. 345, 21
 VH² VI 90 : f. 78 p. 125, 23
     : adn. ad p. 254, 19
- Erotianus gloss. Hippocr.
 p. 34, 10 Kl. : f. 258 p. 189, 10
- Eusebius praep. euang.
 iv 3, 6 p. 137^d : adde ad f. 395
 xiv 18, 31 p. 763^d : p. 293, 5
     (20, 13 p. 768^c) : p. 293, 9
 20, 14 p. 768^c : adn. p. 174, 6. 7
- uid. Aristocles Atticus Dionysius
 episc. Plut. strom.
- Florilegia : uid. gnomologia
- Galenus artis medic.
 7 t. I p. 246 K. : ad f. 288 p. 205, 9
 24 p. 371 : f. 62 p. 118, 27
 de animi peccatis
 7 : f. 301 p. 213, 6
 de elementis sec. Hippocr.
 12 t. I p. 416. 418 : p. 205, 16 et 19
 19 p. 483 : f. 292 p. 208, 13
 de fetus formatione
 6 : ad f. 381 p. 255, 27
 de Hippocr. et Plat. dogmatis
 III 4 : ad p. 87, 9 add. p. 342, 13
 iv 2 : ad f. 410 p. 279, 10
     4 : ad f. 404 p. 277, 10
     v 5 : ad f. 398 p. 275, 12
 vii 7 : ad f. 319 p. 220, 31
 de libris suis c. 17 : p. 289, 7
 de naturalibus facult.
 I 14 t. II p. 45-59 : f. 293 p. 208, 17
     15 p. 59 : p. 210, 35
 de simplic. medicam.
 I 14 : f. 301 p. 213, 6
 de usu partium
 I 21 t. III p. 74 : p. 252, 13
 vii 14 p. 571 sq. : f. 381 p. 255, 13
 xi 8 p. 873 sq. : p. 256, 7
 xii 6 t. iv p. 21 : p. 229, 11
 in Hippocr. epidem. III comm.
 I 4 t. xvii 1 p. 521 et 523 : f. 62
     p. 118, 29
 in Hippocr. epidem. VI comm.
 I 10 t. xvii 2 p. 162 : p. 203, 5
 in Hippocr. de nat. hum. I
 t. xv p. 5 : p. 124, 19
- A. Gellius noctium Atticarum
 II 6, 12 : sent. III
     8, 1 : sent. II
     9, 2 : sent. III
     9, 4 : p. 88, 15
 v 15, 8 : p. 353, 32
     16, 3 : ad f. 319 p. 221, 5
 ix 5, 2 : ad f. 68 p. 122, 14

- Gnomologion Byzantin. Wachsm.
 n. 77 : adn. ad p. 323, 22
 111 : fr. 489 p. 307, 1-4
 189 : ad f. 471 p. 301, 26
- Monacense
 n. 194 : fr. 62^a add. p. 344, 3
 195 : fr. 224 p. 170, 8
- Parisinum cod. 1166 in Boissonadonii anecd. t. I
 p. 123, 5 : fr. 215 p. 164, 21
- Parisinum cod. 1168
 f. 115^r : f. 339 p. 228, 1
           : f. 220 p. 169, 7
           : f. 388 p. 259, 1
           : f. 488 p. 306, 18
           : f. 187 p. 157, 20
 f. 115^v : f. 537 p. 323, 22
 129^r : f. 469 p. 300, 26
- Paris. cod. 1310 in Boissonadonii anecd. t. II
 p. 467 : f. 62^a add. p. 344, 3
- Heraclitus allegor. Homer.
 c. 4 et 75 : f. 229 p. 127, 7. 10
- Hermias inris. gentil.
 18 : ad fr. 301 p. 213, 31
- Herm. in Platonis Phaedrum
 p. 76 : f. 483 p. 305, 9
- Hieronymus adu. Iovinianum
 I 48 : uid. Seneca
 II 6 : sent. II
 11 : ad f. 466 p. 299, 31
 comment. in Ecclesiasten
 t. III p. 391^d : f. 307 p. 215, 10
 comment. in Iesaiam
 t. IV p. 317^a : sent. II
           473^e : f. 437 p. 287, 11
           788^e : ad f. 437 p. 287, 14
 contra Rufinum
 I 30 : ad fr. 243 p. 178, 32
- Himerius in Photii bibl. c. 243
 p. 355^b 31 sq. : p. 248, 20
 p. 356^a 13 : ad f. 511 p. 315, 14
 p. 357^a 33^b 11 : adn. ad p. 248, 31
- Hippolytus philosophumenon
 I 22, 2 : ad f. 267 p. 191, 22
           3 : f. 359 p. 240, 30
           5 : f. 340 p. 228, 6
- Horatius carminum
 I 4, 15 : ad f. 491 p. 308, 2
           7, 21 sq. : adn. ad p. 334, 24
           (9, 13 sq.) : ad f. 490 p. 307, 18
           11, 8 : ad f. 491 p. 307, 26
- Horatius carminum
 II 6, 1 sq. : ad f. 426 p. 284, 17
           16, 17 : ad f. 491 p. 308, 1
           25 : ad f. 491 p. 307, 23
           33 : ad f. 477 p. 304, 8
- satirarum
 I 3, 96 sq. : ad f. 521 p. 318, 8
           98 : f. 524 p. 319, 7
           113 sq. : ad f. 531 p. 321, 11
           5, 101 sq. : ad f. 363 p. 242, 14
 II 2, 1 : ad f. 477 p. 304, 13
           7, 88 : sent. XVI cf. p. 396
- epistularum
 I 1, 41 sq. : ad f. 522 p. 316, 17
           2, 46 : ad f. 473 p. 302, 27
           54 sq. : ad f. 396 p. 263, 22
           62 : ad f. 484 p. 305, 30
           4, 13 : ad f. 490 p. 307, 15
           10, 32 sq. : ad f. 472 p. 302, 21
           39 : ad f. 477 p. 304, 9
           44 : ad f. 474 p. 303, 4
           (11, 22 sq.) : ad f. 490 p. 307, 18
           12, 3-11 : ad f. 471 p. 302, 8
           17, 10 : ad f. 551 p. 327, 17
           18, 102 sq. : p. 327, 14
           110 : ad f. 491 p. 307, 22
- Iamblichus in Io. Stobaei ecl. phys.
 p. 860H. (363, 11 W.) : p. 353, 22
 924 (384, 12 W.) : p. 227, 22
- Iohannes Chrysostomus
 t. VIII Montf. (p. 220^d) : p. 248, 17
 t. IX p. 288^e : ad f. 383 p. 257, 20
 435^d : ad f. 548 p. 326, 4
- Ioh. Damascenus uid. Parallela
 sacra profana Florentina
- Iohannes Sículus in Hermog.
 t. VI p. 86, 22 W. : p. 350, 15
           88, 24 : p. 183, 21
           202, 24 sq. : f. 244^a p. 348, 12
- Ioh. Stobaeus ecl. phys. uid. Aëtius
 Didymus Arius Iamblichus
 ecl. eth. 8, 28 : sent. XVI
- florilegii
 5, 28 : f. 207 p. 163, 4
 6, 50 : uid. Epictetus
 16, 28 : f. 204 p. 162, 4
 17, 14 : fr. 135^a p. 345, 13
           23 : f. 469 p. 300, 26
           24 : f. 135 p. 142, 22
           30 : f. 473 p. 302, 24
           : f. 602 p. 339, 16
           34 : f. 181 p. 156, 4

- Iohannes Stob. floril.
 17, 35 : f. 422 p. 283, 3
 37 : ad f. 135 p. 142, 26
 43 : ad f. 459 p. 297, 27
 22, 49 : ad f. 484 p. 305, 31
 29, 79 : f. 555 p. 328, 18
 43, 139 : f. 530 p. 320, 27
 63, 31 : ad f. 574 p. 332, 1
 82, 6 : f. 220 p. 169, 14
 101, 13 : f. 200 p. 161, 8
 118, 30 : sent. II
 33 : f. 339 p. 228, 1
- Isidorus gnosticus fragm.
 ad f. 456 add. p. 357, 5
- Iulianus imp. or. v
 p. 210, 6 Hertl. : f. 383 p. 256, 29
- or. VI
 p. 253, 2 : ad f. 602 p. 340, 5
 ad Themistium
 p. 330, 15 : ad f. 551 p. 326, 26
 p. 335, 19 : ad f. 551 p. 327, 5
- Iunius Philargyrius in Verg. georg.
 II 336 : adn. ad p. 214, 22
 478 : f. 347 p. 230, 14
- Iustinus apolog. II 12 : p. 323, 14
 [Iustinus] cohortat.
 4 : ad f. 267 p. 191, 17
 de resurrect.
 6 : f. 283^a p. 351, 31
- Iuuenalis satirae
 13, 122 : ad f. 471 p. 302, 7
 14, 316-321 : ibid. p. 302, 1
- Lactantius diuin. instit.
 I 2, 1 : ad f. 368 p. 247, 23
 II 8, 48 : ad f. 368 p. 247, 27
 10, 24 : ad f. 304 p. 209, 26
 III 7, 7 et 8, 5 : p. 294, 14, 16
 8, 10 : ad f. 419 p. 282, 22
 12, 15 : ad f. 360 p. 241, 15
 17, 3 : f. 553 p. 328, 9
 4 : ad f. 581 p. 333, 15
 : sent. I
 5 : f. 571 p. 331, 7
 : f. 467 p. 300, 14
 : ad f. 526 p. 320, 4
 : f. 529 p. 320, 25
 : ad f. 401 p. 276, 20
 6 : f. 557 p. 329, 1
 8-10. 16-21 : f. 370 p. 248, 31
 22-27 : f. 287 p. 203, 30
 30 : ep. III 125 p. 61, 5
 33 : ad f. 401 p. 276, 18
- Lactantius diuin. instit.
 III 17, 33sq. : ad f. 336 p. 227, 1
 38 : ad f. 491 p. 308, 3
 39 : f. 581 p. 333, 12
 42 : sent. I
 : ad f. 341 p. 228, 18
 : f. 523 p. 318, 21
 : ad f. 540 p. 324, 16
 : ad f. 601 p. 339, 13
 25, 4-12 : f. 227^a p. 171, 9
 27, 5 : ad f. 601 p. 339, 8
 v 3, 1 : p. 343, 10
 10, 12. 20, 14 : sent. I
 VII 1, 10 : ad f. 304 p. 209, 21
 3, 13 : ad f. 371 p. 250, 22
 23 : ad f. 382 p. 256, 20
 5, 3-7 : f. 371 p. 250, 7
 7, 9 : adn. ad p. 226, 1
 13 : ad f. 341 p. 228, 21
 12, 1 et 13, 7 : ad f. 336 p. 227, 4, 7
 de ira dei
 2, 7 : ad f. 363 p. 242, 8
 4, 1 : f. 365 p. 243, 33
 11 : f. 366 p. 244, 7
 5, 17 : adn. ad p. 243, 34
 8, 5 : sent. I
 9, 4 : ad f. 368 p. 247, 35
 10, 28 : ad f. 354 p. 238, 21
 13, 1 : adn. ad p. 253, 1
 19 : f. 374 p. 252, 30
 15, 5 et 16, 6 : p. 244, 19, 28
 17, 1 : f. 360 p. 241, 6
 de opificio dei
 2, 10-4, 15 : f. 372 p. 250, 25
 4, 6. 8. 9 : adn. ad p. 251, 17
 14 : adn. ad p. 252, 5
 6, 7 : f. 373 p. 252, 3
- Laertius Diogenes
 prooem. 16 : p. 87, 1
 II 87 : ad f. 450 p. 293, 13
 89 : p. 293, 18 sent. III
 : ad f. 451 p. 293, 34
 : f. 453 p. 294, 19
 90 : ad f. 452 p. 294, 10
 91 : p. 336(adn. ad p. 335, 20)
 III 60 : p. 131, 18
 VII 5 : f. 198 p. 160, 18
 6. 9 : f. 119 p. 138, 6
 86 : ad f. 398 p. 275, 15
 181 : p. 87, 4
 IX 53 : ad f. 172 p. 153, 10
 106 : f. 246 p. 179, 15

Laertius Diogenes

- x 1-34 : p. 359
 1 : adn. ad p. 174, 7
 2 : f. 179 p. 155, 26
 3 : p. 135, 4
 4 : f. 148 p. 147, 24
 5 : f. 124 p. 140, 13
     (f. 128, 166)
     : f. 143 p. 146, 15
     : f. 125 p. 140, 21
     : f. 165 p. 150, 28
     : f. 126 p. 140, 25
 6 : p. 140, 5
     : f. 67 p. 120, 15
     : f. 163 p. 150, 10
 7 : f. 145 p. 146, 25 (f. 112)
     : f. 93 p. 129, 27 (p. 124, 9)
 8 : f. 113 p. 136, 14
     : f. 236 p. 175, 18
     : f. 238 p. 176, 9
     : ad f. 171 p. 152, 19
     : ad f. 172 p. 153, 8
     : f. 4 p. 92, 22
 11 : f. 543 p. 325, 1
     : ad f. 181 p. 156, 8
     : f. 182 p. 156, 17
 12 : uid. Athenaeus
     : f. 240 p. 176, 21
 13 : f. 123 p. 140, 8
     : f. 232 p. 173, 23
     : adn. ad p. 174, 7
     : p. 88, 2
     : f. 54 p. 114, 8
 14 : f. 95 p. 131, 16
     : p. 104, 22
     : adn. ad p. 174, 8
 16-21 : f. 217 p. 165
 22 : f. 138 p. 143, 16
 23 : f. 241 p. 176, 24
     : f. 73 p. 123, 32
     : f. 37 p. 106, 12
     : adn. ad p. 167, 1. 4
     add. p. 347, 25
 25 : p. 140, 17
 26-28 : p. 85 sq.
 30 : p. 104, 19
     : p. 131, 3 (124, 7. 94, 16)
 31-32 : f. 36 p. 105, 10
 31 : ad f. 257 p. 189, 7
     : p. 70. 342, 4
     : f. 35 p. 105, 7
 33 : ad f. 255 p. 188, 4

Laertius Diogenes

- x 33 sq. : adn. ad p. 181, 7
 34 : f. 260 p. 190, 4
     : f. 265 p. 190, 29
 35-83 : p. 1-32
 83-116 : p. 34-55
 117-121 : praefat. p. xxvii
 117 : p. 58
     : f. 536 p. 323, 19
     : f. 222* p. 169, 22
     : f. 596 p. 335, 18
     : f. 587 p. 334, 26
     : ad f. 226 p. 170, 14
 118 : f. 601 p. 338, 1
     : f. 589 p. 335, 1
     : f. 598 p. 336, 1
     : f. 583 p. 333, 21
     : f. 594 p. 335, 14
     : f. 574 p. 331, 14
     : ad f. 578 p. 332, 15
     : f. 565 p. 330, 11
     : f. 62 p. 118, 19
 119 : f. 19 p. 97, 31 (f. 94)
     : f. 591 p. 335, 8
     : f. 63 p. 119, 1
     : f. 8 p. 94, 21
     : f. 14 p. 96, 16
     : f. 15 p. 96, 18
     : f. 597 p. 335, 19
     : f. 576 p. 332, 8
     : f. 563 p. 330, 6
     : f. 566 p. 330, 13
 120 : f. 572 p. 331, 10
     : f. 570 p. 331, 5
     : f. 584 p. 333, 24
     : f. 573 p. 331, 12
     : f. 593 p. 335, 12
     : f. 521 p. 318, 7
     : f. 428 p. 284, 25
     : f. 517 p. 317, 7
     : f. 540 p. 324, 12
 121 : f. 407 p. 277, 19
     : f. 575 p. 332, 6
     : f. 588 p. 334, 28
     : f. 569 p. 331, 3
     : f. 568 p. 331, 1
     : f. 561 p. 330, 2
     : f. 567 p. 330, 15
     : f. 577 p. 332, 9
     : f. 592 p. 335, 10
     : f. 564 p. 330, 8
     : f. 562 p. 330, 4

Laertius Diogenes

- x 121 : f. 595 p. 335, 17
 : f. 590 p. 335, 6
 122-135 : p. 57-66
 135 : f. 395 p. 261, 4
 : f. 27 p. 100, 1
 135-8 : praefat. p. xxxi
 136 : f. 1 p. 91, 3 (f. 7. 71.
 111. 450)
 : f. 2 p. 91, 9
 137 : f. 452 p. 294, 4
 : f. 66 p. 119, 22
 138 : f. 504 p. 312, 26
 : f. 506 p. 313, 22
 : p. 68
 139-154 : p. 71-81
 uid. scholia Epicuri
- Lucianus Alexandri
 c. 17 : ad f. 395 p. 261, 29
 25 : ad f. 395 p. 262, 4
 47 : p. 70
 61 : ad f. 395 p. 262, 11
 bis accus. 2 : f. 368 p. 246, 20
 20 : f. 182* p. 346, 27
 : ad f. 368 p. 264, 21
 21 : ad f. 511 p. 315, 7
 21 sq. : f. 402 p. 276, 24
 de lapsu salut. 6 : p. 131, 19
 de parasito
 11 : adn. ad p. 286, 12
 : ad p. 124, 18 add. p. 345, 9
 : ad p. 119, 21 add. p. 344, 20
 Icaromen. 32 : ad f. 368 p. 246, 22
 uitarum auct.
 19 : f. 182* p. 346, 23
 (19) : p. 293, 10
- Lucillus Anthol. Pal.
 xi 103 et 249 : adn. ad p. 191, 19
- Lucretius
 II 17 sqq. : ad f. 200 add. p. 347, 11
 180 sq. : adn. ad p. 249, 16
 1093 sq. : ad f. 363 p. 242, 11
 III 294-322 : f. 316 p. 219, 2
 1043 sq. : p. 346, 9
 V 52 sq. : p. 232, 7
 82 : ad f. 363 p. 242, 12
 663 sq. : adn. p. 354, 1
 1117 sq. : ad f. 477 p. 304, 4
 1127 sq. : ad f. 552 p. 327, 30
 1152-7 : ad f. 532 p. 322, 9
 VI 9-28 : f. 396 p. 263, 2

Macrobius comm. in somnium

- I 14, 20 : ad f. 315 p. 218, 27
 Saturnal. VI 7, 15 : sent. III
 VII 14, 3 sq. : ad f. 319 p. 221, 8
- Manilius IV 3 : adn. ad p. 309, 26
 4 : adn. ad p. 308, 19
 (6-11) : ad f. 471 p. 302, 12
- Maximus abbas gnomologii
 6 p. 172 Tigur. : f. 187 p. 157, 20
 8 : f. 214 p. 164, 16
 9 p. 174 T. : adn. ad p. 323, 22
 14 p. 180 : f. 388 p. 259, 1
 17 p. 183 : f. 220 p. 169, 7
 18 p. 184 : f. 488 p. 306, 18
 24 p. 189 : f. 537 p. 323, 22
 36 p. 194 : f. 339 p. 228, 1
 48 : f. 469 p. 300, 26
 66 : f. 215 p. 164, 21
- Maximus Planudes in Hermog.
 t. v p. 440, 25 W. : p. 114, 20
- Max. Tyrius diss. III (2) : p. 275, 5
 3 : f. 443 p. 289, 28
 (4) : adn. ad p. 274, 23
 5 sq. : f. 505 p. 313, 7
 10 : ad f. 505 p. 313, 21
 : ad f. 487 p. 306, 16
 x 9 : sent. I
- Meletius in Cramerii Anecd. Ox.
 t. III p. 71, 7 : ad f. 318 p. 220, 18
- Metrodorus de poematis ap. Philodemum de rhet.
 VH² v 58 : f. 47 p. 110, 1
 fr. 5 Duen. : adn. ad p. 164, 6
 6 : adn. ad p. 278, 10
 10 et 9 : ad f. 68 add. p. 345, 5
 12 : adn. ad p. 278, 11
 13 : ad f. 409 p. 278, 15
- Nemesius c. 7 p. 179 Matth. : ad
 f. 318 add. p. 353, 30
 c. 18 p. 221 : sent. xxix
 225 : sent. III
 (44 p. 347) : ad f. 368 p. 248, 18
 : sent. I
- Olympiodorus in Plat. Phaedon.
 p. 16, 29 : sent. xxix
 80, 1 : ad f. 247 p. 183, 1
 125, 10 : ad f. 255 p. 188, 25
 in Pl. Philebum
 p. 274 : f. 416 p. 281, 13
 275 : f. 421 p. 282, 30
- Origenes contra Celsum I 8 p. 8
 Hoesch. : ad f. 222* add. p. 347, 28

- Origenes contra Celsum (I 8. 10
III 75 v 61): ad f. 369 p. 248, 27
I 13 p. 12: f. 369 p. 248, 24
24 p. 18: f. 334 p. 226, 6
24 (p. 18 sq.): ad f. 395 p. 262, 17
43 p. 33: ad f. 391 p. 259, 27
II (13 p. 69): ad f. 368 p. 248, 16
III 80 p. 165: ad f. 68 p. 122, 18
IV 67 p. 214: adn. ad p. 191, 2
V 47 p. 270: f. 518 p. 317, 9
: f. 516 p. 317, 3
VII 3 p. 343: ad f. 395 p. 261, 21
63 p. 385: f. 535 p. 322, 23
66 p. 386: f. 390 p. 259, 14
VIII 45 p. 419: ad f. 391 p. 259, 24
Ouidius metam.
VII 604: adn. ad p. 310, 1
trist. III 4, 25: ad f. 551 p. 327, 18
Paradoxographus Barocc. in Cram.
An. Ox. III p. 413, 2: p. 276, 36
Parallela sacra profana Florentina
A 14, 156 p. 761 Gaisf.: f. 220
p. 169, 7
27, 9 p. 764: f. 249 p. 183, 30
18 p. 765: f. 317 p. 219, 30
27 p. 766: f. 248 p. 183, 25
32 p. 767: f. 261 p. 190, 12
39 p. 767: f. 225 p. 170, 10
N 6 p. 691: f. 349 p. 230, 28
O 14, 1 p. 711: f. 318 p. 220, 15
14 p. 712: f. 320 p. 221, 18
Petronius sat.
c. 104: ad f. 328 p. 225, 8
Philo legis allegoriarum
III 48: ad f. 413 p. 280, 26
54: ad f. 416 p. 281, 15
plenius p. 356, 15
de plantatione Noë
35: ad f. 63 add. p. 344, 7
de providentia
I 37: ad f. 370 add. p. 355, 17
50: ad p. 87, 17 add. p. 343, 25
[Philo] π. ἀφθαρσίας κόσμου 3
p. 222, 2 Bern.: f. 304 p. 214, 13
Philodemus de decorum uictu VH¹
VI fr. 5 (in G. Scotti Fragm. Herc
p. 109): fr. 31 p. 103, 23
c. 1 (p. 141 Sc.): ad f. 384
p. 258, 15
c. 13 (p. 174 Sc.): f. 356 p. 239, 14
14 (p. 176 Sc.): p. 239, 20
de diuitiis VH² III: cf. p. 108, 15
Philodemus de diuitiis
VH² III 85: f. 97 p. 132, 14
: f. 159 p. 149, 23
86: f. 98 p. 132, 19
: f. 108 p. 136, 3
87: f. 154 p. 148, 20
89: f. 103 p. 134, 12
91: f. 44 p. 108, 29
96: f. 45 p. 109, 3
98: f. 43 p. 108, 26
101: f. 42 p. 108, 21
de Epicuro
VH² VI 107: f. 96 p. 132, 13
de ira VH² I
66 p. 143 G.: p. 68 sent. I
68 p. 149 G.: f. 3 p. 92, 8
de morte
VH¹ IX fr. IV: adn. ad p. 269, 19
de musica
VH¹ I c. 4, 6: ad f. 386 p. 258, 11
10, 15: adn. ad p. 337, 9
36, 29: adn. ad p. 337, 7
de philosophis
VH¹ VIII c. 5: p. 133, 21
de rhetorica
VH¹ IV c. 1: adn. ad p. 112, 6
c. 3-6: f. 53 p. 112, 19
VH¹ XI 60: p. 343, 3
VH² IV 60 = Ox. II 68: ad f. 53
p. 114, 4
73 sq. 81 sq.: f. 49
p. 110, 16
77 85: f. 10
p. 95, 25
78 86: f. 52
p. 112, 14
84 92: adn. ad
p. 110, 16
93 sq. 101 sq.: f. 50
p. 111, 24
106 114: p. 111, 8
(f. 65)
107 115: f. 11 p.
96, 1 (p. 119, 10)
VH² V 35: ad f. 49 p. 110, 20
43 = VH² IV 106: ubi uide
44 107: ubi uide
48: f. 48 p. 110, 8
51: f. 49 p. 111, 17
52: f. 48 p. 110, 14*
54: f. 46 p. 109, 22
56: p. 114, 15

Philodemus de rhetorica

- VH² v 57 : f. 55 p. 114, 11
 58 : f. 47 p. 110, 1
 VII 176 : ad f. 552 p. 328, 4
 177 : adn. ad p. 306, 25
 179 : adn. ad p. 304, 25
 184 : f. 64 p. 119, 3
- de sanctitate
 VH² II 19, 30 p. 86 G. : adn.
 ad p. 191, 10
 74, 11 104G. : f. 142 p. 145, 23
 74 sq. : f. 100 p. 133, 4
 75, 25 105G. : f. 157 p. 149, 13
 76, 1 106G. : f. 386 p. 258, 4
 80, 4 110 : f. 40 p. 107, 18
 81, 1 111 : adn. ad p. 125, 11
 82 112 : f. 87 p. 127, 27
 83, 3 113 : f. 39 p. 107, 15
 23 : f. 84 p. 127, 15
 104, 13 122 : f. 33 p. 104, 5
 104-5 122 sq. : f. 38 p. 107, 1
 106, 1 124 : f. 85 p. 127, 18
 6 : f. 88 p. 128, 4
 11 : f. 91 p. 128, 31
 18 : f. 23 p. 99, 13
 22 : f. 104 p. 134, 16
 107, 2 125 : f. 99 p. 132, 20
 26 : adn. ad p. 151, 3
 108, 9 126 : f. 387 p. 258, 19
 26 : f. 12 p. 96, 7
 109, 3 127 : f. 169 p. 151, 8
 110 128 : f. 11 p. 96, 9
 117 133 : f. 34 p. 104, 8
 120, 1 135 : f. 155 p. 149, 1
 (f. 86 p. 127, 23)
 122, 17 137 : f. 32 p. 104, 1
- de signis
 VH² IV 4, 22 : adn. ad p. 208, 17
 21, 8 : adn. ad p. 102, 11
- de vitis et uirt. l. IX VH¹ III
 c. 12 p. 49, 21 G. : p. 108, 17
 27 p. 64, 5 G. : f. 216 p. 164, 26
- l. X VH¹ III
 c. 17 : adn. ad p. 131, 16
- Πραγματεῖαι VH² I
 fol. 110 : f. 109 p. 136, 7
 111 : f. 153 p. 148, 16
 : f. 127 p. 141, 1
 113 : f. 197 p. 160, 9
 114 : f. 101 p. 133, 9
 116 : f. 180 p. 155, 28
 117 : p. 134, 23. 138, 12

Philod. Πραγματεῖαι VH² I

- fol. 118 : f. 185 p. 157, 12
 119, 4 : f. 195 p. 159, 26
 9 : p. 147, 11
 122 : f. 168 p. 151, 5
 123 : adn. ad p. 145, 4
 125, 2 : f. 149 p. 147, 27
 9 : f. 137 p. 143, 14
 13 : f. 139 p. 144, 27
 15 : f. 150 p. 148, 5
 126 : f. 212 p. 163, 29
 127 : f. 184 p. 157, 4
 : f. 151 p. 148, 8
 128 : f. 177 p. 154, 20
 129 : f. 196 p. 160, 1
 : f. 102 p. 133, 25
- Πρὸς τοὺς* VH² I 148 : p. 69
 149 : p. 102, 7
 152 : p. 34 cf. 135, 8
 158 : f. 606 p. 341, 18
- schol. Zen. de libertate dicendi
 VH¹ v 1 c. 20 : adn. p. 124, 2
 v 2 fr. 6 : f. 152 p. 148, 12
 : f. 161^a p. 346, 15
 9 : f. 140 p. 144, 30
 (f. 144)
 15 : p. 131, 13
 20 : f. 16 p. 97, 9
 45 : f. 547 p. 325, 26
 49 : f. 170 p. 151, 17
 (f. 160)
 55 : f. 545 p. 325, 18
 72 : f. 129 p. 141, 7
 73 : f. 118 p. 138, 2
- uol. Herc. 1013 f. 8 (ed. W. Scott
 Frr. Herc. p. 309) : f. 502^a
 p. 357, 30
- Philostratus uit. Apollonii
 VIII 28 : ad f. 551 p. 327, 11
- Plinius nat. hist.
 praef. 29 : p. 102, 3
 xxxv 144 : p. 102, 8
- Plinius Sec. epistularum
 I 16, 4 : ad f. 225 add. p. 347, 32
- Photius biblioth. : uid. Himerius
 lexic p. 473, 1 P. : f. 136 p. 143, 6
- Plotinus diss. 30 (enn. II 9), 15 :
 ad f. 368 p. 247, 22
 : ad f. 403 p. 276, 31
- Plutarchus aduersus Coloten
 1 p. 1107^a : f. 140^a add. p. 346, 1
 2 p. 1108^c : p. 315, 26 (278, 20)

Plutarchus aduersus Coloten

- 2 p. 1108^e : sent. I. II
 3 p. 1108^e : ad f. 234 p. 175, 6
 4 sq. p. 1109^{a-e} : f. 250 p. 183, 33
 6 p. 1109^e : f. 58 p. 115, 30
 1109^f sq. : f. 59 p. 116, 8
 1110^a : f. 60 p. 116, 20
 7 p. 1110^e : f. 30 p. 102, 16
 8 p. 1110^f : ad f. 275 p. 196, 12
 1111^a : f. 288 p. 204, 22
 8 p. 1111^b : ad f. 368 p. 248, 10
 : f. 546 p. 325, 23
 : ad f. 299 p. 212, 30
 9 p. 1111^e : ad f. 286 p. 203, 23
 10 p. 1112^a : f. 283 p. 202, 15
 1112^b : f. 286 p. 203, 9
 11 p. 1112^e : f. 76 p. 125, 11
 13 p. 1114^a : f. 296 p. 211, 18
 : f. 74 p. 124, 27
 : f. 269 p. 192, 18
 16 p. 1116^e : f. 282 p. 202, 3
 1116^d : ad f. 76 add. p. 345, 13
 1116^e : p. 343, 12
 17 p. 1117^a : f. 116 p. 137, 14
 1117^{bc} : f. 141 p. 145, 1
 18 p. 1117^d : adn. ad p. 173, 21
 : f. 130 p. 141, 9
 19 p. 1117^f : f. 222 p. 169, 19
 : ad f. 141 p. 145, 17
 1118^a : p. 104, 29
 1118^b : adn. ad p. 105, 13
 20 p. 1118^d : f. 314 p. 218, 1
 21 p. 1119^e : ad f. 558 p. 329, 7
 22 p. 1119^d : f. 392 p. 259, 31
 1119^f : ad f. 259 p. 189, 24
 25 p. 1121^{a-e} : ad f. 252 p. 185, 28
 1121^b : f. 324 p. 224, 8
 1121^e : adn. ad p. 181, 15
 26 p. 1121^e : f. 239 p. 176, 15
 27 p. 1122^d : adn. ad p. 279, 21
 1122^e : f. 411 p. 279, 21
 1123^a : ad f. 368 p. 248, 4
 : ad f. 342 p. 229, 7
 : f. 528 p. 320, 18
 : f. 420 p. 282, 27
 28 p. 1123^b : f. 254 p. 187, 18
 1123^d : ad f. 251 p. 185, 22
 1123^f : p. 105, 1
 1124^b : ad f. 251 p. 185, 18
 29 p. 1124^b : f. 263 p. 190, 18
 1124^e : f. 161 p. 150, 2
 : ad f. 237 p. 167, 7

Plutarchus adu. Coloten

- 30 p. 1124^e : ad f. 368 p. 248, 6
 : ad f. 512 p. 315, 21
 1125^a : ad f. 409 p. 278, 18
 1125^b : p. 347, 6
 31 p. 1125^e : f. 556 p. 328, 23 (ad
 f. 8 p. 95, 7)
 : f. 554 p. 328, 13
 1125^e : p. 70 sent. I
 32 p. 1126^a : p. 92, 15
 1126^e : p. 123, 22
 33 p. 1126^e : f. 194 p. 159, 16
 1127^a : f. 6 p. 94, 13.
 8 p. 95, 5. 109, 17
 : f. 560 p. 329, 16
 34 p. 1127^d : f. 18 p. 97, 19
 : f. 134 p. 142, 16
 : f. 8 p. 95, 1
 : f. 558 p. 329, 4
 adu. Stoicos 23
 p. 1075^e : ad f. 368 p. 248, 11
 An seni sit ger. resp. 5
 p. 786^e : ad f. 411 p. 279, 26
 (p. 343, 31)
 consolat. ad Apollon. 15
 p. 109^e : ad f. 495 p. 309, 19
 110^a : ad f. 498 p. 310, 6
 consol. ad uxorem 10
 p. 611^d : ad f. 502^a p. 358, 3
 contra Epicuri beatitudinem
 2 p. 1086^e : f. 237 p. 175, 20
 1086^f : f. 228 p. 171, 31
 1087^b : ad f. 409 p. 278, 25
 : ad f. 552 p. 327, 25
 : f. 405 p. 277, 13
 1087^c : f. 433 p. 286, 8
 3 p. 1087^e : p. 356, 12
 1087^e : ad f. 411 p. 280, 4
 1088^b : f. 600 p. 337, 13
 3 sq. p. 1088^{cd} : f. 417 p. 281, 17
 1088^c : sent. III. XVIII
 1088^e : f. 429 p. 284, 31
 4 p. 1089^a : p. 293, 9
 : f. 579 p. 332, 18
 1089^e : p. 287, 6
 1089^a : f. 68 p. 121, 34
 5 p. 1089^d : f. 431 p. 285, 29
 1089^e : ad f. 138 p. 144, 16
 1090^a : ad f. 600 p. 337, 19
 : f. 424 p. 283, 25
 : ad f. 68 p. 122, 6
 1090^b : ad f. 413 p. 280, 21

Plutarchus contra Epicuri beatit.

- 6 p. 1090^{cd} : f. 532 p. 321, 14
 1090^d : ad f. 68 p. 122, 8
 1090^e : f. 189 p. 158, 16
 1090^f sq. : ad f. 68 p. 122, 20
 7 p. 1091^{ab} : f. 423 p. 283, 9
 1091^b : ad f. 419 p. 282, 14
 (adn. ad p. 145, 6)
 8 p. 1091^e : ad f. 423 p. 283, 23
 1091^f : ad f. 384 p. 257, 31
 1092^b : sent. xi
 : f. 384 p. 257, 26
 9 p. 1092^d : f. 410 p. 279, 4
 11 p. 1093^e : f. 229^a p. 172, 24
 12 p. 1094^d : f. 163 p. 150, 17
 : f. 164 p. 150, 25
 : f. 117 p. 137, 27
 1094^e : f. 21 p. 98, 21
 1095^a : p. 343, 19
 : p. 358, 8
 13 p. 1095^e : f. 20 p. 98, 16 cf.
 p. 343, 18
 : f. 57^a p. 344, 1
 : f. 5 p. 94, 6 cf. 343, 16
 1095^f : ad f. 512 p. 315, 29
 14 p. 1096^e : ad f. 429 p. 285, 7
 1096^d : adn. ad p. 279, 10
 15 p. 1097^a : ad f. 544 p. 325, 13
 1097^b : ad f. 194 p. 159, 21
 1097^{bc} : f. 184^a p. 346, 29
 1097^c : f. 559 p. 329, 12
 : f. 183 p. 156, 22
 16 p. 1097^d : p. 300, 16
 1097^e : f. 190 p. 158, 19
 : f. 186 p. 157, 15
 1098^b : f. 605 p. 341, 15
 1098^d : p. 278, 15 (Metrod.)
 17 p. 1098^d : ad f. 409 p. 278, 21
 1099^d : adn. ad p. 289, 6
 18 p. 1099^d : f. 436 p. 287, 3
 : ad f. 138 p. 144, 20
 1099^r : f. 549 p. 326, 12
 1100^a : ad f. 233 p. 174, 21
 : p. 97, 4
 : ad f. 146 p. 147, 18
 : ad f. 141 p. 145, 9
 : f. 178 p. 155, 3
 19 p. 1100^e : ad f. 178 p. 155, 11
 : ad f. 141 p. 145, 21
 20 p. 1101^{ab} : f. 120 p. 138, 14 (f. 167)
 21 p. 1101^e : ad f. 369 p. 248, 28
 1102^b : p. 103, 7. 106, 25

Plutarchus contra Epicuri beatit.

- 22 p. 1103^a : p. 92, 33 (f. 193)
 23 p. 1103^e : ad f. 500 p. 311, 6
 1103^d : f. 448 p. 292, 16
 : sent. i. ii
 1103^e : f. 500 p. 311, 3
 25 p. 1104^b : f. 534 p. 322, 20
 27 p. 1104^e : ad f. 204 p. 162, 11
 1105^a : ad f. 500 p. 311, 10
 : sent. ii
 28 p. 1105^d : f. 213 p. 164, 6
 29 p. 1106^{bc} : ad f. 500 p. 311, 18. 19
 30 p. 1106^d : f. 501 p. 311, 31
 1106^f : ad f. 204 p. 162, 16
 1107^a : f. 502 p. 312, 5
 31 p. 1107^b : f. 418 p. 282, 1
 de amore prolis
 2 p. 495^a : f. 527 p. 320, 7
 de animae procreat. sec. Tim. 6
 p. 1015^e : ad f. 281 p. 201, 21
 de audiendis poetis
 1 p. 15^d : ad f. 163 p. 150, 13
 14 p. 36^b : f. 447 p. 292, 4
 37^a : sent. ii. xv
 : f. 548 p. 325, 30
 de cupiditate diuitiarum
 2 p. 523^f : adn. ad p. 303, 12
 4 p. 524^f : ad f. 471 p. 301, 23
 6 p. 525^e : p. 357, 24
 de defectu oraculorum
 19 p. 420^b : f. 394 p. 260, 21
 28 p. 425^d : f. 299 p. 212, 24
 de facie in orbe lunae
 4 p. 921^d : p. 362, 28
 de fraterno amore
 16 p. 487^d : ad f. 178 p. 155, 15
 de occulte uiuendo
 titulus : f. 551 p. 326, 23
 3 p. 1128^f : f. 107 p. 135, 24
 (f. 110
 1129^a : ad f. 218 p. 168, 20
 : p. 87, 23. 106, 8
 4 p. 1129^b : ad f. 512 p. 315, 23
 : f. 412 p. 280, 7
 : ad f. 524 p. 319, 8
 de placitis philosophorum
 i 3, 26 : ad f. 275 p. 195, 31
 27 : f. 270 p. 192, 24
 4 : f. 308 p. 215, 15
 7, 7 : ad f. 361 p. 241, 23
 7, 10 : adn. ad p. 248, 31
 reliqua uid. sub Aetio

- Plutarchus de Pythiae oraculis**
 (7 p. 397^e) : ad f. 395 p. 262, 15
 8 p. 398^b : p. 355, 27
 11 p. 399^e : p. 342, 6
de recta ratione audiendi 15
 p. 45^f : ad f. 143 p. 146, 17
de sollertia animalium
 7 p. 964^e : p. 351, 11
de Stoicorum repugnantiiis
 2 p. 1033^e : f. 426 p. 284, 8
 26 p. 1046^e : f. 515 p. 316, 30
 34 p. 1050^e : f. 378 p. 254, 24
 44 p. 1054^b : ad f. 299 p. 212, 32
de tranquillitate animae
 2 p. 465^f : f. 555 p. 328, 18
 16 p. 474^e : f. 490 p. 307, 9
de uirtute et uitio
 3 p. 101^b : f. 520 p. 317, 24
Grylli [cf. praef. p. Lxx]
 c. 4 p. 987^d : sent. ix
 988^b : adn. ad p. 317, 8
 6 p. 989^b : ad f. 456 p. 295, 20
Non posse suauiter uiui sec. Epic.
 uid. *Contra Epic. beatit.*
Philosophandum esse cum princ.
 3 p. 778^d : f. 544 p. 325, 8 (ad
 f. 426)
Praecepta sanitatis tuendae
 21 p. 135^b : ad f. 8 p. 95, 11
 135^e : p. 95, 9 (p. 122, 13)
Quaestionum conuualium
 I prooem. p. 612^d : p. 115, 3
 II 2 p. 635^a : sent. III
 III 5, 1 p. 652^a : f. 60 p. 116, 30
 6, 1 p. 653^b-655 : f. 61 p. 117, 7
 6, 4 p. 655^e : ad f. 426 p. 284, 9
 VIII 3, 1-3 p. 720^e-722^a : f. 323
 p. 222, 14
 10, 1 p. 734^d : f. 326 p. 224, 14
 stromat. f. 8 ap. Euseb. pr. eu.
 I 8 p. 24^b : f. 266 p. 191, 2
 uita Cassii 37 : ad f. 328 p. 225, 10
 : adn. ad p. 260, 31
 Pyrrhi 20 : f. 552 p. 327, 20
 : f. 363 p. 242, 5
 fr. ap. Olympiod. in Plat. Phaed.
 p. 125, 10 : p. 188, 25 cf. Gellius
Porphyrio ad Horat. epist.
 I 17, 41 : ad f. 511 p. 315, 1
Porphyrius de abstinentia
 I 48 : f. 466 p. 299, 24
 49 : sent. xv
- Porphyrius de abstinentia**
 I 49 : ad f. 456 p. 296, 3
 50 : ad f. 481 p. 304, 31
 50 sq. : f. 461 p. 298, 18
 51 : f. 470 p. 301, 1 (ad f. 205
 p. 162, 22)
 : f. 462 p. 298, 27
 : f. 463 p. 298, 30
 51 sq. : f. 464 p. 299, 1
 52 : f. 62 p. 118, 24
 53 : f. 428^a p. 356, 27
 : f. 465 p. 299, 13
 54 : f. 458 p. 296, 15
epist. ad Marcellam [cf. p. LVIII sq.]
 c. 17 p. 285, 26 : ep. III 123 extr.
 27 : ad f. 530 p. 321, 1
 : sent. xv
 : f. 202 p. 161, 24
 : f. 471 p. 301, 11
 28 : f. 478 p. 304, 15
 : f. 479 p. 304, 19
 : ad f. 476 p. 303, 16
 : f. 481 p. 304, 28
 29 : f. 445 p. 291, 9
 : f. 485 p. 305, 33
 : f. 203 p. 161, 29
 : f. 207 p. 163, 4
 : f. 480 p. 304, 25
 30 : f. 200 p. 161, 7
 : f. 489 p. 306, 23
 31 : f. 486 p. 306, 4
 : f. 457 p. 296, 12
 : f. 221 p. 169, 14
Proclus in Euclidem
 p. 55 Bas. : ad f. 229^a p. 173, 3
 in Plat. Cratylum 16 sq.
 p. 6. 8 Boiss. : fr. 335 p. 226, 12
 rem publicam
 p. 382 Bas. : ad f. 229 p. 172, 13
 p. 61, 1 Schoell. : f. 140^a add.
 p. 346, 3
 Timaeum p. 19. 80. 81. 82.
 108 : ad f. 383 p. 257, 3 sqq.
- Quintilianus instit.**
 II 17, 15 : p. 109, 19
 (v 7, 35 sq.) : ad f. 368 p. 248, 18
 VII 3, 5 : ad f. 352 p. 237, 6
 XII 2, 24 : f. 163 p. 150, 22
rhetor incertus uid. Anecdota Pa-
ris. Crameri
Saluianus de gub. dei
 I 5 : ad f. 363 p. 242, 22

- scholion Aeschlyi Prom.
 624 : ad f. 395 p. 261, 16
 Aristot. Eth. Nic.
 f. 48^v : ad f. 456 p. 295, 12
 Clementis Alex.
 t. iv p. 126 : p. 342, 10
 Dionysii Thr. BAG
 p. 649, 26 : f. 227^b p. 171, 28
 660, 25 : f. 92 p. 129, 30
 667, 13 : ad f. 483 p. 305, 18
 in Cramerii Anecd. Oxon.
 iv p. 317, 8 f. 322 p. 222, 7
 Epicuri epist.
 I 39 : f. 24 p. 99, 17
 : f. 76 p. 125, 17
 40 : f. 77 p. 125, 20
 : f. 25 p. 99, 20
 : f. 89 p. 128, 13 (f. 90)
 44 : f. 56 p. 114, 26
 66 : f. 311 p. 216, 31
 73 : f. 79 p. 126, 9
 : f. 26 p. 99, 23
 : f. 348 p. 230, 26 (f. 81^a
 p. 345, 2)
 74 : f. 82 p. 127, 4
 II 88 : f. 300 p. 213, 3
 91 : f. 81 p. 126, 28
 96 : f. 83 p. 127, 9
 sent. I §. 139 : f. 355 p. 239, 7
 Gregorii Naz. (p. 25 Piccol.) :
 ad f. 383 p. 257, 21
 (ed. A. Mai Spic. Rom.) :
 ad f. 416 add. p. 356, 23
 Homeri Odys.
 ι 28 : adn. ad p. 171, 31
 Horatii uid. Porphyrio
 Lucani uid. Commenta Lucani
 Luciani Bis accus. 20 : p. 277, 2
 scriptores incerti
 Axiochi
 p. 365^d : ad f. 495 p. 309, 10
 369^b : ep. III 125 p. 61, 8
 I. περί ὕψους
 9, 7 : adn. ad p. 310, 8
 Epicureae sectae
 π. αἰσθησεων VH¹ VI c. 21 :
 p. 240, 24
 VH² VII 14 : adn. ad p. 72, 1
 15 : f. 578 p. 332, 10
 17 : f. 313 p. 217, 16
 21 : p. 69
 : f. 533 p. 322, 16
 scriptores incerti
 Epicureae sectae
 VH² VII 26 : p. 358, 11
 x 47 : f. 80 p. 126, 17
 74 : f. 492 p. 308, 9
 : adn. ad p. 335, 8
 75 : ad f. 434 p. 286, 25
 77 : adn. ad p. 331, 3
 80 : adn. ad p. 335, 8
 154 : adn. ad p. 95, 27
 201 : f. 41 p. 108, 8 (f. 72.
 85. 88)
 XI 20-42 : praef. p. XLVII sqq.
 23. 24 : p. 68
 30 : p. 69
 31. 34 : p. 68
 apud Philodemum
 VH² I 148 : p. 69
 uol. Hercul. ined. 176
 c. 17 : f. 115 p. 137, 8
 18 : f. 176 p. 154, 12
 19 : f. 156 p. 149, 7
 22 : ad f. 217 p. 166, 13
 1044 c. 4 : p. 132, 2
 cf. rhetor incertus
 L. Seneca apocolocynt. 8 : sent. II
 de beneficiis
 III 4, 1 : f. 435 p. 286, 28
 IV 4, 1 : f. 364 p. 242, 24
 19 : ad f. 364 p. 242, 28
 VII 31, 3 : ad f. 364 p. 243, 9
 de matrimonio fr. ap. Hieron.
 adu. Iovin. I 48 : f. 19 p. 98, 6
 dial. II ad Serenum de constan-
 tia sapientis 15, 4 : sent. XVI
 16, 1 : f. 585 p. 333, 28
 dial. VII ad Gallionem de uita
 beata 6, 3 : ad f. 506 p. 313, 26
 9, 1 : ad f. 504 p. 312, 29
 9, 4 sq. : ad f. 506 p. 313, 29
 12, 3 : ad f. 506 p. 314, 3
 12, 4 : ad f. 460 p. 298, 13
 13, 1 : f. 460 p. 298, 4
 13, 4 : f. 455 p. 294, 29
 13, 5 : ad f. 514 p. 316, 27
 27, 5 : adn. p. 147, 1
 dial. VIII ad Serenum de otio
 3, 2 : f. 9 p. 95, 19
 7, 3 : ad f. 442 p. 289, 24
 epistularum moralium
 2, 5 : f. 475 p. 303, 6
 4, 10 : f. 477 p. 303, 24

- Plutarchus de Pythiae oraculis**
 (7 p. 397^c) : ad f. 395 p. 262, 15
 8 p. 398^b : p. 355, 27
 11 p. 399^a : p. 342, 6
de recta ratione audiendi 15
 p. 45^f : ad f. 143 p. 146, 17
de sollertia animalium
 7 p. 964^e : p. 351, 11
de Stoicorum repugnantiiis
 2 p. 1033^c : f. 426 p. 284, 8
 26 p. 1046^a : f. 515 p. 316, 30
 34 p. 1050^a : f. 378 p. 254, 24
 44 p. 1054^b : ad f. 299 p. 212, 32
de tranquillitate animae
 2 p. 465^f : f. 555 p. 328, 18
 16 p. 474^e : f. 490 p. 307, 9
de uirtute et uitio
 3 p. 101^b : f. 520 p. 317, 24
Grylli [cf. praef. p. LXX]
 c. 4 p. 987^d : sent. IX
 988^b : adn. ad p. 317, 8
 6 p. 989^b : ad f. 456 p. 295, 20
Non posse suauiter uiui sec. Epic.
 uid. *Contra Epic. beatit.*
Philosophandum esse cum princ.
 3 p. 778^d : f. 544 p. 325, 8 (ad
 f. 426)
Praecepta sanitatis tuendae
 21 p. 135^b : ad f. 8 p. 95, 11
 135^c : p. 95, 9 (p. 122, 13)
Quaestionum conuiualium
 I prooem. p. 612^d : p. 115, 3
 II 2 p. 635^a : sent. III
 III 5, 1 p. 652^a : f. 60 p. 116, 30
 6, 1 p. 653^b-655 : f. 61 p. 117, 7
 6, 4 p. 655^c : ad f. 426 p. 284, 9
 VIII 3, 1-3 p. 720^e-722^a : f. 323
 p. 222, 14
 10, 1 p. 734^d : f. 326 p. 224, 14
 stromat. f. 8 ap. Euseb. pr. eu.
 I 8 p. 24^b : f. 266 p. 191, 2
uita Cassii 37 : ad f. 328 p. 225, 10
 : adn. ad p. 260, 31
Pyrrhi 20 : f. 552 p. 327, 20
 : f. 363 p. 242, 5
 fr. ap. Olympiod. in Plat. Phaed.
 p. 125, 10 : p. 188, 25 cf. Gellius
Porphyrio ad Horat. epist.
 I 17, 41 : ad f. 511 p. 315, 1
Porphyrius de abstinentia
 I 48 : f. 466 p. 299, 24
 49 : sent. xv
Porphyrius de abstinentia
 I 49 : ad f. 456 p. 296, 3
 50 : ad f. 481 p. 304, 31
 50 sq. : f. 461 p. 298, 18
 51 : f. 470 p. 301, 1 (ad f. 205
 p. 162, 22)
 : f. 462 p. 298, 27
 : f. 463 p. 298, 30
 51 sq. : f. 464 p. 299, 1
 52 : f. 62 p. 118, 24
 53 : f. 428^a p. 356, 27
 : f. 465 p. 299, 13
 54 : f. 458 p. 296, 15
epist. ad Marcellam [cf. p. LVIII sq.]
 c. 17 p. 285, 26 : ep. III 123 extr.
 27 : ad f. 530 p. 321, 1
 : sent. xv
 : f. 202 p. 161, 24
 : f. 471 p. 301, 11
 28 : f. 478 p. 304, 15
 : f. 479 p. 304, 19
 : ad f. 476 p. 303, 16
 : f. 481 p. 304, 28
 29 : f. 445 p. 291, 9
 : f. 485 p. 305, 33
 : f. 203 p. 161, 29
 : f. 207 p. 163, 4
 : f. 480 p. 304, 25
 30 : f. 200 p. 161, 7
 : f. 489 p. 306, 23
 31 : f. 486 p. 306, 4
 : f. 457 p. 296, 12
 : f. 221 p. 169, 14
Proclus in Euclidem
 p. 55 Bas. : ad f. 229^a p. 173, 3
in Plat. Cratylum 16 sq.
 p. 6. 8 Boiss. : fr. 335 p. 226, 12
rem publicam
 p. 382 Bas. : ad f. 229 p. 172, 13
 p. 61, 1 Schoell. : f. 140^a add.
 p. 346, 3
Timaeum p. 19. 80. 81. 82.
 108 : ad f. 383 p. 257, 3 sqq.
Quintilianus instit.
 II 17, 15 : p. 109, 19
 (v 7, 35 sq.) : ad f. 368 p. 248, 18
 VII 3, 5 : ad f. 352 p. 237, 6
 XII 2, 24 : f. 163 p. 150, 22
rhetor incertus uid. Anecdota Pa-
ris. Cramerii
Saluianus de gub. dei
 I 5 : ad f. 363 p. 242, 22

scholion Aeschyli Prom.

- 624 : ad f. 395 p. 261, 16
 Aristot. Eth. Nic.
 f. 48^v : ad f. 456 p. 295, 12
 Clementis Alex.
 t. iv p. 126 : p. 342, 10
 Dionysii Thr. BAG
 p. 649, 26 : f. 227^b p. 171, 28
 660, 25 : f. 92 p. 129, 30
 667, 13 : ad f. 483 p. 305, 18
 in Cramerii Anecd. Oxon.
 iv p. 317, 8 f. 322 p. 222, 7
 Epicuri epist.
 I 39 : f. 24 p. 99, 17
 : f. 76 p. 125, 17
 40 : f. 77 p. 125, 20
 : f. 25 p. 99, 20
 : f. 89 p. 128, 13 (f. 90)
 44 : f. 56 p. 114, 26
 66 : f. 311 p. 216, 31
 73 : f. 79 p. 126, 9
 : f. 26 p. 99, 23
 : f. 348 p. 230, 26 (f. 81^a
 p. 345, 2)
 74 : f. 82 p. 127, 4
 II 88 : f. 300 p. 213, 3
 91 : f. 81 p. 126, 28
 96 : f. 83 p. 127, 9
 sent. I § 139 : f. 355 p. 239, 7
 Gregorii Naz. (p. 25 Piccol.) :
 ad f. 383 p. 257, 21
 (ed. A. Mai Spic. Rom.) :
 ad f. 416 add. p. 356, 23
 Homeri Odys.
 I 28 : adn. ad p. 171, 31
 Horatii uid. Porphyrio
 Lucani uid. Commenta Lucani
 Luciani Bis accus. 20 : p. 277, 2

scriptores incerti

Axiochi

- p. 365^d : ad f. 495 p. 309, 10
 369^b : ep. III 125 p. 61, 8
 I. περί ὕψους
 9, 7 : adn. ad p. 310, 8
 Epicureae sectae
 π. ἀισθησέων VH¹ VI c. 21 :
 p. 240, 24
 VH² VII 14 : adn. ad p. 72, 1
 15 : f. 578 p. 332, 10
 17 : f. 313 p. 217, 16
 21 : p. 69
 : f. 533 p. 322, 16

scriptores incerti

Epicureae sectae

- VH² VII 26 : p. 358, 11
 x 47 : f. 80 p. 126, 17
 74 : f. 492 p. 308, 9
 : adn. ad p. 335, 8
 75 : ad f. 434 p. 286, 25
 77 : adn. ad p. 331, 3
 80 : adn. ad p. 335, 8
 154 : adn. ad p. 95, 27
 201 : f. 41 p. 108, 8 (f. 72.
 85. 88)
 XI 20-42 : praef. p. XLVIII sqq.
 23. 24 : p. 68
 30 : p. 69
 31. 34 : p. 68
 apud Philodemum
 VH² I 148 : p. 69
 uol. Hercul. ined. 176
 c. 17 : f. 115 p. 137, 8
 18 : f. 176 p. 154, 12
 19 : f. 156 p. 149, 7
 22 : ad f. 217 p. 166, 13
 1044 c. 4 : p. 132, 2
 cf. rhetor incertus
 L. Seneca apocolocynt. 8 : sent. II
 de beneficiis
 III 4, 1 : f. 435 p. 286, 28
 IV 4, 1 : f. 364 p. 242, 24
 19 : ad f. 364 p. 242, 28
 VII 31, 3 : ad f. 364 p. 243, 9
 de matrimonio fr. ap. Hieron.
 adu. Iouin. I 48 : f. 19 p. 98, 6
 dial. II ad Serenum de constan-
 tia sapientis 15, 4 : sent. XVI
 16, 1 : f. 585 p. 333, 28
 dial. VII ad Gallionem de uita
 beata 6, 3 : ad f. 506 p. 313, 26
 9, 1 : ad f. 504 p. 312, 29
 9, 4 sq. : ad f. 506 p. 313, 29
 12, 3 : ad f. 506 p. 314, 3
 12, 4 : ad f. 460 p. 298, 13
 13, 1 : f. 460 p. 298, 4
 13, 4 : f. 455 p. 294, 29
 13, 5 : ad f. 514 p. 316, 27
 27, 5 : adn. p. 147, 1
 dial. VIII ad Serenum de otio
 3, 2 : f. 9 p. 95, 19
 7, 3 : ad f. 442 p. 289, 24
 epistularum moralium
 2, 5 : f. 475 p. 303, 6
 4, 10 : f. 477 p. 303, 24

Seneca epist. mor.

- 4, 10 : ad f. 200 p. 161, 13
 6, 6 : praef. p. LV
 7, 11 : f. 208 p. 163, 7
 8, 7 : f. 199 p. 160, 25
 9, 1 : f. 174 p. 153, 30
 8 : f. 175 p. 154, 4
 15 : sent. xxvii
 18 : f. 173 p. 153, 20
 20 : f. 474 p. 302, 29
 11, 8 : f. 210 p. 163, 18
 12, 10 : f. 487 p. 306, 7
 13, 16 : f. 494 p. 308, 19
 14, 17 : ep. III 130 cf. praef. LVI
 15, 1 : adn. ad p. 131, 16 (cf. praef. p. LIII, 1)
 10 : f. 491 p. 307, 19
 16, 7 : f. 201 p. 161, 19
 9 : sent. xv. xxx
 17, 11 : f. 479 p. 304, 22
 18, 6 : ad p. 149, 16 add. 346, 12
 9 : f. 158 p. 149, 16
 14 : f. 484 p. 305, 25
 19, 10 : f. 542 p. 324, 25
 20, 9 : f. 206 p. 162, 25
 21, 3 : f. 132 p. 141, 23
 4 : adn. ad p. 134, 15
 7 : ad f. 135 p. 142, 29
 10 : ad f. 181 p. 156, 10
 22, 5 : f. 133 p. 142, 5
 13 : f. 495 p. 309, 1
 23, 9 : f. 493 p. 308, 13
 24, 18 : f. 341 p. 228, 12
 22 : f. 496 p. 309, 26
 23 : f. 498 p. 310, 9
 : f. 497 p. 310, 1
 25, 4 : ad f. 602 p. 340, 18
 5 : f. 211 p. 163, 26
 6 : f. 209 p. 163, 13
 26, 8 : f. 205 p. 162, 17
 27, 9 : ad f. 477 p. 303, 31
 28, 9 : f. 522 p. 318, 12
 29, 10 : f. 187 p. 157, 26
 30, 14-16 : f. 503 p. 312, 9
 33, 4 : praef. p. LV sq.
 46, 1 : p. 87, 18
 (48, 1) : adn. p. 324, 19
 52, 3 : f. 192 p. 159, 2
 63, 7 : ad f. 213 p. 164, 14
 66, 18 : ad f. 601 p. 338, 35
 45 : f. 434 p. 286, 12
 47 : f. 449 p. 292, 26

Seneca epist. mor.

- 66, 47 : ad f. 138 p. 143, 26
 67, 15 : ad f. 601 p. 339, 5
 68, 10 : ad f. 426 p. 284, 12
 78, 7 : ad f. 446 p. 291, 34
 79, 15 : f. 188 p. 158, 8
 85, 18 : f. 508 p. 314, 9
 89, 11 : f. 242 p. 177, 2
 90, 35 : f. 8 p. 95, 13
 92, 6 : ad f. 482 p. 280, 11
 25 : ad f. 138 p. 144, 8
 97, 13 : f. 532 p. 321, 22
 15 : f. 531 p. 321, 3
 99, 25 (Metr.) : adn. p. 164, 6 (cf. praef. p. LVI)
 110, 18 et 20 : adn. ad p. 339, 17
 119, 17 : ad f. 200 add. p. 347, 17
 naturalium quaestionum
 VI 20, 4 sq. : f. 351 p. 231, 6
 32, 5 : adn. ad p. 339, 17
 Seruius in Verg. georg.
 I 247 : f. 346 p. 230, 8
 330 : uid. Cicero Hortens.
 II 49 : ep. I 38
 Aen. (I 11 et 227) : p. 248, 19
 I 330 : ad f. 301 p. 213, 21
 II (515. 689) : ad f. 368
 IV (379) : ad f. 368
 584 : ad f. 346 p. 230, 11
 X (467) : ad f. 383 p. 257, 22
 Sextus empir. hypotyposeon
 II 25 : ad f. 310 p. 216, 27
 III 137 : ad f. 79 p. 126, 12
 194 : ad f. 398 p. 274, 25
 195 : ad f. 401 p. 276, 23
 218 : ad f. 355 add. p. 355, 7
 219 : sent. I
 229 : ep. III 125 sent. II
 adu. mathematicos
 I 1 : f. 227 p. 170, 17 (89, 30)
 3 : f. 114 p. 136, 19
 49 : adn. ad p. 170, 17
 : f. 22 p. 99, 6
 57 : ad f. 255 p. 188, 30
 273. 283 : sent. III
 298 : ad f. 229 add. p. 348, 3
 III 2 : f. 273* p. 351, 7
 VI 27 : f. 229^b p. 173, 6
 VII = adu. dogm. I 14 sq. : ad
 f. 242 p. 177, 18
 203-216 : f. 247 p. 179, 18
 267 : f. 310 p. 216, 22

- Sextus empir. adu. mathemat. VII
 = adu. dogm. I
 369 : ad f. 247 p. 182, 28
 VIII = II 9 : f. 244 p. 179, 5
       : ad f. 247 p. 182, 20
 12 : adn. ad p. 189, 31
 13 : ad f. 259 p. 189, 30
 63sq. : f. 253 p. 187, 5
 177 : f. 262 p. 190, 15
 185 : ad f. 247 p. 182, 30
 258 : f. 259 p. 189, 21
 314 : ad f. 272 p. 193, 10
 329 : f. 272 p. 193, 1
 355 : ad f. 247 p. 182, 33
 IX = adu. dogm. III
 25 : f. 353 p. 238, 12
 72 : f. 337 p. 227, 19
 178 : f. 357 p. 239, 24
 333 : f. 75 p. 125, 4
 X = adu. dogm. IV
 2 : ad f. 271 add. p. 350, 30
 42 : f. 291 p. 207, 28
 142 : adn. ad p. 192, 16
 181 : ad fr. 294 p. 352, 32
 219 : f. 294 p. 211, 4
 (238-247) : ad f. 294 p. 211, 10
 240 et 257 : ad f. 275 p. 196, 4. 8
 XI = adu. dogm. V
 21 : ad f. 255 p. 188, 32
 96 : ad f. 398 p. 274, 29
 169 : f. 219 p. 169, 3
 226 : ad f. 275 p. 198, 10
 Simplicius in Aristot. de caelo
 A 7 p. 109^b 39 K. : f. 284
       p. 202, 19
 8 p. 121^a 18. 31. ^b25 : p. 196, 22
 Γ 1 p. 254^b 27 : f. 276 p. 196, 16
 categ. 8 f. 56^v Bas. : p. 205, 36
 14 f. 109^v : p. 206, 19
 physic. B 8 f. 84^v Ald. : f. 377
       p. 254, 14
 Γ 4 f. 107^v : p. 211, 33
 Δ 4 f. 133^r : p. 193, 32
 5 f. 140^v : f. 273 p. 193, 17
 144^v : p. 193, 26
 6 f. 151^r : p. 195, 19
 8 f. 159^a *dis* : f. 279 p. 198, 22
 Z 1 f. 216^r : f. 268 p. 192, 4
 218^v 3 : p. 198, 7
 2 f. 219^v : f. 277 p. 197, 9
 Θ 1 f. 257^v : f. 306 p. 215, 4
 Sotio uid. Athenaeus VIII p. 336
 Strabo XIII p. 589 Cas. : p. 135, 30
 Suidasu. Ἐπίκουρος : p. 373, 8. 87, 10
 Νεοκλής : adn. ad p. 326, 23
 Πύθια : f. 136 p. 143, 6
 uid. Aelianus de proud.
 Tertullianus ad nationes
 II (2) : ad f. 363 p. 242, 21
 4 : p. 229, 2
 apologetici c. 38 : p. 158, 5
 45 : p. 291, 27
 47 : f. 354 p. 238, 18
       : p. 242, 20
 de anima 15 : ad f. 312 p. 217, 14
 17 : ad f. 247 p. 183, 5
 42 : sent. II
 43 : f. 325 p. 224, 12
 46 : f. 328 p. 225, 1
 de spectaculis 28 : p. 284, 14
 Themistius or. 26 p. 390, 28 D. : ad
 f. 551 p. 327, 7
 paraphr. Arist. anal. poster. A 33
 p. 66, 7 Sp. : ad f. 347 p. 230, 18
 phys. Γ 8 p. 251, 1 : f. 298 p. 212, 17
 Δ 4 p. 268, 23 : p. 194, 12
 6 p. 284, 2 : f. 174 p. 195, 10
 8 p. 292 sq. : p. 199, 17
 Z 1 p. 370, 4 : f. 278 p. 197, 17
 Theo rhetor progymn. 2
 p. 169 W. : p. 89, 10
       : f. 131 p. 141, 19
       : f. 105 p. 135, 12
 Theodoretus curat. Graec. errorum
 I p. 42 Gaisf. : ad f. 255 p. 188, 3
 II p. 62 et IV p. 158 : p. 191, 16
 VI p. 232 : sent. I
 (XI p. 420) : ad f. 602 p. 340, 4
 (XII p. 479) : p. 98, 15. 320, 3
 Theophilus ad Autolyicum
 III (2 et 7) : ad f. 368 p. 248, 15
 6 : p. 323, 7
 Varro de lingua lat. VI 39
 p. 219 : p. 201, 33
 de philosophia, Augustini de ci-
 uit. dei XIX 1 : p. 275, 6
 Vitruuius VI praef. § 3 : sent. XVI
 VII 1, 2 : ad p. 119, 2 add. 344, 22
 uolumina Herculaneisia : uid.
 Carneiscus — Epicurus — Phi-
 lodemus — scriptores incerti
 sectae Epicureae.

CAPITVM TABVLA

PRAEFATIO

De exemplis Laertii Diogenis	p. VI
de codicibus praestantioris generis VI de deteriore genere XII de libris mixtis XIV de editoribus XV emendantur quaedam in libris Epicuri XVIII	
de Laertii scriptione	XXII
de librariorum officiis XXII de turbis Laertii III 5 sq. XXIII de turbis libri decimi XXV de loco x 117—138: XXVII	
de Epicuri libris a Laertio seruatis	XXXVI
de editoris officiis XXXVI de II epistula XXXVII de III epistula XLI de selectis sententiis XLIII de fragmentis ethicis Herculansibus Epicuro non recte uindicatis a Comparettillo XLVII	
de fragmentis Epicuri	LII
de fontibus fragmentorum	LIV
de epistularum ab Epicuro et familiaribus scriptarum epitoma LIV de eius apud gnomologos uestigiis LV apud Senecam LV (de Stoicis ad Epicurum inclinatis LVII) apud Porphyrium LVIII de finibus inter Epi- curum et Pythagoram regundis LX	
de Plutarcho LXIV de Cicerone LXV de academi- corum scholis LXVI	
de inrisoribus Epicuri LXVIII de Menippo LXIX de Plutarchi Gryllo LXX	
de Stoicorum et Epicureorum certaminibus LXXI de Chrysippo LXXIII	
de postremis sectae fatis	LXXIII
de simulacro Epicuri	LXXVI
Corrigenda	LXXVII
Notarum indiculus	LXXIX

EPICVRI LIBRI A LAERTIO DIOGENE SERVATI

ad Herodotum epistula I de rerum natura . . .	p. 1
ad Pythoclem epistula II de meteoris	33
ad Menoeceum epistula III moralis	57
sententiae selectae	67
EPICVRI PERDITORVM LIBRORVM VESTIGIA . . .	83
Testimonia de libris Epicuri	85
de sermone ac stilo Epicuri	88
certorum librorum uestigia	91
I Περὶ αἰρέσεων καὶ φυγῶν	—
II Ἀναξιμένης	92
III Ἀναφωνήσεις	—
IV Ἀντίδωρος	—
Περὶ ἀρετῶν	—
V Ἀριστόβουλος	—
VI Περὶ ἀτόμων καὶ κενοῦ	93
VII Περὶ τῆς ἐν τῇ ἀτόμῳ γωνίας	—
VIII Περὶ ἀφῆς	94
IX Περὶ βασιλείας	—
X Περὶ βίων	—
XI Πρὸς Δημόκριτον	97
XII Διαπορίαι	—
XIII Περὶ δικαιοπραγίας	98
XIV Περὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν	99
XV Περὶ δώρων καὶ χάριτος	—
XVI Περὶ εἰδώλων	—
XVII Περὶ εἰμαρμένης	—
XVIII Μεγάλῃ ἐπιτομῇ	—
XIX Μικρὰ ἐπιτομῇ	—
XX Περὶ ἔρωτος	100
XXI Εὐρύλοχος πρὸς Μητρόδωρον	—
XXII Περὶ εὐσεβείας	—
XXIII Ἠγησιάνναξ	—
XXIV Περὶ ἡδονῆς	101
XXV Θεμίστα	—
XXVI Πρὸς Θεόφραστον	—
XXVII Περὶ θεῶν	103
XXVIII Καλλιστόλας	104
XXIX Κανῶν	—
XXX Πρὸς τοὺς Μεγαρικοὺς	106
XXXI Μητρόδωρος	—

XXXII	Περὶ μουσικῆς	p. 106
XXXIII	Νεοκλῆς πρὸς Θεμίσταν	—
XXXIV	Περὶ νότων δόξαι πρὸς Μιθρῆν	—
XXXV	Περὶ τοῦ ὄραν	—
XXXVI	Περὶ ὀσιότητος	—
XXXVII	Περὶ παθῶν δόξαι πρὸς Τιμοκράτην	108
XXXVIII	Περὶ πλοῦτου	—
XXXIX	Πολυμήδης	109
XL	Προγνωστικόν	—
XLI	Προτρεπτικός	—
XLII	Περὶ ῥητορικῆς	—
XLIII	Στοιχειώσεις ιβ	115
XLIV	Συμπόσιον	116
XLV	Περὶ τέλους	119
XLVI	Τιμοκράτης	123
XLVII	Περὶ φαντασίας	124
XLVIII	Περὶ φύσεως	124. 345, 8
	incertorum librorum	129
XLIX	Ἐπιτομὴ τῶν πρὸς τοὺς φυσικοὺς	130
L	Χαιρέδημος	—
LI	Ἐπιστολαί	131
	epitoma	132
	certorum annorum fragmenta	—
	epistulae conlectae	134
	1 πρὸς τοὺς μεγάλους	—
	2 spuriae	135
	epistulae ad plures datae	—
	3 πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ φίλους	—
	4 πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ φίλους	—
	5 πρὸς τοὺς ἐν Λαμψάκῳ φίλους	—
	6 πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φιλοσόφους	136
	epistulae ad singulos datae	137
	7 πρὸς Ἀθηναίον	—
	8 πρὸς Ἀνάξαρχον	137
	9 πρὸς Ἀπελλῆν	—
	10 πρὸς Ἀπολλωνίδην	138
	11 πρὸς Ἀριστόβουλον	—
	12 πρὸς Δωσίθεον	—
	13 πρὸς Ἐρμαρχον	—
	14 [πρὸς ἑταίρας]	140
	15 πρὸς Εὐρύλοχον	—
	16 πρὸς Ἡρόδοτον	—

17 πρὸς Θεμίσταν	p. 140
18 πρὸς Ἴδομενέα	141. 345, 30
19 πρὸς Κράτερον	144
20 πρὸς Κωλώτην	144. 346, 1
21 πρὸς Λεόντιον	146
22 πρὸς Μητρόδωρον	147
23 πρὸς Μιθρῆν	—
24 πρὸς Μῦν	148
25 πρὸς Πολύαινον	149
26 πρὸς Πυθοκλέα	150. 346, 15
27 πρὸς Τιμοκράτη	151
28 πρὸς Φύρσωνα	—
29 πρὸς Χαρμίδην	—
epistulae ad incertos datae	152
30 περὶ ἐπιτηδευμάτων	—
31 de Stilpōne	153
32 ad puerum uel puellam	154
33 epistula supremorum dierum	—
incertarum epistularum fragmenta	155
Epicuri de rebus suis dicta	155. 346, 23
de discipulis Epicuri	159
sententiae	160
LII Διοθήκη	165
Incertae sedis fragmenta opinionumque testimonia	169
I Prolegomena philosophiae	
de sapientia et sapiente	—
de artibus	170
de philosophis	173
II Canonica	177. 348, 16
de iudicii normis	179
1 de sensu	—
2 de praenotione et uocibus	187
3 de adfectu	190
de notatione	—
de disputatione	—
III Physica	191
de atomis	—
de inani	192
de corporibus quaeque eis accidunt	195
de motu	196

de declinatione atomorum	p. 199
de concrectione et dissolutione	201
de qualitatibus	204
de mixtione	207
de mutatione	—
de magnete	208
de uniuerso et mundis	211
de plantis	216
de homine	—
de anima	—
de moribus	219
de sentiendo	—
de uisu	220
de speculis	221
de auditu	—
de gustu	224
de somno et somniis	—
de generatione	225
de origine generis humani	—
de loquella	226
de morte	—
de meteoris	229. 354, 1
de dis	232
de natura et forma deorum	238
de uita deorum beata	241
de rerum cura et regimine	245
de religione	257
de diuinatione	261
IV Ethica	263
de summo bono et malo	273
de uoluptate mouente	277
de uoluptate stabili ueraque	281
de animi uoluptate	284
de uoluptate et dolore recte aestimandis	288
cum Aristippeis controuersia	293
de cupiditatibus finiendis	294
de uitae rationibus	305. 357, 23
de uirtutibus	312
de societate humana	318
de securitate ex hominibus paranda	323
de honore et gloria	325

de sapiente	p. 330
de studiis sapientis	—
de officiis	331
quo animo sapiens sit	332
Spicilegium fragmentorum et testimoniorum	342
Vita Epicuri ex Laertio Diog. X 1 sqq.	359
Suidae	373
Subsidium interpretationis	374
argumentum epistolae primae	—
secundae	381
tertia	390
sententiarum testimonia	394
Index nominum	399
Index fontium	421

BONNAE TYPIS CAROLI GEORGI VNIV. TYPOGR.

Übersicht

der in der ersten Hälfte des Jahres 1887

von

B. G. TEUBNER IN LEIPZIG

versandten

**neuen Bücher, Fortsetzungen
und neuen Auflagen.**

I.

Philologie und Altertumswissenschaft.

A. Neuigkeiten.

Bodleiana. Edidit RICHARDUS SCHNEIDER. Insunt: I. Additamenta ad volumen alterum anecdotorum Oxoniensium Crameri. II. De Arcadii qui fertur codice Bodleiano disputatio. III. Excerpta e libris Bodleianis. [52 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 1.60.

Foerster, Richardus, de Apulei quae fertur physiognomoniam recensenda et emendanda. Commentatio ex supplementis annalium philologicorum seorsum expressa. [34 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 1.20.

Koch, Dr. Gust., R. S. Professor und Direktor am Petri-Pauli-Gymnasium zu Moskau, **Übungsbuch zur griechischen Formenlehre.** Erstes Heft. [VI u. 114 S.] gr. 8. geb. *M.* 1.—

Dieses neue schon in mehreren Schulen eingeführte Übungsbuch wird zwar voraussichtlich zunächst an den Schulen Eingang finden, an welchen die griechischen Grammatiken desselben Verfassers eingeführt sind, ist aber neben allen anderen Grammatiken brauchbar.

Lipsii, Justi Hermannii, quaestiones logographicae. [20 S.] 4. geh. n. *M.* —.80.

Matthias, Theodor, zu alten Grammatikern. Besonderer Abdruck aus dem fünfzehnten Supplementbande der Jahrbücher für classische Philologie. [52 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 1.60.

Plutarchi de proverbis Alexandrinorum libellus ineditus. Recensuit et praefatus est OTTO CRUSIUS. [XXIV u. 34 S.] 4. geh. n. *M.* 2.80.

Wohlrab, Martin, die Platonhandschriften und ihre gegenseitigen Beziehungen. Besonderer Abdruck aus dem fünfzehnten Supplementbande der Jahrbücher für classische Philologie. [88 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 2.40.

Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana.
Textausgaben.

Athenaei Naucraticae dipnosopistarum libri XV. Recensuit GEORGIUS KAIBEL. Vol. II. Libri VI—X. [IV u. 498 S.] 8. geh. *M.* 4.80.

Die vorliegende Ausgabe des Athenaeus soll die Ausgabe von Meineke, welche seit längerer Zeit gänzlich vergriffen ist, ersetzen. Dem Wunsche des Herausgebers entsprechend, wurde der zweite Band zuerst veröffentlicht; doch wird der erste Band jedenfalls im Laufe des bevorstehenden Herbstes erscheinen.

I. Philologie und Altertumswissenschaft.

- Eutropi breviarium ab urbe condita.** Recognovit FRANCISCUS RUEHL. [XIX u. 90 S.] 8. geh. *M.* —.45.
- Platonis dialogi secundum Thrasylli tetralogias dispositi.** Post Carolum Fridericum Hermannum recognovit MARTINUS WOHLRAB. Vol. I. [XLII u. 555 S.] 8. geh. *M.* 1.80.
- In einzelnen Heften:
- Nr. I. Euthyphro, Apologia Socratis, Crito, Phaedo. *M.* —.60.
- Nr. II. Cratylus et Theaetetus. *M.* —.90.
- Nr. III. Sophista et Politicus. *M.* —.90.
- Mit diesem Band beginnt eine vollständig neue Textausgabe Platons.
- Sallusti Crispi, C., Catilina, Incurtha, ex historiis orationes et epistulae.** In usum scholarum edidit ADAM EUSSNER. [XXII u. 146 S.] 8. geh. *M.* —.45.
- Theophylacti Simocattae historiae.** Edidit CAROLUS DE BOOR. [XIV u. 438 S.] 8. geh. *M.* 6.—

Bibliotheca scriptorum medii aevi Teubneriana.

- Vitae sanctorum, novem, metricae.** Ex codicibus Monacensibus, Parisiensibus, Bruxellensi, Hagensi saec. IX—XII edidit GUILIELMUS HARSTER. [XVI u. 237 S.] 8. geh. *M.* 3.—

Schulausgaben griechischer und lateinischer Klassiker mit deutschen erklärenden Anmerkungen.

- Ciceronis, M. Tullii, de natura deorum libri tres.** Für den Schulgebrauch erklärt von Dr. ALFRED GOETHE, Oberlehrer am Königl. evangelischen Gymnasium zu Glogau. [IV u. 242 S.] gr. 8. geh. *M.* 2.40.
- Livi, Titi, ab urbe condita liber V.** Für den Schulgebrauch erklärt von FRANZ LUTERBACHER. [III u. 111 S.] 8. geh. *M.* 1.20.

B. Fortsetzungen.

- Archiv für lateinische Lexikographie und Grammatik mit Einschluss des älteren Mittellateins.** Als Vorarbeit zu einem Thesaurus linguae latinae. Herausgegeben von EDUARD WÖLFFLIN. IV. Jahrgang. 1887. 1. u. 2. Heft. gr. 8. Preis für den Jahrgang von 4 Heften n. *M.* 12.—
- Blümner, Hugo, Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste bei Griechen und Römern.** Viertes Band. Zweite Abtheilung. Mit zahlreichen Abbildungen. [Schluss des Werkes.] [XI u. S. 379—629.] gr. 8. geh. n. *M.* 7.20.
- Jahrbücher, neue, für Philologie und Pädagogik.** Herausgegeben von Professor Dr. ALFRED FLECKEISEN und Professor Dr. HERMANN MASIUS. 32. Jahrgang. 133. u. 134. Band. 1886. 12. Heft. 33. Jahrgang. 135. u. 136. Band. 1887. 1—6. Heft. Jährlich 12 Monatshefte. gr. 8. n. *M.* 30.—
- Jahrbücher für classische Philologie.** Herausgegeben von Dr. ALFRED FLECKEISEN, Professor in Dresden. Fünfzehnter Supplementband. Drittes Heft. (Schluss des XV. Bandes.) [IV u. S. 557—728.] gr. 8. geh. n. *M.* 4.40.
- Inhalt: De Apulei quae fertur physiognomonica recensenda et emendanda scripsit Richardus Foerster. — Zu alten Grammatikern. Von Theodor Matthias. — Die Platonhandschriften und ihre gegenseitigen Beziehungen. Von Martin Wohlrab.
- Menge, Rudolfus, et Siegmundus Preuss, lexicon Caesarianum.** Fasciculus III. Copiosus — eruptio. [Sp. 257—384.] Lex.-8. geh. n. *M.* 1.60.
- Die bis jetzt erschienenen 3 Faszikel enthalten ungefähr den dritten Teil des ganzen Lexikons, so dass der Umfang auf 9, höchstens auf 10 Faszikel veranschlagt werden kann.
- Plauti, T. Macci, comoediae.** Recensuit, instrumento critico et prolegomenis auxit FRIDERICUS RITSCHLIUS sociis operae adsumptis GUSTAVO LOEWE, GEORGIO GOETZ, FRIDERICO SCHOELL. Tomi III fasciculus II. Captivos continens. Et. s. t.: T. Macci Plauti Captivi, recensuit FRIDERICUS SCHOELL. [XXIII u. 136 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 4.—

C. Neue Auflagen.

- Autenrieth, Dr. Georg**, Rektor und Professor am Gymnasium zu Nürnberg, **Wörterbuch zu den Homerischen Gedichten**. Für Schüler bearbeitet. Mit vielen Holzschnitten und zwei Karten. Fünfte verbesserte Auflage. [XVIII u. 364 S.] gr. 8. geh. *M.* 3.—
- Blass, Friedrich**, Dr. phil., o. ö. Professor der klass. Philologie an der Universität Kiel, **die attische Beredsamkeit**. Erste Abtheilung: Von Gorgias bis zu Lysias. Zweite Auflage. [VII u. 648 S.] geh. n. *M.* 14.—
Diese neue Auflage ist vollständig neu bearbeitet. Von den folgenden Abteilungen des Werkes: II, Isokrates und Isaios — III, 1, Demosthenes — III, 2, Demosthenes' Genossen, stehen neue Auflagen nicht in Aussicht.
- Böhmes, Dr. Gottfried**, **Aufgaben zum Übersetzen ins Griechische** für die oberen Gymnasialklassen. Neunte Auflage besorgt von G. STIER, Herzogl. Anhaltischem Gymnasialdirektor. [XII u. 340 S.] gr. 8. geh. *M.* 2.70.
- Saacke, Dr. S.**, vorm. Oberlehrer am Gymnasium zu Hirschberg, **Wörterbuch zu den Lebensbeschreibungen des Cornelius Nepos**. Neunte verbesserte Auflage. [VIII u. 201 S.] 8. geh. *M.* 1.—
Preis mit dem Nepos-Text in der Ausgabe von Halm-Fleckeisen *M.* 1.20.
- Helbig, W.**, **das Homerische Epos** aus den Denkmälern erläutert. Archäologische Untersuchungen. Zweite verbesserte und vermehrte Auflage. Mit zwei Tafeln und 163 in den Text gedruckten Abbildungen. [X u. 470 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 12.80.
- Koch, Dr. Ernst**, R. S. Professor und Inspektor am Petri-Pauli-Gymnasium zu Moskau, **griechische Schulgrammatik** auf Grund der Ergebnisse der vergleichenden Sprachforschung. Zwölfte Auflage. [XVI u. 414 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 2.80.
- Ostermann, Professor Dr. Christian**, Gymnasial-Oberlehrer a. D., **lateinisches Vokabularium**, grammatisch geordnet, in Verbindung mit einem Übungsbuch. Erste Abtheilung. Für Sexta. 29. Doppel-Auflage. [34 S.] gr. 8. kart. *M.* —.30.
— — — Dritte Abtheilung. Für Quarta (sachlich und grammatisch geordnet). 14. verbesserte Doppel-Auflage. [52 S.] gr. 8. kart. *M.* —.45.
— — — Vierte Abtheilung. Für Tertia (ethnologisch geordnet). 9. verbesserte Doppel-Auflage. [83 S.] gr. 8. kart. *M.* —.60.
— **lateinisches Übungsbuch** im Anschluß an ein grammatisch (und ethnologisch) geordnetes Vokabularium. Zweite Abtheilung. Für Quinta. 17. verbesserte Auflage. [V u. 154 S.] gr. 8. geh. *M.* —.90.
— — — Dritte Abtheilung. Für Quarta. 15. verbesserte Auflage. [140 S.] gr. 8. geh. *M.* —.75.
— — — Vierte Abtheilung. Für Tertia. 12. verbesserte Auflage. [VIII u. 219 S.] gr. 8. geh. *M.* 1.20.
- Rosbach, August**, und **Rudolf Westphal**, **Theorie der musischen Künste der Hellenen**. Als dritte Auflage der Rosbach-Westphal'schen Metrik. Dritter Band, erste Abtheilung. Auch u. d. Titel: **Allgemeine Theorie der griechischen Metrik** von **RUDOLF WESTPHAL**, Ehrendoctor der griechischen Sprache und Literatur an der Universität Moskau, Prof. a. D., und **HUGO GLEDITSCH**, Professor am Wilhelmsgymnasium in Berlin. Nebst einem Nachwort zum zweiten Bande. Als dritte Auflage der Rosbach-Westphal'schen allgemeinen Metrik der Griechen. [XXXVI u. 368 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 8.—
Die II. Abtheilung des III. Bandes, welche die spezielle Metrik, von Prof. Rosbach bearbeitet, enthalten wird, erscheint im Herbst d. J. Das Werk wird damit beendigt sein.
- Schaefer, Arnold**, D. ph., vorm. Geh. Rat und Professor an der Universität Bonn, **Demosthenes und seine Zeit**. Zweite revidierte Ausgabe. Dritter Band. (Mit einem Titelbild.) [X u. 496 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 10.—
Mit diesem Band, welchem eine Abhandlung über die Bildnisse des Demosthenes von Prof. Michaelis in Straßburg beigelegt ist, ist nunmehr die zweite Auflage des Werkes vollständig geworden.

I. Philologie und Altertumswissenschaft.

Schäfer, Ernst, Nepos-Vokabular. Erster Teil: Praefatio. Miltiades. Themistocles. Aristides. Pausanias. Cimon. Lysander. Alcibiades. Thrasybulus. Conon. Dion. Zweite berichtigte Auflage von Professor Dr. Ortmann, Gymnasial-Konrektor. [IV u. 39 S.] gr. 8. kart. *M.* —.40.

Siebelis, Dr. Johannes, Professor am Gymnasium zu Hildburghausen, **Tirocinium poeticum.** Erstes Lesebuch aus lateinischen Dichtern zusammengestellt und mit kurzen Erläuterungen versehen. Fünfzehnte Auflage besorgt von Dr. FRIEDRICH POLLE, Professor am Vitzthumschen Gymnasium zu Dresden. [VI u. 91 S.] gr. 8. geh. *M.* —.75.

Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana.

Textausgaben.

Polyaeni strategematicon libri octo ex recensione EDUARDI WOELFFLIN. Iterum recensuit, excerpta Polyaeni e codice tactorum Florentino addidit, Leonis imperatoris strategemata e RUD. SCHOELLII apographo subiunxit IOANNES MELBER. [XXVI u. 562 S.] 8. geh. *M.* 7.50.

Schulausgaben griechischer und lateinischer Klassiker mit deutschen erklärenden Anmerkungen.

Homers Ilias. Für den Schulgebrauch erklärt von KARL FRIEDRICH AMEIS, Professor und Prorektor am Gymnasium zu Mühlhausen in Thüringen. Zweiter Band. Drittes Heft. Gesang XIX—XXI. Bearbeitet von Prof. Dr. C. HENTZE, Oberlehrer am Gymnasium zu Göttingen. Zweite berichtigte Auflage. [96 S.] gr. 8. geh. *M.* 1.20.

— **Anhang zu Homers Ilias.** Schul-Ausgabe von K. F. AMEIS. III. Heft. Erläuterungen zu Gesang VII—IX von Prof. Dr. C. HENTZE, Oberlehrer am Gymnasium zu Göttingen. Zweite umgearbeitete Auflage. [174 S.] gr. 8. geh. *M.* 1.80.

Sophokles. Für den Schulgebrauch erklärt von GUSTAV WOLFF. Erster Teil. **Aias.** Vierte Auflage bearbeitet von LUDWIG BELLERMANN. [VI u. 174 S.] gr. 8. geh. *M.* 1.50.

Vergils Aeneide. Für den Schulgebrauch erklärt von KARL KAPPES. Erstes Heft: Aeneis I—III. Vierte verbesserte Auflage. [IV u. 120 S.] gr. 8. geh. *M.* 1.20.

Xenophons Anabasis. Für den Schulgebrauch erklärt von FERDINAND VOLLBRECHT, Rektor a. D. Zweites Bändchen. Buch IV—VII. Siebente verbesserte Auflage. Besorgt unter Mitwirkung von Dr. WILHELM VOLLBRECHT, Oberlehrer zu Ratzeburg. [III u. 208 S.] gr. 8. geh. *M.* 1.50.

Hebräische Sprache.

Großmann, W., Pfarrer zu Hof und Lehrer der hebr. Sprache am Gymnasium daselbst, **Regeln zu leichterer Erlernung der hebräischen Formenlehre.** Zweite Auflage. [IV u. 30 S.] gr. 8. kart. *M.* —.45.

Neuere Sprachen.

Booch-Arkoffo, N., neuestes und vollständigstes **Spanisch-Deutsches und Deutsch-Spanisches Handwörterbuch.** Nuovo dizionario de las lenguas castellana y alemana el mas completo que se ha publicado hasta el dia. Zwei Bände. Siebente Auflage. 8. geh. *M.* 12.—. I. Band: Castellano y aleman. [XII u. 1132 S.] *M.* 7.50; II. Band: Deutsch und Spanisch. [VIII u. 704 S.] *M.* 4.50.

Jeder Band ist einzeln verkäuflich.

Ciala, Otto, **französische Schulgrammatik mit Übungs- und Lesestücken.** Mittlere Stufe. Dritte Auflage, von H. Bihler. [VI u. 208 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 1.60.

II. Pädagogik. Deutsche Schulbücher.

Säbicke, Dr. G., Professor an der K. Landeschule Pforta, *vocabulaire français* für die oberen Klassen höherer Lehranstalten. Zweite verbesserte Auflage. [VIII u. 122 S.] gr. 8. geh. n. M. 1.60.

Während die erste Auflage nur für Gymnasien bestimmt war, hat der für diesen Zweck beschränkte Inhalt in dieser zweiten Auflage auf vielseitigen Wunsch eine derartige Erweiterung erfahren, daß das Buch auch für andere höhere Schulen brauchbar ist.

II.

Pädagogik. Deutsche Schulbücher.

(Mathematische Lehrbücher siehe III.)

A. Neuigkeiten.

Lange, Dr. Adolf, *deutsche Götter- und Heldenagen*. Für Schule und Haus nach den besten Quellen dargestellt. [IV u. 448 S.] 8. geh. M. 3.75.

Auch elegant gebunden zu haben. Das Buch schließt sich in Format und Ausstattung den Büchern von H. W. Stoll: *Die Sagen des klassischen Altertums* — *Die Götter und Heroen der alten Welt* — u. a. an und empfiehlt sich gleich diesen zur Aufnahme in Schulbibliotheken, zu Schülerprämien etc., dann aber auch zu Geschenken für die reifere Jugend.

Zeitschrift für den deutschen Unterricht. Unter Mitwirkung von Prof. Dr. Rudolf Hildebrand herausgegeben von Dr. Otto Lyon. 1. Jahrgang. 1887. 1—6. Heft. Jährlich 6 Hefte zu 5—6 Druckbogen. gr. 8. n. M. 10.—

B. Fortsetzungen.

Zeitschrift für weibliche Bildung in Schule und Haus. Zentralorgan für das deutsche Mädchenschulwesen. Herausgegeben von Richard Schornstein, Direktor der städtischen höheren Töchterschule und Lehrerinnen-Bildungsanstalt zu Elberfeld. Fünfzehnter Jahrgang. 1887. 1—6. Heft. Januar—Juni. Jährlich 12 Hefte. gr. 8. Halbjährlich n. M. 6.—

C. Neue Auflagen.

Cholevius, Dr. L., Professor am Kneiphöfischen Stadtgymnasium zu Königsberg i. Pr., *Dispositionen und Materialien zu deutschen Aufsätzen über Themata* für die beiden ersten Klassen höherer Lehranstalten. Erstes Bändchen. Zehnte Auflage. [XXIV u. 326 S.] 8. geh. M. 3.60.

Richter, Gustav, *Grundriss der allgemeinen Geschichte* für die oberen Klassen von Gymnasien und Realgymnasien. Zweiter Teil. Zweite Auflage. An Stelle des Grundrisses von R. Dietsch. 8. Aufl. [XVI u. 180 S.] gr. 8. geh. M. 1.20.

Die neuen Bearbeitungen des weit verbreiteten Grundrisses von Dietsch sind so wesentlich umgestaltet, daß sie fernerhin unter dem Namen Richters erscheinen werden.

Stoll, H. W., Professor am Gymnasium zu Weilburg, *Erzählungen aus der Geschichte*. Für Schule und Haus. Drittes Bändchen: *Geschichte des Mittelalters*. Dritte Auflage. [IV u. 216 S.] gr. 8. geh. M. 1.50.

Wirth, G., Lehrer an der höheren Töchterschule zu Guben, *deutsches Lesebuch für höhere Töchterschulen*. Dritter Teil. Mittelstufe: *Erster Kursus*. Achte Auflage. [X u. 292 S.] gr. 8. geh. M. 1.60.

V.
Litteraturgeschichte. Geschichte.

A. Fortsetzungen.

Archiv für Litteraturgeschichte. Herausgegeben von Prof. Dr. FRANZ SCHNORR VON CAROLSFELD, K. Bibliothekar in Dresden. XV. Band. 2. u. 3. Heft. gr. 8. Preis für den Band von 4 Heften n. *M* 14.—

B. Neue Auflagen.

Richter, Gustav, Grundriss der allgemeinen Geschichte u. s. w. Siehe Abt. II. S. 5.

Stoll, S. W., Erzählungen aus der Geschichte u. s. w. Siehe Abt. II. S. 5.

VI.
Forstwissenschaft.

Sef, Dr. Richard, v. ö. Professor der Forstwissenschaft an der Ludwigs-Universität zu Gießen, der Forstsch. Zweite umgearbeitete Auflage Erster Band: Der Schutz gegen Menschen, Wild, Mager, Vögel und Insekten. Mit 214 in den Text gedruckten Holzschnitten. [XX u. 424 S.] gr. 8. geh. n. *M* 9.— In Halbfranz gebunden n. *M* 10.20.

Der II. Band, Schluß des Werkes, erscheint noch in diesem Jahre.

VII.
Heilkunde.

Jahrbuch für Kinderheilkunde und physische Erziehung. Herausgegeben von Prof. WIDERHOFER, Prof. POLITZER, Dr. A. STEFFEN und Prof. HEUBNER. Neue Folge. XXVI. Band. 1. u. 2. Heft. gr. 8. Preis für den Band von 4 Heften n. *M* 10.40.

VIII.
Vermischtes.

Mushackes deutscher Schulkalender für 1887. XXXVI. Jahrgang. Mit Benutzung amtlicher Quellen herausgegeben. [Kalender und Notizbuch.] Oster-Ausgabe 1887. Vom 1. Januar 1887 bis Ende April 1888 reichend. [CIX u. 127 S.] 16. geh. n. *M* 1.20; geb. n. *M* 1.80.

Druck von B. G. Teubner in Leipzig.

Verlag von **B. G. Teubner** in Leipzig.

Technologie und Terminologie
der
Gewerbe und Künste bei Griechen und Römern.

Von **Hugo Blümner.**

4 Bände. Mit zahlreichen Abbildungen. gr. 8. geh. *M.* 50.40.

Einzeln: I., II. u. III. Band, jeder Band à *M.* 10.80.

IV. Band I. Abtheilung *M.* 10.80, II. Abtheilung *M.* 7.20.

Inschriften griechischer Bildhauer.

Mit Facsimiles herausgegeben von

Emanuel Loewy.

[XL u. 410 S.] gr. 4. geh. *M.* 20.—

Theorie
der
musischen Künste der Hellenen.

Von

August Rossbach und Rudolf Westphal.

Als dritte Auflage der Rossbach-Westphal'schen Metrik.

Erster Band: Griechische Rhythmik von Rudolf Westphal.

[XL u. 305 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 7.20.

Zweiter Band:

Griechische Harmonik und Melopoë von Rudolf Westphal.

[LVI u. 240 S.] gr. 8. geh. *M.* 6.80.

Dritter Band, erste Abtheilung:

Allgemeine Theorie der griechischen Metrik von Rudolf Westphal.

[XXXVI u. 368 S.] gr. 8. geh. *M.* 8.—

Synonymik
der
griechischen Sprache.

Von

Dr. J. H. Heinrich Schmidt.

Vier Bände. gr. 8. geh. *M.* 54.—

Mit dem kürzlich erschienenen IV. Band (Preis *M.* 16.) ist das Werk beendigt.

Verlag von **B. G. Teubner** in **Leipzig**.

Das
HOMERISCHE EPOS

aus den Denkmälern erläutert.
Archäologische Untersuchungen.

Von **W. Helbig**.

Zweite verbesserte und vermehrte Auflage.
Mit zwei Tafeln und 163 in den Text gedruckten Abbildungen.
[XVI u. 414 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 12.80.

Handbuch
der
Griechischen Staatsalterthümer.

Von

Gustav Gilbert.

Zwei Bände. gr. 8. geh. *M.* 11.20.
Einzelne jeder Band à *M.* 5.60.

Grundzüge
der
Griechischen Etymologie.

Von

Georg Curtius.

Fünfte unter Mitwirkung von **Ernst Windisch** umgearbeitete Auflage.
[XVI u. 858 S.] gr. 8. geh. n. *M.* 18.—

Metrik
der
Griechen und Römer.

Von

Wilhelm Christ.

Zweite Auflage. [VIII u. 716 S.] gr. 8. 1879. geh. n. *M.* 11.60.

1

5

—

✓

